
THEATRUM
universale omnium
ANIMALIUM.

THEATRUM
UNIVERSALE OMNIUM
ANIMALIUM
PISCIUM, AVIUM, QUADRUPEDUM, EXANGUIUM, AQUATICORUM, INSECTORUM, ET ANGIUM,

CCLX. *TABULIS ORNATUM*,

Ex Scriptoribus tam antiquis quam recentioribus,

ARISTOTELE, THEOPHRASTO, DIOSCORIDE, ÆLIANO, OPPIANO, PLINIO, GESNERO, ALDROVANDO, WOTTONIO, TURNERO, MOUFFETO, AGRICOLA, BOETIO, BACCIO, RUVEO, SCHONFELDIO, FREYGIO, MATHIOLO, TABERNOMONTANO, BAUHINO XIMENE, BUSTAMANTIO, RONDELETIO, BELLONIO, CÆSIO, THEVETO, MARGRAVIO, PISONE, & aliis maxima curà à J. JONSTONIO collectum,

Ac plus quam Trecentis Piſcibus

Nuperrime ex INDIIS ORIENTALIBUS allatis,

Ac nunquam antea his terris viſis, locupletatum; cum Enumeratione morborum, quibus Medicamina ex his Animalibus petuntur, ac Notitià Animalium, ex quibus viciſſim Remedia præſtantiſſima poſſunt capi; cura

HENRICI RUYSCH M. D. Amſtelæd.

VI. PARTIBUS, DUOBUS TOMIS, COMPREHENSUM.

TOMUS I.

AMSTELÆDAMI,

Proſtat apud R. & G. WETSTENIOS.

MDCCXVIII.

TOMUS I. Continet

Collectionem Novam Piſcium Ambonenſium ac Hiſtoriam Naturalem Piſcium, & Avium.

Digitized by Google

CELEBERRIMO VIRO

D. HERMANNO BOERHAVEN

Medicinæ & Botanices in Academia
Lugdunenſi Profeſſori
S. P. D.

HENRICUS RUYSCH.

SApientia ſummi Creatoris ex omnibus quidem rebus elucet, præſertim tamen e creaturis, quas ſapientiſſimus opifex in hoc terrarum orbe poſuit. Scilicet earum non tantum genera ſunt adeo multiplicia, ut ingenium humanum vix eorum numerum capere poſſit, ſed ſingulorum ſpecies ſunt tam variæ & tam multæ, ut plane ſit impoſſibile ſingulas comprehendere memoria. Adde, quòd diverſæ regiones diverſa etiam omnino animalia producant, quæ aut in aliis prorſus ignota ſunt aut ſaltem rariſſime videntur. Hinc excitata cupiditas ac diligentia eorum, quibus gratum eſt Divinæ Sapientiæ opes ſpeculari, ad indagandum quidquid ubique eſt animalium. Dices id etiam non infeliciter tentatum jam à veteribus fuiſſe; fateor ſua illis laus debetur, ſed poſterorum diligentia adeo non cedit eorum ſedulitati, ut eam etiam longiſſimè ſuperet. Si ſpectes, tam in regno vegetabili quam animali, quid debeatur veteribus, quid poſteriorum laboribus, non dubito, Vir Cl. quin faſſurus ſis nihil æque hoc noſtro tempore excultum fuiſſe ac ſtudium rerum Naturalium. Illud tamen dolendum eſt, gloriam iſtam exteris præcipuè deberi, licet nos nulli in toto terrarum orbe cedamus genti, ſi ſtudium adeundi longinquas & diſſitas regiones reſpicias, unde cumprimis ſingularia in hanc terram poſſint adduci. Verum plerique omnes in exteris regionibus degentes totos ſeſe tradunt mercaturæ, nec alia cupiditate ducuntur. Non dico illud mercaturæ ſtudium aut illaudabile aut improbum, ſed dum illud excolitur, alia, unde magna etiam utilitas redundat, non debebant negligi. Quod ſi jam unus aut alter, quales fere ſunt Eccleſiarum in India miniſtri, aliquod tempus tribuant iſtarum rerum indagationi, id fere non fit, ut viris cordatioribus iſto modo ſatis fiat. Nempe teſtimonio erit hæc, quam Tibi conſecro, Collectio. Videbis ibi piſces orientales plures quam trecentos, qui delineati ſunt in Inſula Amboina ab homine nec improbo quidem nec aliarum rerum imperito, ſed forſan non ſatis docto in arte pingendi. Is enim cum ibidem conciones ad populum haberet, & ceteras res, quæ pertinent ad religionem, per aliquot annos curaret, otium ſibi reliquum poſuit in piſcibus iſtius tractûs delineandis. Quod ſi ille aliquanto peritior pingendi fuiſſet, quæ hominis erat cupiditas bene merendi de literis, forſan per eum haberemus abſolutum ſyſtema piſcium Orientalium, ſed bene cupienti defuit facultas ad finem perducendi ea, quæ bene deſtinaverat.

Icones ita depictæ cum incidiſſent in manus Wetſteniorum, ii rati ſunt non eſſe committendum, ut prorſus perirent, quoniam multa in iis eſſent bona, multa forſan poſteriorum indagine detegerentur, quæ nunc veritati minus

* vi-

Digitized by Google

videntur conſentanea, quia nobis experientia earum rerum deeſt. Ego vero bonas aliquot horas in iis deſcribendis poſui, & ex proprio Muſeo, ac ſcriniis Lamotii quondam verbi divini Miniſtri vigilantiſſimi in Eccleſia Mauritiana quædam addidi, quæ ut animo facili accipias rogo, quæſoque. Parva ſunt, non diffiteor, quæ nomini tuo tanto inſcribere audeo, ſed magis facio id, ut publicè profitear me plura tibi debere, quam ut ita velim ſignificare me quod debebam perſolviſſe. Scilicet poſtea, ut ſpero, ſi Deus otium concedet, dabitur opus aliquod, omnibus partibus abſolutum. Hoc tantùm pro tempore ſic editur, donec per otium in ſingula quæ jam in manus meas inciderunt, ac poſtea reperientur, inquiſivero. Non dubito tamen, quin hæc mea amicitiæ teſtificatio ſit Tibi futura gratiſſima. Et cui, quæſo, alii hæc forent gratiora, quam Tibi per quem Rei Medicæ & Botanices ſtudio ſua conſtat laus & ſuus honos? Id teſtantur tum Opera tua præclara, tum vox unanimis exterorum undique ad Te audiendum concurrentium, qui domum reverſi libenter agnoſcunt ſe Tibi debere quidquid in Medicina præclarum ſciunt ac eximium. Accipies igitur, Vir celeberrime, hoc quantulumcunque, quod in hoc Theatro meum eſt. Vale, Vir eximie, & perge bene mereri de Medicina, id eſt de toto genere humano. Amſtelod. Nonis Maii. MDCCXIIX.

PRÆ-

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

NIhil æque præſtantiam hominum ſupra bruta animantia commonſtrat quam diſcendi cupiditas ac amor ſcientiarum. Hic & illa faciunt eum ceterorum omnium, quæ Divina potentia produxit, regem. Licet enim non diffitendum ſit, nos multò eſſe celeritate & viribus inferiores quam quædam animantia, quæ a natura ficta ſunt ad terram prona; illud tamen conſtat homines tantum ſapientia reliquis animalibus præſtare, ut mera ſtultitia ſit comparationem inter hæc & illos velle inſtituere. Sint cervi veloces, valeant leones, urſi, aliæque feræ, viribus; humanum ingenium veloces cervos capere, leones & urſos feroces domare novit. Nec ſane quidquam laudis accedit ad feras e notiſſima fabula de leone cum homine iter faciente. Is enim cum homo ei oſtendiſſet virum pictum aut fictum, qui leonem occidiſſet, reſpondiſſe fertur, quòd, ſi leones noviſſent pingere, ubique talia monumenta reperirentur. Neque etiam quidquam officit laudi humano ingenio debitæ, quod Boilavius, egregiis inter Gallos poëta, ſalſe eos ridet, qui regem vocant hominem ceterorum animantium, quum tamen in deſertis urſi non timeant hominem, regem ſcilicet ſuum, ſed homines urſos. Recte quidem illud: quis enim negabit à ferocitate earum ferarum timendum eſſe? Verum nullo modo efficere poterunt feræ, quin ſuccumbant hominibus in eorum capturam armatis. Si hominibus libet aliquam regionem habitatam antea à feris incolere, protinus illis eſt cedendum, atque aliæ ſedes quærendæ, ni omnes ad unam velint occidi. His poſſis plura alia addere, quibus omnis vis atque robur omne detrahitur argumentis & Fabulatoris veteris & Boilavii. Ingenium ergo ſolum eſt laude dignum. Reliqua illi ſerviunt. Attende mihi animum ad ſingulas diſciplinas & artes; quæ quaſi totidem indicia ſunt præſtantiæ humanæ, nihil illis opponere poſſit par aut ſimile univerſum genus animantium. Didicimus quædam ab Hippoporamo, ab Ibide, atque aliis animantibus. Num ideo eorum ſolertia in cenſum venire debet? Quod illi faciunt inſtinctu naturæ, nos ratione facimus. Eos quidem nos imitati ſumus, ſed ratio noſtra atque mens facit, ut nobis liceat ab illis exemplum capere. Si quidquam in illis eſſet viciſſim rationis, illi etiam à nobis quamplurima didiciſſent. Quod quum hactenus à nemine ſit obſervatum, conſtare mihi videtur etiam in hac re nullam animantibus ceteris deberi laudem ſolertiæ, quæ ſolis hominibus propria ac perpetua eſt.

Illud tamen e contrario eſt obſervandum, hominem quamplurima debere benignitati Divinæ, quæ eum impoſuit regem quaſi univerſo Terrarum orbi. Contemplare quidquid ubique eſt; illud aut tuum eſt aut hominum tibi ſimilium. Omnia, quæ e terra naſcuntur, aut ex ea cibum capiunt, prorſus ſubſunt hominum poteſtati, qui nondum omnes ſuas divitias novit, quatenus multas res ignorat, quæ ipſi aliquam adferrent utilitatem, ſi illis rectè uti noviſſet. Quam parum notæ ſunt omnes arborum, fruticum, & plantarum ſpecies! Quam non cognita ſunt univerſa animalia, quæ in ſingulis regionibus reperiuntur! Quis omne piſcium genus novit? quis in cenſum retulit? Nemo ſane; nec eſt illud unius hominis aut ætatis. Veteres quidem jam ante Ariſtotelem & ipſe Ariſtoteles, vir egregius, multum temporis poſuerunt in deſcribendis animalibus & eorum proprietatibus, qua in re etiam ſingularis eſt Æliani laus, verum tantum abeſt, ut illi ſatisfecerint huic argumento, ut etiam poſt illorum tempora plures exſtiterint præclari viri, qui non vulgarem ſibi laudem quæſiverunt & corrigendo, quæ perperam erant ab iis poſita, aut addendo, quæ illi omiſerant. Quid, ut alios mittam, Rondeletius, Geſnerus, Aldrovandus, Bellonius, Raius, Jonſtonus, Willoughbeius, Pettiverus, atque alii quamplurimi, non in hac parte præſtiterunt? Ii detexerunt errores veterum multos, ſed præcipua eorum diligentia elucet tamen in exhibendis magna multitudine cujuſvis generis animantibus, quæ fuerunt veteribus ignota. Scilicet illi non ſolum iconibus fecerunt, ut omnia quaſi ſubjicerentur curioſorum oculis, ſed ipſis iconibus veluti vitam dedere accuratiſſimis deſcriptionibus, quæ Lectorem docent quid cuique animanti ſit proprium ac ſingulare, quid cum aliis commune. Ergo res eo deducta eſt ab illis ſcriptoribus, ut eo-

rum ſcripta ſint habenda univerſæ Naturæ compendii inſtar, in quo exiguo ſumptu homines ſtudioſi poſſunt contemplari ſingula animalia, & eorum naturam diſcere ac ſpecies.

Verùm licet in iſtis operibus permulta ac præclara exhibeantur ſolertiæ humanæ teſtimonia, non cogitandum eſt tamen jam iſtud argumentum eſſe exhauſtum, ac nihil ulteriori aliorum diligentiæ aut inquiſitioni relictum. Tanta eſt poteſtas Divina ac ejus opera tam latè patent, ut non credam ea unquam omnia expoſitum iri oculis aut menti humanæ. Scilicet, quo plura repereris antè non cognita, eo plura comperies incognita ſupereſſe, quæ novum laborem merentur ac indagationem. Ea res viſa fuit mihi ſemper præclarum ac ſummum infinitæ Sapientiæ ac Potentiæ Divinæ teſtimonium. Nam cum nos homines ſciamus nos eſſe multo præſtantiores quam reliqua animantia, noſtrâ ſorte tamen contenti vix ſumus, ſed diſcendi noſtra cupiditas, quæ multa nobis commoda affert, id habet incommodum, quod perverſa quadam curioſitate vult inquirere in naturam ac potentiam Divinam, ut poſſit inter ſe & illam comparationem inſtituere. Illud tamen ne fieret diligenter cavit ſummus ille rerum Opifex, ſed e contrario fecit, ut prudens ingenium ſemper reperiret materiam celebrandi ejus immenſam Potentiam ac Sapientiam. Scilicet, ſi homo poſſet comprehendere quidquid Deus creavit ac fecit, ſciret ſaltem ab ea parte quantus eſſet Deus, atque ita quodammodo ſuo ingenio complecteretur Divinitatem, quanta quanta eſſet. Inde in quibuſdam naſceretur contemptus Divinitatis ſummæ, quæ non eſſet major, quam ut cadere poſſit ſub ſenſum. Nunc autem quaſi in mare aliquod profundum immergimur, ſi Divina opera contemplamur, neque uſquam exitum reperimus, ſed omnis noſtra diligentia in admirationem vertitur, & quo longius procedimus, eo major & magnificentior Potentiæ Divinæ in nobis naſcitur imago, licet multum illi deſit ad perfectionem.

Omnis ergo inquiſitio in naturam rerum creatarum, genera & ſpecies animalium, & in res hujuſcemodi alias, in gloriam Divinæ Potentiæ vertitur. Neque cogitandum eſt unquam nobis materiam admirationis aut diligentiæ defuturam. Laudanda eſt eorum cura, qui ad diſcendum undique congerunt opes Naturæ ſemper parturientis aliquid admirabile, atque dicendum eſt eos tantum mereri de ſua ætate non ſolum, ſed etiam de poſteris, quantum quiſquam aliquo modo mereri poſſit. Per eos enim licet nobis oculos & animum paſcere jucundiſſimo ſpectaculo & utiliſſimo. Contemplare mibi hoc Theatrum, vere Theatrum dices. Aërea, terreſtria, atque aquatica animantia in illud ſunt collata ac ſuis locis, generibus, & ſpeciebus, quantum potuit fieri, digeſta. Jonſtoni in eo eſt laus præcipua, ut qui primus eſt auſus opus tale ſyſtematicum ſuſcipere, verum nec meæ diligentiæ, ut ſpero, defutura eſt adprobatio eruditorum hominum. Nempe quum tam e quadrupedibus quam aliis animalibus, ac eorum partibus, medicina poſſit parari, meum eſſe duxi Lectori exhibere notitiam, tam morborum quibus remedia ex animalibus petuntur, quam animalium, quæ talia remedia præbent. Talem igitur indicem ſingulis præpoſui hujus Theatri partibus, e quo ſtudioſus Lector ſtatim atque uno intuitu poteſt diſcere remedia, quæ paſſim in ſingulis Theatri partibus indicantur.

Peculiare tamen eſt ac palmarium Additamentum Collectio Piſcium Amboinenſium & vicinarum Inſularum Orientis, quarum icones ante menſes non ita multos ex iſtis locis allatæ in manus Wetſteniorum, ut in Dedicatione dictum eſt, devenerant. Ego autem eas feci publici juris, adieci brevem deſcriptionem, atque icones præterea aliquot piſcium aut alibi à parente meo editorum, aut nunc demum e Muſeo meo prolatorum, addidi. Longe plura potuiſſem addere, quum a longo ſatis tempore non indiligenter verſatus fuerim in Naturæ iſtiuſmodi divitiis conquirendis, nec fuerim infelix in reperiendis; verum rationem non unam habeo, quæ me perpulit ad differendum iſtum laborem in aliud tempus. Si patuerit hunc non ingratum fuiſſe laborem eruditis lectoribus, deinde Mantiſſam aliquam huic adjiciam, & tum, ſpero, ſi hoc contigerit, videbit Lector, quam ſim religioſus in depingendo animalia aut piſces, aut in iiſdem deſcribendo. Utere igitur hoc labore ac conatibus meis fave.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

COLLECTIO NOVA
PISCIUM AMBOINENSIUM

partim

IBI AD VIVUM DELINEATORUM,

partim

Ex Museo Henrici Ruysch M.D.

XX. *Tabulis comprehenſa.*

TABULA PRIMA.

1. De Tafelvisch, ita dictus ob ſingularem, quam Amboinenſibus præſtat utilitatem, quum fere in lautioribus epulis adhibeatur, tanquam eximium aliquod ferculum. Sapore dicitur non abſimilis eſſe paſſeribus noſtris, magnitudine etiam major. Maculis variis eſt inſignis, corpore ſtriato, quod in ſuperiori parte ſatis magnam habet pinnam, aculeos habet novem, ſex in ſummo corpore, tres ante dictam pinnam, & totidem poſt eandem, quibus tres aliæ ſub ventre reſpondent.

2. De Moorsche Afgodt, ſive *Idolum Maurum.* Huic piſci nomen iſtud dedere noſtrates, quia Mauri quadam religione prohibentur eo piſce veſci, quin potius, ubi in eorum retia incidit, eum dimittunt liberum. Eorum tamen ſuperſtitio non prohibet Chriſtianos, quo minus commedant hunc piſcem, ſed aſſum, nam coctus non valet, neque ſaporem habet ſatis gratum. Superiore quidem eſt multo minor corpore, nec aculeos habet, ſed dentes, & tamen ejuſdem videtur ſpeciei, quum & figura ſatis conveniat, & pinnam ſimilem habeat in ſummo corpore, at roſtro porcino præditus eſt.

3. De Vaandrager, ſive *Signifer*, ita dictus, quod ſe quaſi ducem præbeat aliis minutis piſcibus, qui eum magno numero quaſi ducem ſequuntur. Figura cum duobus ſuperioribus fere eſt eadem, licet corpuſculum ſit multo minus, ac ſquammis obſitum. Ex figura tamen patet eum eſſe ejuſdem cum iſtis ſpeciei. Eſui eſt ineptus, nec ob aliam rem capitur, quam quod elegantiſſimis coloribus ſit pictus, & ideo etiam in liquore à talium rerum æſtimatoribus ſervatur. Tam manſuetus eſt, ut adnatet cibum porrigentibus hominibus, atque ideo facilis captu. Ceterum non omnes ejuſdem nominis piſces undiquaque cum hac icone conveniunt, ſed exigua differentia eſt, quæ fecit, ut ex tribus aut quatuor ſpeciebus unam tantum curaverim exhibendam.

4. Het Wafelyzer, ſive *Atropta.* Ita dicitur à noſtratibus in India degentibus, quia oris extremitas fere deſinit in figuram inſtumenti iſtius, quo cruſtularii utuntur ad excoquendas cruſtulas. Saltem ſimilitudo roſtri, aliquo modo ad figuram iſtius inſtrumenti accedens, ſuffecit ad nomen huic piſci reperiendum. Toto corpore eſt fuſcus, excepto quod maculis quibuſdam cœruleis inficiatur, quod plerumque indicium eſt piſces iis inſignitos venenatos eſſe. Ideo neque Mauri neque Chriſtiani audent hoc piſce veſci.

5. Ican Swangi, ſive *Speervisch.* Nomen eſt generale, quo indicantur omnes piſces, qui aculeos habent ſive pinnas productiores. Eo nomine ſaltem vir iſte, qui mihi delineationes iſtas tradidit, adſeverabat omnes iſtiuſmodi piſces vocari, qui habent tales aculeos; nam piſcem, qui alioqui proprie *Ican Swangi* vocatur, exhibuit parens meus in Theſ. Animal. I. Tab. II. ubi depictus ad objectum & deſcriptus extat, ac inde in haſce Tabulas translatus. Vid. Tab. V. N°. 19. Hic vero piſcis, quem nobis hoc loco delineatio repræſentat, videtur eſſe Scorpæna Rondeletii, Geſneri, & aliorum. Exhibetur certe à Rondel. p. 201. & à Geſn. p. 846.

6. Ican Swangi. Eodem, ut vides, nomine vocatur, quo ſuperior, ſed tamen multum differt, ſi figuram reſpicias. Verum ſatis eſt, quod aculeos habet in dorſo venenatos. Pinnæ laterales ſunt ſatis latæ & magnæ. Os magnum eſt, cir-

Digitized by Google

ris duobus propendentibus ex inferiori mandibula. Eſui eſt prorſus ineptus, quod & venenatus eſt & præterea exiguus admodum.

7. Ican Swangi. Exigua differentia eſt inter hunc & ſuperiorem piſcem, quum pro duobus cirris in inferiori mandibula tantum duos alios habeat ventrem verſus, & pinnæ tenui pelliculo ſint junctæ, ſecus ac in ſuperiori vidimus.

8. Ican Swangi. Corpore eſt hic piſcis ſtriato & maculoſo, in ipſo capite quinque aculeos habet in caudam reflexos. Pinnæ in dorſo ſunt aculeis venenatis præditæ. Ab inferiori mandibula duo cirri dependent. In latere, ſive ſub branchiis, adeo latas habet pinnas, ut fere videatur accedere ad volatilium piſcium genus.

9. Ican Swangi. Idem fere dicendum eſt de hoc piſce, quum & ille ſit ſtriato & maculoſo corpore, ac habeat aculeos in capite & dorſo, verum iſti fere ad caput vergunt, quod longe aliter ſe habet in præcedenti piſce.

10. Ican Swangi. Colorem ſi excipias, nulla differentia eſt inter hunc piſcem & proxime antecedentem. Eſt autem utriuſque color partim ſubcœruleus, partim flaveſcens, verum eodem corporis loco qui color in uno flavet, in altero cœruleus eſt. Hinc omnis differentia.

11. Ican Swangi. Cauda huic piſci eſt tricuſpis, color neſcio quid viriditatis præfert. Dentes habet ſatis acutos, ſquammas & caudam rubeſcentes. Supra oculum unam pinnam, alteram infra oculum oſtendit, atque ita differt ab aliis cognominibus, quos hactenus exhibuimus.

12. Ican Swangi. Et hic piſcis quam proxime accedit ad iſtum, quem numero octavo deſcripſi, præterquam quòd cauda & pinnis magis ſit ſimilis proxime præcedenti piſci, quod intuentibus facile patebit.

13. Ican Swangi. Si compares hunc piſcem cum altero iſto cognomine, qui numero decimo exhibetur, non magnam reperies differentiam, adeo ſimiles ſunt inter ſe. Licet hic ſatis magnus ſit, non audent tamen Amboinenſes eo piſce veſci, quod ductus quidam cœruleus, quaſi vena, reperiatur intra [illegible]m piſcem; quæ res cum veneni, ut jam dixi, indicium præbeat, haud libenter quiſquam periculum faciet de ſapore hujus piſcis, metu veneni.

14. Ican Swangi. Tres ſatis magnos aculeos in dorſo oſtendit, quartum etiam in ventre non procul à pinnis, quæ caudæ ſunt proximæ. Ceterum eſt colore ſimpliciter nigricante, ſine ullis maculis, niſi quod in capite & cauda quædam reperiantur; nec vividi coloris nec valde magnæ, & ideo vix memoratu dignæ.

15. Ican Swangi. Similem huic piſcem exhibet Tabula tertia loco primo, ſed majorem. Vide tamen, quæ ibi dixi.

16. Ican Swangi. Dentatus eſt hic piſciculus, & cauda ſingulari modo trifida. E capite duo aculei, pro magnitudine piſciculi ingentes, prominent, & à ventre duo alii non diſſimiles dependent. Præterea longiuſcule productas pinnas habet, tam in infimo ventre, quam in lateribus. Cum aliis ejuſdem nominis hoc habet commune, quod corpuſculum ſit lineis variegatum.

17. Ican Swangi. Quod attinet ad aculeos prominentes, hic piſcis non eſt diſſimilis à ſuperiori, ſed magna conſpicitur differentia in ipſo corpore, quum hic, ut ſuperior, lineis ſive ſtriis non ſit variegatus, ſed maculis rubris inſignitus. Venenatus etiam non eſt, ſed in cibum adſumitur ab Amboinenſibus. Octo fere pollicum eſt magnitudo.

18. Ican Swangi, cui etiam apud noſtrates nomen eſt de *Paarſche Speervisch*. Scilicet quum colore ſit nonnihil in violaceum vergente, ſtatim inde ſumpta eſt occaſio nominis. Videtur autem capriſci ſpecies, qualem exhibet Rondeletius Lib. V. c. 27. Galli & Siculi, ex Geſneri obſervatione, porcum appellant, quo nomine etiam alibi apud Strabonem occurrit, forſan ideo quod ſit ore porcino. Idque ſit mihi tanto veriſimilius, quia pictor autoptes referebat caput hujus piſcis tantum eſſe, ut fere reliquam corporis partem æquaret. Carne eſt non inſipida ſed grata & pingui, quapropter libenter eâ veſcuntur incolæ.

19. Ican Swangi. Ventre eſt hic piſcis prominenti, è quo duo cirri maculoſi dependent, dentes habet acutos, aculeum ad caudam projectum in dorſo, ac alium in imo ventre, qui uterque junguntur pinnis ad caudam vergentibus. Alioqui videtur quodammodo accedere ad formam piſcium cognominum, qui exhibentur loco primo & ſecundo hujus Tabulæ. Nam quod hic maculas duas, Lunularum ſibi invicem obverſarum ſimilitudine, in corpore habet, id forſan huic piſci fuit peculiare.

TA-

TABULA SECUNDA.

1. De Grote Speervisch. Ita dictus eſt ab aculeo è dorſo prominente. Non dubium eſt, quin hic piſcis ſit etiam capriſci ſpecies. Id ſatis oſtendit aculeus, quem in ſummo dorſo oſtendit. Jonſtonus Tab. XXXVIII. N°. 3. exhibet etiam piſcem huic non diſſimilem ex Marcg. Hiſt. Braſil. quem *Acaramucu* vocat, ac ita deſcribit, ut ejus deſcriptio ſatis cum icone illius piſcis, quem hic exhibeo, conveniat. Capitur prope Amboinam, non ubique, ſed tantum circa iſtum locum, cui à tribus fratribus nomen eſt. Pellis huic piſci eſt craſſa ac dura. Hanc illi detrahunt incolæ, ac poſtea elixum menſis inferunt. Sapore eſt proximè ad carnem vitulinam accedente.

2. De Speervisch. Non multum hic differt à ſuperiori, niſi quod minori corpore ſit, aliis maculis inſignitus & dentatus; nam ſi aculeum reſpicias aut pinnas, ſatis inter ſe conveniunt, atque ideo habendi pro duobus ejuſdem non generis tantum ſed etiam ſpeciei piſcibus.

3. De Speervisch. Nomen huic ſimile eſt, quod duobus ſuperioribus, ac eadem nominis ratio. Figura tamen aliquantiſper ab iſtis recedit. Aculeus, quem in dorſo habet, ſpiculis brevioribus eſt armatus. Præterea tam in dorſo quam ſub ventre minores aliquot aculeos habet, qui tenui membrana in ſuperiori parte ſunt juncti. *Lupi marini* nomine ab aliis vocatur, licet multum differat ab eo piſce, qui eodem nomine apud Ichtyographos occurrit. In cibum adſumitur hujus piſcis caro, ſed quum ingrati ſit ſaporis & admodum ſicca, fere ſolet ſale conditus in uſus domeſticos adſervari, ac tum ſatis bona eſt.

4. De Speervisch. Adhuc voluit noſter pictor hunc piſcem iis annumerari, quibus aculeus in dorſo nomen dedit, ſed, ut verum fatear, non incommode in Tabulam primam retuliſſet, ubi alii exhibentur, qui non multum ab hoc differunt. *Guaperuæ* ſpeciem poſſis dicere, quo nomine ſimilem piſcem exhibent Jonſtonus & Willongbæus. Vide infra Tab. XIX. N°. 1.

5. De Speervisch. Nihil fere huic piſci ſingulare eſt, quod non etiam obſervatur in ſuperiori, ſi excipias, quòd ſuperior præter longiſſimum aculeum ſex alios habeat ab utraque corporis parte; hic vero, præter iſtum in dorſo aculeum, non habet niſi unicum in imo ventre reflexum ad caudam.

6. De Grote Bedrieger, quaſi dicas *Magnus Impoſtor*, quod nomen illi adhæſit è ſingulari oris forma ac conſuetudine. Scilicet quum aſellum noſtrum minorem magnitudine æquet, & accedat fere ad carpionis figuram, ex ore tamen, cum opus eſt, emittit quaſi quoddam proſtoma, quod latiſſime patet, ac illi inſervit ad piſces minutos capiendos, quos decem aut duodecim unica vice deglutit; poſtea vero retracto proſtomate clauſo ore natat, eo modo, quo caput exhibui N°. 7. Editur ab incolis, quibus gratiſſima fercula ex hujus piſcis carne conficiuntur.

8. Ican Rady, ſive *Piſcis retiarius*, quòd ſquammæ in retis ferè modum ſeſe oſtentent. Difficile eſt ſingulos piſces ad ſuas ſpecies revocare, verum hic quam proxime convenit cum *Peixe Porco* Luſitanorum, quem ſub nomine Guaperuæ exhibuit Piſo. Poſſis etiam referre ad Gobionis ſive Paganelli ſpeciem, qui exhibetur apud Rondel. Lib. VI. c. 16. Præter aculeum, qui pinnis adhæret in ſummo corpore, ſub ventre alium habet aculeum, ſed non adhærentem pinnis, quæ ab ano initium capiunt, & ad caudam uſque continuantur. Cauda eſt bifida acuminata. Illud cum aliis hac Tabula propoſitis piſcibus habet commune, quòd cute ſit dura, quâ detractâ in cibum adſumitur. Reperitur ad eam Amboinæ partem, quam noſtrates De Pas vocant, ſed rariſſime capitur.

9. De Strepeling, quem commode *Piſcem ſtriatum* Latine poſſis dicere, quia nomen illi eſt inditum à variis & verſicoloribus lineis, quibus paſſim inſignitus eſt. Pinnarum figura eſt admodum ſingularis, quibus etiam adhærent minutiores adhuc pinnulæ. In dorſo novem aculeos habet, verum in aliis ejuſdem ſpeciei piſcibus non ſemper idem numerus obſervatur. Aliquando plures habent, aliquando pauciores.

10. De Strepelino. Lineæ per corporis longitudinem ductæ magis huic & ſequentibus aliquot piſcibus nomen invenere, quam figuræ externæ aliqua ſimilitudo cum proxime præcedenti piſce. Aculeos in dorſo habet ſex, qui tenui membrana ſunt juncti, atque pinnis adhærent, quæ inde ad caudam uſque continuantur. Sub medio ventre alium aculeum habet, ſed unicum tantum.

11. De Alphoreeshe Strepeling. A loco, ubi capitur, eo cognomine indicatur. Aut parum aut nihil à ſuperiori differt, excepto colore corporis & linearum, quæ in hoc rubent, in illo cœlum æmulantur. Et hoc & priori

veſcuntur incolæ, præſertim aſſis; nam alioqui minus gratum ſaporem palato præbet.

12. De Strepelino. Ut in duobus prioribus tres lineæ conſpiciuntur, ita in hoc quatuor vides, ſed non omnes ad caudam vergentes, quum duæ ſuperiores abeant ad dorſum. Colore eſt ſubviolaceo, pinnæ ſunt fuſcæ, nec præterea quidquam ſingulare reperitur in hoc piſce.

13. De Strepeling. Hic eſt ejuſdem ſpecici, & nulla eſt differentia niſi in pinnis & in colore. . Nam nullos aculeos habet, ſed tantum pinnas ſine aculeis. Color eſt ſubflavus, pinnæ nonnihil virides, unde gratiſſimo adſpectu oculos intuentium in ſe fixos tenet. Ad eam Amboinæ partem capitur, quæ ab incolis Honimo vocatur.

14. De Strepelino. Si unum ſub ventre aculeum, & quinque in dorſo excipias, nihil differt à proxime præcedenti, atque adeo ſingula, quæ iſti conveniunt, etiam de hoc poſſint dici. Incolæ libenter hoc piſce veſcuntur, ſed cocto & in aqua calida appoſito, ut apud nos percæ menſis inſeruntur.

15. De Strepeling. Satis ille etiam convenit cum aliis cognominibus piſcibus. Sub ventre duos aculeos habet, & ii conficiunt omnem differentiam inter hunc & proxime præcedentem.

16. De Strepeling. Medium corpus hujus piſcis à capite ad caudam notatur linea flaveſcente, quæ ad utrumque latus mutatur in dilutè cœruleum. Ajunt hunc piſcem harengi magnitudine eſſe, & gratiſſimi ſaporis. Mihi quidem & hic & plerique omnes piſces cognomines videntur eſſe è genere Cyprino lato.

17. De Strepeling. Sex omnino lineas in corpore habet hic piſcis. Armatus eſt dentibus acutiſſimis & aculeis novem in dorſo, duobus in ventre, quorum poſtremus adhæret pinnis ad caudam decurrentibus. In ea Amboinæ vicina inſula capitur, quam incolæ Hilam vocant. Ad cibum utilis eſt & bonus, ſed præſertim ſumptus cum juſculo acetario.

18. De Strepeling. Niſi ſatis ſit, quod piſces unam aut alteram lineam in corpore verſicolorem habeant, ad locum illis inter *Striatos piſces* inveniendum, hic vix ſuum locum videtur poſſe tueri. Sed quia noſter autoptes voluit eum hoc nomine indicare, mihi non ſumo tantum auctoritatis in alienum laborem, ut eum hinc removeam. Eſt igitur corpore, ut vides, oblongo, in dorſo pinnas habet exiguo interſtitio inter ſe diſtantes; verum in imo ventre prioribus dorſualibus nullæ reſpondent, qnum ibi ſit cavitas ventris, quæ in hoc genere pinnis non ſolet ornari. Ab ano uſque ad caudam aliæ reperiuntur in ventre pinnæ. Capitur eo loco, quem noſtrates De Pas indigitant.

19. De Strepelino. Et hæc eſt ſpecies ejuſdem generis, ſed armata ſpinis tam dorſualibus quam ventralibus. In dorſo enim ſex aculeos habet, tenui membranula junctos, ac tandem pinnis adhærentes, quæ uſque ad caudam decurrunt. In imo ventre, poſt anum, etiam ſex aculeos habet, ſed disjunctos, nec membranula inter ſe ligatos, aut pinnis caudam verſus ahærentes.

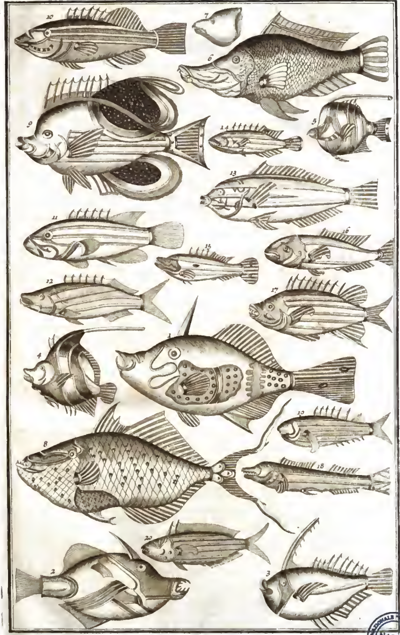
20. De Strepeling. Eſt hic ut ultimus in hac Tabula, ita etiam extremus iſtius ſpeciei. Totidem lineas habet, quot proxime præcedens, quinque ſcilicet, & corporis figura etiam ſatis inter ſe convenit, ſed hic tantum duos habet aculeos in dorſo, ſtatim poſt caput, qui primum inter ſe junguntur membranula, ac deinde pinnis adhærent. Eæ, neque in dorſo, neque in imo ventre ad caudam uſque perveniunt, ſed parvum diſcrimen relinquunt vacuum. Cauda ipſa eſt bifida, quod etiam in duobus præcedentibus obſervari meretur.

TABULA TERTIA.

1. Iean Swangi. Ex genere armatorum piſcium, quibus aculei nomen invenere eſt etiam hic piſcis, quem cum nullo alio rectius poſſis comparare, quam cum perca Amboinenſi parentis mei & Willougbæi; ſed tamen an idem ſit piſcis dubito. Cauda eſt acuminata utrinque. In ipſo roſtro neſcio quos parvulos aculeos oſtentat, quos duo alii circa oculos, & dein iterum alii magna multitudine in ſummo corpore ſequuntur. Ad pinnas laterales quod attinet, eas non undiquaque bene expreſſit pictor, omiſſa membranulâ tenui, qua inter ſe cohærent. Inde credibile eſt hunc piſcem proprie pertinere ad volatilium genus.

2. Ican Honimo, alio nomine vocatur *Piſcis Siamenſis*. Obſtipo capite & ore dentato eſt. Multiplices tam in dorſo quam in ventre ſpinas habet inter pinnas, ſed præterea non procul a cauda eſt neſcio quid, aculei inſtar, quod ultimo loco inter ſpinas ponitur. Apud Chinenſes hic piſcis eſt in magno honore, habeturque inter delicias; verum fere ſemper utuntur iſto piſce aſſo, rariſſime elixo.

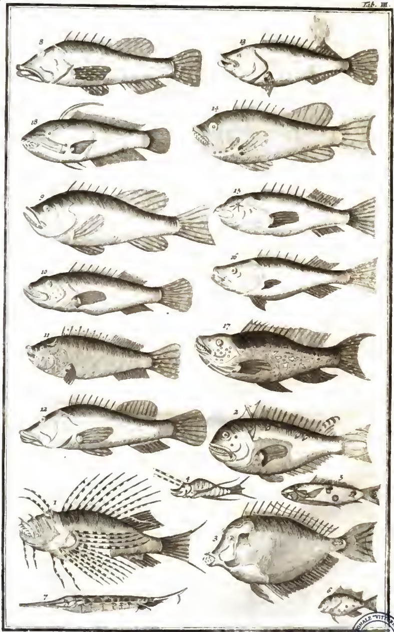
3. De Leervisch. Hoc nomine eum vocari libuit noſtratibus ibi degentibus, nulla ſatis idonea cauſſa, nam quod

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" · NAPOLI

Digitized by Google

in dorſo & ventre , ſive potius in utroque latere , aculeos habet, qui quodammodo ſcalarum ligna tranſverſa exhibent, an ideo ſtatim arripienda fuit occaſio ita hunc piſcem nominandi. Forſan melius feciſſent , ſi illum à corio rigido ita denominaſſent, nam ejus pellis corii inſtar riget ac dura eſt. Corpore eſt fuſco, & quatuor aut quinque maculis inſigni. Ceterum , habet dentes & pinnas verſicolores, ut etiam caudam, quæ præterea videtur non deſtituta eſſe aculeis. Dicuntur tales piſces interdum tres pedes aut tres pedes & dimidiatum longi & lati eſſe. Carne eſt gratiſſima, & ideo cupidè emitur tam ab Amboinenſibus quam noſtratibus ibi terrarum degentibus.

4. De Kalkoenvisch. Videtur ſpecies Ican Swangi Tab. I. N°. 16. Minutulus eſt hic piſcis, nec tres aut ſummum quatuor pollices excedit. In capite habet duos aculeos longiſſime prominentes. Pinnæ laterales pertingunt longitudine ad caudam uſque. Ore eſt magno & dentato. A cauda ad caput variis lineis eſt diſtinctus. Cauda etiam eſt tricuſpis, ſed ita ut extremitates longius procurrant. Mauri libentiſſimè iſto piſciculo veſcuntur, & dicunt eum ſaporis non ingrati eſſe.

5. Makreel ſive *Scomber* , genus piſcis ſatis notum , & qui ubique apud Ichtyographos eſt diſcriptus. In hoc nihil prorſus ſingulare eſt , præterquam quod vividis coloribus ſit diſtinctus , & tam maculis quam linea circa ventrem ornetur. In capite quoque ab oculis aliquot lineæ deducuntur.

6. Passer Fluviatilis, noſtris paſſeribus tam magnitudine quam forma ſimilis. Nec præter maculas albicantes quidquam habet ſingulare aut eximium.

7. Ican Peixe, eſt numerandus inter acus, ſed non ſemper accuratè nnius eſt formæ. Os babet prælongum & oſſeum. Color eſt in latere cinereus, ſub ventre dilute griſeus. Lineæ tranſverſales, quæ à tergo ad latus dncuntur, rubent, ac tandem miſcentur cum viridi ſive citrino colore, qui in latere à capite ad caudam procurrit. Ab ore uſque ad caudam novaculæ inſtar acntus eſt, quo fit ut alios piſces inter natandum lædat & ſcindat.

8. Jacob Evertzen. Apud Willougbæum , Jonſtonum ac alios ſcriptores fit mentio hnjus piſcis, ſed forſan non ſatis accurata , quum variæ ſint ejus ſpecies, quæ hic omnes ordine exhibentur. Dicunt inde nomen eſſe repertum huic piſci , quod navales ſocii navis cujuſdam , cui quidam Jacob Evertzen præerat, eum ceperint primi circa Inſulas Flandricas. Scilicet erat iſte navarcha facie valde maculoſa , & piſcis variis in corpore maculis eſt inſignis ; ideo ſocii navales per jocum navarchæ nomen huic piſci dederunt, quod adeo pertinaciter illi inhæſit, ut jam nullo nomine ſit notior. A Luſitanis vocatur Meros, à Braſilienſibus Gugupu guacu. Videndus præter alios diligentiſſimus Rajus in Synopſi Meth. Piſcium pag. 127. Ceterum dicunt hunc piſcem quodam tempore eſſe aptiſſimum eſui & gratiſſimi ſaporis, alio vero non tantum inſipidum , ſed prorſus ineptum. Nempe ſi ejus carnem igni admoveas, interdum corrugatur & in unum contrahitur corii inſtar, nec dentibus quidem hominum dilacerari poteſt ; alio autem tempore caro eſt pinguis, nec ad ignem contrahitur. Tunc bona eſt, & in cibum adſumitur, non tantum in inſula Amboina, ſed aliis quoque locis in India maritimis. Alii piſces, qui hac in Tabula ſequuntur, omnes ſunt ejuſdem ſpeciei & cognomines, ſed unica differentia in colore & aculeorum multitudine notatur. Ideo indicabo tantum differentiam. Ad hunc autem Jacob Evertzen quod attinet, is fuſco colore inficitur toto corpore. Aculeos in dorſo ſex habet, qui tandem cum pinnis conjunguntnr. Maculæ ſunt albicantes, quæ etiam in pinnis & in cauda conſpiciuntur , licet auctores negent caudam aut pinnas eſſe maculoſas. Willougbæus tamen in icone hujus piſcis, quam exhibet Tab. T. tam caudam quam pinnas dorſuales exhibet maculoſas.

9. Jacob Evertzen. Hunc piſcem homo meus dicebat eſſe femellam ſuperioris, quod quidem verum eſſe poteſt, ſed color utrique non eſt idem. Cetera ad amuſſim conveniunt.

10. Jacob Evertzen. Octo habet hic piſces acnleos in dorſo , quornm ultimus conjungitur cum ſpinis. Colore eſt vergente in nigrum , maculæ candidæ. Sub branchiis nullas babet pinnas, ſecus ac videre eſt in ſuperioribus hujus generis.

11. Jacob Evertzen. Totidem etiam aculeos habet hic piſces, quot proxime præcedens, ſed colore & maculis convenit cum eo, qui deſcriptus eſt numero octavo. Circa branchias lineolæ aliquot cernuntur flaveſcentes , quod huic piſci eſt peculiare, nec facile in aliis ita obſervatur.

12. Jacoa Evertzen. Dilute cærulei coloris eſt, quem hic exhibeo piſcis. Aculeis, pinnis, maculis, & cauda reliquis ſimilis.

13. Jacob Evertzen. Nec in hoc piſce qnidquam ſingulare, quod non in aliis itidem occurrit. Proxime ıamen conveuit cum piſce ultimo loco deſcripto, qui cum maſculus ſit, hunc aiunt eſſe femellam, quod vero diſſimile non eſt.

14. Jacob Evertzen. Color huic piſci eſt violaceus, maculæ ſunt albicantes, plnnæ tam in dorſo quam in ventre ſunt quodammodo rotundæ. Diſtinguitur autem hæc ſpecies ab aliis capite, quod pro corporis ratioue multo majus eſt quam in aliis piſcibus, unde etiam illi Capitonis nomen, Belgice *Groot-hooft*, eſt lnditum, quo ſigno, quaſi characteriſtico, diſtinguitur ab aliis piſcibns cognominibus.

15. Jacob Evertzen. Vix meretur hic piſcis eo nomine inſigniri, ſiquidem omues fere maculoſi piſces, quorum nomen ignorabatur, ita vocantur, verum huic nullæ ſunt macnlæ, ſi excipias tres aut quatuor, quæ ſub ventre couſpiciuntur. Aliud quoqne nomeu ab acuto roſtro à noſtratibns eſt ei inditum; qui illum ſolent *Spitsbek* vocare, uomine ſane magis conveniente.

16. Jacob Evertsen. Majori jure hic piſcis ſuum nomen tuetur, quum totus ſit maculoſus, ac in reliquis conveniat cum præcedeutibus piſcibus, quibus idem nomen eſt.

17. Jacob Evertzen. Et hic piſcis, ſi maculas ſpectes, eo nomine dignus eſt, verum videtnr pertinere ad Turdos, qnalea exhibentnr à Jonſtouo Tab. XIII. Hic autem licet mihi fidem noſtri pictoris confirmare, quum mihi aliunde ſit transmiſſa hujus piſcis Icon, ſub nomine *Ican Souſalath*, quæ accurate cum hac, quam exhibeo, pictura convenit. Corpore eſt rubicnndo, maculæ ſunt flavæ, qui eſt etiam color ſqnammarum & imæ partis branchiarnm.

18. Jacob Evertzen. Caput huic piſci eſt magnum, os dentibus acutiſſimis armatum. Idem eſt ubique color, tam corporis quam pinnarum, fuſcus ſcilicet. Maculæ, ut in aliis, ſunt albicantes. In dorſo ſpinam habet ſupra caput longiorem, ſed reflexam ad caudam. Ab imo ventre, ubi caput deſinit, duo cirri dependent, qua propter mihi quidem videretur commodins ad aliud genus poſſe referri quam ad hoc macnloſum, verum uolui in ordine quidquam mutare, ne judicarer nimis acutè in laboribus alienis ceruere.

TABULA QUARTA.

1. Klipviach. Minutum genus piſcium eſt, quod hac Tabula comprehenditur, in quorum deſcriptione eſt notandum, quod noſtrates fere omnes piſces minores, quibus nomen deeſt, ſolent piſcium ſaxatilium, ſive *Klipviſch*, nomine comprehendre. Nempe paſſim ad littora inter ſcopulos magna multitudo talium anonymorum piſcium reperitur, qui nullum nomen habent, & tameu quodammodo ad unum & idem genus pertinent. Plerumque ob colorum varietatem à curioſis naturalium rerum indagatoribus in liquore adſervantur. Sunt qui non tantum vividis ſeſe commendant coloribus, ſed qui maculis etiam aut ſtriis aureis ac argenteis ſpleudeſcunt. Qui hic loco primo ponitur ſex in dorſo aculeos habet, quinque circa ipſum ventrem, eà tamen differentià, quòd ſuperiores ſunt ligati membranula tenui, quæ in inferioribus non cernitnr. Canda eſt variegata miris modis, quæ res tameu etiam in aliis piſcibus obſervatur, nec quidquam auctoris fidei detrahit.

2. Klipvisch. Totum corpuſculum hujus piſciculi, qui quatuor pollices magnitudine non ſolet excedere, eſt fere uigrum, niſi quod linea candidiſſima ſeſe oſteutet iu latere ſtatim poſt branchias. Notum eſt apud Ichtyographos plures piſces reperiri, qui ita ſunt corpore varie colorato, qnod uon injucnndum eſt adſpectu. Immo ipſe aliquot in liquore adſervo, in qnibus aliquot lineæ candidæ corpuſculum, quod alioqui nigricat, diſtinguunt.

3. Klipvisch. Hujus piſciculi caput deſinit iu acutum roſtrum, unde facile, ſi tanti eſſet, aliud huic nomen poſſis reperire. Ventre eſt laxiore & maculis notato. Pinnæ branchiales longiuscule pro corporis ratione producuntur caudam verſus, quæ eſt bifurcata. Paulo ante caudam obſervabis lineas duas aut tres verſicolores.

4. Klipvisch. Ejusmodi lineæ ſive ſtriæ verſicolores, quæ in proxime præcedenti piſce conſpiciuntur, etiam in hoc piſce ſunt notandæ circa caudam. Caput eſt contractum & obtuſum, unde etiam non difficile eſſet illi nomen invenire. Ceterum brancbiales pinnæ fere ſunt rotundæ. In ventre, præter pinnas poſt alvum, habet duas depeudentes paulo infra caput.

5. Klipviach. Hnic piſciculo fere os eſt ſimile roſtro aviculæ alicujus, quod ſingulare tantum in illo, uam quod

atti-

attinet ad colorem, is violaceus eſt & hic illic maculis notatus; id commune habet cum multis aliis.

6. Klipvisch. Orbis diceres ſpeciem eſſe hunc piſciculum adeo tumido ventre ac magno capite videtur, cauda in ductum tenuem deſinente. Capite & dorſo eſt criſtatus, quum novem aculei inde promineant, qui ſibi invicem adhærent per membranulam tenuiſſimam. Alias pinnas in dorſo non habet ſed in ventre, ubi corpus incipit gracileſcere, quo loco etiam videbis tres aculeos, ſed, ut in aliis ventralibus etiam vidimus, nullo ligamine junctos.

7. Klipvisch. Hic piſciculus eſt proxime ſuperioris femella, nec inter utrumque alia eſt differentia, quam quod hic armatus non ſit, ut ſuperior. In reliquis prorſus conveniunt, tam quod attinet ad formam & colorem, quam quod maculas ſpectat & lineas, quibus uterque eſt notatus. Color autem vergit ad flavedinem, cetera nonnihil viriditatis oſtentant.

8. Klipvisch. Paululum forma hujus piſciculi abit à ſuperioribus, ſed tamen non omnino eſt diverſa. Variis maculis & lineis notatur præſertim circa caudam.

9. Klipvisch. Rarum & ignotum fere piſciculi genus. Tuto tamen referas ad genus Caprinum, quum aculeum erectum habeat in ſummo capite. Vide infra, hac Tabula nnmero 20.

10. Klipvisch. Neque hoc genus ſatis notum eſt. Exiguum corpus & raritas hactenus videntur non meruiſſe nomen. Colore eſt gilvo, lineis fuſcis, quæ à dorſo ad ventrem deducuntur. Tam in ſummo corpore quam imo pinnæ ſunt, quales etiam non tantum ad latus branchiales reperiuntur, ſed etiam infra branchias binæ.

11. Klipvisch. Paulo aliis frequentior invenitur hoc piſciculi genus. Colore eſt fuſco, ſed corpus miris modis variegatum eſt, quaſi marmor aliqnod venis diſtinctum. Capite eſt breviore ac valde obtuſo, quodque ſupra os neſcio quam cœruleam maculam præfert, unde peculiare huic piſci nomen eſt inditum *de Blaauneus*.

12. Klipvisch. Iuter piſciculos parvos hic fere eſt minimus, & ideo nulli rei idoneus, excepto quod animi gratia ob raritatem & colorem in liquore cuſtoditur à talium rerum æſtimatoribus. Si lagenæ aquâ plenæ talem indes piſcem, diutiſſimè poſſis vivum adſervare abſque ullo alimento. Unde autem veniat, quòd quidam piſces ita adſervati diu vivant, alii autem brevi tempore moriantur, licet non indignum ſit ſcitu, hoc tamen loco id indagare nunc non eſt animus.

13. Klipvisch. Mandibula inferior hujus piſciculi eſt aliquanto productior ſuperiore, venter quoque prominet. In dorſo ſex aculeos habet pro exigui corporis modulo ſatis magnos. Sub ventre ab ano ad caudam pinnas habet, ut & in dorſo ab ultimo aculeo ad caudam uſque.

14. Klipvisch. Mirum videtur, quod in hoc piſce quaſi foliola quædam ex ipſis aculeis effloreſcant, idque alternis. Corporis color vergit ad violaceum, ſed maculæ quatuor, quas in corpore cernis, ſunt albicantes. E ventre duæ pinnæ propendent non longè infra caput. Caudæ additur quaſi præſegmen, alterius coloris qnam caudæ, quæ ſubviridis quidem eſt, ſed extrema iſta pars flaveſcit.

15. Klipvisch. Paulo reliquis piſcibus hactenus in hac tabula propoſitis eſt major & craſſior. Ideo à popello capitur & in cibum adſumitur. Corpus eſt colore nigricante ab ore uſque ad caudam. Præter unum aut alterum aculeum in ſummo tergo, tertium habet longiuſculum, ſed reflexum ad caudam. Maculæ, quæ in lateribus obſervantur, ſunt exiguæ, ſed dilutè cœruleæ.

16. Klipvisch. Multa hic piſcis, quod ad formam attinet, communia habet cum iſto piſciculo, qui nnmero quinto hujus Tabulæ eſt deſcriptus, nec ulla fere differentia eſt, præterquam coloris, qui quodammodo cœruleus eſt. Præterea circa anum dependet pinna. Venter eſt prominulus, atque aliquot maculis notatus.

17. Klipvisch. Idem fere in hoc piſce color eſt, qui in ſuperiore, ſed formâ aliquantum inter ſe differunt. Capitur in ea inſula, quæ à noſtratibus Hila vocatur, verum rariſſime, & ideo vix notus eſt apud pleroſqne etiam ibi degentes. Pinnæ branchiales ſunt rotundæ. Sub ventre pinnam habet tricuſpidem. Cauda eſt bifurcata. Maculæ, quas cernis in corpore, non multum differunt à reliquo colore, ſed conſtant tantum è circulis nigricantibus.

18. Klipvisch. Hic multo eſt notior quam præcedens, atque ideo *Baſiliſſa* cognomine à quibuſdam ornatus eſt. Præter aculeos in dorſo pinnam habet, non uniformem, ſed lineis rubicundis duabus variegatum. Pinnæ branchiales ventrem verſus ſunt reflexæ. Præterea duæ maculæ à dorſo progrediuntur verſus latera, ubi linea cernitur producta à capite

ad caudam. Eodem capitur loco, quo dixi ſuperiorem inveniri.

19. Klipvisch. In hoc piſce ſingulare eſt, quòd aculeum habet exſtantem in medio dorſo, inter pinnas priores & poſteriores. Ceternm, maculoſus eſt & ore acnto. In corpore exiguas aliquot maculas habet, nec præterea quidquam obſervatu dignum.

20. Klipvisch. Si aculeum, veluti cornu aliquod, ſupra oculos prominentem adſpicias, non dubium eſt, quin ſit hic piſcis ſpecies Capriſci, qnalis exhibetur apud Jonſtonum Tab. XXIII. & alios; verumtamen non undiquaque convenit cum piſce ibi deſcripto, quod etiam neceſſe non eſt, quoniam non dico eundem plane eſſe utrobique piſcem, ſed ejuſdem generis. Colore eſt violaceo nullis maculis interrupto, ſed circa ventrem flaveſcit, & aliquot maculas cum aculeo habet, eodem modo, qui obſervatur in figura hujus Tabulæ nona.

21. Klipvisch. Eſt his piſcis non alius coloris, quam qui in proxime antecedente cernitur, ſed valde differt corporis forma. Multos equidem aculeos habet in dorſo, multos iu ventre, verum eadem, quam jam ſupra obſervavimus differentia, hic qnoqne ohtinet, quod ſcilicet inferiores aculei nullo ligamine cohæreant, ut iſti, qui in dorſo reperiuntur.

22. Klipvisch. Majoris paulo hic eſt corporis quam alii piſces cognomines, atque ideo à Mauris in cibum adſnmitur. Corpus dilutè flavum eſt, cnm verſicoloribus maculis iu dorſo, quæ à capite ad caudam procedunt, ſed tanto plerumque minores ſunt, quanto eæ propius ad caudam accedunt.

23. Klipvisch. Figuram hujus piſcis ſi reſpicias, non dubium eſt, quin dicendus ſit *Scolopax* roſtro porcino, qualis exſtat apud alios deſcriptus. Habet enim, ut vides, roſtrum plane ſimile porcino, & præterea aculeum ad caudam reflexum. Capitur non procnl ab inſula Borneo, atque non illibenter eo veſcuntur ſocii navales, quod ille ſit carne firma, ſed tamen pingui.

24. Klipvisch, ſed non anonymus, quoniam noſtrates ei dederunt nomen *het Princesje*, quaſi parvam ſeminam principem dicas. Capite eſt oblongo, corpore ſtriato, in quo linea una corpus percurrit à capite ad caudam, dum tres aliæ transverſæ, quaſi totidem ligamina, ventrem piſciculi ambiunt. In dorſo aliquot aculeos habet, qui terminantur à pinnis ad caudam procurrentibus.

25. Klipvisch. A ſtriis, ſive lineis, quas in corpore hujus piſcis depictas vides, nomen illi eſt inditum de *Gebandeerde Princeſſe*, quaſi dicas principem ſeminam latioribus lineis ſtriatam. Neque hoc neque proximè præcedenti piſce utuntur incolæ ad cibum, ſed tamen propter eximios colores, qui non ſemper in eadem ſpecie iidem ſunt, capiuntur, ac in liquore ab amatoribus hujuſcemodi rerum adſervantur.

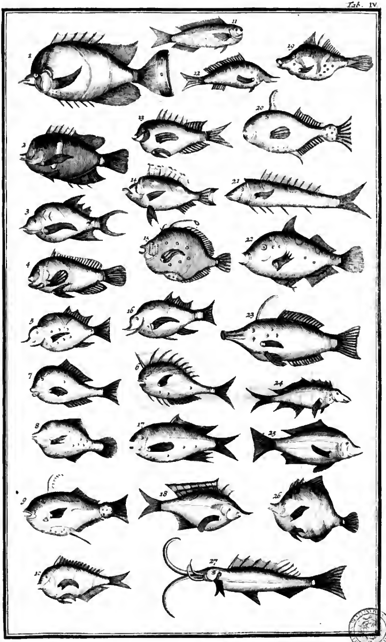
26. Klipvisch. Nullum nomen peculiare eſt huic piſciculo, qui tamen videtur eſſe ex genere triangularium. In dorſo tres aculeos oſtentat. Pinnas habet tam in dorſo quam in ventre; præterea aliquot lineis eſt notatus a dorſo ad ventrem vergentibus, ſed earum nnmerus eſt incertus, nec color ſemper idem.

27. De Bootshaak, ſive *Harpago*, quod nomen illi impoſitum eſt a filamentis, quæ ex ore illius videntnr procnrrere. Quatuor aculeos habet in dorſo, & in lateribus notatus eſt lineola, a branchiis ducta ad caudam. Referebat meus homo incolas Amboinæ iſtius modi piſces conditos ſale diu adſervare, ac cum libet iis veſci, quemadmodum apud nos acipenſeres ſoleut, à quo tamen multum diſtat, ſi longitudinem ſpectes. Non eſt enim vulgo major quam aſelli minores, quos vulgo *Schelviſch* vocamus. Mihi autem, nt dicam quod verius videtur, eſt ſpecies Bagræ, ut Markgravius vocat, & ex eo deſcribit Jonſtonus, quem vide Tab. XXXVIII.

TABULA QUINTA.

1. Hic piſcis à nemine hactenus eſt deſcriptus, nec facile poterit ad aliquam cognitorum piſcium ſpeciem referri, quum magis monſtrum marinum ſit quam piſcis. Captus ſuit prope Bagewalam circa Amboinam anno MDCCVII. Tres pedes cum dimidiato pede erat lougus, pelle dura, & aculeatus tam iu poſteriori corporis parte quam in cauda ipſa. Color ipſi erat dilute cœruleus, ſed ſingulare & mirabile prorſus fuit, quod circa dorſum in priori corporis parte notaretur figura ſolis ſatis accurate expreſſa & flaveſcente. Ejuſdem coloris erant duæ maculæ non procul à cauda. In cauda autem ipſa cernebantur tres maculæ nigricantes. Ceterum aculeis armabatur tam in ſummo capite quam infra branchias. A ventre duo cirri ad caudam reflexi dependebant. Ut verbo dicam, nihil non monſtroſum in hoc piſce erat, qui ideo in dicta inſula memoriæ cauſſâ adſervatur.

2. De Bootshaak. Hic, ut vides ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem nominis eſt cum piſce, quem ultimo loco ſuperioris Tabulæ deſcriptum dedi. Si tamen icones inter ſe conferantur, ſatis magna differentia reperietur inter utrumque, nec videtur ad eandem ſpeciem Bagræ pertinere, ſed undiquaque convenit cum Braſilienſium Tamoata, quem Jonſtonus, Willougbæus, & alii dederunt deſcriptum.

3. De Grote Byter, quem forſan haud incommode *Pandaceten* nominaveris. Corpore eſt magno & craſſo, colore fuſco, niſi quod linea lata & maculis inſignis ducatur per medium latus a capite ad caudam. Dentes habet longos & acutiſſimos, quibus tam alios piſces obvios, quam quæcunque aliæ, ſolet appetere. Tres in dorſo aculeos habet, quorum ultimus pinnis adhæret, ſicut priores inter ſibi invicem tenui membranula. Sub branchiis, præter ſolitas pinnas laterales, duas alias habet. Similem huic piſcem reperies N°. 1. Tab. XII. ſed notandum hic eſt, quod multum ii inter ſe colore differant.

4. De Eenhoornvisch, ſive *Monoceros*, ita dictu à cornu ſatis magno, quod è capite prominet. Totum illud eſt duriſſimum ac plane oſſeum, & intus candidiſſimum. Aculeos habet in dorſo, interdum plures, interdum pauciores; circa caudam tres maculas habet, quæ tamen non multum colore differunt à reliquo corpore, quod ad cœruleum vergit. Mira hujus piſcis figura non obſtat, quo minus incolæ illo utantur ad cibum, ac fateantur carnem eſſe non ingrati ſaporis.

5. De Koffervisch, quod ei noſtrates nomen dedere, vertentes in ſuam linguam nomen Amboinenſe *Ican Tomtombo*, aliis etiam *het Strykyſer*, piſcis triangularis dorſo, capite & lateribus ſpinoſis. Vivit ſugendo, quod illi commune eſt cum aliis piſcibus cognominibus. Namque illi, quum ſint ore parvo, aliis piſcibus, aut quibuſvis rebus obviis adnatant, ac ſugendo ſuccum quemcunque adtrahunt, unde vitam tolerant. Tam pertinaciter autem adhærent, ſi manui imponas ad periculum faciendum, ut inde difficillime queas divellere. Pelle eſt tam dura, ut teſtudinem marinam fere æquet, atque ideo magna vi eſt findendus, ut poſſis inde jecur extrahere, quod ajunt oculis mederi ſimpliciter illitum. Ceterum hic piſcis tam in ventre quam in dorſo eſt aculeatus. Toto corpore maculas habet æqualiter magnas, & hexagonas, quod non injucundum eſt adſpectu. In ventre, non procul à cauda pinnas craſſiores habet dependentes, quod ſignum eſt hunc piſcem fuiſſe femellam, quoniam mares etiam ſupra caudam, e regione inferiorum pinnarum, tales pinnas craſſiores habent. Quod ſemel dictum ſufficiat.

6. Koffervisch. Hanc ſpeciem reperies deſcriptam apud auctores ſub nomine piſcis quadrangularis ab utraque parte cornuti. Corpus tegitur maculis verſicoloribus æqualibus & adſpectu gratiſſimis. In dorſo, non procul a cauda, pinnas habet craſſiores & rotundas, quibus è regione in utraque ventris parte reſpondent duo aculei in caudam reflexi. Sunt, qui hunc vocent piſcem flabellarium, propterea quod ejus cauda quodammodo referat flabellum, quod viſum fuit ſufficere ad aliquam quamcunque nominis rationem reddendam.

7. Koffervisch. Forſan rectius hunc piſcem dicas eſſe ſpeciem capriſci quam orbis, ſed tamen neſcio quid videtur commune habere cum orbibus. Magnus venter, caput brevius, nullæ pinnæ præter binas craſſiores circa caudam, quæ ſingula orbibus conveniunt, verum aculeus, qui ſolus in capite extat, facit ut libentius eum ablegem ad capriſcos. Colore non valde differt à duobus ſuperioribus piſcibus.

8. Koffervisch. Inter hunc & ſuperiorem non magna eſt differentia, quæ fere conſiſtit in pinnarum & oris forma, quam vereor ut pictor recte expreſſerit. Atque id tanto majori ratione, quia ſingula, quæ de ſuperiori piſce dicuntur, etiam de hoc narrentur. Quibus adde, quod Mauri hoc piſce veſcantur, ſed Chriſtiani omnes ab eo abſtinent.

9. Koffervisch. Si conferas hunc piſcem cum eo, quem loco quinto hujus Tabulæ deſcriptum vides, cujus eſt minor ſpecies, exiguam reperies differentiam, quæ omnis conſiſtit in pinnis dorſualibus, quarum priores aculeum præfixum habent, poſteriores ſatis accurate reſpondent craſſioribus iſtis pinnis, quæ à ventre dependent.

10, & 11. Koffervischen. Sunt & illi *Ican Tomtombo*, ſed quos recte annumerabis orbibus fere quadrangularibus. Omnis inter utrumque differentia in eo eſt, quod prior pluribus maculis ſit inſignitus, poſterior paucioribus, quæ fere latus occupant circa branchias; præterea prior eſt fuſco colore, poſterior ſubcœruleo. Reliqua in utroque ſunt paria.

12. Koffervisch. Quod jam de aliis piſcibus dixi, nempe alias atque alias videri rationes, quare adſcribas huic vel illi generi piſcium, idem etiam de hoc

piſce dicendum venit. Verum de ea re nunc litem non movebimus. Pinna in dorſo non eſt aculeata, cauda miris modis variegata, unde à quibuſdam etiam vocatur piſcis flabellarius. Sit quodcunque voluerit noſter autoptes, poſtea forſan occaſio erit ulterius diſquirendi de hoc atque aliis piſcibus, de quibus nunc paucis tantum loquor, ad deſignandum ſingularia quædam cuique piſci propria.

13, & 14. Koffervischen. Egregie etiam illi inter ſe conveniunt, excepto tantum colore & duobus aculeis, quos poſterior oſtendit in dorſo. Prioris color flavus eſt, poſterioris magna parte cœruleus, excepto quod maxima capitis & laterum pars etiam flaveſcit.

15. Koffervisch. Quum plerique omnes piſces ſint pelle, uti dictum eſt, duriſſima, hic è contrario habet eam mollem, ſed tam in dorſo quam in ventre præfert neſcio quæ ſerta, quaſi florum corollas. Ea ſunt duriſſima, ac cultro auferenda, ſi quis eo piſce velit veſci, quod ſoli Mauri faciunt, Chriſtianis nolentibus piſciculis tam minutis, eſt enim 5. aut 6. pollicum, veſci. Nihil præterea ſingulare in hoc piſce occurrit, præterquam quod linea ab ipſius ore ad oculos ducta rubeat, quum alioqui totum corpus ſit ſubcœruleum.

16. Koffervisch. Hic circa Amboinam tantum capitur. Capite eſt maculoſo, præſertim inter oculos, ubi verſicoloribus maculis videtur inſignitus. Aculeos tres in dorſo habet, unum in ventre, nec eſt, quod diutius immorari velim huic piſci ulterius deſcribendo.

17. Koffervisch. Cum ſuperiori undiquaque convenit, tam ad colorem quam figuram corporis quod attinet. In eo tantum differunt, quod hic habeat plures maculas, in capite non tantum, ſed etiam in corpore, & viciſſim ſit deſtitutus aculeis, quos in ſuperiore notavimus. Dentes etiam oſtentat acutiſſimos, qui licet in ſuperiore non conſpiciantur, adfirmare tamen pene auſim, id eſſe factum pictoris incuria.

18. Koffervisch. De hoc piſce nihil eſt quod dicam, niſi illum cum prioribus convenire, nec ullam obſervari differentiam præterquam in colore. Totus enim eſt dilute cœruleis, cum maculis ejuſdem, ſed paulo intenſioris, coloris.

19. Perca Amboinensis. Hunc piſcem in muſeo ſervo, & in Theſ. I. à Parente meo eſt deſcriptus Forma quidem eſt non admodum diverſa à noſtris percis, ſed colore multum differt. Squammæ in ſuperiori corporis parte obſcure virides ſunt, circa ventrem rubent, quo colore etiam orbes oculorum & pinnæ tam branchiales quam dorſuales ſunt notatæ. In cauda bifurcata duas maculas nigricantes habet.

20. Piſciulus eſt Ceilanicus, quem ex Theſauro I. Parentis mei hic effingendum curavi. Quod ratus eſt, nec major eſt quam aleæ luſoriæ vulgo ſunt. Præterea reticulatus eſt ac maculatus, verum maculæ ſunt non majores quam granum ſeminis ſinapi.

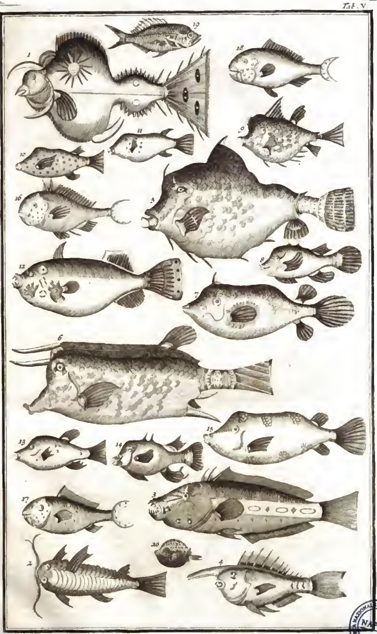
TABULA SEXTA.

1. De Koning der Kakatoes. Id eſt *Rex Pſittacorum majorum*, ita dictus, credo, à variis & vividis coloribus, quibus hic piſcis eſt notatus, ut ſolent majores iſti Pſittaci, à quorum ſimilitudine nomen nactus eſt. Poſſis eum, & aliquot ſequentes Callychtides nuncupare, nomine nec inconveniente, nec ignoto apud alios.

2. Kakatoevisch Ejuſdem eſt cum ſuperiore generis, ſed ſpecie non parum differunt. Nam cum ille ſit lineis ſive ſtriis latioribus à tergo ad ventrem procurrentibus, hic ejuſdem fere coloris lineis eſt inſignitis, ſed à capite ductis ad caudam. Præterea ille tantum in dorſo habet aculeos, hic vero etiam in imo ventre, quibus tam in dorſo quam in ventre pinnæ rotundiores adjunguntur, quod etiam in aliis fieri piſcibus exoticis ſolet.

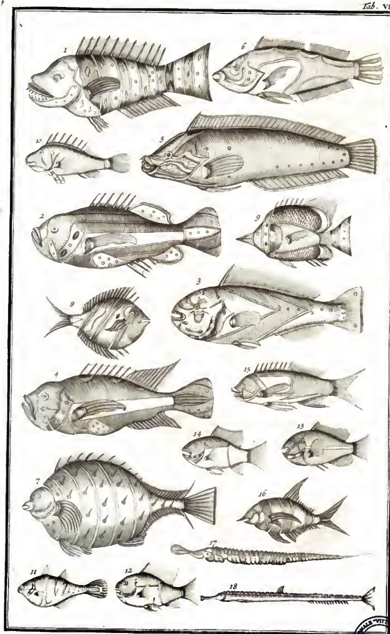
3. Kakatoevisch Alforensis. Diu ignotus fuit, & ante annos ſex aut ſeptem cœpit primum innoteſcere. Tum nemo audebat ejus carne veſci, ſed poſtea Mauri periculum fecere; timebatur enim nonnihil à cœruleis venis, quarum venenum exhorreſcebant Chriſtiani, verum poſtea, quum res Mauris bene ſucceſſerat, cœpere & illi hujus carne veſci. Porro, ut ex icone ſatis patet, lineæ ex dorſo aliis è ventre ductis circa medium latus obviam ſiunt, ac ibi angulum acutum conſtituunt. In capite etiam maculoſus eſt, ſed reliquum corpus eſt fuſcum.

4. De Bruine Kakatoevisch, ita dictus eſt à præcipuo colore, qui in capite & toto corpore regnat. Verum per medium latus linea ſive faſcia ſatis lata à capite ad caudam procurrit. Ea tota eſt candida, qualis etiam obſervatur in aliis piſcibus peregrinis, qui apud me in liquore adſervantur, licet eorum corpuſculum etiam ſit quodammodo nigrum. In dorſo ſeptem aut octo habet aculeos tenui membrana junctos, ac pinnas adhærentes, quæ in hoc piſce rubent. In tergo aliquot reperiuntur maculæ nigricantes.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

cantes. Squammas nullas habet, ſed pellem æqualem & duram, quæ detrahitur, antequam in cibum adſumitur. Solent enim incolæ hoc piſce aſſato veſci, nam elixus non valet.

5. De Rode Kakatoevisch, nomen ſuum etiam à colore, qui ruber eſt, videtur accepiſſe. Circa branchias tamen neſcio quid viriditatis habet, corpore ſubinde candentibus maculis diſtincto. In deliciis habetur apud Amboinenſes, qui adfirmant eum nihil cedere carpionibus, ſi ſaporem ſpectes. Magnitudine etiam interdum eſt major, ſed raro conſpicitur.

6. De Spitsneusde Kakatoevisch. Si excipias, quod hic piſcis aliquot habet in dorſo maculas, plane convenit cum præcedente. In ventre etiam maculoſus eſt & circa branchias. Corporis color violaceus eſt. Ejus carne veſcuntur incolæ Laricenſes, nam ibi capitur, ac ea rubet cum cocta eſt, plane ut videmus in noſtris ſalmonibus.

7. De Citroenvisch. A colore nomen Citrii mali huic piſci eſt datum. Corpus totum eſt diſtinctum lineis variis à capite ad caudam uſque, ſed intervallum, quod inter ſingulas lineas intereſt, obſidetur aculeis multiplicibus, qui totum corpus ambiunt. Sapore (nam editur aſſatus) non multum differt ab aloſa noſtrate, verum multo minus ſunt in iſtis regionibus obvii, quam aloſæ hic ſunt.

8. De Citroenvisch. Qui numero octavo ſequitur ejuſdem generis eſt, ac ſpeciei non multum à præcedente diverſæ. Verum nullos circa latera oſtendit aculeos, quos tantum habet in dorſo & in ventre. Ibi reperiuntur, quæ pinnis ad caudam decurrentibus adhærent. Præterea lineæ ſive ſtriæ corporis ſunt verſicolores, & ad caudam reflexæ.

9. Poepoetje. Figuram ſatis mirabilem hic piſciculus præfert. Nam in medio latere, quum ſit pelle dura & ſine ſquammis; in lateribus tamen videtur admodum ſquammoſus eſſe. Roſtrum, aviculæ more, eſt acutum. In dorſo primum aculeos habet ac deinde caudam verſus pinnas, in ventre autem è contrario infra branchias oſtentat pinnas & magis ad caudam aculeos.

10. Poepoevischje. Ut figurâ ita ſapore hic piſcis æmulatur percam noſtram, colore nonnihil differt, ut & cirris ab imis branchiis dependentibus, & aculeo circa anum. Color purpuraſcit, ſed dilutè, niſi quod circa caudam abeat in flavedinem.

11. Poepoevischje. Qui hic exhibetur piſciculus, eſt fere ignotus apud ipſos incolas. Reperitur tamen, quanquam rarò. Ventre eſt latiore, & maculis in extremo corpore inſignis. Circum os ducitur linea verſicolor, qualis etiam conſpicitur, ubi branchiæ deſinunt. In mediam quaſi caudam corpus procurrit.

12. Poepoevischje. Superiori eſt perſimilis, ſed magis notus, & aliquanto major corpore, quod ſex aut ſeptem pollices dicitur æquare. Utuntur etiam illo Amboinenſes ad cibum, licet manum abſtineant à ſuperiore, quod an fiat ob raritatem, an vero quòd credatur venenatus eſſe, haud facile dixerim.

13. & 14. Poepoevischjes. Licet & hos addas prioribus proxime præcedentibus, quum nihil prorſus differant à piſce, quem poſtremo loco deſcripſi, præterquam colore, & linea varia, quæ ab ore procedit, & continuatur uſque ad extremitatem branchiarum. Ceteros hujus generis piſces pictor retulit in Tabulam XIX. ubi de iis plura.

15. Kapiteinsvisch. Niſi aliud eſſet nomen, diceres & hunc pertinere ad illorum genus, qui proxime ſunt deſcripti. Octo in ſummo corpore aculeos habet, in ventre nullos. Præter ſpinas branchiales ſatis longas, duas adhuc longiores habet ſub ipſis branchis in ventre. Dentes etiam habet acutiſſimos, quod illi commune eſt cum aliis piſcibus, quos paulo ante dedimus.

16. De Kapitein van de Kaffers, quaſi Afrorum ducem voces. Roſtro eſt acutiſſimo, aculeoque longiſſimo in dorſo præditus. Corpuſculum quoque per mediam caudam procurrit ad finem uſque. Lineis latioribus à dorſo ad ventrem, quaſi faſciis, diſtinguitur. Ad branchias ipſas habet pinnas binas, quarum altera eſt longior, altera contractior. Reliqua huic cum aliis communia ſunt.

17. De Leoenvisch, quem piſcem articularem vocare poſſis, quum quaſi articulis tenui tendine cohærentibus totus conſtet. Videtur eſſe ſpecies acus, aut tæniæ. Id vero huic piſci dicitur eſſe peculiare, quod eum poſſis extendere, & quaſi duplo majorem facere, omnibus articulis inter ſe disjunctis, nec ipſo piſce cohærente niſi tendine tenui. Quod ſi ita extenſum in aquam projicias, corpus denuo contrahit & illæſus evadit celeri natatu. Pro cauda habet tenuem & ſatis longam ſpinam, quæ craſſior non eſt quam filum lineum.

18. De Fluiter. Nullus dubito, quin hic piſcis ſit aliorum *Petim buaba*, ſive *Tabakpypviſch*. Longo eſt corpore ſed ita tenui, ut vix digiti minoris craſſitiem excedat. Vocalis quoque eſt adeo,

ut noćte poſſis eum ſatis longo intervallo quaſi ſibilantem audire ; qua ratione ad Tibicinum genus videretur referendus. Vide quæ notata ſunt ad num. 16. Tab. XVII. Indigenæ Amboinenſes ſolent eo piſce veſci , quum alii non ſuppetunt , nam quum adeo tenuis ſit , ut dixi , & cartaliginoſus, facile poſſis conjicere eum multâ carne non abundare.

TABULA SEPTIMA.

1. DE ZAAGVISCH, nomen invenit à proboſcide ferrata, quæ coris inſtar eſt dura & intus nitida. Pinnas branchiales habet prælongas, quibus ad volandum utitur, ſed cum corpore ſit majore , quam vulgo ſolent piſces volatiles, non diu relicta aqua ſeſe in aëre poteſt ſuſtinere , verum ſtatim decidit in aquam, nec ſe denuo tollere poteſt in aërem, niſi ſatis longo tempore poſt. In dorſo habet aliquot aculeos. A branchiis duo cirri dependent: Non procul à cauda, tam in dorſo quam ventre, etiam pinnas habet, quarum, quæ in ventre ſunt, multo ſunt longiores quam dorſuales.

2. DE ZEEDRAAK, ſive *Draco marinus* , roſtro oſſeo etiam eſt præditus, ſed non ferrato. Cum ſuperiore commune habet, quod utatur pinnis branchialibus pro alis. Notabile eſt, quod eæ quidem quum totæ ſint dilute virides, in extremitate tamen rubeant, quod gratiſſimum præbet intuentibus ſpectaculum. Ceterum ab utraque corporis parte aculeos nullos habet , præter duos prope caudam, ſed pinnas utrinque binas habet molles & flexibiles admodum. Soli pauperes hoc piſce veſcuntur, quoniam & caro inſipida & pauca in eo ſit. Eſt enim fere totus cartaliginoſus, & ſi cutem detrahas , non multum eſt quod reſtat carnis.

3. 'T KLEINE DRAAKJE. Piſciculus eſt itidem Amboinenſis volans , qui fere in omnibus convenit cum eo , quem modo deſcripſi. In cauda eſt quidem aliqua varietas, ſed non magna , neque quæ ſufficit ad aliam ſpeciem conſtituendam. Si forte in colore quædam ſit differentia, credibile eſt eam pro loci & magnitudinis piſcium ratione interdum variare, neque ideo alius eſſe piſcis putandus eſt. Deſcriptus in Th. Animalium 1. Parentis, ubi etiam illius icon occurrit.

4. ICAN LOMPO. Peculiariter notandum de hoc piſce, quod fuſco colore eſt , & corpore ſtriato & maculoſo , quæ ſtriæ & maculæ non ingratum adſpectu faciunt hunc piſcem. Præterea eſt gratiſſimi ſaporis. Non in mari ſed in fluminibus reperitur. Ideo delicatioris palati homines, qui è noſtratibus mercaturæ cauſa fere in oris maritimis degunt, non refugiunt, quo minus ſumptus faciant ſatis magnos, mittendo hominos certos, qui decem aut duodecim milliaribus à mari remotas aquas adeant ac captos ejuſmodi piſces prono fluvio ſecum avehant ad oram maritimam.

5. BLIEMA. Aloſæ fere ſimilis eſt, quod attinet ad ſaporem , ſed corpore aliquanto minor , capite magno, pinnis etiam magnis & rotundis , qua corpus in caudam vergit. Sub branchiis nullas pinnas habet , ſed in lateribus tantum. Caput, præſertim inter oculos, eſt notatum variis maculis. In dorſo cernuntur quinque aculei , quos dicunt eſſe acutiſſimos. Color corporis nonnihil purpuraſcit, ventre candente ac lateribus , verum ſub imo ventre dilute cœruleus eſt.

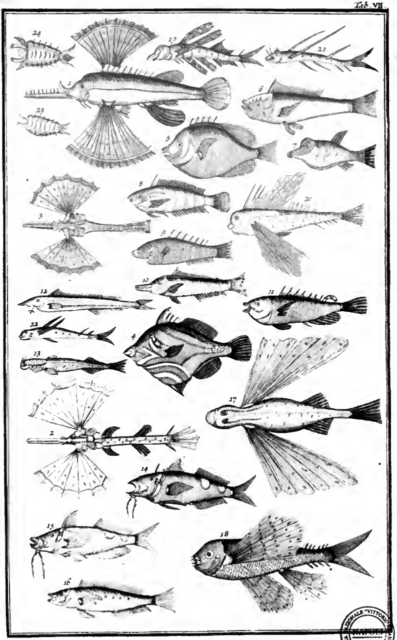
6. DE KAMVISCH. Ita nomen huic piſci fecere , eo quod in ſummo capite candidam habeat maculam radiatam, quæ aliquid commune cum pectinis radiis videtur habere, atque adeo cauſſa fuit nominis huic piſci reperiendi. Alaudæ criſtatæ ſpeciebus poſſis eum annumerare, quum figura & reliqua ſatis bene conveniant cum alaudis.

7. ICAN BARO. Sigularis formæ & varii coloris piſciculus. Roſtrum eſt plane porcinum , & oblongum. Macularum in corpore color aureus eſt, reliqui corporis dilutè purpureus. Ab utraque parte ſingulas habet pinnas, caudam pro corporis magnitudine ſatis amplam. Mauri ſolent eo veſci, præſertim ſiccato, aut fumo indurato, nam alioqui non eſt ſaporis laudabilis.

8. DE GRAAF. Licet in hoc piſce lineæ ſive ſtriæ appareant, illæ tamen non alterius coloris ſunt, quam qui eſt reliqui corporis, verum maculæ capitis alios atque alios colores, qui interdum variant, exhibent. Unicum in dorſo aculeum præfert, poſt quem pinnæ continuantur ad caudam uſque. Præter branchiales pinnas ſatis magnas, duas habet ſub ipſis branchiis, quæ longius propendent, ſed ad caudam reflexæ ſunt. Ipſius caudæ extremitati quaſi limbus quidam adſuitur, alio atque alio colore ſubinde notabile.

9. 'T DAMBORT. Squammæ variis coloribus notatæ ac quadratæ huic piſci peperere nomen. Videas illic rubras , fuſcas, & flavas ſquammas, quarum diverſitas gratiſſimum præbet adſpectum.

Sub

Digitized by Google

Sub branchiis venter maculoſus prominet. In dorſo ſeptem aculei reperiuntur, qui tenui membrana inter ſe cohærent. Venter anterior nullas oſtendit pinnas, ſed ab ano ad caudam uſque cernuntur pinnæ uno ordine ad finem continuatæ. Rariſſime capitur, verum è genere I urdorum eſt.

10. De Langbek. Nec minus raro conſpicitur hic piſcis quam præcedens. Roſtri longitudo nomen illi quæſivit. Os eſt magnum & rictus pro corpore amplus. Non alio quam violaceo colore, ſed obſcuriore, conſpicitur. Verum adeo pauci ejuſmodi piſces reperiuntur, ut fere à peritiſſimis Amboinenſibus ignoretur.

11. Linguala. Chinenſibus in deliciis eſt, & merito, quum ejus caro ſit eximii ſaporis. Caput illi flavum eſt, corpus ejuſdem coloris, quem in ſuperiori piſce notavi. Obſtipum eſt caput, ore altiuſcule ſublato. Aculeos dorſuales ſex aut ſeptem habet, & præterea pinnam craſſam & reflexam circa caudam. In imo ventre aculeum habet inter binas pinnas, quarum priores è regione reſpondent pinnis branchialibus.

12. De Gestreepte Saubilang. Piſcis eſt fere anguilliformis, & ejuſdem ſaporis, qui in anguillis obſervatur. Pedem plerumque longitudine excedit. Sed reperiuntur etiam, qui ad duos pedes longitudine pertingunt. Saubilang quid ſit fateor me non ſatis ſcire, verum prior denominationis pars eſt orta à lineis latioribus, quæ latera diſcriminant.

13. Coupangvisch, ſive *Ican Coupan*. Vulgus nauticum iſto nomine ſolet indigitare hunc piſcem, quod fingat eum in capite præferre quaſi numiſma aureum, cui in India nomen eſt Coupangii, verum mihi quidem nullo modo dubitandum videtur, quin ſit remora, notiſſimus piſcis, atque ab omnibus auctoribus, poſt fabulam decantatiſſimam, quæ de eo narratur, deſcriptus. Quapropter huic diutius immorandum non cenſeo.

14. De Knevelbaart. Nomen huic datum à cirris duobus longiſſimis ab imo ore propendentibus, qui neſcio ob quam cauſam magis proprii viſi ſunt ad nomen reperiendum quam aculei duo cornei, qui in utraque capitis parte ſupra oculos cernuntur. Color corporis eſt fuſcus, maculis rubentibus. Præter pinnas dorſuales & ventrales duas alias habet infra branchias.

15. De Knevelvisch. Eadem in hoc piſce eſt nominis ratio, quæ in ſuperiore, & genus itidem unum, ſed cum ille præferat duos aculeos craſſiores, hic oſtentat unum tantum, ſed majuſculum, in ſummo dorſo, paullo ſupra caput. Cirri etiam ab imo ore dependentes ſunt aliquanto longiores, quam qui videntur in piſce cognomine.

16. De Poepoesche Sardyn, id eſt, *Encraſicolus Paponenſis*. Vix quidquam in hoc piſce notabile, quod non item reperitur in noſtris Sardis. Viſus fuit tamen dignus, qui exhiberetur, quia capite eſt maculoſo, corpore exiguis admodum maculis, ceu punctis candidis, notato, & pinnis rubris.

17. De St. Antonie-visch. Piſcis Amboinenſis volans, quem ajunt aſſum bene ſapere, ſed elixus aut coctus nulli rei eſt idoneus. Nullus mihi videtur eſſe dubitandi locus, quin hic Piſcis Divi Antonii, ut meus autoptes eum vocabat, ſit hirundo, quo nomine eum exhibet Pettiverus Gazophyl. Nat. & Artis Tab. XXX. n. 2.

18. De Vliegenoe Hilavisch, ita dictus partim à facultate volandi, partim à loco, ubi capitur. Adeo parum differt à ſuperiere, ut facile videre poſſis ejuſdem eſſe ſpeciei & hunc & illum. Licet tamen per me ut harengum volantem voces, ac conferas cum ejuſdem nominis piſciculis, qui proſtant apud Jonſtonum Tab. XVII. & XXII. & apud alios auctores.

19. 'T Vliegeno vischje. Nullo peculiari nomine eſt piſciculus hic inſignitus, quod exiguo ſit corpore, & forſan effugiat aliorum diligentiam. Pinnæ branchiales, ut in aliis etiam ſit, illi præſtant alarum uſum, quibus tanto facilius ſeſe extra aquas tollere poteſt, quod gracili corpore ſit, & pinnæ è contrario, pro corporis modulo, ſatis longæ. In ventre etiam pinnas prægrandes habet, præter alias, quæ ad caudam vergunt, & reſpondent iis, quæ in dorſo reperiuntur.

20. De Sagueerdrinker. Arbores quædam in Inſula Amboina ſunt, quæ vocantur *Sagueerbomen*, ſeu Palmæ Indicæ Vinariæ, *Sagueri* Rumphio dictæ. Eæ peperere nomen huic piſci, qui ex genere milvino eſt, nec multum abludit à milvo Salviani; forſan idem piſcis. Namque ſubinde aquis relictis evolat in iſtas arbores, earumque fructus liquore plenos appetit. Deinde, cum ſatur eſt, relicta arbore, viciſſim aquas petit, ſed diſpari ſucceſſu. Sive enim quod alæ exſiccatæ piſcem non ferunt, ſive quod vertigine quadam corripiatur, fere in terram ſolet decidere, ubi non magno labore capitur, poſt aliquod tempus tamen evaſurus in aquam. In ſummo dorſo aliquot aculeos habet prælongos, a-

lios magis ad caudam remotos, ac tandem iterum alios in imo ventre verſus caudam.

21. 'T Gehorent vliegend viſchje. Tenuiſſimo corpore eſt piſciculus, quem hic exhibeo, tenuioribus alis, ſed longis. Cornutus dicitus à duobus aculeis, ſive cornulis, quæ ab utraque capitis parte prominent. In ipſo capite criſtulam gerere videtur.

22. 'T Vliegend viſchje. Et hic tandem piſciculus minutus volantibus annumerandus venit. In exiguo corpore non magnæ ſunt vires, neque magnitudine piunarum branchialium ſive alarum, compenſatur, quod viribus deeſt. Ergo nihil aliud quam tollit ſe paullulum extra aquam dependente fere cauda in eam, ac ipſo piſciculo ſingulis fere momentis decidente.

23, 24. Pediculi Marini, Inſecti genus infeſtiſſimum piſcibus, ut è Ronteletio obſervat Geſuerus, & poſt eum alii magno numero annotarunt. E limo generantur, ac adeo pertinaciter adhærent dorſo mugilum & piſcium ſaxatilium, ut eos omuino aridos reddant. Nec minor in ſugendo eſt vis & pertinacia quam hirundinum.

TABULA OCTAVA.

1. De Gebandeerde Citsviſch. Lineæ veſtes Indicæ à noſtratibus, ſi eæ ſint pictæ, vocantur *Cits*. Inde factum eſt, ut huic piſci quæſitum ſit nomen, quo appellatur; nam tam pinnæ quam corpus egregie ſunt variegata vividis coloribus. Pinna dorſualis, aculeo cohærens, quæ in principio tenuis at percæ inſtar ad caudam ſeſe expandit, nigri coloris eſt, maculis albicautibus interſperſis lineis tranſverſalibus continuis è corpore; poſt duos aculeos in imo ventre circuitus pinnæ niger eſt cum maculis albis. In ſummo dorſo conſpicuus eſt aculeus, qui facit, ut hunc piſcem tuto annumerare poſſis Capriſcis, aut Ican Svangi, qui ſunt propoſiti Tab. I. Idque eo magis, quod in imo ventre duos alios habeat aculeos, & tertium non procul ab ore ſub ſquammis.

2. De Bandera. Piſcis eſt latus, & menſæ inter fercula delicatiora inponitur. Color in toto corpore eſt unus, præterquam quod in ipſo capite notetur faſcia lata candidi coloris. Pinnæ ab utraque parte tenues ſunt, & abſque ullis aculeis ad caudam uſque continuatæ, ſed eæ ſumunt tantum initium à medio piſce, cujus pars anterior omnino pinnis caret.

3. De Bandera, cui & *Capitonis*, à magno capite, eſt nomen. Vix convenit in aliqua recum piſce cognomine, unde patet quam interdum nullas rationes habuerunt noſtri ad imponendum nomen aliquod piſcibus ignotis. Capite eſt magno, dorſo aculeato, ventre prominente, corpore rotundo & verſicolore. Quid, quæſo, eorum eſt in priori piſce? Et tamen cognomines ſunt; quod probe notandum, ne quis in ſimili differentia piſcinm decipiatur nominis ſimilitudine.

4. De Bandera, cui à roſtro acuto *Naſonis* cognomeu adhæſit, corpore eſt cœrulei coloris, à capite ad caudam, ſed corpus quaſi interſecatur faſcia latâ flaveſcente, quæ à dorſo ad ventrem procedit. Similis color quibuſdam hujus ſpeciei etiam in capite, quà in os deſinit. In dorſo horret hæc ſpecies crebris aculeis, nec in ventre iis eſt deſtitutus.

5. De Bandera. Etiam hic eſt lineis latioribus, quaſi faſciis vinctus, & ideo nomen & locum inter piſces cognomines invenit. Ore eſt acuto, dorſo ad medium fere nudo, ubi aculeis quinque aut ſex armatus eſt. Ab iſtis aculeis ad caudam uſque pinnæ uno ordine proceduut, tam in ventre quam in dorſo.

6. De Bandera. Percæ majoris magnitudine eſt, ſed paulo latior. Totus à capite verſus caudam ſtriis, ſive lineis latioribns notatur, partim cœruleis, partim flaveſcentibus, partim dilute violaceis. Nihil fere aliud in hoc piſce notatu dignum; nam quod incolæ libenter hac piſcium ſpecie veſcantur, id is commune habet cum aliis quoque hujus ſpeciei piſcibus.

7. De Bandera. Major paullo eſt iſto piſce, qui numero quarto hujus Tabulæ eſt deſcriptus; figura corporis etiam non prorſus eadem, ſed tamen non valde diverſa, nam utrique idem eſt color, eædem faſciæ, in ventre iidem aculei. In capite major eſt differentia, quum hic ſit obſtipo capite, ille roſtro acuto; hic ore lato, ille contractiore & anguſtiore. Reliqua, ut dictum eſt, ſatis inter ſe conveniunt.

8. De Blazer. Vim, quæ ab hoc piſce adhibetur, ad aquam è fiſtulis, quas in ſummo capite habet, projiciendam, ajunt nomen huic reperiſſe. Namque interdum ex ore magnam aquæ vim projicit. Corpus illi eſt contractum, venter amplus, & aquæ capax. Ut verbo dicam, orbis eſt ſpecies, quarum eſſe plures quam quatuor, ut quidam voluerunt, non eſt quod quiſquam dubitet, quum vel in hac Tabula plures proſtent. Si vero

ro ob exiguam differentiam omnes iſtos piſces ad unam & eandem ſpeciem revoces, vereor, ut minus provide factu-rus ſis.

9. De Blazer. Color conveuit cum præcedenti, qui ſubcœruleus eſt, ut & forma corporis, verum hic habet tres aculeos iu dorſo, quibus alter ille caret. In lateribus à pinnis uſque ad caudam caudidà lineà eſt uotatus, verum iſtæ pinnæ branchiis nou ſuot adjunctæ. Venter fere totum piſcem occupat, atque adeo maguam capitis partem. Reſpiraodi aliam viam non reperies in hujuſcemodi piſcibus quam per foramina, quæ in ſuperiori capite ſunt, aut per os ipſum. Unde fit, ut ſubinde aquam iutus acceptam cum magna vi foras projiciant.

10. De Kleine Blazer. Recte, credo, orbem hunc minorem adſcribes iis, qui à maculis ſtellati dicuntur, nam, ut vides, maculæ aliquot iu corpore notatæ ſunt, ſed uon radiatæ, quod forſao eſt adſcribendum uegligentiæ pictoris. Cetera ſatis bene conveniunt cum orbibus ſtellatis. Corium utrique durum, ut omnium omnino iſtius generis piſcium, nullas ſquammas habet neque hic neque ille, ſed tantum ſex aculeos in dorſo, quorum tres priores uullo ligamine inter ſe cohærent, ſed poſteriores tres membrana tenui ſunt juncti, primo iuter ſe invicem, & deinde cum pinnis dorſualibus, quæ cauſam verſus decurrunt. Sub ventre neque aculei ſunt oeque pinnæ, niſi ubi corpus jam tenue eſt prope caudam.

11. De gele Streepkop. Ratio nominis ſatis patebit iconem intuentibus. Nam uoſtrates eo nomine deſiguant piſcem, qui in capite lineas ſive faſcias verſicolores oſteutat, quales hic cernuotur in icone hujus piſcis. Color eſt ei fuſcus, ſed lineæ iu capite ſunt fuſcæ. Septem in dorſo habet aculeos, & pinnas rotundas poſt eoſdem. Venter ad anum oſque eſt glaber. Poſt anum duos aculeos habet & pinnas reſpondentes dorſualibus. Notaodum eſt de hoc piſce, quòd raro reperiatur, & ob præſtautem ſaporem tantii pretii eſſe judicetur, ut magnates etiam ſolant, ſi forte talis ab eorum ſervis piſcatoribus ſit captus, eum aliis dono mittere pro præſtanti ac ſingulari munere.

12. De Braassem van Laryke, quaſi dicas Cyprinus Laryceuſis (nomen illud eſt inſulæ diſtantis non procul ab Amboina) non aliam ob cauſſam magis meruit hic depiugi, quam ob prægrandes pinnas, quas ab utraque corporis parte oſtentat, atque ob colores longe alios, quam quos videmus in ooſtris Cyprinis. Eſt enim ille colore helvo, qui ſub ventre abit in albedinem. Per utrumque latus medium à capite ad caudam linea candida ducitur, quæ gratam in illo piſce varietatem colorum præbet, præſertim quum iſta linea aliquoties, priuſquam ad caudam perveoit, interrumpatur maculis ſubcœruleis.

13. De Braassem van Ambon, id eſt *Cyprinus Amboinenſis*, aliquanto latiori corpore eſt quam proxime præcedens, & ni ejuſdem eſſet cum illo ſaporis, diceres eum pertinere ad piſces iſtos, quos ſupra Striatos vocatos vidimus. Verum nihil obſtat, quo minis, quod attinet ad formam exteriorem, ad illos referatur, & tameu Cyprinus ſit, ſed latus, cum & illi apud Amboinenſes repe-riantur variis coloribus mirabiliter picti, & ita poſſint numerari inter piſces ſtriatos, cum tamen proprie Cyprini ſint. Huic autem piſci pellis eſt variata quaſi faſciis deductis recto ordine à dorſo ad ventrem. Præterea aculeos præfert ab utraque corporis parte, aliquaodo plures, aliquando vero minores, ut neceſſe uon ſit hic eorum numerum deſignare.

14. De Braassem van Ambon. Quemadmodum eodem gaudet hic piſcis nomine, quo ſuperior, ita capite eſt eidem ſimillimus. Uterque enim ibi ſingulari modo oſtentat faſciam onam aut alteram. Sed in corpore eſt ſatis magna differentia, tam ſi aculeos illius conferas cum hujus pinois, quam ſi corporis maculas intuearis. Namque hic pro liueis latioribus aliquot tantum maculas habet, & colore perſimilis eſt iſti Cyprino, qui exhibitus eſt N°. 12.

15. De Braassem van Ambon. Hic eſt adhuc aliquanto latior quam præcedentes piſces cognomines, verumtamen ad idem genus pertinet. Vocatur etiam *Diklip*, quaſi *Labeonem* dicas, propterea quod inferior mandibula multo eſt craſſior quam ſuperior. In reliquis ſic ſatis couveuit cum aliis iſtius nominis piſcibus, excepto quod caput ſit gilvi coloris ac diviſum quaſi duobus lineis dilute cœruleis. In ventre etiam aliquot maculas habet ad utrumque latus eodem ordine poſitas.

16. De Braassem van Ternate. Nactus eſt hic Cyprinus cognomen ab inſula Ternate, prope quam capitur. Si Hepatus, quem Jooſtonus Tab. XIV. aliique alibi exhibent, in latere haberet iſtiusmodi liueam latam ſive ſtriam, qualis in hoc piſce notatur, prorſus Hepatum hunc diceres. Eſt ergo & ille quidem Hepatus, ſed hoc peculiare habet,

quod notatus ſit iſtiusmodi linea coloris ravidi, quum dorſum & venter plane ſit iſtius coloris, quem nos videmus in Cyprinis noſtris.

17. De Braassem van Ternate. Idem fere dicendum venit de hoc piſce, qui ab eodem loco idem cognomen eſt ſortitus. Verum in hoc ſingulare eſt, quòd branchiales pinnæ verſus ſuperiorem corporis partem ordine fere recto adſurgant, & quòd utraque caudæ pars muniatur quaſi craſſiori quodam & oſſeo acumine.

18. De Braassem van Bantam. A loco, ubi frequenter capitur, etiam huic nomen eſt inditum. Totus horret aculeis in tergo, nec alias pinnas habet quam aculeatas, etiam in ventre. Cauda non tantum eſt bifida, ſed utrique parti adhæret præterea aculeus dentatus, quod magis mirum videretur, ſi non ſimile aliquid, aut ſaltem eo tendens, jam in ſuperiori piſce vidiſſemus.

19. De Braassem van Borneo. Tam prope ad noſtrorum Cyprinorum formam accedit hic piſcis, cui cognomen eſt impoſitum ab inſula notiſſima Borneo, ut non dubium ſit, quin ſuo loco ſit poſitus Nam quod pertinet ad colores, ii ſpeciem piſcis non variant, multo minus genus. Illud quoque non indignum obſervatu videtur, quod hic piſcis totus eſt fuſci, ſeu potius nigricantis coloris, qui etiam in maculis non alius eſt, niſi quod maculæ paulo obſcuriores videantur quam reliquum corpus. Adde, quòd & hic & plerique alii, qui eodem gaudent nomine, ſoleant quidem inferri menſis, ſed aſſi; nam alioqui eorum caro nimis eſt humida & quaſi diffluit, quæ res mihi videtur adſcribenda calidiorum regionum naturæ, in quibus piſces raro tam pingues inveniuntur quam in regionibus frigidis.

TABULA NONA.

1. De grote Moorvisch. Egregius ſane eſt piſcis, & ſingularis utilitatis, quum ſatis magno ſit corpore & carne non minus bona. Color fere niger eſt, unde illi nomen Mauri adhæſit, ſed nigredo iſta eſt variegata tenuiſſimis & confuſis lineis, quales fere notantur in lapide porphyretico. Caput candens faſcia ambit, quam ad utrumque latus, ubi branchiæ deſinunt, excipit faſcia ſive linea latior ejuſdem coloris. Simili colore quoque maculæ dorſuales gaudent. Pinnas in cauda fere nullas habet, licet binas pinnas dorſum præferat, ac in ventre, non procul à cauda aliæ non parvæ conſpiciantur.

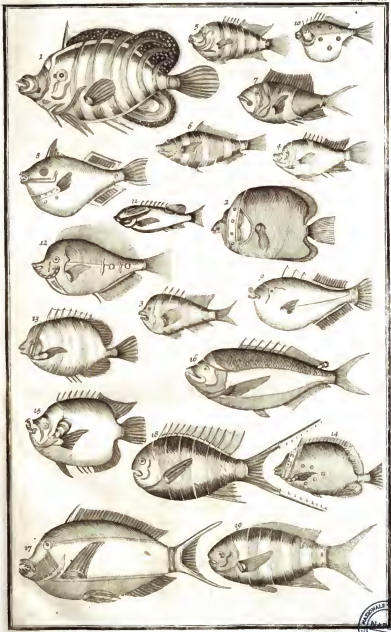
2. De Turksche visch. Rationem nominis meus homo non addidit, verum patet id nomen huic piſci impoſitum eſſe propter tres candidas lunulas creſcentes, quas in latere depictas vides. Verum illud meus autoptes adſeverabat, quod nulli piſcium generi, quod quidem apud nos notum eſt, hic piſcis poſſit annumerari, quoniam duplo quidem major ſit Carpione, quem refert, ſed tamen nihil aliud commune habeat cum iſto piſce. Pinnæ nullis aculeis horrent, præterquam duobus, qui in ſummo dorſo extant. In maculis majoribus aut minoribus, quæ in hoc piſce cernuntur, deſcribendis, non immorabor, quum, tribus iſtis lunulis exceptis, in ſingulis iſtius generis piſcibus fere ſoleant variare.

3. De Maanvisch. Singularis raritatis eſt hic, quem hoc loco exhibeo, piſcis, & quidem tam raro capitur, ut in inſula Amboinæ unus diu fuerit adſervatus, ad eum peregrè advenientibus oſtendendum tanquam rem ſingularem. Scilicet eum luna eſt plena, craſſus eſt piſcis & fere rotundus ac firmæ carnis; cum vero luna decreſcit etiam ſenſim atque ſenſim ejus corpus extenuatur, ita ut luna ſilente totus flacceſcat, & nulli rei ſit idoneus. Videtur eſſe ſpecies Capriſci, quod patet è prælongo aculeo uno & altero, quos è ſummo corpore vides pominentes. Dorſum eſt dilute cœruleum, venter flavet, & maculæ, quæ in ventre cernuntur, albicant.

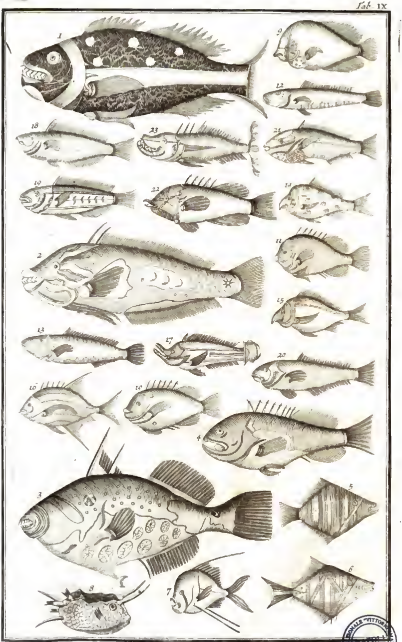
4. De gele Siaansvisch. Confer hunc piſcem cum alio ejuſdem nominis, qui conſpicitur Tab. III. N°. 2. Omnis differentia eſt in coloribus, qui raro iidem reperiuntur, etiam in ejuſdem plane ſpeciei piſcibus. Ore hic videtur edentulo, ſaltem nullos dentes in hiante ore exhibuit pictor, ſed linguam craſſiuſculam. In dorſo ſubcœruleus eſt hic piſcis, ſed venter eſt plane flavus, unde nomen quæſitum.

5. & 6. De Serbanders, quos etiam vocant, *Kuſſenviſſchen*, quia pelvium inſtar quadrati ſunt. Pertinent ad Platychtuas, & facile eorum forma ſufficeret ad eos alicui generi annumerandos, ſi è forma eorum hujuſcemodi piſces ordinarentur. Colores plerumque iis nomen quærunt. Hi vero quaſi faſciis verſicoloribus involuti ſunt, tam directe à dorſo deſcendentibus, quam decuſſatim ſe invicem ſecantibus. Qui prior ponitur eſt maſculus, poſterior femella.

7. Ican Kapelle. Hic piſcis deſcriptus

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

NAPOLI

ſcriptus extat apud varios, alio atque alio nomine. Jonſtonus exhibuit Tab. XXXVII. & deſcripſit p. 141. ſub nomine *Abacatuaia*, quo nomine haud cum hoc convenientem piſcem deſcripſit Rayus in Synop. p. 99. qui negat piſci ita dicto aculeatas pinnas eſſe. Hic vero, ut vides, habet aculeos aliquot grandiores & pinnas, quos Jonſtonus dicit eſſe quinque. Squammas nullas hic piſcis habet, ſed cutis illi eſt glabra, argentei coloris, & ſplendens. Cauda pro corporis magnitudine ſatis longa & biſurcata, nam piſcis ipſe quatuor aut quinque pollicibus non eſt major.

8. 'T Zeekatje. Exiguus eſt piſciculus ac ſatis notus, qua propter ulteriori ejus deſcriptione ſuperſedebo. Piſcis quadratus eſt ab utraque parte cornutus minor, ac quatuor aculeos habet, quorum duo è capite prominent, duo ſub ventre non procul à cauda enaſcuntur & caudam verſus reflexi ſunt. Diceres fere ex icone ſquammoſum eſſe hunc piſciculum, ſed non eſt; verum tota cutis dura eſt ac exiguis maculis diſtincta, non aliter ac videre eſt in aliis piſcibus Orientalibus.

9. De Nonnevisch, quem *Monialem* vocare licet. Ratio nominis non apparet. Nomen ipſum tamen ſatis notum. Capitur prope Hilam. Color eſt ei dilute cœruleus. A tergo ſummo uſque ad mandibulam inferiorem decurrit linea lata, ſive faſcia, quæ rubet. Venter varie maculoſus eſt. Ab utraque corporis parte pinnas habet non aculeatas. Eſui quidem non ineptus eſt, ſi prius aperiatur & ad ſolem ſiccetur, aut ſalitus in uſum conſervetur.

10. De Nonnevisch. Ut nomen, ita pleraque communia habet cum piſce præcedente; verum, qui iſti deſunt aculei, huic ſunt octo, ſex in dorſo, ac duo in ventre. Præterea color flavedinem aliquam præfert. Tres maculæ candentes ſunt in eo conſpicuæ, quibus totidem aliæ ab altera corporis parte reſpondent. Habet etiam pinnas ſub branchiis, quæ deſunt priori.

11. De Nonnevisch. Si conferas hujus piſcis iconem cum proxime præcedenti nullam differentiam reperies. In colore eſt tamen permagna. Iſte enim flavus eſt, hic fuſcus, ſed neſcio quid cœruleum pellucet. Caput etiam quodammodo rubet, excepta linea, quæ per caput ducitur, & aliis atque aliis coloribus ornatur.

12. De Muurvisch, id eſt *Piſcis muralis*. In ventre aliquot maculæ apparent in acumen deſinentes alternis, alternis vero in ſuperiori parte rectæ, unde videtur aliquam ſpeciem pinnarum muralium præferre, ac inde illi nomen. Corpore eſt longo ſed compreſſo, non lato. In dorſo medio pinnas habent aliquamdiu continuatas, ſed tamen non ad caudam perductas. In imo ventre nullæ cernuntur pinnæ, præter eas quæ à branchis dependent.

13. De dubbelde Muurvisch, ſive *Muralis duplex*. Hic non tantum in ventre maculas ſuperiori ſimiles habet, verum etiam in dorſo ventralibus ad amuſſim reſpondentes. Nominis igitur ratio patet ex eo quod modo diximus. Reliqua omnia huic piſci ſunt communia cum præcedenti, excepto quod hic una pinna ditior ſit, in ventre ſcilicet.

14. De Caffervisch, tantundem eſt, puto, ac ſi diceres piſcem Africanum. Ore eſt incurvo nec lato, corpus ſatis latum eſt, verum non valde craſſum. Color dicitur fuſcus eſſe, aut in tergo etiam nigricans Sub ventre duo exſtant pinnæ, una in tergo; verum neque in illis ulli notantur aculei. Maculæ non ſunt valde vividæ, quia non multum colore differunt à reliquo corporis colore.

15. De Caffervisch. Nil aliud differt à ſuperiore, quam quod is maculoſus ſit, hic vero omnino maculis careat; nempe in corpore, nam capiti ejus etiam ſuæ ſunt maculæ: præſertim latior linea, quæ per oculos caput ambit, & ita illud videri poſſit dividere in os & caput proprie dictum.

16. De gestreepte Caffer. Cognomen, ut alii permulti, nactus eſt Afer hic à lineis, quæ corpus ejus ornant. Scilicet color corporis eſt quodammodo violaceus, verum quatuor aut quinque lineæ à capite ad caudam ductæ multo ſunt vividioris coloris, quod gratum præbet adſpectum. In dorſo ſex aculeos habet, in ventre nullos, at pinnæ tam dorſules quam ventrales accurate inter ſe conveniunt. Ubi incipiunt ſunt longiores, ſed ſtatim poſt decreſcunt, ac tandem omnino deſinunt paulo ante caudam.

17. De Nyptangvisch, ſive *Forcipinus*, à roſtro productiore, duro, & reflexo ita videtur dictus. Eſt enim oris extremitas prædura huic piſci, ac morſus vehemens, quaſi quem forcipe apprehendat. Piſciculus tamen non ubique reperitur, ſed tantum prope inſulam minorem, cui noſtrates à Leonibus nomen dedere, & quæ non procul diſtat ab Amboina. Caudam non habet è pinnis conſtantem ſed è carne, quod ſingulare ac dignum obſervatu.

18, & 19. Onbekende Viſchen, id eſt *Piſces Anonymi;* verum licet quidam Anonymi etiam apud editos Ichtyographos occurant, nihil tamen iis eſt commune cum alterutro horum duorum piſcium, quos exhibemus. Ceterum vel imperito oculo intuenti apparet iſtos piſces eſſe ejuſdem generis ac prope ejusdem ſpeciei. Prope, inquam, nam in maculis quædam eſt varietas, quæ poſſit videri ſat magna eſſe ad conſtituendam aliam ejuſdem generis ſpeciem.

20. De onbekende Visch. Hic æque eſt Anonymus, neque licet mihi ob defectum deſcriptionis hoc loco illi dare nomen, quia facilis eſſet in conjiciendo lapſus. Verum forma hujus piſcis oſtendit utcunque illum eſſe ex non ignoto genere piſcium, etiamſi pictor noſter adſeverabat ſe nomen hujus neſcire, non aliam ob cauſam, quam quia piſcis iſte carebat revera nomine. In colore vix quidquam peregrinum, ſed ſingula ubique obvia.

21. De onbekende Visch. Majori utique jure hunc piſcem Anonymum dictum reor, & ipſe autoptes confirmabat conjecturam meam, quum ille advehatur interdum ex ora Seramenſi. Omnis illi ornatus in capite, quod ſupra lineis eſt variegatum, infra vero maculis quamplurimis minutis ſignatur. Rariſſime plures iſtius ſpeciei piſces unà reperies, nec ſi reperias capere velis, quoniam nulli rei ſunt utiles, ſed ſolum adſervantur capitis cauſſà.

22. De onbekende Visch. Quidquid in hoc piſce eſt dignum obſervatu, id totum pertinet ad caput; namque ab oculo quaquaverſum lineæ coloris ſubcœrulei ducuntur, quæ ab utraque parte in medio capitis conveniunt, atque ibi angulos varios conſtituunt. Præter aculeos ac pinnas dorſuales habet aculeum paulo poſt branchias ſupra pinnas branchiales.

23. De onbekende Visch. Rarus eſt admodum hic piſcis, qui nuſquam reperitur præterquam in ea Amboinæ parte, quæ *de Kaimans Hoek* vocatur. Caudam geſtat latiſſimam, aculeos aliquot in corpore ſummo oſtentat. Ipſum corpus tenue, caput magnum eſt. Lyræ videtur ſpecies.

TABULA DECIMA.

1. De Stompneus, quaſi *Simum* dicas. Magno eſt corpore & lato. Dorſum aliquot aculeos præfert inter ſe junctos, ſed circa caudam pinnis non adhærentes. Pinnæ ab utraque corporis parte ſunt rotundæ in extremitate, atque iis quaſi tenuiores adhuc pinnæ prætexuntur. Ad ſolem ſolent incolæ hujus piſcis carnes exſiccare, ac deinde in uſum adſervare; nam recens captus hic piſcis nihil valet.

2. De Stompneus. Satis convenit cum piſce proxime præcedente, ſed multo minor eſt, quapropter Amboinenſes eum aliquo tempore ad ſumum exponunt, ac deinde aſſatum commedunt, quemadmodum nos haleces inſumatas ſolemus. Ratio nominis ſatis patet intuenti iconem, quum roſtro ſit obſtipo, quod nomine vernaculo ſignificatur.

3. De Stompneus. Minutus eſt hic piſciculus, cui capitis figura idem nomen impoſuit cum ſuperioribus. Caput ſubviolaceum eſt, corpus flaveſcit, verum iſti flavedini admixtum eſt neſcio quid venarum rubeſcentium, quæ quaſi oberrant per totum corpuſculum. Venter dilute cœruleus eſt.

4. De Stompkop. Caput huic piſci eſt prope rotundum & valde craſſum, ore ad inferiorem partem recedente. In dorſo, ut vides, eminet aculeus unicus, qualis, ſed aliquanto minor, etiam ſub ventre conſpicitur. Color ei eſt viridis citrino mixtus, non certis maculis, verum confuſis & inter ſeſe confluentibus. Si forte ſub ſumma aqua natantem conſpicias hunc piſcem, totus fere videtur obſitus laminis aureis & argenteis; unde jucundiſſimum ſpectaculum præbet. Idem apud alios obſervatur de Dorado.

5. De Stompkop. Eadem figura capitis eandem nominis rationem peperit, licet hic piſcis reliquo corpore ſatis differat à priori. Longior enim huic eſt pinnarum ſeries, aculeus aut exiguus aut nullus. Latus eſt maculoſum variis lineis diſtinctum, verus corporis color eſt fuſcus ſive gilvus, qui circa ventrem ad albedinem vergit.

6. De Hertvisch. Si quis dicat hunc ſibi piſcem videri non recte delineatum, næ ille me ſibi adſentientem habebit. Nihil certum igitur poſſum de eo affirmare. Si vera eſt icon in pinnis ſupra caudam reperies ſemper figuram cordis humani, à quo illi nomen inditum.

7. 't Zeebotje, & nomen & piſcis figura convenit cum eo, quem nobis eodem nomine dedit Willougbæus, quem vide. Natatu hic piſcis eſt celerrimus, quod videtur adſcribendum pinnis non ſolum longioribus ſed etiam validioribus, quam vulgo ſolent in piſcibus latis reperiri. Pinnæ duæ priores, quæ dependent à ventre, ſunt adeo duræ, ut

rectè

recte eas poſſis dicere oſſeas. His dexterrime utitur in natatu dirigendo, curſum ſiſtendo, aut etiam nocendo aliis piſcibus. Nam poteſt eas antrorſum, retrorſum, & ad latera, cum libet, flectere, & ita natatum ſuum dirigere aut ſiſtere.

8. & 9. De Hartevischen. Duo, qui hoc loco exhibentur piſces, nomen habent à cervis, quia, ut ajunt, eorum corpus eſt conſperſum ramulis duris, qui cornua cervina æmulatur. Eſui non ſunt quidem inepti, verum pellis illis ante omnia eſt detrahenda, ac oſſea iſta durities, quæ in cute reperitur, rejicienda. Color utrique eſt gilvus, & quidem totius corporis. Aculeos uterque in dorſo non habet, alter duos in ventre alter tres. Reliqua undiquaque conveniunt.

10. De Ternatensche Baars. Hic piſcis & aliquot ſequentes, licet percarum nomina gerant, non tamen ſatis plerique conveniunt cum genere percarum, quod apud nos eſt notum. Verum ita eſt ſtatuendum: in aliis piſcibus corporis ſimilitudo occaſionem dedit denominationi, in aliis ſaporis. Recte igitur hic piſcis annumeratur percis, utpote cujus caro plane convenit cum aliis percis. Corpus in medio cingitur linea latiore ſive faſcia. In dorſo ſunt aliquot aculei, in ventre unicus. Ab utraque parte verſus caudam pinnæ longiores eminent.

11. De grote rooe Baars. Hoc illi nomen inhæſit à colore & magnitudine; nam quamvis diverſæ magnitudinis ſoleant percæ cumprimis eſſe, hæc ſpecies tamen plerumque reperitur major, quam aliæ quæcunque. Corpus rubet, ac flaveſcentibus paululum lineis latioribus à tergo ad ventrem diſtinguitur. Pinnæ ſunt flavæ, atque aculeis diſtinctæ. Plane ſimilem in Muſeo meo habeo piſcem, quem hic effingendum curavi, N°. 24. ut diligens rerum hujuſmodi ſtudioſus videat ſibi à noſtro pictore non imponi. Nomen autem iſti meo piſci datum fuit *Ican Sofor*, quod quam bene conveniat cum aliis piſcium nominibus Belgicis, fateor me neſcire.

12. De rode Baars. A colore rubro nomen percæ rubræ huic piſci eſt inditum. Namque toto corpore rubet, præterquam capite, quod colore propius ad flavedinem accedit, ut & pinnæ. Ejuſdem coloris eſt linea, quæ corpus in utroque latere dividit, & à branchiis procedit ad caudam uſque. Capitur tantum prope Amboinam, & quidem circa caſtellum Naſſelaviæ, quod in ora inſulæ extima jacet. Talia caſtella XXI. reperiuntur in tota inſula.

13. De Ambonesche Baars. Neque forma corporis, neque color multum abludunt à præcedentibus piſcibus eodem nomine dictis. In ore tantum quædam conſpicitur differentia, & in branchiis, quæ hic illic notantur lineis ſubcœruleis, qualis etiam conſpicitur ſub ventre. Linea, quæ in latere procedit à branchiis ad caudam albicat.

14. De Ambonesche Baars. Forma totius corporis in hoc piſce quidem ſatis reſpondet aliis cognominibus, ſed colore & lineis lateralibus aliquantum differt. In dorſo octo aculeos habet, uno ordine poſitos ac junctos membranula inter ſe, ac tandem cum pinnis. Sub ventre totidem præfert aculeos, quatuor verſus caudam ac totidem in medio ventre, ſed nullo ligamine junctos. Lineæ laterales ſunt, dilutè cœruleæ, verum corpus flaveſcit.

15. De Ambonesche Blei. Trutta eſt Amboinenſis, quæ in corpore aliquantum eſt cœrulea, at maculas habet ſubnigras. Pinnarum color eſt dilute violaceus, ut apud nos etiam in quibuſdam piſcibus videre eſt. In capite ab oculis verſus mandibulam inferiorem linea ducitur, cui aculei aliquot exigui ſunt impoſiti, quod videtur non indignum obſervatu.

16. De Zeebaarsch. Forma & color ſatis convenit cum piſcibus aliis, qui idem nomen ſunt nacti, ſed in colore capitis quædam eſt differentia; quum paſſim caput ſit diſtinctum maculis flaveſcentibus & lineis cœruleis. In dorſo multis aculeis gaudet, in ventre unico circa anum. Maculæ nigricantes reperiuntur in pinnis.

17. De Rivier Baarsch. Ut ſuperior ſpecies percæ denominatur à mari, in quo capitur, ita etiam hæc perca nomen eſt ſortita à fluminibus, in quibus ſolet capi. Corpore eſt viridi, ſed pinnis rubris. Caput quodammodo flavum eſt, verum non abſque rubedine. Aculei in dorſo primum inter ſe deinde cum pinnis junguntur.

18. De Klipbaars. Minutulus eſt hic piſcis, & ex eorum genere, qui inter rupes & ſcopulos natantes inde ſibi nomen peperere, ut jam ſupra vidimus. Corpus huic piſciculo eſt varie maculoſum, neque ſemper eodem colore. Hic, quem exhibeo piſciculus, erat colore helvo, maculis fuſcis, quod in aliis aliter ſeſe habet. Sub ventre ſex aculei prostant; ſed dorſum iis quaſi oppletum eſt à capite ad caudam.

19. De Stekelbaars. Aliquanto latiore eſt corpore, quam videmus aut in noſtris percis aut in piſcibus cogno-

gnominibus, qui in hac Tabula exhibentur. Verum, ut jam ſupra obſervavi, habuerunt forſan Amboinenſes alias rationes, quibus adducti ſunt, ad nomen iſtud huic piſciculo dandum. Ad quam rem aculei, tam è ventre quam tergo proſtantes, potuerunt dediſſe cauſam.

20, 21, 22, & 23. AMBONESCHE BLIEEN, id eſt *Alburni Amboinenſes.* Hos omnes junctim damus, quum iidem ſint piſces, & eorum omnis differentia verſetur in colore, ſtriis, maculis, aculeis, & pinnis. Primus enim eſt ruſſi coloris cum maculis argenteis, ſecundus cœrulei (obſcuri quidem in tergo, at lætioris in lateribus) tertius ejuſdem coloris, ſed interſtinctus eſt maculis colore flaveſcente conſpicuis, ultimus autem eſt plane violaceo colore, ſed argenteis maculis, ac præterea in capite præfert lineam latam & verſicolorem, quæ per oculos tranſit ac caput totum cingit.

24. Vide quæ notavi ad hujus Tab. N^um^. 11.

TABULA UNDECIMA.

1. DE SNIPVISCH. Si totum hujus piſcis corpus adſpicias, quod eximie eſt viride, diceres formam ejuſmodi eſſe, ut poſtularet etiam caput craſſum, & obtuſum; interim ex ipſa icone vides roſtrum ei eſſe prælongum, ac dentatum, ſed tamen non uſque ad finem, quà capiti jungitur, apertum, unde rictus non valde magnus eſſe poteſt. Sex aut ſeptem aculeos habet in dorſo, in ventre nullos. Pinnæ ſunt citrini coloris, ut & cauda, cui tamen adhuc limbus quaſi accedit alterius coloris, plerumque cœrulei.

2. DE SALMONETVISCH. In hoc piſce deſcribendo nulla prorſus eſt difficultas, quum ab aliis jam diu deſcriptus exſtet. Salmoneta Luſitanorum eſt, qui ab aliis confunditur cum Alpheſte & Cinædo. Color variat, ut Bellonius inquit, ſed tamen plerumque eſt rutuli, aut fulvi coloris, qualis etiam exhibetur in delineatione, è qua hæc icon eſt tranſſumpta. Vide Geſnerum in Corollario de Alpheſte, Rondel. Lib. VI. c. 4. & alios Ichtyographos paſſim.

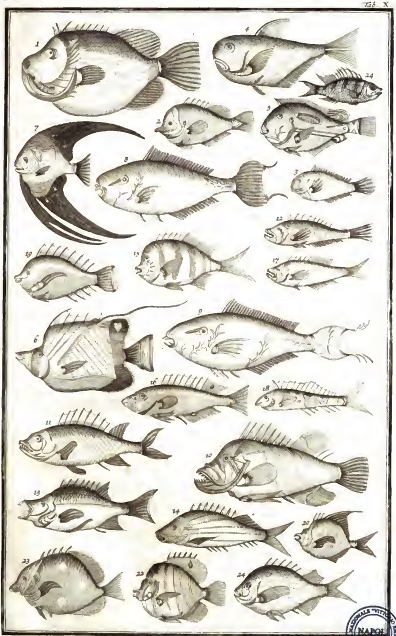
3. DE SALMONETVISCH. Licet hic piſcis paulum differat forma à ſuperiore, ejuſdem tamen nominis eſt, & ſic ſatis convenit cum deſcriptione, quæ apud alios, ut modo dixi, reperitur. Dentes habet acutiſſimos, caninis ſimiles, ac os prælargum, ut fere majorum canum. Color eſt etiam ruſus, ſed paulo intenſior, quam in præcedenti piſce. In lateribus notatur linea candida procedens à branchiis ad caudam uſque. In dorſo vides quinque aculeos membranula tenui inter ſe connexos, poſt quos ſequuntur pinnæ ad caudam uſque continuatæ, quibus aliæ in ima parte à cauda ad anum uſque reſpondent. Anterior corporis pars pinnis caret.

4. DE KONING VAN DE KABOSSEN, patrio Indorum ſermone dicitur *Kabos Lauwd.* Egregie variis coloribus notatus eſt, quum corpus ſit flavum, hinc inde maculis rubris à dorſo & ventre ad medum latus procedentibus, ſed tamen ſeſe non contingentibus in medio. Caput, quod ſatis craſſum eſt, armatum vides dentibus acutiſſimis. In eo præſertim regnat idem color, quem dixi eſſe macularum in corpore conſpicuarum, verum præterea dilite cœruleus color hic illic in capite conſpicitur. Reliqua, quæ huc pertinent, vide N°. ultimo hujus Tabulæ.

5. KABOS VISCH. Hic piſcis eodem gaudet nomine, ſed corporis color multum differt à præcedenti. Nam neque maculis eſt inſignis, neque flavus, ſed cœruleus, ac in tergo quodammodo nigricat. Referebat meus homo hujuſcemodi piſces frequentius capi, quam ſuperiores, verum non ſemper eſſe eodem colore. Hic, quem exhibeo, illud ſingulare habebat, quod caput paſſim eſſet notatum coloribus vividis, cœruleo, flavo, rubro, ac maculis candidis. Propterea dignus fuit viſus, qui delinearetur, quum illud raro in hac ſpecie ſoleat accidere.

6. DE RIVIER CABOS. Ejuſdem eſt & hic generis, niſi quod piſcis fluviatilis eſt, & non capitur, præterquam in aqua dulci, quum præcedentes fere in ſalſa reperiantur. Quatuor in dorſo habet aculeos inter ſe membranulâ junctos; quibus ſuccedunt pinnæ ad caudam fere uſque. Pinnæ branchiales ſunt ſatis magnæ. In imo ventre infra branchias etiam pinnæ longæ conſpiciuntur, ac denique ab ano caudam verſus aliæ pinnæ decurrunt. Earum color eſt viridis, corporis cœruleus; verum linea, quæ latus percurrit, candentibus maculis eſt notata.

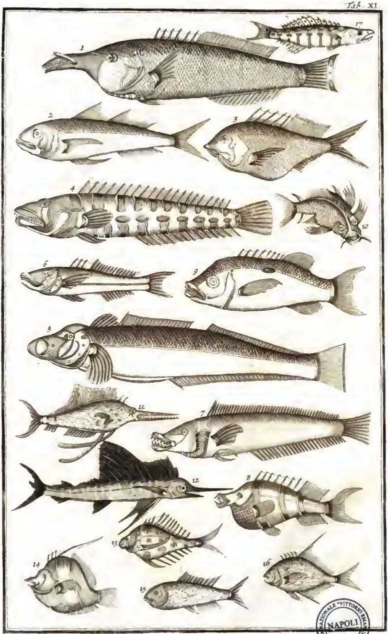
7. DE GELE KABOS. Dentes huic piſci ſunt tam acuti quam Luciorum, quibus obvia quæque facile frangunt ac lacerant. Intra oculos fere macula rubra reperitur. Reliquum caput helvi coloris, corpus ſubflavum eſt, unde etiam nomen iſti eſt inditum. Rarum eſt hoc piſcis genus, & magni propterea pretii. Nam à delicatioribus hominibus magno ſtudio

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

ſtudio quæritur propter ſingularem ſaporem. Æque valet coctus ac aſſus, neque cuiquam Orientalium piſcium cedit, ſi ſpectes raritatem & præſtantiam.

8. De Chineesche Kabos. Longius abit hic piſcis à forma aliorum cognominum, namque ventre eſt largo ac prominente, quod in aliis non ita ſe habet. Corpore eſt etiam contractiore ac latiore. Corporis ſolum color eſt idem, qui in præcedente, ſed præterea tribus quaſi latioribus faſciis eſt vinctus, quæ à tergo ad ventrem procedunt atque coloris cœrulei ſunt. Dorſum horret ſex aut ſeptem aculeis, quos pinnæ excipiunt, quales etiam reperiuntur in imo ventre, ac ſub branchiis. Chinenſes hunc piſcem in deliciis habent, ac ſolent magno eos mercari, ſi quando in forum piſcatorium inferantur.

9. De Borrowesche Karper, ſive *Carpio Borrowenſis*, in quo nihil fere ſingulare aut notatu dignum occurrit, niſi forte quod dorſum ſit colore cœruleo, venter gilvus. Nec opus eſt, ut addam hunc illud cum piſcibus ejuſdem nominis commune habere, quod egregii ſit ſaporis ac carne firma, namque affinitas earum rerum cum aliis carpionibus fecit, ut illud huic nomen imponeretur, licet figura nonnihil differat.

10. De Rivier of Bergkarper. Nihil etiam in hoc piſce ſingulare aut eximium. Omnia habet communia cum noſtris carpionibus, ac proinde facile ulteriori deſcriptione ſuperſedere mihi licet, quum vel apud plebem hoc piſcium genus ſit notiſſimum.

11. Ican Layer, quem noſtrates de *Zeilviſch* vocant, Braſilienſes *Guebucu*, ut obſervat Markg. Hiſt. Braſ. Lib. I. c. 15. cujus deſcriptio optime convenit cum hac noſtra icone. Dicit enim Markgravius piſcem iſtum eſſe oblongo & ferme tereti corpore, capite porcino, roſtro longo, acuto, oſſeo, duro, quod quam bene conveniat cum noſtra icone, potes facile cernere, ſimulac oculos in eam conjeceris.

12. Ican Layer. Quem hic exhibitum vides piſcem, ego addendum curavi è Muſeo meo, ut juſtus rerum æſtimator videat, quæ ſit differentia inter hunc meum & alterum iſtum à meo homine deſcriptum. Namque, licet non negem fieri poſſe, ut præcedens piſcis ſit quidem ejuſdem generis ſed non plane ejuſdem ſpeciei, notabilis differentia cernitur inter utramque iconem. De hac autem pro certo adfirmare poſſum piſcem prorſus ita ſe habere, ut hic exhibetur. Corpus eſt longiuſculum & ſubnigrum, nec pinnarum aut macularum lateralium alius eſt color, niſi quod maculæ ſint aliquanto nigriores, quam reliquum corpus, pinnæ autem nigerrimæ. Roſtrum eſt prædurum, acutum, ejuſque ſuperior pars dimidio longior eſt quam inferior. Pinnæ in dorſo ſunt maximæ, in ventre non quidem tantæ, ſed tamen ſatis magnæ, præſertim quæ infra caput à ventre dependent. Natatu eſt celerrimus, naturâ pugnaciſſimus. In eo deſcribendo ſingularem curam dicit ſe adhibuiſſe Guil. Piſo, quem vide Lib. III. p. 56. & adde Willougb. Tab. I. 27. & Apend. 5.

13. De Bonte Caffer. Hoc nomine aliquot piſces vidimus Tab. IX. quibus & hunc poſſis addere, ob eximiam colorum varietatem. Scilicet corpus ipſum eſt ſubviride, excepto quòd linea candida à branchiis procedat, atque ad caudam uſque procurrat. Caput notatum eſt coloribus variis, qui interdum in hac ſpecie alii atque alii ſunt. Dorſum totum horret aculeis longioribus ac membranula inter ſe junctis. In ventre ſex ſimiles reperiuntur. Nullæ præterea pinnæ, ſi branchiales excipias, & illas quæ ab imo ventre prope caput dependent. Adde quòd in corpore quidem reperiantur maculæ quædam, verum eæ ſunt non alterius coloris quam corporis, id eſt viridis, ſed paulo intenſioris.

14. 'T Sergeantje. Ita dicitur, quia nunquam fere ſolus capitur, ſed cum aliquot piſcibus, qui eum ſequuntur, ac quibus ſeſe veluti ducem præbet viæ. Corpore eſt fere rotundo ac ſtriato, ejuſque color eſt plerumque flavus in medio, verum ad caput & caudam vergit ad cœruleum. In tergo, præter tres aculeos oſtentat cuſpidem longiorem ac projectam ad caudam. Ceterum à ventre non habet aculeos, ſed pinnas, quales etiam cernuntur in tergo poſt cuſpidem longius prominentem. In ſuperioribus Tabulis jam aliquot piſciculi ſunt poſiti, qui quodammodo cum hoc conveniunt.

15. De Gowelviſch. Singularem Orientalium inſularum incolis utilitatem præſtat piſciculus hic, quem exhibeo. Namque carne eſt ſatis bona, & fere ubique prope littora reperitur in magna multitudine. Harengum fere ajunt æquare magnitudine. Cutis ei eſt dura, quæ tempeſtive, id eſt cum piſcis adhuc vivit, detrahitur. Deinde in cibum adſumitur. Exterior corporis color flavet, ſed venæ, quales in marmore cernuntur, totum corpus pererrant. Eæ ſunt ruſi coloris, quo etiam caput eſt notatum. Aculei huic nulli ſunt, ſed pinnæ ab utraque corporis parte longiuſculæ.

F 16.

16. 'T VISCHJE PAMPUS. Et hunc piſciculum magni faciunt Amboinenſes non ſolum, ſed fere omnes qui Orientalem Indiam habitant, ob ſingularem, quam præbet, uſum. Nempe facile ad ſolem expoſitus exſiccatur, ac tum diutiſſime incorruptus perdurare poteſt. Si uti eo velis aquâ tantum eſt macerandus, & tum ſatis bonus eſt. Eam ob cauſam naves, in longe diſſitas regiones abituræ etiam magnam multitudinem talium piſcium ſiccatorum ſecum avehunt, tanquam certiſſimum contra penuriam cibi remedium. Navales ſocii in jentaculo aut merenda plerunque eo utuntur crudo, quemadmodum alibi vulgus aliis piſcibus. Corpus huic piſciculo eſt latum ac ſubviride, ſed colore variegato, nec ſemper certo. In dorſo quinque aculei ad caput obverſi cernuntur, poſt quos vides cuſpidem unam longiorem, tam in ventre quam in tergo, quibus adhærent pinnæ, ad caudam uſque continuatæ ac uniformes.

17. CABOS LAUWO. Eximius hic piſcis, ad illuſtrationem piſcis ſuperius exhibiti, præter alios è Muſeo meo huc acceſſit, & digniſſimus eſt, qui deſcribatur, tam ob præſtantes colores, qui paſſim in eo cernuntur, quam quod certus ſim delineatum eum eſſe accuratiſſime. A ſummo ore nigricat, ut & ſuperiori corporis parte, verum ſubinde dorſum eſt diſtinctum aut conſperſum maculis candidis, quas fere argenteas poſſis dicere. Ab imo ventre ad latus medium lineæ ducuntur latiores & fuſcæ, quæ in maculas rotundas deſinunt, nec tamen pertingunt ad ſuperiores ſive dorſuales maculas. Ambitus oculorum aliquantum rubet, licet reliquum caput aliquam viriditatis ſpeciem præbeat. Pinnæ branchiales gilvi ſunt coloris. Aculei, tam dorſuales quam ventrales, juncti ſunt tenui membranula candente, ac exiguis maculis nigris notata. Cauda tandem eſt etiam quodammodo nigricans, ſed in ſuperiori parte, quà adhæret corpuſculo, eſt macula nigerima, in qua cernitur quaſi lunula candidiſſima. Quæ omnia ſane adſpectu ſunt jucundiſſima.

TABULA DUODECIMA.

1. DE GROTE BYTER. Jam Tab. V. ſimilem noſter exhibuerat piſcem & nomine & corpore, atque poterat hunc omiſiſſe, niſi illi dignus viſus fuiſſet, qui exhiberetur, quia hic nullis neque maculis neque lineis notatus eſt. Reliqua, quæ de eo dicendo erant, jam dixi Tabula indicata N°. 3. Addiderat & tertium, ſed ego tantum N°. 2. caput exhibendum curavi, propterea quod corpus omnino cum hoc conveniebat, atque ipſius capitis exigua quædam eſſet differentia.

3. DE BYTER. Dubium non eſt, quin & huic ſit illud nomen inditum à mordacitate. Ore eſt prælargo, ac dentibus magnis & acutiſſimis. Corpus nullis maculis neque lineis eſt variegatum, ſed uno eodemque colore, qui dilute cœruleus eſt, æquabiliter ubique inſignitum. In dorſo aliquot aculeos, ac poſtea pinnas habet, quibus in ventre ad anum uſque caret, verum ab ano uſque ad caudam pinnæ cernuntur. Haud difficile eſſet hunc piſcem revocare ad genus aliquod è piſcibus apud nos cognitis. Ab aſello molli non multum figurâ diſtat, quem etiam æquat magnitudine. Indi haud illibenter eo piſce veſcuntur, at noſtrates eum, ut vilinrem, rejiciunt.

4. DE BYTER. Et in hoc piſce eadem eſt nominis ratio atque cauſa. Figurâ corporis non multum abit à piſcibus cognominibus, ſed longiſſime colore. Namque licet potior pars corporis ſit cœrulea, maculæ tamen rubentes & flaveſcentes, & quidem grandiuſculæ, in capite, lateribus & verſus caudam reperiuntur. Reperitur nuſquam frequentius, quam prope Amboinam, ubi incolæ iſto piſce non illibenter veſcuntur, præſertim cocto, & cum juſculo acetario appoſito.

5. DE GROENE BEER. A voracitate, credo; ac rapacitate illud nomen huic piſci eſt repertum; qui ideo cognomine, *de Groene* vocatur, quia corpus quodammodo viride eſt. Capitis pars anterior rubet. Aculei in dorſo ſunt longiuſculi & ſatis magno numero. Nec quidquam præterea in iſto dignum eſt obſervatu.

6. DE GROTE BEER. Quid cauſæ fuerit, quare hoc nomen huic piſci ſit impoſitum, ne conjectura quidem aſſequi poſſum. Illud ſcio, Guapervæ eſſe ſpeciem, quam maximam vocat Willougbæjus, atque exhibet Tab. I, 23. Vide etiam quæ dicat idem Auctor Lib. III. c. 3. ubi reperies quædam, ad colorem quod attinet, huc pertinentia, quum color in hoc piſce, quem exhibeo, ſit fuſcus & alicubi nigricans. Ceterum, in ipſo capite non tantum habet aculeum ſive cuſpidem longiorem & rigentem, ſed etiam plures iſtiusmodi intra oculos & ſuperiorem oris partem, ſed multo minores. A ventre quoque ſimilis aculeus, durus & offens plane, propendet. Capitur circa inſulam Borneo. Cutis eſt prædura ac de-

tra-

trahenda. Caro reperitur firma ac bona, ſapore nonnihil ad carnem vitulinam accedente.

7. De Beerin. Niſi ratio antopten noſtrum ſugit, hic piſcis eſt femella ſuperioris. Ut dicam, quod res eſt, illud mihi non valde ſimile vero videtur. Nec tamen nunc libet diutius immorari in deſcribendo piſce hoc ignoto, aut in inquirendo ad quod potiſſimum genus piſcium ſit referendus.

8. & 9. De Tygervischen. Horum piſcium corpora lineis æqualibus à capite ad caudam procedentibus notata fecere, ut iis à Tigride nomen quæreretnr. Nulla notabilis inter utrumque differentia eſt, niſi in colore & pinnis ventralibus. Prior eſt colore gilvo, lineis nigricantibus. Poſterioris corpus ſubcœruleum eſt, verum lineæ itidem nigricant. Cauda utrique eſt viridis, qui color conſpicitur etiam in pinnis. Verum tam cauda quam pinnæ ſunt notatæ magna multitudine macularum fulvarum, quod certe jucundiſſimum eſt adſpectu. Dicitur eſſe ſpecies aſelli, qnem quodammodo etiam ſapore refert.

10. De Zuiger. Vides huic piſci eſſe os admodum exiguum, quale ſere eſt iis, qui ſugendo, unde nomen illis impoſitum, cibum quærunt. Color eſt ſuſcus ant ſubniger, nullis maculis interruptus, niſi quod prope caudam ſit macula cœrulea. Ab utraque parte corporis reperiuntur pinnæ ſatis latæ ac denſæ, qnod etiam de cauda eſt obſervandum.

11. De Zuiger. Aliud plane piſciculi genus eſt quam præcedens, atque omnino ab illo diverſus, licet in hoc quoque nominis ratio conſtet. Ore enim caret, ſed pro eo habet proboſcidem, qualem fere videmus eſſe muſcis & aliis id genus inſectis, quæ ſugendo quærunt victum. Eâ iſte piſcis quoque utitur ſimili modo. Adnatat obviis quibuſcunque, atque è ſingulis attrahit, quod in iis eſt ſucci. Dum ita omnia ſcrutatur prope ſundum natat, ut res ibi deliteſcentes facilius poſſit appetere. Nihil tamen attrahit, quod ei poſſit nocere, aut hominibus, qui eo ſolent veſci. Propterea in deliciis habetur, atque ab Amboinenſibns magni fit.

12, & 13. De Zaalvischen, ſive *Ephippiati*, ita dicti, quod eorum dorſum in ephippium adſurgat, veluti præbitnrus commodum ſeſſoribus locum. Roſtrum habent Pſittacinum In iſtis porro illud admodum ſingulare eſt, quod ſint cataphracti poſt anum atque corio duriſſimo armati. Id ſub ventre deſinit in tenuiſſima lamina, ac eis eſt pro acnleis & pinnis. Eà obvios piſces lacerant, qnum non ſolum ſit valde tenuis, ſed etiam adeo dura ac acuta, ut aliorum piſcium pellem poſſit facile diſcindere, veluti ſi cultri eſſent acutiſſimi. Porro figurâ prorſus inter ſe ſimiles, colore non item, in quo aliqua obſervatur differentia, etiamſi ea non ſit magna.

14. De Hanglip. Inferior hujus piſcis mandibula ita propendet, nt fere nullum uſum præbeat illi, unde nomen eſt huic inditum. Corpns eſt coloris dilutè cœrulei, qui ſub ventre albeſcit, verum infra caput ab inferiori mandibula uſque ad pinnas ventrales eſt notatus macula rubicnnda ac lata, qualis etiam cernitur in ſummo dorſo. Ex eo ibidem prorumpunt quatuor aculei ad os reflexi, ac ſatis magni, ſed nullo ligamine juncti. Capitur prope inſulas in mari Orientali, cui noſtrates Trium Fratrum nomen à ſimilitudine impoſuere.

15. De Knevelbaart. Bagræ hæc eſt ſpecies, atque à Belgis nomen accepit, quod veluti ſuperioris barbæ partes ex ntraque oris parte progrediantur. A mandibula inferiori dependent duo cirri ſatis longi, quod in hoc piſcium genere ſere ſolitum eſt. Colore eſt inter cœrulenm & candidnm, ſed ubique conſperſus rubris quaſi venis, qnales cernuntur in marmore verſicolore. Cauda eſt biſurcata. Pinnæ duplices proſtant in dorſo, ac totidem in ventre, præter pinnas branchiales, qnæ pro corporis modulo magnæ ſunt. Id, quod ab autopte noſtro vocatur *Knevels*, eſt oſſeum, durum ac nigricantis coloris. Alium hoc nomine piſcem, ſed diverſum, exhibui Tab. VII. N. 14.

16. 'T Zee-zwaluwtje. Nihil hic piſciculus habet commune cum aliis, quibus ab auctoribus Ichtyographis idem nomen tribuitur. Piſcis eſt exiguus atque ſaxatilis. Dubites merito roſtrnmne an cauda, an vero utrumque, illi meruerit hirundinis nomen, qunm roſtro ſit acuto & cauda longa ac bifida, quod etiam obſervatur in avicula, quæ ei nominis cauſa fuit. Nihil præterea de hoc pro certo adfirmare poſſum, qnum meus homo diceret hujus ſpeciei ſingulos piſces fere ſemper à ſe invicem differe.

17. De Peervisch, ſive *Piſcis piriformis.* Ratio nominis ex ipſa icone ſatis ſuperque elucet, quoniam piſciculus hic ſit plane ſorma non tantum piri, ſed etiam habeat quorundam pirorum colorem, nempe flaveſcentem. Per caput, ad imum ventrem uſque, procurrit linea latior cœrulea. Nulla eſt differentia inter

pinnas dorſuales ac ventrales; quoniam utræque aculeum præfixum habent, atque ſint colore ruſſo, qui & caudæ eſt.

18. De Horenvisch. Nova eſt capriſci ſpecies, quæ duo cornua præfert, ac os habet porcinum. Singulare eſt, fateor, piſcem talem alibi reperiri, ſed tamen non ideo pro ficto habendus. Forſan erit tempus, quo rerum naturalium indagatoribus erit notiſſimus. Nunc autem, quantum ego ſcio, plane ignorator, ac ideo fides noſtri pictoris relinquendus.

19. Kapella Kitsjul, id eſt *Piſcis parvo capite*, ita dictus, quia caput exiguum eſt pro ratione corporis ſatis craſſi. Hujus etiam caput, ut paulo ante in piſce piriformi vidimus, linea ſeu faſcia cingitur, quæ etiam corporis partem non minimam complectitur. Eſui non ineptus eſt, ſed grati ſaporis, licet parvus ſit admodum, & à ſolis Mauris veſcendi cauſa capiatur.

20. 'T Zee-kemphaantje. Etiam hic ſaxatilibus piſcibus adſcribendus eſt. Corpuſculum totum conſitum eſt in dorſo aculeis non inter ſe junctis, ſed tamen ſatis firmis, quales etiam aliquot in utroque latere cernuntur. Oris rictus eſt ſatis magnus, pinnæ branchiales longæ, ut etiam illæ, quæ ab imo ventre dependent. Earum color eſt helvus. In corpore non alius obtinet color quam dilute cœruleus, qui circa ventrem magis ac magis albeſcit.

21. De Zee-posch, ſive *Porculus marinus*, ſingularis eſt atque eximiæ raritatis piſciculus ob colores, qui in ejus corpore conſpiciuntur. Color eſt ſubviolaceus, verum à cauda uſque ad caput cernuntur lineæ candentes. In tergo habet aculeos aliquot, quorum numeros non ſemper eſt idem. Infra branchias duo dependent cirri, & præterea pinnæ, poſt quas ſequuntur aculei, ac deinde iterum pinnæ ad caudam uſque.

22. De Wayervisch. Huic piſci natura tribuit pinnas in dorſo longiores, quæque ad caput vergunt, ac conſtituunt quodammodo flabelli figuram; inde illi nomen *de Wayervisch* adhæſit, quoniam nos ita flabellum vocamus. Ceterum, duo cornicula ſupra caput eminent, ſed exigui in hoc piſce uſus. In dorſo ac in ventre aculeos habet quamplurimos, inter ſe membranula junctos. Maculas quoque in dorſo tres habet quadratas ac rubicundas, quum reliquum corpus ſit coloris dilute cœrulei. Indi utuntur hoc piſce ad cibum, ſed inſumato; nam alioqui minus valet.

23. Het Goutvischje, ſive *Piſcis auratus*, datur etiam piſcis argenteus iſtius magnitudinis ac formâ non differens. Hoc illi nomen jure meritiſſimo eſt datum à colore, qui aurum æmulatur, tam colore quam fulgore. Parvulus eſt & nulli rei idoneus, quare non capitur à quoquam niſi ab amatoribus hujusmodi naturæ opum. Corpuſculum in dorſo eſt pinnis obſitum à capite ad caudam, in ventre, ab ano ad caudam etiam uſque, reperiuntur quoque pinnæ. Infra caput cirri dependent.

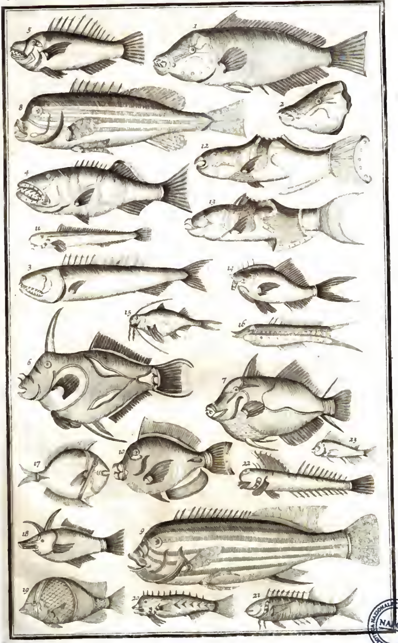
TABULA DECIMATERTIA.

1. De groot Eilanoer. In medio latere hujus piſcis magna cernitur macula flaveſcens, quæ interdum quidem variatur, ſed nunquam tamen deletur aut in plures dividitur. Iſta macula viſa fuit nonnihil eſſe ſimilis inſulæ alicui, atque ideo nomen ab inſulæ ſignificatione petitum huic piſci eſt impoſitum. Corpus quoque viride ac undulatum eſt, præterquam in ventre, ubi magis albeſcit. Aculeos cernes in hoc piſce nullos, ſed pinnas, quarum iſtæ, quæ adhærent branchiis, ſunt ſatis magnæ.

2. De Perroquitvisch. Cutis huic piſci eſt admodum dura, ſed non ingrata adſpectu, quum elegantiſſimis coloribus ſit variegata, plane ut pſittaci minores, quos Peroquettos vocant, ſolent. Inde nomen piſci inditum. Nulli non colores, qui oculos feriunt, in illo inveniuntur. Viridis, flavus, cœruleus, ac purpureus ſuas habent in illo vices, ſed non ſemper eodem loco reperiuntur.

3. De Perroquitvisch. Licet nomen in hoc piſce ſit idem, quod in ſuperiori, non eſt tamen eadem nominis ratio, verum magis nomen videtur impoſitum à roſtri forma, quæ quodammodo procurrit atque incurvatur, ut videre eſt in pſittacis. Nihil præterea in hoc ſingulare eſt aut notatu dignum. Nam quod parvulus eſt, & à ſolis Indis in cibum convertitur, id cum aliis quoque piſcibus illi eſt commune.

4, & 5. Dorado, quem etiam *Delphinem* vocant, eſt quorundam judicio utiliſſimus atque omnium optimus piſcis. Sive enim colorem reſpicias, ſive formam corporis, ſive ſaporem carnis, omnia ſunt ita conſtituta, ut nulli cedant alii piſci. Qui hic exhibentur ſunt plane ejuſdem ſpeciei, ſed non capti prope locum eundem; atque ita factum eſt, ut utriuſque icon apponeretur. Color in utroque eſt omnino idem, verum difficile

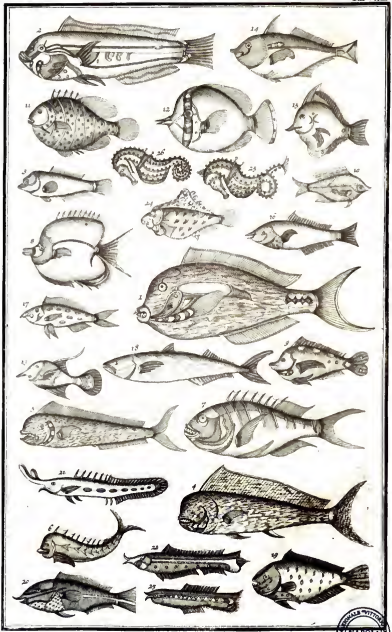
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XIII

NAPOLI

cile eſt dicere quo nomine illum velis indicare, quum videatur mixtus ex aureo, argenteo, purpureo, viridi, ac cœruleo, è quibus omnibus ſemper iſte color prævalet, qui maxime expoſitus eſt radiis ſolaribus reſpectu intuentium. Igitur prout movetur hic piſcis, ita variatur colore, qui tamen ſemper in ſuo genere eſt intenſus ac pulcerrimus. Prior horum captus fuit prope Hilam, poſterior prope Bandam, ſed tamen huic plane ſimiles etiam reperiuntur prope Ternaten. Multa de his paſſim apud Ichtyographos, quare non opus eſt, ut plura hic addantur. Præter alios vid. Willougb. Tab. V. 10.

6. Het rode Dolphyntje. Eſt quidem hic piſcis è Delphinum genere, ſed ſingularis prorſus ſpecies, quum aſellos molles non ſoleat magnitudine excedere. Forma tamen ſatis convenit cum delphinibus apud alios deſcriptis. Hic, quem exhibeo, fuit captus prope Hilam. Corpuſculum eſt rotundum fere, cutis violaceum colorem oſtentat, qui tamen circa ventrem magis albeſcit.

7. De gele Juffer. Quaſi dicas *Dominam flavam*. Ita à colore dicitur, qui flavus eſt in ventre ac lateribus, verum tamen è dorſo ad utrumque latus progrediuntur maculæ ſive faſciæ rubicundæ, quæ lineis cœruleis ad utrumque latus ſunt diſtinctæ. Octo oculeos habet in dorſo, quorum longiſſimus eſt, qui conſpicitur loco ultimo, qua adhærent pinnis. Sub branchiis in imo ventre cernuntur etiam pinnæ longiores, non dependentes, ſed ad latus reflexæ.

8. Het Juffertje van Ambona, id eſt *Domicella Amboinenſis*, cujus nominis cauſa aut ratio evidens eſt nulla, niſi forte quod colores in hoc piſce ſint admodum vividi, qualibus fere puellæ gaudent in veſtitu. Corpus non eſt longius quam latum eſt. Ab utraque parte aculeos habet ac pinnas exiguas, verum è cauda duo aculei longiores ac oſſei prominent. Color utcunque flavus eſt, caput rubet, roſtro excepto, quod eſt cœruleum ac oſſeum.

9. Het Juffertje van Ambona. Satis magna differentia eſt inter hunc & ſuperiorem piſcem, & tamen, ut vides, idem nomen, quæ res facit, ut tanto magis credam vividos colores cauſam fuiſſe nominis imponendi. Scilicet & huic piſci color eſt vividus, violacens nempe, ſed maculis flaveſcentibus & cœruleis diſtinctus. Caput totum eſt flavum. Nulli ſunt aculei, ſed pinnæ, tam in dorſo ac ventre, quam ſub branchiis, quæ longiuſculæ ſunt.

10. Het rode Juffertje. Piſciculus eſt ſaxatilis, atque minimæ magnitudinis, ſed variis coloribus, ut aliæ cognomines notatus. Quæ colorum varietas etiam notatur in pinnis è dorſo prominentibus. Præſertim autem etiam fulvus & rufus color in eo eſt conſpicuus. Prior in ventre ac dorſo, uſque ad corporis medium, ubi rufus initium ſumit, qui etiam in latere eſt ac priori ventris parte conſpicuus.

11. De rode Juffer. Raro hujus formæ piſces capiuntur, atque ideo vix noti ſunt. Apud diligentes talium rerum indagatores tamen reperiuntur. A capite ad caudam uſque quaſi cinctus eſt faſciis cœruleis, inter quas quampluriмæ, ſed exiguæ, maculæ reperiuntur. Eæ albicant, verum earum ambitus eſt ſubniger. Caput eſt non magnum. Quinque aculei ſunt in dorſo, quibus ſuccedunt pinnæ latiores ac rotundæ. Sub ventre binas pinnas habet, ac duos aculeos intermedios.

12. De Spitsbek. Roſtrum, quod in hoc piſce fere accedit ad alicujus aviculæ roſtrum acutum, fuit cauſa nominis ei reperiendi. Rictus eſt exiguus pro modulo ac magnitudine corporis. Color in eo eſt cœruleus, ſed per medium caput faſcia procurrit, quæ variis coloribus eſt inſignis. Sapore Alburnum refert, à quo etiam corporis figura non multum diſtat.

13. De Spitsbek. Minutus eſt hic piſciculus, & ſaxatilis. Ideo non referri poteſt ad certum aliquod genus, quum ſaxatilium tanta ſit multitudo ac varietas, ut Natura ludibunda videatur in parvulis hiſce etiam voluiſſe exercere curioſorum hominum ſtudium. Præter colores admodum varios, & aculeum longiorem, nihil fere in illo obſervatu dignum.

14. De Langneus. *Naſonem* à naſi, ſive mandibulæ ſuperioris longitudine, recte hunc piſcem vocaveris. Crediderim eum eſſe Capriſci ſpeciem, quod videtur indicare proſtans in dorſo aculeus. Caput ſubcœruleum eſt, corpus à dorſo ad latus fuſcum; atque à latere ad ventrem, qui quodammodo tumidus eſt, ac rotundus, flavum. Præter pinnas branchiales, duæ, ſed breves, propendent à ventre infra caput.

15. De Spitsneus. In dorſo ſupra caput adſurgunt pinnæ latiores, quæ videntur ab aculeo uno aut altero ſumere initium. Idem non eſt color univerſarum pinnarum, ſed quum flavæ ſint ea parte, quæ corpori adhæret, extrema tamen earum pars eſt viridis, ut & cauda. Corpus ipſum eſt violaceum, verum

rum una aut altera macula ſubviridi diſtinctum.

16. De Spitsneus. Hujus piſcis forma à ſuperioribus plane eſt diverſa, ſed os quodammodo ſimile, atque ideo annumerandus piſcibus, quibus acutum os nomen reperit. Corpus flavo colore eſt inſigne, caput rubet. Sub ventre nonnihil cœruleum, ſed albicans reperitur. Capitur præſertim circa inſulam Hilam.

17. De Spitsneus. Hic magis formà ſuperiori ſimilis eſt quam quiſquam præcedentium & cognominum piſcium. Roſtro acuto eſt etiam præditus. Corpuſculum dilute cœruleum eſt, ac maculis albicantibus notatum. Nil aliud obſervatu in illo dignum reperitur, neque enim ob corporis parvitatem in ullo fere numero habetur. Quatuor aut quinque pollices longitudine nunquam excedit. Nuſquam capitur, niſi prope Laricam.

18. De Mareelpriem. Non dubito, quin hic piſcis in pleriſque conveniat cum Marena Schonfeldii, adeo ſingula in eo, ac piſce, quem ſub Marenæ nomine ille deſcribit, conveniunt. Harengo etiam non eſt diſſimilis, tam quod ad formam corporis, quam quod ad argenteum circa ventrem colorem ac ſquammas facile deciduas attinet. Amboinenſes frequenter eo utuntur in cibo, ſed præſertim fumo indurato, alioqui enim ſaporis eſt minus grati.

19. Lingua. Corpore eſt lato & maculoſo. Macularum color eſt fere albus, reliqui corporis flavus. A branchiis dependent pinnæ longiores. In ceteris, tam ſi ſaporem quam corporis formam ſpectes, convenit cum Buglоſſo.

20. Lingua. Etiam hic eſt ſpecies à priori nonnihil differens, præſertim in colore, qui in eo eſt cœruleus. Præterea per medium latus procurrit linea candida, quæ etiam per caudam mediam tranſit. Capitis etiam color nonnihil variat, ut & pinnarum, quæ à capite propendent.

21. De Paradysvisch. Muſtelæ marinæ ſpecies videtur, ſed non in omnibus conveniens cum reliquis hujus generis piſcibus, qui hactenus deſcripti ſunt apud Ichtyographos. E priori ac ſuperiori capitis parte prominent duæ cuſpides curvæ ac duræ. Aculeos aliquot habet in corpore ſummo, unde initium ſumunt pinnæ, quæ per caudam ad medium ventrem uſque continuantur. Nam caudam proprie non habet, ſed ejus locum obtinent pinnæ, ut dixi, continuatæ, quæ illi pro cauda ſunt.

22, & 23. Paradysvischjes. Fere conveniunt cum iſto piſciculo, quem præcedenti Tabula N°. 16. ſub nomine hirundinis marinæ exhibui. Quid cauſæ fuerit nunc eos exhibendi ſub alio nomine, plane ignoro, niſi dicendum ſit illos quoquo modo eſſe ſimiles apodi Indicæ, quam noſtrates avem Paradiſicam ſolent nuncupare.

24. 'T Bergvischje. Id nominis meruit hic piſciculus à dorſo in altitudinem producto, ſive gibboſo. Deſcribitur paſſim apud Auctores, quos vide. Præſertim Jonſtonum Tab. XIII. & ejus deſcriptionem apud eund. p. 24. Illud in hoc noſtro eſt ſingulare, quod ex ipſo gibbo, quà incipit ad caudam deſcendere, aliquot prominent tuberculi, quales etiam in lateribus reperiuntur.

25, & 26. Zeepaardtjes, ſive duo *Hippocampi*. Piſciculi ſunt ſatis noti, & quorum effigies paſſim reperiuntur, non tantum apud Ichtyographos, ſed etiam apud Itinerarios. In Italia ſatis frequens eſt, atque inde ſit, ut exhibeatur in quibuſdam Itinerariis Italicis, ut apud Miſſonum Tom. I. pag. 295. ubi dicit Italis hunc piſciculum venire nomine *Cavaletto*, eum eſſe crinitum, ſed crines decidere, ſimulac cœperit ſiccari, ac ſingularia quædam alia de hoc piſciculo adfert, quæ non ſunt indigna ſcitu. Crinitos exhibet etiam Willougb. Tab. I. 25. quem etiam operæ pretium eſt videre Lib. IV. c. 9. ut jam de aliis nihil dicam, apud quos depicti ac deſcripti exſtant.

TABULA DECIMAQUARTA.

1. De Chineesche Bilang, quem non dubito vocare *Congrum Coronatum*. Habet enim in capite aliquot ſive aculeos ſive pinnulas proſtantes, quibus adſimilatur corona. Dicitur hic piſcis eſſe carne pingui, ſed ſpinoſa. Eam ob cauſam noſtri homines raro iſto veſcuntur, idque tanto magis, quia Chinenſes eum magno mercantur, ſi quando in foro reperiatur. Ex eo ferculum conficiunt, cum allio & *Capſico*, ſive, ut nos vocamus, *Pipere Braſiliano*. Atque eo modo menſis illatum ajunt eum eſſe gratiſſimi ſaporis.

2. De Alphoresche Geep. Et hic piſcis ex Acorum, (ita enim malo cum Martiale ſcribere quam cum aliis Acuum) genere eſt, & quidem maximus, ut eum videtur vocare Willougb. Tab. P. 8. Non habetur à ditioribus in magno honore, ſed fere relinquitur militibus & aliis vilioris ſortis hominibus, qui eum vili pretio mercantur. Mordax eſt admodum, atque ejus morſus eſt adeo venenatus,

natus, ut quidam ex eo ſint mortui. Corpus eſt ſquammoſum ac cœruleum. In dorſo bis adſurgunt pinnæ ac toties deficiunt. Primum circa medium corpus, ac deinde non procul à cauda. In ventre autem unica tantum pinnarum ſeries reperitur ab ano ad caudam.

3. De Alphoresche Geep. Idem eſt plane piſcis cum præcedenti, atque ideo ſingula, quæ de illo dixi, etiam de hoc ſunt dicenda. Pinnas in dorſo non habet, niſi circa caudam. In reliquis ſimilis eſt alteri iſti, excepto quod aliquanto minor ſit corpore.

4. De grote Halfbek. Vocatur acus Indica mandibula inferiore in ſpiculum producta à Willougb. & etiam icon habetur in Itinerario Nieuhoffii. Etiam hic acus eſt, ſed cujus mandibula inferior longiuſcule eſt producta, quales etiam apud alios ſcriptores reperiuntur. Capitur prope Ambonam. Color ſquammarum, quas habet denſiſſimas, eſt argenteus. Maculæ tamen in lateribus nigricant. Ajunt eum magnitudine non cedere Luciis mediocribus, neque eriam ſapore, unde fit, ut à quibuſdam habeatur in deliciis.

5. 't Halfbekje. Acus minor eſt, nec excedit magnitudine harengum vulgarem. Corpus eſt dilute cœruleum ac undulatum. Reliqua optime conveniunt cum iis, quæ apud Ichtyographos de hoc piſcium genere dicuntur. Minor ſpecies eſt præcedentis.

6. De Jager, quaſi *Venatorem* dicas. Piſcis eſt admodum rapax, ac natatu celerrimus. Inde fit, ut facile alios piſces conſequatur. Tota piſcis figura ſatis oſtendit eum valere natatu, ac rapacem eſſe. Os enim illi eſt prælargum; dentes canini atque acutiſſimi. Pinnæ priores, quæ in dorſo conſpiciuntur, ſunt longiſſimæ; aliæ breviores, quales etiam ventrales. Color corporis eſt argenteus, ſed maculæ quædam rubicundæ, nullo certo ordine, in eo conſpiciuntur. Eo ad cibum non utuntur Amboinenſes, niſi forte infumato.

7. De Jager. Forma ac nomen hujus piſcis ſunt eadem, quæ vidimus in ſuperiore. Neque ulla differentia eſt inter utrumque, quam quòd hic præter pinnas dorſuales nullas alias habeat. Nam quod in ore aperto nulli cernuntur dentes, id reor eſſe adſcribendum pictoris incuriæ.

8. De grote Jager. A corporis, præ ceteris hujus generis piſcibus, nomen *Magni Venatoris* meruit, qui hoc loco exhibetur piſcis. Forma corporis cum duobus præcedentibus undiquaque convenit, verum in pinnis quædam reperitur varietas. Namque præter tres in dorſo aculeos, qui aliis deſunt, pinnas habet non tantum longiores, ſed etiam maculoſas. Earum color eſt citrinus, verum maculæ partim rubent, partim albicant. Similes etiam obſervantur in pinnis branchialibus & cauda. Color piſci eſt quodammodo viridis, ſed undulatus, atque cum movetur, diceres totum eſſe argenteum. Per medium latus quoque candida, ſplendens, ſive argentea, linea tranſit, quæ ab ipſo capite uno tramite ad caudam uſque continuatur.

9. De Kikvorschvisch. Eundem locum cum ranis hic piſcis incolit, lacus nempe & paludes, ac ex earum captura ſibi victum quærit, unde illi nomen. Natatu ſatis celeri gaudet & dentibus acutiſſimis, quibus ranas & alia id genus aquatica ſolet appetere. In capite præfert aliquot aculeos ſive cuſpides, nullo ligamine junctas, quas aliæ ſequuntur longiores in dorſo ſed inter ſeſe cohærentes. Prope caudam pinnæ ſunt in utraque corporis parte. In colore nihil eſt dignum notatu; verum valde mirabile eſt, quod huic piſci producuntur branchiæ, non in pinnas ſed pedes, quibus, cum opus eſt, in aquis prope fundum utitur. Ceterum nihil minus quam ignotus eſt hic piſcis, quum proſtet apud Ichtyographos pleroſque, qui eum exhibent ſub nomine Guapervæ Braſilienſis, quo primum à Markgravio eſt dictus, ac deinde deſcriptus à Willougb. Lib. III. c. 3. ac jam ante à Jonſtono, quem vide ſis Tab. XXXVI. & alios, quos non exſcribo.

10. 't Zeevarkentje. Non eſt hic æque notus ac ſuperior, ſed tamen quum piſcis iſte habeat duos pedes, ac ſatis notus ſit, minus mirum videbitur, ſi quis fidem habeat auctori meo talem piſcem, quatuor pedibus, cum opus eſt, progredientem, prope Amboinam reperiri. Progreditur is aliquando in terram, & incedit ſatis celeriter, ſed gradu infirmo, & laſſus facile labitur. In aquis multo celerius progreditur in fundo, ſed raro, quum plerumque natet, & ex aliorum piſcium captura victum ſibi quærat. Totum dorſum ac caput ſunt cataphracta, ſive tecta pelle tam duro, ut vix poſſit perrumpi, plane teſtudinum more. Sub ventre eſt tamen cutis mollis atque ſubflava. Dorſum totum horret aculeis fortibus & acutiſſimis. Pinnæ dorſuales ab iis ad caudam vergunr, atque præterea ſub cauda reperiuntur pinnæ rotundæ. Ceteris pinnis caret.

11. De Varkensbek, cui roſtrum porcinum ſuum nomen peperit, eſt pi-

Digitized by Google

ſcis latus, & ſquammoſus, in qno nihil ſingulare, ant notatn dignum, præter roſtrnm reperies. Namque color eſt illi, qui fere eſt naturalis omnibus apud nos piſcibus, nempe dilute cœruleus. In aculeis aut pinnis etiam nihil eſt, quod abit à vulgatioribus piſcibus.

12. De Varkensbek. E figura utriuſque piſcis ſatis patet utrumque ejuſdem eſſe generis, ac ſpecie non multum inter ſe diverſos; vernm hic poſterior dignus fuit viſus, qui adponeretur, quoniam colores in eo ſunt longe alii ac in præcedente, atque aculeos aliquot in ventre habeat, quibus alius iſte caret. Nempe dorſi color ac potior capitis pars nigreſcit, inferiore capitis parte rubeſcente. Quin-etiam venter ipſe eſt ſubniger, ſed maculis candentibus diſtinctus. Lateris color fuſcus eſt, quem variant venæ rubeſcentes, quod non ingratum eſt adſpectu. Præterea linea candidiſſima, quæ argentum æmulatur, deducitur per medium corpus à capite ad caudam.

13. De Oostindischvaarder. Quum noſtri homines in Indiis viventes, immo etiam cum inde redeunt, præſertim gaudeant veſtibus verſicoloribus, non dubium, quin huic piſci inde ſit nomen impoſitum. Eſt enim ille coloribus tam variis in totò corpore ac lateribus notatus, ut nihil magis varium poſſis videre. Scilicet corpus eſt flavum, ſed ubique notatum lineis rutulis, cœruleis, aut candentibus. Amboinenſes frequenter illo utuntur in ferculis, verum pellis ei detrabitur, antequam apparetur, quum illa ſit duriſſima, ac nulli rei apta, è genere Capriſci verſicoloris ſtriati eſt.

14. De grote Oostindischvaarder. Magnnm hunc vocant, quia aliquanto major eſt præcedente, ſed non poteſt magnus vocari ratione aliorum piſcium, quum revera magnus non ſit. Corpore eſt vario, verum maculoſo, non ſtriato, ut in ſuperiori dictum eſt. Os habet admodum parvum ac rotundum, etiam è genere Capriſcorum nti præcedens. Sugendo victum quærit; quod aliis quoque piſcibus peculiare eſſe ſupra vidimus.

15. De Gorravisch. Quæ ſit hujus nominis ratio ac cauſa fateor me juxta cum aliis ignorare, quod adeo mirum non eſt, cnm nomen ſit plane Indicum, nec meus homo ipſe ejus ſignificationem ſciret. Digniſſimus eſt tamen piſcis, qui hic etiam locum inveniat. Scilicet, ſecus ac in aliis hactenus deſcriptis vidimus, dorſum majoribus aculeis vacat, pro quibus ab inferiori mandibula, quæ major eſt ſuperiori, longiſſimus atque plane oſſeus aculeus dependet, non ſine parvis eminentiis, quemadmodum videre eſt in quibuſdam ex genere cetaceo. Ceterum color eſt, ut in proxime antecedentibus, admodum variis. Quippe totius corporis color eſt flavus cum maculis albeſcentibus, & ſuis vicibus ſuccedunt lineæ ſive faſciæ rubeſcentes, quibus etiam in medio non deſunt minores lineæ, ſed cœruleæ. Circa oculos etiam in capite rubeſcente ducuntur lineæ quodammodo cœruleæ, quæ ſingula jucundiſſimum ſpectaculum intuentibus præbent.

16. Het Princesje. Jam ſupra, Tab. IV. non unnm piſcem hoc nomine poſitum poſſis invenire, verum inter illos & hunc atque ſequentem non exigua differentia reperitur. Caput eſt hnic magnum, & rubicundum, excepto quod circa oculos oſtendat aliquot lineas varii coloris, quæ non ſemper in hac ſpecie eædem ſunt, nec numero nec colore. Idem eſt ventris color, qui capitis, niſi quod venter ſit maculoſus. Reliquum corpus eſt cœruleum, utrimque aculeis armatum, atque pinnis ad natandi uſum inſtructum. Non alio loco capitur quam prope Hilam, inſulam non procul ab Amboina diſtantem.

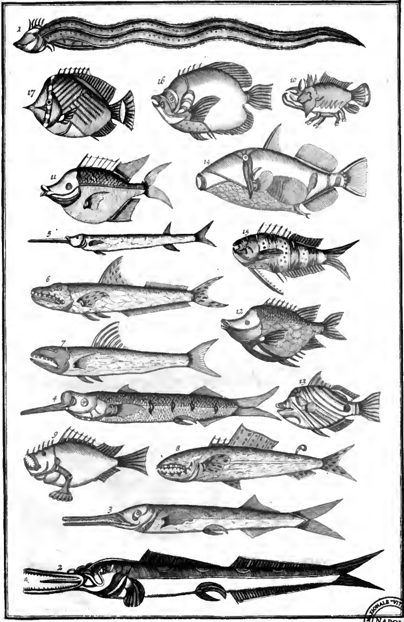
17. Het Princesje. Cognominem hunc piſcem ſuperiori vides, à quo & forma corporis non longe abit, longius capitis, & color. Quippe caput eſt parvum, ſed acuto roſtro, quaſi aviculæ, præditum. Corpus eſt violacei coloris, vergentis tamen potiſſimnm ad cœrulenm, inque eo apparent lineæ ejuſdem, ſed paulo intenſioris coloris. Quin etiam in cauda, qnod ſingulare eſt, maculam habet flavam, qui eſt quoque ventris color. Medium caput dividitur quaſi faſcià verſicolore ac lata. Adde, quod piſcis hic & ſuperior ſint ſaxatiles.

TABULA DECIMAQUINTA.

1. De Zeepaling. Eſt Conger marinus ſatis magno corpore & colorum varietate conſpicuus. Capnt partim eſt viride, partim rubrum, duobus cirris cœruleis dependentibus. Color corporis eſt fuſcus, linea, quæ per medium latus decurrit, eſt cœrulea; quo colore & maculæ ſunt ſpectabiles, & extremum illud, qnod caudæ loco eſt. Sub ventre fuſcus tergi color in flavedinem abit.

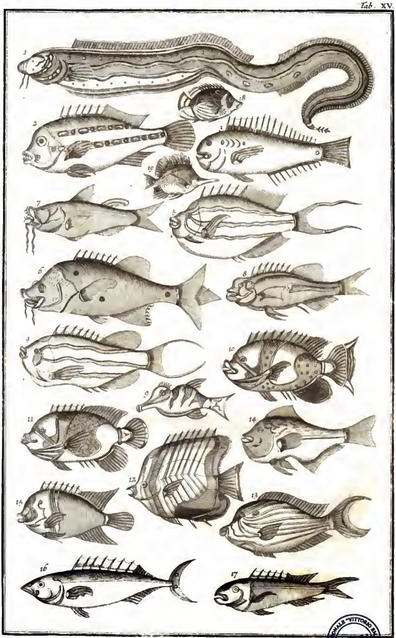
2. De getekende Kabflaaw. Proxime hnjus piſcis figura accedit ad aſellnm majorem, cujus etiam nomen habet, licet aliqna differentia notetur inter bnnc piſcem, & aſellum noſtrum, quod attinet ad formam, de qua ut ſingula

gula

NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

gula indicem non eſt opus. Duas in corpore lineas notatas vides, unam dorſum verſus, alteram in medio latere, utramque notatam colore fulvo, maculis rubeſcentibus. Atqne inde dignus fuit viſus, qui hic exhiberetur. Adhibetur quidem ab Amboinenſibus in cibum, ſed tamen plerumque ſale conditus in uſum hyberni temporis ſolet reſervari.

3. De Bandasche Kabbelaaw. Recedit quidem hic piſcis qnodammodo à ſuperiore & à noſtris aſellis majoribus, ſed tamen quia circa Bandam non reperiuntur piſces propius ad aſellum accedentes, ideo illud nomen ei impoſitum videtur. Totum dorſum & bona pars ventris aculeis ſunt obſita. Nec quidquam aliud in eo notabile, niſi forſan, quod in latere, quà corpus cum capite cohæret, reperiantur tres lunulæ, ac maculæ duæ. Lunularum color non alius eſt quam reliqui corporis, maculæ vero rubent, qui color etiam notatur in piſcis oculis.

4. & 5. De Kwikstaarten. Nullum fere genus piſcium notorum exſtat, ad qnod poſſis hos referre, qui a cauda mobili dicti ſunt *Motacillæ*. Forte tamen tuto poſſis dicere eos ad Bramas pertinere, ſed in re non certa nihil adfirmare audeo. Alter eorum eſt maſculus, alter femella. Neque quidquam fere inter utrumque differentiæ eſt, præterquam quod maſculus in ipſo capite poſt oculos habeat maculam fuſcam, & præterea aliam in ſummo capite, ſed ea etiam in femella conſpicitur. Color utrique eſt dilute cærnleus, ſed lineæ tres medinm latus percurrunt, quæ ejuſdem fere coloris ſunt, qui in maculis cernitur. Capiuntur prope Amboinam, & quidem in ſinu, qui vocatur Luſitanicus. Illud ſingulare ac obſervatu dignum eſt, quod ſi femella capiatur, maſculus, qni eam ſemper comitatur, ſua ſponte inſiliat in rete, ac ita piſcatoribus una cum femella præda fiat.

6. De Diklip. Singularia quædam de hoc piſce notanda ſunt, non tam quod attinet ad corpus, quam quidem ad pinnas & candam. In ſuperiori corpore aculei aliquot & pinnæ illos ſequentes conſpicinntur; verum hoc ei commune eſt cum multis aliis. Illud ſingulare, quod pinnis ventralibus, quæ virides ſunt, accedant quaſi aliquot globuli ſatis rotundi, qui flavi coloris ſunt. Eodem modo è media cauda prominet veluti alia cauda in acumen deſinens, unde etiam quandoque de *Pylſtaart* vocatur. Illud etiam eſt flavum, ut obſervavi de globulis, qui è pinnis ventralibus procedunt. Totius piſcis color fuſcus eſt, præter maculas duas aut tres per latus ſparſas, quæ partim cærulei ſunt, partim albent.

7. De Diklip. Ejuſdem generis eſt ſequens hic piſcis, ſed alterius ſpeciei. Nam hic eſt illo multo brevior, neque ea varietas in pinnis & cauda obſervatur, quæ forſan ſoli ſpeciei ſuperiori eſt peculiaris. Color eſt idem, ſed nullæ maculæ, quarum loco habet lineam in latere candentem, quæ à capite ad caudam procurrit. Ab inferiori mandibula duo cirri longiſſimi propendent, qui in altera iſta ſpecie etiam quidem adſunt, ſed multo breviores.

8. De bonte Haan, quaſi dicas *Gallus varius*, aut *verſicolor*, quod nomen quare ille ſit impoſitum nulla ſatis firma videtur ratio atque cauſa, nam ſi à colorum varietate piſcibus Orientalibus nomen ſit imponendum, omnes ſere dicendi eſſent cognomine varii aut verſicolores, adeo vividis coloribus, quod in illis eximium, notati reperiuntur. Caput obtuſum eſt, ac viridi, flavo, & rubro colore notatum. Corpus totum eſt fuſcnm, verum à cauda ad medium latus procedit linea lata, ſive faſcia aliquantum rubens. Sub branchuis propendent duæ pinnæ longiuſculæ, ut etiam eæ, quæ branchiis adhærent, pro corporis modulo dicendæ ſunt ſatis longæ eſſe.

9. 't Zeehaantje. A forma capitis videtur illud nomen adeptus. Nempe criſtam in ſummo capite gerit, quemadmodum videmus in Gallis gallinaceis. Os ſive roſtrum, nam roſtro porcino ſimile eſt, longius procurrit, & quodammodo etiam galli roſtrum refert. Exiguus eſt piſciculus ac ſaxatilus, & apertura, quæ conſpicitur in roſtro, nulli alii rei inſervit quam ſugendo, quoniam huic piſciculo vita eſt toleranda ſugendo, atque ita attrahendo ſuccum ex obviis quibuſcunque. Nullos aculeos habet, pinnas binas, unam nempe ab utraque corporis parte, quod colore fulvo eſt, qui ſub vente diluitur, ac abit in flavedinem. Lineæ latiores, quæ tanquam flammæ à tergo verſus latus procedunt, rubent.

10. De Gravin, quam nomine apto magis & appoſito quam Latino *Comitiſſam* recte dixeris, è genere Cyprinorum latorum eſt, atque meretur ſuum locum in hac Collectione obtinere ob ſingularem corporis formam, & colores in eo conſpicuos. In dorſo vides crebros aculeos, & poſt illos pinnas, quæ decurrunt ad caudam. Ex ipſa cauda prominent duæ extremitates aliquanto duriores ac magis oſſeæ. Caudam ſequuntur non quidem pinnæ proprie dictæ, ſed carnoſa quædam ſubſtantia, quæ quibuſdam

dam piſcibus, Orientalibus præſertim, pro pinnis eſt. Ea eſt rotunda & ſubnigra, verum illi accedunt aliæ pinnæ minutæ. Deinde ſequuntur tres aculei nullo ligamine inter ſe cohærentes, ac tandem pinnæ, quæ ſub branchiis propendent. Totum corpus quodammodo violaceum eſt, ſed maculis diſtinctum, niſi quod è medio ac ſummo corpore procedat macula flava ac magna, quæ fere medium corpus occupat.

11. De Gravyn. Idem eſt genus huic piſci, quod ſuperiori, eadem fere ſpecies, excepto colore, qui variatur. Quippe corpus eſt flavum & macula, quæ à dorſo procedit, variis, nec certis coloribus eſt notata. In inferiori capitis parte cernitur etiam quædam differentia, quum in hoc piſce ibi ductæ ſint aliquot lineæ; partim flavæ partim rubentes, quod paulo aliter ſeſe habebat in ſuperiore; verum quod faſciâ quaſi colligatur caput, id utrique eſt commune.

12. De Gravin. Superiores duos dixi è genere Cyprinorum eſſe, quod de hoc piſce adfirmare non auſim, ut qui videtur pertinere ad aliud plane genus, planorum ſcilicet piſcium. Corpus mire varium eſt, de quo vix quidquam pro certo adfirmare licet. Quidquid ſit, illud certum eſt, hunc piſcem in cibum adhiberi, ſed cute prius detractâ. Nec tamen valet aſſus aut coctus, ſed elixus.

13. Ican Boulang. Inermis eſt piſcis, neque habet, quo ſe tueatur contra aliorum inſultus, ſi forte excipias cutem duriſſimam, quam alii piſces non facile dentibus perrumpere poſſunt. Lineis mirum in modum toto corpore quaſi conſperſus eſt. Corpus eſt quodammodo flavum, lineæ cœruleæ, ſed non valde. Sub ventre color eſt fuſcus, quod rarum, quoniam plerumque color ventris ſoleat aliquanto magis in albedinem vergere, quam corporis. Hic autem, è contrario, magis intenditur. Cauda lunæ creſcentis in modum cavata eſt, & quà deſinit aliquantum rubet.

14. De Kropvisch. Singulare atque notandum eſt in hoc piſce, quod quaſi duplicem habeat ventrem, in quorum priorem primum cibum ingerit, quem deinde in poſteriori concoquit, ut ita dicam. Ore eſt ſatis magno, quod amplus ſatis venter ſtatim ſequitur, aptus continendis piſciculis minutis, quos inter natandum devorare, ſeu potius deglutire, ſolet. Præter iſtam ſingularem corporis formam nihil in eo dignum obſervatu.

15. De Moooervisch. Quod illi nomen datum eſt à conſuetudine. Quippe non ſolum verſatur in limoſis ac paluſtribus aquis, ſed, ut parvus eſt corpore, ſolet, ſeſe totum abdere in cœno, ubi illud reperire poteſt. Ceterum minutus eſt, atque ablegatur à potentiorum menſis ad popellum, qui tales piſces vili pretio mercatur, atque adhibet in cibum.

16. Limoenvisch. Harengo in multis eſt ſimilis, ſed aliquanto minor. In corpore nihil eſt ſingulare, quod à noſtris piſcibus diſcedit. Color enim dilute cœruleus eſt, qualis fere etiam aliorum piſcium eſſe ſolet apud nos. Illud tamen ſilentio non eſt prætereundum, quòd aculei dorſuales inter ſe ſint ligati membranula rubente in imo, qua corpori adhæret, ſed in ſuperiori parte flaveſcente, & quod cauda latiſſime, pro talium piſcium naturâ, expanditur.

17. De Volger, quaſi dicas *Secutor*, non valde diſcedit à ſuperiore, excepto capite, quod paulo eſt obtuſius, ac præterea flavet. Nomen autem Secutoris inde eſt illi inditum, quia ſolet in mari ſequi ac comitari naves, unde haud difficulter & abſque magno labore capitur. Vix tamen captu dignus eſt, quoniam carne eſt flacceſcente & macrâ, ita ut nec meſonautæ iis velint uti, niſi cum penuria ciborum eos incipit urgere.

18. Douwing Zhaar. Hunc & ſequentem piſcem adjeci è Muſeo meo, atque propterea certo certius adſeverare audeo eos ita vivos reperiri, quemadmodum hic reperiuntur. Caput huic eſt acutum ac in priori parte candens, verum circa oculos macula nigra oritur, quam deinde interrumpit alia macula cœrulea, ſed inde nigredo iſta continuatur per dorſum ac medium latus, ad caudam uſque, ita tamen ut paſſim notetur lineis rubentibus. Venter eſt candidus, niſi quod lineæ latiores per eam deducantur ad caudam. In dorſo aliquot aculeos vides, ad caudam reflexos, quos pinnæ excipiunt, quæ partim candidæ, partim rubræ ſunt. Sub ventre quoque duos aculeos habet, unum ſub ipſis branchiis, & unum ſtatim poſt anum.

19. Douwing Songo. Figuram corporis ſi reſpicias, pene eſt eadem, ſed roſtrum & colores corporis variant. Roſtrum eſt longiſſimum, ſed non valde fiſſum, ita ut piſcis non poſſit os latius aperire. In ipſo capite ſupra oculos omnia ſunt nigra in hoc piſce. Corpus ipſum eſt candidum, præterquam quod ſquammæ rubeant ſed non totæ. Venter albicat. In dorſo ac ventre pinnæ reperiuntur ruſi ac ſubviridis coloris. Reliqua ſatis ex ipſa figura cognoſcentur.

TA-

TABULA DECIMASEXTA.

1. DE GROTE BLAZER aut HANGBUIK. Oportet quem eſſe valde imperitum in diſtinguendis piſcium generibus, qui non videt hunc eſſe orbem. Nomen quoque illud ſatis indicat. Vide quæ ad Tab. VIII. N°. 8. dixi. Hic eſt longe omnium maximus in eo genere. Dentes habet plane caninos, & oris rictu ſatis magno aliis piſcibus minatur. Cauda eſt tricuſpis, ante quam ex utraque corporis parte, ubi incipit gracileſcere, pinnæ longiores proſtant. Corporis color eſt flavus, macularum, quæ in latere conſpiciuntur, niger, verum eæ ſunt paſſim punctulis candentibus diſtinctæ. Non multum hic differt ab orbe Lagocephalo, quem exhibet Willougb. Tab. I. 2.

2, & 3. ICAN DOURION. Vocantur illi ita à fructu Indico aſpero, Durione dicto, nomine, quod poſſis hiſtricem interpretari. Illis non diſſimiles piſces apud alios proſtant, ſub nomine orbium muricatorum, apud alios autem ſub nomine hiſtricum. Toti horrent pinnis ſive cuſpidibus acutiſſimis & duriſſimis. Immo ipſorum pellis adeo dura eſt, ut nullus enſis eam poſſit perrumpere, cum ſiccata eſt. Ideo Amboinenſes ex iſtis pellibus, cum ituri ſunt in pugnam, pileos faciunt, quibus tuto licet eis caput confidere, quoniam non tantum tunc non cedunt gladiis, ſed ne minoribus ſclopetis quidem. Ad icones quod attinet, nullum verbum addo, quoniam piſces ipſi ſatis ſunt noti, ac apud alios deſcripti exſtant.

4. DE AMBONSCHE ZEELT. Enormine ſatis conſtat de genere piſcis, qui Luciſcus poſſit dici. Colore eſt fuſco ad nigrum vergente, excepto quod circa branchias, qua caput à reliquo corpore dividitur, grandis macula flava ſit. Oris rictus eſt permagnus, in quo ſeſe oſtentant acutiſſimi dentes. Nihil aliud in eo notatu dignum occurrit.

5. De GEELVISCH. A ſuperiore non multum differt, ſi corporis colorem reſpicias, qui eſt etiam fuſcus ad nigredinem vergens, verum caput omnino flavum eſt, ac inde nomen piſci eſt repertum. Venter eſt cœruleus, & quidem intenſe, quod obſervatu non indignum mihi videtur, quum, ut jam plus ſemel dixi, fere ſoleat color ſub ventre minui.

6. POELA. Egregia carne hic piſcis commendabilis eſt, atque ideo magni fit, non ſolum apud Laricenſes, apud quos capitur, ſed etiam apud vicinos inſulares. Ex eorum piſcium genere eſt, qui è raptu vivunt, quales apud nos Lucii, quos hic ſapore etiam refert. Caput eſt ruſſum. Corpus à branchiis ad medium uſque, caudam verſus, eſt flavum ac quaſi reticulatum. Quod reſtat dilute cœruleum eſt. In dorſo nullos aculeos habet, neque etiam in ventre, ſed in pinnis illud videtur tamen ſingulare, quod ſint rubræ prope corpus, ac dein ſubvirides.

7. DE FESTONVISCH. Supra Tab. X. N°. 8. & 9. exhibui duos piſces, quorum in ſuperiori cute hærent quaſi cervina cornua; hic autem, quem hoc loco exhibeo, ſimiliter ornatus cernitur quaſi florum corollis ſive ſertis, quæ adeo dura ſunt, tanquam ex duriſſimo ebore eſſent confecta. Ergo ſi quis hoc piſce velit veſci, quod frequenter accidit, quum caro ejus ſit bona, ac in nulla re cedat vitulinæ, prius iſtæ corollæ, ſive oſſeæ ſive eburneæ, ſunt detrahendæ una cum cute, quæ etiam valde eſt dura. Ceterum, corporis color eſt flavus, corollarum ſive ſertorum floralium eſt ruſus flavo mixtus, quod non ingratum eſt adſpectu. Caput perquam maculoſum eſt, verumtamen vix aliis coloribus quam flavo & rubente eſt inſignitum. Sub branchiis duæ pinnæ dependent. In dorſo unica ſerie continuantur, uſque caudam fere, abſque ullis aculeis.

9. KAIO, qui frequenter ſiccatus ad ſolem adſervatur ad uſus domeſticos, atque ideo nomen aſelli arefacti, ſive *Stokviſch* apud noſtrates, meruit, pedes tres longitudine excedit, formâ non valde diſſimilis aſello noſtro majori. Colores in eo varii ſunt, ſed præſertim flavus, qui univerſi corporis color eſt. Reliqui colores conſtituunt maculas, quæ potiſſimum cœrulei ſunt, ſi excipias lineam, quæ à cauda procedit, ac pertingit ad medium uſque latus ea enim, præter cœruleum colorem, etiam præfert ruſum.

10. DE ROOE ZILVERVISCH. Hoc illi nomen eſt inditum partim à colore rubicundo, partim à maculis argenteis, quæ in latere, flammularum inſtar, cernuntur. Illud mirum non eſt; ſimulac enim maculæ piſcium ſplendide candentes ſunt, ſtatim argenteæ videntur. Nihil præterea in illo dignum eſt obſervatu, quoniam forma corporis nihil ſingulare præfert, niſi forte quod oculos habeat magnos nigricantes, quorum ambitus notatus eſt circulo flavo.

11. DE SALMONETVISCH. Jam in ſuperioribus hic piſcis deſcriptus, & alioqui ſatis notus eſt. Adeo ut opus non

ſit hic pluribus immorari ejus deſcriptioni. In colore tamen ſunt quædam, quæ forſan videbuntur aliis aliquam attentionem mereri. Subnigri coloris eſt totum corpus. Verum in illo cernuntur, caudam verſus, lineæ aliquot cœruleæ à dorſo aut à ventre procedentes, quæ etiam quaſi clavis ſunt notatæ concoloribus. Reliqua nihil ſingulare præſerunt.

12, & 13. Ican Lema. Ejuſdem generis, ac pene ſpeciei, ſunt duo iſti piſces, quos exhibui duobus hiſce locis. Ne color quidem variat, & omnis in eo eſt differentia, quod alter habeat pinnas ab aculeis in tergo continuatas, alius iis careat; alter tres in ventre habeat aculeos, alius tantum duos. Prioris oculi ſunt virides & quodammodo in medio albeſcentes, poſterioris flavent. Adde quod prior ſit notatus macula fuſca, ſive linea ſub branchiis producta, quæ in alio nuſquam notatur.

14. De bonte Springer. Huic piſci ſua conſuetudo dedit nomen. Nempe, quod etiam videmus in quibuſdam noſtrorum piſcium, inter natandum ex aqua proſilit, veluti ludibundus atque laſciviens. Illo temporis momento, cum ſupra aquas eſt, ſi eum intuearis, admirationem, tibi pariet ob ſingularem colorum varietatem, quæ gratiſſima eſt intuentibus. Scilicet corpus illi eſt fuſcum ac fere nigrum, ſed lineæ bicolores illud paſſim dividunt. Qua ad caput obverſæ ſunt, flaveſcunt, verum ea pars, quæ ad caudam ſpectat cœrulea eſt. In capitis maculis, quæ multæ ſunt, omnes iſti colores, qui in toto corpore conſpicui ſunt, reperiuntur.

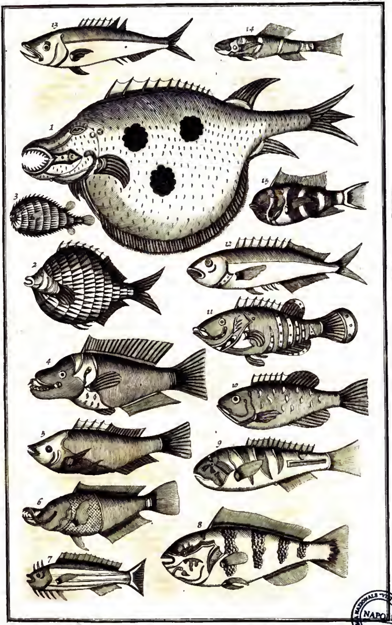
15. De Persiaansche Visch, id eſt *Piſcis Perſicus*, quod nomen quare illi inhæſerit pro certo adfirmare non audeo. Caput illi eſt breve & obtuſum, corpus à capite valde craſſum, quod deinde ad caudam decurrens multo ſit tenuius. Unicum omnino aculeum habet, in dorſo nempe præfixum pinnis grandiuſculis, quæ dorſum medium occupant. Ceterum colores corporis ſunt varii, nec certi in omnibus hujuſmodi piſcibus; quare non opus eſt eos hic indicare.

TABULA DECIMASEPTIMA.

1. De Seramsche Rog, ſive *Raia Seramenſis*, in deliciis habetur apud Amboinenſes, & dicitur etiam noſtris rajis ſapore carnis multum præſtare. Oſſa cartilaginea, quæ in eo reperiuntur, ſunt multo molliora, quam quæ in noſtris rajis ſunt, quo ſit ut facile hanc raiam poſſis totam comedere. Forma, ut vides, aliquantum diſtat à noſtris rajis, immo caput, cauda, & alia prorſus recedunt à noſtrarum raiarum figura. Adfirmabat autoptes meus pelles hujus raiæ in magno apud Amboinenſes haberi pretio. Quippe colores in iis ſunt varii, & pellis per ſe eſt dura. Ea res fecit, ut mulieres nuptæ pudenda ſua talibus ſoleant tegere, ad quam rem tanto major ab iis ſumptus in pelles impenditur, quanto vividioribus coloribus eæ poſſunt reperiri. Ad virgines quod attinet, eæ incedunt omnino nudæ, adeo ut talis raiæ pellis in muliere Amboinenſi ſit ſignum eam maritum habere. Porro colores in ea, quam exhibeo primo loco, raia ſunt notatu digni. In medio quaſi inſula quædam cernitur flava, quam ambit rubeſcens circulus, qui denuo eſt incluſus limbo cœruleo. Inde procedit color fuſcus (qui in nigredinem tendit, ac venis ſubcœruleis percurritur) ad latera, verum antequam eo perveniat, interrumpitur ſemicirculo flaveſcente, inter quem & extrema latera viſuntur maculæ aliquot cœruleæ atque rotundæ. Quæ omnia ſingularem adſpectum præbent. De capite, cauda, & aculeis, præſtat tacere, quam incerta quædam prodere.

2. Ican Paring, qui eſt ſpecies *Lyræ cornutæ*, ab auctore meo erat delineatus; iſque addebat tales reperiri diverſæ omnino magnitudinis, verum à nemine adhiberi in cibo niſi à Mauris. Ego autem, quum ipſe talem piſcem habeam in liquore, diligenter eum contuli cum hoc meo, atque curavi hanc iconem effingi ad piſcem iſtum, quem vitro incluſum ſervo. Eſt ergo piſcis longus quidem, ſed tamen octangularis & cataphractus à capite ad caudam uſque, non ſquammis ſed durioribus ac oſſeis plane ac cuti firmiter adbærentibus quaſi clypeolis. Color eſt, ſaltem in liquore, gilvus, & quidem in toto corpore, præterquam oculorum, qui plane ſunt purpurei etiam in hoc meo piſce. In ſuperiori mandibula cornua duo recta & oſſea, ſed plana, proſtant, quod ſingulare eſt, ut & illud, quod piſcis cataphractus pinnas habeat & aculeos, quales tamen in hoc piſce notatos vides. Dixi Mauros ſolos eo veſci, quod non capiendum eſt, niſi de recentibus, nam ſaliti etiam à Chriſtianis adhibentur ac menſis inferuntur, præſertim quodam anni tempore, quo pinguiores ſolito reperiuntur.

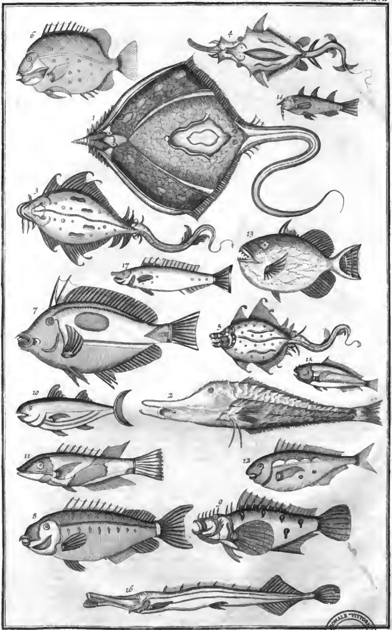
3. Ican Satan, id eſt *Diabolus marinus*, maximus eſt piſcis è rajarum genere, pinnis latioribus ac cauda longiſſima.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ſima. Exſtat paſſim deſcriptus, nec eſt quod aliorum ſedulitati poſſim addere. Nomen non aliam ob rem eſt nactus, quam quia magno impetu natans interdum progrediatur ad aquæ ſuperficiem, ubi pinnas vehementer quaſſans magnum in aqua motum excitat. Ac inde illi adhæſit nomen Diaboli marini, quod timorem non exiguum incutiat navigantibus, ac intuentibus motum tam vehementem aquarum, cujus cauſam vix vident. Nam non cernitur totus piſcis, ſed aut cauda tantum, aut pinnæ, aut caput. Color ei eſt dilute cœruleus, quo colore etiam maculæ in corpore ſunt notatæ.

4. Ican Satan. Aliquanto eſt minor corpore hic diabolus marinus, ſed multo monſtroſior. Figura corporis eſt non uniformis, & ubi in latera ventum eſt, quaſi aliquantum coarctatur. Inde utrinque pinnæ prominent longiores, quas aliæ minores ſequuntur ad caudam uſque, accedentibus ante eam aliis pinnis longioribus. Quin etiam cauda, quæ longiſſima eſt, ac deſinit in ductum acutiſſimum, non caret ſuis pinnis. Ea, ut totum corpus, flava eſt. In medio tamen corpore reperitur macula rubicunda in colorem violaceum vergens. Magis verſus caput lineæ ductæ ſunt rubicundæ, quæ verſus oculos flectuntur, & adſpectum magis tetrum efficiunt. Ex ipſo ore cornu quaſi planum & longum prominet, ſed aliquantum reflectitur, nec eo hic piſcis poteſt uti ad nocendum aliis piſcibus.

5. Ican Satan. Ejuſdem eſt hic fere ſpeciei, cujus eſt proxime præcedens piſcis. Genere ſaltem nihil differunt. Corpus eſt planum atque rotundum. Undique pinnas longiſſimas, pro modulo corporis, præfert, quæ caudam verſus minores ſiunt; aut ſaltem modo contrahuntur, modo producuntur. Maxima inter hunc & ſuperiorem differentia reperitur in capite, quod ore hiulco ac dentibus caninis minatur cædem obviis piſcibus. In corpore aliquot lineæ plures maculæ conſpiciuntur, quæ omnes ſunt cœruleæ, ſed in albedinem vergunt.

6. Ican Fay, quem etiam quidam nomine immundo *De Strontviſch* vocant, atque ſub eo nomine deſcribunt. Mihi nunc non vacat videre, quid alii de hoc piſce dicant, quum ſatis ab hac, quam exhibeo icone, eorum figuræ recedunt. Hoc eſt adſcribendum eorum piſcium magnæ multitudini & varietati. Ajunt cum illud nomen eſſe nactum, propterea quod ſemper ſequatur naves, & quidem diligenter inhiet excrementis circa illum locum, in quem ſolent nautæ ad alvum exonerandam ſecedere. Corpus eſt non magnum, color fuſcus toto corpore, excepto quod maculæ cœruleæ, aut ſubnigræ, toto corpore ſint ſparſæ. Licet è victu tam immundo vivat, non refugiunt tamen nautæ, quo minus ejus carnibus veſcantur. Eæ autem ſunt non admodum bonæ, nec ſapore ſuo facile aliquem ad ſe poſſent pertrahere, ſi aliarum rerum eſſet abundantia.

7. De bonte Viſch. Non diu dubius hærebis in cauſa nominis in hoc piſce indaganda, ſi colores in eo admodum varios reſpexeris. Namque latus medium illi dividitur linea candente, ac id quod ſuperius eſt, notatur macula ingenti cœrulea, in cujus medio iterum alia minor ac rubra invenitur. Reliquum corpus eſt cœruleum, ventre albicante. Duo aculei ſatis magni in dorſo proſtantes ſatis oſtendunt eum eſſe Capriſcis adſcribendum. In ventre itidem duo reperiuntur, ſed multo minores, circa anum, unde pinnæ ad caudam procurrunt, ut etiam in tergo ab iſtis aculeis, quos ibi gerit. Pinnæ branchiales plerumque verſus tergum reflexæ ſunt. Infra branchias duæ aliæ dependent ſatis longæ.

8. De Salamandervisch. Quæ nam huic piſci fuerit cauſa nominis ignorare me juxta cum aliis fateor, niſi forte tuberculoſæ maculæ, quæ ab utraque lineæ ventralis parte cernuntur, quales etiam ajunt eſſe in ſalamandro quadrupede, illi nomen pepererint. Decem in dorſo habet aculeos flava ac tenui membranula junctos, primum inter ſe, ac deinde pinnis, quæ ad caudam procurrunt. Corpus totum eo colore, qui vulgo piſcium cenſetur, eſt, nempe dilutè cœruleo, ventre albicante, ſub quo priores pinnæ ſunt rutilæ, poſteriores ſubvirides. In capite quoque permagna macula flava cernitur, quæ tanta eſt, ut non tantum totam mandibulam inferiorem occupet, ſed etiam oculum includat ab utraque parte.

9. Ican Swangi. Hujus generis aliquot piſces jam vidimus aliis locis, præſertim Tab. II. quibus hic meretur apponi, quum totum corpus, atque adeo caput, horreat aculeis craſſioribus. Pinnæ branchiales ſunt permagnæ, & fere accedunt ad formam piſcium volatilium. Totum corpus eſt ſubflavum, excepto quod maculæ quædam in eo reperiantur, quæ in medio ſunt coloris candidi, ſed verſus extremitatem nigricant. Caput miris modis variatur lineis cœruleis. Nihil aliud in eo eſt obſervatu dignum, quod non itidem poſſis videre in aliis piſcibus cognominibus, quos forſan operæ pretium eſt cum hoc conferre.

10. 'T SPRINGERTJE. In ſuperiori Tab. N°. 14. exhibui piſcem cognominem, ſed aliquanto majori corpore, aliis coloribus, & forma. Hic totus eſt cœruleus, ventre candeute, in quo duæ lineæ leviter reflexæ procurrunt à branchiis ad medium corpuſculum, quod tenui linea eſt notatum. Caput eſt obtuſum, lingua craſſiuſcula ac rubens. Cauda panditur in latiſſimum ſpatium, ſi cum totius corporis magnitudine conferas. Caro eſt fere omnium piſcium Orientalium præſtantiſſima, quæ res hujus piſcis pretium auget, quoniam ditiores ſibi minutal ex ejus carne pro gratiſſimo ferculo habent, veluti apud nos è Luciorum carne minutal magni fit, quando religio illos prohibet veſci carne quadrupedum.

11. DE SCHOUT BY NACHT, poſſis interpretari *Prætor noctarnus*, ſi ad primitivam vocum ſignificationem attendas, verum quum noſtrates ita ſoleant vocare Legatum, qui in claſſe Archithalaſſo ſubeſt, dubium non videtur, quin inde ſit nomen illi quæſitum, quemadmodum ſupra vidimus alios piſces nomina Reginarum, Comitum, Signiferorum, &c. gerere. Illud tamen non videtur prætereundum, quod noctu ſoleat capi acceuſis lucernis, ad quas procul viſas adnatat. Percam mediocrem magnitudine non excedit. Colore eſt gilvo, maculis paſſim rubris paſſim ſubcœruleis. Oculi huic ſunt virides, in quorum medio pupilla candidiſſima conſpicitur.

12. 'T SLECHTHOOFD. Piſcis hic videtur ideo ita dictus, quòd in capite neque maculas habeat neque lineas verſicolores, quod alioqui frequens eſſe in piſcibus Orientalibus, jam credo ſatis notum eſt. Alburni eſt ſpecies, quo tamen non utuntur Amboinenſes niſi fumo indurato. In dorſo habet aliquot aculeos membrana tenui junctos, atque pinnis adhæreutes. In ipſo corpore nihil eſt notabile, præterquam quod ſtatim poſt caput ſequantur maculæ quatuor flavæ ſibi invicem ſuccedentes, quarum poſterior ſemper priore minor eſt, donec tandem deficiant.

13. DE CORTISAAN. Solent noſtrates eo nomine non tam aulicum, qui proprie tamen eo deſignatur, ſignificare, quam quidem Morionem, qui operam navat medico circumforaneo. Quæ igitur fuerit ratio uominis imponendi mihi non videtur patere. Ad genus piſcis quod attinet, Capriſci ſpecies eſt, ut vel è forma corporis ac craſſiori ac longiori aculeo in corpore ſummo proſtaute ſatis patet. Corpus eſt contractum, reſpectu craſſitudinis, atque coloris incerti. Undulatum enim eſt, ac exhibet rarios colores, viridem, cœruleum, flavum, prout aliter atque aliter intuearis.

14. DE BAARDMAN, ita dicitur à cirris longioribus, qui dependent ab inferiori mandibula. In dorſo proſtant pinuæ, non couiuuatæ, ſed tribus locis diviſæ ac diſtinctæ. Corpuſculum eſt violaceum, maculiſque partim albentibus partim cœruleis inſigne. Caput autem potiſſimum eſt cœruleum, intercurrentibus aliquot lineis flavis.

15. DE VOREN VAN LARYKE, id eſt *Trutta Laricenſis*, egregius eſt piſcis, ac magni fit propter eximium ſaporem, quo vulgares noſtras ſuperat troctas. Magnitudine eſt plerumque quatuor aut quinque pollicum. In capite prope os duos aculeos, ſed non magnos oſtentat. Alios in toto corpore habet nullos. Corpus eſt flavum, ſed linea lata, quæ latus occupat, eſt cœrulea. Caput quodammodo violaceum eſt, excepta lunula parva, quæ in mediis branchiis conſpicitur, atque aurei coloris videtur.

16. DE TROMPETTER, quaſi *Æneatorem* dicas, verum longe alia eſt facie, quam iſte piſcis, qui apud alios ſub eodem nomine proſtat, quem dicunt magno ventre eſſe. Hic autem eſt acus, Ariſtotelis qui dicitur, & quidem major, ut recte vocatur à Willougb. Tab. I. 25. Dicebat quoque meus homo ſonorum admodum hunc piſcem eſſe, unde nomen illi fuit datum. Namque, noctu præſertim atque mari tranquillo exiſtente tantum ſubinde ſonum edit, ut poſſis eum ad dimidium milliare ab eo loco, ubi natat, audire. Colore eſt flavo, ſed variegato lineis candentibus, quæ colorem ſuum quodammodo cum corpore communicat. Pinnæ in priori corpore nullæ, ſi aculeos in dorſo exſtantes iis non adnumeres. Prope caudam tamen utrinque enaſcuntur pinnæ latiores ac fere quadratæ. Ad roſtrum vero quod attinet, illud eſt prælongum ac oſſeum, atque cum hic piſcis ſibilum vult edere, extremam partem tantum non claudit, atque ita roſtro ſupra aquam prolato aërem attrahit, unde ſonus oritur.

17. DE DIKMUIL, quaſi dicas *Bucculentum*, vocatur ita à ſuperiori mandibula, quæ eſt craſiſſima. Pauca in eo obſervatu digna. Color eſt flavus, maculæ candidiſſimæ, atque argentum imitautes. Non magnus eſt, at adſumitur tamen in cibum, quoniam ejus caro ſatis grata eſt. Namque quinque aut ſex pollicibus tranſverſis nunquam reperitur major.

TA.

TABULA DUODEVIGESIMA.

1. DE BARBAAR, ita fuit dictus, quia primum captus fuit prope regiones in Aſia ad Mare Indicum ſubditis Turcarum Imperatori, quas regiones homines noſtri uno nomine Barbaricas vocant. Mahumedani præſertim plurimi faciunt hunc piſcem. Sapore non multum differt, ut nec corporis forma, ab aſello noſtro majore, niſi quod aliquanto ſit pinguior. In capite etiam delicatiores homines venantur ac quærunt quod gratiſſimum eſt, quemadmodum apud nos quidam ſalmonum capita in magno honore habent. In corporis forma aut colore notandis, nihil dignum obſervatu fuit. Ubique idem eſt color, ſubcœruleus ſcilicet, niſi quod in medio dorſo ducatur linea à pinnis ad ipſum os. Corpus quaſi caudam intrat, & diſtinctum maculis tenuatur verſus illam, verum non alius eſt earum color, quam qui in toto corpore cernitur.

2. BOTSKOP. Capite hic paſſerem refert, atque adeo ipſi inde nomen eſt impoſitum. Nam quantum capite accedit ad illum, tantum differt corpore, quod non planum ſed rotundum eſt. Mandibula inferior eſt notata lineis rubeſcentibus ac cœruleis. Circa pinnas ventrales poſteriores etiam macula rubra cernitur. Reliquum corpus ſubcœruleum eſt. Oculos ambit circulus flavus, ipſique oculi ſunt coloris violacei. Infra eos lunula viridiuſcula notatur.

3. DE SPITSBEK, ita dicitur ab acuto roſtro, quod imitatur quarundam avicularum roſtra. Multa in eo ſunt, quæ neſcias quo ſint referenda, quum nihil fere habeat cum aliis piſcibus commune. Ab utroque latere in medio corporis nonnihil contrahitur, ac deinde recedit, quaſi priorem formam continuans. In dorſo habet aliquot aculeos, in ventre nullos, ſed circa caudam ab utraque parte longiſſimi aculei procedunt. Cauda eſt bifurcata, ac coloris flavi, quo colore etiam ſunt pinnæ dorſuales. De colore corporis nihil certi adfirmare audeo, quum interdum is varietur, non tantum in aliis atque aliis hujus generis piſcibus, ſed etiam in uno atque eodem piſce pro ratione ætatis. Ceterum, tam raro capitur, ut pleriſque etiam Amboinenſibus nunquam ſit viſus.

4. DE GELE KAMEELVISCH, id eſt *Camelus flavus*, ita eſt dictus à colore ac forma corporis. Eſt enim color flavus, corpus tuberculatum. Caro ejus eſt tam pinguis, ut inter edendum nimia pinguedo nauſeam moveat. Capitur in ora Seramenſi, atque incolæ iſtius regiones ſolent telorum ſuorum, quibus in bello utuntur, cuſpides ex aculeis hujus piſcis facere, qui brevi tempore tam duri fiunt, ut nullum cum iis ebur, ac ne vix quidem ferrum cum iis poſſit comparari. Corpus, ut dixi, flaveſcit, maculis interdum albicantibus, interdum vero rubentibus. Per medium latus linea cœrulea decurrit à capite ad caudam. In capite præter flavum colorem notantur maculæ rubræ.

5. DE JONKER VAN AMBON, quem poſſis dicere *Domicellum Amboinenſem*, qua ratione ita ſit dictus, aut quid illi hoc nomen meruerit, ignoro. Quod etiam dictum velim de duobus ſequentibus, qui etiam Domicelli ſunt dicti abſque evidenti cauſa. Color ei eſt quodammodo violaceus in maxima corporis partæ, in reliqua flavus. Nullos aculeos habet, ſed pinnas in dorſo continuatas. Sub branchiis in ventre pinnas habet craſſiuſculas, ſi modo ita poſſis dicere quod natura illi ibi dedit pro pinnis, ac reflexas verſus utrumque latus.

6. DE JONKER VAN HILA, ſapore percas noſtras quodammodo æmulatur, quas etiam utcunque refert forma. In dorſo multos habet aculeos inter ſe cohærentes tenui membranula viridi. Sub ventre vides etiam duos, ſed nullo ligamine inter ſe junctos. Ceterum, alternis quaſi faſciis vinctum eſt corpus, quæ modo flavent, modo ſubcœruleæ ſunt, atque ita ſe invicem excipiunt à capite ad caudam, quæ bifurcata eſt ac viridis.

7. DE BONTE JONKER. Et hunc libuit noſtro pictori vocare eodem nomine, quia apud noſtrates in Amboinenſi inſulà degentes ita vocatur, ratione non magis evidenti quam in duobus ſuperioribus. Piſciculus eſt ſaxatilis, atque proinde exiguus. Præter longiſſimam cuſpidem, quæ in dorſo prominet ad caudam reflexa, tres habet aculeos ſatis magnos in anteriori corpore. In ventre nullos habet, ſed pinnas binas; primum ſcilicet ſub branchiis, ac deinde ab ano ad caudam. Corpuſculum eſt flavum lineiſque cœruleis ac maculis ejuſdem coloris diſtinctum. Nihil præterea in illo obſervatu dignum. Hoc, ut aliis quibuſdam ſaxatilibus, ſoli Indi veſcuntur, noſtratibus eum, tanquam nimis parvum, rejicientibus.

8. DE DROMEDARIS, cameli nullo tubere in dorſo notabilis nomen, quare huic piſci ſit datum alii videant. Magna horum piſcium multitudo reperitur

prope Amboinam, ac ſolent iis interdum incolæ veſci, verum ejus caro eſt admodum ſicca. Si colores ſpectes, in corpore prorſus nihil memorabile occurrit, ſed in capite obſervandum eſt, quod illud totum ſit flavum, venis rubris per illud decurrentibus. Oculi ſunt quoque magni ac rubicundi, niſi quod eorum pupillæ dilute viridem colorem præferant.

9. De Haring van Banoa, quem ſi *Encraſicholi* ſpeciem dixeris, non dubito, quin rectè ſis facturus. Videtur de hoc piſce etiam loqui Nieuhoſtius in Legat. Part. Ult. p. 115. quam poſſis conſulere. Multa cum noſtro harengo habet communia, forma etiam corporis non multum differt, verum hic aliquanto longior eſt pro ratione craſſitiei. Eodem modo, quo noſtri harengi ſolent, ſale contra corruptionem cuſtoditur, atque ita ſervatur in uſus domeſticos.

10. De Ambonsche Haring, ſive *Harengus Amboinenſis*, aliquanto minor eſt noſtris harengis, & etiam mollior carne, quæ ſi ſale adſpergatur parvo tempore omnem ſaporem amittit, & plane inſipida ſit præ ſalſedine. In dorſo vides aliquot aculeos, qui plerumque octo ſunt, adhærentes pinnis, quæ verſus caudam decurrunt. Ea eſt ſatis lata & tenuis. Squammas quoque habet hic piſcis, verum non denſas ac facile deciduas, quod illi eſt commune cum pleriſque piſcibus, quibus carnes ſunt molliores.

11. De Buitelaar, id eſt *Piſcis Cernuus*, quo nomine vocatur, quia inter natandum curſu celerrime mutato quaſi exſultat ac cernuus volvitur. Nil fere aliud de eo obſervandum, quoniam neque color, neque forma, neque caput, neque pinnæ quidquam habent ſingulare. Omnia enim in illo ſunt vulgaria, atque undiquaque cum noſtris piſcibus conveniunt.

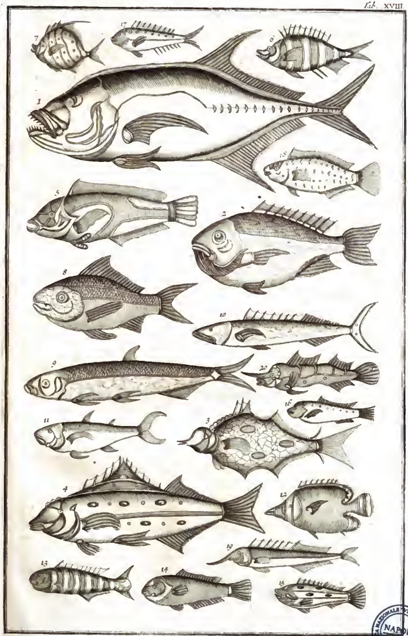
12. De Kroesvisch, ita dictus fuit, quia ejus cauda quodammodo poculum aliquod refert, quo nomine nos ſolemus *een kroes* indigitare. Piſcis eſt porro ſaxatilis, quique nulli rei eſt idoneus, ſed à curioſis adſervatur in liquore, tam ob corporis ſingularem formam, quam ob colorum in eo varietatem conſpicuam. Roſtrum habet acutum atque oſſeum, quod flavo colore eſt inſignitum. Ad oculos uſque caput eſt violaceum; atque ibi, ut in aliis jam ante factum vidimus, vincitur faſcia viridi. Corpus ipſum etiam eſt violaceum à branchiis ad extremitatem caudæ uſque. Pinnæ dorſuales non cernuntur in eo, niſi ubi corpus jam incipit in caudam flecti. Verum aculeos aliquot in ſummo dorſo proſtantes vides, quales nulli in imo ventre reperiuntur, præter unicum, qui prope pinnas ventrales non procul à cauda videtur.

13. De gebandeerde Grunoel, quem Latine vocare licet *Gobium fluviatilem ſtriatum*, capitur prope Amboinam, ac in cibum adſumitur tam à Mauris quam à Chriſtianis ibi degentibus, verum non aliter quam in juſculo, ſive embammate ex aceto, apponitur. Corpus, quod quatuor aut quique pollices tranſverſos nunquam excedit magnitudine, fuſcis ſive nigricantibus lineis notatum eſt à capite ad caudam, quam exiguam admodum habet, occupante gracillima corporis parte locum etiam caudæ.

14, 15, 16, 17. Grundels. Hi omnes Gobii fluviatiles ſunt, quos omnes unà comprehendere placuit, quia ejuſdem ſunt generis, ac ſpecie etiam non valde differant, ſi colores in cenſum recipere nolueris. Primus eorum eſt fuſcus, capite maculoſe flavo ac violaceo; ſecundus, qui deſignatus eſt numero decimo quinto, eſt flavus, verum lineis ſubcœruleis ac maculis nigricantibus eſt conſpicuus. Caput eſt ſubviolaceum, quod tamen non caret maculis flavis. In dorſo pinnas habet, atque aculeos ante illas erectos; reliqua ſunt ei cum aliis Gobiis communia. Hunc ſequitur etiam Gobius flavus capite violaceo, in quo nihil etiam notabile eſt, niſi quod in dorſo, quà incipit ad ventrem flecti, recto ordine aliquot proſtent maculæ candidæ, reliquo corpore exiſtente flavo. Tales etiam maculæ reperiuntur in eo, qui ultimo loco eſt poſitus, verum ejus corpuſculum eſt ſubcœruleum, & non tantum in dorſo præfert aculeos erectos, ſed etiam in ventre, qui tamen inter ſe non ſunt ligati membranula, ut dorſuales.

18. Linguebas, quod nomen quid ſignificet non mihi meus homo explicuit, neque alibi explicatum reperire potui. Quod ſi Auratæ dicerentur piſces, qui quaſi aureo colore ſunt inſigniti; poſſis eum Auratam vocare, à quorum forma etiam haud longe abit. Color illi à roſtro ad caudam eſt flavus, ſeu potius aureus, quaſi adſpicias maſſam auri puri. Plurimæ tamen maculæ exiguæ colorem iſtum aureum interſtinguunt, quæ quaſi argentum per totum corpus ſunt diſperſæ. Pinnarum atque caudæ color eſt ruber, qualis conſpicitur ferc in noſtris percis.

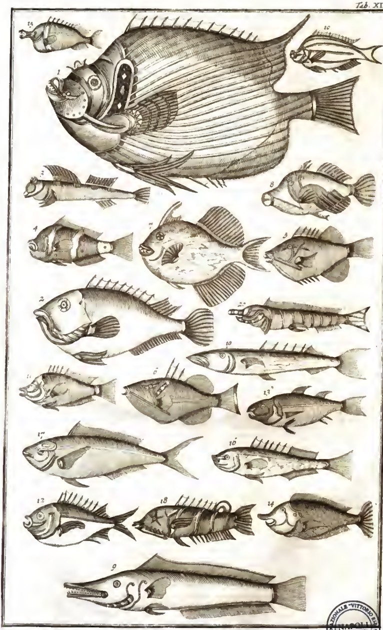
19. De Snavelaar. Non eſt quidem hic piſcis eſui ineptus, verum non magni

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Tab. XIX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

magni fit, quoniam caro ejns eſt mollis & non boni ſaporis. Nomen nactus eſt à longius producta mandibula ſuperiore, quæ facit, ut eum inter acos annumerare poſſis. In dorſo vides aliquot aculeos ſatis longos, quibus in ventre nulli reſpondent aculei, neque ullæ pinnæ. Ab iſtis aculeis dorſualibus ad caudam uſque progrediuntur pinnæ, ut & in ventre ab ano.

20. De Moorsche Snavelaar. Eadem eſt nominis ratio, ſed non idem genus piſcium, quoniam hic non videtur pertinere ad acos, ſed ad cataphractos & tuberculoſos. Neque recte id, quod è capite prominet, poſſis dicere mandibulam eſſe ſuperiorem, quum potius cornu ſit, infra quod totum os piſcis latet. Ceterum, habet hic dorſnm durum atque coloris cœrulei, quod diſtinguitnr lineis flaveſcentibus. Latera rubent, ventre ad albedinem vergente, in quo etiam conſpicitur una aut altera macula candida.

TABULA UNDEVIGESIMA.

1. De Japansche Keizer, id eſt *Imperator Japonenſis*, ita dicitur ob multas rationes. Si enim reſpicias præſtantiam carnis ſupra eeteros piſces Orientales, facile illud nomen ei conceſſeris. Eſt enim caro tam grati ſaporis, ut aliorum piſcium carnes ne comparari quidem cnm ea mereantur. Si colores attendas, non minori jure dices ei competere Imperatoris nomen, qnum ii ſint ſimul vividi ac ſimul gratiſſimi. Si à magnitudine nomen eſt ſumendum, præſtat hic etiam omnibus piſcibus Orientalibus, iis nempe, quibus Indi ſolent veſci. Si deniqne intuearis coronam, quam in capite gerit intra oculos, non negabis ei competere nomen Imperatoris. Ceterum adeo pinguis eſt caro, ut ſalmonum noſtrorum capita ab ea parte æquet, ſi non ſuperet. Ad colorem exteriorem quod attinet, is eſt fuſcus, ſed lætus atque ſplendeſcens, perque totum corpus tenues lineæ cœruleæ percurrunt. Pinnæ multis quaſi plicis convolutæ atque ita veluti colligatæ ſnnt, quod etiam non ingratum adſpectum præbet. Capitis color eſt intenſe rubens, ſed non uno loco per cœrulenm variegatnr. Cetera ex ipſa icone ſatis patent intuentibus.

2. De Grootoog, qni ita à magnis oculis eſt denominatus, prope inſulam Manipenſem, nec uſquam alibi, capitur. Eo ſalito utuntur Indi. Vix quidquam in eo eſt peculiare, quod non item in aliis piſcibus notabile eſt, oculis exceptis, qui non tantum in illo ſunt magni, verum etiam linea quadam rubente cinguntur. Inferior branchiarnm pars etiam variis coloribus eſt notata, lineis nempe cœruleis & flavis.

3. De Eenoog, ſive *Monophthalmus*, illud habet prorſus ſingulare, quod unicnm tantum habeat oculum in medio capite prominentem, nec præterea alium. Capitis quoque forma eſt inuſitata, ac fere talis, qualis in inſectis quibuſdam eſſe ſolet. Corpus eſt tenue, color ſnbcœrulens. In ſupremo dorſo videbis pinnas longiores ad caput reflexas, & poſt eas aliæ ſeqnuntnr, tam in dorſo quam in ventre. Neque indignnm notatu videtur, quod ſub branchiis quæ dependent pinnæ, etiam ſint reflexæ verſus anteriorem partem.

4. De Poepoesche visch. Vide quæ de hoc piſcium genere jam dixi ad Tab. VI. quæ ut hic denno repetam, non opus eſt. Color eſt illi fuſcns in nigredinem vergens, qui etiam pinnarum videtnr. Lineæ ſive faſciæ, quæ in eo notantur, ſunt non unius coloris, ſed præcipue tamen aliquam flavedinem ſemper præſerunt.

5, & 6. Poepoevischen. Formam corporis horum piſcium, ſi intuearis, Capriſcorum ſpecies dices, & rectè; nam corpore ſunt brevi ac rotundo, & dorſo acnleato. Prior tamen, licet aliquot aculeos magnos babeat, non præſert tamen cuſpidem primo loco longiorem, qnod quodammodo omnium Capriſcorum proprium eſt. Color ei eſt inter fuſcum & violaceum, maculæ, quas in capite vides, ſunt cœruleæ. De poſteriori minus dubitandum eſt, quia is plane Capriſcorum more longiorem aculeum præſert. Præter lineas fere ſimiles priori, poſt caput, ſupra pinnas branchiales, adſnrgunt maculæ inſignes variis coloribus vividiſſimis Reliquus corporis color paulo magis ad violaceum accedit, quam in piſce priore.

7. De Poepoevisch. Hic jam plane Capriſcus eſt, nec poſſis merito de illo dubitare, quum non tantum cuſpidem è ſummo dorſo proſtantem videas, ſed eam quidem imprimis duram ac craſſam pro corporis modnlo. Tam in dorſo quam in ventre videbis quoque pinnas longiſſimas, quod etiam buic piſcium generi convenit, ut te docebunt fere omnes auctores Ichtyographi. Color corporis eſt viridis ac undulatus, id eſt incertis maculis, quæ, undarum inſtar, nullo ordine firmo conſtant, variegatus.

8. De Bandaasvaarder. Parvulus eſt piſcis ac ſaxatilis, qui prope Bandam, nec uſquam albi, capitur. Eſt etiam de genere capriſcorum. Habet in roſtro aperturam exiguam, quæ illi inſervit ad victum ſugendo quærendum: poſt illam aperturam reperiuntur dentes qnoqne, ut in aliis

K etiam

etiam fieri potes meminiſſe. Præcipuus corporis color eſt flavus, qualem etiam Nieuboffius in Ultima Parte Legat. agnovit in bujuſcemodi piſcibus, verum mirè aliis coloribus, ſtriis, ac maculis variegatus.

9. De Goudspiering, id eſt *Apua Cobitis aurata*, ita à colore dicitur, qui totus eſt flavus ſplendeſcens, atque adeo aureus. Corporis forma, neque os cum noſtris iſtius ſpeciei Apuis ſatis convenit. Nolo tamen illum binc removere, quum placuerit homini meo illum hoc loco ponere ob nomen, quod etiam aliquot ſequentibus, at magis noſtrarum Apuarum ſimilibus, adhæſit. Os eſt prælargum, longum, ac caninis dentibus armatum. Si corpus eſſet aliquanto tenuior, dicerem hunc piſcem eſſe aci ſpeciem, nunc anceps bæreo.

10. De Riviervoren, quem Latini *Trottam* ſive *Truttam fluviatilem* vocant, propius accedit formà ad noſtras Troctas. Verum color ejus multum ab iſtis diſcedit. Eſt enim toto corpore ita flavus, ut quodammodo in albedinem vergat. Lineæ, quæ per dorſum, latus, ac ventrem ſunt diſpoſitæ, fuſci coloris ſunt. Præterea in capite aliquot maculas habet rubentes, ac ſubinde cœruleo colore notatas.

11. De Voren van Ambon. Hic jam plane eſt Trocta, ſi formam reſpicias, neque aliam ob cauſam hic locum meruit, quam quia ſingulari modo ni capite eſt coloratus. Inferiorem enim mandibulam percurrit linea verſicolor, qualis etiam notatur, ubi caput corpori adhæret. In dorſo pinnæ ſunt æque ac in ventre. Præterea ibi etiam cernuntur aculei quinque, qui inter ſe membranula cohærent, ac deinde pinnis dorſualibus junguntur.

12. De Ruischvoren. Species eſt etiam Troctæ latæ, quam quidam Salarem vocant, licet illud nomen proprie detur junioribus Salmonibus. Eſui non eſt quidem ineptus, ſed fere nullo alio modo apparatur quam toſtus in ſartagine, ac tum ſatis boni eſt ſaporis. Pauca ſunt, quæ de hoc poſcis dicere, quæ non jam in aliis quibuſdam piſcibus vidimus, atque adeo non diutius buic immorabor, poſtquam dixero colorem capitis eſſe rufum, corporis dilutè cœruleum, qui verſus ventrem abit in albedinem.

13. De Seramsche Voren. Eſt ille quodammodo præcedenti ſimilis, excepto quòd nullos aculeos habeat in dorſo, ſed viciſſim in ventre poſt anum duo aculei proſtant, nec ullæ ſint præterea ibi pinnæ. Sub branchiis quidem dependent exiguæ quædam pinnæ, verum ſi formam adſpicias, dubitabis, an eæ proprie pinnæ ſint dicendæ. In capite eſt color idem, quem in ſuperioris capite notavi, verum præterea idem color in dorſo ac latus continuatur ſupra lineam lateralem, infra quam cernitur color cœruleus, qui circa ventrem penè in candidum mutatur.

14. De Langneus van Ambon. Mandibula ſuperior in hoc piſce producta ei peperit nomen *Naſonis*, quod jam ſupra vidimus Tab. XIII. alii quoque piſci fuiſſe datum. Caput eſt flavum, in quo linea bifida infra oculum cernitur. Egregie variegatus eſt color corporis, qui dilute cœruleus eſt, ſed variis, ſive venis ſive incertis linearum ductibus, variegatus, plane ut videre eſt in lapide porphyretico.

15. De Flessenvisch. Ut ſupra vidimus alii piſci nomen eſſe repertum à poculo, ita hic nomen invenit à lagena, quam aliquo modo refert, ſi roſtrum capias pro lagenæ colle. Parvulus eſt piſciculus & ſaxatilis, quique nulli rei eſt utilis. Color ei eſt cœruleus, uſque ad faſciam, qua quaſi vincitur, verum poſt eam totus rubet, pinnis exceptis, quæ virides ſunt.

16. 't Lootsmannetje. Eſt hic piſcis ſatis notus, propterea quod in medio mari ſemper Galeum ſequentem prænatat, quæ res jam vulgatiſſima eſt ac decantatiſſima. Color ei plane eſt idem atque ſupra vidimus in Dorado, quare non opus eſt, ut hic denuo repetam, quæ ibi dicta ſunt. Vid. Tab. XIII.

17. De Sabrovisch. Ita vocatur à loco, in quo frequenter capitur. E forma diceres aſelli minoris eſſe ſpeciem, quod etiam mihi vero non diſſimile videtur, quum dicatur etiam ejus caro accedere ad ſaporem aſelli iſtiusmodi. Ceteroquin nihil peregrini præ ſe fert, atque ideo me non morabitur, quo minus transeam ad alios piſces.

18. De Staroogvisch. Ab oculis hujus piſcis quaſi radii procedunt, quos ibi efformant maculæ obſcure rufæ, atque inde nomen illi eſt datum. Aculeos multos in dorſo oſtentat ac pinnas rotundas, licet ea forma non oſtendatur in imi ventris pinnis. Color eſt cœruleus, exceptis lineis latioribus, quæ rubent. Quidam incolæ Amboinenſes eo veſcuntur, ſed plerique tamen eum, ut inutilem ac inſipidum, nihili faciunt ac rejiciunt.

19. De Zee Snoek, ſive *Lucius marinus*, quam proxime accedit ad noſtrorum Luciorum naturam. Neque propterea quidquam occurrit de eo dicendum. Niſi forte quod hic, quem nobis autoptes depinxit, fuerit longus ſex pedes & pollices octo. Omnis differentia in his & noſtris Luciis in eo verſatur, quod hi non habeant tot ſpinulas minutas per carnem ſpar-

ſparſas, qnæ edenti interdum haud exiguam moleſtiam creare ſolent.

20. Columbo, eſt piſcis Seramenſis, ſedad nullam rem aptus, quum carne ſit prorſus inſipida, atque adeo moli, ut ſtatim diffluat, ſi piſcis aliquamdiu jacuerit ſoli expoſitns, nbi aliorum carnes ſolent ſiccari atque dureſcere. Maculæ aliquot in eo ſunt inſignes & nigræ, verum proprius piſcis color eſt helvus. Snperior mandibula eſt quidem ſatis craſſa, ſed tamen paulo ultra inferiorem producta, quod non indignum videtnr obſervatu.

TABULA VIGESIMA.

1. De vyfvinger visch. Vides in latere hujus piſcis quinque macnlas rotundas, atque eæ fuerunt cauſa nominis huic piſci. Nempe Amboinenſes eum in ſua lingua deſignant peculiari nomine, quod ſignificatione convenit cum appellatione noſtra Belgica. Poſſis eum *Dactyliophorum* vocare nomine ſatis ad rem appoſito. Ceternm, notandnm eſt, quòd tanta multitudo talium piſcium, menſibus præſertim Junii & Julii, prope Amboinam reperiatur, nt etiam vulgus eos vili pretio mercetur. Aloſæ fere ſimilis eſt ſapore, ſed corpore paulo rotnndiore. Igitur nihil æque obſtat horum piſcium bonitati quam immenſa eorum multitudo, & qnod facile parabiles ſint.

2. De Alphoresche Bot. Craſſa ac prædura huic eſt pellis, de qua, reſpectu mnlierum, idem eſt dicendum, quod ſupra de Raia dixi, quæ exhibetur Tab. XVII. N°. 1. Quod reſtat de eo dicendum non multum eſt, namque cum noſtris piſcibns cognominibus ad amuſſim convenit, ſi ſpectes formam aut carnis ſaporem. Colore tamen multum differt à noſtratibus. Eſt enim ille obſcuri quidem coloris, ſed ubique lineolis ſive ſtriis variati. Maculæ in eo cernuntur præterea cœruleæ & ad oras ſubnigræ.

3. Ican Tatabula, quod nomen à noſtris vertitur de *Speelviſch*, quaſi dicas *Luſorium*. Scilicet natura dedit illi in ſummo dorſo maculas aliquot quadratas, oſſeas, ac punctulis notatas. Eas imperitum vulgus fabulatur eſſe aleas luſorias, & non veretur mendacio quadam fabula fidem quærere. Scilicet ajnnt nautas qnoſdam eo ludendi ardore proceſſiſſe, ut neque dies neque noctes à ludo abſtinuerint. Deinde factum, ut aliqnis eorum, quaſi reſipiſcens, aleas extra navem projecerit addito jurejurando, quo ſibi ipſe omnia mala imprecaretur, ſi poſtea denuo ad ludum accederet. Iſtnm hominem cum ſatis tenax non eſſet jurisjurandi, poſtea denuo libido ludendi inceſſit, atque etiam cœpit ludere animo magis ludo intento quam unquam antea. Fit interea, dum is cum ſuis in poſteriori parte navis ſtrenue calſacit forum aleatorium, ſtrepitus magnus in navi ſociorum concurrentium ad piſcem aleis in tergo notatis, ac hamo captnm à ſociis navalibus. Accedit & nauta, videt miraculum, & inde in memoriam jurisjurandi rediens ſancte promittit ſe porro melius victurum. Videri poſſit cuiquam hæc fabula eſſe ficta poſtquam tales piſces cœperunt innoteſcere, atque repeririſſe fidem apud vulgus, quod nbique miracula venetur; is ſciat ſe habere me ſibi conſentientem. Porro, quin talis piſcis exſtet nullus quidem dubito, quum ſupra aliquid ſimile in cornibus cervinis & florum ſertis vidimus, ſed maculas iſtas accurate aleas referre vix ego crediderim. Aliis liberum relinqno, quid de hac re tam inſolita velint ſtatuere. Ceterum, vix qnidquam aliud in hoc piſce notabile, niſi forte, quod aculei quidam promineant è pinnis ventralibus.

4. De Besaanvisch, ita dicitur à longiſſima cuſpide, quæ mali inſtar proſtat in ſummo dorſo, paulum reflexa verſus caudam. Rariſſime hic piſcis capitur, & ideo fere ignotus eſt. Videtur tamen ſpecies Signiferi, qualem Tab. I. N°. 3. exhibui, adeo ſingula in utroque conveniunt; præter colorem. Poſt cuſpidem maximam in tergo proſtant aliquot aculei, qui pinnis adhærent. Sub branchiis dnæ longiſſimè prominent pinnæ, quibus hic piſcis in natando dexterrime utitur. In medio corpore faſcia lata ſubviolacea ambit piſcem, qui alioqui eſt flavi coloris.

5. De Zee Os, quem ſi *Bovem marinum* dixeris, rectè facies. Piſcis eſt cornutus in capite, è quo tria proſtant cornua duriſſima ac plane oſſea. In ſuperiore parte lateris videntnr ſquammæ, ſed non ſnnt, verum cutis duriſſima, & lamellis quaſi diſtincta. Præterea cuſpidem in tergo prominentem oſtentat, reflexam ad caudam. Sub ventre aculei ſunt tres nullo ligamine juncti, verum ſatis magni. Cetera in hoc piſce obſervatu digua patebunt vel ex icone.

6. De Zee Kob. Si fides ſit habenda teſti oculato, hic piſcis ejuſdem non tantum generis, ſed etiam ſpeciei eſt, quippe habetur pro femella ſuperioris, eſtque omnis differentia in cornibus & cuſpide dorſuali, quibus hic caret. Durities pellis, forma, color, & reliqua conveniunt tam accuratè, ut non magna ſit cauſa dubitationis in hac re.

7. De Borduurvisch. E Cyprinorum, ut forma corporis ſatis indicat, genere

eſt hic piſcis, in quo præter macnlas nihil dignum obſervatu reperitur. Eæ non ſemper ſunt ejuſdem coloris, ſed pro ratione temporis ac loci, ubi piſces capiuntur, variant. Præſertim tamen rnbent.

8. Ican Banda. Corpus hnic piſci totum eſt obſitum maculis fere quadrangularibus, quæ ſquammarum inſtar ſe invicem excipiunt. Oculos in capite habet prægrandes & fulgentiſſimos; quibus accedit, quod ab eorum extremitate lineæ ducantur, tanquam radii ſtellares. Ceterum, capite eſt obſtipo, & ore non magno, fere poſito in medio capite. Aculeatus non eſt, ſed pinnas longiores habet in tergo continuatas à capite ad caudam, quales etiam ſere cernuntur ſub ventre ab ano ad candam. Accedit ad genus *Pectinis Salviani.*

9. Ican Bruno. A fuſco ſive nigricante colore nomen videtur huic piſci quæſitum. Eſt enim ille coloris præſertim fuſci in nigrum vergentis. Cutis ei eſt dura ac detrahenda, priuſquam piſcis apparetur in cibum. Deinde caro eſt ſatis bona. Rapax eſt genus piſcis, qui præſertim vivit è captura piſcium minorum, quos avide devorare integros ſolet.

10. Ican Brunello. Minor eſt hic piſcis, ſi reſpicias corpus, verum non minoris apud Amboïnenſes utilitatis, quibus eſt, ut ita dicam pro perca, nam quemadmodum apnd nos percæ habentur piſces gratiſſimi ac delicatiſſimi, ſi in aqua calida ritè apponantur, ita eodem modo hi ibi menſis inſeruntur, ac in æque magno pretio habentur. A colore, credo, etiam nomen illis inditnm, quoniam eorum color undiquaque convenit cum proxime præcedente.

11. Ioan Binco, piſcis eſt curvo corpore, unde illi nomen eſt datum. Capitis color eſt violacens, qui etiam eſt in lineis ſive ſaſciis, quæ ambiunt corpus, atque itidem in pinnis, verum aliquanto dilutior. Reliquum corpus eſt cœruleum, ac notatum exiguis maculis, quales etiam conſpiciuntur in faſciis violaceis.

12. Ican Porcos, id eſt *Piſcis porcinus*, qna appellatione ab aliis congeneribus diſtinguitur. Quippe tanta pinguedine eſt, ut caro ejus proprie lardum ſit dicenda, & nulla re magis obſit edentibus quam qnod nimis ſit pinguis. Caro ejus eſt igitur magis grata quam ad valetudinem conducens, namque ex nimio hujnſmodi piſcinm nſu provenit diarrhœa, quæ in iſtis regionibus difficillime cnratur.

13. De Zeekap. Ex eodem genere eſt hic piſcis, cujus eſt ſuperior, verum magnitudine & carnis natura differt. Scilicet neque tantus eſt, ſi corpus reſpicias, neque ejus caro eſt adeo pinguis. Ergo neque idem incommodum oritur ex eſu hujus piſcis, quod dixi ex illius eſu ſolere oriri. Color eſt ſubcœrnleus, atque nullis maculis in toto corpore interruptus. Superior capitis pars eſt candida, atque adeo argenti inſtar ſplendida, excepto quod aliquantum viret, quà corpori conjungitur.

14. De Angelvisch. In hoc prorſus eſt ſingulare, quod ex ore ejus quaſi hamus bifurcatus procedat, uti in anguibus ac ſerpentibus, quæ res etiam fecit, ut inde huic piſci quæreretur nomen. Si corporis figuram reſpicias Capriſcum diceres, cui ſententiæ etiam videntur favere aculei in dorſo conſpicui.

15. Ican Boe. Eſt ſpecies Cyprini lati, quem in magno honore habent Amboinenſes & vicinarum inſularum incolæ. A cauda ad corpus medium cœrulei eſt coloris, ac nihil in eo dignum obſervatu occurrit; verum in medio corpore quaſi faſcià latâ ac rnbrâ vincitur. Quod reſtat, uſque ad caput, eſt fuſcum ac penè nigricans.

16. De Zandkruiper. Notus eſt ſatis hic piſciculus, atque ab aliis jam deſcriptus. Icon noſtra ſatis etiam convenit cum illa, quam dedere alii auctores in hoc piſciculo deſcribendo. Eſt autem è genere torpedinum, at ſtatim ſe in arena abdit, ſimul ac aliquem accedentem audit, unde apud Ichtyographos ei nomen *Ammodita Indici* adhæſit. Vid. Willougb. Tab. G. 10. No. 2. ac Raium in Synopſi p. 154.

14. De Monivisch. Ignotus mihi piſciculus, quem tamen non difficile eſſet revocare ad aliquam ſpeciem cognitorum jam piſcium, ſi videretur res tanti eſſe. Nihil in illo adnotatu eſt dignum, quod ſe non prodat intuentibus icònem ipſam. Quare ad eam mittendus eſt lector.

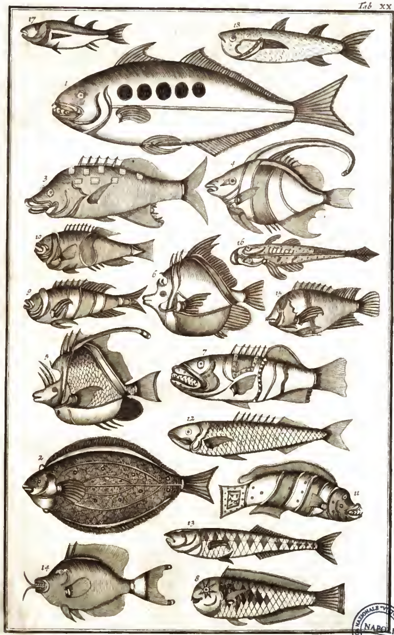
18. De Harder, id eſt *Mugil*, ſic enim nos interpretamur, quum vox proprie ſignificet paſtorem, ſive bubuleum. Satis etiam hic eſt notus, nec dignus eſſet, qui exhiberetur, niſi os ejus eſſet longe alio modo poſitum quam aliorum piſcium ſolent ora poni. Scilicet non in inferiori capitis parte cernitur, ſed in ſuperiori, quoniam caput non curvarur prope os, ſed recto tramite à dorſo procurrit. Illud igitur tantum notandum eſt, atque ideo hic piſcis adſcribendus aliis mugilum ſpeciebus, quæ apud nos ſunt notæ. Atque hæc dicta ſufficiant de piſcibus Amboinenſibus & vicinarum inſularum, è quibus quoſdam vidimus ſatis accuratè delineatos, alii autem an omnes ita, ut exhibentur, ad amuſſim ſeſe habeant, adhue dubius hæreo. Verum ſpes eſt huic Naturalis Hiſtoriæ Parti deinde ulteriori indagatione haud exiguam lucem acceſſuram.

F I N I S.

Admonitio, *quibus paginis Tabulæ piſcium ſint adjungendæ.*

Tab. I. pag 1. T II, 4. T. III, 5. T. IV, 8. T. V, 10. T. VI, 11. T. VII, 13. T. VIII, 16. T. IX, 17. T. X, 20. T. XI, 21. T. XII, 24. T. XIII, 25. T. XIV, 28. T. XV, 29. T. XVI, 32. T. XVII, 33. T. XVIII, 36. T. XIX, 37. T. XX, 40.

Tab. XX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIA NATURALIS PISCIUM,

CURA

H. RUYSCH.

PRÆFATIO JOH. JONSTONI.

Ecce Tibi Hiſtoriæ naturalis ſpecimen, ſtudioſe Lector. In piſcibus id exhibere voluit Typographus: ego non multum intereſſe arbitrabar, in quibus daretur; modo & reliqua, quod Deo volente fiet, prodirent. Suſcepti laboris unum mihi commodum cauſa; cui fortè per diffuſa volumina hactenus incumbere moleſtum erat. Taceo jucunditatem, quâ melioribus ingeniis, dum inexhauſtam ſpecierum naturalium varietatem, & ſtupendum eorundem genium exhibet, illabitur: *Deum, eruditionem, converſationem, & naturæ imitationem*, ſi reſpexeris, ſummè eam neceſſariam comperies. *Deum* dico. Cultor quotidianus infinitæ Dei Potentiæ & bonitatis eſſe teneris. Hic Naturæ liber tibi ejus poſt ſacrum codicem admiranda aperit. Machinam hic tantæ vaſtitiei invenies; tantæ & ejus partes molis, ut difficile ſit judicare, quid magis in ſtuporem nos agat, infinita partium a ſe invicem diſtantia, an tanta earundem inter ſe magnitudo. Videbis aſpectu vilia, & tantæ ſubtilitatis corpuſcula, ut nulla planè eſſe appareant; ſed quarum virtutes maximis illis controverſiam faciant. Sol centies ſexagies, vel ut alii, centies quadragies major eſt Hiſtorico naturali terrâ: tantæ velocitatis idem, ut unâ hora decies mille milliarium conficiat. *Proximum* etſi *terris Sydus*, Luna; ab iiſdem tamen, dum minimum diſtat, LII. terræ ſemidiametris; hoc eſt, milliarium Aſtronomicorum 178698. removetur: quæ ſi in noſtra milliaria per 52. reduci deberent, quanta quæſo diſtantia non exſurget? Terra & aqua in unum globum redacta; etſi gravia corpora, ita tamen in medio aëre ſuſpenſa librantur, & ad polos mundi diſponuntur, ut ne latum quidem unguem, vel ab oriente in occidentem dimoveri; aut à ſeptentrione in Auſtrum, vel vice verſâ, propelli poſſint. Piſciculus eſt Echineis, quem Remoram dicimus. At idem, gubernaculo navis affixus, immobilem eam reddere creditur. Ferruginea gleba Magnes: at quæ non miracula ejus beneficio patramus? Imbellis populus formicæ: tamen iis Reip. ratio, memoria, cura. *Semina eroſa condunt, ne rurſus in fruges exeant è terra. Madefacta imbre proferunt & ſiccant. Et quoniam ex diverſo convehunt, altera alterius ignarâ, certi dies ad recognitionem mutuam, velut nundinis, dantur.* Exiguum inſectum Apis, nec ullius, ſi ſolo aſpectu æſtimari debet, pretii. At ſi earum naturam, Remp. opera excuſſeris, exclamabis; *rerum naturam nuſquam magis quam in minimis totam eſſe.* Infinitæ hæc potentiæ argumenta, quæ Hiſtoricus naturalis ſuggerit. *Bonitatem* ſi attendas, grande illius documentum, quod nulla re natura ad conſervationem ſui deſtituatur; quod omnes hujus univerſi partes, ſingulari nexu inter ſe colligentur, & ſibi mutuum ad conſervationem totius præſtent ſubſidium: quod ſuperiora, etſi mole, loco & qualitatibus nobiliora videantur, inferioribus quaſi inſerviant; & denique, quòd cuncta homini tanquam regulo ſuo famulentur. Rem ſe ita habere, per univerſam corporum naturalium ſeriem, in Hiſtoria deducitur. Bona *eruditionis* noſtræ pars naturalium peritia. In eo deſudat intellectus noſter, ut quænam ſit ſublimium, elementorum, ſubterraneorum, plantarum, animalium, hominis denique ipſius conditio, penitius cognoſcat. Spinoſæ illæ de materia primâ, infinito, loco, tempore, motu, generatione, &c. quæſtiones huic deſiderio non ſufficiunt: hiſtoria, ſi exactè inſtrui velis, conſulenda eſt. Generalia ſunt quæ præcipiuntur, & iſagoges primò vicem tenent: in adyta per ſingularia inducimur. Ab his illa abſtrahi, per eadem reſtringi, confirmari, refutari, nemini ignotum. Nullæ nobis metallorum, lapidum, terrarum, ſuccorum, florum, plantarum, &c. differentiæ eſſent, niſi à ſingularibus eorundemque inter ſe comparatione peterentur. Non poterat Ariſtoteles & ex eo Plinius ſcribere, *Caput piſcibus proportione corporis maxima: Nulli animali, cui cornua, exertos dentes, ſed omnibus concavos, piſcium omnibus ſerratos præter ſcaro: volucribus nullos præter veſpertilionem; Quibus longa crura, iis & longa colla: Cornigera una parte dentata, & quæ in pedibus talos habent, ſevo pingueſcere, biſulca, ſciſſive in digitos pedibus, adipe*; &c. niſi Hiſtoriam conſuluiſſet. Inde ergo tibi & in hoc puncto neceſſaria; quod fortè accuratiſſimè explicatum, ut omnia ſolet Excellentiſſimus D. Sperlingius Amicus noſter ſingularis in ſpecialioribus Phyſicæ, quas adhuc premit, partibus dabit. De *Converſatione* res clara eſt. Eo ſæpius de naturalibus miraculis inter familiares ſermones agitur, quo magis ingenia oblectant. Quantum olim apud veteres in conviviis in uſu, Plutarchi Sympoſiaca, & Athenæi Deipnoſophiſtæ docebunt. *Naturæ imitatio* ſummus ſapientiæ noſtræ apex eſt. Hæc indigentiæ humanæ ſubvenit, opes auxit,

inge-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ingenium ſupra ſortem mortalem extulit. Deo quaſi ſimiles reddimur, dum ipſius naturæ machinamentis uſi, eandem, generando, corrumpendo, transformando, provehendo, impediendo, divertendo, reſolvendo, reducendo, &c. nobis quaſi ſubjici & famulari cogimus. Auſum eſt hactenus ingenium humanum, cœlum perpetuo & uniformi motu æmulari; ignes perpetuos, deducta quaſi aſtris face, accendere; ventis, pluviis, iridibus, fulguribus, tonitrubus, minari; aërem in unum coactum librare; aquas in declive ire ſolitas, in ſublime propellere; monſtra & novas ſpecies formare; lapides pretioſos fundere; corpora in ſua principia, plumbum in hydrargirum, ferrum in liquorem rubiginoſum reſolvere; arbores argenteas & aluminoſas ſubitò producere; plantarum incrementa retardare vel accelerare; eaſdem in ſeipſas transmutare; ex cineribus reſuſcitare; facultate purgativa, & venenata imbuere; ex ſtupidis lignis, & mineralibus, Deos, cœlites, heroas, Aquilas, columbas, muſcas, mundum adeoque ipſum efformare, iiſque animam inſpirare; oculum ſyderibus inſerre; exilibus ſtupendam molem adaptare; Muſica affectus varios excitare & ſopire; Dæmonum denique apparitiones, ſpectra, & neſcio quas [illegible] ad inſtar Morganæ Reginæ in freto Mamertino, de qua ingenioſiſſimus Kircherus, Artis Magnæ Lucis & umbræ l. 10. c. 1. agit, mentiri. An hæc abſque naturalium cognitione peracta? Falleris. Non poteſt agricola ſuum agrum bene proſcindere, effringere, tertiare, occare, runcare, ſarrire: non hortulanus ſuum hortum plantare; opilio ovibus proſpicere; pecuarius pecori ſubvenire; venator feras ſectari; piſcator ſquamigero gregi inſidiari; auceps aviculas allicere; &c. abſque bujus ſubſidiis ſi fuerit. Hujus beneficio convenientia animantibus Adamus nomina impoſuit: & Caini poſteritas artes fabriles invenit. Non eſt ergo mirum, & Salomonem tantum huic ſtudio impendiſſe, ut de plantis & animalibus libros, quos nos periiſſe dolemus, Urreta in Bibliotheca Preteganis habere nugatur, ſcripſerit; tantum per Alexandrum M. indagandi Animalium per Ariſtotelem natura ſtudio inſumptum, ut ſumma ad plura talenta excreverit: tantum & præterito ſeculo Franciſcum I. Gallorum Regem, ut *Gyllium* & *Bellonium*, viros eruditiſſimos, & quorum quædam in hac materia ſcripta extant, in remotas Europæ partes, quin Aſiam & Africam miſerit. Hujus etiam ſine dubio admiratione factum, quòd præter Reges & Principes, præcipuè Philoſophi in eam inquiſiverint, & poſteritati commendarint. Habemus præter eos, quos in Bibliothecis, Alexandrina, Conſtantinopolitana, Pergamenſi, & aliis periiſſe dolemus; quique fortè adhuc cum blattis & tineis conflictantur, inter veteres Geographos, Ariſtotelem; Theophraſtum, Dioſcoridem, Ælianum, Oppianum, Columellam, Varronem, Palladium, &c. & qui omnium inſtar eſt Plinium, cujus Solinus ſimia appellatur; inter recentiores, Geſnerum Germaniæ Plinium, Aldrovandum, Wottonum, Turnerum, Mouffetum; Agricolam, Boërium, Baccium, Ruveum, Schonſeldium, Freygium, Mathiolum, Tabernomontanum, Bauhinum Ximenem, Buſtamantium, Rondeletium, Bellonium, Cæſium, Thevetum, Marggravium, Piſonem, ab Horto, &c. & qui utriuſque Indiæ Navigationes ſcripſere. Hinc fit, ut ſæpe mirari ſoleam, quòd nullam huic Hiſtoriæ in Academiis, Bononienſem ſi excipias (in Wittebergenſi quoque eam cœpit urgere Cl. Sperlingius) Profeſſionem aſſignatam videam: & malimus ſæpè inter quæſtiones de generalibus motis conſeneſcere, nulli vitæ generi prompti, quàm naturæ abdita ſcrutari, quæ omni inſerviunt. Et tantum de Hiſtoria naturali. De *Labore* meo hæc paucia habe. Totam me naturalem hiſtoriam prætexere conſtituiſſe, ſi mihi ad tantas curas Deus vitam producere voluerit, eamque ex vaſtis illis tam recentium quàm antiquorum, Plinii imprimis, Ariſtotelis, Oppiani, Geſneri & Aldrovandi, voluminibus excerptam, & brevioribus gyris incluſam, ut te quaſi in illa ſcripta introducerem: illa præcipuè quæ ad naturalium cognitionem ſpectant omiſſis aliis attingere, ne te diſtraham: ordinem qui mihi videtur commodiſſimus ſequi, ut memoria tua juvetur: Paralipomena ex recentioribus illis inprimis, qui Indica nobis dedere, addidiſſe, ne quid omiſſum eſſe conqueraris: in deſcriptionibus authorum ipſorum plærumque verbis uti, ſæpe & breviora capita inſerere, ne quid ſectis acceptum ocurrat: Authorum loca etiam ab iſtis neglecta adjeciſſe, ne te ab his abduci per compendia, imagineris: Figuras, & quidem elegantes, ut Chalcographus adjiceret perſuaſi, ut deſcriptiones facilius conciperes, & impreſſam memoriæ imaginem, ſpecie ipſe viſâ depromere poſſes. In hoc de Piſcibus volumine adjectos quoſdam ex Schonfeldio habebis: Liber verò quartus ex Marggravii, in cujus immatura morte, ingentem Reſp. literaria jacturam fecit, Hiſtoria Braſiliæ naturali totidem verbis depromptus eſt. Cur ad ſuas claſſes reduci non potuerint, dixi. His interim fruere, ſtudioſe Lector, & ad ſequentes nundinas, Avium, Quadrupedum, & Aquaticorum, Exanguium, quæ jam parata, Hiſtoriam expecta. Bene vale, & ſtudiis noſtris fave. Dabam Leſznæ Polonorum ex Muſæo, in cureotide Nativitatis Salvatoris noſtri, Anno M. DC. LI.

ENU-

ENUMERATIO MORBORUM

quibus petuntur Remedia

ex PISCIBUS.

A.

Aduſtæ partes. Pag. 88. b.
Alvus. 28. b.
Alvi profluvio. 24. a.
Alvum reddens. 56. b.
Anguillam purgationis cauſa deglutire. 83.
Angina. 55. a.
Ani vitia. 41. b
Arquatus morbus. 64. b.
Arquatus oculorum morbus. 115. b.
Aſthma equorum. 83. b.
Articulorum dolores demulcens. 16. b.
Artuum dolores. 115. b.
Auditus gravis. 88.
Aurium dolores. 83. a.

C.

Calculus. 32. b. 111. a. 159.
Caligo oculorum. 49. b.
Canum rabidorum morſus. 35. b.
Capillos reſtituens. 83. b.
Capitis dolorem amovens. 11. b 70. b. 115. b.
Carnes oculorum ſupervacua. 63. a.
Cephalalgia. 34. b.
Cicatrices. 63. a.
Colica. 33. b. 104. b.
Comitiales morbi. 157. b.
Cutem denigans. 101. a.

D.

Dentibus & gingivis infantium conferentia. 155. b.
Dentium dolor. 19. b. 61. b.
Dentitionem puerorum promovens. 14. a.
Dothienæ. 34. b.
Dyſenteria. 41. b. 55. a.

E.

Epinyctides. 101. a.

Exanthema. 34. b.

F.

Febris. 112. b, 115. b.
Febris quartana. 155. b.
Fœtura. 119. b.

G.

Genitalem humorem augeos. 118. a

H.

Hepati conferentia. 24. a.
Hemorroides. 41. b. 83. b.

I.

Ictericus morbus. 26. a. 115. b.

L.

Lactis mulieribus copiam facere. 4. a. 56. a.
Lethargia. 101. a.

M.

Mammæ. 24. a.
Mulierum morbi. 157. b.
Mulieres ne concipiant. 41. b.

N.

Nephritis. 73. b.
Nephriticis adverſantia. 157. b.
Nervorum dolores. 83. b.

O.

Oculorum maculæ. 104. b.
nubeculæ. ibid.
ſuffuſiones. 43. a. 104. b

P.

Panni. 33. b.
Partus mulierum continens. 8. b.
promovens. ibid.
Pavores repentinos tollentia. 55. b.
Pavores arcens. 14. a.
Pituita. 32. b. 42. b.
Plueris. 111. a.
Podagra. 16. b. 157. b.
Prurigo. 20. b.
Pterygia oculorum. 88.
Puſtulæ. 30. a.

R.

Renum lapides. 108. b.

S.

Sanguis è naribus fluens. 112. b.
Sanguinem ſtringens. 147. a.
Scabies. 24. a.
Scrofulæ. 34. b.
Secundinæ à partu hærentes. 104. a.
Somnifera. 157. b.
Strangulatus mulierum. 64. b.
Stranguria. 49. b.
Stillicidium urinæ. 37. a.
Strumæ efficacia. 70. b.
Suffuſiones. 23. b.
Surditas. 20. b.

T.

Tabes. 24. a.
Teneſmus. 35. b.
Torpedines amovens. 115. b.
Tumor gingivarum. 54. a.

V.

Venenis obſtans. 61. b.
Verendorum puſtula. 56. a.
Veneris vim augens. 112. b.
Ventris tormina ex dyſenteria ſopiens. 83. b.
Ventriculi vires reficit. 73. a.
Verrucæ. 42. b. 55. a. 56. a.
Veſicæ vitia. 50. a.
Vini tædium pariens. 83. b.
Vomitum compeſcens. 73. b.
Vulnera. 83. b.
Vulva. 30. a. 55. a.
Ulcera exſiccans. 111. a.
Ungues. 88. b.
Unguium ſcabrities. 49. b.
Urina. 28. b.
Urinæ difficultas. 111. a.

NOTITIA PISCIUM

ex quibus Remedia præſtantiſſima capiuntur.

A.

Acus. Pag. 37. a.
Albula parva. 119. b.
Anguilla. 83. a.
Anthis. 34. b.
Ἀνθρωπόμορφος. 147. a.

B.

Blennus. 50. a.
Boopis. 56. a.

C.

Carcharea. 14. a.
Centrina. 16. b.
Coracinus. 92. b.
Cuculus marinus. 42. b.
Cyprinus. 112. b.

D.

Delphin. 155. b.
Draco. 61. b.

E.

Erythrinum. 44. b.

G.

Glaucus. 4. a.
Gobii. 35. b.

H.

Hepatus. 30. b.

I.

Ichthyocolla. 101. a.
Julis, aliis Jurella. 28. b.

L.

Lucius vel Lupus 111. a.
Lupus. 70. b.

M.

Mana 55. a.
Manatis. 157. b.
Milvus ſeu Milvago. 43. a.
Mugil. 73. a.
Mullus. 41. b.
Murena. 11. b.
Muſtela fluviatilis. 104. a. b.

P.

Paſtinaca marina. 19. b.
Perca marina. 30. a.
Perca fluviatilis. 108. b.
Phoca. 159. b.

R.

Raja. 20. b.
Rana marina. 23. b.
Remora. 8. b.

S.

Sardus. 54. a.
Scarus. 16. a.
Scombrus. 64. b.
Scorpio. 49. b.
Squatina. 24. a.

T.

Tinca. 115. b.
Thynnus. 6.
Thymallus. 88. a.
Torpedo. 58. b.

U.

Umbra. 33. b.
Uranoſcopus. 63. a.

IN

I N D E X

in Hiſtoriam de Piſcibus & Cetis, juxta ſeriem alphabeticam diſpoſitus, in quo litera P. paginam deſcriptionis, T. tabulam denotat.

A.	P.	T.
Abacatuaja.	141.	37
Acacana.	16c.	
Acara.	126. 133.	34
Acaraaja.	133.	34
Acaramueu.	141.	37
Acarnan.	44.	18
Acara pinima.	126.	31
Acara pitamba.	127.	33
Acarapucu.	124.	
Acarauna.	123.	32
Acipenſer Zelandicus.		23
Acipenſer 1	75.	23
2		23
3		23
Aculeatus marinus major.		47
Acus major Oppiani	37.	15
minor Bellonii.	37.	15
alia ſpecies.	36.	15
Acus Ariſtotelis.	36.	15
alia ſpecies.	36.	15
Adonis exocœtus Bellonii.	32.	15
Agonis Italicus.	121.	30
Germanicus.	93.	26
Ajereba.	144.	38
Alauda criſtata.	38.	17
non criſtata.	38.	18
Albula cœrulea.	119. 120.	30
Albula lavaretus.	118.	30
Albula lacuſtris, Bezola dicta.	119.	30
Albula minima.	119.	30
Albula nobilis.		46
Albula parva Geſneri.	119.	30
Albula.		46
Alburnus albus Salviani.	110.	30
Alburnus Auſonii.	105.	29
Aloſa	70.	27
Aloſa ſeu Clupea.	70.	27
Alpheſtes.	31.	15
Ambiza.	148.	
Amia.	6.	3
Amilot.	148.	
Ammocœtus, vide Exocœtus.		
Amore Guacu.	132.	34
Amore Pixuma.	135.	35
Amore Tinga.	135.	
Anguilla.	81.	24
alia.		24
Anthias Rondeletii.	33.	16
Anthias aſellis conformis Rondelet.		16
Anthias primus.		16
ſecundus.		16
tertius.		16
quartus.		16
Anthias congener.		16
Antacæus Rondel.	100.	25
Alatus.	100.	28
Anthropomorphos.	146.	40
Aper.	3.	1
Aphya Cobites.	51.	19
Aphya Membras.	51.	19
Aphya Phalerica.	51.	19
Apua.	50.	19
Apua vera.	51.	19
Aquila.	19.	9
Amaraea.	137.	36
Araneus major, ſive draco marinus major.	60.	21
minor.	60.	21
Aſellos.	1.	1
Aſellus minor ſeu Callarias.	1.	1. 2
Niger.	1.	2
Aſellus alter ſ. Merlucius.	1.	1
Aſellus mollis.	1.	2

	P.	T.
Aſellus alius.		2
Aſellus vireſcens.		46
Aſellus varius.		46
Aſper piſciculos.	96.	26
Danobianus.	96.	26
Attageuus lepras.	27.	13
alius.		13
Atherina.	52. 17.	19
Attilus Padi.	99.	28
Aurata.	46.	19
Axotototi.	147.	
B.		
Bagre.	143.	38
ſpecies alia.		38
alia.		38
alia.		38
alia.		38
Balænæ genera.	151.	41
Balænæ vulgi.	152.	41
Balænæ 60 pedem longitudine & altitudine.		41. 42
Ballerus.	114.	26
Barbo.	88.	26
Barbota Gallorum.	102.	27
Barbus Salviani.		31
Bezola.	118.	30
Blennus.	49.	19
Blennus Bellonii.		19
Bliea ſeu Ballerus.	114.	27
Boops.	56.	20
Boops peregrinus.		20
Boops Rondeletii.	66.	22
Bubulca Bellonii.	98.	
C.		
Comaripaguacu.	137. 40.	35
Camuri.	130.	
Canadella.	30.	14
Canicula ſeu Galeus canis.	14.	8
Canis Carcharias.	13. 14.	6
alia ſpecies.		6
Ariſtotelis.	159.	
Carcharias alius.		6
Canis Carchariæ dentium ſeries.		7
Canis marinus.		8
Cantharus.	47.	19
Caper ſive Capriſcus.	74.	23
Capeuna.	127.	33
Capito Anadromus.	73.	23
Capito Auſonii ſ. Squalus veterum.	98.	26
Capito fluviatilis ſ. Squalus minor.	90.	26
fluviatilis rapax Geſneri.	91.	26
Carapo.	134.	34
Carana.	125.	32
Carpio.	118.	29
Carpio Benaci.		30
Catan.	115.	
Catapbractus.	77.	24
alius.		46
Idem ſupinus.		46
Catulus major.	14.	8
Catulus ſ. Canicula Ariſtotelis.	13. 14.	8
Chalcis altera Rondel.		30
Channe hiatula.	30.	14
Channe.		14
Chromis.	45.	17
Ceixupira.	129.	33
Centrine.	16.	7
Cepola.	49.	16

	P.	T.
Cete.	150.	
Cete admirabilis formæ.		45
Channe.	30.	
Citharus.	59.	20
Cithavos flavus ſ. aſper.	59.	30
Clavatus Cyprinus.	120.	26
Cobites aculeata.	97.	26
Barbatula.	97.	26
Cobites fluviatilis Rondel.	97.	26
Cobitus.		26
Colia ſive lacertus.	64.	
Conger.	9.	4
Coracinus.	31.	15
minor.	32.	15
niger.	32.	15
Carax Rondel.	65.	22
Corocoro.	135.	35
Corvulos.	31.	2
alius.		2
Corvus Niloticus.	94.	26
Cottus Geſneri.	95.	29
Cuculus.	42.	17
Cucupuguacu.	134.	34
Cucuri.		39
Curema.	137.	
Curimata.	128.	33
Coruruca.	125.	
Curvata Pinima.	140.	36
Cynædus Alphæſtus.	31.	15
Cyprinus.	111.	27
latus Rondel.	113.	29
alius.	114.	29
monſtroſus.	112.	27
Salviani.		31
D.		
Delphinus prior.	154.	43
alter.		43
Denter ſive Synodon.	45.	18
Doncella ſeu Jolia Salviani.		19
Draco marinus major.	60.	21
minor.	11. 60.	21
Dracunculus.	61.	21
E.		
Encraſicolus.	51.	19
Epelanus fluviatilis.	109.	28
Eperlanus.	78.	24
Erythrinus.	43.	18
Exos ſive Ichthyocolla.	100.	16
Exocœtus.	32.	15
F.		
Faber.	57.	19
marinus.		17
Fario ſeu Trutta.	85.	16
altera.	86.	16
Farra.	120.	30
alius generis.		30
Fiſtola.	48.	
Frater Hugo.		40
Fratola ſeu Fiſtola.	28. 48.	19
Fuga ſeu Phycis.	28.	14
Fundulus.	95.	29
G.		
Galei genus.		45
Galerita.		40
Galeus Acanthias, ſ. Muſtelus ſpinax.	16.	8

Aſterias

I N D E X.

	P.	T.
Aſterias	15.	7
Galeus Canis	14.	8
Galeus glaucus	14. 15	8
Galeus lævis ſ. muſtelus	15.	8
Galeus ſ. glaucus Æliani	15. 8.	226
Galeus Rhodeus	67. 76.	24
Gladius	7.	4
Glanis	101.	27
Glaucus Bellonii	32. 33.	15
Glaucus Æliani	159.	
Glaucus veterum	3.	1
Gobio Battatriæ Salviani		31
Gobio capitatus	95. 26.	29
Gobio fluviatilis non capitatus	94.	26
Gobius major Geſneri	34.	15
minor Geſn.	34.	15
Guacari	132.	34
Guacucuſa	145.	39
Guacutuſa	136.	35
Guaibi Coara	131.	34
Guamajacu Ape	138.	36
Guamajacu Atinga	145	39
Guamajacu Guara	145.	33
Guaperua	124. 139.	32
Guaracapema	130.	33
Guarapucu	144.	39
Guara Tereba	135.	35
Guarerva	136.	39
Guaruguaru	134	34
Guatucuſa	136.	
Guatucupa Iuba	125.	32
Guebucu	142.	37
H.		
Harengus	2.	1
Heparus	30.	14
Hepherus	52.	19
Hippurus	4.	1
Hirundo	42.	17
Hirundo Plinii	42.	18
Hiſtrix		45
Holoſteon ſ. Oſtracion Nili	84.	25
Huſo	77.	25
Huſo ſeu Antacæus ſtellaris		25
Huſo ſeu Antacæus Rondel.		25
I.		
Iabebirete	144.	38
Iaguaca guare	128.	33
Iaguaraca	125.	32
Ichthyocolla	100.	29
Iperuquiba	146.	39
Iulia		19
Iulis	28.	14
Iurucapeba ſ. Itaiara	124.	32
L.		
Lacertus	64.	21
peregrinus vel rubri maris.	65.	21
Lamia	24.	
Lampreta	79.	24
fluviatilis	105.	28
Latus	69.	47
Lavaretus	118.	30
Lavaronus Bellonii	52.	
Leo marinus		40
Lepras	27.	12
Leuciſcus	92.	26
Rondel.	93.	26
Liparis	2.	17
Lota Gallorum	116.	29
Lucius	109.	29
Lumpus Angulorum	24.	13
Lupus	69.	23
Lupus marinus Schonfeldii		47
Lycoſthomus Balthicus		47
Lyra	42.	24
M.		
Maltha	15.	
Manati Indorum	157.	
Mandibula Canis marini		7

	P.	T.
Marzapanus	28.	14
Maturaque	134.	34
Melandcrinus		14
Melanurus	31.	14
Membras	51.	19
Merula	28.	2
Meſoro vel Blennus Salviani	49.	31
Michipillin	147.	
Milvipira vel Pirabeba	130.	23
Milvus	42.	12
Milvus Rondel.	66.	22
Molva	2.	1
Mola	17.	9
Mola peregrina		9
Moena	54.	20
Monoceros	3.	1
Mormyrus	47.	19
Mucu	141.	37
Mugil	71.	23
Mullus major	39.	17
minor	39.	17
imberbis	39. 41.	18
Murena maſc.	10.	5
fœmina	10.	5
Muſtela	2.	1. 28
barbata	103.	28
fluviatilis	103.	28
foſſilis	105.	28
lacuſtris	103.	
Muſtelus lævis	15.	7
ſpinax	16.	7
Muſtela marina vivipara		46
Myrus alter ſive Serpens rubeſcens	12.	5
Myſticetus	8.	4
N.		
Nhamdia	139.	36
Nhaquunda	134	35
Narinari	146.	40
Naſus	49.	26
Niqui	144	37
O.		
Obris	95.	31
Ophidion Plinii	9.	5
Orcynus	4.	3
Orbis piſcis	83.	24
Britannicus	83.	24
Echinatus	83.	24
Geſneri	83.	24
Scutatus Rondel.	83.	25
ſtellarus	83.	24
Ranæ rictu		45
Spinoſus		45
oblongus teſtudinis capite		45
Orca	153.	
Orſus Germanorum	92.	26
Orſus	44.	18
Orthragoriſcus Rondel.	17.	9
Oſtracion prior Aldrov.	84.	25
alter Aldrovi	84. 160.	25
Oſtracion Nili	84.	25
Americæ	84.	25
Ova Ranarum	23.	12
Oxyrinchus major	21.	10
minor	21.	10
alius		12
Oxyrinchus Rondeletii	94.	26
P.		
Parati	137.	36
Paru	123.	2
Paſſer lævis	59. 66.	22
ſquammoſus	59.	20
Paſtinaca	19.	36
Pavo Salviani	27.	13
Pecten	49.	27
Pelamys cærulea	4.	3
Perca marina prima	29.	14
ſecunda	29.	14
tertia	29.	14
fluviatilis major	107.	28 29
Minor	108.	28. 29

	P.	T.
Perimbuaba	138.	36 40
Phagrus	43.	17
Phocæna	155.	41
Phoca	156. 160.	44
Pholis	38.	17
Phoxinus ſquammoſus minor	98.	27
major	98.	27
lævis	105.	28
Phycis	28.	14
Phyſeter	152.	
Piaba	134.	34
Piabucu	134.	35
Pigus	120.	30
Piguitinga	129.	
Piraaca		39
Pira Acangata	123.	
Pirabebe	130.	
Piracoaba	135.	35
Pirametara		40
Pira jurumenbeca	126.	
Pirancha	132.	34
Piranema	124.	
Pirapixanga	126.	32
Piraquiba	146.	39
Piratiapia	129.	33
Piratia Pua	137.	36
Piraumbu	133.	34
Piraya	132.	34
Piſcis Anthropomorphus		40
Gibboſus	24. 160.	13
Goenſis	147.	18
Gutturoſus	147.	
In nominatus	141.	36
Piſcis ludicrus	147.	
mularis	148.	
Remorans	146.	
Tauriformis	148.	
Triangularis		45
Pompilos.	6.	3
Porcus ſupinus Salviani		31
Pracamo Bras		40
Pudiano Vermelho	124.	32
verde	124.	32
Punaru	142.	37
Pungitius	108.	28
Puraque	140.	36
Puſtae	147.	
Puſtes	153.	•
Q.		
Qualus	120.	30
R.		
Raja	20.	10
Raja aſperrima	22	10
Raja Aſteria aſpera	22.	10
lævis	21.	10
Raja clavata	22.	10
clavata alia	22.	10
exiccata & concinnata ad formam monſtroſi piſcis volantis		12
Fullonica	22.	11
lævis	21.	10
oculata & lævis	21.	
oculata Geſneri	21.	10
oxyrthynchos major	21.	10
minor	21.	10
Piſcatrix Aldrovandi	21.	14
Piſcatrix ſ. marina		11
minor		11
Spinoſa	22.	11
Raja undulata	21.	10
Olai	20.	12
Rana marina	22.	11
Remora	7.	4
Reverſus Indicus Anguilliformis	12.	2
Indicus ſquammoſus	4.	3
Rhomboides Rondeletii	59.	20
Rhombus	66.	22
Rhombus aculeatus	66.	22
lævis verus	66.	22
Roſmarus	160.	44

Ju-

	P.		T.
Juvencus			44
Vetus			44
Rubellius Salviani			31
Rutilus fluviatilis	58.	2.	26
S.			
Salar			29
Salmo	67.		23
Salmo Salviani			31
Sellema ſeu Salema			40
Salmerinus ſeu Salmero	106.		28
Salpa	48.		19
Sandilz Anglorum	60.		21
Sarachus	121.		30
Sarda	53.		20
Sarda Flandrica major	53.		20
minor	53.		20
Sargus	46.		19
Sargus Aldrovandi			45
Saurus	65.		21
Scarus onias	25.		13
varius	25.		13
Cretenſis			45
Sciæna ſive Umbra	32.		15
Scolopax	3.		1
Scolopendra Cetacea	145.		44
Scomber	63.		21
Scomberus alius	63.		21
Scorpio major	49.		19
minor	49.		19
Scorpæna	49.		18
Scorpio marinus alter			47
idem ſupinus			47
Schilus	121.		30
Schrollus	108.		29
Serpens marinus verus	9.		4
marinus	9.		4
marinus Norwegicus	9.		5
Siluri vera effigies			47
Simia marina	16.		7
marina Danica	17.		7
Smaris	55.		20
alia	55.		20
peregrina	55.		20
Solea	57.		20
lingulata	58.		20
oculata	58.		20
Sparus	47.		18
Sphyræna ſ. Sudis	35.		18
Spirinchus			47
Squalus veterum	98.		
Squatina	23.	11.	12
Squatino-raja	24.	11.	12
Stromateus	48.		19
Sturio	75.		23
Synagris	45.	40	18
Synodon	45.		18
T.			
Tamoata	126.		32
Tænia	12.		6
altera	12.		6
Tænia Bellonii	12.		6
cornuta			46
falcata Imperati	12.		6
Tabac-pipe			40
Tajafica	123.		32
Tateira de Alte	128.		32
de Rio	128.		32
Thymallus	87.		26
Thymus Salviani			31
Tiburonis	146.		39
Timucu	142.		37
Tinca	114.		29
Tinca marina	2. 28.		1
Torpedo	18.		9
maculoſa	18.		9
Trachurus	63.		21
Trutta fluviatilis	85.		26
altera	86.		26
Lacuſtris	88. 117.		30
Thunnus	4.		3
Turdus	26.		13
ejus ſpecies	26.		13
V.			
Varius ſ. Phoxinus lævis	105.		28
Vitulus marinus	156.		44
Umbla major	116.		30
minor	117.		30
Umbra	32.		15
fluviatilis	88.		26
Uranoſcopus	62.		21
Uribaco	136.		35
Utlis piſcis ſerram adinſtar Priſcis habens			43
Vuburana	127.		33
Vulpecula marina	15.		7
X.			
Xiphias	7.		
Z.			
Ziga	70.		
Zygæna	16.		7
Zygæna ſeu libella altera	17.		7

I N D E X.

Quibus paginis Tabulæ piſcium ſunt ſubjungendæ.

In Hiſtoria de Piſcibus & Cetis.

Tabula	pagina
I.	2
II.	2
III.	4
IV.	9
V.	10
VI.	12
VII.	15
VIII.	15
IX.	18
X.	22
XI.	22
XII.	22
XIII.	26
XIV.	29
XV.	33
XVI.	33
XVII.	39
XVIII.	44
XIX.	49
XX.	54
XXI.	61
XXII.	65
XXIII.	71
XXIV.	72
XXV.	77
XXVI.	88
XXVII.	99
XXVIII.	99
XXIX.	99
XXX.	119
XXXI.	122
XXXII.	123
XXXIII.	128
XXXIV.	132
XXXV.	135
XXXVI.	140
XXXVII.	141
XXXVIII.	143
XXXIX.	144
XL.	146
XLI.	152
XLII.	152
XLIII.	154
XLIV.	155
XLV.	159
XLVI.	159
XLVII.	159

N. *Tabulæ tres poſteriores ſuperadditæ ſunt, ut iconiſmus piſcium, exhiberetur plenarius. Nimirum, quia prioribus abſolutis in authorum pervolutione, hi in Cluſio, Salviano atque Schonfeldio occurrerunt à prioribus illis differentes, peculiariter eos ſubjicere viſum fuit.*

F I N I S.

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER PRIMUS.

De Piſcibus Marinis.

TITULUS I.
De Pelagiis.

CAPUT I.
De Piſcibus Squammoſis.

ARTICULUS I.
De Aſellis.

Tab. I. 1. Tab. II. 1. — Varro. l. 4. de LL. Oppian. l. 3. Halieut. Plin. H. N. l. 9 c. 7. item. l. 32. c. 11 Athen. Dipnoſ. l. 7.

PIſces, qui Latinis *Aſelli* dicuntur, Græci [illegible] & [illegible]. ſeu ab aſinino colore, quod Varroni placet, ſeu à torpore, ut *Oppiano*, *vocant*.

Genera eorum duo Plinius, & Dorion, faciunt, *Callariam* & *Bacchum* ſeu [illegible] quem *Gadon* alii dicunt, & Calleridam, [illegible]. & [illegible]: tria Oppian. niſi Oniſcum pro parvo ſumpſerit Nos eis *Aſellum nigrum*, *Molvam*, *Morhuam*, Gobergum, hiſque *Muſtelam*, & *Tincam*, adjicimus.

Ariſt. H. A. l. 9. — Plin. H. N. l. 9 c. 17. Ariſt. H. A. Ælian. H. A.

Onos, nonnullis [illegible]. Aſellus, Plinio, ſeu quod Libero Patri ſacer, ſeu ob tumidũ ventrem *Bacchus*, Dorioni Gadus, Holl. juvenculus *Bolck*, adultus *Cabelliau*, dicitur, magnitudine eſt inſigni, tres enim cubitos ſæpe excedit; colore in tergore, nigricante, ad latera & in ventre albicante, capite amplo, ore, ante quod cirrum habet, (radiolum & virgulam quidam vocant) grandiſſimo. [illegible]. Ariſt. dicit, ventre non variegato (malè Epichar. apud Athen. [illegible] vocat) ſed tumido, ut [illegible] legendum ſit, jecore maximo. *Degit* in alto mari, in aliquo latibulo; ſub Sirii maximè exortum latitat, cum alii per frigus ſe abdant, ſæpè ſe arenâ obruit, unde forte *Sandi* apud Boruſſos nomen.

Galen. de Alim. facult l. 3. c. 30.

Uſus ejus in cibis apud Rom poſt Accipenſerem, hodie apud Septentr. frequentiſſimus. Carne eſt alba & friabili quod ſi mari puro & alimento probo utatur, carnis bonitate cum ſaxatilibus contendit. Difficilem eſſe concoctu, viruſumq; aliquid habere Diphil. apud Athen. prodit. Exſiccatus oſſeam duritiem contrahit, nec niſi fuſtibus verberatus coquitur; unde piſcis fuſtuarii, & Germ. **Stockfiſch** nomen. Sale inveteratus. & ſalſugine abluta ex nova aqua elixus, *Laberdanus*; (**Laberdan**) in Germaniam devectus, **Rheinfiſch**/ Rheni piſcis, vocatur.

Callarias ſ. *Clarias*, *galaria*, *galerida*, *galaxia*, Holl. **Schelfiſch**/ Murmelio *Piſcis capitoſus*, Gallis *Merlucius*, longitudine plerumq; eſt cubitali, teres, ventricoſus, ſquammas habet minutas, in lateribus & dorſo ad cineritium colorem vergentes. *Caput* majuſculum, & in eo lapillos duos oblongos, latum, preſſum. *Oris* rictum maximum. *Oculos* maximos, *branchias* utrinq; quaternas, duplices; in interiore oris parte poſt linguam oſſa patre inſerna, ſuperna, aſpera, & in gula, regione cordis duo alia reliquis longiora, quæ obſtant ne piſces dum devorat, in gulæ anguſtias compulſi, aculeorum aſperitate cor vulnerent. *Ventriculus* eſt magnus, craſſus, ſuperiore parte latus, inferiore acutus, albus. in interna capacitate tenuiſſima ac nigerrima membrana obducitur. Pinnis natat. 4. quar. quæ in ſupina parte, ori ſunt propiores, quam quæ ad branchias. Unicam habere ſpinam ex diſſecto Salvian. didicit. *Interiora* ſi ſpectes, *cor*, quod inter branchias ſitum eſt, pericardio involutum, figuram oſſis dactylorum exprimit. *Iecur*, cui fel committitur, album, *inteſtina* rubent, *uterus* bifidus nec, longus ex vertebrarum extremitatibus, quæ retuſa ſunt, craſſa utrinque membrana, ſcapulæ formam diſſecta ad amuſſim repræſentans, ſuboritur; quæ capacitatem intus vacuam, extuberantemq; efficit ita. ut piſcis ventrioſus reddatur. *Degit* plærumq; circa cænoſa ac herboſa littora. Gobionibus, atherinis, & marinis rejectamentis veſcitur. Carne eſt candida & friabili. Huic ſimilis eſt, quem Veneti *Piſcem mollem*, Rom. *Ficum*, Galli *Merlangium*. Albus argentei coloris, mollis, ſquamis parvis tectus, oculis magnis, argenteis; ore mediocri, dentibus in maxillis, parvis, albis, acutis, ordinatis. In capite calculos oblongos habet. *Pinnas* ei tres in tergore, duas ab ano ad caudam, in lateribus ad branchias utrinque unam, Bellon. tribuit. Spina tergoris 60. vertebris. linea à branchiis ad caudam ſinuoſa ducitur. *Ventriculum* habet magnum cum multis appendicibus. *Epar* ex candido rubeſcens, vulvam bifariam juxta Rondel quadrifariam juxta Bellon. diviſam. Aſcendit ſæpè ex alto ad littora, & Aphyis Caridibus, Gobionibuſque, quos integros devorat, paſcitur. In Gallia maximè frequens eſt. Aſellus NIGER Anglis ideo **Collfiſch**/ à carbonibus dictus; ſquamis eſt latioribus, tergore nigricante, ventre candidiore. Linea à capite ad caudam atra, & ad latera aliquantulum inflexa producitur. pinnæ reliquis ſui generis piſcibus durio-

Tab. I. 2. 3. Tab. II. 2. 3. — Aldrov. l. 3. de Piſcib. c. 3. — Aldrov. Geſner. Tab. II. 3.

res

tes & robuſtiores ſunt. Parvus carnem habet planè inſipidam profectus habetur in pretio.

Aſellum viriſc. v. Tab. 46.

ARTICULUS II.

De Molva, Morhua, Muſtela, & Tinca marina.

Tab. II. 6. Tab. xxxxvj. MOlva, Rondeletio *Aſinus varius*, & *Molva major*, dorſum habet cinereum multis maculis nigris conſperſum, *ventrem* candidum ſalcatum, *pinnas* in dorſo tres, à podice unicam, duas ad branchias, duas in ventre. *Dentes* in maxillis, internas partes Aſino ſimiles.

Aldrov. de Piſcib. l. 3. cap. 6. Morhua ſeu *Molva altera*, Anglis Morchuel, plærumque eſt ſeſquicubitalis longitudinis, pedis unius. *Os* ipſi magnum, *dentes* in maxillis, *oculi* magni. Ex inferioris maxillæ extremo *appendix* carnoſa ceu pilus è barba propendet. *Pinnæ* ad branchias & in ventre binæ, patre prona tres, à podice duæ conſpiciuntur. *Dorſum* cinereis fulviſque maculis notatur. *Venter* eſt falcatus. Caro coctione propter humoris tenuis conſumptionem, glutinoſior, ut farina aqua diluta, & saccharum *diſſolutum* evadit, butyro immerſa adeò digitis adhæreſcit, ut vix inde avelli poſſit. *Inteſtina* & ſolliculi ichtyocollæ conficiendæ inſerviunt.

Gobergus duorum cubitorum magnitudinem ſuperat. *Colore* eſt cinero, ventre falcato, *ore* ſine dentibus mediocri partibus internis Merlucio ſimilis. *Carne* duriore quàm Aſinus.

Tab. I. 4. Quem Muſtelam Genuenſes vocant. Illytici *Pegorellam* dicunt. Bellonius Ariſtotelis & Galeni *Callariam*, Rondeletius *Aſellum*, veterum eſſe opinatut. Trium interdum palmorum eſt longitudinis, eruris humani craſſitici, colore ex livido in opacum abeunte. Duas in tergo *pinnas* gerit, minimo capiti vicina eſt, prærer has alia ad caudam uſque protenditur, ad latera utrinque una rotunda, ut & cauda viſitut, ſub quibus poſtremis craſſiores ac carnoſi quidam cirri bifidi conſpiciuntur. Maxillæ ipſi mobiles. *Dentes* confuſi; in ſuperiore labro, *maculam*, cordis figuta, denticulis circumfultam, linguam albicantem & in cuſpidem efformatam oſtendit. *Branchias* diſtendit utrinque quatuot. *Interiora* ſi ſpectes, ſub branchiis *cor* delitefcit triquetrum, burſâ ſuâ involutum. *Hepar* pallidum ac ferè lacteum in tres lobos diviſum, diaphragmati appenſum. Siniſtra ejus pars, cæteris major, veſiculam fellis oblongam admittit. *Lien* prægrandis ſanguineus, gracilis, oblongus, paſtorum inſtrumentum, cui cornutæ Muſæ nomen referens, à ventriculo dependet. In *pyloro*, triginta & aliquot apophyſes numeranrur. *Inteſtina* tribus revolutionibus circumflectuutur, priuſquam rectum attingat. *Veſicula* quædam cæteris Aſellis communis, gemino veluti folliculo tergoti conjuncta, commodum nationis uſum exhibere creditur.

Tinca marina, propter corporis cum palustri ſimilitudinem ſic dicta, *Peſce fico* Italis quòd paſſi ficus inſtar mollis ſit, vocatur. Salvianus *Aſellum Callarium* eſſe ſed ſalsò, contendit. Vix pedalem menſuram excedit. *Corpore* eſt toto oblongo, latiuſculo, ſquammis minutis contecto, colotis cinericii. *Caput*, in quo duos lapillos gerit, lato & preſſo. *Ore* magno, & valdè denticulato. *Oculis* auteis. Ex in feriote maxilla appendix cum batba propendet. *Branchias* habet utrinque quaternas, & ad eas binas latiuſculas pinnis, unam ſcilicet utrinque. Ex antetiore ventris parte pinnarum vice bini longi admodum atque rotundi circi propendent. In primo dorſo pinna parva erigitur; poſt eam alia una enaſcitut, per dorſum totum ad caudam uſque extenditur. Inferiori ventri ſingularis pinna ab ano orta, ad caudam etiam uſque producta, ſubnectitut. Cauda in unicam rotundam deſinit. *Hepar* magnum & ſubalbidum viſitut. Tab. I. 5.

Caro concoctu eſt facilis, ſed excrementitia.

ARTICULUS III.

De Harengo, & Lipari.

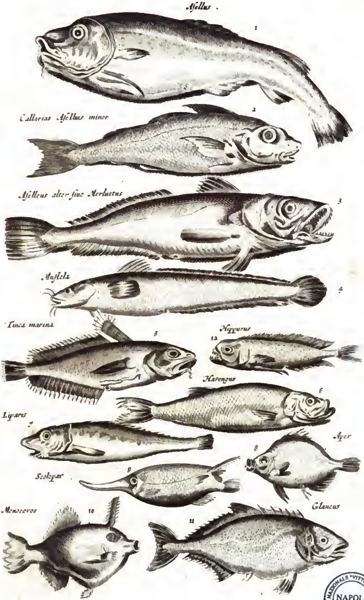
PIſcis, quem Germani *Harengum* fortè à Græcorum τάριχος, quod ſalſamenrum ſonat, alii Halecem vocant, qui apud antiquos ſit & vocetur, ignoratut. *Chalcidi* matinæ ſeu Sardinæ quidam congenerem faciunt. *Thriſſis* ſive Aloſis nonnulli. Aldrovand. l. 3. cap. 10.

Dorſo eſt quodammodo cæruleo, *ventre* albo falcato, *ſquammis* acutis pertinaciterque hærentibus. *Branchiarum* ſciſſuram, quia pro corporis ratione magnam habet, citiſſimè aqua extractus emoritur. Jejuno duntaxat inteſtino inſtructum Albertus authot eſt. Tab. I. 6.

In Oceano Germanico circa Britanniam, Hiberniam, Scotiam, Norvegiam, Daniam inveniuntur, in Mediterraneo quoque capi, & Romæ, Maſſiliæ, Venetiis proſtare falsò Bellonius prodidit, formæ ſimilitudine, quam cum Triſſis habeat deceptus. Puro aquæ elemento *Nutriri* voluerunt quidam, quod in aërem protracti in momento exſpirent. Magnis ſimul agminibus natant & tanta ipſorum copia, ut ad CCM. coronatorum in ſingulos annos capturæ precium aſcendere Cardanus prodiderit: In tetra ſancta Oceanici maris Inſula IIM. hominum vitam harengis ſuſtentabant. Cùm pet petulantiam unam ex captis virgis cecidiſſent, adeò eor. numerus eſt imminutus, ut poſt illa vix centum ex eo quæſtu vixerint. Lucent in aqua, ventribus verſus ſummum æquot, obverſis. imò tantum de ſe ſplendorem, ſquammis maximè quæ circa oculos, emittunt, ut mare fulgutare videatur. Lucem emoriente mori, credi-

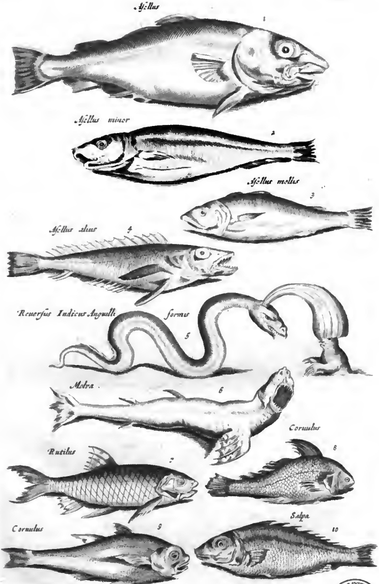
Digitized by Google

Tabella I

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

eredidere quidam, per aliquot poſt mortem ſupereſſe dies, quidam experti ſunt. Semel anno teſte Alberto pariunt.

[Caradenus in Brigantibus. Lanſius de Principatu Europæ.] Mira de eorum natatu prodita ſunt. Proavorum tempore ad Norvegiam ſua quaſi ſtativa habuerunt noſtro tempore Brittanniam totam immenſis exercitibus circumnatant. Circa ſolſtitium æſtivum ex alto Scotiæ littora petunt: inde anglica littora adeunt, & ab Auguſto medio ad Novembrem à caſtro Scarboroug ad Thameſin capiuntur. Poſtea aliqua vehementiore procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Chriſti natalitia piſcantibus ſe offerunt. hinc Hiberniam utrinque pernatanres, in Septentrionalem Oceanum, circumnavigata quaſi Britannià, ſe transferunt. & ibi ad Junium occultantur. Poſtquam fretificavere, redeunt.

Uſus ipſorum in cibis, apud Septentrionales frequens. Recentes murià conditi, & exſiccati, menſis inferuntur. Solent & ſaliti aqua macerari: ſalſugine depoſita, in craticula aſſi eduntur. Conſpecta in novo orbe volantium nubes. *Miſera horum*, inquit [Thuan. Hiſtor. l. 117.] Thuanus, *conditio, quibus nec in mari natantibus, nec in aere volantibus, tutus unquam receptus, naturamque in utroque elemento novercam experti, cum ut ſe à pernicie cognatorum piſcium aſſerant, in altum evehunt, mox ab avibus circumvolantibus rapiuntur; quarum ſi roſtrum fugiendo evaſerint, arefactis alis deficientes, rurſus ſe in aquas præcipitant, & volando feſſi, à piſcibus infeſtis glutiuntur. Itaque mediam ſortem eligentes plerunque in obvias naves involant, & præda hominum fiunt.*

[Plin. H. N. l. 32. c. 12 Tab. I. 7.] Liparis piſcis à Plinio memoratus, à pinguedine, quaſi [illegible] nomen invenit. *Capite* terreſtrem curriculum refert. *Os* ei parvum, ſine dentibus, maxillis aſperis. Virga à capite ad caudam ſatis lata. *Squammæ* parvæ. *pinnæ* ad branchias & in ventre binæ. alia à podice ad caudam, alia à cervicis loco ad eandem continua ſine aculeis.

Cauda in duas deſinit. Adeò *pinguis* eſt, ut ſub cute pinguedinem loco carnis habeat; aſſervatus, totus in oleum abiverit.

ARTICULUS IV.

De Apro Scolopace & Monocerote.

[Tab. I. 8. Aldrov. l. 3. c. 12. de Piſcibus.] APer Rondeletii, quem ille cum Apro veterum eundem, ſed falsò ut Aldrovandus oſtendit, ponit, piſcis eſt ſquammoſus, ferè rotundus, compreſſus corpore prææ duro; & aſpera veluti ac villoſa *cute* prædito, *roſtro* ſuis inſtar, oblongo & obtuſo, ſine dentibus. *aculeis* præacutis, duris, longis, rectis. ſetas inæquales eſſe diceres, qui mox à capite ſecundum dorſi longitudinem decurrunt. *Pinnas* habet ad branchias duas, in ventre duas alias, multis firmiſque aculeis & à ſe disjunctis conſtantes. à podice tres aculeos breves & acutos. Cauda in unā pinnam deſinit.

Iconem porci ſupini Salviani tradit Tab. XXXI. 1.

Qui Rondeletio SCOLOPAX, ſeu Aſcolopax eſt, hunc alii *Elephantem*, ſed perperam. roſtrum enim rigidum eſt; Geſnerus *Serrā* Plinii quod radium caudam verſus ſerratum habeat, nominat. Semper ferè parvum eſſe. exinde conjicit Rondeletius quod tres ejuſdem magnitudinis ovis diſtentos viderit. [Tab. I. 9. Rondel. ut Hiſt. Piſc. Geſnerus de Aquatil.]

Corpore eſt rorundo, Erythrini modo rubeſcente. *roſtro* prælongo, rigido. In dorſo habet *aculeum* lougum durum, præacutum, altera tantum parte ſerratum. denticulis ſerram referentibus, utpote contiguis baſibus quæ latiuſculæ ſunt. *Caudam* habet tenuem.

Caro ei, ſubſtantia Pagro ſimilis. boni ſucci & facilis concoctionis. Cum rarus ſit, exſiccatus potius ſervatur quam editur.

Monoceros Cluſii, ob conſimilem potius cum Sclopace formam, quam ut quod inter ſquammoſos cenſeri debeat; aſpero enim corio eſt; priori ſubjungitur. Ex orientali India alatum Cluſius ita deſcripſit. Ab extimo ore uſque ad caudæ pinnas, paulo longior erat tribus unciis, medio corpore paulo plus uncia latus, &c. [Tab. I. 10.] [Cluſius l. 6. Exot. c. 27.]

ARTICULUS V.

De Glauco veterum & Hippuro.

GLaucus piſcis à colore cæruleo ſeu Cyaneo ita dictus, [illegible] interdum à Græcis, teſte Euſtachio, dicitur, & benè à *Glauciſco*, cum ille æſtate lateat, ſi Ariſtoteli & Ovidio credimus; hunc æſtate & hyeme Damoxenus Comicus in cibis laudet, diſtinguitur. Mneſitheus apud Athenæum inter [illegible] Volaterranus ſerratorum & carnivororum genera, eum ponit; Ariſtoteles ſquammoſum facit, & paucas appendices supernè circa ventriculum exeuntes habere adjicit. Plinius auſtero & iraſcenti mari ſimili colore, eſſe prodit. [Tab. I. 11.] [Plin. l. 32. c. ult.]

Apud Rondeletium *tres* ipſius habemus *ſpecies*. *Prior* provincialibus *Cabrolle* dictus, tricubitalis quandoque, corpore eſt longo, ventre compreſſo, *dorſo* falcato, cæruleo, *cute* nitida, *ſquammis* vix apparentibus, ni cutis exſiccetur. *ventre* candidiſſimo, *maxillis* aſperis potius quàm dentibus munitis. Statim à capite *aculeos* habet; quorum duo qui juxta anum ſunt, velut in vagina conduntur. Aculeos *pinna* ſequitur, ad caudam uſque continua, initio magna, maculà nigrà notata, inde brevis & tenuis, tenuibus quaſi villis conſtans Ad branchias pinnæ aurei ſunt coloris, pro *podice* rimam potius quàm formam ſortitus eſt. *Ventriculum* habet magnum cum uno appendice. *Veſica* fellis inteſtino adhæret. *Splen* parvus, caro candida & pinguis viſitur. Salvianus *Amiam* veterum eſſe credit, Jovius centrinam quibuſdam videre dicit. [Plin. H. N. l. 9. c. 36.]

Alter minor, unde [illegible] apud Athe-

næum eſſe conjicit, ſeptem aculeos in dorſo, ad caudam ſpectantes habet; à ſuperiore branchiarum parte ad medium corpus linea tortuoſa admodum dimittitur, hinc rectâ ad caudam protenditur.

Tertio quem *ſinuoſum* vocat, quod linea à branchiis ducta, ſerpentum corporis flexibus gradientium inſtar tortuoſa ſit, dentes ſunt acuti, dorſum ex cæruleo nigreſcit.

Oppian. l. 3. Halieutic. Athenæus. Dipnoſ. l. 7. *Locum* in petris etiam & arenis paſci Oppianus ſcripſit. Numenius apud Athæneum κατὰ μνία ἐρχόμενοι. id eſt, *per algas molles*, fluctibus minimè agitatas & muſcum verſari, tradit. Ariſtoteles, & Athenæus pelagium fecit. *Cibus* quidem ipſi, carnes. Sed nec algam vel muſcum contemnit. Vnde Tarentinus eſcam ad Glaucos capiendos præſcribens, partem ex muſco & farina, partem ex piſcium carne componit. Fœtum ſuum ore, ubi metuit recipere, iterum emittere, tradidere quidam; quia ſpinoſus eſt, de Glauco Galeo ſumendum id videtur: ſanè Æl. H. A. l. 1. c. 16 Ariſt. H. A. l. 6. c. 16 ſolum ex Galeis Acanthiam fœtus ſuos propter ſpinam non recipere, author eſt Ariſtoteles. Æſtate circa LX. dies non conſpicitur. Plinius alibi dictor. immemor, nunquam apparere ſcripſit.

Plin. H. N. l. 32. cap. ult. *Uſus* ipſius expetitus in cibis, ſive uterum gerat, ſive non. Caput tamen potiſſimum, apud Anaxandridem, Sotadem Comicum, inprimis ſi in Olyutho, & Megaris captus eſſet, commendabatur. Euſtathius palmam oculis tradit. ut ut ſit, difficulter, ſi Tralliano & Mneſitheo credimus, concoquitur. Concoctus permultum alimenti præbet. Ex jure ſumtum ſeu Glaucum ſeu Glauciſcum, copiam lactis mulieribus facere, Plinius Author eſt.

ARTICULUS VI.

De Hippuro & Reverſo Indico.

Plin. H. N. l. 32. cap. 9. Tab. I. 12. HIppurus ſeu à ſimilitudine equinæ caudæ, ſeu διὰ τὸ ἵππου εἶδος ἔχειν ἢ ὅτι ἐξάλλεται quod equi more feratur & ſaliat, ita dictus, aliis ἀρνευτὴν ab agnis ſaltus urinantibus ſimiles exercentibus, Dorioni & Epeneto κορυφαίνα, à pinna quæ à vertice incipit, Rondelet. in Hiſtor. Piſcium. in eoque veluti criſta erigitur, Hiceſio *Hippurea*, Hiſpanis *Lampugo*, Gazæ *Equilis* vocatur. Glauco colore interniſque partibus ſimilis eſt, & facilè inter cæteros piſces ex *pinna* quæ à capite incipiens in prona parte ipſi unica eſt, & caudæ equinæ ſimillima, villis multis conſtat, cujuſmodi in nullis aliis piſcibus reperitur. Venter in medio corpore ſitus eſt.

Ariſt. H. A. l. 9. cap. 10. *Degit* in pelago, mari Mediterraneo ignotus. Caryſtius ab Archeſtrato maximè celebratur, quod mirum, cum cæteri ibi piſces viles ſint. Delectatur carnibus, & naſſis incluſus tantopere creſcit, ut inde incrementum cepiſſe videatur. Vere *parit*, hyeme latet in natatu celer eſt, & nunquam niſi certis diebus capitur.

Tab. III. 1 Cluſius. Exot. l. 6. c. 18. Reverſus Indicus duplex eſt, Anguilliformis alter, de quo inferius dicemus: alter, de quo hic, ſquammoſus. Nomen inde, quod retractus venerur, accepit. Magnitudine est palmi. Squammis contegitur rugoſis, ſpinis in dorſo, & ab umbilico ad caudam maximè acutiſſimis. Docilis eſt, & facilè cicuratur. Nieremb. Nat. Exot. l. 11. c. 18. Magnam Indis in venandis piſcibus præſtat operam. Tenui ſed valido funiculo alligatus ad mare defertur, blandis animatus verbis in piſcem conſpectum, etiam magnum, emittitur, ejuſdemque lateri ſeu ventri ſeſe affigit. ſic extrahitur. Præda blandè avellitur, ne, quia valide adhæret, diſcerpta intereat.

REVERSUM Indicum anguilliformem vide Tab. II.

CAPUT II.

De Pelagiis Levibus.

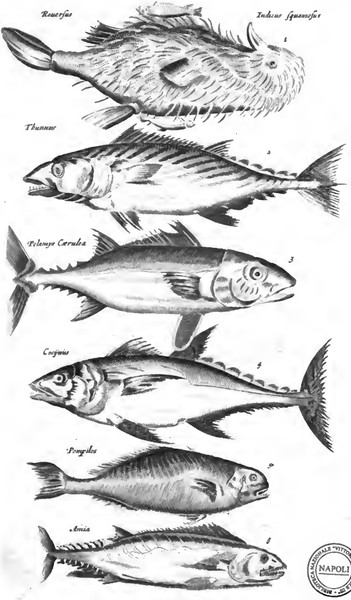
ARTICULUS I.

De Thunno.

THunnus, ſeu à Græcorum θύνειν quod eſt magno impetu moveri, ſeu ab Ebræorum Thannia, quo Cetaceum piſcem intelligunt, ſic dictus, multa apud Authores pro diverſitate ætatum ſortitur nomina. Thynnis ſeu Thynna ſimpliciter ſive mas eſt ſive fœmina, Pelamyde major, Thunno propriè dicto minor. Aldrov. l. 3. 18. Tab. III. 2. 3. 4. *Cordyla* appellatur partus, quot fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Plin. H. N. l. 9 c. 15. Byzantii αὐξίδας, διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐξάνεσθαι ut teſtatur Ariſtoteles, ſeu quod paucis diebus augeſcant (Gaza *Auxum* vocat) dicunt. Ariſt. H. A. l. 6 cap. 16. Redux in Pontum ex magno mari Cordyla, *Pelamydis* nomen, ſeu παρὰ τὸ ἐν τῷ πηλῷ ..., id eſt *quod in limo ſe abdat*, ſeu διὰ τὸ εἶναι ἅμα *quòd gregatim degat*, ut Plutarcho placet, (*Limoſam*, *Limatriam*, & *Lutariam* alii vocant) ſortitur. Plutarch. de ſolert. Animal. Pelamydes cum annuum exceſſere tempus, *Thunni* vocantur. hiſce paulò majores *Tritones*, *Orcynus*, *Apolectus*, *Sarda*, *Synodontis*, *Cybia ſeu Cybios*, *Cete*, *Melandrys*, *Triton*, *Chelidonas*, *Xanthias*, propriis ſuarum appellationem rationibus non carent ſed & variis eorum ſale aſſervatis partibus, ſingularia nomina indita, apud Authores invenies. Aldrov. l. 3. c. 11.

Lubricos eos Plinius facit. Rondeletius ſuum Orcynum, ut & eum quem Pelamydis veræ ſeu Thunni Ariſtotelis nomine exhibet, ſquammis magnis ita ad amuſſim compactis, ut iis carere videatur, tegi, coctione eaſdem dehiſcere, tuncque perſpicuè apparere tenui membrana contectas, ſcribit. Rondelet. in Hiſt. Piſc. Pelamydem verò Sardam cute levi eſſe, & ſine ſquammis, ea parte, quæ à pinnis ad branchias ſitis, incipit excepta, adjicit. Sed nec vel de ſexuum notis, vel de Pelamydum, & Thunnorum differentiis inter

Autho-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

[Ariſtot. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9 c. 15 Athen. Dipnoſ. l.] Authores convenire videtur. Ariſtoteli Plinio & Athenæo mas à fœmina eo diſtinguitur, quod hæc ſub ventre pinnulam habeat ἀφαρεῖ dictam, quâ mas caret. Rondeletius in utroque ſemper pinnam ſub ventre deprehendi ait, indiviſam in mare, diviſam in fœmina, ut podicis foramen dilatari, fœtuſque commodius in lucem edi poſſit. Ligures & Maſſilienſes piſcatores nunquam [Scaliger in Exercitat.] ex Pelamydibus Thunnos fieri apertè oſtendiſſe, author eſt Scaliger: à Pelamyde hoc unum diſtare Thunnum, quod hic ſit lividus lateribus, illa undantibus maculis tranſverſis atque obliquis eidem deſtinato gerat, aſſeret Bellonius. [Bellon. cit. Aldrov.] Captus Anno M. DC. LXV. circa Gaditanum fretum, pedem xxxij. longitudine, latitudine xvj. in cujus pelle integra claſſis delineara conſpecta eſt.

[Oppian. Halieut. l. 3. c. 620.] *Locus* Thunnorum varius pro ætate eſſe videtur. Oppianus, qui eos piſcibus pelagiis annumerat, ex Occeano in mare Mediterraneum, cum vere ad ſobolis propagationem inſtigatur, venire, ideoque tum plurimos in Tyrrheno & Iberico capi, author eſt; menſe Majo Xiphiis cogentibus irrumpere, Jovius adjieit. Pelamydes æquora fluvio aut paludi vicina incolere, ideò in Pontum ad dulciora pabula gregatim intrare, ex Plinio habemus, [Plin. H. N. l. 9. c. 15.] ibidem, ut & in Mæoticis paludibus naſci, Strabo retulit. [Strabo. Georg. l. 7.] tepore gaudere ideò per ſumma maris natare, aliquando flumina ſubire, ex Ariſtotele diſcimus; [Ariſtot. H. A. l. 8 c. 19.] Viſos qui Agathopoli ad pontem uſque, qui aliquot millibus paſſuum à mari diſtabat, conſcenderent, Rondeletius prodidit. [Rondelet.] ſed & in Rheno, Nilo, Pado, Platina ſcripſit. in algoſis quibuſdam locis. Gaditanis extra Herculis columnas ſubſolano vento eò delatis, ingenti numero, magnitudine & craſſitie incredibili, occurriſſe, Admiranda Ariſtot. venditant. [Ariſtot. in admirand.] Vix credendum Thynnorum multitudinem in Indico mari tantum, ut Magni Alexandri claſſis haud alio modo, quàm hoſtium acie obvia contrarium agmen adverſa fronte direxerit quòd apud Plinium legimus. [Plin. H. N. l. 9. c. 3.] Græci ſcriptores enim Cete & Phyſiteres fuiſſe innuunt. De eorum circa Byzantium & captura & mora ita Strabo &c. [Strabo Georg. l. 7.]

Cibus eis aliquando alga; ſæpè, circa Hiſpaniam inprimis, (ex anteriore ad columnas delati pelago, eſca deficiente macerantur) [Ariſtot. in Admirand. Strabo l. 3.] glandes, ex quercubus ad mare naſcentibus delapſæ quibus vehementer pingueſcunt: & ex harum ubertate, ubertas Thynnor. colligirur: [Athen. l. 7 Dipn. Polybius Hiſtor. l. 34.] ut plurimum caro. Tepore fœturæ quicquid attigerint, liguriunt. quin & partu ſoluto, ne propriis quidem parcunt natis, [Ariſtot. H. A l. 6. c. 17.] ſed læti tempore veris *Ova vorant ſubitò, & lacerant ſub dentibus atris.* [Oppian. Halieut. l. 4.] aliquando præ pinguedine rumpi Ariſtoteles author eſt.

[Ariſtor. H. A. l. 6. c. 17.] *Vitam* ad biennium duntaxat producere, quod Plinio ex Ariſtotele placuit, vix veriſimile videtur. [Plin. H. N. l. 9. c. 15.] Ad tantam enim excreſcunt magnitudinem, ut xv. talenta pendeant, caudaque duo cubita, ſeu ut apud Ariſtotelem extat, quinque palmum latitudine, expleat, [Ariſtot. H. A. l. 8. c. ult.] & viſi capi, quos corporis magnitudine, ſquammarum craſſitie & corporum duritie biennio multo provectiores fuiſſe fateri oportuerit.

De *Generatione* habemus, Thunnos coire menſe Februario poſt idus Junii initio parere ſemel, [Ariſtot. H. A. l. 5. c. 11. edit. Scalig.] & quidem, in Ponto Thunnos, bis credi, quia partim tempeſtivus partim cordus ejus fœtus eſt. prior ſoboles menſe Decembri ante brumam exit, poſterior vere. [Plin. H. N. l. 9 c. 15.] *Ova* edunt quaſi in utriculo. Ex his fiunt, quas Scordulas vocant, Byzantii Auxiadas quod paucis diebus augeſcant. [Oppian. Halieut. l. 4. v. 505.]

Exeunt Autumno cum Thunnis ſimul, verno autem tempore repetunt, jam factæ Pelamydes. [Vide Oppian. & Scalig. p. 234] Quantum ad *animales functiones*, conceſſit & iſtis ſingularia quædam Natura. Dromades eſſe, ſeu ut Gaza reddit curſores, ex ſuperioribus cognoſci potuit. Non vagantur tamen bruma; ubicunque deprehenſi uſque ad æquinoctium, ibi hybernant. [Plin. H. N. l. 9. c. 11.] Ex Ponto exituri lævam tenent, & Aquilonem operiuntur, ut ſecundo fluxu exeant. ingreſſuri eundem, ad dextram flectuntur, quia dextro oculo plus cernunt, utraque natura hebete, Eadem debilitas in cauſa, [Plin. H. N. l. c.] quod ad ſaxum illud miri candoris, à vado ad ſumma perlucens, quod in Euripo Thracij Boſphori, quo Propontis Euxino jungitur, in ipſis Europam Aſiamque ſeparantis freti anguſtiis, juxta Chalcedonem in Aſiæ littore viſitur, exhorreſcant, & ſic repetente territi, adverſum Byzantii promontorium, ex ea cauſa appellatum Auri cornu, præcipiti petunt agmine. Noctu proficiſci & vetuſtiſſimum Amphyliti vatis apud Herodotum oraculum, [Herodot. l. 2. Hiſtor.] & nummus à Bellonio viſus, in quo altera parte ſpica, altera Thunnus conſpiciebatur, [Aldrov. l. 3. de piſcib. c. 18.] & ſupra hunc Luna cum inſcriptioue PHILIPPENZE, innuit, nec de nihilo eſt, quod Plinius, poſtquam dixiſſet, [Plin. H. N. l. c.] capturam illorum à vergiliarum exortu ad arcturi occaſum durare, reliquo tempore hyberno latere in gurgitibus imis, niſi tepore aliquo evocatos, aut plenilunijs, adjiciat. In natando figuram cubicam, ſi gregatim vagantur, ſervant, [Plutarch. de ſolert. Animal.] atque ſex lateribus comprehenſi, ſoliditatem ex ſemetipſis conſtituunt. Ad promontorium Bubonieum, maximi, ſuum inſtar, ſoli vagantur. [Ælian. H. A. l. 15. c. 3.] alii more luporum bini proficiſcuntur. nonnulli more caprarum, gregatim paſcuntur. Exoriente canicula, in Euxinum natare contendunt, & marinis fluctibus, & fervidè radiato ſole caleſcentibus, inter ſe velut contexti, confertis turmis ſeſe invicem opacant. *Dormire* infimis gurgitibus, ſub ſaxo aut littore ab- [Ariſtot. H. A. l. 4. c. 10]

Oppian. Halieut. l. 2. c. 5.

ditos, Ariſtoteles prodidit; & quidem tam profunde, ut ne jactâ quidem fuſcinâ, moveantur. Sub Caniculæ exortum œſtro exagitantur. Heret ille ubi cutis tenuior, ſub pinna, & ita miſeros divexat, ut ſæpè in terram [illegible] ſaliant, ſæpè in naves ſe conjiciant.

De *Sympathia* & *Antipathia* non eſt quod multa dicam. Dicuntur Cephos habere comites, qui carunculas piſciculorum, à Thunnis diſcerptorum, aquis innatantes, depaſcuntur. Cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, à Sicilia prohibiti, in majores incurrunt belluas. Majo Menſe à Xiphiis ex Atlantico Oceano in mare mediterraneum pelluntur. Non aliter ab iis gregratim in fugam agi, quàm ovium greges à lupis Mathiolus author eſt. De captura Thunnorum agere alterius loci eſt.

Plin. H. N. lib. 9. c. 15.

Uſum repercre in *Cibis*. Olim membratim cæſi cervice & abdomine ([illegible] Athenæus vocat) commedabantur, atque clidio (clidia Thyum Feſtus, Petimen ex Nævio Petimen piſcinum, quod eſt inter duos armos ad pectus, claviculas Medici vocant) ſalitis, Omotarichi nomen impoſitum eſt) recenti duntaxat, & tum quoque gravi ructu; cætera parte plenis pulpamentis aſſervabantur. Melandria vocabantur, cæſis quercus aſſulis, ſimillima. Viliſſima ex his, quæ caudæ proxima [illegible] dicebantur, quia pingui carenti hinc [illegible] nomen, probatiſſima, quæ faucibus, Pelamides in apolectos, particulatimque confecti, in genera Cybiorum (ſic dicuntur ſeu ſalſamenti fruſta quæcunque in formam [illegible] diſſecta; vel quæ ex dorſi partibus cervici clidioque proximis) diſpertiebantur. Alexis caput, commendabat, caudam Antiphanes. Falconius Hetruſcus eruditioris gulæ ganeo, novum & ſapidiſſimum obſonii genus ex iis commentus eſt. Athenæus [illegible] (intritum hoc, ex aliis & aliis condimentis) aliis piſcibus prætulit. Alii ſalſamenta, quæ [illegible] ſeu [illegible] potius, quàm recentis piſcis quamlibet partem præferunt. Sunt quippe Xenocrati apud Oribaſium ſtomacho inepti, mali ſucci, flatulenti, ad excernendum difficiles. Galeno, durâ carne præditi, & inſuaves. Archeſtratus tamen nobilem Thunnum circa Byzantium, Caryſtum & Siciliam; præſtantiorem circa Cephalem & Tyndaridem oram; præſtantiſſimum circa Hipponium Italiæ, naſci, circa Samum ingentem, & deorum conviviis dignum capi, prodidit.

Plin. H. N. l. 32. c. 10. Ælian. H. A. l. 13 c. 27. Dioſcor. l. 2. c. 30.

Præbent & in *Medicina uſum*. Sanguis fel, & jecur, ſive recentia ſive ſervata, vim pſilothri obtinent. Non pubeſciturum, qui in pueritia iis illitus eſt, Ælianus affirmat, Omotarichus largius ſumptus, Preſteris ſerpentis venenum retundit. Cybiorum cinis, cum melle ad Condylomata confert.

ARTICULUS II.

De Pompilo & Amia.

Tab. III. 5.

POMPILUS ſeu [illegible] à tranſvehendo, (fabulantur enim Pompilum hominem [illegible] portitorem, vel ut Athenæo placet [illegible], ab Apolline quod Ocyrhoën puellam trajeciſſet, in ſui nominis piſcem tranſmutatum) ſeu quod navigantes in alto mari ad continentem uſque comitetur; aliis ſacer piſcis, aliis [illegible] dicitur, & à Plinio inter Thunnos reputatur. Athenæus Pelamydi ſimilem & varium eſſe inquit. Rondeletius pro eodem, piſcem ſquamis carentem, in dorſo varium & maculoſum, in quo à branchiis ad caudam linea magna curva, à qua ad ventrem lineæ multæ tranſverſæ interpunctæ deſcendunt, ducitur. pars quæ ſupra & inter oculos eſt, flaveſcit, aurique colorem imitatur. Cauda in unicam non diviſam, neque creſcentis Lunæ figura, Thynnorum & Pelamydum more, deſinit.

Ælian. H. A. l. 15 c. 23. Athen. Dipn. l. 6. Apollon. Rhodius in Argon. Plin. H. N. l. 9 c. 29. Athen l. c. Rondelet. in Hiſt. Piſcium.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Locus ipſis ima maris ſedes eſt. Sæpe navigia velis euntia comitantes, mira aliqua dulcedine per aliquot horarum ſpacia, & paſcuum millia à gubernaculis non ſeparantur, ne tridente quidem ſæpius in eos jacto territi. ubi terram perſenſere, recedunt, nec longè abeſſe nautis colligitur. Inimicos experiuntur Delphinos ſed magno horum exitio. Deguſtatis enim illis, continuò convelluntur, furoreque incenſi, pelluntur, ad littora, eſca marinis avibus futuri.

Oppian. Halieut. l. 1. Ælian. H. A. l. 2 c. 15. Athen. l. 7.

Amiam ſex [illegible] quod una cum ſui generis piſcibus erat; ſive quod [illegible] quod non ſolitaria ſit, ſed gregatim vivat, ita dictam Ælianus *Troctam*, Hiſpani *Bizam* quaſi Bizantiam, alii *Bonitam*, vocant. Jovius & Salvianus pro ea Lechiam, alii Sphyrænam, quidam illum piſcem qui Hiſpanis Lambugo dicitur, perperam ſubſtituunt. Piſcis eſt Pelamydi, vel Thunno vel Scombro corporis ſpecie, pinnis caudæ ſimilis cute lævi, ea parte quæ circa branchias eſt dempta, *roſtro* acuto, *oculis* parvis auriæmulis. *dentibus* ſerratis, acutiſſimis, in os recurvis. *branchiis* opertis, *ventre* craſſo, argenteo, rugoſo, longo, ad podicem uſque demiſſo, cujus appendices ſunt innumeræ ſcombrorum appendicibus tenuiores. *dorſo* cæruleo, & dum vivit ſplendente, à quo ad ventrem lineæ ductæ ſunt obliquæ, nigrantis, certis intervallis à ſe diſtantes. *Caudã* habet tenuem, in figuram lunæ in cornua curvatæ, *inteſtina* gracilia, *epar* rubeſcens, *ſplenem* nigrantem, *fel* toti inteſtino attextum, vel ad illud porrectum pari cum eo longitudine, ſæpe etiam replicatum.

Athen. cap. Plutarch. utra animal. Ælian. H A. l. 1. c. 6. Tab. III. 6 Rondelet. de Piſcib.

Ariſtot. de part. Animal. l 4. c. 2. Ariſt. H. A. l. 2. c. 18. ex Scalig. ſect. Ariſt H. A. l. 8 c. 13.

Degere in mari, ſtagnis & fluviis affirmat Ariſtoteles, & cum eo Scaliger. vicinum fluviis & ſtagnis ob dulcem aquam & limum amare, Oppianus Pontum ſubire, atque

Scalig. ad l. 2 H. A. c. 18 Oppian. Halieut. l. 1.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 13.
Ariſt. H. A. l. 6. c. 13.

atque ibi cum ſuis ducibus æſtatem traducere, tum quod ibi belluæ magnæ pauciores, tum quod ob dulcium aquar. permiſtionem, paſtus gratior; unde eorum incrementum ſingulis diebus intelligitur, certum. Circa Provinciam in maris anguſtiis quas inſulæ frequentes efficiunt, capi, Rondeletius author eſt.

Ariſt. l. 8. Hiſt. c. 2.

Veſcuntur aliquando algâ, ut plurimum carne. Audaces & celeres ſunt. quin Troctam ſaltu valere Ælianus loco ſuprà citato ſcripſit.

Oppian. Halieutic. l. 2. Ælian. H. A. l. 12. c. 53.

Pugnam cum delphinis apud Oppianum eleganter deſcriptam invenies. idem de Troctis apud Ælianum legitur. Capræ proſiliunt, & arroſâ liniâ aufugiunt. Appetuntur à quibuſdam piſcibus in eſcam, Glauco inprimis, ſi Tarentino fides eſt.

Ariſtot. H. A. l. 4. c. 8.

Adhibentur in *cibis* tanquam boni ſucci ad excernendum medii, ſed parcè nutrientes. Archeſtratus autumni tempore poſt Vergiliarum occaſum, Byzantiaſque inprimis commendat. procul à mari Helleſpontiaco deteriores ſcribit. ſi vicinum Ægei maris tractum pertranſieris, priſtinam gloriam maculare invenies.

ARTICULUS III.

De Xiphia ſeu Gladio.

Tab. IV. 1. 2. Ælian. H. A. l. 13. c. 4.
Homer. Odyſ. m.
Plin. H. N. l. 32. c. 11.

PIſcem qui à figura roſtri *Xiphias* communiter, [illegible] Epicharmo, [illegible] Menandro, Gladius Latinis dicitur, Homerus [illegible] Heſychius & Varinus [illegible] alii *Thranin*, Hermolaus *Tomum Thurinum*, ità enim apud Plinium legit. fortè à Thuriis Italiæ oppido. Albertus *Militem* appellat, *Galeum* à Plinio vocari; Salvianus & Maſſurius perperam oppinantur.

Rondel. in Hiſt. Plin. H. N. l. c. Strabo.
Athen. Dipnoſ. l. 7.
Oppian. Halieut. l. 2.
Ælian. H. A. l. 14. c. 23.

Magnitudine interdum eſt inſigni. Ad decem nonnunquam cubitos accedere, tradit Rondeletius. Delphini magnitudinem excedere, Plinius; naviculas æquare, Strabo *Corpus* habet teres, à capite ſtatim valde craſſum, deinde ad caudam uſque tenuius, in extremo ante caudæ exortum eminentia quædam extuberat. *Corium* caudam verſus, ducta manu læve eſt, os verſus aſperum. *Squamma* ſub cute latent plurimæ, *adeps* in dorſo ſuis more reſidet. Utraque *maxilla* roſtrata eſt, ſuperior magis oſſea, durior, aliquando bicubitalis, (Athenæus totius corporis magnitudini æqualem eſſe, ſcribit) inferior brevior & triangularis, plærumque illa habet ſe ad totam magnitudinem ut tria ad decem, iſta ut unum. *Gladius* eſt ferro acutior, ſed extincto piſce corrumpitur. Gellius ejus mucrone dura excavavit ſaxa. *Dentes* ipſi falſo Ælianus tribuit, non admodum curvos, nec admodum inanes. Nullos enim habet, eorum loco oſſa oblonga & aſpera in palato reſident, abſumtâ in tantum gladium materiâ, quæ dentibus cedere debuerat. *Oculi* ipſi orbiculati prominentes, & ante eos foramina. *Branchiæ* octonæ & duplices, *tergus* ex cinereo nigricans, & ſerici inſtar ſplendens. *Pellis* tenuiſſima, *venter* argento micans. *Fellis* veſicula inteſtino committitur.

Ariſt H. A l. 2. c. 13.
Plin. H. N. l. 32. c. 11.
Ælian. H. A. l. 14. c. 21.

Degunt in mari, & raró adeunt littora. Copioſius verò juxta Scillæum promontorium apud Siculos & Zophyrium quod Italiæ extremum eſt, hodieque Spartiventum à nautis nuncupatur, capiuntur. Tribuuntur tamen ab Æliano & Danubio, ſed & in Dania in lacu Suerinenſi notiſſimi dicuntur.

Ælian. l. c.

Victitant piſcibus, quos roſtri incurſu interficiunt, nec prius comedunt, quam ſpiculo transfixerint.

Oppian. Halieut. l. 2 v. 509. Plin. H. N. l.
Opian. l. 2 v. 509.
Ælian. H. A. l. 9. c. 40.

Exortu Caniculæ divexantur ab œſtro ſeu aſilo (Animal eſt parvum, ſcorpionis effigie aranei magnitudine) tantoque infeſtantur dolore, ut in naves ſæpenumero exiliant. Balænam exhorreſcunt, eamque conſpicati, gladium ſuum in terram, aut obvium quemcumque vadi locum impingunt, ſic infixo capite ſeſe continent. Nec tamen ſua ignorare arma credendum. Utitur roſtro tanquam gladio. Sæpe in mari Indico validiſſimas Luſitanorum naves, ad ſeſquipalmum aliquando perforant. Viſus in mediterranea juxta navim natantem, medium roſtro diſcidiſſe. Græcanicum ſermonem ab Italico diſtinguere, illum minimè reformidare, ad hunc diffugere, Joannes Marius Cætaneus, qui Locrenſi in littore Xiphianum piſcationi interfuit, prodidit, & Brutii teſtantur.

Uſus in cibo rarus. Carne enim eſt arida, & difficulter concoquitur. Archeſtratus Byzantinum commendat.

ARTICULUS IV.

De Remora & Cetorum Duce.

Tab. IV. 3.
Plin. H. N. l. 9. c. 25.

DE Remora, quæ *Echeneis*, *Remiligo*, & *Naucrates*, dicitur, vix quicquam certi ſcribere poſſum, adeo Authores in diverſa ſcinduntur, tria tamen occurrunt, deſcriptio, facultatis naves retinendi, & cauſa. Variè à veteribus deſcribitur. Quibuſdam eſt parvus piſcis, aſſuetus petris. Quidam eum pedes ex Ariſtotele habere opinantur, ita poſitâ pinnarum multitudine. Mutianus muricem eſſe, latiorem purpurâ, neque aſpero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice concha, utroque latere ſeſe colligente, quibus inhærentibus, plenam ventis ſtetiſſe navem, portantem nuncium à Periandro, ut caſtrarentur nobiles pueri, conchaſque quæ id præſtiterint, apud Guidiorum Venerem coli, prodidit. Trebius Niger pedalem eſſe, & craſſitudine quinque digitorum credit. Tres eo nomine celebrari, haud perperam inde colligas. Nec inter recentiores de eodem convenit.

venit. *Rondeletius* inter ignotos reponit. *Gillius* nunquam ſe piſcem, vel piſcatorem qui ipſum vidiſſet vidiſſe profitetur. *Bellonio* eſt totus exoſſis, mollis, lubricus, coloris herbacei, inferiore parte planus, dorſo repandus, in gibbo convexus, limacis rubri teſta carentis effigiem referens. Eidem ad ſpitamæ longitudinem & manubrii ligonis craſſitiem plerunque excreſcit, circa ſaxa in mari, ſed lentè ſerpit, & iter cornibus prætendit, mucaginemque ut limax ſerpendo relinquit. In Corcyra frequentiſſimè è verriculis extrahi dicitur. Quam in *Imperati Neapolitani* Exoticotamiejo Neapoli vidimus, ſic deſcribitur Capite ſupino acetabula habet ſimilitudine cirrorum ſive acetabulorum Polypi, quibus naves magnoſque ac cetaceos piſces apprehendens pertinaciter hæret. Curſumque eorum remoratur, & pro arbitratu ſuo retinet. Ad magnitudinem corporis Icon expreſſa eſt.

Remoræ Aldrovandi color toto ferè corpore ad violaceum inclinat. *Latera* candicant. medium corpus ſubviridis linea interſecat. *Cauda*, quæ unicam pinnam degenerat ad cæruleum vergit *Roſtrum* canino ſimile, niſi inferior maxilla ſuperiorem longitudine ſuperaret. *Pinnæ* toto corpore ſex. Simillimus Embdæ in Friſia piſciculus repertus eſt, referente Geſnero. quatuor digitorum longitudine. Cuticula ſine ſquammis tenuiſſima. capite pro corporis magnitudine maximo. Oculis parvis, reliquo corpore turbinato. ſub mento quiddam habebat figura acetabuli Cavitas cum digito premeretur, ita adhærebat ut circumferri poſſet.

Geſner. in Hiſt. Piſcium.

Par *facultatis navigia retinendi* ratio. Ruant venti licet, & ſæviant procellæ cogit ſtare navigia ſecundum Plinium (verba ejus ſunt. Ventum eſt ad ſumma natare. &c.) Plinio Oppianus adſtipulatur. Cheremenianus Trallianus apud Plutarchrum impedimentum & moram navigationi inferre. & ut tardius navigia ferantur facere aſſerit ille puppi, hic lateri navis, Oppianus carina adhærere ſcribit. Petrus Melara Cardinalis Turonenſis triremem cum è Gallia Italiam mari peteret, ab eodem (niſi forte de Lampetra id accipiendum ſit) in medio curſu retentum fuiſſe. Kircherus pro fabuloſis omnia iſta habet. Nunquam talem à Plinio ad tempora noſtra effectum notatum, etſi totus orbis navigationibus luſtratus ſit. Non poſſe potentia majus à minore vinci. Nullum magnetis fruſtum, quamvis efficaciſſimum, exactiſſimeque libratum aliud majus & gravius allicere. Frequenter in freto Siculo ob contrarios æſtus, unam onerariam extenſis velis, ſecundo vento in mediis fluctibus hærere, vicinis curſum tenentibus.

Plin. H. N. l. 32. c. 1.
Plutarch. l. 2. Sympoſ. probl. 7.
Kircher. l. 3. Artis Magner.
Oppian. Halieut. l. 1. c. 221.
Rondel. de piſc. marin. l. 15. c. 18.

De cauſis haud certiora occurrunt. Rondeletius Ariſtotelis reſponſo, quo cur clavus cum ſit parvus, & in extrema navi, tantum poſſit, ut ab exiguo temone & hominis unius viribus, magnæ navium moles moveantur, exponit, innixus, minus potius ad contactum Remoræ moveri, quam ſiſti oſtendit. Idem de Plutarcho dicendum, dum navim multo muſco & alga obductam, aquam obtuſius ſecare, & tardius moveri, hiſce Echeneidem adhærere, ſi tarditatis non cauſam, ſed cauſæ accidens eſſe, prodit. Fracaſtorio latentis ſcopuli Echeneidem indicium eſſe, navi ita ut avelli nequeat propter metum vacui, adhæreſcere, placet Scaliger Plinium ſecutus, ad occultas qualitates confugit. Movendi quibusdam eſſe poteſtatem, contrariam aliis. Nemini comperta in igne caloris principia. hunc Lonicerus ſequitur. Suarezius influentias cœleſtes addit. nec Baſilius & Ambroſius renuunt. Peculiaris Keckermanni opinio. Viſcoſum & frigidiſſimum humorem de ſe fundere putat Echeneidem. hoc aquam circa gubernaculum congelari, ipſum quaſi immobile reddi. Vix quicquam veriſimile.

Ariſt. in Mechanic. quæſt. 6.
Plutarch. Symp. l. 2. probl. 7.
Fracaſtor. de Sympath. c. 8.
Scalig. Exer.
Lonicer. de Aquatic. Suarez. Diſput. Metap. 18.
Baſilius 8. Hexam. homil. 7.
Ambroſ. Hexam. l. 5. c. 10.
Keckerm. in probl. nauticis.

Quantum ad *uſum* alii è Græcis lubricos partus atque procidentias contineri ad maturitatem alligato eo prodiderunt: alii ſale adſervatum adalligatumque, gravidis partus ſolvere, ob id alio nomine Odynolyontem appellari. Amatoriis veneficiis infamem eſſe, indiciorum & litium moram, inter falſa repono.

Plin. H. N. l. 22. c. 1.
Tab. IV. 4.

Cetos ducem habere, tum quod mole corporis oppreſſi tardè moveantur, & facilè in cœnum, brevia & anguſtias impingant: tum quod parum acutè cernant, Oppianus Ælianus & alii authores ſunt. deſtitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere [illegible] is [illegible], Plinio, neſcio quare Muſculus, quo nomine Balenæ partem Oppiano & Ariſtoteli dici falsò opinatur Bellonius, Hermolao *Iulus*, aliis, *Myſtecetus* dicitur. Longus eſt, colore albo, capite longo, anguſta cauda, ſi Æliano credimus. Aldrovandus dodrantalem, roſtro acuto, capite prælongo & plano, cauda anguſta & tenui, toto corpore aſpero, ſquammis experte, ſed oſſeo corio tecto, proponit.

Oppian. Halieut. l. 3.
Ælian. H. A. l. 10. c. 6.
Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 23.

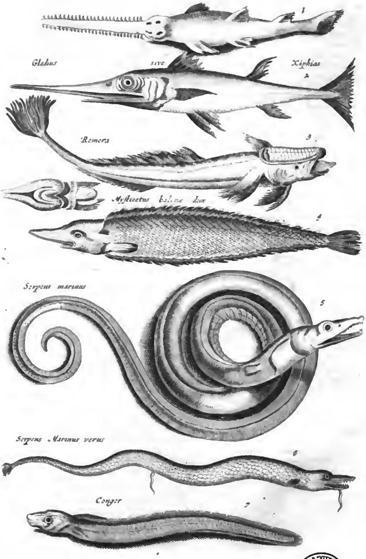
Fabuloſumne id, quod Rondeletius arbitratur, an ambiguum, quod Scaliger, natura talem dederit, an amicitiæ adſcribendum ſit, non diſputo. *Amicitiæ exempla ſunt Balæna, muſculus, quando prægravi ſuperciliorum pondere obrutis, ejus oculis, infeſtantia magna vada, prænatans demonſtrat, oculorumque vice fungitur*, apud Plinium legimus. Agnirum, ore velut anchoram à Balænis recipi, in faucibus dormire; hoc quieſcente, illas non moveri, hoc gubernatore, deſtitutas. ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere.

Scaliger ad H. A. Ariſt. l. 2. c. 16.
Plin. H. N. l. 7. c. 62.
Plutarch. l. utra animal.
Claudian in Eutrop.

A R-

Digitized by Google

Tab. IIIX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ARTICULUS V.

De Serpente Marino.

Tab. IV. 5. 6. Tab. V. 1. SErpens marinus, Plinio *Draca Marinus*, Æliano [Greek] & *Hydrus*, Ariſtoteli [Greek] dicitur.

Plin. H. N. l. 32. c. 1. Ælian. H. A. l. 18. c. 28. Ariſt. H. A. l. 2. c. 15. Ariſt. H. A. l. 8. c. ult. Notabilis ipſorum quibuſdam locis magnitudo. Ejus ſunt in Africa, ut boves infeſtentur, & triremes apprehenſas evertant. Circa Norvegiam ducentorum pedum longi viſi, tantas aliquando ſupra mare ſpinas, erigentes, ut navis per unam tranſire poſſit, ſi Olao Magno credimus. Conſpicitur in ſinu Codano quidam flavi coloris XL. pedum, innoxius, niſi irritaveris. Plin. H. N. l. 6. c. 23. Solinus in Polyhiſt. Arrian. in Periplo maris rubri. Apud inſulas quaſdam ante Perſidem, vicenum cubitorum, terruere claſſem. Tales in Carmaniæ promontorium & Arabiam circa tres inſulas è mari egrediuntur. Baraces ſinus navigantibus perniciosus, quod ad eum è pelago tendentibus prægrandes & nigri ſerpentes occurrant. Maximi cujuſdam deſcriptionem & in Virgilio invenies Virgil. l. 2. Æneid. Is de quo hoc loco, terreſtri ſimilis eſt, capite & corpore congri [Greek] duntaxat, Ariſt. H. A. l. 2. c. 14. & l. 9. c. 37. ore acutiore, ſi Ariſtotelem ſequimur. Si Salvianum, habet dorſum ſubrubrum; latera ſubflava, ventrem ſub albidum. Rondeletius eum trium cubitorum facit, corpore fulvo, quàm Anguilla rotundiore, colore quem & ſceleton apud Aldrovandum exhibebat, capite congri, oculis flaveſcentibus, ventre & roſtro cinereis, maxilla ſuperiore longiore. Dentes murænæ modo, ſed rariores habere, addit: pinnulas ad branchias veluti Anguillæ duas. A. Caſtelleto ad Aldrovandum miſſus, colore Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 24. erat congri, ſed ad cæruleum inclinante. Ore intra rubido, dentibus acutiſſimis inſtructo, ſub mento apophyſis barbæ modo propendebat, altera ad ani orificium.

Maris eſt incola: nec tamen [Greek] Ariſtot. H. A. l. 2. c. 14. ex Scal. edit. 17. [Greek], ſeu profundiſſimis, gurgitibus naſcitur. Qui in aquis fluviatilibus reperiuntur, Hydri ſunt & toto cœlo ab iſtis differunt. Degit tamen aliquando & in terra, ut terreſtris quædam ſpecies. Bellon in obſervat. toto ferè die in mari vivit, ſomni cauſa in terram egreditur. vehementior eſt congro, ſi [Greek] ita Plin. H. N. l. 9. c. 37. placet vertere. Captus atque immiſſus in arenam, cavernam ſibi roſtro mira celeritate excavat.

Pugnavere aliquando in Turciâ tempore Bajazetis à ſolis ortu ad occaſum cum terreſtribus; Occiſorum utrinque octo millia numerata ſunt. Aquatici conceſſere victoriam.

Comedi quidem poteſt: ſed propter ſimilem cum terreſtri formam rejicitur.

ARTICULUS VI.

De Congro & Ophidio Plinii.

COngri, qui Græcis à [Greek] quod eſt Tab. IV. 7. Ritters huſi. ad l. 1. voro; [Greek] & [Greek] aliis *Grillus*, quibuſdam à corporis & coloris ſimilitudine, *Anguilla* Halieut. Oppian. Athen. Dipnoſ. l. 7 *marina*, dicitur, duo genera; *Unum* Album & pelagium, *alterum* Nigricans; quod haud rectè vel littorale vel pelagium dixeris. Ambigit enim ut ſcribit Ariſtoteles: recentiores unum duntaxat, in quo Ariſtot. H. A. l. 8. c. 13. omnes notæ congro à veteribus attributæ, reperiuntur.

Longus eſt & lubricus ſeu lævis. ſæpè in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem excreſcit. Viſus à Scaligero quem utraque manu nequiſſes amplecti, ut non mirum Scaliger ad Ariſt. H. A. l. 2. c. 16. multos in Sicyone quos homo vix ferat, aliquos plauſtri magnitudine capi, Eudoxus, Eudox. l. 6. de terræmotu apud Athen. circa Carrejam in exterioribus locis augeri ſupra minarum octoginta, Strabo prodiderit. Strabo Geogr. l. 3. Toto dorſo rubet, *ventre* & lateribus pallet. Binis natat pinnis. Linea nigra in exteriore parte membranaceæ pinnæ per dorſum extenſa conſpicitur. *Oculi* ſunt Anguillis longè majores In extremo *roſtro* duo brevia cutacea cornicula gerit. *Dentes* habet parvos pectinatim coeuntes, *branchias* utrinque binas, *pinnæ* harum rubent, quæ verò corpus ambit fuſca eſt, & ad cæruleum inclinat. *Interiora* ſi ſpectes, *Gula* ipſi exigua, qua alii Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13. piſces carent. *Fellis* veſica ab epate pendens.

In nullo non *degunt* mari, fluminibus inprimis vicinum ſi ſit. nam & hos juvenes ſubire ſolent: ne de paludibus dicam, quarum Oppian. Halieut. lib. 1. v. 113. illuſtris alumnus à Matrone Parodo vocatur. Athen. l. 4. In terram egredi non abſonum, cum idem & de ſerpente marino ſuperius dixerimus, & de Anguillis ex Ariſtotele colligatur. *Veſcuntur* piſciculis. Ideò vehementiore ſpirante vento, quo tempore numeroſiores piſciculi mare intrant, pingueſcunt.

Coitus eorum Anguillar. coitui comparatur, non quod ex ſimili ſpumæ ſanie in arena Oppian. Halieut. lib. 1. v. 516. obruta naſcantur; ſed quod circumplexu mutuo ſupina. partium coitum peragant, quod [Greek] & [Greek] ſolenne eſt: *Ova* Ariſtot. H. A. l. 5. c. 4. longa ſerie inter ſe protenſa, pinguedine ita obducuntur, ut vix appareant. Si in ignem Ariſtot. H. A. l. 6. c. 17. conjeceris, abit in vaporem pingue; ova exiliunt, & eliſa erepitant.

Latent hyeme, nec, eadem, præterquam Ariſtot. H. A. l. 8. c. 13. ſtatis diebus paucis, & iiſdem ſemper, capiuntur. *Gregales* ne ſint, an ſolitarii ambigitur. Plin. H. N. l. 9. c. 16. Cauſam Mneſitheus præbuit. Modò gregarios eſſe poſſe dicit, modò nec inter hos nec inter illos recenſet. Athen. l. 8.

Inimicitias eum Polypo, Locuſta, & murræna exercet. Polypum devorat. Neque Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2. enim ob lævitatem ab eodem apprehendi poteſt. A Locuſta laceratur, licet valido

ſit corpore. Ipſe & Muræna caudas inter ſe prærodunt.

Plin. H. N. l. 9. c. 62. *Uſus* ipſius apud Græcos in *cibis* laudatus. inprimis ſi è Sicyone adſerebatur, Italum tantum cæteris præcellere putabant, quantum pinguis Thynnus viliſſimis coracinis. Tanti denique æſtimatus, ut Nereus quidem Chius Diis eum elixaſſe legatur: Dorion verè opſophagus, cum puer optimor piſcium nomina dicere juſſus, Congrum inter cæteros recenſuiſſet, piſcium ſe, non Deorum nomina dicere juſſiſſe, repoſuerit; Nunc in vili admodum ſunt, apud omnes, *Hiſpanis exceptis*, precio. Angli puſillos cum aceto De Laet. Ind. Ovid. l. 1. c. 18. & ſinapi comedunt. *Congener* congris eſt, qui in mari circa Canibales inſulas capitur. Cutè intenſè viridi & elegantiſſimè variegara; rictu patenti, & dentibus acutiſſimis. Caro detractâ cute candidiſſima eſt; ſed Tab. V. qualitatis adeò virulentæ, ut ſæpe in mortem guſtantes conjiciat.

Ophidion Plinii, quem Salvianus & Bellonius cum ſerpente marino confundunt, quemque Tragum Oppiani quidam eſſe opinantur, duorum eſt apud Rondeletium generum. *Unum* eſt barbatum, quod gemina barba à maxilla inferiore propendente inſtructum ſit; *Alterum* imberbe & flavum, de cætero ſuperiori ſimile. Bellonius palmum non excedere, pelle lubrica eſſe, pinnas carnoſas habere integram in gyrum caudam ambire . & multa nigredine perſundi, teſtatur. *Linguam* baber parvam, acutam. *Cor* trigonum ruberrimum, *hepar* ad ſiniſtrum latus exporrectum, *ſtomachum*, oblongum, *pylorum* permultis apophyſibus circumdatum, à quo tres inteſtinorum revolutiones ad anum pertingunt, *lienem* rubrum, & oblongum. Cætera ad ipſos Aſellos accedit.

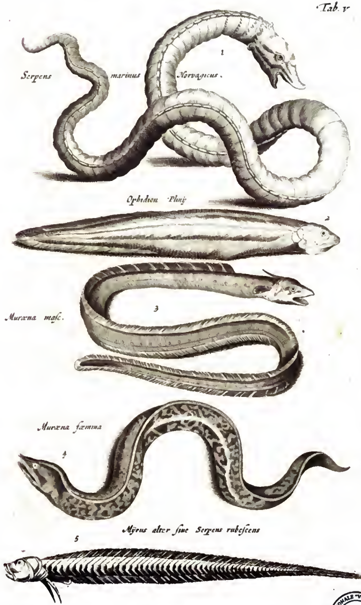
ARTICULUS VII.

De Muræna.

Tab. V. 3. 4. MUræna, quibuſdam *Draco marinus*, quod corporis ſpecie ſerpentes æmuletur, Græcis μύραινα, σμύραινα & ζμύραινα (Euſtach. in Home. multæ n. dictiones quæ ab σμ incipiunt, olim per ζμ ſcribebantur) παρὰ τὸ μύζειν vel Macrob. Saturnal. μύρεσθαι. quod præ pinguedine in ſumma aqua fluitent, & à ſole terrefactæ, qua curvare ſe nequeant, mergi non poſſunt; quod tamen de optimis quæ Latini *Fluta*, Græcis πλωταί, quaſi navigabiles vocantur, potiſſimum ſumi debet, quamvis & *rhyades* piſces Flutas Gaza vertat, dicitur.

Externa ſi attendas, ad duorum cubitorum longitudinem accedunt; circa Cartejam locis exterioribus minarum ſupra octoginta reperiri, Strabo, ad decem libras au- Strabo. Geogra. l. 3. geri neque majorem ſe vidiſſe, Salvianus, Ariſt. H. prodidit. Longus eſt, lubricus ſeu lævis, & ſerpentis ſpeciem referens. Cutis quæ A. l. 2. c. 13. l. 4. de partib. c. 13. tenuiſſima diverſi coloris, qui nec in omnibus ſibi reſponder, ſeu quod alius vivis ſit, alius in mortuis (ſanè Plinius, in Gallia ſe- Plin. H. N. l. 9. c. 11 ptentrionali, Murænis omnibus, in dextra maxilla ſeptenas maculas ad formam ſe- Plin. H. N. l. 9. c. 23. ptentrionis aureo colore fulgere, duntaxat viventibus, pariterque cum anima extingui teſtatur) appareat. *Mas* paucioribus maculis diſtinguitur, & quibuſdam veluti ſtellis conſpergitur, *fœmina* pluribus veluti aureis guttis, quas Ovidius auratas notas dixit, variatur; Bellonio; eidemque ut plurimum Bellon. Hiſt. l. 5. c. 10. fulveſcunt. Rondeletius colore fuſco, ideò αἰολίαι ab Oppiano dici; Maſſurius maculis luteis & nigris; Gillius alium colore ſubnigro, luteis alium, albo nigris quaſdam colore diſtinctas, prodidere. Aldrov. fœmina A'drov. de Piſcib. l. 3. c. 27. varia eſt, blattariæ floribus ſimillimis, hinc ardens Ovidio dicitur. *Caput* habet rotundum, tenue, & acuminatum, rictum *oris* latiſſimum. *Dentes* acutiſſimos, ſerratos, ſolidos, non in maxillis ſolum, ſed & in ima quoque faucium parte diſpoſitos. Carnoſum *palatum*, quod linguæ loco obtinuit. *Maxillam* ſuperiorem aquilinam in cujus extremo duæ ſunt breves apophyſes ſeu verrucæ *Oculos* magnos. *Dorſum* cultellatum, ut Pytheas ait, hoc eſt, ſpino acuto, & pinnulam ferè conſtituente. *Pinnas* & branchias, adimit ipſis Plinius, ſed male. Plin. H. N. l. 9. c. 20. Quaternas enim has habent. Sed parvas; utpote ex quaternis minutis oſculis, ſive Athen. Dipnoſ. l. 7 ex Theophr. foraminibus paulum modo ſe exſerentes; ſeu ut Ariſtoteles dicit, non ἀναπεπταμένας id A. ſt H. A. l. 2. c. 13. eſt explicatas, ſed præter. alior. piſcium morem confuſas. Illas non ad latus ſitas, neque tales ut natare poſſint.

Quantum ad *Interiora*, carnem habet candidiſſimam, ſub cute obliquis & tranſverſis ductibus diſpoſitam; variis muſculis hinc & inde abeuntibus munitam, multis ſpinulis brevibus & recurvis conſperſam. *hepar* ſubfulvum, oblongum, ſtomacho incumbens, longiuſculum; *fel* Cyaneum, magnitudine avellanæ, quod Bellonius jecori; Ariſtoteles inteſtinis inhærere, à Ariſt l. 2. Hiſtor. c. 15. jecore meatibus quibuſdam dependere, ſcribit. Habet & lienem oblongum nigricantem, ſtomacho annexum. *Ventriculum* longum, à cujus medio inteſtinum ſine ſpiris ad anum protenſius, juxtaque eum cellulæ, inſtar inteſtini coli, habentur. *Vertebris* qvæ minus frequentes, ſed oblongiores quam Anguillæ, proceſſus inſunt tranſverſi ac ſurſum ſpectantes præter aliorum piſcium morem Ariſtas Scaliger Scalig. ad A. H. l. 2. c. 16. v. vocat, quæ ſi coriam inverſum detrahu- 108. tur, cum eo ſimul omnes educuntur. In Oeſophagi qui latus, & à rictu incipit, orificio, hamuli leviter uncinati, ad gulam citra fauces ſpectantes, linguæ vicem ſupplent, ac ſtatim à branchiis folliculus

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

culus teres, ſpinæ incumbit, flatu turgidus, commodioris natationis uſum præbens.

[Syneſ. Epiſt. Clem. Alex. in pædagog. Varro de R. R. l. 2. Ariſt. H. A. l. 5. c. 10.]

Vivunt quidem in mari, circa petroſa loca; videntur tamen & fluviorum oſtia petere. In Oceano rariſſimæ ſunt. Tarteſſio & è Siculo freto, unde ad piſcinas Romam accerſebantur, antiquis in pretio fuere. minus ex Tarſenſi & Carpathio mari probabantur. Exeunt & in terram frequenter, in eademque capiuntur. & diu, quòd parvas branchias habeant, parum aquæ admittant, nec multum refrigerii deſiderent, vivunt.

[Plin. H. N. l. 9. c. 23. Tertullian. de pallio. Seneca l. 1. de Clem.]

[Macrob. Saturnal. l. 2. c. 11.]

Cibus ipſis caro, ideò in petris quæ Channis, & Patellis plenæ domicilium. Nec ab humana abſtinent. Cujus rei gnarus Vedius Pollio, Eques Romanus, & ex amicis Auguſti, invenit in hoc animali documenta ſævitiæ, vivariis earum immergens damnata ſervitia, non tanquam ad hoc feris terrarum non ſufficientibus, ſed quia in alio genere totum pariter hominem diſtrahi ſpectare non poterat. Cùm rabie agitantur, ſæviſſimè perſequuntur ſquammoſos; ita verò morſu valent, ut partem niſi tota amputetur, ab ea liberari poſſe neget, Rondeletius. In Sicilia in ſumma aqua præ pinguedine flutantur. Unde manu capi murænas flutas Papirius apud Varronem prodidit.

[Plin. H. N. l. 9. c. 23. & l. 32. c. 2. Nicand. in Theriac. Ælian. H. A. l. 1. c. 5. l. 9. c. 6. Athen. l. 7. Oppian. l. 1. de Venat. & l. 1. Halieut. Orus Appol. l. 2. c. 151 Iſidor. l. 12 Orig. c. 6. Andreas de falsò creditis.]

De Murænæ cum vipera congreſſu à multis ſparſa opinio Muræna inquiunt libidinis impetu plena, latibulum viperæ intrat. Vipera mas ſtimulis concitata ad mare accedit, & ſibilo edito amatam evocat: ſic ambo invicem colligantur. Falſitatem ſi diſcrepantia (alii marem cum vipera fœmina congredi, alii fœminam cum vipera mare produnt) non oſtendit, at certè illud, quod Nicander famæ, Plinius & Ælianus vulgo eam tribuant. Andreas apud Athenæum, quod vipera nemor, ſecreta amet. nec à quoquam id obſervatum eſſe, vel piſcatore vel littorum ubi frequentes murænæ, accola, neget, oſtendere poteſt. Coëunt autem more ſerpentum, & *ova* parva, ᾠὰ μικρὰ eaque ſeu arenacea, numeroſa & quocunque tandem tempore pariunt. Murænulæ recens prognatæ, celeri adoleſcunt incremento.

[Ariſt. H. A. l. 5. c. 10. Ariſt. H. A. l. 5. c. 4.]

Latitant hyberno tempore, quo, paucos dies ſi excipias, non capiuntur Quia pinnis carent, flexuoſo corporis impulſu *moventur*.

[Idem. l. 3. c. 10. Plin. H. N. l. 8 c. 15. Ariſt. de inceſſu animal. Nicand. in Ther. Plin. H. N. l. 32. c. 2.]

[Plin. H. N. l. 32. c. 2.]

Ad *Ingenium* & *Mores* pertinet, quod, è vivariis egreſſæ piſcatores adoriri, & è navibus in mare pronos dejicere; reti circumdatæ maculas appetere ipſas, conſciæ teretis ac lubrici tergi, cum multiplici flexu laxari donec evadant; ut hæſere in hanc amplius devorare quàm hamum, admovereque dentibus lineas, atque ita erodere; infixas hamo, quod ſint cultellato dorſo, ſeſe invertere; cauda ictas, celerrimè exanimari, capite ictas difficulter unde animam in cauda habere certum Plinio concentu & tintinnabulis, quod ex fabula de viperæ ſibilo natum eſſe credo, à piſcatoribus evocari, dicuntur.

[Ælian. H. A. l. 8 c. 4 Macrob. Satur. l. 2. c. 1. Tzetz Chil. 8 c. 273 Plutarch l. utra animal. Porphyr. l. 8 de abſtin. ab anim.]

Docilitatis argumentum, L. Craſſi, qui cum Cn. Domitio Cenſor fuit, Muræna Inauribus & gemmis diſtincto monili ornata, tanquam eximiæ pulchritudinis puella, vocem Craſſi cognoſcebat, ad eum adnatabat, & porrecta cum gaudio accipiebat., in piſcina mortuam, atratus tanquam filiam luxit. Idem de Antonii Druſi in villa apud Baulos, in parte Bajana, Muræna, dicitur.

[Ælian. H. A. l. 1. c. 32. Oppian. Halieut. l. 3. v. 390. Plin. H. N. l. 9 c. 30 Plin. H. N. l. 9. c. 23. Ælian. H. A. l. 1. c. 37.]

Antipathiam ipſarum cum Locuſta, Polypo, Ozena, Congro, Aceto, & Ferula notarunt authores. *Vincuntur* à locuſtis. Ad carnes Polyporum Ozænarum inprimis præproperæ feruntur. Pugnas Ælianus deſcripſit; addidit Kiranides incredibile, evaneſcère Murænam, ſi cum Locuſta coquatur. Cum Congro ſæpiſſimè congreſſam Puteolis, ſpectavit Perortus, Aceti guſtu præcipuè in rabiem aguntur. Licinius Macer pingueſcere jactatu, (alias lactatu) fuſte non interimi, eaſdem ferulâ protinus, prodidit. Mirum quod ex Æliano habemus, cum plagam unam acceperit torpeſcentem perſiſtere; ſin plures inferas, funditus ita accendi.

[Varro de R. R. l. 3. c. 17. Plin. N. N. l. 9. c. 55. Macrob. Saturn. l. 2. c. 11. Plin. H. N. l. 35. c. 12. Lamprid. in Heliogab. Macrob. Saturn. l. 2. c. 11. Horat. l. 2. ſerm. Saty. 8.]

Summis olim apud Romanos fuere in deliciis, ſeu ut gulæ irritamenta, ſeu quod diutiſſimè & magna copia in variis ſervari poſſent. vel unus C. Hirrius duodena millia ſeſtertia, ipſis alendis inſumebat, & uno tempore Cæſari VI M. Murænarum mutuo dediſſe in pondus dicitur. nam permutare pretio vel aliâ merce noluit. Hujus villam intra quam modicam quadragies piſcinæ venierant. Tripatinus ſumma cœnarum lautitia, ex Feneſtella appellatur; unaque fuit Murænarum, altera Luporum, tertia Myxonis piſcis. Heliogabalus earundem lactibus in locis mediterraneis ruſticos paviſſe creditur, ut totum Romanum imperium perderet. Piſcis æſtimium Liciniis Murænarum nomen impoſuit, ut Sergio Oratæ. Commendatas maximè prægnantes ex Horatio poteſt colligi ſed & à lactibus ſummam obtinuiſſe carnem. Nam ſive molles illarum carnes ſtatuas, ſive duras, opprobrium vitare non poterunt. Illæ inflationes, hæ crudirates difficiles concoctu pariunt. Galenus tamen mediocres poſuit, ſi in puro mari verſentur.

[Galen. l. de cibus boni & mal. ſucci. l. 3. de Aliment.]

Reperere & in Medicina uſum. Nam Marcellus pellium cinerem ex aceto fronti illitum, prodeſſe adverſus capitis dolorem prodidit.

ARTICULUS VIII.

De Myro, Reverſo Indico Anguilli formi & Tænia.

Tab. V. 5.

MYrus, ſeu [illegible] ſive [illegible], fluere, quod præ nimia pinguedine mari ſupernaret, dicitur. Volaterranus, falſo Plinio & Gazæ Oculatam, Plauto Ophtalmiam vocari ſcripſit. Alicubi Myrinus, ſed perperam, [illegible] enim legi debet, vocatur. Sitne Murænarum mas, quod Plinius, Heſychius & aliis prodidere, ex deſcriptione colligetur. Ariſtoteles concolorem, muræna robuſtiorem, colore piceo, dentibus intus & extra inſtructum prodidit. Athenæo [illegible] ſeu colore leonis & [illegible] ſeu torquillæ, eſſe creditur.

Plin. H. N. l. 9. c. 23.

Athen. Dipnoſ. l. 7.

Duo ejus apud Dorionem genera. *Nigrum*, quod Galli piſcatores ſerpentem vocant, & *ruſſum*, quod deterius. *Ille* ſerpenti magis ſimilis eſt quam Murænæ, corpore nigricante, rotundo, ſine maculis, ſine ſquammis. Carne tenerrima, ſine ullis ſpinis. *Pinnulas* habet valde exiguas cutis ſubſtantia, unam à cervicis loco ad anum uſque, & alteram ab ano ad eandem, quarum ora nigra eſt: unicum utrinque branchiarum imperfectarum foramen, *puncta* in utroque latere aliquot aurea, quæ magis in viventibus quam mortuis apparent. *gulam* ventriculo præpoſitam, *inteſtina* longa, recta ad podicem porrecta *jecur* longum, rubeſcens ſine felle. *ſplenem* longum tenuem.

Athen. Dipnoſ. l. 7.

Alter ſerpens rubeſcens Rondeletio (Dorionis Myrum [illegible] non abſurde dixeris) piſcis eſt rariſſimus, corporibus ſpecie ſerpentibus terrenis ſimilis, colore rubro vel phœniceo, lineis obliquis & ſinuoſis à dorſo ad ventrem ductis, eam lineam quæ à capite ad caudam protenſa eſt, ſecantibus; ſciſſura oris non admodum magna. *Dentes* habet acutos, ſerratos, *branchias* ſquammoſorum piſcium inſtar opertas. in *dorſo* à capite ferè ad caudam capillamenta tenuia à ſeſe disjuncta, in ventre ſimilia *Cauda* in pinnam unam deſinit.

Tab. II. 5.

REVERSUS INDICUS Anguilliformis, inter Pelagios non ſquammoſos ab Aldrovando refertur inter Galeorum genera ab Hernando, Inſtar Anguillæ Columbus facit, niſi grandiuſculum caput haberet. Capite autem pelliculam quandam crumenæ ſimilem geſtare ſcribit. Si Hernandum ſequimur, tres ſpithamas eſt longus, Corio nigro, figura mirabili: vix poſſis divinare an natet ſupinus vel pronus, imo judices, cum ſupinus eſt pronum jacere, & cum pronus ſupinum. Roſtrum habet acutum, labrum inferius ſuperiori longius, latius, & ad ſuperiora contortum. Caput compreſſum, ac roſtello ſpinifero octo uncias longo, tres lato inſigne, quo tuberoni & aliis piſcibus adhærere ſolet, pinnas circa branchias quaternas, ſingulas, juxta ventrem & dorſum, caudam nonnihil lunatam. Vivit in Oceano Septentrionali, & piſcibus veſcitur. Uſus ejus in piſcibus capiendis, Viſo fulgore aëris ſtarim prædam deſerit. Modus piſcationis à Martyre deſcriptus eſt. Martyr. l. 3. Decat. Oce.

Nieremberg. Exot. Nat. l. x1. c. 18 ex Hernando.

Ta. v1. 1. 2. 3.

TÆNIARUM, quæ à ſimilitudine faſciæ & vittæ ita dicuntur, Gaza vittas reddidit, tres apud ſcriptores *deſcriptiones* ſeſe offerunt. *Una* eſt corpore longo, tenui, ſtricto, flexili; tenuiatis tantæ, ut oſſa vertebrarum ſpinæque quibus firmatur, carne non recta, appareant. Caput ei depreſſum, oſſibus multis conſtans. Oculi magni, rotundi pupilla exigula ad branchias pinna utrinque unica ad notandum data in prona parte villos habet ad caudam uſque, in quos & cauda terminatur. Flammæ modo cum natat movetur, inde nomen Flambo à Gallis accepit *altera* corpore eſt priori ſimilis, coque argenteo, ad tres interdum cubitos excreſcit. branchiæ ei, præter quæ ad pinnas, ſub maxilla inferiore duæ ruffæ ejus coloris dorſi villi & cauda, maculæ in parte prona purpureæ, rotundæ, certo ſpacio à ſe diſtantes Ventriculus magnus & longus. *Inteſtina* ſine ullis gyris. Cor *compreſſum*, hepar ex albo ruffeſcens. *Lien*, & *fel* adeo parva, ut fermè viſum effugiant.

Tertia Falce nuncupatur, quod falcem meſſoream referat. Eſt ulnam longa, palmum lata, tota ingyrum quibuſdam veluti crenis ſerrata, Capite deformi, ut ſimiam dicas oculis magnis. In lateribus linea viſitur aſpera pinna in tergore unica. continua, ſubrubra, duæ ſub branchiis totidemque ſubſterno. Polypi modo mollis eſt. & perfrixus vel aſſus in quoddam veluti gluten reſolvitur. Huc pertinet Piſcis, quem *Iridem marinam* non abſonè dixeris. Solis quodammodo ariſtis & cute conſtat, & rubro amethiſtino, cæruleo & aureo colore variat. quin rectius quam præcedens *Tænia falcata* dicitur.

CAPUT III.

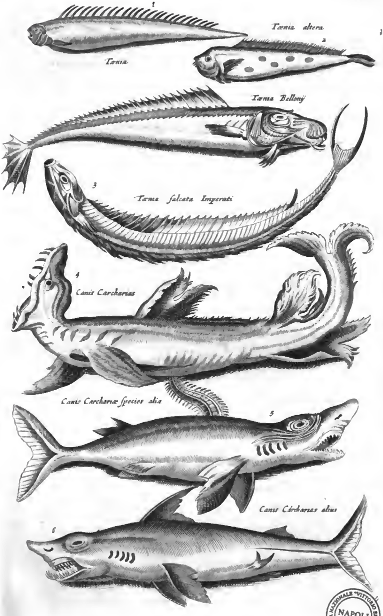
De Pelagiis Cartilagineis.

ARTICULUS I.

De Cartilagineis in genere.

CArtilaginei piſces dicuntur, qui pro dorſi ſpinea Cartilaginem habent: Græci [illegible] olim dixere; Ariſtoteles [illegible] & [illegible] primus, à ſplendore cutis, ut teſtatur Galenus, qua noctu lucent, vocavit. Plin. N. N. l. 9. c. 24.
Duo a. talium ſunt *genera*, *planum* unum, in quo alii aſpera, alii lævi cute ſunt præditi; alii ſpinis carent, quidam iis armantur; *Alterum*

Tab. VI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

rum longum & rotundum, qui Galeno γαλεοὶ & γαλεώδεις. Ariſtoteli γαλεοὶ γαλεώδεις aliquando & γαλεώδη, ἀπὸ τῆς γαλῆς, id eſt, muſtela terreſtri, ſeu quod corporis ſimilitudine eam referant, ſeu quòd quædam communia habeant, inter quæ *Iecur* adipoſum, in oleum reſolubile, dicuntur. Tribuitur hoc nomen & Caniculatum generi, quod Ælianus ſecundum & varium, Oppianus tertium ponit, utrumque in cæno volutari, addit. Magnitudo etiam minorum inter mares ultra cubitum. Spinam Cartilagineam branchias detectas, quod cartilagine tegumenta earum conſtent, pinnas duplices & utrinque quinas habere, nullo diſcreto adipe carni ventrive adhereſcente pingueſcere, ova ea ſpecie, qua aves habere, commune omnibus. *Locus* illorum variat. Plana parte inferiore ſupinaque habent; oblongis in lateribus adhærent, & tegumenti loco quinque habent foramina. Cor pentagonum, jecoris, & ejus gemini ſubſtantia adipea, fel in jecore ſitum, appendices ſupra ventriculum exeuntes, Galeis propria ſunt. Vulvæ, quas qui ova pariunt, in binos ſinus partitas & ſub præcordiorum ſepto conſtitutas habent, ad avium naturam vergunt ad eaſdem in gravidis veluti mammæ albidæ viſuntur. Os ſupina parte eſſe, non omnibus convenit, in extremo quædam roſtro habent. quibus ita ſitum eſt, cibum corripere, niſi converſi reſupinentur, nequeunt. ſic & piſcium quos inſectantur ſaluti, & ipſorum commodo conſuluit Natura. Immodica ſatietate iſti interirent. illi, dum moram ſeſe convertendo nectunt, effugiunt. Sexus duplici dignoſcitur nota. Maribus bina quædam circa excrementi oſtium propendent; minores iidem. Fœminæ majores, illis deſtituuntur. *Locus* cartilagineis mare eſt. ſed alii in pelago, alii in profundo cœno morantur. Cum pariendi tempus inſtat, vada & littora petunt.

Ælian. H. A. l. 1. c. 55. Oppian. Halieut. l. 1. v. 378. Ariſt. H. A. l. 1. c. 5. & 2. c. 13.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 5.

Cibus ipſis piſces, hos reſupinati, ut diximus, capiunt. Quantum ad *Generationem*, ore parere perperam ſibi Ægyptii perſuadebant. Coitus diverſus, viſa ex cartilagineis nonnulla, quæ averſa canum tereſtrium more cohærebant. Plani qui caudam habent, non ſolum admotis ſupinis, ſed etiam terga fœminarum, marium ſupinis ſuperpoſitis, modo caudæ craſſities nihil impediat, coëunt. Quia ſemine non abundant, nec fœminæ ſuos conceptus, nec marres ſuum ſemen ſpargere, quod generis non vivipari piſces facere ſolent, viſuntur. *Ova* eodem tempore & ſuperiore parte ad præcordiorum ſeptum omnibus, cum majora tum minora multa, & inferiore jam excluſi fœtus; diverſitas inferius patebit. quod non omnia ſimul, ſed ſæpe numero ac diu edunt; interim quæ in ima matrice ſunt, concoquuntur, eodem menſe ſæpe & parere & coire crediti ſunt. Superfœtare, & ſenis complurium uterum ferre menſibus, author eſt Ariſtoteles. Ex alto terram repetunt, ubi pariant. Sic tēporem captant, & proli provident. Pariunt autem vere animal. hinc partus viperino ſimilis: ſi quid in quibuſdam differentiæ occurrit, in ſequentibus dicetur. diſcrimen ſanè ipſi piſces inter ſe oſtendunt. ſenos vel octenos, undecim interdum, ſi Rondeletio credendum, fœtus ſuis partibus abſolutos pedali longitudine diverſis temporibus parere ſcribit Bellonius. perſæpè vivo emergente fœtu, ovis adhuc crudis, ſcatere uterum, ſuperiorem ejus partem, quæ ad ſeptum eſt occupantibus, eorumque alia dextro, alia ſiniſtro matricis cornu concludi, adjicit. quod Galei metu inſidiarum catulos devorent, his evaneſcentibus revocent, prodidere antiqui, & ad *Ingenium* referri poteſt. *Antipathiam* cum Paſtinaca, qua nihil venenatius ex mari, exercere, apud Plinium invenies. Tanta eſt aviditas ipſius veneni.

Plin. H. N. l. 9. c. 24.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 5.

Ariſt. H. A. l. 3. c. 1.

Ariſt. H. A. l. 3. c. 1.

Plutarch. libro utra animal. Tzetzes Chiliad. l. 3. c. 126. Plin. H. N. l. 32. c. 2.

Uſus Cartilagineorum in *cibis* rarus. Caro eſt concoctu difficilis, diuturno uſu, viſum hebetare, proditum à Diphilo. Exenteratos quoſdam abſque ſale inſolari ex Ephippo colliges. [illegible] ipſi eſt.

ARTICULUS II.

De Cartilagineis Longis.

PUNCTUM I.

De Cane Ariſtotelis, ſeu Carcharia.

PRimum inter Cartilagineos longos locum Galei ſeu Muſteli inter hos Κύων ſeu Canis, vel quia hoc in genere *maximus*; ſibi vendicat. *Galeus* hic ſimpliciter Ariſtoteli; *Galeus Canis*, Oppiano; *Canicula*, Plinio; *Carcharias*, quia dentibus plurimum valet Theophraſto: aliis *Scylla*. Perperam Rondeletio, ex Nicandri authoritate, *Lamia*. Nam & inter planos Cartilagineos à Plinio refertur, & incredibile, eſt tantæ magnitudinis piſcem, qui loricatos etiam homines devoret, planis ab eo accenſeri poſſe. Potuit Nicander Carchariam Lamiam propter aliquam naturæ ſimilitudinem vocare, & Siculis Rana marina Lamia dicitur. Cete non eſſe; vel exinde colligas, quod & branchias habeat, & ova concipiat.

Tab. VI. 4. 5. 6.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 11. Oppian. Halieut. l. 1. v. 374. Plin. H. N. l. 13. c. 15. Theophr. Hiſt. Plant. l. 4. c. 8. Plin. H. N. l. 9. c. 24.

Magnitudine Galeos omnes excedit. Viſus mille librarum pondere mediocris. Captus, qui ad quatuor librarum millia accederet. Inventus in quodam loricatus homo eſt. alter, currui impoſitus, vix à duobus equis trahi potuit. Cute aſpera integitur. *Os* ipſi non in roſtro, quod in mucronem exporrectum, ſed ſupina parte eſt.

Caput ampliſſimum. *Dentes* trianguli forma, duriſſimi, acutiſſimi, utrinque ſerrati,

Tab. VII. 1. 2.

 ſeno

ſeno ordine diſpoſiti. Prioris ordinis extra prominent, & in anteriorem partem vergunt. ſecundi rari ſunt. tertii, quarti, quinti, & ſexti, in os maxima ex parte recurvi, in utraque maxilla carne molli conteguntur. quælibet maxilla duos & ſeptuaginta comprehendit.

Oculos habet maximos rotundos; in quibus tunica cornea parte anteriore, poſterioreque dura eſt. quæ humorem cryſtallinum involvit, telas arenarum tenuitate ſuperat. *nervi optici* ex ſubſtantia cartilaginea & dura conſtant. muſculi qui eos quodammodo intra trahunt, & fixos tenent, non radicem nervorum opticorum ambiunt. ſed à ſuperiore oſſis regionis oculorum parte orti, in longum extenduntur; quem ſitum in humanis quoque videmus. Laterum & tergoris *pinnæ* longè quàm in ſui generis majores ſunt binæ earum haud procul à cauda, binæ aliæ ad branchias & podicem, aliæ in medio ferè dorſo *Cauda* duabus conſtans pinnis cubitalem longitudinem æquat, & ejus pars ſuperior, quæ vetebris communita, altius attollitur quàm inferior. hæc creſcentis lunæ figuram exprimit; quarum inter capedinem dimidia linea explere poteſt. *Hepar* adipatum, in duos maximos lobos dividitur. *Degit* in alto. ſed ad littora refugit. Amnes nonnunquam adire, fortè dum prædam inſequitur, Wottenus author eſt: *Veſcitur* carne, & piſces adoritur ex inſidiis. benè ... Oppianus vocavit: quia Archeſtrato ... carne humana delectari, facilè crediderim. Pugnam cum Urinantibus apud Plinium legimus.

Plin. H. N. l. 9. c. 46. Cum caniculis, inquit, atrox dimicatio. Inguina & calces omnemque candorem Thunnos inprimis perſequitur, & ex eorum venatione cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliamque attingere prohibentur, pingueſcit. Vidit Bellonius undecim fœtus uno *partu* edidiſſe, non tunicis involutos, ſed umbilicali tantum in ea cum utero matris conjunctos. Caput ut in aliis animalibus primo prodibat In *Cibis* non adeo expetuntur Divinum quidem Archeſtratus cibum vocat; & Mneſitheus iis qui facilè concoquuntur annumerat; Galenus tamen, excrementitiæ carnis eſſe, aſſerit. Facilè in apparatu peccatur. Dentes argento incluſi, ſub nomine dentium ſerpentis, dentitionem juvare, & puerorum pavores arcere, vulgo creduntur. Dentifricia optima ex iis parari Rondeletius tradit.

Athen. Dipnoſ. l. 4. Gal. l. 3. de Aliment.

PUNCTUM II.

De Galio Ariſtotelis, & Catulis.

Tab. VIII. 4. Quem Oppianus ... ſeu Muſtelum ſeu Galeum. Canem vocat, is Ariſtoteli ſimpliciter ... eſt. Quia apud Latinos nomen non habet. poterit vel ſimpliciter Muſtelus, aut Galeus, Muſteluſve Canis vocari. Fortè eſt Græcorum ... *Corpore* eſt oblongo & rotundo, cinereo, à podice ad extremam uſque caudam gracileſcit. Centenas aliquando libras excedit, nec ſquammis, ſed corio tegitur. *Oculos* habet oblongos; retrò eos bina foramina auditui inſervientia, ex parte inferiore tunica enaſcitur, quæ, palpebræ avium modo, totum oculum operit. Os ipſi in ſupina parte denticulatum, ante ipſum duo alia foramina olfactui dicata. Branchiæ utrinque quinæ detectæ, juxta quas duæ pinnæ, aliæque rurſus duæ ſupina parte enaſcuntur, præter has maribus duæ appendices, ex podice pendent. *Hepati* bifido & pallido, veſicula fellis ſubnectitur. *Splen* ſubrubeſcit. In cœnoſis maris locis *habitat*. *Ova* vitellis ovorum Gallinæ ſimilia, ex quibus fœtus, donec foras prodeant, nutriuntur, parit. Quia Carne *veſcitur* gregalem ne credas. Natantes homines adoritur. In cibis plebi inſervit.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10. Tab. VIII. 1. 2. 3.

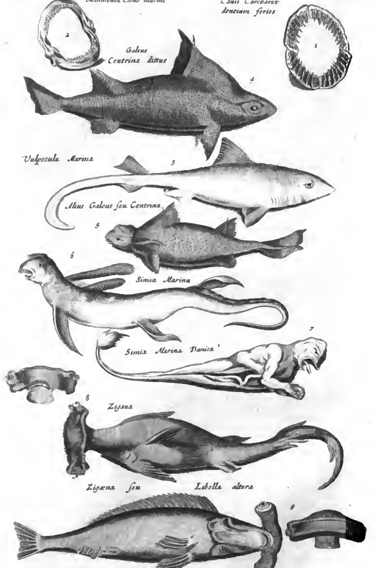
Catuli Ariſtoteli ..., Athenæo & Oppiano ... aliis ..., Hinnulos vertunt nonnulli, quibuſdam Caniculæ dicuntur, Bellonius Niſſolas Maſſilienſium eſſe, quod albas maculas per dorſum diſperſas habeant, putat Galli duos pro iis, Rouſſettes dictos, ponunt. *Major* ad cubitalem magnitudinem excreſcere ſolet, interdum binos ſuperat; *Cute* eſt adeo aſperâ & durâ, ut eâ ebur perpoliri poſſit *Dorſum* & latera ſubnigricant, nigerrimiſque & latiſſimis maculis inſigniuntur. In petris & alto mari frequentius degit, hinc Saxatilis Canicula Rondeletio dicitur.

Minori cubiti aliquando magnitudo, dorſum & latera ſubrubent, notiſque liventibus, & multò quàm in majore minoribus, conſperguntur. Cutis, ſi à cauda ſurſum ad caput macrum ducas, aſpera; ſi à capite ad caudam, minimè. Oculis, ore, branchiis, pinna, caudaque ſimilis, ab aliis parum differunt. *Generationem* ſi attendas, *ova* ipſis in medio matricis circa ſpinam hærent, aucta circumducuntur. In binos enim partita ſinus matrix cum ſit, atque ſub præcordiorum ſepto conſtituta, in circumſtantem utramque partem abſcedunt. Gerunt teſtacea quædam, in quibus ovi ſpecie, humor ineſt, quem colore & perſpicuitate cornu, figurâ pulvinaribus quæ capiti dormituri ſupponimus, ſimilem, facit Rondeletius: Ova nulla conteguntur ſecundina: à venoſa umbilici parte ipſis nutrimentum eſt. teſtæ facies ſimilis tibiarum ligulis, atque in ea ſunt meatus, capillamentorum tenuitate. Teſta intus rupta dilapſaque fœtus exit; & ex ovo vivum protruditur animal. Caro Majoris ferinum edit odorem. Uterque etiam à plebe rejicitur.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 10.

P U N-

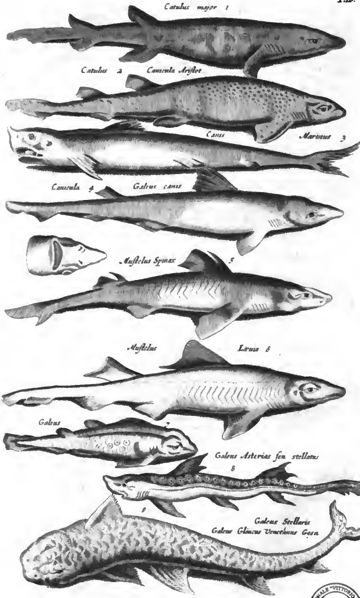
Tab. VII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

PUNCTUM III.

De Muſtelo Lævi & Aſteria.

Tab. VIII. 6.

MUſtelus ſeu Galeus Lævis, non à cutis Lævore, ſed ut ab Acathia cui perquam ſimilis eſt, diſtinguatur, ita dicitur. Romæ *Peſce Columbo* vocatur. Vix ad viginti libras pervenit. Colore eſt albicante, *Corio* lævi, *ore* edentulo, dentium vicem aſperæ maxillæ obtinent, foramina pro natibus habet; quibus minora ſunt alia poſt oculos, roſtro, branchiis, pinnis, caudâ, inteteaniſque eum Cane Galeo convenit. *Victitat* piſcibus, etſi inter gregales habeatur. De *Generatione* ſic Ariſtoteles. Ova in medio matricum continent, ubi circumſtetere in utrumq; matricis ſinum deſcendunt, & evadunt annexa per umbilicum ad matricem animalia, ita ut abſumptis ovis, non alio modo quam quadrupedes fœtus habere videantur. Annexus eſt longus umbilicus ad matricis partem inferiorem, unuſquiſque tanquam appenſus accetabulo. Et ad fœtus medium qua jecur haber, quem ſi ſeces, intus alimentum quaſi ex ovo deprehendas: etiam cum amplius ovum non eſt. Tamen ſecundæ membranæque ſua cuique fœtui, more quadrupedum. Fœtus per initia caput in ſuperiore parte habet; adultus autem atque perfectus devexum. In læva mares generantur, in dextra fœminæ, quin eâdem in parte ſimul tum fœmina, tum mas. Diſſecto fœtu, quot habet viſcera, puta jecur, ea interius magna, & ſanguine conſtantia, ſicut in quadrupedibus. Propter duram inſuavemque carnem plebi relinquitur.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.

Tab. VIII. 8. 9.

Galeus Asterias, Oppiano [illegible], Æliano ſimpliciter [illegible], niſi Galeos omnes maculatos vocet, Bellonio *Muſtelus ſtellaris*, qui etiam Oppiano *Pardalim* dici credit. Lævi muſtelo internis & externis partibus eſt ſimilis, cute tamen læviore. Dorſi maculæ aliæ ſtellarum ſpeciem referunt, aliæ ſunt rotundæ. Locum, victum, partum, Ingenium, & Mores, communia cum cæteris habet. Iceſius Galeorum optimos & tenerrimos eſſe opinatur.

PUNCTUM IV.

De Glauco Æliani & Maltha.

Tab. VIII. 7.

Rondeletius Hiſt. Piſc. Aldrov. H. Piſcib. l. 2. c. 37.

GLaucus Æliani vel ideo inter Galeos refertur, quod ſit Cartilagineus, tota corporis figura cæteros Galeos referat, & parvulos periculo inſtante, ore hiante excipiat, præterito, revomat. Piſcis eſt quatuor aut quinque cubitorum magnitudine. Cute lævi. Dorſo cæruleo exſaturato, ventre candido. Roſtro acuto. *Ore* in ſupina parte poſito. Oculis magnis, ex quorum inferiore parte enaſcitur membrana candida, quæ ad oculum ſurſum attollitur, eiſque veluti nubecaliginem offundit. Dentium acutorum, latorum, quodammoda ſerratorum, ad latera ſpectantium ordines ſunt duo, in palato ſubſtantia fungoſa & mollis, quæ ſupernam inferamque oris partem replet. *Lingua* craſſa & aſpera. Branchiæ detectæ; propè has *pinnæ* duæ magnæ, ad podicem totidem minores, duæ in tergore. *Cauda* ex duabus conſtat, ſuperior multò longior eſt quàm inferior, ſurſumq; ſpectat. *Interna* ſi attendas, videbis *ventriculum* ampliſſimum & longiſſimum; *ſplenem*, qui ventriculo annectitur, longum, ex multis particulis carnoſis rotundiſque racemi inſtar compactum. *Hepar* adipoſum, in duos lobos diſſectum, quot. alteri veſicula fellis adhæret. *Fel* viride. parte ventris infima in maribus ſeminis vaſa in duas partes diviſa, in fœminis *vulvam*, in maribus ſubſtantiam carnoſam, digitali magnitudine, penis ſpecie. *Inteſtina* primo ſunt gracilia, dein lata, ſine ullis ſpiris. Ex venis meſeraicis rami duo oriuntur; quorum alter ad hepat, alter ad ventriculum tendit, & in multos ramos diducitur. *Cor* quoque angulatum eſt. Carnis humanæ avidiſſimus, & ad littora deambulantibus inhians. Exemplum militis cujuſdam præbuit, à quo cum calces apprehendere fruſtra tentaſſet, occiſus eſt.

Maltham inter belluas marinas numerat Oppianus. Suidas cum Preſti aliquando eandem facit. aliquando ab eodem diſtinguit, [illegible] belluam appellans, Rondeletius Cetaceum eſſe piſcem, & ex Galeorum numero colligit, quod caro ipſi ſit laxa, molliſque. Pinnis, cauda, internis partibus, à Cane Galeo non differt, niſi quod alba oculorum macula deſtituatur. Roſtro eſt brevi, dentibus latis & acutis. *Os* habet in ſupina parte, non multum infra roſtrum. *dentium* multos ordines.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 371.

PUNCTUM V.

De Vulpecula marina, & Galeo Acanthea.

Tab. VII. 3. Rondelet. Hiſt. Piſc Bellon. l. 1. de Aquat. c. 7. Diphilus apud Athen. l. 8. Ariſt. H. A. l. 9. c. 37. ex Scaliger diſt. Æl. Hiſt. Var. l. 1. c. 5. Athen. l. c. Oppian. Halieut. l. 1. v. 381.

PIſcis, qui Græcis [illegible]. Oppiano [illegible], Bellonio *Simia marina*, Latinis *vulpecula marina*, vel à caudæ longitudine, vel inſuavi ingratoque guſtu, vel ab aſtu ingenioque, nomen ſortitus eſſe videatur. Diſtinguatur ne ab Archeſtrati vulpecula, quam circa Rhodam ſapidiſſimam, & alio nomine [illegible], id eſt canem pinguem appellari ſcribit; an cum eo ſit eadem, ignoro. Piſcis eſt aliquando ad centenas libras excreſcens. Cum Cane Galeo, oculis, foraminibus auditui, & olfactui inſervientibus; & branchiis conveniens. Craſſior & brevior. Cute tectus. Dorſum habet cinceraceum, ventrem candidum, *caudam* falcatam, & quodammodo enſiformem, quæ magnitudine reliquum corpus ſuperat, & in cujus exortu pinna conſpicitur. Rondeletius ita eam exprimit, ac ſi ex binis pinnis conſtaret,

ret, quarum illa, quæ ſurſum abit, toto corpore longior eſt, altera decuplo minor. Pinnas ad branchias & anum quam in dorſo longiores. Ventriculum amplum. inteſtina lata, jecur pallidum & in duas fibras diviſum. Iconem apud Aldrovandum vide; nos hic alterius cujuſdam ſubjicimus. *Locis*, in mari gaudet cœnoſis à littoribus magis remotis. Piſces etiam grandiores pro *cibo*. In *Conceptu* & partu ſpinacem imitatur. Sobolem metu periculi intro recipere, præter lapſo emittere, Rondeletius oculatus teſtis eſt. Cauda, longitudo ob mollitiem quæ in tenellis facilime flectitur, impedit. Hamo devorato glutiunt amplius ad infima lineæ, quæ facilè prærodunt. Caro virus reſipit.

Plin. H. N. l. 9. c. 43. Oppian. Halieut. l. 3. v. 144. Tab. VIII. 5.

Galeus Acanthias Gazæ *Muſtelus Spinax*, Scaligero *Muſtelus Spinus* eſt, Æliano *Centrines* nomine venit. Nunquam viginti libras implet. Corpus ſenſim gracileſcit. Dorſum cinereum apparet, venter albicat. Rondeletius in mari argenteo *colore* eſſe, cum exſpiravit ex cinereo rubeſcere, author eſt. *Roſtrum* ipſi primò latum, mox in acutum deſinens. Retro oculos, qui mediocres, bina foramina auditui dicantur. Ante os, quod in ſupina parte, & dentibus validiſſimis armatur, bina alia olfactui inſerviunt. Branchiæ à lateribus utrinque quinæ & detectæ, *Pinnæ* duæ natatui deſtinatæ branchias ſequuntur; in parte ſupina nullæ ſunt, præterquam expodicis utraque parte, quæ in fœmina minores, in mare majores ſunt. hac nota, quia in cæteris omnibus Galeis inter podicem & caudam, imo ventri ſingularis commiſſa conſpicitur, ab aliis, ut mas appendicibus parvis, quas illic obtinet, à fœmina, diſtinguitur. Utraque in dorſo pinna, aculeum longum, triangularem magis, quàm rotundum annexum habet. *Cauda* eſt gemina, ſuperiore parte longior inferiore brevior, *Splen* in duos lobos dividitur. Cæteris partibus cum aliis convenit. *Locus* ipſi cœnoſa maris receptacula, flumina nunquam ſubit: nec in Euripo Pyrrhæo reperitur. in ſepto præcordiorum ſupra mammas *ova* continere; ubi ovum deſcendit atque abſolutum fuerit, in eo catulum fieri, author eſt Ariſtoteles. Sex in ventre fœtus perfectos obſervatos, multis aliis ovis non excluſis, pendentes, qui ex ovis per venam umbilicalem excludantur. Ova nullo vinculo alligata eſſe, obſervavit Rondeletius. Ex ovis alimentum trahere, donec perfecti foras emittantur, haud malè colligi poteſt. *Gregalem* eſſe, quod multi ſimul capiantur, certum eſt. Quod fœtus ſuos nec recipere, nec emittere poſſit, ſpinæ faciunt. Carne eſt dura & inſipida; minus tamen quàm vulpecula virus reſipit.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 8. 1. Scalig.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.

PUNCTUM VI.

De Centrine.

Tab. VII. 4 5. Ælian. l. 2. H. A. c. ult. Ariſt. H. A. l. 5. cir. Athen. Dipnoſ. l. 7.

NOmine Centrines, Ælianus Muſtelos aculeis præditos intelligit, cum duo Canum genera, in Galeos & Centrinas diſpeſcit: nos eum intelligimus, quem Ariſtoteles [illegible] eſſe, Athenæus ab Epæneto [illegible] vocari, docet. Romæ & tota Italia *Peſce porco* dicitur. Plinius nuſquam ejus meminit, nec apud Ariſtotelem quicquam invenias, quamvis ſcripſiſſe Athenæus prodiderit. Quantum *ad deſcriptionem* brevis eſt, craſſus & ſpiſſus, à capite ad podicem *trianguli* figura. *Cute* integitur aſperrimâ, brevibus crebriſque aculeis horrida. qui in capite & dorſo robuſtiores ſunt, colore ex cinereo nigricante. *Caput* habet exiguum & depreſſum. *Oculos* ſplendentes, poſt eos duo foramina auditui deſtinata, duo ſupina roſtri parte pro naribus conſpiciuntur. *Caput* ſupina parte, rotundum, magnum, ſemper ferè hians. *Dentes* latos, acutos, quorum in ſuperiori maxilla triplex, in inferiori ſimplex ordo eſt. Branchias utrinque in lateribus quinque, eaſdemque detectas. *Pinna* prior à capite ſtatim enaſcens, aculeo longo & ad caput ſeſe inclinante armata, criſtæ inſtar multum ſurrigitur, quæ è podicis regione minor, minore & ad caudam vergente aculeo, inſtructa eſt. In caudam & podicis pinnas, imò ventri nulla alia pinnula ſubnectitur, quod ei cum Acanthia commune. Cauda in pinnam inferiore parte latam, ſuperiore parte in acutum angulum deſinentem degenerat. In *partibus internis*, ventriculus eſt oblongus craſſus. *Inteſtina* haud multis gyris reflexa. *Hepar* præpingue, magnum, in duos lobos ad infimam ferè uſque ventris ſedem extenſos diviſum, albicat. *Locus* ipſi in cœnoſis pelagi domiciliis potius quam littore, ideò varius capitur. *Ova* primum in ſe gignit numeroſiſſima, vitellis gallinaceorum ovorum ſimilia. animal reliquorum cartilagineorum more excludit. Venenum fundere ex Oppiano diſcimus. quos ille [illegible] vocat, hoc [illegible] vocari, vetus ſcoliaſtes adſcripſit. Vix aliquis ejus *in cibis uſus*: nerveâ potius quam carneâ ſubſtantia conſtat. In *Medicina* oleum ex hepate frixo collectum, ad duritiem humani hepatis emolliendam conferre, & articulorum dolores lenire ex Rondeletiò habeo. Cinis urinas vehementer movet.

Oppian. Halieut. l. 2. v. 640.

PUNCTUM VII.

De Simia marina, & Zygana.

Tab. VII. 6. Ælian. H. A. l. 12. c. 27.

SImiarum Marinarum duas habemus deſcriptiones. Æliano eſt bellua in mari rubro, cartilaginea, terreſtri tum colore, tum facie ſimilis; in hoc differt, quod variè diſtinguatur, cervicemque & branchias

chias ruffas habeat. Tegmen corporis teſtudinis involucrum eſt. Cum natar, volare videtur.

Geſner. de Piſcib.

Geſnerus piſcem ſibi ex Dania allatum ſcribit, coloris corpore toto virtidis, dorſo magis fuſci, ad latera pallidi. *Os* ſinum habebar. *pinnas* tanquam volans extendebat, & inter duas in dorſo pinnas aculeum retrò tendebat. branchiarum ſoramina quina apparebaur, obliquo inter os & oculos deſcenſu. Teſtudineum involucrum ſi acceſſiſſet, Æliani ſimiam feciſſer.

Tab. VII 8 9.

ZYGÆNA piſcis monſtroſus, à capitis figura, qua τὸ ζυγὸν imitatur, quo tranſverſum librile, ex quo lances dependenr ſignificatur, nomen obtinuit.

GAZA Libellam vertit. Maſſilienſes piſcem Judæum à ſimilitudine tegumenti capitis, quo olim Judæi in provincia utebantur, dicunt.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 6.

Galenus, Ælianus, Oppianus eoſque ſecutus Suidas, cetis annumerant. Galeis, quia multa cum illis communia babet, haud malè ſubnectitur. Corio tegitur. Ventre eſt albo, dorſo cinereo, pro ſpinis cartilagines obtinet. *Cervicem* & *gulam* habere ſcripſit Rondeletius. *Os* ipſi non rotundum, non roſtratum, nec in latera compreſſum; ſed in ea extenſum, atque tranſverſum habet. Pars frontis anterior, quæ utroque oculo, magno, & deorſum potius quàm ſurſum vel ad larera vergente, clauditur, in ſemcirculum ferè extuberat, & ſic in aciem acuitur, ut obvios piſces ſecare poſſe credatur. *Os* ſubtus, inferiore parte, permagnum, dentibus validis ſinus planis, in latus ſerræ modò vergenribus, triplici vel quadruplici ordine digeſtis armatum, latet. *Lingua* lata, humanæ haud abſimilis. *branchiæ* utrinque quinæ & detectæ. Pinnas icon oſtendit. in dorſo nullam eſſe tradit Rondeletius. *Cauda* duabus inæqualibus pinnis conſtat, quarum ſuperior vertebris fulcitur, ac multo longior eſt; inſerior vertebris caret, & brevior extat.

Ælian. H. A. l. 10. Oppian. l. 1. v. 367. Oppian. l. 5. v. 37.

Verſatur in profundo. Piſces obvios, & homines natantes frontis ſuæ acie ſubvertit, & Leoni quod ad vires, ab Oppiano opponitur. Occurſus ejus olim, navigantibus infauſtus habebatur.

Ælian. l. c.

Ab iſta ZYGÆNA plerimum ille differt, qui ventre candicante, ore miniacei coloris, cætera niger eſſe, ſcribitur.

PUNCTUM VIII.

De Mola Salviani, ſeu Orthragoriſco Rondeletii.

Tab. IX. 1. 2.

MOnſtroſo piſci monſtroſiorem ſubjicimus, ſed & iſtum toto corpore cartilagineum. *Mola* quibuſdam, ſeu quod informem molam referat, ſeu quod rotunditate corporis molæ molendInariæ ſimilis ſit, ut Rondeletio placet, dicitur. Apud Maſſilienſes, *Luna*, vel quod extrema corporis parte, quæ pinnis ſubeſt, creſcentis figuram referat, vel quo demptis pinnis toto corpore plenæ inſtar ſit, vel quod corporis extremum in cornua curvatæ reſpondear, vel denique quod noctu ſplendcat, vocatur. ſed cave pro Æliani ſumas.

Ælian. H. A. l. 15. c. 4. Plin. H. N. l. 32. c. Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 44

Porcum, quem Lacedæmonii *Orthragoriſcum* vocant, quemque Appion maximum piſcium eſſe, & cum capitur grunnire, credit Rondeletius, nec abludit comparatio. Nec longus, nec planus eſt, ſed in latera comprimitur. brevis adeò, ut ſolum caput potius quàm piſcem repræſentare videatur. Centenas ſæpè ſuperat. *Cute* tegitur aſperâ non ſecus ac Squatina, argentei coloris, ventre eſt ſubalbido, dorſo cineraceo. Os habet exiguum. *dentes* tantum geminos, utramque univerſam oris partem munientes, quorum inferior retuſior, ſuperiot magis acutus ac ſecans eſt, latos continuoſque Rondeletius facit. Oculos parvos ac orbiculares. *De branchiis ita Salvianus.* Brancbiarum internum orificium utrinque, unum eſt parvum & ſemicirculare, prope quod etiam utrinque pinna una parva & rotunda ſita eſt, quæ alia prorſus ratione quam aliorum piſcium laterales pinnæ, moventur. Cum enim illæ in piſcibus à cauda ad caput, in hoc noſtro à dorſo in imum ventrem deducuntur. In extremo præterea dorſo propè caudum alia multò major pinna, non rotunda ſed ſublonga erigitur: è cujus regione altera ejuſdem magnitudinis & figuræ imo ventri ſtatim ab ano ſubeſt, quæ alio etiam modo quàm dorſi & ventris aliarum piſcium pinnæ mobiles ſunt. Non enim ut illæ à cauda ad caput eriguntur, & à capite ad caudam inclinanrur, ſed in utrumque latus moventur.

In *caudam* carneam non degenerat: nam poſtrema ejus æquè ac latera lata ſunt: pinnata tamen cauda, non oblonga ſed lara, atque omnem poſtremam piſcis partem amplexante, in latereque mobili munitur. Creſcentis lunæ figuram referre; ſuperiore parte articulatam eſſe, ut tam in dextrum, quam in ſiuiſtrum moveatur, Rondeletius addidit.

Quantum ad *Interna*, quæ ob corporis rotunditatem conglobata ſunt. Carne eſt candidiſſima, nerveam potius, quàm carneam ſubſtantiam præſeſerente. Cocta gluten ex tergoribus boum confectum reſert. *Adipe* ut in porco, multo carni corium firmiſſimè adhæret, & difficillimè avellitur. *Iecur* habet pallidum, magnum, & tenerrimum, dum coquitur in denſam pinguedinem faceſſir. Noctu ex internis partibus cæruleus è longinquo ſplendor, imò ignis ſplendidiſſimus enitet. Grunnire dum capitur, dicitur. Pinguedo ejus eſt mulra & candidiſſima; linquefacta, lucernis inſervit, ſolo piſculento odore

moleſta. *Speciem aliam Gallus quidam Venetiis deſcripſit.* Iconem exhibeo. Forma, inquit, in orbem vergebat. Corio ſine ſquammis, &c.

An hnc Piſcis Cadamuſti ſuem referens dolium craſſitudine, duo longitudine ſuperans, formæ obrotundæ, ſuilla cute, Oculis parvis, edentulus, loripes, branchiis brachii menſuram excedentibus, cauda longa, & lata ſpectet, aliis judicandum relinquo.

ARTICULUS III.

De Cartilagineis planis.

PUNCTUM I.

De Torpedine.

Tab. IX. 3. 4 5 6.

ABſolutis Cartilagineis longis, ad Planos progredimur, primus occurrit *Torpedo*, quæ veteribus Græcis [illegible] & [illegible] ad differentiam affectus, [illegible]; modernis [illegible] & Margotir, Alberto *Stupefactor*; mixtobarbaris, *Torpigo*, *Terpigo*, *Stupor*, *ſtupefaciens & ſtupeſcor*, dicitur. Ex Cartilagineis planis eſſe, ex Ariſtotele & Plinio habemus. Lævem, apud Athenæum legitur. Corruptus Ariſtotelis locus ex quo colligitur ſpinoſa. nec vacat errore Cardanus. Duo olim ipſius genera *Nigrum* quod ad capitis dolorem commendatur, & ſubruffum, ſeu ad rubricæ colorem accedens In *Maculoſas*, & *Non maculoſas* optimè diſpeſcuntur. Tria illarum genera. *Maculæ* in quibuſdam diverſarum figurarum & albicantes, huc & illuc ſparguntur, in quibuſdam quinæ rotundæ, nigricantes, pentagoni figurâ locatæ, oculos tam egregiè repræſentant, ut Oculatam Plinius dixerit; benè dictum Bellonius defenderit. Omnium corpus ſi caudam exceperis orbiculare eſt, ſenas libras vix excedunt, molli & lubrica cute teguntur. Venter eſt ſubalbidus, *dorſum* ſubflavum, & ad rubricæ fabrilis colorem accedens, partes quæ ad caudam mediis corpulentiores apparent. hæ *cartilaginem* quandam tabidam in ſeipſis habere videntur. *Ore* ſunt in ſupina parte parvo, ante quod foramina duo odores deferunt, dentibus minutis & ſerratis. Oculis in ſuperiore parte anterius exiguis, quos retrò foramina duo, ipſis grandiora, patula, & in palatum pervia. Cerebro non carent. *Linguâ* deſtituuntur: *Branchiæ* in medio ſunt corpore (ob ipſius tenuitatem ad latera locari non poterant) utrinque quinæ & detectæ, quarum orificia parva & ſemicircularia, tenui quadam cuticula conteguntur: *pinnæ* juxta caudam duæ; pro reliquis latitudine utuntur, & utroque ſui corporis ſemicirculo quaſi pinnis natant, podex in caudæ exortu, ipſa brevis & latiuſcula. *Intus* Carnoſum habent ventriculum: *inteſtinum* breve & amplum. *hepar* pallidum, & in duos lobos diviſum.

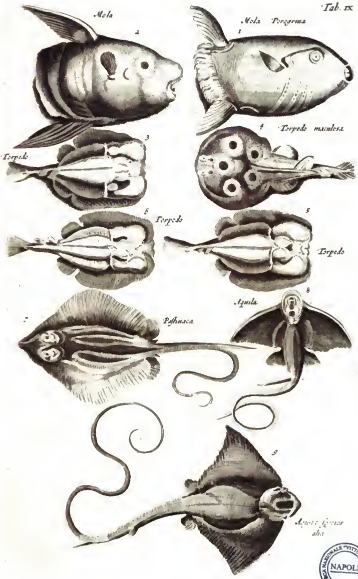
Ariſt. H. A. l. 5. c. 5.
Plin. H. N. l. 9. c. 24.
Athen. Dipnoſ. l. 7.
Ariſt. H. A. l. 4 de partib. cap 3.
Cardan. l. 7. de rer. varietat. cap. 37.

Fellis veſica illaque magna hepati committitur & dextro annexa lobo, in ſiniſtrum quoque venulas quaſdam immittit. *Lien* eſt parvus & ſubrubens. Uterus oblongus & bifidus. *Habitant* in mari, locis cœnoſis. reperiuntur & in Nilo. ut haud male in Marinas etiam & Fluviatiles, diſtinxeris. Piſcibus *veſcuntur*, quos aſtu, ut poſt dicam, capiunt. *Pariunt* circa æquinoctium, & quidem ova intra ſe præmollia, quæ in alium locum uteri transferunt, & excludunt. Sic animal pariunt, pua concipiunt Octogenos fœtus habens, inventa eſt. Hyeme propter frigus in terra *latent*. Latitudine ſua quaſi geminis pinnis *feruntur*, natant ſed ægrè, nam [illegible] *pigra tarditate gravantur.* ideò [illegible] Natura conceſſit. Singularis ipſis torporem vel tremorem inferendi, unde nomen habent, facultas. Merſæ in limo ſe occultant & piſces, qui ſecuri ſupernatantes obtorpuere, corripiunt. Iidem procul & è longinquo, vel ſi haſta virgave attingantur, quamvis prævalidos lacertos, torpidos, & quamlibet ad curſum veloces pedes, alligatos reddunt. Et illi, qui rete, in quo una ex iis capta fuerit, attigerint, torporem patiuntur, quod Æliani fide dictum ſit: & ſi inter mortuos piſces vivens torpedo ſeſe moveat, qui tacti fuerint, interno quodam motu cientur, ut videantur vivere, quod Godignus de rebus Abyſſinis prodidit. In totone corpore, quod Salviano placet, an parte, quod Diphilus, Oppianus & Cardanus prodidere, incertum. Exiguam plerarumque, quæque quavis corporis excitatione refellatur; nec totum corpus infeſtantem, Gillii & Kircheri experientiâ docemur, ut vel inde Albertum, qui hoc veneno hominem interfici prodidit, refellere liceat. Cauſam in cæcam facultatem, quod mortua eâdem deſtituitur, conjecere alii; in narceticam & inſenſibilem qualitatem, nervis & maſculis contrariam alii.

Oppian. l. c. Halieut. 104.
Athen. Dipn. l. 7.
Plin. H. N. l. 9 c. 51.
Ariſt. H. A l. 5 c. 12.
Oppian. Hal l. 2. v. 58.
Plin. H. N. l. 9. c. 42.
Oppian. Halieut. l. 2. v. 55.
Ariſt. H. A. l 9 c. 37.
Plin. H. N. l. 32. cap. 1.
Ælian. H. A. l. 9. c. 14.
Athen. Dipn. l. 7 Opian. Hal. l. 22. v. 55.

Uſus Torpedinis in *cibis* commendatus à Galeno & aliis, quod carnem mollem, jucundam, & mediocriter per ventrem ſubeuntem habeat; à Diphilo & aliis rejectus eſt. Partes duntaxat quæ circa caput laudantur. Venetiis ne in foro piſcario vendatur, præfecti ſanitatis authoritate cautum eſt. Genuæ, Maſſiliæ, & alibi à tenuiore fortuna experitur. In *Medicina* diuturnis capitum doloribus admovetur: & ſedem prociduam coercet. idem apud Marcellum Empiricum invenies. fortè & arthriticos demulcet; eodemque modo Anteroëa Cæſaris libertum ſupra fidem podagram curaſſe, Scribonius Largus teſtatur. & Diaturpænos ceratum apud Æginetam ad podagram habemus. Mirum, ſi verum, quod de ea Plinius, ſi capiatur cum Luna in libra fuerit, triduoque aſſervetur ſub dio, facilis partus facere poſtea, quoties inferatur. fortè quòd velut induciis dolorùm

Kicherus l. 3. Magnet. artis p. 6. l. 4
Gal. l. 3. de Alim.
Dioſcorid. l. 2. mater. medi. c. 17.
Plin. H. N. l. 32. c. 10.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

rum datis, natura ad excludendum fœtum firmatur. Corium nuper decorticatæ, ſi patti matricis prolapſæ involvatur, ipſam reducere, Aëtius ex aliis habuit.

PUNCTUM II.

De Paſtinaca marina.

Tab. IX. 7.

QUem Græci [illegible], ſeu ut D. Ambroſius vertit, *Turturem*, ab alarum expanſarum ſimilitudine vocant, is Latinis *Paſtinaca marina*, ſeu à colore, ſeu quod radio, ceu paſtino inſtrumento foſſorio fodiat & pungat: Gallis Raja, ob ſimilitudinem quam cum Rajis habet, dicitur. Duas ejus *ſpecies* Bellonius & Rondeletius agnovere. hic capite tantum & roſtro differre ait: ille in *levem*, cujus cutis perpolita, dorſum livet in corticis platani modum, venter albicat, plurimis veluti ſtriis, per carnem hinc inde deductis; & *Aſperam*, quæ tota aculeis horret, atque ad caudam præſertim permultis uncinis in gyrum diſpoſitis ſcatet; diſpeſcit. Magnitudine vix denas libras ſuperant. Corpore ſunt quadrilatero, ventre albicant, dorſo livent. Superiore parte aliquod *capitis* veſtigium anterius cernitur, capiti paluſtris ranæ non abſimile: in eo nonniſi *oculi* oblongi & grandiuſculi, à quibus foramina bina, oculis majora, ſemper patula, in palatum deducuntur, pars oculis anterior in roſtrum carnoſum acuitur. *Os* habet parvum & edentulum, (mendum in Dioſcoride, ſi dentes habere innuit) ſolaque maxillæ aſperitate illorum vice utitur. *Pinnis* carent circa caudæ exortum unum orbicularem ſi excipias, ideò latitudine ſua natant. *Branchias* in medio ferè ventre quinæ, in partibus flaccidis & carne vacuis, (partes circa caudam mediis partibus carnoſiores habere, cartalagineis planis commune eſt,) ſitæ ſint. *Caudam* habent longiſſimam, ſpinoſam, muris caudæ perſimilem. Craſſa primum, paulatim in magnam tenuitatem ſtringitur. ſupeream, in medio ferè aculeus, oſſeus, longus, acutiſſimus, & ſerratus, quincunciali magnitudine, Dioſcoridi [illegible], Horo Apollini [illegible]. Plinio radius eminet.

Ariſt. H. A. l. 1. c. 5.
Galen. l. 3. Aliment.

Quantum ad *interiora*, Ventriculum habet parvum, anguſtum, cui, quia ſatis ab ore diſſitus eſt, *ſtomachus* præponitur: idem in ecphyſin à qua breve & gracile inteſtinum dependet, quod aliud initio anguſtius, mox ſenſim latius, dein priuſquam maximè dilatetur, anguſtum poſtremum in rectum inteſtinum deſinens, & unde excrementa porracei coloris rejiciuntur, deſinit. *Iecur* amplum, ex albo flaveſcens, in duos lobos, quorum dexter latior & major, ſiniſter brevior & minor, diviſum. *Fel* hepati annexum, ex viridi flaveſcens. Uterum oblongum, quo ova continentur.

Degunt in cœnoſis maris locis. Carnibus veſcuntur & latrocinantur ex occulto, tranſeuntes radio (quod telum eſt eis) figentes; nec quenquam attingunt, niſi telo ſuo vulneratum.

Plin. H. N. l. 9. c. 42.
Ovid. in Halieut. l. 2. v. 472.

Ex inſidiis venari, quod Mugilem velociſſimum piſcem aſſequantur, argumento eſſe poteſt. *Coëunt* ut Rajæ, admotis invicem non ſolum partibus ſupinis, ſed etiam tergo fœminarum ſupinis marium, ſuperpoſitis. Fœtus aliorum cartilagineorum more non recipiunt. Id enim acuties caudæ prohibet. *Volatum* quoque exercere, falsò apud Ælianum dicitur: ſed radii ſui veneno ſe tueri, tam certum, quam Muſicæ dicteriis & ſaltationibus delectari, ambiguum videtur. De cjuſdem *radii* venenoſitate non eſt quod dubitemus. Nullum uſquam execrabilius, arbores, infixus radici, necat, arma, ut telum perforat, vi ferri & veneni malo, non tamen, ut nulli remedio, quod Ælianus prodidit, ſuccumbat; & neceſſe fuerit Leonidam, Byſantium ictum occumbere. Benè radii cinis cum aceto vulneri admovetur, feliciter furfures in eodem cocti auxiliantur. Lauri decoctum, Theriaca Andromachi, Galeus, cum quo inimicitias gerit, haud fruſtra adhibita. Caudâ, quæ idem intulit, in arborem, quercum inprimis, infixa, aut de eadem ſuſpenſa, emarcidam eandem evadere, ſanari ægrum, Aëtius prodidit. De *Uſu* in *cibo*, ne falsò Galenus mollem & jucundam carnem ejus faciat, vehementer metuo, guſtus inſuavem & ferinum quid reſipientem, teſtatur. In *Medicina* mitigat dentium dolores radius, quos frangit & extrahit. Torreri eum, mox conteri reſinaque excipi, debere, apud Celſum legimus.

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 3.
Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.
Ælian. H. A. l. 8. c. 26.
Ælian. H. A. l. 9. c. 40.
Idem. l. 1. c. 30.
l. 17. c. 18.
Ælian. l. 1. c. 56.
Ælian. l. 2. c. 50.
Galen. l. 3. Alim.
Dioſcorid. Mat. Med. l. 2. c. 22.

PUNCTUM III.

De Aquila.

Tab. IX. 8. 9.

QUid per Aquilam piſcem, ſeu [illegible] veteres voluerint, difficulter ſciri poteſt, planum duntaxat, & cartilagineum, animalque parere, ab omnibus proditum eſt; an radium aliquem in cauda habuerit, nec ne, reticuere. Non mirum itaque in diverſa recentiores trahi, & unam à Salviano, quam Rondeletius alteram Paſtinacæ ſpeciem facit, duas ab Aldrovando, monſtroſam à Bellonio & Paræo deſcribit; *Salvianiana* magnitudine trecentas libras non ſuperat. Lævi & molli cute tegitur, inferiore parte alba, ſuperiore livida. *Caput* habet exertum, capiti bufonis ſimillimum: oculos magnos, rotundos & prominentes, poſt quos bina, magna, & patula foramina inſculpta ſunt. *Os* ſupina parte mediocre & denticulatum. *Latera*, quæ acuta, expanſas volantis Aquilæ alas æmulantur. In caudæ exortu utrinque una

Plin. H. N. l. 9. c. 24.

parte & rotunda pinna exoritur, in *maribus* ex utroque podicis latere, una appendix pendet. Cauda paſtinacæ tenuior & longior; in dorſo paulo poſt principium pinnatam unam erigit, atque hac deinceps *aculeus* oſſeus, longus, acutiſſimus atque ſerratus, eminet. *Intra*, Jecur eſt ſubflavum, lien ſubater. Aldrovandi *prior* videtur αἰετὸς, latiſſimis alis, qua corpori hærent cæruleis, in extremitate rubris. *Altera* ſupra oculos & in fronte aculeata eſt, in cauda binos gerit radios. Cœnoſa hi piſces in mari loca incolunt, reſupinati piſcibus aliis veſcuntur, quos ex occulto figunt. Vivos fœtus cartilagineorum more pariunt. Radio lædunt, ideo publicè cum eo non divenduntur. Caro quia tetrum & gravem ſpirat odorem, à menſis exulat.
Tab. XII. a. Quæ de lapide in capite ejus à Kiranide ſcribuntur, fabuloſa ſunt. Bellonii verè monſtroſus eſt. deſcripſit eum Geſnerus: Piſcis hic rarus (inquit) & ignotus omnibus. & Paræus volantem facit, roſtro viridi.

PUNCTUM VI.

De Rajis in genere.

Tab. X. 12. RAjarum nomen fortè à radendo Latini ſumſere. Græci à quadam cum rubo ſimilitudine, ſunt dorſo aſperæ, ut recurvas ſupina parte rubus, ſpinas gerit; βάτον marem, fœminam βατίδα dixere. Plinius Græco vocabulo utitur. Ex cartilagineis & planis eſſe nullum dubium. Albertus in pectinum genere poſuit. Tria verò illarum apud antiquos *genera*. βάτον unum ſimpliciter, λειόβατον Alterum Ariſtoteles & Galenus vocavere, *ſtellatum* Athenæus addidit. Rondeletius poſtquam in *læves* & *aſperas* eaſdem diviſiſſet, mox ſtellulis notatas, iiſque carentes addidit; & ex *aſperis* alias modicè tactum vellicante lanugine, alias robuſtis ſed raris aculeis; quaſdam robuſtiſſimis & denſiſſimis aſperari dixit. Magnitudine inter ſe differunt, bicubitales aliquando Salvianus vidit, haud minores Ægolico clypeo in India naſci, Ælianus prodidit. Cuticulari teguntur operimento, omnibus membranula, quam nebulam vocant, *oculus* obtenditur. juxta oculos foramina ſunt magna ampla, ad oris uſque intima patentia, quibus operculum interiore parte à natura additum eſt Ore aperto dilatantur, clauſo magna ex parte occluduntur. *Cauda* omnibus procera atque aſpera, in ejus dorſo duæ pinnulæ, totidemque, ſed exiguæ & orbiculares ad ejuſdem exortum. Quod cartilaginei generis plana, pinnis deſtitui ſcripſit Ariſtoteles, illas quibus natando corpus impellunt, intellexit, quæ ad caudam, dirigendi itineris grata data ſunt. Si quid in contrarium apud eum occurrit, mendum in cauſa βάτραχος pro βάτος legendum eſt. *Interiora* ſi luſtremus, *fellis* omnibus in hepate veſica. *ſplen* in ventriculi plexu; inteſtina craſſa; in ecphyſi & recti inteſtini extremo anguſta, genitale vitulæ marinæ ſimile. Circulatores ex exſiccatis Draconum & Baſiliſcorum figuras effecerunt, ſic plebeculæ imponunt.

Plin. H. N. l. 23. c. 11. Ariſt. H. A. l. 2. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 24. Ælian. H. A. l. 13. c. 4. Tab. XII. 1.

Commoda Rajis in cœnoſis maris locis, non procul à littore *habitatio*. Hyeme latent, & quia numeroſæ capiuntur, gregales haud malè colligas.

Coëunt non tantum admotis invicem partibus ſupinis, ſed etiam tergo fœminarum ſupinis marium ſuperpoſitis, nec inter ſuum duntaxat genus conſiſtunt. Cum Squatina quoque *coire* ſcripſit Ariſtoteles. Gerunt utero teſtacea quædam, teſta tibiarum ligulis ſimilis eſt. Pariunt animal, cum primum ova intra ſe pepererint. *Ova* quæ flava, ſine teſta primum in ſuperiore vulvæ conſpiciuntur, quædam magnitudinem ovorum gallinæ æquant, alia his minora, nonnulla ciceris magnitudinem non excedunt, plura centenis in ſingulis aliquando numerantur. Quæ à perfectione propius abſunt, in inferiorem matricis partem dimiſſa, rectâ, & in qua album en & ovum continentur, operiuntur, quadratiformia hæc, dempris angulorum, quæ variæ ſunt appendicibus. Unius lateris appendices longiores, ſunt foliis gladioli herbæ ſimiles: alterius, breviores, latiores, replicatæ, quibus undique ſummotis, laterum anguli, tibiarum repræſentant ligulas. Unum aut ad ſummum duo pariunt, quod maximus earum in mari proventus, infinita ovorum in ſuperiore vulvæ parte ſeries facit, ex quibus tempore perfectis, iterati fœtus excluduntur. Abditas, pinnas exertas movere ſpecie vermiculorum, allapſos ad eas piſciculos capere, ſic tarditatem motus aſtu compenſare Plinius author eſt. Ariſtoteles radiolos vocat. Mendum tamen hiſce locis ſubeſſe, ſuſpicio eſt, cum nec pinnas nec radiolos habeant, vel pinnas Plinius improprie vocavit, & radiolis ab Ariſtotele tributum, quod roſtri acumini competere videtur. Olaus quondam depingit; quæ homini in ſeptentrionali Oceano circumvento ſuppetias tulerit. *Uſus* etiam in *Cibis*. Copioſioris nutrimenti & concoctu difficiles Galenus facit. Rondeletius de Rajæ bonitate quæſitus; perinde ac ſi quis pallium elixum comedat, reſpondit. Archeſtratus ſcapulas & hyeme laudat. Laterum extremas partes à divitibus comedi, reliquas plebi relinqui, ex Geſnero habemus. Apud Hollandos potiſſimum elixantur, butyrum, acetum, & ſinapi condimenti loco ſunt. Caſco & Silphio veteres condiebant. In *Medicina* auribus fel eſt utiliſſimum, hepate ad pruritum feliciter Rondeletius uſus eſt.

Tab. XII. 4. Plin. H. N. l. 9 c. 42. Galen. de victu attenuante.

PUN-

PUNCTUM V.

De Rajis Lævibus, & in ſpecie de Lævi Raja, Undulata, & Oculata.

Tab. X. 1. 2. 3. 4. 5. 6. RAjæ in Læves & aſperas optimè diſtinguuntur: Inrer illas; quarum aliæ acuto, aliæ obtuſo roſtro ſunt, prima eſt quæ [illegible] ſimpliciter Græcis, LÆVI RAJA Latinis, *Mucoſa*, & à lata faſcia qua mucus ſeu potins coryza in laborantibus excipi ſoler, *Bavoſa* Romanis dicitur. Omnium eſt ſui generis piſcium poſt bovem maxima.

Corpore quidem tenui, ſed in ampliſſimas *alas* expanſo. Cute ab aculeis nuda, Uterque oculus, media dorſi linea, & cauda tenuioribus & raris *aculeis* muniuntur, ſed & in ſupina parte quidam in os, quod latum eſt, eibi ſine dubio retinendi causâ, recurreſcunt. *Roſtrum* tenui & pellucida cartilagine, conſtat. Alæ utrinque expanſæ tenues ſunt, & prono parte nigricant. *Cauda*, quæ tribus aculeorum ordinibus, inſtruitur, tota ſupina parte alba eſt. Rima quæ podici, pudendum muliebre refert. Quam Aldrovandus deſcribit, maculis ſupina parte nigris undique variabat. Roſtri pars in obtuſum angulum, figura depreſſâ, & quaſi quadrangula tendebat. Branchias quinque detectas, habebat. Inter cutem & peritonæum albida caro mucoſa, panniculi carnoſi vicem obtinebat. *Intra*, *hepar* erat in latitudine ventris, ex albo ruffeſcens, tribus lobis, linguarum figuram referentibus, quorum medius breviſſimus, diſtinctum. Sub hepare figuræ planæ ventriculus, pars convexa ad ſiniſtrum vergebar larus, concava in ſpinam. *Meſenterium* ad connexionem ventriculi & inteſtini medio hepatis lobo colligabatur, ſub ventriculo caro cernebatur rubicunda, lienis fortè vice fungens. *Cor* thoracis ſinu exiguo triangulari, exiguum, trunco unico veluti pediculo appenſum continebatur.

RAJA UNDULATA à maculis flexuoſis ita dicta, à colore *Cinerea* dicitur. Corpus ovi potius eſt, quàm Rhombi formâ, pronâ parte multis ſinuoſis lineis deſcribitur. *Aculei* in linea dorſi pauci. parvi, & rari; circa oculos nonnulli; in cauda majores & denſiores triplici ordine diſponuntur.

RAJA OCULATA & lævis, Aſterias quibuſdam, ſed perperam dicitur. Nam & *Galeus* à maculis, Aſterias à maculis ſtellatim diſpoſiris ab Ariſtotele nominatus eſt; quales in iſta minimè deprehenduntur; & Aſterias veterum tenerior eſt bonique ſucci; quod de hac dici non poteſt; & Galli hoc genus Miralet à ſpeculorum parvorum ſimilitudine vocare ſolent.

PUNCTUM VI.

De Oxyrincho majore & Raja ſtellari.

DUO OXYRINCHORUM genera (à roſtri acumine ita dicuntur) Rondeletius facit. Tab. X 8. *Majorem* unum, *Minorum* alterum. Bos ille Bellonii eſt; non quod quadrupedem repræſentat; ſed quod Rajarum generis maximus, ad Bovis magnitudinem excreſcat. Ligures *vaccam* vocant, in quibuſdam Galliæ locis *Eleno*, quaſi ſubulam, quod piſcis roſtrum tale ſit, dicitur. Ex planis cartilagineis Bovem eſſe dubitari non debet. (Ariſt. H. A. l. 5. cap. 5.) Ad duodecim ulnas latitudinis excreſcere, Oppiani authoritate affirmo. (Plin. H. N. l. 9. c. 24.) In deſcriptione non conveniunt Authores. (Oppian. Halieut. l. 2 v. 143.) Dorſo, facie; lateribus admodum niger eſt. Supinæ partes albicant, ſi Æliano credendum. (Ælian. H. A. l. 1. c. 19.) Bellonius toto corpore lividum facit. Eidem dentes habet truces, hami in modum inflexos, triplici ordine in maxilla diſpoſitos, eoſque mobiles. Oppiano ſunt obſcuri & exigui. (Oppian. l. c. v. 145.) Æliano adeò incluſi, ut in conſpectum non veniant. Rondelerio Major Oxyrinchus minori ſimilis eſt, alis amplis & extuſis, ipſo corpore ſtrictiore, acutioreque Dorſo longiore. *Aculeorum* in ſola cauda unicum habet ordinem. Pelagii ſunt Ovidio boves; (Ovid. in Halieut.) in cœnoſis locis degunt Oppiano; Æliano in lutoſis gignuntur. Piſcibus *veſcuntur*, ſed humum maximè appetunt. (Ariſt. H A. l. 6. c. 12.) *Pariunt* ſtarim animal. Corpore etſi ſint magno, ideo quibuſdam inter Cetaceos, imbelli tamen, mollitie conſcii, ſola corporis mole feruntur, ſic & piſcantes pondere ſuo opprimunt, & capti, renituntur. Carne ſunt quam cæteræ molliore, & ſale fumoque cænditi exſiccantur, exſiccati diu incorrupti remanent.

OXYRINCHUS *Minor* corpore eſt maximo, & maculis multis lentis ſpecie, notatur. Tab. X 9. Tab. XII. 7. *Dentes* habet in os vergentes. Ad oculos quatuor aculeos; in cauda tres eorum ordines, diverſos & inæquales; primus medii ordinis major eſt ſecundo, tertius primo, quartus ſecundo reſpondet. Utrinque per tranſverſum recti ſunt, ad latera converſi, qui per hos ſequuntur in cauda extremi, in caput recurvanrur. In ſupina parte roſtri, alii ſunt ad capiendos piſces recurvi, alii acutiores. Cæteris parribus cum reliquis conveniunt. Ad Oxyrinchos referri debet ille, quem Geſnerus Venetiis accepit, corpore cinereo, maculis diſtinguentibus fuſcis, ambitu corporis ſubruffo, Normannis Hal, Luſitanis Huga dictus.

Iconem hic vide.

RAJA STELLARIS lævis, Græcis Aſterias, quam Gellius Rajam oculatam eſſe vult, capite, dorſo, & cauda ab aliis diſtinguitur. Tab. X 7. Dorſi pars prona alæque expan-

ſæ, ſtellulis eleganter depictæ conſpiciuntur. Aculei in eodem mox à capite incipientes, in priorem caudæ pinnulam deſinunr. *Caput*, quia craſſius & latius, Paſtinacæ quàm aliis Rajis ſimilius eſt. Cauda tenuis, & quàm reliquis brevior.

PUNCTUM VII.

De Rajis Aſperis: & in ſpecie de Raja aſpera Stellari, Oculata, & Clavata.

Tab X 4. 5. 6 7. Tab. XI. 2. 3. 4. 5. RAja aſpera STELLARIS tota aculeis horret. In oculorum intervallo multi ſunt, breves, frequentes, peracuti: in medii dorſi linea alii magni, in cauda tres magnorum ordines, alii plurimis & minoribus diſtincti, infiniti alii ſine ordine per totum corpus reſperguntur, pro *dentibus* oſſa dura & aſpera gerit. Duæ hujus *generis* eſſe videntur. *Una* quæ ſtellulas habet in medio albas, ſed quas ambit circulus ex nigris punctis conſtans, totumque corpus aculeis horridum eſt. *Altera*, ſtellulas prorſus candidas, cum multo paucioribus aculeis obtinet.

OCULATA lævi maculis ſimilis eſt. *Aculeos* in alis extenſiſè regione macularum utrimque habet, alios in lateribus capitis utrinque, alios in dorſo, in cauda, majores, frequentiores, & validiores viſuntur.

Raja CLAVATA duplex eſt *Una* quam Maſſilienſes Clavade, Galli alii Raje bouclier vocant. Corporis ſpecie reliquis eſt ſimilis, ſed multo breviore minuſque acuto, &c Colore nigricante, alis valde expanſis. *Hepar* habet flaveſcens in duas partes diſſectum, in quo veſica, *fel* aqueum & tenue continens Pingue eſt illud, & inter cibos delicatiſſimos, in oleum reſolutum, hepatis duritiem reſolvit. Carne eſt durum. Poſſet Aquilæ conferri.

Alteræ à ſuperiore differt (Verba ſunt Rondeletii, cui multas Rajarum ſpecies debemus,) &c Congener hiſce eſt & illa, Cujus icon Venetiis ad Geſnerum miſſa eſt. Maculis diſtinguitur fuſcis, reliquum corpus obſcure ſubluteum eſt, reliqua apparent.

PUNCTUM VIII.

De Raja ſpinoſa, Aſpera Fullonica, & Aſperrima.

Tab. XI. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 59. RAja SPINOSA Gallis *Cardaire*, quaſi *Lanifica*, à ſpinis ſeu aculeis quorum multi infixi ſunt inſtrumenris quibus lana carminatur, figura corporis lævi rajæ ſimilis eſt, ſi longas cutis ſpinas excipias. *Spinas* non in alis ſolum habet, ut clavata altera, ſed etiam in lateribus circa caput, duo oculis præfixi ſunt, & in media dorſi linea, & ad priorem uſque caudæ pinnulam continuus eſt aculeorum ordo unicus. Carnis ſubſtantia & ſucco ab aliis non variat.

ASPERA. illa à Rondeletio cognominatur, quæ à cæteris eo differr, quod *aculeis* parvis larera conſperſa habet, corporis verò truncum nullis. *Roſtro* eſt acutiore. In cauda tres ſunt longorum & firmiſſimorum aculeorum, ad extremum uſque caudæ ordines. Tab X. 7. Aldrov. libro cit. cap. 60.

Rajæ FULLONICÆ ab eo nomine inditum eſt, quod ubique in alis, corpore, capite, cauda, tota frequentiſſimis aculeis conſperſa ſit, inſtrumenti illius, quo fullones pannos poliunt inſtar, quòd totum aculeis ferreis conſertum eſt. *Roſtro* eſt ſatis longo & acuto. Caudæ aculei incurvi ſunt, triplici ordine diſpoſiti. Rara eſt, & pugnaciſſima eſſe creditur. Tab. XI. Aldrov. lib. cit. 61.

Raja ASPERRIMA. à præcedente eo tantum differt, quòd non ſolum prona, ſed etiam ſupina tota aculeis peracutis ita horret, ut manu tolli non poſſet, niſi pinnulis cauda apprehenſis, ideo ſupina in icone exhibetur; pro dentibus maxillas habet aſperas & oſſeas. Tab. X 6. Idem. c. 62.

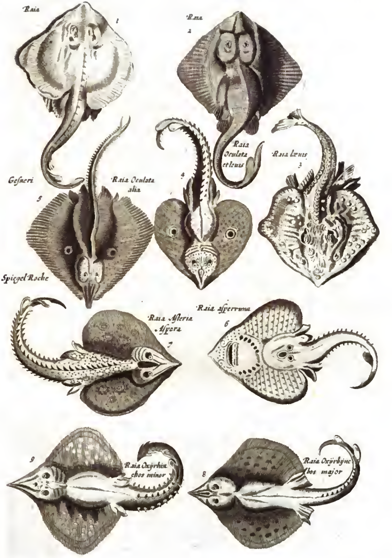
PUNCTUM IX.

De Rana marina.

RAna marina. Græcis βάτραχος θαλάττιος, Plutarcho βάτραχος ἁλιεύς nomen ranæ ex eo forte meruit, quòd gyrinas ſive ranulas recens editas, & imperfectas, oculis quidem & cauda notabiles, ſed quibus poſtea demum acceſſuri ſint pedes, & caudæ fiſſura, referat. A venandi olertia *Piſcatrix*, quod & à Plutarcho factum; ob fœdam corporis monſtroſitatem *Diabolus marinus* Dalmatis; ob oris hiantis amplitudinem, *Lamia* Siculis; ob carnis mollitiem *Maltha* Bellonio, ſed perperam, dicitur. Magnitudine eſt ubique ferè pedali & cubitali, alicubi tricubitalem inveniti, Salvianus author eſt. Cute capitis, *aculeis* exceptis, lubrica & molli, infernâ parte ſubalbida, ſuperna verò ex nigra flaveſcente tegitur. Unde molles. Ovidio tergore Ranæ, *Caput* habet toto corpore longè grandius, ut nihil in eo prærer caput & caudam conſpicias aculearum, aſperum, orbiculatum atque depreſſum. *Os* in promptu, ſeu anteriori parte, ſecus ac aliis cartilagineis, vaſtum, pro corporis proportione grandiſſimum, ac quàm maximè hians. *Dentes* permultos magnos, acutiſſimos, in os recurvos, utrique maxillæ, duobus palati oſſibus, & linguæ radici infixos. Bellonius mobiles, albos, & confuſis ordinibus diſpoſiros facit. *Maxillæ* ipſi retuſi, ſemicirculares, quarum ſuperior brevior eſt, inferior longior & prominens. *Lin-*

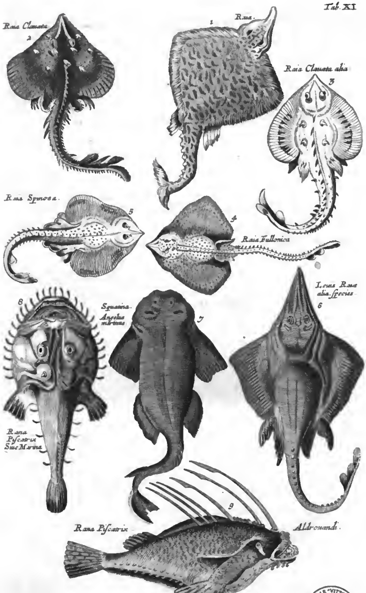
Tab. X 8. Voſſius de Idol. l. 4. c. 28.

Ariſt. l. 2. de generat. c. 1. Ælian. l. 13. c. 2.

Raia
1
Raia
2
Raia
Oculata
et leuis
Raia læuis
3
Geſneri
Raia Oculata
alia
4
5
Spiegel Roche
Raia aſperrima
Raia Aſteria
Aſpera
7
6
9
Raia Oxyrhin
chos minor
8
Raia Oxyrhync
hos major

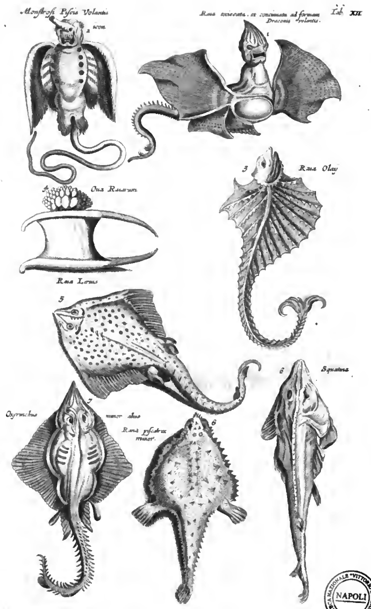
NAPOLI

Tab. XI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Lingua maxilla ſuperiore longior. Membrana quædam gingivarum interiore parte enata, & in os complicata, quæ à maxilla ſeparari non videtur. *Oculi* ampli in capitis vertice potius quam in temporibus ſiti, *aculeis* ſepiuntur: Ante eos duæ propendent appendices, tenues, albæ, tetri odoris, ſi Oppiano credimus. In medio naſi *pinna* oblonga prædura, & verſatilis, viſitur: à cujus extremo muſculus quidam ceu cirrus inſtar fili ſubtiliſſimi deducitur, per ejus cavum humorem certum in fundum uſque cirri derivant, ubi coacervatus ad vivi vermiculi ſimilitudinem tumet. Omnia hamum piſcatoris exactè exprimunt. Parvæ ex roſtro albicantes carunculæ, eminentia ſub oculis cornicula Plinio, fili capilli ſpeciem referentia, poſtremis quibuſdam præpilatis, Ariſtoteli; gracilia quædam cornua Bellonio; pilli Gilio; geminæ regidæ albæque ſetæ Salviano, dicuntur. *Branchias* neque detectas; neque ſupina parte cæterorum planorum cartilagineorum more, ſed in lateribus, non ſpineo operimento, ſed cuticulari intectas habent. *Pinnas*, contra cartilagineorum planorum morem, in medio corpore, ubi cauda capiti jungitur, membranaceas & craſſiuſculas duas, propter amplitudinem partis ſuperioris: in ſuperiore caudæ parte una non admodum lata, ſed longiuſcula conſpicitur. A capite illicò *cauda* ſequitur, rotunda, brevis, carnoſa in pinnam, rotundam, craſſiuſculam & latam deſinens. Ex hujus & capitis lateribus, appendiculæ cornoſæ, certis intervallis à ſe diſtantes, dependent, quæ, natante ranâ, ſupernatant. *Intra*, ſi ſpectes, *peritonæum* vidibus nigrum; *ventrem* magnum, carnoſum, appendice utrinque unica & brevi inſtructum; *inteſtina* gracilia, multis gyris circumvolara; *jecur* parvum, rubeſcens, in quinque lobos, ut Bellonius ſcribit, diviſum. (Rondeletius ſectum negat) eorum utrinque bini ad latera protrahuntur. *Fellis* veſica longo meatu ex hepate propendens, inteſtinis annectitur. *Vulva* eſt bifida, anfractuoſa, duas ulnas longa, tribuit & veſicam, ſed neſcio quam verè Bellonius, & addit, totidem in Rana numerari cartilagines, quot in quovis ſceleto, oſſium animalium terreſtrium formas referentes, quæ prorſus medullâ; præter vertebras careant; totidem item nervorum conjugamenta in ejus cerebro, multò tamen liquido, numerari, quot in reliquis animalibus numerantur. *Ventriculus* & interanea, ſi per os eximantur, corpuſque quod ejus fieri poteſt, diſtendatur, totum perlucidum, & inſtar carbunculi fulgens evadit, immiſſoque lumine, laterna horrendo aſpectu apparet. *Locus* ipſi herboſæ maris partes & littus *Cibus* carnes humanæ etiam. Vatantem aliquando virili membro apprehenſum in profundum detraxiſſe, Geſnerus ſe audiviſſe refert. Contra cæterorum cartilagineorum morem, *ova*, non animal pariunt. Caput corpore grandius & aculeatum in cauſa, quod ut aditui, ſic exitui, ineptum eſt. Ovum unum ſolidum, durumque ut foris ſervetur, cum cæterorum eute molli tegantur, Ariſtoteles prodidit. Univerſa ſimul juxta terram edunt; ortus cum iis, quæ extra perficiuntur, & iis, quæ intus idem. Numeroſius quidem fœtificant: ſed quia de facili pereunt, pauciores reperiuntur. Aliquandiu extra aquam vivere, Rondeletius teſtatur. Viſa duos in littore dies inter herbas vixiſſe, vulpeculæque terrenæ noctu victum quæritantis pedem, dentibus arripuiſſe, & ad auroram detinuiſſe. *Solitarias* eſſe ex eo, quod plures una capi non ſoleant, colligitur. Plana quamvis, non ſola tamen latitudine natat, ſed pinnulis etiam, quas in lateribus habere dictum eſt. Singulari in venando aſtu utuntur. Inter ſaxa conditæ, aperto immani rictu, mentitum vermiculum muſculo annexum, per pinnam in faucium rictum conjiciunt, eo viſo piſcie uli ceu ad eſcam accurrunt, rictum, cavitatem alicujus ſaxi reputantes ſubintrant, piſcatores retracto, qui vellicatur hamo, oriſque rictu clauſo, totum piſciculorum gregem devorant. Macilentiores, quæ præpilatis villorum capitibus deſtituuntur. *Uſus* earum in cibo ferè nullus. Inſula, mucoſa & ferina ſaporis carne præditæ ſunt. Anaxandrides tamen eas in Cotyis Thracum Regis conviviis reponit. Ventrem inter lautiſſimos cibos Anthiphanis recenſet. In *Medicina* fel adverſus ſuffuſiones utile eſt. Quod ſtrumas utiliter pungi, piſcis ejus qui Rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita ut non vulnerentur, idque fiat quotidiè donec percurentur, apud Plinium occurrit; Rajarum potius aculeis convenit. Nullum enim oſſiculum Rana habet. Diverſa eſt ab iſtis tum illa caſtanei coloris, ventre candicante; tum Rana Mixos dicitur. Tota tam ſupinè quàm pronè aſperâ cute tegitur, ſupinè aculeata eſt, & albicat, pronè colore eſt cinereo. *Os* habet exile & planè edentulum: *Caput* erectum & velut cornu in extremo procerum, ſub eo cuteus nervus, quem velut ex vagina exerere; rurſuſque contrahere videtur. *Oculi* ad latera ubi anguſtum valdè caput, velut in fovea quadam latant. Foramina olfactu diſtincta, ſupra os coëunte extremitate hærent, auditui inſervientia oculis ſunt contigua. Pinnas ex icone cognoſces.

Kircher. l. 3. Art. Magnet. p. 6. ſ. 5.

Oppian. Halieut. l. 2 v 90. Ariſtot. H. A. l. 9 c. 37.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13.

Ovidio in Halieut Martial. l. 10. c. 37. Geſnerus de

Aquatil. lib. in. Ran. Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13.

Ariſtot. ſ. l. 3. de gener. c. 3. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 17.

Ælian. H. N. l. 9. c. 24. Plutarch. l. intr. animalia. Ariſtot. H. A. l. 9. c. 73. Oppian. Hal. l. 2. v. 90.

Plin. H. l. 37. c. 8.

PUNCTUM X.

De Squatina.

Tab. XI. 7. Tab. XII. 6.

SQuatina piſces, ῥίνη Græcis; *Squatus*, quod ſit ſquammis acutis, Iſidoro, *Lima Valla*, *Celtes* in veteri lexico, dicitur. Media inter Muſtelos & Planos à Rondeletio ponitur. Magnitudine ad centum ſexaginta

ſæpè

ſæpè libras excreſcit. Coloris eſt pronè cinerei ad fuſcum vergentis, aſperrima: ut cute lignum & ebore poliantur, ſupinè alba & lævis. Partem corporis anteriorem habet latam, circularem, retuſam, ut *roſtro* prorſus careat. *Os* prima parte obvium, brevibus ſed acutiſſimis, iiſque aliter quàm in aliis piſcibus diſpoſitis *dentibus* munitum. Maxillarum oſſa in angulum obtuſum deſinentia, in lingua extrema carneum tuberculum. Ex ſuperioris maxillæ extremo, quod cute non integitur, apophyſes duæ in alias diviſæ demittuntur. Poſt oculos, qui in ſuperioris capitis parte, ad latera parvi, foramina ad os uſque patentia viſuntur. *Pinnæ* utrinque binæ ſunt, & utræque in lateribus. *Cauda* longiuſcula in aliam lunatam pinnam deſinit. *Mares* à fæminis appendicibus cartilagineis, quæ circa anum diſtinguuntur. Intra nihil à cæteris cartilagineis differt. *Hepar* habet in duos lobos diviſum, in quo *fellis* veſica felle viridi plena latet. *Lienem* mediocrem ex rubro nigricantem. *Cor* angulatum, compreſſum, & unico ſinu inſtructum. De dentium ſitu ita Rondeletius, ſunt eorum ordines, &c.

Plin. H. N. l. 9. c. 12.
Ariſt. H. A. l. 2. c. 15.

Cœnoſa incolere *loca* Oppianus prodidit, in alto verſari apud Rondeletium legitur. *Coit* etiam cum Raja. [illegible] naſcitur, inter ſe mutuò partim ſupinarum attritu. Bis *parit* autumno occaſu vergiliarum, qui partus ſecundus eſt; primus enim verno fit tempore, ſed ſecundus felicior. Singulis fœturis ſepteni aut octoni prodeunt. Singularis & his in venando aſtus eſt. Obruunt ſe arena, ſic latentes verberant oris vi radios (pinnas exerere vermiculorum ſpecie apud Plinium extat) his piſciculi viſis, quaſi ad algam adnatant, ſic capiuntur. Colorem mutare & piſcium quidem ſolas, prodidit Ariſtoteles; quod nec corpore ſint pellucidæ, nec cute ita tenui, ut humorum ſpirituumque perturbatione varii earum colores perluceant, negavit Rondeletius. Concedi in metu poteſt. Nam & tum in hiatum pinnis ſubjectum recipiuntur fœtus, ut apud Oppianum legimus, in ventrem recipi Aldrovandus credidit. Rejiciuntur à *menſis*, quod flatuum craſſorum humorum proventum, quod cartilagineis omnibus commune, proferant. Unde oculorum acies obtunditur. Olim Smyrnæ ſecundum Dorionem, Mileti ſecundum Archeſtratum ortæ, cæteris preferebantur. In *Medicina* invenère in tertio tabis genere locum. Oleum ex hepate ad hepatis duritiem confert. Ova exſiccata ſiſtendo alvi profluvio. Ex cute optimum fit in pſora & ſcabie ſmegma. Illitæ mammas creſcere non patiuntur, ſi Plinio fides eſt; duriuſculas reddi, utrumque experientiam comprobaſſe, Rondeletius author.

Oppian. Hal. l. 1. v. 380.
Ariſt. H. A. l. 6. c. 11.
Plin. H. N. l. 9. c. 51.
Ariſt. H. A. l. 6. c. 11.
Ariſt. H. A. l. 5. c. 9.
Ariſt. H. A. l. 9. c. 37.
Oppian. Halieut. l. 1. v. 742.
Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 66.
Plin. H. N. l. 27. c. 10.

PUNCTUM XI.

De Squatino raja & Lamia.

Piſcis qui Squatinoraja dicitur Latinis, Græcis [illegible] ex Squatina & Raja procreatus creditur, Parte priore Rajæ ſimilem facit Ariſtoteles, poſteriore Squatinæ. Abſurdum id Rondeletio, quod & Philoſophus dubius pronunciet, & ex Galeno fieri ſecundum naturam non poſſe, ut tantopere diſſidentia corpora commiſceantur didicerimus. Stant tamen ab Ariſtotele, plærique, Bellonius, Gellius, Jovius, Aldrovandus, Columna præcipui. Caſtelletus nudum ejus ſceleton miſit & paucis ita deſcripſit. Neapoli frequens eſt, quod miror, &c.

Tab. XI. 12.
Ariſtot. H. A. l. 6. c. 10.
Galen. 3. de uſu parti.

Lamiam, quæ [illegible] à gula quibuſdam dicitur. Nicander *Carchariam* & *Scyllam* vocari ſcribit, Rondeletius eandem cum Cane Carcharia facit. Plinius inter Cartilagineos planos enumerat. Deſcriptionem ejus nemo veterum ſuppeditat. Maximam evadere, cute integi ſcabra os in anteriore capitis parte habere, *dentibus* plus minus ducentis in utraque maxilla per quaternos verſus diſpoſitis, ad radicem latis, in acutem & pyramidem deſinentibus, ad latera crematis, refertum Bellonius prodit. Verè an falſo, non dixerim. Generis Galeorum certè, qui longi piſces ſunt, eandem pronunciat.

Athen. l. 7.

PUNCTUM XII.

De Lumpo Anglorum & Piſce gibboſo.

Piſcem qui Anglis Lumpus, quaſi maſſa informis dicitur, ſic deſcribitur à Turnero. Piſcis edulis eſt Lumpus noſter, &c. Dorſum rubicuudum, ventrem album habere, & in magnis deliciis reputari Maſtarias addidit. Nos eum molli & in ore diffluente carne, eſſe experti ſumus, cum Andreapoli in Scotia ſtudiis operam daremus.

Tab. XIII 1.

Piſcem Gibboſum Græci [illegible] vocant, reperitur in mari Balthæo corii portiuncula, quam Fabricius Geſnero miſit. Craſſiuſcula & tenax eſt, punctis multis ſeu tuberculis exaſperatur. Eminent etiam Spinæ quædam ceu rubi, ſed mucrone recto, pyramides formâ, aliæ magnæ, aliæ parvæ ex fuſco albicantes. De ſua pictura ſic Geſnerus, &c.

Tab. XIII. 2.

T I.

TITULUS II.

De Piſcibus Marinis Saxatilibus.

CAPUT I.

De Saxatilibus Squammoſis.

ARTICULUS I.

De Searo.

Tab. XIII. 3.4. ABſoluta Pelagiorum natura, Saxatiles ſequuntur, inter hos primos *Searus*, qui ſeu [illegible] id eſt, tripudiando, ſeu Athen. l.7. quod Athenæo placet, quod incluſis naſſis, crebris caudæ ictibus, qui [illegible] ſeu [illegible] vocantur, averſus, fores laxat, atque ita retrorſum erumpat; ſeu quod algam, aliasque herbas depaſcatur; [illegible] enim interdum eſt [illegible]. ita dictus; *Meyrix* quoque, ſeu *Ruminax*, ut Scaliger vertit, Ariſtot. H. A. l. 9 c. 50. ab Ariſtotele quod laris utriuſque maxillæ dentibus ſolus ruminet, *Cerebrum Iovis* Ennio vacatur. Serò olim Romanis & toti Italiæ viſus; ideò nec latinum piſcis nomen habetur. Duo illius ſunt *genera*, *unum* quod [illegible]. benè ab Oniſio diſtinguendus, quod aſino concolor ſit, dicitur. *Alterum*, qui [illegible], ex Nicandro Thiatyreno nomen impoſuit Athen. l.7. Athenæus. Oppianus modò [illegible]. modò Oppian. Hal. l. 4. [illegible] cognominat. *Onias* ſquammis eſt magnis tenuibus, colore ex cæruleo nigreſcente, ventre candido; Sargo, corporis forma ad rotundam accedente, aculeorum pinnarumque ſitu, & numero, ſimilis, maculâ duntaxar nigrâ, in cauda, & quod lineis nigris in dorſo ad ventrem careat, diſtinguitur. *Oculos* haber magnos, ſupercilia coloris Indici.

Dentes hominis modo planos imo ſolus latos, ſuperioribus dentibus carere, quod Michael Epheſius prodidit, falſum, ſi Meryx eſt, & habere compertum. *Branchiæ* ipſi binæ, ſimplices alteræ, alteræ duplices, plura & majora in maxillis oſſea tubercula.

Cauda lata in duas pinnas non diviſa. *Cor* angulatum, *hepar* album in tres labos diviſum, à quo *fellis* veſicula inteſtinis alligara pender. *Fel* coloris nigri. *Splen* ater, *ventriculus* cum quatuor appendicibus parvus. [illegible] ſeu *Varius* oculis, ventris inferiore parte, in qua podex, purpurei eſt coloris, cauda coloris Indici, reliquo corpore partim ex viridi, partim ex nigro cæruleo. Squammis veluti notis obſcurioribus aſperſis. Ore mediocri, *dentibus* latis in ſuperiore maxilla denſis, in inferiore raris & acutis. *Ventre* in medio duabus purpureis notis inſigni. A dorſo & cauda ferè *aculei* tenui membrana connexi, æquis intervallis diſpoſiti, conſpiciuntur. In ſingulorum ſumma parte membranula pendet vexilli inſtar. *pinnæ* ad branchias ſitæ latæ ſunt, & veluti ovi ea figura. Intus habet *ventriculum* ſatis capacem, *hepar* ſubalbum, inteſtina lata & multa; fellis multum, *ſplenem* magnum. *Quem Bellonius in Creta obſervavit*, corpore erat ex livido rubeſcente, ſquammis latis & translucidis. Capite utrinque compreſſo, *dentibus* obtuſis, quorum inciſorii noſtris erant perſimiles. gula non valdè magna. Ad caudæ latera appendices tranſverſas atque eminentes, quales in nullo ſe obſervaſſe piſce ait, utrinque habebat Gigantes Scarus, dentes habebat utrinque quatuor. Laros in inferio- Columella R. R. l. 8. c. 17.
re maxilla, in ſuperiore ſerratos. *Locum* ſi attendas, Aſiæ Græciæque littoribus Sicilia tenus frequentiſſimus exit, nunquam in Plin. H. N. l. 9 c. 17.
Liguſticum, nec per Gallias enatavit, in Ibericion mare, In mari Carpathio eſt ſemper obvius, & quod miramur promontorium Troadis Lecton nunquam ſponte tranſiit. nullibi tamen quàm in mari rubro frequentior. Bellonius in Propontide, Ponto & Helleſponto, Galliæ littoribus, & in Oceano inficiatur capi, in Euripo Ariſtoteles, Ariſtot. H. A. l. 9. c. 17.
Archeſtratus tamen maximum circa Byzantium evadere prodidit. In Creta circa eum ubi ladanum colligitur locum, tam frequens, ut nullus crebtius capiatur. *A Carpathio ad-* Plin. H. N. l. 9. c. 17.
vectos, Claudio Tiberio Principe, (Octavium Macrobius vocat) *è libertis ejus præfectus claſſis*, inter Oſtienſem & Campaniæ oram, ſparſos diſſeminavit. Quinquennio ferè eſt cura adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes inveniebantur Italiæ in littore, non ante ibi capti, admovitque ſibi gula ſapores piſcibus ſatis, & novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere* miretur.* Saxatilem eſſe vix dubitandum. Si Oppia- Oppian. Halieut. l. 1. v. 109.
nus dum inter littorales recenſet, contrarium innuere videtur, vitium eſt, & benè [illegible] pro Scaris legitur. In dulcibus quoque nu- Columella l. 8 c. 16.
tritum aquis innuere Columella videtur, niſi pro Scaro Squalum legi debere velis. Sanè haud perperam ex Varrone id conjicere li- Varro de R. R. l. 3. cap. 3.
cebit. *Victitat* herbis, & algæ piſis, phaſeolisque plurimum inhiat Mercuriali adeo, ut Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2.
ea capiatur. Pythagoras [illegible] facit, ſi Gyraldo fides eſt. Diphilus tamen carnivo- Plin. H. N. l. 9 c. 17.
rum eſſe & lepores marinos captare ſcribit, niſi error committitur. potius namque Mullo Oppian. Hal. l 2. v. 109.
iſta quàm Scaro conveniunt. quod ſolus inter piſces ruminet, ſuperius dictum eſt. *Gregales* Ælian. H. A. l. 1. cap. 2
eſſe vel exinde quod ſodales è naſſis liberare conentur, colligas Caudam capitis mordendam porrigunt. apprehenſa educunt. Quod Athen. l. 8.
noctu non capiuntur, vigilantiæ ipſorum Ælian. H. A. l. 2. c. 54.
debetur. malè Galenius ideò ſolùm inter piſces dormire ſcripſit. Melius dices; ſolere Plutar. de ſolert. animal.

——— [illegible]

[illegible]

alicubi ſomnum nocturnum ſub latebris capere, ſic inſidias vitare. Salaciſſimum eſſe Ælian. H. A. l. 1. c. 2.
Ælianus prodidit, ideò fœminæ capiuntur.

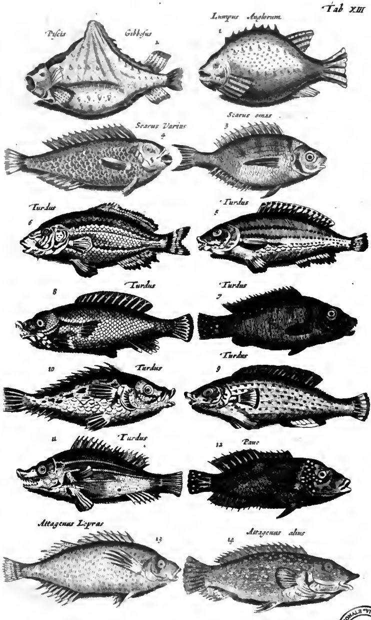
Ariſtot. H. A l. 4. c. 9. *Parere* bis in anno fatendum. hoc Saxatilibus commune. *Vocalem* eſſe, quod apud Athænæum Oppianum Tzetzem proditur, dubium, cum pulmones non habeat; niſi ore aquam impelleodo ſonum edere dicamus. *Uſum* ſi attendamus, in delicatiſſimis olim apud Romanos cibis erat; & jecinora eorum in Vitellii Priocipis patina inter lautiores primitias enumeratur. Primas inter Saxatiles tenere, & mollis ac friabilis carnis eſſe, Celſus. nullum videtur dubium: quamvis Celſus & Philotimus aliter credidiſſe putentur. Inſipidos eſſe niſi cum ſuis fæcibus edantur, creditum apud Græcos. Jecur in cibo ſumptum Ælian. H. A. l. 14. c. 2. ictericis prodeſſe, apud Ælianum legimus.

ARTICULUS II.

De Turdo.

Tab. XIII. 5. 6. 7 8 9 10. 11. Athen. l. 7. TUrdus Græcis [illegible] à macularum ſimilitudine ſic dictus, [illegible] olim teſte Nicandro & Pancrate apud Athenæum fuit. Duo ipſorum *Genera* conſtituit Salvianus, *Majorem* & oblongum, qui vel viridis vel ruber eſt. Rondeletius duodecim ſpecies pinxit. Veteribus, apud Athenæum [illegible] ſeu nigris oculis varius. Eratoſtbeni [illegible] ſeu nigro diſtinctus, Pancrati [illegible] quaſi vini colorem referens, Numenio [illegible], id eſt purpureus dicitur. Phavorinus [illegible] vocavit. Mutare tamen Ariſtot. H. A. l. 8 c. ult. colorem dicuntur. Circa ver magis exſaturatos, dilutos magis æſtate videas. Branchias ipſis quaternas Ariſtoteles tribuit Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13. omnes duplici ordine excepto noviſſima Quinque ſunt ab Aldrovando obſervati, duodecim à Rondeletio. *Primus*, qui magna ex parte aureus, amethiſtino, cæruleoque ac rubro variat, os intus habet ruberrimum, dentibus carens. Oculos maximos, quorum auream pupillam circulus ambit niger, nigrum rurſus aureus, aureum cæruleus, hunc iterum aureus, ac tandem niger, alias omnes ambit. Habet & duas è mento dependentes apophyſes cutaceas, ſubflavi coloris. tres præ cæteris lineas ſanguineas, & denticulatas. Pinnas ad branchias omninò aureas, in pectore totas cæruleas, nervos earum aureos. Cujus coloris ſunt & illæ, quæ ab ano, in dorſo & cauda, qua uropygio junguntur, maculis duntaxat parvis ſanguineis reſperſas, cæteras cæruleas conſpicias. *Secundus* ad latera nonnihil albicat. in capite vermicularibus, alibi rotundis, ubique cæruleis maculis inſignitur. Tergoris pinna ex aureo rubet, ſicuti & cauda, quæ in extremo cærulea eſt. Utrinque dentatus eſt. *Tertio* Corpus ſubviret, venter albicat. Squammarum extremitates cæruleæ ſunt. *Caput* pro corporis proportione parvum, totum cærulei ſed dilutioris coloris, præter branchiarum opercula, quæ candicant, maculiſque oblongis & ſemicircularibus aureis conſperguntur. Ejuſdem coloris lineæ decuſſatim & tranſverſaliter per corpus ducuntur. Dentes habet maximos, acutiſſimos, ingentemque oris rictum. *Quartus* toto corpore ſanguineo, aureoque diſtinguitur. dorſum & corporis maculæ ex cæruleo nigricant. *Quintus* [illegible] totus rubec ſaturatos. Maculæ in extremo tergore conſpicuæ, orriſcis non abſimiles, ſunt nigræ, in capite longæ, & ſerpentis in morem ferè contortæ, cæruleæ. Lineæ à capite ad caudam recta ductæ, rubræ ſunt.

Turdus *Rondeletii Primus* admodum varius eſt. Vnde [illegible] dictus. ad auratæ figuram accedens, pinnarum ſitu numèroque cæteris ſaxatilibus ſimilis, dorſo fuſco, ventre ex albo liveſcente. Dentes habet recurvos, labra craſſa, & rugoſa. Oculos ſub quibus pars variis coloribus eſt illuſtris, magnos & rotundos. Pinnas ad branchias aureas, ad podicem & in tergo flavas, nigris cærueiſque maculis aſperſas. *Alter* colore eſt ex viridi cæruleo, & quia colorem colli Paræus in pinnis & in cauda refert, Pavo dicitur *Tertius* qui Pulchec dicitur; & à quibuſdam *ferculum regium*, multas colorum differentias habet. Viridis eſt magna ex parte, ſed punctis purpureis, cæruleis, Indicis, & aliis confuſis coloribus conſperſus. pinnis ad branchias flavis ſeu ruffis, aliis omnibus partim cæruleis, partim viridibus, partim ruffis. Branchiarum operculis punctis & lineis ruffis; ſinuoſis, certis ſpaciis diſſitis. Cauda ruffa punctis cæruleis, notata. Romæ & in Levino Inſula frequentiſſimus eſt. *Quartus* circa Monſpelium Pſittacus, ab eadem colorum varietate dicitur. Dorſo eſt nigreſcente, pinna ejus vireſcente. Ventre & lateribus flaveſcentibus. A branchiis ad caudam lineæ virides ducuntur. Pinnarum in ventre infimæ cæruleæ ſunt. *Quintus* Gobionem flavum refert, hoc ſolo, quòd lineam albam ab oculis ad caudam ductam habeat, & maculis nigris, quibus Gobius aſperſus eſt, careat, diſtinctus. *Sextus* quinto eſt ſimilis, niſi quòd huic roſtrum ſit longius & aquilinum, & linea ab oculis ad caudam ducta cærulea. *Septimus* coloribus variis eſt inſignis, dorſo aureo, viridibus maculis conſperſo, ventre candicante, lineis ruffis & torruoſis, nullo ordine diſpoſitis notato, labris viridibus. Cauda & pinnis magna ex parte cæruleis. Branchiarum opercula purpureum quiddam habent. forte Scirrhis Wottoni, *Octavus* ſolis lineis in ventre ſeſe interſecantibus ab iſto diſtinguitur. *Nono* color eſt virideſcens & flavus, linea ab oculis ad caudam alba, cum multis aliis aurei coloris confunditur & obliquatur. *Decimus* colore eſt viridi. Extrema operculi bran-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

branchiarum & pinnarum ventris purpura ſunt. Oculi ſunt rufi, os parvum, venter ex albo flaveſcit. A Monſpelienſibus Meneſtrior, hoc eſt Tibicen vocatur. *Undecimus* inter Turdos maximus, ad Lupi magnitudinem accedit. Colore eſt rubricæ, qua pro terra Armenia utuntur. multis nigris & magnis maculis reſpergitur. Ventre plumbei coloris. *Duodecimo* caput eſt cæruleum, dorſum vireſcens. Linea viridis & tenuis, à branchiis ad caudam porrigitur, in extremitate macula rotunda inſignis. Quem Geſnerus obſervavit, ita ab eodem deſcribitur: Dorſum & laterum dimidia pars ſuperior, fuſci ſunt coloris, maculis crebris, ſubnigris, variantibus. Lineæ: Inter Saxatiles eſſe Galenus & Diocles nos docuere. Non quælibet tamen Saxa amat, ſed quæ prope litiora ſita, muſco & alga obducantur. nec longè ab hoc domicilio recedit. In

Plin. H. N. l. 9. c. 15. Ponto cum Merula deſideratur. Non ſolis herbis vel alga *vivere*, ſed interdum piſciculis, loliginibus, & aliis cruſtaceis paſci, Salvianus author eſt. Hyeme aliorum ſaxatilium more latere ajunt. quo tempore etiam fœtificant. A Merula ſpecie non differre, hunc marem, illam fœminam eſſe, inter Oppiani errores poni poteſt. Sin-

Oppian. Hal. l. 4. v. 240. gulare idem en eis conjugalis amoris exemplum, notat. Mortuo marito progreſſæ de thalamis fœminæ, errant, communemque cum iiſdem mortem oppetunt. Carnem habent mollem, teneram ac friabilem, ut Galenus prodidit. Trallianus cibum faſtidientibus eum commendat, & Ptiſannam marinam vocat. Platina quovis modo coqui, ſed aſſum ſinapum requirete ſcribit.

ARTICULUS III.

De Pavone Salviani, & Leprade.

Tab. XIII 12. Ambroſ. Hexam. Philoſtratus l. 3. de vita Apoll. PAvo piſcis, quem Salviano debemus, cujus & Ambroſius & Iſidorus Hiſpalenſis meminere, diverſus eſt à Pavone Philoſtrati, qui in Phaſide Indiæ flumine reperitur, & cæruleas quaſdam criſtas, ſquammas verſicolores, caudamque auream in quacunque voluerit partem verſatilem, habet. Romæ *Papagalo*, à Luſitanis *Budia* vocatur. Bilibris ſæpè eſt, ad cubiti menſuram perrarò aſcendit. figura corporis, lacuſt. Tincæ abſimilis non eſt. Squammis latis tegitur, & variis coloribus depictus eſt. Corpus enim ferè tótum, inæquali varietate viret. Ventris pars poſterior viret ex albo, anterior ex albo livet. dorſum & cauda, ex viridi nigricant. latera ex viridi partim flaveſcunt, partim livent. *Caput* quod craſſum eſt ex cæruleo viret, maculis que quam plurimis rubentibus, nonnulliſque cæruleis piſcem totum nulla habita ordinis ratione pingentibus. *Roſtrum* extenſum, ſed non acutum. *Labia* craſſiſſima, quorum ſuperius duplex apparet. *Oculos* magnos & aureos. *Branchias* utrinque quaternas, & juxta eas *pinnas* latas & rotundas, duasque alias minus latas in ventre. In dorſo una ſatis longa erigitur, cujus anterior pars ſtricta & aculeis munita eſt: poſterior latior & aculeorum expers. A podice, qui in medio ferè ventre una quoque, duobus aut tribus innixa aculeis, per imum ventrem ad caudam explicatur. *Cauda* in unam pindam latam ac ferè rotundam violaceam & maculis atque lineolis plurimis cæruleis inſignitam deſinit. *Interiora* ſi ſpectemus, *ventriculum* habet magnum, appendices multas, *inteſtina* ampla, *hepar* ſubalbidum, cui fellis veſicula hæret. *Lienem* ſubatrum. *Victus* ipſi præter algam, & alia marina excrementa, piſciculi. Solitarius eſt, & ſæpe ſinguli capiuntur. Verno inprimis & autumnali tempore, fortè quod æſtate ob caloris, hyeme ob frigoris impatientiam lateant. Ignobilis inter cibos cenſetur.

LEPRAS ſeu *Pſorus* quod iiſdem præditus ſit ſuggillationibus quibus qui lepra & pſora laborant, ſicut nonnullis, ſed metuo ne perperam videtur dictus, *Lelepris* Latinis, ſi vera prodit Rondeletius dicitur. Tab. XII. 13. Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 5. Ex Turdorum eſt genere. Vix ad dodrantem in mari Adriatico exereſcere ſolet, cum pedem & amplius in Oceano excedat. Totum corpus habet maculis nunc cancellatis, nunc rectis, nunc in obliquum ſparſis variegatum. *Squammas* ad oram rubore ſuffuſas, latas. *Caput* non ita multis coloribus cancellatum, quod lineas hinc inde ductas, ex cæruleo, viridi, ac rubro miſtas, oſtendit. *Oculos* parvos, rotundos: iridem oculorum aëri ſimilem, quam ſi quando in gyrum contorqueat, cyaneum, deinde aureum, tandem argenteum circulum in cryſtallini coloris fulgorem reſerre conſpicias. *Os* ipſi parvum, *dentes* albi, acuti. *Maxilla* ſuperior tubi in modum cranio infarcitur, ut penè duo labia carnoſa eſſe credas: *lingua* alba & penè ſoluta. Continuam tergoris *pinnam* gerit, ſedecim aculeis munitam, atque aliam ſub ventre ano vicinam. Omnes pinnæ transparentes ſunt, molles, leves, rubro, cæruleo, viridi, & aliis coloribus maculatæ. Linea quæ piſcibus utrinque latera dividit, nequaquam in hoc piſce recta procedit, ſed à ſuperiori branchiæ angulo arcuata ſecundum tergus deducta eſt: mox ubi tergoris pinna deſinit, illuc quidem linea reflectitur & arcuatur, deinde rectà per mediam caudam deſertur. Quantum ad *internas partes* peritoneum habet album, *hepar* ex pallido lacteum, ad ſiniſtram magis protenſum, tribus,

lobis, uno tantum longo duobus brevibus, conſtaos. *Lienem* planum, oblongum, minoris digiti magnitudine, rubrum. *Inteſtina* ejuſdem capacitatis, ut propriè ſtomachus in eo videri noo poſſit, ſemel à ſtomacho ad anum revoluta, multisque omentis obducta. *Lactes* copioſas, & vulvam bicornem. Hanc ex Bellonio, qui euodem cum *Marzapani* dici credit, fortè quod æquè in deliciis ob carnis ſuavitatem appetatur, ac panis Martius vulgò dictus. Tab. XIV. 1. Eſt tamen alius Marza panis piſcis, qui *Roſa* dicitur, & totus maximè in dorſo rubet, minus in ventre.

ARTICULUS IV.

De Merula.

Tab. XIV. 2.

MErula, Oppiani interpreti, & Apicio *Merulus*, Plinio medico prodente Bellonio *Piſcis Aſpratilis*, Veoeris *Tinca marina*, Græcis [illegible] & [illegible] dicitur. De illius colore diſſentiunt authores, Numenius apud Athenæum *Nigram* cognominat (Athen. l. 7.) Oppianus [illegible]. Varinus [illegible]. vocant. Salviano & Rondeletio ex colore Indico & cæruleo nigricant. Hic & ſexu diſtinguit; in mare, colorem ad violaceum magis accedere, fœminæ ex vario nigreſcere, ſcribens. idem colorem Indicum aut purpureum exſaturatum nigrum ab antiquis vocari, quod purpuram nigram. Circæam flore nigro, qui tamen purpureus eſt, aut Indicus, prodidit. Invenitur & quoddam geous dorſo nigro, ventre Indico, quibuſdam partibus cæruleis. Aldrovandus totum viridem exhibet. (Aldrov. l. 1. de Piſcib. c. 6. Ælian. H. A. l. 12. c. 28.) Virentem & Ovidius reliquit: Colorem mutare apud Ælianum legimus. Omnes in eo conveniunt. Tincas figura corporis referre, & ſquammas latiores quam Turdum, vertebras dorſi valdè erectas habere. Hoc unum in ejus Anatomia dignum occurrit, quod cum *hepar* habeat album, in duos lobos grandes diviſum: ſel tameo exerat tenui vaſculo incluſum, & revolutionibus duplicatum, cujus longitudo eſt ſeſquipedalis. Quam Aldrovandus deſcribir, magis in cauda, obſcurius in dorſo vireſcit. Pinnarum extremitates cæruleas, branchiarum opercula in fine rubentia habet. Oculorum pupillam circulus ruber, rubrum cæruleus ambit. Inter Saxatiles in quæ Petris ſtabulantes ab Ariſtorele & Plinio referri certum eſt, (Ariſtot. H. A. l. 8. c. 15. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Columel. de R. R. l. 8. c. 16. Ælian. H. A. l. 1. c. 14. Plin. H. N. l. 9. c. 15.) quibus & alii accedunt. Pontum ramen non intrant. *Veſcuntur* iiſdem quibus Turdi. Comeſtum vero primo tentant & premunt, mox jacere ſinunt. ubi non palpitare viderint, devorant. *Generationem* quod ſpectat, marium quiſque cum multis congreditur fœminis. Medicam aut Perſicam vitam agere diceres. Zelotypia ſemper vehementer laborant mares, cum partus tempora inſtant maximè. Fœminis domi quieſcentibus, incubant quaſi illi foribus, ne inſidiæ tendantur. ſub crepuſculum veſpertinum (nocte fieri ſcribit Oppianus) intermiſſa cuſtodia, cibum exquirunt. ſolæ conjugum quæ ſunt intus, algas in cavernis & circum petras ad victum reperiunt. Mortuo mare, foras egrediuntur, quæ ſemper antea domi manebant, fœminæ. Impetuntur à Squilla. ideo piſcatores, cum eos fœminas obſervare videot, Squillam vivam hamo affixam demittunt. Merulus, dum ſe de illo ulturum ſperat, arripit, ſic capitur, & exigui animi voluptas fit ultio. (Ælian. H. A. l. 1. c. 15. Ælian. H. A. l. 1. c. 14. Oppian. Halieut. l. 4. v. 190.)

ARTICULUS V.

De Iulide.

Tab. XIV. 3.

IOnis piſcis Synesio [illegible]. Hermippo Smyrnæo *Hicca*, quo nomine Hermolaus Sturiorem intelligi arbitrabatur, alüs *Iurella*, & *Iura*, dicitur. Quia non una ipſorum ſpecies, ideo in deſcriptione variari, non mirum. Rondelerio digiti noo excedir magnitudinem. Varius eſt, dorſo violaceo. Squammis tegitur parvis pinnarum numero, ſitu, labiis dentibus recurvis, cauda, aliis ſaxatilibus eſt ſimilis. A capite ad caudam ſubauream lineam cuctam habet, hinc inde roſtri modo dentatem, cui pars quæ ſubeſt colore eſt cæruleo, ventre candido flaveſcente. Bellonius addit, corpore eſſe gracili & oblongo; tanto in tergore *colorum* varietate, ut in eo iridem utrimque depictam videas. Squammis tenuiſſimis, multorum colorum, ſuper quibus ductæ lineæ rectæ, cæruleæ, virides, melinæ, rubræ ac fuſcæ apparent, contegi. Gaudam rorundam habere. Salviani deſcriptio iſta eſt. Julis roſtro eſt acuto, &c. Saxatilibus accenſeri ex Oppiano coligimus. (Oppian. Hal. l. 1. v. 124.) Antipoli & in toto Liguſtico ſinu frequentiſſimum eſſe, nec Adriatico mari infrequentem Rondeletius prodidit *Veſcuntur* minoribus piſciculis, & eorum inopia, alga. Voraces Numenius teſtatur. Singulares in ſaxis vivere prodidit cum Salviano Bellonius, gregales facit Ariſtoteles. (Ariſtot. H. A. l. 9.) Cavent ſibi ab hamo, haud tamen eſcam ſæpè præripiunt. Os veneno refertum habere, & in piſcatu urinatores & piſcatores pertinaciſſimè perſequi, eorumque ſanguinem appetere, clarè ab Oppiano & Æliano affirmatur. (Oppian. Halieut. l. 2. v. 434.) Lævia, quæ in adverſum Aldrovandus protulit. Ægris in albo jure elixari, ſanis in ſartagine frigi & aſſari prodidit Salvianus, fortè ſi caput amputatum. Jus alvum emollire apud Dioſcoridem; urinas apud Plinium reperio. (Ælian. H. A. l. 2. c. 44. Dioſcor. in facile parabil.)

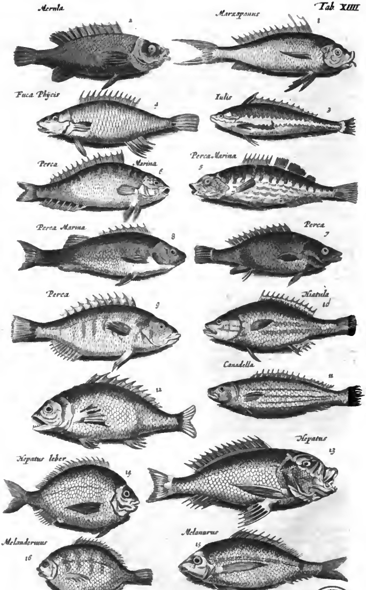
ARTICULUS VI.

De Phycide.

Tab. XIV. 4.

PHycis, qui forte à Pbycene ſolo ſexu differt, *Fuca* Theodoro, dicitur. Noſtri temporis Græci *Phycida*, ut Gellius ait,

Pho-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Phocida, ut Rondeletius, *Phyceam* ut Maſſarias, *Pephycatiſmenam* ut Hermolaus, *Lampianam* ut Bellonius, appellant. Nomen, quod in muſco marino ([illegible] Neophyro & aliis) nidificet, inveniſſe creditur. Idem eſt cum Tinca marina & piſce Ficu, Romæ vocato. (nomen huic quod paſſi ficus inſtar, carnis ſit molliſſimæ & ſucciplena) Rondeletio refragatur Salvianus, & illum ipſum eſſe, qui ob magnam cum Perca marina ſimilitudinem Percia dicitur, contendit: nec abludit Aldrovandus. Sane æque repando eſt uterque tergore, color idem eſt. Roſtro acuto & extento, pinnarum ſitu, numero, & figura conveniunt. Non credendum tamen eoſdem prorſus eſſe. Caput craſſius Phycidi os majus, majoribuſque dentibus in ſuperiore maxilla munitum. Venter non ita prominet. Pinnæ parvis & ruffis maculis non inſigniuntur. Lineis tranſverſis nigricantibus, quibus Percæ latera notantur, caret. In capite & branchiarum operculis, lineolæ & puncta quædam cærulea,

Ariſt. H. A. l. 6. c. 13.

conſpiciuntur. Marem nigriorem & ſquammis amplioribus dixit Ariſtoteles, ſed nec idem perpetuo color. Verno tempore ſatur, reliquis dilutior videtur. Quod [illegible] apud Athenæum dicit, de aculeis quibus dorſi vel imi ventris ſpinæ horrent intellexiſſe, dicendum eſt. quia nunquam palmi magnitudinem excedunt, ideo [illegible] ab Ariſtotele dicuntur. Bellonius non unum genus eſſe oſtendit. Vidiſſe enim ſe fuſcos, rubentes, virides, [illegible] teſtatur. Addit, omnes pinnam tergoris continuam, duodecim aculeis munitam, rurſus ad branchiarum latera utrinque unam, & ſub ventre duas, quarum ſingulæ ſquammis tegantur latis, firmis, ſæpe uliginoſis, gerere; dentes in ſuperiori maxilla utrinque ad latus unum vel duos videri; in inferiore plures; retro in maxillis molares multos. Omnibus lacteum eſt *jecur*, ad ſiniſtrum magis extenſum, fel lateri dextro, oblongo folliculo incluſum, colore ſubluteum, incumbit. Inter ſaxatiles Ariſtoteles, Plinius & Diocles poſuere. [illegible] Suidas vocat. & Ovidius inter littorales recenſet. Luto, alga, & muſeo, quod [illegible]

Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.

vocatur, *veſcuntur*; & quanquam cætera abſtineant carne: ſquillas tamen ſæpiſſime appetunt: Pariturae, *Nidum* ex alga ſibi con-

Ariſt. H. A. l. 8. c ult.

ſtruunt, in eoque pariunt. Sic fœtus contra

Plutar. de ſolërt. animal.

tempeſtates tuentur. Bis anno parere Ariſtoteles author eſt, Eunuchos apud Oppianum dici falſum. Cynædum enim piſcem illis ver-

Ariſt. H. A. l. 6. c. 13.

bis verecundo circumſcribit. Laudantur à Xenocrate in *cibis*, Diphilo etiam [illegible], *teneræ carnis piſculi, ac faciles*

Hippoc. 2. de vict. ratione.

concoctu, dicuntur. Sed & Hippocrates inter raram & levem carnem habentes recenſet, eumque viri mulieroſi, ſeu [illegible] & cognomentum à piſcatoribus ferre, innuit. Recenſentur & in Cotyis Thracum Reges convivio, hodie procerum patinas raro implent.

ARTICULUS VII.

De Perca marina.

PHycidi PERCAM, quæ Græcis [illegible], Dioſcoridi & Paulo Æginetæ [illegible]. licet Plinius in piſcium catalogo pro diverſis — Tab. XIV. 5. 6. &c. Ald: ov. de Piſcib. l. 1. c. 9.

habuiſſe videatur, dicitur, & nomen à colore, quem Græci [illegible] dicunt, ſortita eſt, propter ſimilitudinem de qua ſuperius ſubjungemus. Nota ipſi cum pauciſſimis piſcibus communis, quod tranſverſis per tergus lineis conſpergatur. Propter iſtam varietatem Ariſtoteli eſt [illegible]. ut apud Athenæum invenies, quod eadem vivida, [illegible] Matroni Parodo dicitur. Duo vero ipſius ſunt *genera*, *Fluviatile* nempe, de quo poſtea, & *Marinum*. *Marina* nunquam ad eam ad quam fluviatilis, magnitudinem excreſcit. Ex colore veluti ſanguineo nigricat, & unam duntaxat eandemque continuam pinnam in tergore habet. Squammis tegitur parvis. Venter livet, latera purpurant. tergus ex flavo nigricat. Aldrovandus tres proponit. *Prima* caput, pennæ, cauda ex rubro flaveſcunt, ſeu potius aureo perfunduntur. Supremum dorſum ferrugineum eſt, deinceps flaveſcit, mox per latera & ventrem albicat quidem, cæterum maculæ amethiſtinæ albedinem operiunt, Pinnarum tergoris nervi argenteo colore, reliquarum & caudæ aureo perfunduntur. Lineæ tranſverſales quæ à dorſo per latera deſcendunt, ad inſtar labentis ex alto aquæ, argento emicant. *Os* habet intus album, labra rubicunda. *Altera*, quæ Majoris nomine venit, roſtro intus & extra rubet, in ambitu flaveſcit. Tergus ruffeſcit. latera & venter albicant. Squammarum extremitates rubent. dorſi pinna tota, & toto fere in extremo crocea qua Uropygio hæret, dorſo concolor eſt. Branchiarum opercula flava, latis vermiculatiſque lineis cineritiis conſperſis ſuggillantur. *Tertia* inſigniter dentata eſt. Tergus & caput ex cinereo flaveſcunt. Pennæ & cauda nigricant. Latera cærulea. Venter ad amethiſtinum inclinat. Lineæ laterales obſcurè rubeſcunt, quæ vero à branchiis ad caudam feruntur, in dorſo rufæ ſunt, reliquæ virides. *Degit* circa moſcoſa & algoſa ſaxa. Ad lit- — Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

tora Oceani Germanici dum reperiri Albertus ſcribit, de petroſis duntaxat & aſperis id intellexiſſe credendus eſt. Saxatilem eſſe ex Galeno, Plinio, Oppiano, & Diocle clarum — Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

eſt. Carnibus *veſcitur*. Tam mas quam fœmina ſaxatilium more hyeme *conditur*, quo tempore quoque *fœtificat*, Marſilius Ficinus — Ariſt. H. A. l. 8 c. 15.

celerrimi curſus eſſe prodidit. In *cibis* ſalubritatis laude reſplendet, hinc proverbium — Zenob. Diogenian & Suida.

vetus [illegible], cum optima poſthabentur: ſed ſaporis inſulſi gratia rejicitur.

Plinius in *Medicina* inveniſſe uſum teſtatur. Nam cinerem è capite ſalſæ, addito melle, verendorum puſtulas diſcutere. eundem admixto ſale; cunila & oleo vulvæ mederi, & ſuffitione ſecundas extrahere prodidit.

ARTICULUS VIII.

De Channe, & Canadella.

Tab. XIV. 10 11. 12. Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 9.

CHANNE Græcis [illegible] ſi fœmina, [illegible] ſi mas, dicitur: ([illegible] & [illegible] corruptum eſſe videtur) quibuſdam *Hiatula* ab hiando nomen inditum habet, non quod moriens tantum hiet, ut Bellonius credidit, ſed quod mandibulas ita conſtitutas habeat, & perpetuo hiare videatur. hinc Epicharmus [illegible] vocavit. A Speuſippo Percæ & Phycidi ob colorum varietatem confertur. Unde Ariſtoteles citante Athenæo, [illegible], & [illegible] appellavit. De figura nihil apud veteres occurrit. Tantam ei cum Perca ſimilitudinem tribuit Bellonius, ut piſces pene eoſdem eſſe credas, & pro iiſdem vendantur. Salvianus roſtri acumine, pinnarum ſitu, numero, & figura, oculis, branchiis, cauda, atque pictorato corpore, Percæ & Phycidi ſimilem Channen prodidit mediocritate oris, parvitate dentium, tenuitate capitis, exiguitate Squammarum ovata totius corporis figura, Percæ. Colorum varietate, inferiore maxilla, & branchiarum aculeis, manifeſtè ab utroque diſtinguitur. Tergus Channæ ex rubro minus quam illarum nigricat. *Venter* & latera violacea quodam albedine notata ſunt. Pinna dorſi flavet, quæ vero in imo ventre eſt, & cauda, rufis maculis inſignitur. Ab ore per branchiarum opercula & latera, rubræ quædam lineæ, neque æqualis latitudinis, neque æquis diſtinctæ intervallis uſque fere ad caudam deducuntur. Maxilla inferior non ſolum rubet, ſed ſuperiore etiam prominentior eſt. ideo purpetuo hiare videtur. In poſteriore branchiarum opereuli parte duo ſunt *aculei* albi & acutiſſimi, non magni tamen, quibus Phycides & Percæ deſtituuntur. Ventriculum & inteſtina ampla habet, *hepar* ſubalbidum. *lienem* ſubrubrum.

Ariſt. H. A. l. 8 c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 124. Galen. de Natur. facult. l. 3. Ariſt. H. A l. 8. c. 2. Ariſt. H. A. l. 6. c. 13. & l. 4. c. 11. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Calculos in capite gerit, quod ex Bellonio habemus. *Locum* ipſi in pelago Ariſtoteles aſſignavit; ſed Oppianus in ſaxoſis degere docuit. nec piſcatorum experientia abludit. Sola carne *veſcitur* carcinis inprimis, & dum per impetum piſces inſectatur, ſæpe in os ventriculus procidit. *Sexus* diſcrimen ambiguum in eis. Omnes enim vulvas habere traduntur. & omnes ovis capiuntur gravidæ. Rem ſe ita habere, ex plurimarum ſectione Rondeletius didicit, inuſitatumque hunc conceptum plurimæ horum piſcium fœcunditati adſcribendum retur. Mare ova perficit, & vice maris fungirur. De CANADELLA, ſic Martegue ſtagui accolis vocatur) ſic Bellonius: Liguſtico mari cognitiſſima Canadella elegantem ac varium habet colorem, &c.

ARTICULUS IX.

Ee Hepato.

Tab. XIV. 13. 14.

PIſcem qui Græcis à colore & magnitudine hepatis Hepatus, à colore rutilo & ſubobſcuro [illegible] vocatur, Hermolaus *jecur marinum*, Gaza *jecorinum*, Galeni interpres *jecorinum* nominat. Diverſum ab Hepato Æliani, piſce brevi & oculis conniventibus, cujus pupillæ ad cyanæum colorem accedunt, ſequentia oſtendunt, An ille, qui [illegible], habitat, quia ad natandum, quamvis magnus, ſegnis, circa latibula ſua duntaxat volutatur, idem ſit, affirmari vix poteſt. Deſcriptionem ſi ſpectes, Phagrum Erythrinum & Hepatum pro ſimilibus poſuere veteres; ſed illum roſtro breviorem, ſerratis dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione majoribus, cauda macula nigra inſigni, corde trigono, eodemque quod de ſuprema forte parte, quam [illegible] vocat Ariſtoteles, ſumendum eſt, niſi de hepate potius id dici debeat, albo, felle nullo, additum: nec omiſſum calculos in capite gerere, ſolitarium eſſe, & paucas ventriculi appendices habere. Hæ notæ an Belloniano, qui Geſnero deſcribente, Piſcis eſt undequaque fermè rubicundus, circa ventrem albicat. in dorſo dimidia ſui poſteriore parte tribus maculis atris notatur, ultima caudam atringente addenre Bellonio. Squammis integitur aſperis. Dentes habet quam Phycidis obtuſiores, qui pectinatim coeant.. Calculos in capite gerit, penes lectorem ſit judicium. Aldrovandus hunc cujus icon apponitur, ponit, & Rondeletii Hepatum, qui modernis Græcis [illegible] verum Hepatum eſſe opinatur. Et ſanè piſcis eſt Pagro ſimilis, oculis majoribus; quam pro ratione corporis ut Melanurus; colore obſcuro ſeu ex cæruleo nigreſcente, pinnarum numero, ſitu aculeiſque Pagro ſimilis, latiore majoreque cauda, in qua maculam Melanuri inſtar nigram babet. Dentes ipſi non lati ſed rotundi & ſerrati, Branchiæ utrique quaternæ, ventriculus cum appendicibus quatuor magnus. Inteſtina tenuia, *hepar* album ſine felle, *cor* angulatum, in cerebro lapides duo. Verbo, optime cum illo quem ex veteribus deſcripſimus congruit. *Moribus* videtur eſſe inſulſis, & parum ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facete Eubulus innuit. Carnis in medio duræ & mollis eſſe, apud Galenum legimus. Frixi & pauco ſale aſperſi in cibo ſunt ſuaviſſimi. Hepar tritum & emplaſtri modo impoſtum, omnem tumorem & podagram ſanare mentitur Kiranides.

Ælian. H. A. l. 15 c. 17. Ælian. H. A. l. 9. c. 38. Athen. l. 3. & l. 7. Ariſt. H. A. l. 2. c. 17. Galen. l. 3. de Alim. facult.

ARTI-

ARTICULUS X.

De Melanuro, & Alpheſte.

Tab. XIV. f. 5. 16.

MELANURUS à nigredine caudæ quaſi Nigricaudam voces, ita dicitur. falſo *oculatum* Gazæ appellavit, quia tanquam diverſi piſces à Plinio ponuntur. An Plauti Ophtamiam recte dixeris, quod Rondeletius fecit, judicio Tuo relinquo. [illegible] & [illegible] Athenæus dixit, quod nigræ lineæ *(Athen. l. 7.)* latera ejus pingant. Hiceſius Sargo ſimilem ſeu corporis figuram, ſeu nigram caudæ notam ſpectes, fecit: ſed hæc & in ſparo, qui [illegible]. invenitur. Palmi magnitudinem aliquando ſuperat, nec amplius quam unam vel ſeſquilibram pendit. *Squammis* tegitur, latis, nec facile decidius. Os habet parvum, dentibus parvis minutum. *Oculos* ſecundum corporis proportionem maximos ex cæruleo nigreſcentes, pinnarum numero, ſitu, & figura, branchiis, & cauda cum Aurata convenit, hæc latam ac nigerrimam notam habet, latera lineis nigricantibus à branchiis ad caudam deductis pinguntur. Ventre eſt ſubalbido: dorſo ex cæruleo nigricante. Quantum ad *interranea Hepar* habet magnum, ex quo ſellis folliculus pendet. Ventriculum medium. Cor angulatum, in ventre *veſicam* aëre plenam, craſſam, & denſam. Quem Aldrovandus depinxit, & cujus hic Iconem damus, totus ex cæruleo amethiſtinoque nigricat, præter ſquammarum extremitates & extimum oculorum circulum, caudæque initium, quæ auro reſplendent, pinnæ nigricant. Uropygium ſupinum candicat, pronum intenſe violaceum, & velut nigram maculam conſtituit. *Veſcitur*, prope littora in arenoſis locis *(Columella R. l. 16.)* algæ. Ideo vix vere ſaxatilis dicitur. Ælianus varias incolere ſedes tradit. *(Ælian. H. A. l. 2. c. 17.)* Bellonius in Oceano Gallico perrarum, in Mediterraneo frequentiſſimum; Jovius Romæ raro videri, ſæpe Neapoli prodidere. Tempeſtate ſervente cibis quos è ſaxis eruunt vivunt, & abjectiſſima quoque, quæ alii piſces niſi urgente fame non attingerent, ſectantur; *(Ælian. H. A. l. 1. c. 41.)* ſereno mari in ſolo ſabulo pabulum inquirunt, imo quia vagabundi piſces ſunt, non uno ſolo pabulo contentos eſſe veriſimile eſt. Sane in Stabiana Campaniæ ad Herculis petram *(Plin. H. N. l. 32. c. 2.)* Melanuri in mare panem abjectum rapiunt. Timidiſſimos eſſe piſcatores teſtantur, hinc [illegible] Oppiano. Neque naſſa capiuntur, *(Ælian. H. A. l. 1. c. 41. Oppian. Hal. l. 1. v. 98.)* nec ad eum accedunt. Mari quieto, in ima ejus ſede ad petras & algas quieſcunt, quocunque tandem tegumento protecti, fluctuante, cæteris ob impetum deſcendentibus, ad petras adnatant, & ſpumam ad ſui tutelam tum ſuifficere, ac ſi natura edocuiſſet, nec tentari iratum à piſcatoribus mare, arbitrantur. Hepate tamen caprillo, & maſſa expane & caſeo facta capi, Tarentino & Oppiano debemus. *(Oppian. Hal. l. 3. v. 459.)*

Laudatur in cibo à Xenocrate, cui Hiceſius accedit: à Matrone Parodo rejicitur, illi *(Athen. l. 7. Dipn.)* forte ſi alga viſcatur, huic ſi cœno & ſordidis maris excrementis.

ALPHESTES piſcis ab inveniendo, neſcio quare dictus, *Cynædus* quoque quaſi *(Tab XV. f. 2. 3.)* præpoſteræ libidinis ſtudioſus (fama eſt ſemper binos capi, & alterum alteri ad caudam *(Athen. l. 7.)* comitem videri) vocatur.

In *Deſcriptione* variatur ab authoribus ſi calorem ſectetis. Veteres omnino cerci coloris, purpuraſcentes tamen, quibuſdam in partibus faciunt. *Plinius* ſolos piſcium luteos eſſe teſtatur. *(Plin. H. N. l. 32. c. 11.)* Apud *Rondeletium & Bellonium corpore* eſt Pagro ſtrictiore, *figura* Mœnis ſimilis, pedali magnitudine, *dentibus* ſerratis caninis ſimilibus, *dorſo* purpureo, cæteris partibus luteis, ſquammis in gyrum crenatis, multa ſcabritie horrentibus. A cervice ad caudam ſpinas tenui membrana connexas, unde [illegible]. habet.

Aldrovandus Cinædum totum fere Pagri modo rubentem, & aureis, argenteiſque maculis exiguis, rotundis reſperſum, quam Illyrici Sebenicenſes Cagnizam quaſi Catullientem vocant, profert: dat tamen & *alium* tergore amethiſtino, lateribus ferè cæruleis, ventre candicante punctis cæruleis notato, pinnis tergoris & retro anum viridentibus, illa etiam maculis rotundis viridibus inſignita. Cæteræ pinnæ & cauda ex aureo rubeſcunt.

Rondeletii Cinædo ſimilis eſt ille qui Venetis *Braſavola*, Luſitanis *Salmoneta* vocatur. Rufus eſt toto corpore, cauda lutea maculis fuſcis diſtincta, extremitate æquali non arcuata. *Maculæ* nigræ ad pinnarum, quæ luteæ ſunt, juxta branchias initia habentur. *Linea* ruffa à branchiis ad caudam tendit, punctis intercepta nigris. De natura Alpheſtis nihil planè occurrit, Rondeletius carne & ſubſtantia eadem cum ſaxatilibus eſſe dicit, tenera nimirum molli, & minime glutinoſa.

ARTICULUS XI.

De Coracino.

CORACINUS, Gazæ, *Corvulus & Graculus*, Salviano *Corvinus*, Auſonio *Corvus*, *(Tab. XV. 6. 4. Auſon. Epiſt. 4.)* Tarentino forte [illegible]. ſeu à colore nigro, ut Oppiano placet, qui apud Vitruvium Coracinus, *(Oppian. Hal. l. 1. v. 139.)* ſeu quod [illegible]. quod pupillas moveat, ut Athenæo viſum eſt, nomen *(Athen. 7. Dipn.)* ſortitus videtur, niſi fortè illud amnico, hoc marino magis conveniat. An idem [illegible], [illegible], Nili accollis [illegible]. Alexandrinis [illegible], quod Rondeletius voluit, dictus ſit; an vero, quod Aldrovando probatur, Saperdæ nomen Coracino amnico Platiſtaci eidem profectæ ætatis, Peltæ & Hemineri, Nilotico duntaxat ſit proprium, in

dubio

Oppian. d. l. Ariſt. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 5. Athen. l. 8. Strabo Geogr. l. 17.

dubio relinquo. [illegible], non eſſe Dorionis apud Athenæum verba oſtendunt.

In eo ponitur à Rondeletio cenſu, qui mare ſimul & flumina frequentant: quod & apud Plinium, Athenæum, & Strabonem inveniri credit, ſed quia ſaxatilem eſſe ab Oppiano & Ariſtotele proditum, & excitatis authoribus Coracinum duntaxat in Nilo eſſe; quin quod apud Plinium legitur, Nilo peculiares, colligitur; nec ullum piſcem ex mari in Nilum aſcendere propter Crocodilorum metum, præter Mugilem, Aloſam, & Delphinum Strabo affirmat, duo potius Coracini ut Percæ genera dari credendum eſt, quam eaſdem anni & mari communes. Et ſane multo in Mæotide palude degere & Dorione: plurimòs in lacu non procul Oceano è monte inferioris Mauritaniæ originem trahente ſtagnante, quam Nilidem vocant, ac Nili ortum credunt, ex Plinio diſcimus.

Quis *veterum* genuinus Coracinus ſit, haud tuto affirmari poteſt. Speuſippus Melanuro ſimilem, dixit. Ariſtophanes ob alarum nigredinem [illegible], Numenius ob varietatem linearum [illegible] vocavit, *Arecentioribus* quoque diverſimode deſcribitur. Bellonius pro eo piſcem mari & fluminibus communem ex Glaucorum genere, *Peſce Scarpa* Commenſibus nominatum, obtruſit. Rondeletius ſuum ita deſcribit. Coracinus piſcis eſt marinus &c. Salvianus duplicem dedit. *Prior* qui Romæ ſimpliciter Corvo & Corvetto dicitur, roſtrum habet breve & retuſum. Os, &c. *Alter*, qui Corvo de Fortiera Romæ, Niger, jure merito, ut prior albus, quia multo minus nigricat, cenſendus eſt. *Roſtro, ore, Capite, oculis, pinnis, cauda*, totius corporis figura, & interaneis omnibus cum priore convenit; in eo diſcrepat, quod totus fere nigricet, aculeum, cui pinna inhæret, majorem & validiorem habet. Pedalem magnitudinem nunquam ſuperat, & saporis ſuavitate, carniſque teneritudine inferior eſt. *Geſnerus* Corvulum colore rubro depinxit.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 2. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 15. Ariſt. H. A. l. 8. c. 10. Ariſt. H. A. l. 8. c. 19. Pallad. R. R. l. 4. Tit 10. Ariſt. H. A. l 8. c ult. Rhodigin. Antiq. Lect. l. 12. Athen. l 7. Dipnoſ.

Inter gregales ponuntur Coracini: hyeme *latent*, nec niſi ſtatis diebus, iiſque ſemper capiuntur, quod & Rondeletius affirmat. Nunquam meſſe Tritici *pariunt*, ſed autumno fœtificant inter algas; longo temporis ſpacio uterum ferunt, & interminora genera piſcium celerrimo incremento perficiuntur. Anno ſquallente melius valere, quia per ſiccitatem tepor accidit, ab Ariſtot. proditum eſt.

An adverſus arborum formicas polleant, quod ex *Palladio Cælius Rhodiginus*, qui pro Coracina pice, Coracinum piſcem legi debere ait, affirmat, ignoro. Rondeletium certe experimentum fefellit, ſed & huic, vero veterum Coracino fidem non tentaſſe, objicitur. Meliores ſunt cum uterum gerunt. Nilotici mariniſ, elixis aſſi, præferuntur. Hiceſius, parum alere, facile excerni, ſucci eſſe mediocriter boni, dixit.

Uſum in Medicina quod ſpectat, lapides in capite repertos calculos comminuere, vel pituitam ex qua calculi gignantur exſiccando vel pondere ſeu pellendo, idque ſibi experientia cognitum, reliquit Rondeletius.

N. Corvuli iconem refert. Tab. 2.

ARTICULUS XII.

De Exocæto ſeu Adonide.

Tab. XV. 7. 8. Athen. Dipnoſ. l. 8

EXOCÆTUM. qui *Adonis & Cirrhis*, fortè & [illegible] & [illegible] aliis, inter ſaxatiles eſſe Athenæus teſtatur. Sqammoſis ſit an lævis dubium. Nomen ab eo invenit, quod in littore ſeu ſicco dormiat. Subruffum eſſe, corpore tereti, littoralis & puſilli Ceſtrei magnitudine, cui digitorum octo longitudo maxima eſt, piſciculo Hirco, (Mœnam marem, quo tempore dat operam ſoboli hunc putat Caſaubonus) præter nigram ſub alvo maculam quam Hirci barbam vocant, ſimillimum facit Athenæus, inque eodem à branchiis in utraque corporis parte lineam albam uno continuo tractu ad caudam uſque duci addit. Rondeletius ſequentem Iconem pro Adonide poſuit. Piſcis vero eſt ſemipedali magnitudine, forma tereti [illegible] ſecundum Athenæum, ſecundum Oppianum [illegible]. ſeu colore aureo, partibus quibuſdam vireſcente, magis rubeſcente aliis. *Corpore* Mœnis jam fœtis aut Gobionibos ſimilis *Branchias* habet parvas, à branchiis ad caudam lineam candidam continuam.

Athen. Depn. l. 1.

Miratur eum Arcadia, tamen & in littore Monſpelium ſtertentem, ſæpiſſime vidit Rondeletius. Quod vero Exocœtum circa Clitorium vocalem & ſine branchiis tradit Plinius, impoſſibile videtur, & habere oſtendimus. Nec quicquam de iſtis Pauſanius de vocalibus in Arcadia creditis duntaxat agit, & diverſus ab Exocæto marino fluvialis [illegible]. Diutinæ in ſicco *vita*; quod magna aëris copia aqua ſuffocari poſſit, ob rimæ branchiarum anguſtiam non trahatur, cauſa, Rondeletio. Propter eandem & Anguillas diutiſſimè etiam ſub terra vivere; credit: ſed, quia in aqua, quæ frigidius elementum, ſueti vivere piſces; & anguillæ ſine ea ſenis diebus Aquilone ſpirante, qui frigidior ventus eſt; Auſtro paucioribus; reliqui diutius verno quam æſtivò tempore vivunt; difficulter, nimia aëris frigidi attractione extra aquas lædi poſſe piſces, perſuadere poterit. *Vide Scaligerum.*

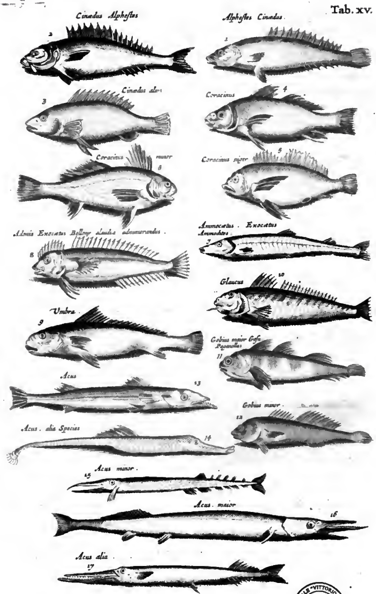
Plin. H. N. l. 9. c. 19. Pauſan. in Arcad. Rondelet. l. 4. de piſcibus marinis c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 19. Scalig. Ex. 273.

ARTICULUS XIII.

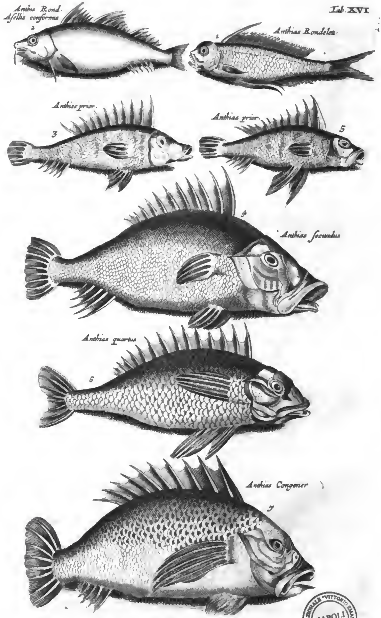
De Sciana ſive Umbra, & Glauco Bellonii.

Tab. XV. 9.

PIſcis qui Græcis vulgò [illegible], Xenocirati [illegible], [illegible] & [illegible] Græcis modernis

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

nis [illegible], nonnullis [illegible], is alicubi *Ovis marina*, communiter Latinis *Umbrina* & *Umbra*, ſeu à colore nigreſcente, quam umbroſum Iſidorus, luteum Ovidius vocat; ſeu à lineis quibuſdam obliquis à dorſo de-

Aldrov. de Piſcib. l 1 c.17.

ſcendentibus aureis & obſcuris, quæ aliarum apparent umbræ; ſeu quod dum movetur adumbrantem quendam oculis colorem iridis in morem rutilet; ſeu à proverbiali joco, quo [illegible] dicebantur, qui non vocati ad convivium veniebant, quaſi multi convivas ſecuti eſſent, cum de hoc piſce edendum erat, dicitur.

Piſcis eſt cetaceus, LX. plærumque librarum, quatuor plus minus cubitos longus. *Squammæ* ejus veluti obliquæ apparent, in Oceano nigriores & quaſi opacæ, in Mediterraneo argentei, aurei, atque interdum ab his varii coloris, iridem dum piſcis agitur imitantur, quod Bellonius prodidit. Rondeletius ei lineas obliquas quaſdam aureas, manifeſtas, alias aliarum veluti umbras attribuit. Aldrovando fere unicolor eſt, tota videlicet ferruginea, in dorſo, ſupremo capite, pinnis, & cauda obſcurioris coloris; in ventre, lateribus, & branchiarum oſſibus dilutioris, quia ad amethiſtinum inclinat. Salviano, dum parva eſt argentea ferè tota apparet: major facta, ventre argenteo, dorſo verò & lateribus ſubliventibus ac veluti opacis conſpicitur. *Caput* ex deſcriptione Salviani habet magnum: in dorſo duas *pinnas*, quarum prior octonis aculeis, nullis altera munitur, ad branchias, quas quaternas utrinque habet, una utrinque enaſcitur; duæque aliæ in ventre conſpiciuntur, imo ab ano una alia hæret. Coracino tam ſimilis eſt ut ichtyopolæ unum pro alio ſubſtituant, magnitudine differunt. Sed & pro Glauco ſupponitur, in eo diverſus, quod *dentes* in oris ambitu raros, firmos, acutos, prominentes, terreres, caninis longiores, & graciliores, quæ habeat; (negant habere Aldrovandus & Rondeletius) quorum ſuperiores inferioribus majores, ſic maxillæ inhærent, ut ipſius pars eſſe videantur. De *Verruca* ſub mento controverſum:

Ariſt. H. A. l. 8. c. 19. Plin. H. N. l 9. c. 18.

affirmant quidam habero, negant alii. *Caudam* in angulos veluti deſinentem gerit, ut Scari & Iulides. *Calculos* in capite habet prægrandes, quorum Ariſtoteles & Plinius meminere; *ventriculum* magnum & carnoſum; *inteſtina* mediocria & pinguia; *jecur* pallidum, ex quo fellis veſica pendet. Lienem ſubatrum.

Columel. R. R. l. 8 c. 16.

Marinum piſcem omnes fatentur, ſed de *loco* non conveniunt. Arenoſos gurgites melius eas paſcere, Columella prodidit. Oppianus petræam cognominat, & ſaxa herboſa incolere aſſerit, hiſce & Galenus accedit.

Quia perraro plures capiuntur, *ſolivaga* potius quam gregalis eſſe creditur. *Carnivora* & agilis, & propter lapides in capite frigoris impatiens. Dum caput recondidere, latere ſe totas Struthionum & Phaſianorum inſtar, putant. Oppiani id fide aſſeritur. Cibos quod ſpectat. Inter nobiles ab Ennio,

Oppian. Hal. l. 4.

Epicharmo, & Numenio piſces numeratur. Romæ inter ſapidiſſimos, canicularum inprimis tempore cenſetur, & pari rum cum Sluris precio venundari ſolet. Capita Triumviris rei Romanæ conſervatoribus dono dantur, de quo faceta eſt apud Iovium de Tanuſio hiſtoria. Apud Pictones ex aceto & cæpis minutim conciſis editur. Salvianus cum læucophago comeſtam, caryophillis transfixam, ac verrubus aſſatam laudat. Archeſtratus gulæ ſuo tempore procerum princeps, nobilem capitis conditurám multis carminibus expreſſit. De *Carnis* ſalubritate non conveniunt Authores. Galenus Philotimum quod eas mollis carnis piſcibus adnumerarit, reprehendit. Xenocrates bonum ex eo nec admodum copioſum ſuccum generari, & ſaporis eſſe jucundi ſcribit.

Galen. l. 3. de Alim.

Invenit & in *Medicina* uſum. *Interanea & ſquammæ* combuſtæ, pannos teſte Plinio diſcutiunt. *Lapides* argento incluſi tanquam colicæ amuletum geſtantur. Non emptos, ſed dono datos geſtari debere, nugatis vulgi delirium eſt.

Plin H. N. l. 32. c. 11.

Glaucus Bellonii pelagius eſt piſcis, ex eorum qui plures patinas implent numero, Lutetiæ inviſus, Genuenſibus frequens, apud quas *Fegarus*, ut apud Venetos Corbetus, quaſi Corvulus dicitur. Maſſilienſibus & Romanis nullo alio quam *Umbrinæ* nomine venit. Ita de eo Bellonius.

Tab. XV. 10.

ARTICULUS XIV.

De Anthiis.

Anthiarum nomen omnibus piſcibus latis impoſuit Bellonius, ſed malè: nec idoneum teſtem habet; nec omnes lati tam pulchri, ut vel Anthiæ, vel Callichtydes, vel Callionymi dici poſſint. Ex ſquammoſarum eſſe genere, dubium; à corporis floriditate nomen apud Græcos accepiſſe, certum. [illegible] eundem ipſe Ariſtoteles facit. Athenæo [illegible] & [illegible] dicitur, [illegible] vocavere quidam; quo nomine & ille cui ſquammæ contra aliorum piſcium morem ad os verſus tribuuntur, inſignitur: *ſacrum* alii ſeu quod magnus ſit, ut morbum comitialem, qui magnus eſt ſacrum dicimus: ſeu quod quo loco Anthias eſt, ibi nullam beſtiam eſſe confeſſum ſit, vocant. Hiceſius [illegible] dici tradit, quod malè in [illegible] Rondeletius vertit. Heſychius enim [illegible] appellari aſſerit. Quatuor ipſorum genera ab Oppiano ponuntur.

Tab. XV. 1 2. 4. 5. 6 7.

[illegible]
[illegible]

Oppian. Halieut. l. 1. v. 254.

Sunt flavæ & niveæ, ſunt atro ſanguine fuſcæ
Euops atque Auceps alios hoc nomine dicunt.

Totidem & Rondeletius poſuit; quorum vix aliquis, cum omnes dentati ſunt Anthiæ verò Oppiano edentuli, probatur. *Prior* totus corpore & pinnis rubens, Pagri aut Cinædi modo, ad imberbes Mullos referri poteſt. *Alter* Aſelli ſpecies eſt: quod neque ſalitus, neque vento ſiccatus, ſervari poteſt, vel calidiori in Gallia cœlo, vel obſcuræ qualitati adſcribendum eſt. *Tertium* ad Turdos pertinere ſtellulæ, quas in pinna ad anum gerit, & corporis forma teſtantur. Oculos habet magnos, rotundos, purpureos, & rubros. Podicem magnum è quo *inteſtinum* rubro viridique diſtinctum excidit. Pro *quarto*, (hujus generis Oppianus [illegible] vocat, id eſt [illegible] ut Scoliaſtes meus exponit, Ælianus cetacei generis & ore robuſto facit,) ſquammoſus & latus piſcis, quem ex eo, quod ſupercilia oculos ambiant, Aulopiam eſſe colligas, ponitur. *Aldrovandus* quatuor quoque Anthiarum nomine è diverſis locis ſibi miſſos ponit, ſed pro iis non obtrudit *Primi* venter totus argenteis ſquammis reſplendet: lateribus aureæ intermiſcentur. In dorſo, quod fuliginoſum, unica tantum pinna duodecim armata aculeis viſitur, ventris pinnæ ad caſtaneum vergunt. Branchiarum opercula ex aureo & violaceo variant. Labrum inferius tum intus, tum foris ex flavo vireſcit, quod peculiaris notæ loco eſſe poteſt. *Alter* toto dorſo pinnis duabus dorſi & quæ retro anum eſt, viret. Vertice capitis aterrimo, cervice & labro inferiore interna parte purpuraſcentibus. Oſſibus branchiarum auro reſplendentibus, ventre toto argenteo purpura permixto. *Tertius* tam amplis violaceis toto corpore variegatur, ut violaceus quaſi totus videatur. Pinnarum numero cum ſuperioribus convenit, quæ ad branchias, vergunt ad violaceum, & in extremo roſeæ ſunt. Iris oculorum & mentum roſeo ſanguineove colore, ſpecificam & ob quam ſolam dignoſci poteſt notam, in eo conſtituunt. *Quarto* inuſitata eſt oculorum ac præſertim pupilla magnitudo & pulchritudo: iridem ex aureo roſeoque permixtam habet. In capite retro oculos, cervice, & ad branchias, amethiſtino, aureo, argenteo, cæruleoque variat. Labrum ſuperius habet viride, inferius cæruleum; *linguam* maximam candicantem. Ventrem primum viridem, dein argento & auro ad podicem uſque ſplendentem, ad caudam uſque roſeum & ſanguineum. *Locus* Anthiis in ſaxis, quæ tamen aliquando, cum [illegible] deferunt. [illegible] locum, abſque bellicis eſſe ubi habitant: quod fortè inter [illegible] reputandum eſt. Unde ſacri, ut ſuperius dictum dicuntur. *Cum unum hamo teneri vident, lineam ſecare aſperitate dorſi fortè, traduntur, eo qui tenetur extendente, ut ſecari poſſit.*

Ælian. H. A. l. 13. c. 17.

Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 19.

Ælian. Hiſt. Animal. l. 8. c. 28.

Plin. H. N. l. 9. c. 59.

Capti [illegible] *miſerabile præbent ſpectaculum & mortem ſuam lugere, & quodammodo ſupplicare videntur.*

Ælian. H. A. l. 12. c. 47.

De ipſorum capiendi modo ita Plinius: *De Anthia piſce ſileri convenit, quæ pleroſque adverto credidiſſe. Chelidonias inſulas diximus Aſiæ ſcopuli maris ante promontorium ſitas, ibi frequens hic piſcis & celeriter, &c.* Cenſentur ab Euſtathio inter eos piſces, qui [illegible], quod ob magnitudinem ſumptuum, ganeorum opes exhauriant: ſed & [illegible] Dii, quod precioſiſſimi ſint, vocantur. Carnis eſt ſolidiuſculæ. Unde [illegible] apud Athenæum (malè [illegible]) dicitur.

Fel cum melle inunctum, exanthemata, tubera, ſcrophulas, & dothienas ſanat. Lapides capitis ad collum ligati, *Cephalalgiam* domant.

ARTICULUS XV.

De Gobiis ſquammoſis ſaxatilibus.

Gobiorum hiſtoriam loci & tegumenti differentia intricatam facit. Nobis de ſquammoſis ſaxatilibus hic res eſt, eiſdemque littorales adjiciemus, ne de iis pluribus in locis agere cogamur. Græcis dicitur [illegible]. Numenio apud Athenæum [illegible]. Phavorinus explicat; Latinis *Gobius*, *Gobio*, *Govius*, ut apud Ovidium, & *Cobio* ut apud Plinium legitur. Parvi ſunt tam illi, qui in mari, quam qui in aquis. Tzetzes tricubitales fama accepit, quod fortè de illis, qui in rubro mari, prout ab Æliano proditum, ſumendum eſt. Bellonius ex ſaxatilibus *album* quendam facit, quem Græci [illegible] & [illegible]. Rondeletius flaveſcentem ſeu pallidum vocat. Eſt is palmi longitudine, toto corpore rotundo, non compoſito & ſpiſſo, *ſquamis* rotundis tecto, colore vario. Nigris maculis conſpergitur, oculis ſurſum potius quam deorſum ſpectantibus. Ad branchias *pinnas* duas habet, in ventre non duas cæterorum more, ſed unicam non diviſam, quâ natâ Gobii maximè à reliquis piſcibus internoſcuntur, à podice aliam, in dorſo non unicam velut alii ſaxatiles, ſed duas, prior minor eſt, altera ad caudam uſque extenditur. Dentes ei parvi, os magnum, ventriculus, cum multis appendicibus capax. Ariſtoteles complures ſupernè circa eum exire ſcribit. Hepar ipſi album non ſine errore tribuit Hiceſius. Qui Aldrovando Venetiis miſſus eſt, pinnas habebat in tergore binas conjunctas, quarum prior aculeis vigebat, altera levis erat, binas item in pectore, totidemque ab ano omnes nigras. Caudam & ſuperiorem partem corporis nigra. Ventrem candicantem.

Tab. XV. 11. 12.

Athenæus Dipnoſ. l. 7.

Tzetzes Varior.

Ælian. H. A. l. 17. c. 6.

Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.

Ex *littoralibus* duplices apud Authores invenio. *Albos & nigros.*

Illos

Illos Rondeletius ita vocat, non quòd tam candidi ſint, ut cum aliorum piſcium candore contendere poſſint, ſed quod candore cæteros Gobios ſuperent.

Nigros ita Bellonius deſcribit. Eminentes ac turgentes ſupra caput *oculos* gerunt. Cornea tunica alba, & ut ſerpentibus dura obductos, adverſus aquarum impetum, & ut ſurſum facilius ut Uranoſcopus cernant. Vix excedunt duorum pollicum craſſitiem aut palmi longitudinem. Raro enim pedales & branchiales evadunt. Etſi autem lubrici ſunt, tamen *ſquammis* integuntur hirtis, *pinnamque* habent unam in tergore continuam mollem & ſine aculeis. Pinnas utrinque quatuor latas atque obtuſas, ac præter has ſub ventre etiam duas; ſed ea, quæ caudam conſtituit, rotunda eſt. *Dentes* exerunt parvos, tenues, & ſubrubros. *Corpus* teres eſt, paucis ſpinis refertum, *Color* varius. Etenim qui Gobiones circa algam verſantur ad viridem inclinant, alii ad cinereum accedunt, nonnulli albicant, alii ex fulvo in nigrum degenerant. Omnes grandiore ſunt capite & lata cervice. At quod ad internas ejus piſcis partes attinet: peritonæum Gobionibus foris album eſt, intus nigerrimum, *Hepar* dextro lateri magis incumbit, pallidum, de quo *fel* pendet veluti janthinum. *Inteſtina* multis circumvolutionibus inflectuntur. *Stomachus* eſt oblongus, pylorus multis apophyſibus præditus vulva undecunque ovis referta.

Facit & Rondeletius Nigri mentionem, quia Venetis Go, à Gallis Boulerot nuncupatur. Digiti is eſt magnitudine & craſſitie, corpore rotundo ferè, non compreſſo, loco binarum pinnarum, quæ cæteris ſunt in ventre, unicam habet nigram, barbam inquit diceres; & exinde Athenæi [illegible] ſeu hircum, cui Exocætum confert, eſſe judicat. Vivit in littoribus & ſtagnis marinis. Athen. Dipn.l.8.

De *Loco* propio ambigitur. Ovidio littorales ſunt, Diocli ſaxatiles, cui Syneſius accedit, dum circa Africæ quoddam littus, loco petroſo capi ſcribit. Ariſtot in fluviis quoque pingueſcere ait. A Theophraſto proditur in Ponto regione apprehendi in glacie Piſcium maximè Gobiones, non niſi patinarum calore vitalem motum fatentes; quod fortè de lacuſtribus vel fluviatilibus ſumendum erit. Oppiano [illegible] gaudet. Pariunt juxta littora, ſuaque ova latiuſcula & arenida, ut Ariſtoteles prodidit, lapidum amplexibus mandant. Ariſt. H. A. l. 8. c. 19. Theophr. l. de piſcib in ſicco. Oppian. l. 2. Halieut. v. 457.

Ab Æliano inter illos ponitur, qui [illegible] *Venenum pungendo immittunt*, annumerantur; Oppianus quoque [illegible] *aculeos lethales* ipſis tribuit, quod nec cum Ovidio, cui, *ſpina nocivis non gobius ullis*; nec cum Martiale, *cui in terris Venetis, principium menſæ gobius eſſe ſolet*, congruit. Et ſanè invenit, & in *cibis* uſum, etſi Iuvenali viliſſimus videatur. Alexandrides in Cotyis Thracum Regis convivio eos nominat. Anthiphanes laudat, Phalericos inprimis. Archephonti paraſito, qui in Ægyptum ex Attica, à Ptolomæo Rege ad cœnam invitatus, navigavit, Gobiorum fruſta tria non ſine ſtupore convivis omnibus viſa apposita ſunt. Jovius enim perſuavem, & pingui teneritudine delicatum facit. Galenus ad voluptatem, digeſtionem, & probum ſuccum gignendum præſtantiſſimum, ait. Mneſitheo [illegible] ſunt & [illegible]. Hiceſio facile excernuntur, & non multum nutriunt, flaveſcentium ſubſtantia rarior & magis putredinis expers. Apud Hippocratem parem in alimonia cum Dracone, Callionimo & Cuculo vim obtinet. Aſſus & ſine ſale manſus, nimia egerendi deſideria ſedat, ſi Kiranidi credendum, illitum, canum rabidorum, ſerpentiumque morſibus prodeſſe Dioſcorides prodidit. Dorycinii vim, crudum, toſtum, elixum infringere, apud Nicandri ſcholiaſten legimus. Martialis in Xeniis. Athen. l. 7. Galen l. 2 de Aliment. Hippoc. l. de intern. affect.

ARTICULUS XVI.

De Sphyræna ſive Sude.

SPHYRÆNA, cujus præter Ovidium nullum alium meminiſſe, perperam ſcribit Plinius; nam inter Græcos Ariſtoteles, ex Latinis M. Varro meminere; Atticis [illegible] ut Athenæus affirmat, (ſignificat hoc, ut & [illegible] ſtimulum aut ſtylum; item teli genus bello Perſico inventum) Latinis *Sudis*, ut apud Plinium videmus, Gazæ *Malleolus*, ſed malè, Romanis *Lucius marinus* vocatur, ſunt qui pro Oxyrincho, quia acumenato eſt roſtro, ſumunt. Tab. XVIII. 1. Athen. Dipn l.7. Plin. H. N. l. 9. c. 2.

Duas ipſarum poſuit *ſpecies* Rondeletius ex Oppiano, ſed tam diſſimiles, ut an ex eodem ſint genere dubitari poſſit. *Prior* enim ſquammoſam à capite ad caudam lineam habet, *altera* ſquamis omninò deſtituitur. Totidem & Bellonius innuit, quarum *una* Trachurum colore refert, atque eodem modo ſub ventre albicat. *Altera* ſeneſcens Mormyri laterales picturas colore aſſequitur. Quaternæ vix libram pendent, ut optime Plinius magnitudine inter ampliſſimos rarum ſcripſerit: viſi tamen aliquando bilibres. Colore Aſellum æmulatur. *Roſtro* eſt foris cœlato, in extremo cuneato, nigro. *Ore* valdè reſciſſo. *Maxilla* ſuperior quæ obtuſa & brevior, cum inferiore, quæ acuta & longior ita coit, ut vix oris roſtri ve ſciſſuram ullam diceres. *Dentes* utrinque habet, in ſuperiore majores, in inferiore minores In ipſo oris hiatu unus eſt, cæterorum longiſſimus & acutiſſimus, qui ore clauſo in foramen anterioris ac membranaceæ partes ita ſuſcipitur, ut extrinſecus etiam paululum emineat. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Lingua ſcabra eſt, denticuliſque aſpera. *Linea*, quæ à branchiis ad caudam uſque per latus deducitur, & initio flaveſcit cum dorſo, ſquammis parvulis & duriuſculis, mira arte contecta eſt. De numero *pinnarum* Authores non conveniunt.

Aldrovandi Sphyræna per dorſum nigricat, cætera ad amethiſtinum vergunt, & ejuſdem coloris maculis interſtinguuntur. *Linea* flaveſcit, ruberrimis infra ſupraque punctis exiguis notata. *Caput* cæruleum. Oculi & pinnæ palleſcunt. *Cor* oblongum eſt, ſub Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 21. quadam veſicula alba incluſum. *Pylorus* à ſtomacho conſurgit tam multiplici *apophyſium* ſeu cœcorum cæſarie intertextus, ut penitus ſtomachum contegant, nec à quoquam numerari poſſint. *Fel* ab hepatis loco dextro latere in folle oblongo dependet. *Follem* ei natura vento plenum oblongum, anteriore parte bifidum, utrinque in acutum exeuntem donavit, ne ad imum ſideret. Spina dorſi raris vertebris coagmentatur.

Oppian. Hal. l. 1. v. 168. Ariſt. H. A. l. 9. c. 2. De *loco* non eſt quod multa dicamus. Ælianus dum pelagias dicit, Smyrænas potius innuere videtur. Expreſſè enim ex quo ille de piſcibus ferè omnia ἀγελάζονται ὡς φάναι πάντες. Gregatim degere & Ariſtoteles teſtatur, & piſcatores comprobant. Captis an ὀλισθηροῖσι μέλεσσι διεξολίσθον *lubricis excidere mem-* Oppian. Halieut. l. 3. v. 120. *bris*, quod ex Oppiano Ælianus prodidit, an competat, ex ſuperioribus colligi poteſt. Non falletur, qui pro Sphyranas Smy- Ælian. H. A. l. 1. c. 31. rænas legerit.

Quantum ad *uſum* Romæ ceu plebejus negligitur, nec peculiarem habet condi- Athen. l. 7. turæ modum. Hiceſius apud Athenæum προτιμοτέρας congris eſſe, ἀηδεῖς δὲ τῇ γεύσει καὶ ἀτερπεῖς, ἔχουσι δὲ μέσως guſtui ingratos, ori inſuaves, ſuccum mediocriter laudabilem generare dicit: ſed cum congri ex cartilagineorum ſint genere, Philotimoque δυσεκκρίτους dicantur, & Rondeletios carne eſſe candida ſuavi, quodammodo friabili, & Aſelli carnem referente, cui ſimul cum Lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelius Nepos, & Laberius Poëta tradiderint, quin Ceſtræ lumbi cum aliis lautiſſimis obſoniis ab Antiphane nominentur, vel librarios, vel Athenæum attactum ſuperius errorem commiſiſſe, veriſimile eſt.

ARTICULUS XVII.

De Acu.

PUNCTUM I.

De Acu Ariſtotelis.

Tab. XIV. 13. PIſcis quem Latini Acum vocant, Græcis longitudine & tenuitate Βελόνη, Ῥαφίς: Athenæo Ἀβλεννής, quaſi, ſine muco, dicitur, ſuunt qui βελονὶς ut Varinus citat, & βελόνη nuncupant.

Unam ejus duntaxat *ſpeciem* Salvianus agnoſcit. Bellonius cum Rondeletio *duas*. Nos de Acu Ariſtotelis, Oppiani, & Bellonii agemus. Hinc autem Rondeletius illum piſcem eſſe credit, quem Bellonius *Typhlinen & Cæciliam marinam* ob corporis figuram, Plinii *Spondylem*, Græcorum vulgo *Herophidiam*; Maſſilienſes *Gagnolam*, quod quoties piſcantur, ſi alios piſces præcedere viderint, lucrum portendi crepant, vocant. Piſcis eſt longus, cubiti longitudine, digiti craſſitudine, totus ſubflavus. *Corpus* utriuſque ſexus anguloſum, oblongum, à capite ad meatum excrementorum ſemper craſſeſcens, ſexangulum, ſed deinceps, ut tenuius efficitur, pro ſexangula quadrangulam formam induit. *Caput* habet exiguum, *Roſtrum* oblongum, durum, nec acuminatum. Extrema pars latiuſcula exſtat, rictus in altitudinem dehiſcit, figura tubam æmulatur, in extremo tubæ veluti *foramen* conſpicitur, tam puſillum, ut tum propter ipſius parvitatem, tum propter roſtri magnitudinem anguſtiamque, ne minimus quidem piſciculus ingeri poſſit, eo veluti per fiſtulam, ex humore alimentum attrahit. *Oculi* ſunt tam exigui, ut vix milii magnitudinem æquent. *Branchiæ* utrinque quaternæ, podex in medio ferè corpore. De *pinnis* diſputatur. Salvianus cum Aldrovando unam parvam & tenuiſſimam in medio dorſo ponit. Bellonius cum Rondeletio duas in lateribus juxta branchias, eam quæ in tergo tam tenuem & exiguam, iſte addit, ut vix niſi cum vivit, aut in aquis movetur, conſpiciatur. *Interna* ſi ſpectes, habet *gulam*, qua plurimi piſces carent, ventriculum parvum, oblongum. *Hepar* pallidum, ſub quo dextra parte *felcæſium* hordei magnitudine continetur. *Cor* vix milio majus. *Vulvam* cæterorum piſcium more bicornem, ovis ſeſami magnitudine, rotundis, rubris, tranſparentibus plenam. De *inteſtinis* inter Bellonium & Rondeletium non convenit. Iſte gracilia, recta, in ſpiras non contorta prodit, hic unum tantum album, recta exporrectum, multa pinguedine circumſeſſum ſcribit.

Quantum ad *Generationem*; ova ſe in diſſectarum, rima, ſeu ἐπὶ τὴν γαστέρα διαφυῇ, de qua ſuperius, multa inveniſſe, & multos fœtus jam profectos, quorum majores partes omnes perfectas habebant, & movebantur; Alii tam tenues & exigui erant, ut oculi duntaxat & roſtrum cernerentur, teſtatur Rondeletius. Emittit illa eo, & quaſi in altero ſinu Ariſt. H. A. l. 6. c. 13. fovet donec excluſerit, dilatat natura rimam, donec pepererit: à partu vel ita coit ut coaluiſſe videatur, vel revera coaleſcit, quod & in cæciliis ſerpentibus traditur, huicque omninò tribuendum eſt, quod dehiſcenti propter multitudinem ovorum utero, adſcripſit Plinius, ex Ariſtot. malè de eodem vertit Gaza, Plin. H. N. l.

nec

Ælian. H A. l. 11. c. 13 Scaliger adl. 6. c. 16. nec melius Ælianus deprompſit. Αἱ πολλαὶ αὐτῶν περὶ τῷ τίκτειν διαῤῥήγνυνται ὑπὸ τῶν ᾠῶν id eſt, ut Scaliger vertit. *Multæ earum parturientes diſrumpuntur ab ovis.* Quid ſibi ſequentia verba velint, ὥσπερ τὰ φαλάγγια περικέχυνται, ἢ περὶ τὴν βελόνην. ἐκτίκτει γὰρ πρὸς αὐτὴν ἢ τὸν θιγγ φεύγουσι.

Athen. Dipnoſ. l. 7. *Fœtus circa parentem quaſi phalangia circumfuſi ſunt. Ita enim parit, ut ei adhæreant, ſed ſi tetigeris, fugiunt*, difficile eſt dicere. *De uſu in cibo & Medicina* dixiſſe ſufficiat, Carnis eſſe duræ ac ſiccæ eoque difficulter concoqui. Unde Hiceſio εὔχυμον boni ſucci; & combuſti cinerem in potu ad ſtillicidium urinæ à Galeno commendari.

PUNCTUM II.

De Acu Oppiano.

Tab. XIV. 14. 15. 16. 17. Aldr. de Piſcib. l. 1. c. 24. Acum Oppiani ab Acu Ariſtotelis debere diſtingui, tum quod hic dentatus ſit, tum quod rima deſtituatur, oſtendit. Haud in multam magnitudinem excreſcit, ſeni vix libram pendeat. Vidit tamen & trilibrem Salvianus. *Ventre* eſt plano, caodido & argenteo, reliquo corpore quodammodo ob lineam è ſquamis contextam utrinque protenſam, quadrato, reliquis partibus lævibus, & ſine ſquammis. *Dorſo* cæruleo ad viride inclinante. *Roſtrum* habet acutum, tenue, longum & durum, ut ait Athenæus. *Caput* triangulare viride. Inferiorem *maxillam* ſuperiore longiorem, & in mollem quandam ſubſtantiam, degenerantem. *Dentes* utrinque parvos & frequentes. *Oculos* magnos, rotundos, luteos ante quos meatus ad audiendum vel odorandum triangulari figura obſervavit Rondeletius. *Branchiæ* ſunt quaternæ duplices. *Pinnæ* ad branchias duæ parvæ; duæ aliæ ſub ventre breves, quas rurſus alia ſequitur, longè à podice ad caudam ſe extendens, è cujus regione in dorſo alia. *Cauda* brevis eſt in duas pinnulas terminata. *Podex* non admodum conſpicuus. *Rimam* illam quam Ariſtoteles Acui tribuit circa podicem hujus Acus foris quidem conſpicuam eſſe, ſed intus minimè videri, Salvianus author eſt. Rondeletius diligentiſſimus omnium circa Acum indagator ejus non meminit. *Partes interiores*, ventriculum, hepar, inteſtina, quæ appendicibus carent, longa habet. *Hepati* veſicula fellis oblonga

Oppian. Hal. l. 3. v. 605. adhæret. *Cor* angulosum eſt. In arenoſis, ſaxoſisque locis *degit*. Solemme ipſis [illegible], *quando ſinum retis effugerint*, iterum reverti, & dum ira velut perciti id dentibus lacerant, in laqueos iterum impingere. Carne eſt dura & ſicca. Frixus & omphacio vel ſucco mali aurantii irroratus edi ſolet; nec ingratus palato invenitur.

Acus Minor Bellonii *Lacertus* eſt, ſue *Saurus Acubus ſimilis*. Rondeletio Piſcis eſt marinus, pedis magnitudine, Acubus brevior & craſſior. *Roſtro* acutiore ſed breviore & ſurſum recurvo. *Dentium* loco maxillas ſerratas habet. *Branchias* quaternas, ſeptem etiam, ut in ſuperiore, quem Bellonius Majorem vocat, ſupernè ac infernè & in cauda propendentes *pinnulas*, *his*, *oculis*, & ante hos foraminibus, ventrisque ſquamis ac lineis, quæ ventrem ferè quadratum efficiunt firmantque, Acubus eſt ſimilis, carnis ſubſtantia, & poſteriore corporis parte Scombris. *Intra* ventriculus eſt oblongus. *Inteſtina* longa gracilia, in gyrum convoluta. *Hepar* longum rubeſcens: *fel* & *ſplen* nigricantia. Cujus Aldrovandus Iconem dedit, toto corpore ſubviret, maculis ex amethiſtino & cæruleo mixtis, in dorſo intenſius, in pectore remiſſius variantibus. Rarus eſt, & in inſula nomine Liſſa, olim Phunha affatim capitur. Inde ſalitus navigiis transfertur, & maximo quæſtu divenditur.

ARTICULUS XVIII.

De Fabro.

Faber piſcis, ſeu exinde quod omnia fabrilia inſtrumenta in eo reperiantur, teſte Salviano, ſeu propter multiformes dorſi ac ventris aculeos atque varia capitis oſſa, quibus fabrilia omnia inſtrumenta repræſentantur, ſeu ab atræ fuliginis colore, quod tamen, ſi ex Oppiano deſumptum eſt, Coracino potius tribui debet, ita dictus eſt. An χαλκεύς ſit, quod Salviano placet, dubitatur. Cum eum Gadibus principatum obtinere ſcribat Plinius; rotundum vel orbicularem, Athenæus faciat. Si eſt, utique & ζεὺς ſeu Jupiter dicetur, nam & hoc τὸ χαλκεῖον nomen eſt, ſeu à χαλκεύς formatum, ſeu quod fortè, ut nunc fit, olim etiam in templi Jovis tanquam ſacer ſuſpenderetur. Quidam [illegible] nuncupant, an propter maculas laterales, digitorum Divi Chriſtophori ut ajunt veſtigia, vel quod eum quem juſſu Salvatoris Div. Petrus cepit (maculæ prædictæ numiſmatis illius quodammodo figuram exprimere creduntur) opinentur, neſcio. Romæ *Citula*, Liguribus *Rotula*, Hollandis *Gallus marinus* dicitur. Qui Chalciden, Acanthiam vel Citharum, vel Porcum marinum eſſe judicant, falluntur. *Primus* enim inter viles piſciculos à Columella, ab Ariſtotele inter fluviatiles reponitur. *Alter* cartilagineus & rotundus. Citharum piſcem inferius dabimus. Porcus inter magnos piſces recenſetur. Ζαῖος Heſichii idem fortè cum iſto. Cum nec inter ψηττώδεις, qui una parte candicant, nigricant altera, nec inter planos, à quibus oculorum ſitu differt, referri poſſit, benè inter latos cenſebitur, quamvis maximè compreſſo ac plano ſit corpore.

Tab. XVII. 1. 2. Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 25.

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

Coloris eſt varii. *Caput* & dorſum obſcura

 ſunt,

ſunt, pinnæ nigricant, latera partim ex cæruleo virent, partim aurea ſunt. In medio corpore macula nigra, orbicularis, vel ovata nummi minoris magnitudine, colore cœleſti; cum tribus imagunculis, figura quodammodo Hippocampi, colore aureo, viſitur. *Squammis* tam exiguis tegitur, tenuibusque ut niſi digito ſcalpas vix appareant. *Caput* ipſi compreſſum, extenſum, oſſeum, oſſibus quàm plurimis, variis, anguloſis, tenuibus, atque perlucidis conſtructum, maculis quibuſdam exiguis purpureis exornatum. *Linea* obliqua à capite ad caudam ducitur. *Os* latiſſimum, plurimum hians, edentulum, etſi quodammodo dentatum pinxerit Bellonius. *Oculi* magni, rotundi, aurei. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum oſſea opercula in aculeos deſinunt. *Pinnæ* duæ mediocres ad branchias, duæque aliæ in anteriore ventris parte paulo longiores, ac in quinos velut longos pilos aut ſetas porcinas degenerantes, ab ano rurſus duæ aliæ quarum prior pars quinque duntaxat aculeis conſtat; altera multo longior, & ad caudam ferè uſque extenſa, aculeis caret, in *dorſo* unica tantum & magna, ut quæ paulò ante medium dorſum exorta, ad caudam uſque ferè extenditur, figura huic piſci propria, & aliorum piſcium dorſi pinnæ diſſimilis. Primum namque in longiſſimos pilos ejus ferè modo, quàm in anteriori ventris parte conſpici diximus terminatur; deinde plurimis robuſtiſſimis aculeis intertextis armatur; poſtremò aliis etiam aculeis oſſeis multo brevioribus, bifidis atque recurvis, ſecundùm ejus exortum in dorſo præmunitur. Pars *ventris* utrinque oſſibus inſtar acuti cultri ſecantibus firmatur. *Cauda* in unam pinnam deſinit. *Ventriculum* habet mediocrem, gulam manifeſtam, inteſtina parva tenuius in gyros convoluta, inter quæ ova rubra latere Rondeletius ait. *Hepar* candidum ſine felle, lienem rubeſcentem exiguum, meſenterio hærentem. *Cordis* pars infima rubet, ſuprema & media ex albo rubeſcit, quod in paucis piſcibus ſpectatur.

Oppian. Hal. l. 1. v. 133. In ſaxis eum degere tradidit Oppianus, in Atlantico & Gaditano generoſiſſimis piſcibus adnumerari Columella. Ita carnivorus eſt, ut nec alia maris purgamenta ſpernat. An ei ſtridor competat, quem Chalcidi Ariſtoteles tribuit, ita ut pro χαλκὶς χαλκεύς legatur, quod Aldrovando placet, aliis judicandum relinquo: mihi, cum branchiarum opercula tam horrida habeat, ut dimota ſonitum edant, & verò plurimi ex piſcibus τὸν ψόφον ποιοῦσι τῷ τρίβειν τὰ βράγχια (ἀκανθώδη γάρ ἐστι) *hoc quod vox videtur, attritu branchiarum, quippe loca ſpinea ſunt emittunt*, veriſimile videtur. Solivagus eſt, & erectus, non paſſerum more in latus converſus natat.

Reputatur inter piſces *carne* ſatis *tenera* & friabili, concoctu facili, & boni ſucci. Apud veteres in multa fuiſſe æſtimatione ex Columella dum dicit, *Atlantico paſcitur Faber: qui & in noſtro Gadium municipio, generoſiſſimis piſcibus adnumeratur, eumque priſca conſuetudine Zeum appellamus*, didicimus. Cum ob corporis tenuitatem, commodè aſſari nequeat, aut frictum & omphacio aut aurantii mali ſucco irroratum, aut in aqua & vino partibus æqualibus, oleo, ſale, beneque olentibus herbis atque aromatibus elixum comedi, Salvianus tradit. Colum. mell. R. R. l. 8 c. 16. Plin. H. N. l. 9. c. 18.

CAPUT II.

De Piſcibus ſaxatilibus lævibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Alaudis & Pholide

Inter Saxatiles læves, Alaudæ duntaxat, cum iis qui ad eas pertinent Gutturoſo nempe piſce, & Exocæto Bellonii, & Pholis reperiuntur. Tab. XVII. 3. Aldrov. de Piſcib. L. 1. c. ult.

Alaudam duplicem facit Rondeletius, *Criſtatam* & *non Criſtatam*.

Illa corporis ſpecie Scorpioidi admodum eſt ſimilis. *Colore* fuſco, multis maculis partim rotundis, partim oblongis & tortuoſis notato, tenui, lævi & lubrico, *ore* parvo, *dentibus* anterioribus ſerratis, poſterioribus exertis, *oculis* parvis cæruleis, in vertice dum vivit erecta eſt *criſta*, mollis & cærulea. *Pinnæ* ad branchias latæ ſed breves; in ventre parvæ & tenues. *Podex* non procul à branchiis diſtat, à quo pinna ad caudam protenditur, alia in cervice ad caudam continua. *Peritonæum* ex nigro viride eſt. *Cor* angulatum. *Hepar* ex albo rubet, à quo *fellis* veſica pendet, perſpicuitate & coloris jucunditate ſmaragdum referens. *Inteſtina* lata ſunt, coloris lutei. Ob parvam branchiarum ſciſſuram ſat diu extra aquam *vivit*.

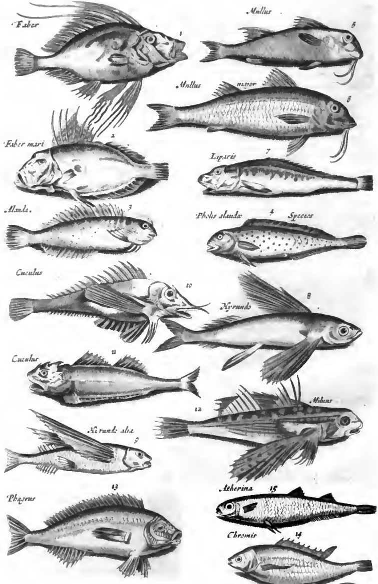
Carne eſt molli, ſed ob parvitatem negligitur.

Ad hanc Piſcis Gutturoſus dictus referri poteſt. Nigricat quidem ferè undiquaque: ſed & punctis cæruleis diſtinguitur, & color luteus per totam ſuperiorem dorſi pinnæ partem, circa branchias & ſummo ventre viſitur. Tab. XVIII. 3.

Littoralis eſt, & foramina lapidum aut ædificiorum littoralium ſubire ſolet, vel carne vaſi injecta mox exempta capitur.

Alauda non Criſtata *capite* eſt parvo & rotundo, *ore* & *oculis* parvis, *dentibus* anterioribus ſerratis, poſterioribus longiuſculis, acutis, exertis. *Pinnulas* duas habet ad branchias, duas in ventre, aliam Tab. XVIII. 2.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

aliam ſtatim à capite ad caudam continuam, item aliam à podice ori ſatis propinquo ad caudam uſque ductam.

Cauda in unicam deſinit ſaxatilium more. *Maculæ* multæ mediæ corporis parti aſperſæ ſunt.

Aqua, muco, parvis Atherinis & Aphyis *veſcitur*. Carnis ſubſtantia & mollitudine criſtatæ par. In petrarum rimis *degit*, hinc nomen Percepiere ſortitus eſt.

Tab. XV. 7. 8. Huc & Exocætus ſeu ADONIS Bellonii, qui cum Urticis plurimum delectetur, & iſtæ circa littora inter cautes hæreant, mari profundius mergi recuſat, in rupibus Bononiæ, in cavis cautium quieſcit.

Species illarum ſunt plures, quarum una *Criſtata* eſt Maſſiliæ frequens, primo aſpectu Gobium referens. Cute glabra obducitur. Vulgus *Glinos* vocat, colore eſt ſubruffo, ut Scorpæna multis aliis coloribus confuſo. *Dentes* habet ut Scarus, firmos, continuam tergoris *pinnam*, ac neſcio quid ſupra *oculos*, quod veluti à pellis laxitate procedit, laterum pinnas inverſas, duas ſub ventre duabus tantam cirrhis radiatas. *Criſtati* caput ad Chamæoleonem accedit, in cujus cacumine pinnam Galli criſtam referentem videas. *Dentes* habet anteriores acutiſſimos.

Cauda pinnam, & laterum rotundam, ſub ſterno duas; alteram in tergore continuam, maximè latam *Branchias* tectas, & parvo foramine pervias, ſed & detectæ quatuor numerantur utrinque. *Cute* integitur laxa, multis coloribus ut Draco variegata. Chamas & conchylia conficit: ſed & urticis interdum *paſcitur*. Triduum vel quatriduum abſque aqua vivit.

Tertium Exocati genus, piſcatoribus Byzantinis *Glini*, aliis *Cheldonis* nomine venit.

Rarò ſex digitorum longitudinem, & duorum pollicum craſſitiem excedit. *Squammis* caret, & lituræ melinæ cyaneæ & fulvæ per tergus diffunduntur. *Pinna* tergoris continua eſt & mollis, caudæ & laterum lææ, varii coloris omnes. *Branchiæ* ſunt contectæ Spinea exterior, ut in Dracone marino, duobus aculeis obfirmatur: ſed ab eo diſſidet, quòd quilibet aculeus duobus ſerratis denticulis repandis & aduncis fulcitur. *Caput* habet polymitum, *Os* grande, inferiorem *maxillam* latam & planam. *Dentes*

Ariſt. H. A. l. 9. c. 55 & Scalig. in Ariſt. l. c. Glino priore aliquantulum minores. Dum ſcinditur, *branchias* non oſtendit integras ſed rudimenta coloris paulò magis rubra quàm in Muræna. Non malè ad *Baſiliſcos* Oppiani referrentur.

Tab. XVII. 4. PHOLIS à muco ita dicitur, quem emittit. [illegible] *In circuitu ejus is concreſcit, ac fit quaſi cubile.* Antipoli & ab Italis *Bavoſa* vocatur. Alauda paulò major eſt, dorſo fuſco, cute lævi, maculoſa, ventre pallido. Pinnis aliiſque partibus à ſuperioribus non differens.

Nec abludit ab his SCORPIODES Rondeletii ſic dictus, quod capitis forma Scorpioni marino ſimilis ſit, totidemque ſupra oculos apophyſes licet molles habeat. Galli *Leporem marinum*, quia roſtrum terreni leporis [illegible] ſive *ſciſſura* admodum ſimile habet, nuncupant. Differt à Scorpio dentibus, quos ſerratos quidem habet, ſed tenues & denſos admodum, & in ſuperiore maxilla duos exertos, ab eodem & Galerita pinnæ dorſi magnitudine, duabuſque ejuſdem pinnæ nigris maculis diſtinguitur. Littoralis eſt, muco veſcitur & aqua.

TITULUS III.

De Piſcibus Marinis Littoralibus.

CAPUT I.

De Squammoſis non planis.

ARTICULUS I.

De Mullo.

NOn minus benè primum *Mullo* inter littorales piſces locum dari, quam Scaro inter ſaxatiles datus eſt, inferius patebit. *Nomen* apud Latinos non tam à mulleorum colore, (calcei erant quibus priores Albanorum Reges, poſtea patricii uſi ſunt) quod Feneſtellæ teſte Plinio placet; quam à mollicie invenit. Servitutis eſt indignatiſſimus, ut Columella loquitur, & in piſcinis nihil vel parum ſaltem creſcit. Græcis τρίγλη non τρίγλα, & τρίγλας quod de fœmina ſumendum eſt, quod ter pariat. Hinc Oppianus [illegible] dicit; vocatur. Cretenſium vox [illegible] ex Græca & Veneta compoſita eſt. An [illegible] dicantur, quod Heſychius innuere videtur, cum Triglas Græci [illegible] cognominent, in medio relinquo. Tab. XVII. 5. 6. Tab. XVIII. 4. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Oppian. Hal. l. 1. v. 590.

Duo ipſorum ſunt genera. Alii ſunt *Barbati*, quos [illegible] vocant, quique ſola ſucci bonitate, ſiquidem alii alga, alii carne veſcuntur, differunt. Unde *Lutarii* apud Plinium nomen. *Imberbes* alii, quos quidam [illegible] Sophron, & quidem, [illegible] quod umbilicus podexve aut magis quam aliis congeneribus patet, aut minus rotundus eſt; [illegible] quod in ſummo mari natantes tranquillitatem promittant, nuncupat. Dari tales Salvianus negat, nullum alium ex veteribus ejus meminiſſe, perperam prætendens. Xenocrates enim ſaxatilem barba deſtitui innuere videtur, dum pelagium deſcribit. Mullaſtros rectè dixeris, quorum alium imberbem, alterum à ſquammis aſperum Rondeletius facit. Figuræ eſt totus oblongiuſculæ, magnitudinis me-

Iuvenalis in Satyris. Plin. H. N. l. 9 c. 18.

mediocris; binas libras rarò exuperare, apud Plinium habetur, quadrilibris Seneca, ſex librarum Iuvenalis meminere. Si verum eſt, octoginta librarum in mari rubro captum, ut Lucius Mutianus apud Plinium prodidit. Alterius is generis fuerit neceſſe eſt, dorſo repando, unde [illegible] gibboſas Epicharmus in nuptiis Hebes dixit, ventre plano albicante, cætera purpureo, hinc [illegible] Mullorum apud Oppianum. Matronus Parodus [illegible] colore miniaceo fecit. *Squammis* magnis, tenuibus, ſerratis, obliquo ſitu diſpoſitis, facilè ut apparet deciduis, robuſtis tamen. (Tiberius piſcatori ſibi ſecreto agenti inſignem adferenti Mullum, eo faciem perfricari juſſit) Pallentes eædem ſeu ad viredinem vergentes, virgis quibuſdam paralellis inſignitæ. Si vivus deſquametur, *colorem ſanguineum* ſortiri, hinc [illegible] apud Plutarchum, & [illegible] apud Nauſicratem nomina, Maſſurius author eſt. *Mortuum* verſicolori quadam & numeroſa varietate ſpectari, rubeſcentiumque ſquammarum multiplici mutatione palleſcere, utique ſi vitro incluſus ſpectetur, à Seneca & Plinio proditum eſt.

Oppian. l. c.

Sueton. in Tiberio.

Seneca N. Q. l. 3 c. 17. Plin. H. N. l. 9 c. 17.

Caput habet repandum, multis velut cancellis aureis exornatum, in quo *ſpinam* Cani ſimilem, quæ renibus appoſita, miro ſit remedio, Marcellus Empiricus aſſerit. *Os* parvum, edentulum, *oculos* mediocriter ruffos, in Aldrovandi ex Hiſpania miſſo, nigricant. Duo *cirri* cutacei albi in quibuſdam, in nonnullis rubri, molles, rotundi, longi, atque barbæ ſimilitudinem gerentes propendent. *Branchiæ* utrinque ſunt quaternæ, ad quas pinnæ ſunt duæ aurei coloris, in ventre totidem candidæ; à podice rurſus alia; in tergore duæ, prior ex firmioribus, poſterior mollioribus aculeis conſtat.

Cauda rubet, & in lunatam pinnam degenerat, ac propterea laterum pinnas, velut in acutum tendere Bellonius autumat. *Interiora* ſi ſpectes, gula eſt parva. *Ventriculus* cum innumeris appendicibus itidem, *hepar* ex albo rubeſcit, *Splen* exiguus eſt & nigricat. Scaliger, ſiniſtro illud ventriculi lateri adjacere, dextro hunc, ſcribit. *Inteſtina* ſunt mediocria; *cor* triangulare.

Scalig. Exerc. 226 l. 15.

Quæ huic adſcripſimus Minori quoque Salviani Mullo conveniunt, hoc diſcrepat, quod purpureo pingatur, aureis lineis careat, & lituris quibuſdam flavis ac liventibus notetur, & ſquammis medico contactu deciduis veſtiatur.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Ælian. H. A. l. 2. c. 41.

De *Loco* ambigitur inter Authores. Septentrionali Oceano & proxima occidentis parte gigni Plinius dixit; Galeno ſunt pelagii. Oppiano modo [illegible] *humilia prope littora degunt:* modo inter ſaxatiles cum Seneca referuntur; nec abludit Ælianus, [illegible] ei à loco, quem incolunt nonnulli, [illegible] *minuta & rara tubercula*, aſpera illa habere, ſcribit.

Per incerta maris ſpacia vagari, & circa littora, eorundemque ſaxa, ut plurimum vel quoſdam duntaxat degere, veriſimile videtur. Sanè imberbem inter ſaxatiles numerat Xenocrates, & Cantharo [illegible] tribuit Ælianus; [illegible] *petris ſemper aſperis delectatur* apud Oppianum idem: quam tamen littoralibus annumerare Ariſtoteles non dubitavit

Ælian. H. A. l. 1. c. 26. Oppian. Hal. l. 3. v. 340. Ariſt. H. A. l. 8 c. 31.

Varro R. R. l. 3. c. 17.

Procreantur & in marinis lacubus, detinuit & in vivariis Hortenſius ad Baulos, & majorem ſibi habebat curam, ne ipſi inſeſurirent Mulli, quam Varro ſe habere profitetur, ne ſui in toſca eſurirent aſini. *Gregalis* eſt & autumno viget. *Pamphagi* ſunt, & præter cœnum, unde ipſi Sargus, comes, oſtrea, algam, & conchas, quibus apertis inhiant, piſcium & hominum cadaveribus veſcuntur, & [illegible], *magis ſordidiſſimis & male olentibus*, adde betarum folia, delectantur. De cadaveribus apud Oppianum & Ælianum legimus, & videntur id pugnæ navales & naufragia, quæ magna copia ſubſequi ſolent, Rittershuſio declarare. Antiphanes tamen inter Helenæ cibos, quod homines non inſectarentur poſuit. Piſces inſectari nullum dubium Orphum [illegible] inquit Oppianus.

Oppian. Halieut. l. 3 v. 435. Ælian. H. A. l. 2. c. 41. & l. 12. c. 42. Ritterſhuſ. ad Oppian. l. c. Oppian. Halieut. l. 3 v. 188.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 37 Plin. H. N. l. 9 c. 17. & 15.

Veſcitur lepore, marino unum tantum animalium ut non intercat mullus piſcis, teneraſcit duntaxat & ingratior viliorque fit, verba ſunt Plinii. Dum itaque carnivorum Ariſtoteles negat, ex iis, qui vel præter carnes nihil attingunt, vel viva tantum maris animalia venantur, eximere videtur.

Ariſt. H. A. l. 6 c. 17.

Ter *parere* anno conſtans eſt Authorum opinio, his certe toties fœtura apparet. Ariſtote, [illegible], *in cœno, itaque ſero parere, diu enim frigidum eſt*, addidit, ſolus Ælianus apud Aldrovandum, ſterilem reddi poſtquam ter pepererit, natis in utero vermiculis, qui ſemen exedunt, prodit, quod mihi nondum apud eundem invenire contigit. *Antipathiam* cum lepore marino habere ex præcedentibus cognoſci potuit; addit Aphrodiſæus Torpedinem, cujus viribus ſtupefactivis iſta reſiſtere creditur.

Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrob. Saturn. l. 3. c. 16.

Inſignis eſt prodigo veterum luxu ſeu precium, ſeu coquos ſeu lances conſideres. Argenti pari pondere ſæpius à privatis etiam Quiritibus emptum, cum pedis longitudinem ſuperaret, Iovius prodidit. *Aſinius celer Claudio Principe unum octi millibus nummum*, id eſt, quadringentis plus minus Caroleis, *mercatus eſt*, licet magis luxuriam æſtimare, quod Plinius ſuis temporibus neget facile Mullum repertum, qui duas libras excederet. Criſpinus Ægyptius ex ſervili conditione ad equeſtrem dignitatem Domitiani indulgentia evectus,

Mul-

Juvenal. Satyr. 4. Seneca Epiſt. 96. Suetonius in Tiberio.

——*Mullum ſex millibus emit*
Æquantem ſane paribus ſeſtertia libris.

Publ. Octavius ingentis formæ (quatuor pondo & ad ſelibram eſſe aiebant) à Tiberio Cæſare in macellum miſſum, quinque millibus ſeſtertiis mercatus eſt. Idem tres, triginta millibus nummûm vænïſſe, graviter couqueritur & annonam macelli Senatus arbitratu quotannis temperandam cenſet. Nec ſatis ſoluta luxuria videbatur, niſi & coqui maximo conducerentur pretio. *Reputatio hæc* inquit Plinius, *aufert tranſverſum animum ad contemplationem eorum, qui in conqueſtione luxus, coquos emi ſingulos pluris quam equos queritabant. At nunc coqui triumphorum pretiis parantur, & coquorum piſces. Nullusque prope jam mortalis æſtimatur pluris, quam qui peritiſſime cenſum Domini mergit.* (Plin. H. N. l. 9. c. 17.) Lances quibus inſerebatur, *Chriſendeta* Martialis vocat, vel cruſtis aureis ornabantur; vel gemmatæ fuere; gemmæ auro conſertæ & conteſtæ tenebantur, ut Turnebus explicat. (Martial. l. 2. Turneb. Adv. l. 14. c. 3.) Non eadem tamen omnibus præſtantia. Polluci Ionici maxime placent. Actio Syncero qui ad rupes Herculeas capiuntur. Nauſicrati Æxonici: Æxonia Magneſiæ urbs eſt: ſed Cratinus eos improbat. Archeſtratus laudat Tichuntinos; Tichus caſtellum prope Tachinam Campiæ oppidum eſt. Corſicæ & Tauromiñitanæ rupes à Iuvenale celebrantur. (Juvenal. Satyr. 5.)

Perotbus præſtantiſſimos in mari Tyrrheno juxta Corniculum, & Tarquinios capi prodidit. Iovius Romæ hyeme & ſuburbano mari captos maximè prædicari; Liguſticis, Venetis, & Neapolitanis non eam ſaporis gratiam eſſe, quanquam multo grandiores in convivia veniant, ſcribit.

Sed & longius à littoribus captis ſua quoque gloria. Purior enim aqua in cauſa, corporis rubicundus, igneus, aureuſque fulgor argumento. Magnas parvis gulæ proceres præſerebant, ſeu propter majora capita, & jecinora; ſummopere iſta expetita ex Galeno habemus: (Galen. de Aliment. facult. l. 3. Achias l. 2. c. 79.) ſeu quod ita ſubtilioribus pabulis placeret; ſeu ut in explebilem gulam precioſiſſimo obſonio explerent, quas Philoxenum Poëtam apud Dionyſium feciſſe legimus. Heliogabalus non integros, ſed quod præcipue ſtupendum Lampridius ſcribit, barbas eorum plenis diſcis, palatinis ſuis appoſuit.

De carnis qualitate inter ſcriptores non convenit. Xenocrates obſoniorum præſtantiſſimum, ſtomacho idoneum, ori gratum, boni ſucci, carne plana, difficilem ad corrumpendum, mediocrem ad excernendum pronunciavit. Celſus medium inter duras & teneras carnes habentes reponit. Diocli, Philotimo & Pſello difficulter concoquitur. Duriſſima eſt & valde friabilis, boni nutrimenti, ſi bene concocta fuerit, Galeno. Apparatus ad Oeconomiam pertinet. *Olim parum videbatur recens Mullus, niſi qui in convivæ manu moreretur. Vitreis ollis incluſis offerebantur; & obſervabatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante ſpiritu vertit.* (Seneca Quæſt. Natur. l. 3. c. 17.) Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in ſociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) necari eos præcellens putavit.

Venit & inter *Remedia.* Sanguinis & hæmorrhoidum fluxus promovet. Sæpe ſumptus oculorum aciem hebetat, Vinum in quo ſuffocatus eſt inter virilis impotentiæ cauſas, numeravit Trepſiates, nec mulieres ſi biberint concipere; ideo Dianæ in ſacris offertur. (Impotentia virilis.) Aſſus torminoſis peculiariter prodeſt, à Tralliano dyſenteria hepatica laborantibus præſcribitur. Carnes ex capitibus decoctæ & cum melle ſubactæ, ani tollunt vitia. Percuſſis denique à Paſtinaca cum laſere medetur.

IMBERBEM duplicem nobis deſcripſit Rondeletius. *Prior*, quem Occitani *Imbriago* à rubore, quo ebrioſorum facies inficitur, vocant, rarus eſt, veteribus parum notus. Hirundini & Cuculo corporis *figura* ſimilis, colore magis rubro, *capite* magno, ſtellulis cælato. *Oculis* magnis, *Ore* parvo, edentulo, pars inferior Cinnabaris colore inficitur. Os branchias operiens in aculeos ad caudam ſpectantes terminatur, ad quas pinnæ duæ ſunt rubræ cum appendicibus aliquot, in ventre duæ aliæ. *Cute* aſpera & rubra in dorſo & lateribus contegitur. *Ventre* eſt candido, ad quem è dorſo lineæ multæ ducuntur. A capite ad caudam *dorſo* medio acutorum oſſiculorum ordines, cavum efficiunt; è medio pinna rubra aculeis ſerratis conſtans erigitur, quod non niſi in Sagittario videbis; quam alia veluti è mollioribus pilis conſtans ſequitur. *Cauda* rubra eſt Scorpionis caudæ ſimilis. *Ventriculus* parvus cum multis appendicibus. *Venter* vere multis ovis diſtenditur.

Alter à ſquammarum aſperitate, *Aſper* nominatus, *corpore* eſt brevi, tereti, digiti magnitudine, *colore* minii vel valde purpureo. *Capite, Branchiis, pinnis* deſcripto ſimilis, *ſquammas* habet parvas, ſerratas, oblique ſitas, à capite ad caudam lineam ex ſquammis contextam, *pinnas* ad branchias extra candidas, intra ex viridi nigreſcentes. *Ventriculum* cum appendicibus paucis parvum, *hepar* candidum, & ſine *felle*. *Splenem* parvum ex rubro nigricantem.

Diverſus ab hoc *Aldrovandi aſper Mullus eſt*, ut pote totus fere ruber, capite aureis cancellis ornatus, in vertice aculeatus, dorſo planus & aſpèr, ventre candicans, branchiarum cæruleis ſtriis pictis, cætera flaveſcens. (Aldrov. Hiſtor.)

ARTICULUS II.

De Hirundine & Cuculo

Tab. XVII 8. 9. QVænam ſit Græcorum Hirundo, ſeu ut illi vocant χελιδὼν ambiguntur. Rondeletius eandem cum *Lucerna* Plinii, quod
Plin. H. N. l. 9. cap. 16. noctu luceat, facit, & in Plinii loco transpoſitionem arbitrantur. Aldrovandus eum piſcem eſſe, quem pro corace ſive corvo Salvianus, pro Lucerna Geſnerus poſuere, judicat, & Hirundinem Plinii ab Hirundine Græcorum diſtinguit, illamque Rondeletii Mugilem alatum, Bellonii & Salviani veram Hirundinem opinatur. Ut ut ſit, videtur *Lucerna* dici, non quod lingua ejus per os exerta tranquillis noctibus luceat, (piſci-
Ariſt. l. 2. de partib. Animal. c. 16. bus enim explanata iſta, ſi Ariſtoteli credimus; & fieri id, piſcatores negant,) ſed quod vel pinnæ verſicolores noctu fulgorem quendam emittant, vel quod ſpeciem antiquæ lucernæ gerat, vel denique quod oculi ejus noctu luceant, quod veriſſimum eſſe judico. *Caponem* Romani à capitis aſperitate & magnitudine dixere.

Duæ ipſius ſunt ſpecies, quæ in omnibus ferè cum cuculo conveniunt. *Ore*, *roſtro*, *capite* oſſeo, anguloſo, cælato, aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero & loco. Maxima in appendicibus, utrinque ternis, ſimilitudo: in eo diſtinguuntur, quod binæ *roſtri eminentiæ*, quæ in cuculo longiuſculæ ſunt, in hoc vix conſpiciantur, pinna lateribus hærens, primum ſit viridis, in extremo cærulea, tergus quoque variegatur. Cuculus denique ſæpè tres libras attingat, duas nunquam hirundo. *Squammis* tam exilibus teguntur, ut Geſnerus pro iis aſperam habere cuticulam ſcripſerit.

Altera Hirundo duas latas & cæruleas ad latera pinnas, Milvinis breviores habet, has per medium fere corpus expandit. *Corpore* quoque eſt recurvo, & craſſiore, grandiore ventre.

Ælian. H. A. l. 2. c. 3. *Solitarios* eſſe caputura arguit, ſinguli & pauci capiuntur. Cum aliquid metuunt, ex mari exilire dicuntur, ſed humilius volant.

Tab. XVII. 10. 11. Cuculum Græci κόκκυγα, ſeu à ſono, quo avis ejuſdem nominis more obſtrepit, ut Ariſtoteles & Athenæus teſtantur; ſeu quod cum retibus capitur vocem κὺ exprimat, dicunt. Pſellas κοκκύγιον nominat. Typhon apud Athenæum cum τῇ τρίγλῃ ſit ſimilis, cum Trigola eundem à quibuſdam haberi prodit.

Totus piſcis rotundus eſt carnoſuſque, vix tres libras ſuperat. Tóto corpore præterquam in medio latere, in quo virga ex tenuibus ſquammis contexta protenditur, *glaber* eſt, in dorſo à capite ad caudam duo ſquammarum ordines deferuntur. *Caput* ipſi magnum, oſſeum, anguloſum, totum cælatum, alicubi *aculeis* munitum. *Roſtrum* in duas longiuſculas eminentias ſemicirculum conſtituentes terminatur. Super utrumque oculum ſupercilii loco brevis, ſed acutiſſimus & duriſſimus aculeus extat.

Utrumque branchiarum operculum alio & quidem longiori armatur *Maxillæ* extrema ſui parte aſperiores dentium vice funguntur. Ante pinnas, cartilaginei cirri, utrinque terni dependent. *Ventrem* habet planum. *Caput*, dorſum, latera & pinnas rubra. *Ventriculum* cum multis appendicibus ſatis carnoſum. *Inteſtina* lata, inter ſe convoluta, & multa pinguedine obducta, *hepar* ſubalbidum ſine *felle*. *Splenem* rubrum & parvum.

Littoribus ab Oppiano accenſetur. Ariſtoteles & Ælianus inter illos & pelagios ambigere dixerunt. Inter Braſiliam & Portu- Oppian. Halieut. l. 1. v. 97. Ariſt. H. A. l. 8. c. 13.
galliam denſis agminibus volant, & aliquando milleni, ſæpe centeni capiuntur. Pinnarum magnitudine adjutus in nando celer eſt.

Carnem habet plurimam, albam, duram & ſiccam. Diphilus Milvo præpoſuit, quia friabilis, haud temere ſalubrem cenſeas. Ab Hippocrate in pituitoſis morbis conceditur, Romæ frixus & aurantii mali ſucco irroratus, editur, quidam nec elixum aſpernantur.

ARTICULUS III.

De Milvo, Hirundine Plinii, & Lyra.

MILVUS ſeu *Milvago* Plinii idem eſt Tab. XVII. 13.
cum *Hirundine* Græcorum Rondeletii Aldrovando, Græcis ἰκτ. Oppiano ἱέρ. Aldrov. de Piſcib. l. 2 c. 5.
id eſt Accipiter dicitur, quod Accipitris ſpecies inter aves Milvus ſit. *Pinnis* caudaque expanſis Milvum avem omninò refert, latis nimirum & maculoſis. *Corpore* eſt rotundo, oblongo, majori ex parte nigro, rubeſcente, aliquando omninò rubro. Seſquipedalem menſuram, vel maxime auctus non excedit. *Caput* habet oſſeum, quadratum, durum, aſperum cujus pars poſterior duobus iiſdemque magnis & robuſtiſſimis aculeis, ad caudam ſpectantibus armatur. *Branchiæ* quæ tectæ, opercula oſſea in duos aculeos robuſtos deſinentia gerunt. *Pinnæ* ſtellulis maculiſque variis aſperguntur: *Squammæ* oſſeæ, aſperæ & triangulares ſerpentium more inter ſe committuntur. *Cauda* unica atque lata pinna terminatur. Quantum ad *interiora*, *Lingua*, & palatum ſplendore Sandaracum vel Cinnabarim ſuperant, his Noctu lux, ac ſi candentes carbones ore continerentur. *Ventriculus* mediocris multis appendicibus munitus eſt; *hepati* pallido veſicula fellis committitur. *Lien* eſt oblongus & ſubruber. *Uterus* bifidus, ovis rubentibus refertus. *Cor* Angulatum.

Qui

Qui Hirundinis nomine Aldrovando ex Hiſpania miſſus erat, ſub oculis ex violaceo, albicabat, cancellis quæ ad aureum colorem vergebant, exceptis. *Alas* habebat longiſſimas & latiſſimas, ex cæruleo virideſcentes, maculis plurimis rotundis cæruleis conſperſas majores aureis punctis oculorum qui in Pavonis cauda conſpiciuntur ſimilitudine ambiebantur. *Tergus* aſperum partim aureo, partim ferrugineo colore tinctum erat.

Quem hic deſcribimus, ſolo in mari *degit*, & rarò, ſi Salviano credendum, capitur. Licet edentulus, Carnivorus tamen eſt. Iuxta littora ubi minor inſequentium piſcium metus eſt, humilem exercet *volatum*: altum, ubi major. Ad lapidis ictum volatum protuliſſe, quatuor extra ſummam aquam cubitis eminens, in Gallico maris interni littore viſus eſt. Qui ad Herculis columnas navigant, tantum aliquando ibi horum piſcium volantium turbam affirmant, ut aves aquatiles eſſe videantur.

A menſis propter carnis ingratitudinem rejicitur. A nautis templis offerri, ibique ob raram formam ſuſpendi, Gillius author eſt. Rondeletius fel contra *oculorum ſuffuſiones* efficax eſſe comperit.

Oculor. ſuffuſiones. Tab. XVIII. 5.

HIRUNDINEM Plinii eum piſcem Aldrovandus eſſe judicat, qui Romæ Peſce *Rondine*, Agathenſibus *Falcomarinus*, Maſſilienſibus *Landola* dicitur. Si alas auferas ad Mugilis Ceſtrei inprimis accedit figuram, hinc Mugil alatus Rondeletio. Cubiti magnitudinem attingit. *Squammis* contegitur magnis. *Caput* habet rotundiuſculum, *roſtrum* acutum; *os* parvum, prorſus edentulum. *Pinna* quibus volatum exercet, totum corpus longitudine adæquant. *Cauda* pinna eſt lata, magna, lunata, & ceu in duas pinnas deſinens. *Linea* quæ in cæteris piſcibus à branchiis vel à capite per latera ad caudam dicitur, in hoc piſce à pinnis ventris orta per imum ventrem ad caudam fertur. *Venter* albicat, *dorſum* quod latiuſculum eſt, ex cæruleo nigricat.

Deſcribit & alium Aldrovandus, ſub nomine *Mulli alati* ſeu Lyræ miſſum, *alis* rotundis, intus virentibus, extra nigricantibus, pinnis pectoris & cauda fuſcis, ventre argenteo. Latera, *branchiarum oſſa*, & Synciput auro reſplendebant. Non omnibus *locis* capitur, & Romæ rariſſimum ajunt. Alga & aliis maris quiſquiliis victitat, ſed carne abſtinet. Mugilibus carne & ſucco ſimilis eſſe creditur.

Tab. XXIV. 3.

LYRA piſcis, qui quibuſdam *Cephalus*, *Orphus*, *Erythrinus*, imò κόκκυξ falſo creditur, vel à cornibus anterioribus, quibus ſimilitudinem lyræ, repræſentat, vel quod veluti lyræ ſonum edat, ita vocatur.

Species ejus duas Rondeletius poſuit. *Prior* lyra piſcis eſt teres, ruber, *capite* oſſeo, magno: *roſtro* in duo cornua lata protenſo, quibus lyræ antiquæ formam refert: quem veterum Lyram Salvianus eſſe credit: quique ſquammis parvis & aſperis contegitur, & plus oſſium quam carnis habet. *Altera*, quam ſuperioris marem quidam eſſe arbitrantur, ſed falſo, quoniam in hujus quoque ventre ova rubentia reperiuntur; palmi eſt magnitudine. *Corpus* habet quoad vivit rubrum, extincto color evaneſcit. *Caput* oſſeum, anguloſum, aculeis & eminentiis plurimis aſperum, cujus anterior pars in duo longa, lata, & retuſa cornua degenerat, ſub quorum exortu os eſt ſatis amplum, rotundum, & edentulum. Ex inferiore maxilla *cirri* quidam breves, molles & carnoſi dependent. *Oculi* & branchiarum oſſea opercula aculeis muniuntur. Ex duabus in dorſo pinnis prior brevior in longas & rubentes ſetas degenerat, poſterior à medio dorſo ad caudam, ſed inermis decurrit. *Cauda* in unicam pinnam illamque parvam deſinit. Tegitur oſſearum atque grandium ſquammarum; quæ Media ſui parte acutiſſimo, recurvo, atque ad caudam ſpectante aculeo muniuntur, octoni ordinibus, unde ficuti aſper totus ita octangulus creditur. Quantum ad *internas partes*, *ventriculum* habet parvum, cum parvis & paucis appendicibus. *Hepar* pro corporis ratione magnum, album, & in eo fellis veſiculam. *Splenem* parvum & ſubrubrum. Carnis porum, ideo facile exſiccatur & fit leviſſimus.

Veſcitur maris excrementis. Plures capi non ſolent. *Vocem* grunnitui ſimilem omittit, ſeu attritu branchiarum, ſeu ſuis anterioribus, quas circa ventrem habent. Spiritus enim incluſus in his eſt, quem dum atterunt atque agitant, ſonos illos elidunt. Ariſtot. H. A. l. 9. c. 9.

Utraque quia dura eſt, damnari ferè in *cibis* ſolet.

ARTICULUS IV.

De Phagro & Erythrino.

PHAGRUS ſeu Pagrus, παρὰ τὸ φαγεῖν, quia vorax eſt Græcis, à colore fragorum, rubeo enim eſt, Italis ita dicitur. Cave cum Paguro confundas. Tab. XVII. 13. Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 8.

Tanta eſt inter ipſum & Erythrinum ſimilitudo, ut, eum eiuſdem ſunt magnitudinis, etiam peritis imponant. Deſtinguuntur tamen eo, quod Pagrus *hyeme* à ruffo ad cæruleum magis vergat, toto corpore ſit latiore & rotundiore, Sargi inſtar recurvus, roſtro ſpiſſiore, rotundiore, & ad aquilini naſi figuram accedente. Habet inſuper *tergoris* pinnam craſſiorem: *oculorum* pupillam cryſtallinum, iridem rubram, peculiaremque lituram, nigricantem, tactu aſperam, in lateribus circa cervicem, ubi linea eſt, quo corpora piſcium interſecat, latam.

litam. *Squammas* gerit rotundas tenues & latas. Superior *maxilla* in tubi modum cervici veluti infarcta eſt, neque cranio inhæret. Cum oſcitat exeritur, poſtea contrahitur. *Dentes* quoque habet acutos; quatuor exteriores parum falcantur; molares, qui rotundi & obtuſi, duplici ordine diſponuntur. *Interiora* ſi ſcruteris, ſunt ei lapides in cerebro, *lingua* in ore veluti rudimentum, *hepar* ſine *felle*. *Cor* angulatum, veſica aëre plena. Numenius λοφίαν quaſi criſtatum dixit, quod ea corporis pars, quæ cervici reſpondet, ſublimis ſit & alta.

Quem Aldrovandus exhibet, is *pinnis* omnibus tergore & cauda rubet. *Oculorum* ambitus rubertimus, argenteis lituris conſpergitur. A *branchiis* ad caudam linea excurrit, aurea, ſerrata. *Ambigit* inter littorales & pelagios, inter hos Mneſitheus locat. Oppian. Hal. l. 1. v. 140. Oppianus in ſaxis degere ſcribit Quod ex Indico mari ſalitum afferri Oribaſius prodidit, de illo potius, quem Syenitæ in Ægypto ſacrum habent, eoque, quod una cum increſcente Nilo apparens, incrementum ejus denunciet, abſtinent, intelligendus eſt.

Viſitat alga & luto, ſed & ſæpiolas, ſquillulas, loligunculos apetit. Echinis an veſcatur, quod nimis aculeati ſint, dubito. Iſidorus tam duros ei dentes tribuit, ut & oſtreis in mari ali queat. Hyeme prægelida, quod lapidem in capite habeat, latet. Ineſcatur channis ſive hiatulis.

Oppian. Hal. l. 3. v. 185. Quid ſibi Ariſtoteles velit, dum citante Athenæo Pagrum ἀκμάζειν τὸ ἔαρ id eſt *vere vigere* ſcribit, difficulter intelligi poteſt, niſi φαίνειν ἔαρ parere vere innuatur.

Archeſtratus Syrio exoriente comedendas eſſe ſuadet. Suaves & media carne Hiceſius poſuit. Gellius inter delicatos habuit. Sanazarius ex Dicarchi, nunc Puteolos vocant, littoribus, celebrat.

Tab. XVIII. 6. Erythrinum, qui peculiare hoc nomen à colore invenit, moderni Græci [illegible]. Cyrenæi authore Zenodoto apud Athenæum [illegible]. authore Clitarcho [illegible] vocarunt. Theodorus ſatis ambigue *Rubeculam*, Plinius rectius *Rubellionem* dixit. Idem ne eum Ruburno & Ruſcupa, de quibus Murmelius, non diſputo.

Palmi menſuram raro excedit. Ruber eſt ut Mullus, dilutior tamen, unde fortè [illegible] Oppianus dixit, latus ut Aurata. *Roſtrum* habet acutum, ſed non valdè extenſum. *Os* parvum, mediocribus dentibus munitum. *Caput* utrinque compreſſum. Ante oculos, qui magni, foramina patula. *Branchia* quæ in dorſo unica eſt, multis *aculeis* horreſcit. Bellonius duodecim, quindecim Rondeletius, viginti duos, Salvianus, novendecim. Geſnerus numerat. *Cauda* in lunatam pinnam deſinit. Intus candidiſſimus eſt.

Peculiaris eſt mari, hyeme in alto degit, æſtate circa littora capitur. Diverſus eſt ab iſto ille qui in lacu Suerinum alluente, non procul Oceano Germanico viſitur. Ariſt. H. A. lib. 4. c. 11. l. 6. c. 13. l. 2. de gener. An. c. 4. Plinius H. N. l. 9. c. 16.

Carnivorus eſt. Cancellis & aliis piſciculis inſidiatur, nec locuſtis & cicadis parcit. Gregalem eſſe Athenæus Ariſtotelis authoritate meminit. *Sexu* non diſtinguuntur. In omnibus enim reperiri ova Ariſtoteles author eſt. *Pariunt* ineunte æſtate. Cum ſeſqui palmum exceſſerint in dentices ſeu Synodentas abire, falſo Jovius credidit. Ad formam duntaxat coloremque accedunt, minuſque ſolito ruffi, caneſcunt veluti.

Quantum ad *uſum* copioſum alimentum præbent Xenocrati: nunc inter mediæ ſubſtantiæ piſces numerantur, ſi ſint recentes, frixi & frigidi inter ſaporis jucundi cibos. Aceto & aromatibus in Gallia conſpergere mos eſt. Plinius in cibo ſumptum Venerem concitare & alvum ſiſtere, quod à Xenocrate mutuatus eſt, ſcribit, in vino putrefactus, vini tædium adfert, cui illud propinatum fuerit. Plin. H. N. l. 32. c. 10.

ARTICULUS V.

De Acarnane & Orpho.

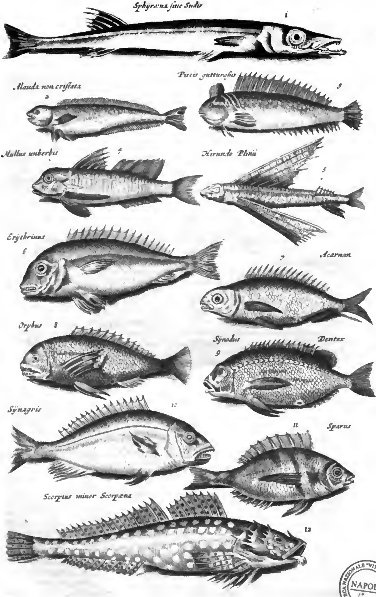
Tab. XVIII. 7. 8. PIſcis quem Hiceſius apud Athæneum Acarnanem vocat, Diphilo ἀκάρναν, Athenæo alicubi ἄχαρνας ex Gallia, Ethymologo ἄχαρνα, Plinio *Acarne*, dicitur. Scribitur quoque [illegible], [illegible] & [illegible], ſine dubio mendoſe. Mugilibus infeſtum eſſe, ſi is eſt, quem Ariſtoteles innuit, & æſtate extenuari, veteres prodidere. Athen. l. 7. & 8. Dipnoſ. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Rondeletius pro eo piſcem exhibet, album, *ſquammis* argenteis, *ore* mediocri, tenuibus *dentibus*, *roſtro* aquilino Pagri modo, ſpacio quod inter oculos eſt compreſſo, oculis pro corporis proportione magnis, aureiſque pinnis candidis.

Erythrino adeo *ſimilis* eſt, ut pro eo vendatur. Capitur æſtate & hyeme; illa extenuatur, & laborat.

Carne eſt candidiſſima, media ſubſtantia, facile concoquitur & diſtribuitur, & bonum ſuccum gignit.

Orphus Polluci ὀρφώς, vel quod magis Atticum eſt ὀρφὸς. Gazæ *Cernua*, quis apud veteres piſcis fuerit, difficile eſt conjicere, pauca enim quæ ad cognitionem ejus faciunt, reperias. Benedictus Tincis ſimilem credidit. Alii *Capitonem* ab oculorum aſpectu & rubro colore dixere, quidam quia majorem Capitone opinantur, ſui generis piſcem eſſe tradunt. Gellius ab eo qui hodie in Græcia ita vocatur, non diſtinguit. Rondeletius majorem hunc veter. Orpho, qui à *Mullo* devoratur, (viginti enim libras pendet) nec littoralem poſtquam dixiſſet, piſcem Pagro ſimilem, *colore* ex purpureo rubente, *oculis* magnis, dentibus ſerratis, *podice* adeo parvo, ut rimula vix animad-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

madverti poſſit, ſeminis meatibus carentem, pro eodem ponit; eidemque omnia quæ veteres de ſuo dixere, competere ſcribit. Bellonius denique alterum compreſſum magis quam teretem, ſquamis aſperis, & corpori firmiter inhærentibus tectum: *Capite* rubeo; *pinnis* tergoris, laterum *ventris*, & *cauda* variis coloribus inſignibus; labris ſcabroſis, maculam in radice caudæ gerentem, quem Cretenſes. *Cheluda*, *Acheluda*, & *Petro pſaro* nominant, pro eodem obtrudit.

Ariſt. H. H. lib. 8. c. 13. l. 5. c. 10 18. cap. 2. & l. 8 c. 15. Athen. Dipnoſ. l. 3. & 7. Oppian. Hal. l. 1. Ælian. H. A. l. 5. c. 18.

Ut ut ſit, de veterum Orpho ſcimus, Ariſtoteli & Athenæo littoralem, Æliano marinum, Ovidio pelagium eſſe. Numenius petris cavernoſis, quæ plenæ ſunt Chamis & thalamis & cavernis delectari; Oppianus in patellis, degere ſcripſit. Carnivorus idem. In Myrinenſi Lyciæ ſinu ad Apollinis templum, ad ſparſas vitulinas carunculas adnotant, eaſdemque comedunt; brevi tempore adoleſcit, hyeme latet; in biennium *vitam* non prorogat, & tarde moritur, ideo ὀψιμόρον ζῶον Oppiano.

Ariſtoph. in Veſpis.

Galen. de Alim. l. 3. c. 30.

In *ciborum* fuit deliciis. Nam & Dorion Opſophagus inter cæteros veluti ex piſcibus, Deos ponit; & Lynceus Samius Attico Glaucifco, Ellopem & Orphum Rhodios oppoſuit, & Ariſtophanes inter regios piſces retulit. Athenæus εὔχυλον, πολύχυλον, γλίσχρον, δύσθρυπτον, πολύτροφον, & δυσέκκριτον facit, quæ ſequuntur tranſpoſita eſſe, ut Rondelerius obſervavit, videntur, qui enim poteſt aliquid eſſe γλισχρὸν & εὔπεπτον, glutinoſum, & concoctu facile. Philotimus tamen inter duræ carnis *piſces* repoſuit.

ARTICULUS VI.

De Synodonte ſive Dentice.

Tab. XVIII. 9.

Plinius H. N. l. 37. c. 10.

SYnodon piſcis παρὰ τοῦ ὀδόντας nomen invenit, quod ſi prima ſyllaba per jota ſcribatur, παρὰ τὸ σίνεσθαι ἢ βλάπτειν τοῖς ὀδοῦσι, quod dentibus noceat, ita vocatur. Gaza *Denticem*, Albertus *Dentatum*, alii *Dentalem* nominavere. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit. In Adriatico mari in inſignem magnitudinem excreſcit; in littore Auraram non ſuperat. Vulgarium pondus veluti trium aut quatuor librarum eſſe ſolet: decem librarum pondere obſervavit Salvianus. *Dorſum* habet repandum; latera ſatis compreſſa. *Caput* nonnihil faſtigiatum, in quo lapides, qui *Synodontides* vocantur, gerit; *roſtrum* acutum, *Os* ſatis amplum, valdeque denticulatum, præter minores ac ferratos, ſuperior *maxilla* quinis aliis, inferior octonis permagnis, caninis ſimillimis armatur. *Oculi* ſunt magni, branchiæ utrinque quaternæ. In *dorſo pinna* unica viginti aculeis munitur. *Cauda* eſt falcata. *Venter* argenteus, unde album Numenius vocavit: latera & dorſum ex albo rubent. Unde ruber Ovidio ἐρυθρόχρους Epicharmo.

Aldrovandus *duas* alios fortè *congeneres* huic addit; quorum priori *tergus* viride, *Sinciput* aureum, *branchiarum* oſſa violacea. *Alteri* os intus & extra ſubatrum, ſupra id macula cærulea: ſub branchiarum pinnis macula inſignis, purpuraceis, aureis decorata ſquammis. *Venter* flavus, *ſquamma* argenteæ.

Columella l. 8. c. 16 Ariſt. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 170. Ariſt. H. A. l. 8. cap. 2.

Pelagium quidem Columella facit cum Ovidio, ſed Ariſtoteli & Oppiano, quibus littoralis eſt, ſuffragantur piſcatores. Probantur ex Dalmacia & Illyrico, præſertim Salana atque Traguria Columella Punicas & indigenas nominat.

Oppian. Halieut. lib. 3. v. 185.

Carne tandem veſcitur, & tanta cum aviditate, ut ventre in os procidat. Polypi carne inprimis delectatur, quem cubili ſuo extrudere non poſſit, ante oſtium tanquam mortuus fluctuat, branchium extendentem, arripit, ſed & in oſtrea ac piſces innoxios graſſatur: nec Boce, quod ab Oppiano proditum, parcit. Gregales ſunt, & συναγελάζεσθαι καθ' ἡλικίαν ſolent: per adoleſcentes καθ' ἡλικίας [illegible], ſeparatim à reliquis natant. [illegible] firmiori ætate inter ſe vitæ communitate junguntur. Cibo à piſcatore demiſſo, in orbem conſiſtente, & ſignum quaſi eo arripiatur, dant.

Ælian. H. A. l. 1. c. 46.

Ab Antiphone inter lautiſſima obſonia recenſentur. Hiceſius copioſi eſſe alimenti, & difficulter excerni ſcribit. In Italia peculiare condimentum quod amarinare vocant. In Dalmatia conciſus & ſemicoctus multo croco & perſpicuo gelu conditur, deteſtatum Aponenſi obſonium.

ARTICULUS VII.

De Synagride & Chromi.

Tab. XVIII. 10. Tab. XL. 11. Aldrov. de Piſcib. l. 2. cap. 13.

DE SYNAGRIDE piſce diverſæ ſunt apud Authores opiniones. Theodorus Gaza pro eodem eum Synodonte ſumit. Maſſarius & Gellius adeò ſimiles, ut vix diſcerni queant, volunt. Rondelerius ſola ætate diſtingui judicat. Diverſos piſces vel ex Ariſtotele colligas, qui diverſis in locis, duobus his nominibus utitur. De Bellonio taceo, qui & modernos Græcos diſtinguère ſcribit. Antonius Gigas ſequentem iconem pro Synagride miſit.

Piſcis erat inſigniter dentatus, ſquammis undique latiſſimis, & facile deciduis tectus. *Capite* ſuperius ſanguineo, inferius ex albo & cæruleo variante. *Ventre* ex albo flaveſcente, lateribus candicantibus. Bellonius Synagridem Cyprini in modum, veluti circino ita circumductum, ut pro longitudine ac latitudine magis craſſus appareat, facit. Caput, inquit, utrinque cumpreſſum habet, &c.

Tab. XVII. 14.

CHROMIS & Cremis [illegible] idem eſſe piſcis, vel propter nominum ſimilitudinem videtur. A grunnitu, quem edit ita dictus

eſt,

eſt, quod & apud Iſidorum, quieundem cum corvo marino facit, legimus; ſed iſne, quem Rondeletius deſcribit, pinnis, ſpinis & figura Metaurino ſimilis, oculis tamen minoribus abſque macula in cauda, toto corpore nigricante; an is, quem Bellonius, Chromis ſit, dubitatur. Accedit tamen huic Aldrovandus, ſola grunnitus ratione habita. Tenuibus autem is ſquammis veſtitur ex auro nitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinuè vibrantibus. Binas (verba ſunt Bellonii) *pinnas* gerit in tergore, quarum anterior quæ minor eſt, &c.

In herboſis degere Ovidius author eſt, quia immundum nominat, & luto gaudere credibile eſt. Virentibus herbis veſcitur. Parit quotannis ſemel. Exquiſito eſſe auditu

Ariſt. H. A. lib. 5. c.9. lib. 4. c.7. & 8. apud Ariſtotelem legimus. Grunnire ſuperius dictum eſt.

Vilem ſuam Chromin Rondeletius facit, Bellonii inter laudatiſſimos cenſetur.

ARTICULUS VIII.

De Aurata.

Tab. XIX. 2. AUrata, ſeu Orata, Græce, χρύσοφρυς quod iis in locis, ubi in cæteris animantibus ſupercilia eſſe ſolent, aureo colore reſplendeat, Epheſiis teſte Archeſtrato ἰωνίσκος Heſychio ἴωνις dicitur. Ad denas libras cum maximè adolevit, vix unquam pervenit. *Dorſum* habet repandiuſculum, ex cæruleo nigreſcens. *Latera* compreſſa, argentea. *Ventrem* lactei coloris. Partes *oculis* ſuperiores auro, in adulto maximè, reſplendent. *Dentes* anteriores ſunt longi, rotundiuſculi, ſerrati, internæ utriuſque maxillæ partes, plurimis oſſeis tuberculis duris & inæqualibus muniuntur. *Ventriculum* habet

Ariſtot. H. A. l.3. c.17. amplum cum paucis, ut Ariſtoteles notavit, appendicibus. *Inteſtina* ampla pinguedine involuta. *Iecur* magnum pallidum, à quo *fellis* veſicula, longa, pinguedine obducta pendet. *Splenem* ſubatrum.

Ariſtot. H. A. l.8. c.13. Sic eſt marinus piſcis, ut & in lacubus etiam marinis naſcatur, quod tales convectis marinis ſeminibus, Romani repleſſent.

Athen. Dipnoſ. 1. Commachium Bononienſibus eas ſubminiſtrat, & olim Velimus, Sabatinus, Vultinenſis, & Ciminus eas procreabat. Sed &

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2. circa Berenicem Lybiæ fluvium, qui λήθων dicitur, inveniuntur.

Cibus ipſi ſola caro. Tellinas & conchylia robuſtis maxillis frangere; Mænide tanquam ejus uſu vehementer oblectetur capi, certum ferè eſt. Scari modo *ruminare* aſſerit, ſed fortè ſine authore, Rondeletius.

Plinius H. N. l.9 c.16. Æſtate circa fluviorum oſtia *parit*. Æſtus impatientia, mediis fervoribus, ſexagenis diebus *latere* à Plinio proditum eſt: tem-

Ariſtot. H. A. l.8. c.19. pus Ariſtoteles non expreſſit. Timidiſſimos eſſe captura oſtendit. Recedente maximè ſub Arcturi tempus mari, arborum ramos frondibus veſtitos, in arenam piſcatores diſigunt: accedente plurimæ attrahuntur; reciprocante ramorum tu, quieſcunt, & ab imperitiſſimis quoque capiuntur. Ælian. H. A. lib. 13. cap. 28.

In precio fuere olim, Epheſiæ inprimis, quas Archeſtratus celebravit. Sergium Romanum parritium, cognomentum inde ſibi adſciviſſe, quòd cariſſimæ ipſi eſſent Oratæ, apud Varronem Columellam, Valerium Maximum, & Macrobium legimus. De *nutrimenti* qualitate non convenit inter veteres. Mneſithæus difficulter coqui, concoctam multum alere. Celſus duriorem eſſe. Diphilus cum Melanuro, qui ſucci bonitate Sargo, Hiceſio judice, minus nutrienti, inferior eſt, proportionem habere, aſſerit. Ideo Rondeletius carne media eſſe pronunciavit, ſaxatilium duriore. Noſtra ætate marinæ & quæ hyeme capiuntur, laudantur. Lacuſtres pinguidiores quidem, ſed lutum, quod in eo degant, olent. Apparatum in Aldrovando vide. Macrob. Sat. l. 2. cap. 11. Colum. R. R. l.8. c.16. Athen. lib. 5.

ARTICULUS IX.

De Sargo.

MΆργος an σάργος dicendus ſit piſcis, dubitatur. Is quem Melanura Hiceſius accommodat, vocatur σάργος. Rondeletius geminum nomen agnoſcit, à multa carne id habere judicans. Sparo ſquammis tenuibus, lato corpore, linea à branchiis arcuata, pinna continua affinem Bellonius pronunciavit. *Roſtro* acutiore, *dorſo* magis repando, *ventre* prominentiore, *dentibus* latis humaniſque ſimillimis, lineis quibuſdam, unde ποικιλόγραμμος. & macula juxta caudam nigra, unde στικτόγραμμος, & ὁ ἐρυθρόγραμμος Ariſtoteli dicitur, diſtinguitur. *Colore* alias eſt argenteo. *Pinnæ* quæ ad branchias ſunt rubeſcunt. *Branchiarum* exterius tegumentum ſpineum eſt. Hepar ſubrubeſcit: ab hoc *fellis* veſicula pendet. *Lien* ſubniger eſt, & ferè circinatus. Ad multam magnitudinem excreſcere aſſolet. Tab. XIX. 1. Aldrov. de Piſcib. l.2. c.16. 17.

Aldrovandus binos exhibet. Prior ὁ ἐρυθρόγραμμος, pinnas omnes, præter eam quæ ab ano eſt, habet aureas; maculam juxta Uropygium violaceum, totum caput ad eundem colorem vergens.

Alter ποικιλόγραμμος aureis & argenteis quæ ſerræ figuram exprimit lineis, elegantiſſimè condecoratur, pleræque ad rubiginem vergunt. Geſnerus *in mortuis* lineas evaneſcere tradit. Ægyptio eum mari vendicat Feſtus, ſed & in Adriatico naſcitur. Pelagiusne ſit, an ſaxatilis vel littoralis, inter Ovidium, Ælianum, Oppianum, & Ariſtotelem non convenit. Ita littore gaudere dicerem, ut & cautes ſæpè frequenter, quod radiis ſolaribus ibidem commodius fruatur. Sæpe quidem cœno à Mullo excitato contentus eſt, ſed & carnivorum eſſe certum, Ælian. H. A. l.1. c.17. Ariſtot. H. A. l.8. c.17.

quia

[Oppian. Halieut. l. 1. v. 132. l. 4. v. 267. Plin. H. N. l. 9. c. 59.] quia Lycoſtomo piſce ineſcatur. *Gregalem* Ælianus facere videtur: dum confertos capi ſcribit. Ad motum ut ut benè [illegible] Oppiano dicatur, in evitandis tamen piſcatoriis inſidiis [illegible] eſt, ſeu quod lineam ad ſcopulos terat, quod apud Plinium legimus: ſeu quod vel retibus proximus ſpei piſcatorum illudat. [illegible] ſanè & pro voti, & pro linea cui hamus affixus eſt, ſumitur. Plures ſibi adſciſcunt *uxores*, pro his tempore verno pugnant. Vere & autumno *parere*, apud [Ariſt. H. A. l. 5. c. 9. Ælian. H. A. l. 1. c. 11.] Ariſtotelem legimus, ſiquid aliter ab eodem dicitur, de Sargino non Sargo ſumendum eſt. Tam vehementer capras amare Ælianus prodidit, ut ad illarum in aqua umbram, odore fortè illecti, adnatent, & ſaltu contingere conentur. Ne itaque mirere pellibus eatum capi.

Fit eorum ab Epicharmo in nuptiis Hebes mentio. Et ſanè grati eſſe ſtomacho creduntur, probique ſucci. Cæterum ægriuſculè, quia durioris carnis, concoquuntur. Hydropicis Garyopontus præſcribit. Dentes geſtatos dentium avertere dolores. Kiranides fabulatus eſt.

Adjungit Aldrovandus Sargo *piſcem, quem pro Melanderino*, Athenæo nominato, ſi exemplar mendoſum non eſt, (Caſaubonus Melanderini nomen ab aliis exemplaribus exulare ſcribit.) Rondeletius depinxit. Melanuro iſte ſimilis eſt. Toto *corpore* nigreſcit, circa *caput* ex nigro purpuraſcit. *Cauda* ſaxatilium more in unam latam pinnam deſinit. *Hepar* habet ex rubro candidum. Splenem nigrum, fel aqueum, lapides in capite.

ARTICULUS X.

De Sparo.

[Tab. XVIII. 11.] Quem Græci [illegible] quod eſt palpitare, ut Euſthatius author eſt, Latini Sparum, ſeu à ſpargendo, ſeu aliunde vocant: hunc eundem cum *Rhyade* Ariſtotelis, & Æliani *Aſpargo*, ſed perperam, Rondeletius facit. Nec enim vel [illegible] ſpeciale alicujus piſcis nomen eſt, quod Salvianus opinatur, nec videtur iſto vocabulo in ſingulari uti. [Ariſt. H. A. l. 4. c. 8.] [illegible] verò, quos Ariſtoteles, fugere quoties vel piſcium lotura vel navis ſentina ejecta eſt, quaſi fœdo tactos odore ſcribit, & quos Gaza modo *flutas*, modo *ſpargos*, aliquando *fuſaneos*, id eſt, [illegible] quod fuſim retibus capiantur, vocat: ii ſunt, qui frequentes quidem & ſimul natant, fuſimque & retibus capiuntur; ducem tamen, quod [illegible] proprium, non habent.

[Ælian. H. A. l. 9. c. 46.] De Aſpargo nihil apud Ælianum invenies. Gyllius duntaxat Rhyades Aſpargos interpretatus eſt, & multis errandi occaſionem præbuit. Haud parvam cum Aurata & Sargo habet ſimilitudinem. Ab illa, corpore minore & magis rotundo, roſtro acutiore, & quod circa branchias nullam neque purpuream, neque nigram maculam gerat, diſtinguitur. Ab hoc verò, quod ex auro refulgeat, lituram in cauda habeat, capite ſit magis protenſo, tres *aculeos* ſub ſpina quæ eſt ano vicina oſtentet, lienem rubrum, gracilem, oblongum, rectum, in dextro latere habeat, differt.

[Oppian. Hal. l. 1. v. 109. Plin. H. N. l. 32. c. 11.] *Littoralem* Oppianus facit, Plinius inter marinos recenſuit. Ovidius pelagium voluit, ſed & marinis ſtagnis gaudet, inque iis frequenter capitur. Gregalis eſt, *carnivorus*, venatur & marinos pulices. Æſtate circa ſaxoſa littora *parit*. Haud olim ignobilis in cibo. Coquus apud Antippum inter lautiſſimos recenſet. Epicharmus inter eos ponit, quorum ne ſtercora quidem fas ſit Diis abjicere. Diphilus acrem eſſe [illegible], pronunciat, elixum coctu facilem, [illegible] difficilem addit. Raró ob parvitatem elixatur.

ARTICULUS XI.

De Mormyro & Canthăro.

[Tab. XIX. 3.] De Mormyro, qui Oppiano [illegible], Ovidio *Mormyr*, Gazæ *Mormur*, pauca prodidere veteres. Quem Bellonius deſcribit, Conſtantinopoli & alibi, nomine veluti per manus tradito, Mormyrus dicitur, videturque notas ab antiquis traditas. ([Oppian. Hal. l. 1. v. 100.] [illegible] ſeu maculoſum Oppianus, *pictum* Ovidius nominat) ſibi vendicare. Piſcis eſt corpore quam Aurata, Sparus, Sargus, & Melanurus longiore, & minus ad latera compreſſo. Capite item (utor verbis Aldrovandi) tenuiore [Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 19.] & cælato, roſtroque acutiore. Os mediocre habet, dentes exiguos, labia craſſa, oculosque medios, branchias utrinque quaternas, &c.

[Oppian. Halieut. l. 3. v. 126. Athen. l. 7.] *Littoralem* eſſe, præter Archeſtrati apud Athenæum & Oppiani authoritatem, quotidiana piſcatorum experientia teſtatur. Nullum non *cibum* attingit, parva animalcula, conchulas, & minora cruſtacea venatur; nec à terreſtribus ſordibus abſtinet. *Parit* æſtate, capitur verriculis & plagulis, ut Plutarchus ait. Retibus incluſus, imis in vadis, ſulco, crebro caudæ motu depulſis arenis facto, ſubterlabitur. [illegible] Hiceſius facit, quia lutum olet, vilis noſtro tempore habetur.

[Tab. XIX. 5.] Cantharus Græcis antiquis [illegible] & genere fœminino [illegible], modernis [illegible], Gazæ *Scarabæus*, Plinio & Ovidio *Cantharus*, forte à coloris bætici & ferruginei ſimilitudine, dicitur. Squammis integitur parvis, ex indico ſplendentibus. Caput & circa oculos partes ex nigro rubeſcunt. Labrum ſuperius veluti in calva infarcitur. A branchiis ad caudam lineæ ducuntur ſubaureæ. Bellonius lineam armatam utrinque in lateribus, cyaneam eſſe tradit. Obſervati ſunt lineis albicantibus, cyaneis, ex luteo ni-

Digitized by Google

nigricantibus, rectis quidem, ſed non ita conſpicuis variegati. Internis partibus non differt à Sparo, & lapides habet in cerebro. *Verſatur* in cœnoſis littoribus ac portubus, in quæ loca maris ſordes fluctibus pelluntur. *Pamphagus* eſſe creditur. Nam carnes, panis, caſeus, aqua & ſtercus in cibum ipſi cedunt. Turgent amore fœminarum, & quia Zelotypi acerrime pro ſuis conjugibus pugnant; ſed non aliter, quam Menelaus cum Paride, pro una tantum, quod ab Oppiano & Æliano proditum eſt. Ineſcantur Polypo, aut Carabo in naſſam vimineam indito. Ingratum ſucco Ovidius dixit. Mollis & præhumidæ carnis fecit Rondeletius.

Ælian. H. A. l. 1. c. 26.

ARTICULUS XII.

De Salpa & Stromatheo.

Tab. XIX. 76.

SAlpa Græcis σάλπη & σάλπης, Heſychio & Phavorino quoque βῶξ, bos vocatur, quod nomen ipſi ab Haliſonorum (maritimi populi Cariæ vicini) piſcatoribus inditum eſt, ſi bene Pancratis verſus apud Athenæum, correxit Geſnerus. Poſſet & *Chryſopleuros* ab aureo, quo per latera Salpa reſplendet colore, dici. A cervice in caudam per argentea latera, aureis rubentibuſque lineis, certis intervallis diſtinctis, decentiſſimè pingitur: Undo Ariſtoteli apud Athenæum [illegible], [illegible] & [illegible], Oppiano [illegible] hoc eſt, ut Lippius reddit, variis diſtincta tergora ſignis, dicuntur. Caput habet parvum & rotundum, dentes in ſuperiore maxilla ſedecim, in inferiore octodecim ſerratos firmos. Oculos aureos ſupercilia quodammodo vireſcentes, pinnam in tergo unicam longam, multis ſpinis aſperam. Caudam bifurcam, linguam mediocrem, Squammis tegitur latis & varii coloris. Ventre & lateribus candicat, dorſo ex cinereo nigricat. Interanea nigerrimo peritonæo continentur. *Hepar* eſt magnum, ſubrubrum, in tres lobos diviſum, cui fellis veſica appendet. Splen nigricat. Vulva bifida eſt, ovis innumeris plena. Bellonius raro duas libras excedere ſcribit. In nullo piſcium genere exactiorem ſervat: magnitudinem Salvianus, ideo forte à Pancrate [illegible], æquales magnitudine longitudineve, quamvis Dalechampius facta ad piſces, quos nominaverat comparatione, id fieri credat. *Duo ipſorum* videntur *genera, commune* unum & omnibus notum quod deſcripſimus. *Minus alterum* quod in Narbonenſi Gallia *Virgadella*, id eſt virgis ſeu lineis diſtinctum nominatur, quodque in ſtagnis marinis reperiri, & non niſi ætate à communi differre ex Rondeletio habemus. *Locum* ſi attendamus, herboſa laxantur arena apud Ovidium. Oppianus [illegible] *ſcopulos mari cinctos, muſco humidos*, illis adſcribit. Ariſtoteles in mari & ſtagnis marinis locat. *Cibus* ipſi alga

Oppian. Halieut. l. 1. v. 125. Ariſtot. H. A. l. 8 c. 2. & l. 4. c. 8.

marina; porrum, ut apud Philoſophum extat, ſtercus & alia fœtida. Unde [illegible] & [illegible] merdivoram, & fœtidam in nuptiis Hebes Epicharmus, obſcœnum piſcem Plinius nominat. Semel anno & quidem autumno paulo ante æquinoctium *parit*, quibuſdam in locis & æſtate, ſi Ariſtoteli habenda fides eſt. Turmarim ab imo gurgite ad littora ferri, moxque alga, aliiſque marinis herbis paſtos, celerrimè in mare demergi, tradit Bellonius, raro unam, plerumque plures ſimul capi Salvianus. Cucurbitâ capitur, quod ea delectetur nimium, idque uni ei ex omnibus evenire Ariſtoteles docuit. *Auditu* valere apud eundem legimus. Nullum ferè inter *cibos* habet pretium. Archeſtrato ſemper mala, Diphilo dura & inſuavis eſt. Platinæ ſylveſtre quid & ferinum reſipit: circa Ebuſam tamen capta haud ſpernitur. Alexandrina pariter maximè ſi in Autumno nata fuerit, humidum quid & album, idque non viroſum emittit, ut Diphilus refert, ſed & circa Mytilenem tempore meſſis capta haud ingrata eſt. Omnium tamen dura caro eſt, ut Plinius percoqui poſſe neget, niſi ferula prius verberetur.

Plin. H. N. l. 9 c. 51.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 2. l. 4. c. 8.

Plin. H. N. l. 9. c. 19.

Huc STROMATEUS pertinet, piſcis in rubro mari teſte Athenæo naſcens, Salpæ ſimilis, & univerſo corpore, aureis lineis productis diſtinctis, unde nomen invenit. Rondeletius pro eo ſubſequentem piſcem pinxit, ſed non deſcripſit.

Tab. XVI. 7. Athen. Dipn. l. 7.

ARTICULUS XIII.

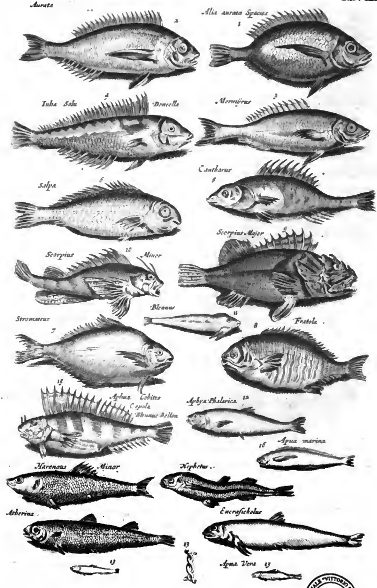
De Fiatola Romæ dicta.

Tab. XIX. 8.

PIſcem qui *Fiatola* Romæ dicitur, quidam veterum Callionymum, alii *Ellopem*, nonnulli *Lycon*, Bellonius [illegible] eſſe opinatur. Aurei eſt & argentei coloris, multiſque lituris variegatur. Latus item eſt a… nus, ut Bellonius ſcribit, rotundum ferè & compreſſum, Seſerino non valde abſimilem, Rondeletius facit. *Linguam* habet carnoſam Delphini modo, ad humanam accedentem, ſuiſque partibus omnino abſolutam, quod inter cæteros branchiis præditos ſolus habere videtur. Vendicat & hoc ſibi peculiare, quod *pinnis* ſub ventre careat, ſitque omninò inermis. Gerit quoque branchias utrinque quatuor ſuperiorem maxillam immobilem. Caudam lunatam, lineam à capite ſub ventre ad umbilicum extenſam, atque utrinque in cervice maculam nigram. Squammis in eo duntaxat lineæ ductu, qui piſcis latera diſtinguit. Hepar ipſi unius lobi nullo felle præditum. *Stomachus* in litteram V. efformatus, cujus infima pars, in mucronem terminatur, & ad pylorum tam numeroſas *appendices*, ut nulla arte numerari poſſint, habet. Inteſtina fulcit glanduloſum pancreas. Lien ſtomacho fulceſt. Benè in hunc picem [illegible] Bellonius vocet, non diſputo, hoc tantum addo,

Cera-

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Cetaceis hunc ab Oppiano annumerari, dentes ſerratos habere & gregatim degere, quod fortè Fiarolæ non competit. Adjicio tamen Bellonii in icone Calluchtin, quem Geſnerus pro Hepate primo habebat. Quod reliquum eſt, frequens eſt Romæ Fiatola, alibi rarus & incognitus. Rondeletius ſuis littoribus nunquam viſum aſſerit. Fertur ex pulmone marino *naſci*, & optimi ſaporis eſſe.

ARTICULUS XIV.

De Scorpio & Scorpide.

Tab. XVIII. 12. Tab. XIX. 9. 10. Tab. IV. 7.

SCorpius piſcis, qui Plinio aliquando *Scorpio*, ab infecto nomen traxit, non quod vel corporis figura id, vel colore æmuletur; ſed quod, ut aculeo Scorpius terreſtris, quem habet in cauda, ita hic ſpinis quibus in tergore & capite armatus eſt, venenum vulnerando infligat. Putatur à Scorpide ſexu duntaxat differre, ut hic ſit fœmina, ille mas: ſed videntur ſpecie diſtingui, & Scorpis cum Scorpœna pro uno piſce habebuntur. Trilibris quanduque datur; in mari rubro ad duorum & triuni cubitorum magnitudinem excreſcere, Ælianus: ad tantum & apud Inoos Tzetzes ſcribit. Corpus habet rotundum, anteriore parte craſſiſſimum, poſteriore teniæ. Squammas tam exiles & tenues, ut niſi adverras, iis carere videatur. Solo ventre albicat, cætera rubet, unde Plinio ruffus, Numenio [illegible]. Hiceſio [illegible]. Diphilo [illegible] nominatur, quia nigras quaſdam Procopius notas habet, benè Epicharmus [illegible] dixit. Caput ipſi magnum, angulosum, durum, oſſeum, plurimis acutiſſimis aculeis munitum. Os magnum, dentes confuſos, denſos, in inferiore maxilla triangulares, ſuperciliorum loco aculeus acutiſſimus Cuculi inſtar, cum appendice cutacea molli, branchiæ utrinque quaternæ, oſſeo aculearoque exprimento contritæ: juxta eas binæ latæ pinnæ, totidemque ex harum regione in ventre ſed minores, in dorſo unica à cervice ad caudam uſque excurrens, anteriore ſui parte undecim vel duodecim firmis aculeis horrida, cætera obtuſa & innoxii. Cauda unica ac lata pinna conſtat. Duo ipſius genera poſuere veteres, [illegible] nempe, & *pelagium*, ut apud Athenæum legitur; ſed videtur idem utrinque eſſe. Alii fortè duntaxat ſunt littorales, & nigri; alii ruffi, & in altum quoque ſe efferunt. Inter littorales ergo ne ſit, an pelagios ambigitur, cum & Mneſitheus apud Athenæum ſaxatiles eſſe teſtetur. *Carnivorus* eſt & Aphyis, Spatulis, Gobionibus Cancris inprimis veſcitur, nec algam ſpernit. *Fœtificat* in alto mari teſte Ariſtotele; bis, eodem authore, *parit*, vere & autumno, ſecundum Oppianum [illegible] *quaternis ſuſtinet telum partus doloribus*. Ictum ejus venenatum peſtiferumque apud Dioſcoridem & Avicennam legimus. Graviſſimos infert dolores, quandoque & inflationem ventris acceſſit. Mullum diſſectum & impoſitum remedio eſſe Ætius & Paulus tradidere. Rondeletius eum ipſius Scorpionis hepate, & lentiſco contuſo, ad vulneris ambitum applicato, expertus eſt. *Uſum* & *in cibis* & in Medicina invenit Hiceſius apud Athenæum abſtergere, [illegible] facilem, multi ſucci, plurimi nutrimenti, quod [illegible] id eſt, carnis ſolidæ, firmæ, calloſæ, ac velut cartilagineæ (malè inter [illegible] & [illegible] referres) ſit, facit. Cummendatur, qui hyeme, locis ſaxoſis, & puro mari captus eſt. Duritiem diuturna mortui aſſervatio emendat. Calore naturali evaneſcente, externo colliquante humidior efficitur. Archeſtratus in Thaſo non longiorem pygone (viginti digitorum menſura eſt) emendum cenſet. *Medicinam* ſi ſpectes, jus alvum apud Plinium & Dioſcoridem emollit. *Fel* ad menſes vel ſecundas tam exceptum ab Hippocrate uſurpatum. Plinio verrucas tollit, & unguium ſcabritiem emendat. Marcello à nebula & caligine liberat. Lapis, qui in capite è ſtranguriosis utiliter bibitur.

Ælian. H. A. l. 17. c. 6. Tzetz. l. 8. v. 144. — Athen. Dipnoſ. l. 7. — Athen. 11. A 18. Ariſt. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9 c. 51. Oppian. Halieut. l. 1 v. 590. — Dioſcor. l. 6 c. 61. — Plin. H. N. l. 32. c. 9. Hippocr. de morb. mulier. 1.

Tab. XVIII. 12.

SCORPIDEM & SCORPÆNAM pro eodem piſce Aldrovandus ſumit. Specie à Scorpio, ut ſupra dictum, quod colore & ſucco differant, ut Athenæus ait, diſtinguit. *Scorpidum* Pſellus vocare videtur. Cineticia eſt Bellonio, & multo Scorpio minor, de cætero (tam etiam vivax, ut exenterato & corde carens moveri non deſinat) Scorpio in omnibus ferè ſimilis. *Veſcitur* algâ & ſordibus marinis. Caſtitatem immaculatam generi ſuo ſervat, itaque habet pudicitiam ſui generis, ſed venenum ſui generis non habet Non enim percutit Scorpæna ſed reficit. Apud Athenæum Scorpio in cibo poſthabatur.

Ambroſ. Hexam. l. 5 c. 2.

ARTICULUS XV.

De Blenno & Pectine Romanorum.

Tab. XIX. 11. Tab. XXXI. 3.

BLennus Oppiano [illegible] contractè à [illegible]. Athenæo fortè [illegible], quod præ corporis craſſitie brevis ([illegible] idem quod minutus) Sophroni [illegible] potius qui idem cum Gobio, quam [illegible] ſpecie ſimilis, dicitur. Corcyrenſes & Zacynthii *Cepolam* à Cepæ ſimilitudine propter turgidum ventrem appellant, exinde *Bulbum* Plinii eſſe Bellonius conjicit. Rarò Gobium magnitudine ſuperat. Colore eſt vario. Licet totus ferè liveat, plæriſque tamen locis rubet, quibuſdam etiam flaveſcit. Squammis paucis, tenuibus, & tam facilè deciduis tegitur, ut tum ad hoc, tum quod ob plurimum mucum, quo oblinitur, adeò lubricus ſit, ut vix manibus adſtringatur. Caput habet magnum, oculos eminentes, nigros.

Labrum ſuperius capiti ceu tubum quendam infixum. Dentes ſerratos. ſed adeò exiguos, ut os aſperum potius, quàm denticulatum appareat *Linguam* albam conſpicuam. In latiore pinnæ tergoris parte, macula nigra, albicante circumdata circulo, parvi argentei numiſmatis magnitudine, oculorum in cauda pavonis figura conſpicitur. Reliqua
Oppian. Halieut. l. 1. v. 109. in icone viſuntur. In algoſo littore *verſatur.* Romæ ratus, in Græcia frequentior. Non longè à loco, quo degit evagari ſolet. *Veſcitur* apuis, ſquillis, ſimilibuſque piſciculis, horum inopia ipſas depopulatur herbas. Gulosus eſt; ſed & ſtultus Plauto, niſi Blennum ibi melius pro mucoſo & pœdido ſumſeris. Carnis eſt mollis glutinoſæ & excrementitiæ Cinis cum ruta veſicæ vitia & calculos ſanat.

Tab. XXVII. 1. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 2. Quem Pectinem Romæ vocant, hunc *Novaculam* Plinii Rondeletius eſſe ſuſpicatur, quà tacta ferrum olent, quod dorſo ſit cultellato; Geſnerus *Pavonis* nomine ſibi tranſmiſſum Romà ſcribit. Piſcis eſt latus, & Fabri inſtar compreſſus. Tegitur magnis ſquammis, & variis pingitur coloribus. Caput maxillæ & branchiarum opercula plurimis cæruleis lineis inſigniuntur; Sinciput coloris eſt punicei ſaturati, latera albicant. Imis ventris & caudæ pinnæ ſubflavis & virentibus lineis inter ſe cancellatim commiſſis decenter admodum depicta ſunt. Pinna dorſi rubra nonnullis cæruleis conſpergitur maculis, dorſum ipſum eſt puniceum, cætera ex albo flaveſcit. Palmi menſuram excedere non ſolet. Capite eſt magno, valdè compreſſo, & prorſus omni roſtro carente. Linea namque anteriorem capitis totiuſque corporis partem terminans, longa ſit & recta: atque fere ad perpendiculum, è ſummo capitis vertice ad inferiorem uſque maxillam defertur; in cujus inferioris atque ferè perpendicularis partis loco inferiore, os poſitum eſt parvum, dentibus acutiſſimis, recurvis, exiguis munitum Branchias utrinque habet quaternas. Ventriculum mediocrem. *Inteſtina* valdè pinguia, multis gyris circumacta: hepar pallidum, cui veſicula fellis annectitur. In ſaxoſis & arenoſis littoribus degit. Raris in Italia in Rhodo, Siculo, & Hiſpano mari frequentior. Solus vagatur; & quia parvo eſt ore, loligunculis, ſepiolis, & Apuis duntaxat veſcitur. *Carne* ajunt eſſe tenera, friabili, boni ſucci, & concoctu facili. Nullis ferè aliis ſpinis quam iis, quæ dorſi ſpinam conſtituunt, interciditur, planorum more.

ARTICULUS XVI.

De Aphyis ſeu Apuis in genere.

Tab. XIX. 12. 13. APua, ſive pro parvo piſcitio, ſive pro peculiari aliqua ſpecie tantum accipiatur, ἀφύη potius quam ἀφύα, ut Suidas & Ariſtophanis ſcholiaſtes pronunciant, dicitur, Atticos in plurali, in ſingulari rariſſimè protuliſſe, quòd cumulatim edi ſoleant, Euſtathius author eſt; nec aliam ob cauſam ἀφύδια vocavit Ariſtophanes. An vel ὡς ἂν ἀφυεῖς οὖσαι quaſi non natæ, quod Rondeletio & Aldrovando placet; vel quaſi δισφυεῖς, bis natæ, quod malignè & nimis puſillo corpore naſcantur; vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod ex pluvia generentur, quod Plinius videtur velle, unde Gaza *Apluas* Latinè reddidit; vel quaſi ἀφρὸν, id eſt ſpuma, ex qua ab imbre excitato oriuntur, dicantur; non diſputo: nec an ἀφύαι cum Apuis quas *Cobites* veteres nominant, ſpecie iidem ſint, inquiro; hoc certum ἀφύας à pinguedine Varino, γένος θαλάττιον, quod cum ſemper ſint exigui, ſemper fœtus recens eſſe exiſtimari poſſint, ab Athenæo dici: nec fortè à vero aberrant, qui ἐγγραύλεις Oppiano vocari, credidere. *Plura ipſarum* à veteribus recenſentur *genera:* quorum ferè nomina ſunt, *Apua vera*, *Apua Gobitis*, *Engraulis. ſeu Encraſicholus*, *Apua Phalerica*, *Apua Mugilum*, *Mænidum*, *Mullonum*, *item Hepſetus*, *Atherine*, & *Membras.* Commune omnibus, candido colore eſſe. Caput majuſculum & oculos elatos & nigros habere. Archippus apud Athenæum ἐγγραύλεις vocat; veteres, quoſdam ex ſemine, alios ſponte naſci prodiderunt. In ſcopulis, quorum ſinus multiplices unda excavavit, ad littora *verſantur;* tamque denſis natant agminibus, ut tam γλαυκὸν πέλαγος ἀργεννὸν cæruleum mare album reddi videatur, ita aliquando ſe implicant, ut earum compactarum occurſo, vel navis retardetur, ut de aliis quæ Oppianus ponit taceam. Oppian. Hal. l. 1. v. 290. Oppian. Hal. l. 4. v. 470. Quantum ad *Generationem*, ſpontè ſine coitu ex imbribus ſumeſcente mari naſci; alias è limo putreſcente ſcilicet & ipſo, vel quicquid in fundo colectitium eſt oriri, prodidit Oppianus. Oppian. Cyneg l. 2. v. 568. Arist. H. A l. 6 c. 15. exercit Scalig. c. 14. Nec aliter Ariſtoteles, illud ſi excipias, quod quandam è piſcibus oriri addit. Nam apud eum ἐκ τῆς ἀμμώδους γῆς ſeu ex ſabulone, id quod apuæ ſpumam vocant, prodire legimus. Argumentum ortus, quod frigidis temporibus non capiantur; & traheis ſculpta humo, ſæpe numero & copioſiores & præſtantiores ſint prædæ. Oriuntur autem opacis tepidiſque locis, ὅταν εὐημερίας γενομένης ἀναθερμαίνηται ἡ γῆ, *cum cœli clementia terra concaleſcit*, veluti in Athenienſis agri Salamine, ad Themiſtocleum, & in Marathone. Ejuſmodi omnes ſunt, ut neque grandeſcant, neque generent, neque diu durare queant, priore turbâ abolitâ altera ſuccreſcit. In nullo apud Athenienſes patinarum honore erant, ſi Chryſippo apud Athenæum credimus, fortè ob copiam. Archeſtratus μίνθου ſeu oleti inſtar aſpernabatur. In mediterraneis expetebantur, inde piguium Athenis nomen. Nicomedes eorum deſiderio flagrans, cum

haberi

haberi non poſſent, figuris ex rapis fœminis ad earundem ſpeciem ab Apitio diſſectis, ex oleo coctis, & ſale atque papavere conditis, ventrem explevit, referente Suidą. Apparatum apum Aldrovandum vide. De cætero humidum & flatulentum alimentum præbent. Diphilus gravis & difficilis coctionis eſſe putabat.

ARTICULUS XVII.

De Apuis in ſpecie, & in primis Vera, Phalerica, Membrade, Cobite, & Hepteto.

Tab. XIX. 12. 13. 14. 16. Aldrov. de Piſcib. l. 2. cap. 29. 30 31. 32 GEnera Apuarum præterito recenſuimus articulo.

Prima eſt APUA VERA, cui, quæ generatim de Apuis dicta ſunt inprimis conveniunt, quam Græci propriè ἀφύη. Athenæus ἀφρίτιν, aliqui ἀφρὸν à ſpuma nuncupant. Suidæ [illegible], quaſi nullis orta parentibus dicitur. Piſciculus eſt vix auricularis digiti longitudinem adæquans, oculis nigricantibus. Duo ejus genera. *Album* in Hollandia frequentius; & rubicundum, Aphya Triglitis Bellonio.

Altera eſt APHYA PHALERICA, vel ab Atticæ portu qui Phalereus appellabatur; vel ἀπὸ τοῦ φαλαροῦ (alba hæc eſt & ſpumea Græcis) ita dicta. Sardinis eſt ſimilis minor, tenuior. Squammas in mari habet, ſed ſtatim excidunt remanentibus earum veſtigiis, & iis quæ ventrem firmant. Adeo eſt mollis & pinguis, ut ſi aliquando digitis tractetur, liquefiat; aut ſi magna copia in navicula vehatur, ſupernatans oleum piſcatores colligant. Vidit Rondeletius unius diei capturam, quinquaginta coronatis aureis venditam. Erat apud veteres in precio ſi Polluci credendum.

Tertia eſt MEMBRAS. Has Phrynichus apud Athenæum βεμβράδας, Epicharmus & Sophron βεμβράδες, Attici μεμβράδας, Trallianus μεμβράδια appellaſſe videtur. Ariſtoteles ex Aphya Phalerica naſci author eſt; & inter μονίμους piſces, id eſt haud migrare ſolidos recenſet. Cum verò Phrynichus [illegible] cognominet, ac Ariſtophanes [illegible], id eſt, cano corpore, Rondeletius eos piſciculos eſſe conjicit, qui Gallis *Celerias* vocantur. Sunt corpore admodum candido, capite auri colorum æmulante, Sardinis valdè ſimiles. Coquuntur ex præcepto Dorionis, mutilato capite, ſi corpulentiores fuerint, & lotæ ſale minuto & aqua. Contemptos fuiſſe Antiphanes oſtendit.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 15.

Quarta eſt APHYA COBITES, κωβῖτις Græcis, Theodoro Gobionaria. Putatur ab ignobili quodam & terram ſubiente Gobio procreari. Rondeletio eſt ille quem Galli *Logis demer*, ad differentiam fluviatilis vocant. Nunquam ad Gobionum magnitudinem accedit, alioqui marinis Gobionibus ſimillimus. Corpore eſt rotundo, pellucido, dorſo latiuſculo, colore candido, nigris aliquot maculis aſper, caudâ variâ, oculis quodammodo ſupra caput poſitis. Pinnæ eædem illi, quæ Gobionibus, maximè illa, quæ his peculiaris, barbæ inſtar ex ea ventris parte, in qua binæ ſunt in aliis piſcibus, propendens. *Hepar* eſt lactei coloris, & in eo fellis veſica, ſplen, rubet, *inteſtina* & peritonæum ex albo nigricant *Cor* ex albo ruffeſcit. Gravis eſt, & difficilis concoctu.

De *Encraſicholo ſequenti capite agemus. De Aphyis Muqulum inter iſtos agetur.*

Apuas MULLORUM *exiguos admodum Mullos arbitratur Rondeletius, qui in ſtagnis marinis ex putredine naſcuntur.*

Aphyas MÆNIDUM *verò piſculos Manidum ſpecie ſine mare & fæmina ſponte naſcentes eſſe judicat, etſi contra ſentiat Ariſtoteles.*

HEPHETI ſeu Hepſeti nomen, ad multos parvos piſculos extendirur; peculiarem aliquam ſpeciem eſſe, exinde, quòd apud Athenæum pro parvo piſciculo Aphyarum generis ponatur. Rondeletius à Gallis *Iouil* appellari credit. Eſt digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ea virgâ, quæ à branchiis ad caudam extenditur. Oculos habet depreſſos, pro parvitate corporis magnos. Os ita ſciſſum, ut inferior maxilla ſuperiori ſit prætenſa, ſitque velut oris operculum.

ARTICULUS XVIII.

De Encraſicholo & Atherina.

ENcraſichólos, Græcis ἐγκρασίχολος. quod [illegible] ſeu *bilis folliculum* in capite gerat, hoc eſt, quod ejus caput impensè amarum ſit, unde eo mutilari aſſolet, dictus; aliis λυκόστομος. quod dum oſcitat, amplum os aperiat, ut ſerpentis potius quam piſcis videatur; Plinio, multorum eruditorum judicio *Lupus* nuncupatur. An Chalcedoniis ἴκτερος dicatur, quod Callimachus apud Athenæum prodidit, ἐγγραύλεις quoque Ælianus vocat. Magnitudine eſt plærumque digiti, palmi longitudinem nunquam aſſequitur. Argenteo colore micat, tergore ad cæruleum accedit, ſi ſoli opponatur tranſparet, dempta argentea linea, quæ ſpinæ vertebras comitatur, quæ ſanguinem continet. *Squammis* carere falſum. vel in ſale adſervatis argenteæ micant. Roſtrum habet acutum; os amplum, utramque maxillam ſerrę modo aſperam, branchias parvas duplices. *Cor* oblongum & acutum, hepar rubrum, maculis rotundis conſperſum. Ventriculi appendices multas & nigras. Ventrem molliſſimum, ideoquæ plærumquæ abſumptus in ſalitis conſpicitur.

Tab. XVII. 15. Tab. XIX. 17. 18. Plin. H. N. l. 31. c. 8.

Ovis ſcatet rubentibus. Spinis caret, eâ exceptâ, quæ in dorſo eſt, & ipſa tenuis, adeò ut vix dentibus negocium faceſſat. Arenâ, ſpurcitiis, atque cœno veſcuntur. Capiuntur hyeme à Decembri ad quadrageſimam uſque, in Provincia numeroſiſſimè, noctu igne è naviculis accenſo. Quam conſertis turmis denſi, metu inſidiarum natent, de Aphyis in genere dictum eſt. Hanc tam conſertam Lycoſtomorum natationem, [illegible] à peritis nominari, Ælianus tradidit. De *Ortu* diſſentiunt Authores. Suidas & Athenæus ex Apua Cobite; Ariſtoteles ex Phalerica oriri tradit. Satius eſt ſui generis piſcem ſtatuere, quàm vel ſpecies in infinitum multiplicate; vel ex Apua Phalerica duos diverſos piſces generari, concedere. Nam & ex hac Membradem oriri Philoſophus author eſt. In magno plæriſque in locis habentur precio. Comeduntur & crudi & ſale aſſervati. Minutatim concidunt, cæpam pariter tritam addunt, ſic ex oleo & aceto aſperſo pipere ſumuntur, ſaliuntur truncato capite, & fel aufertur ſimul. De Garo quod ex iis, vide Rondeletium. Huc referunt nonnulli [illegible]. cujus effigiem exhibet Tab. 47. 19.

Ælian. H. A. l. 8. c. 28.

ATHERINAM, Græci [illegible], & per pleonaſmum literæ [illegible], ſeu [illegible] tranſverſo, quem alterum Atherinæ genus in ventre habet aculeo, quod Gillio placet, ſeu ab ariſtis ([illegible] idem eſt quod [illegible]. id eſt, ariſta, pars ſpicæ acuta, ſeu ut Erotianus explicat, tenuiſſimum illud quod in hordeo acuminatum eſt) per metaphoram pro ſpina ſumpta, quas multas & Sardinis duriores Atherinæ habent, quod Rondeletius voluit, dicunt. Poſſet & ab [illegible] quod pro [illegible] floccipendere & contemnere deduci, quod nimirum [illegible] *ob vilitatem negligatur*. Gaza *Ariſtam* & *Ariſtulam* vertit Callimacho, in nomenclaturis diverſarum gentium [illegible] & [illegible], ſine dubio à parvitate, ([illegible] Adverbium Græcis ſonat propè) vocatur, Romanis Laterina. Quid per ſuum Acerinam Plinius Medicus intelligat, difficile eſt dicere. Bellonius recentiorum Cernuum eſſe credit: ego mendum eſſe, & Atherinam legi debere judico. *Deſcriptionem* ſi attendas, ita de eo Rondeletius: Piſciculus eſt marinus, littoralis: reperitur & in marinis ſtagnis, Aphyis ſimilis, dodrantali magnitudine, parvi digiti craſſitudine, *dorſo* ſpiſſo, ventre leviter depreſſo, *ore* parvo ſine dentibus, *oculis* magnis. *Colore* eſt vario: nam venter argenteus eſt, dorſum fuſcum, circa caput, ex flavo rubeſcit Sardinarum modo. Locus qui inter oculos eſt, cælatus videtur. *Pinnas* habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam à popice, præter has, alias duas in dorſo. Omnes candidæ ſunt. Cauda duabus pinnis conſtat. (contra oſtendit appoſita icon) Pro linea medio corpore à branchiis ad caudam protenſa, ſpiſſum quid habet ſub cute quod non poſſum aliter quam faſciam per ſimilitudinem vocare, quæ cum cocta Atherina editur, evidendiſſima eſt, & cum lumini objicitur; quia reliquo corpore pellucida eſt, hâc parte opaca. An Aphyæ Meleiæ mas ſit, quod piſcatores credunt, dubito, tum quod illæ ſine mare & fœmina naſcantur, hæ diſtinguantur ſexu: tum quod molliſſimo & depreſſo corpore ſit illæ; iſtæ ſolidius & ſpiſſius habeant. Bellonius ſuum, quem vulgus Cræcum, Romani Latharinum, Maſſilienſes Sencle vocant, ita deſcribit. Piſciculus eſt digiti craſſitudinem excedens, neque extenſo digito longior: Argentei coloris, tranſlucente corpore, & quod ſoli objectum, ut vitrum tranſpareat, lineamque oſtendit interne obſcuram, rectam, à capite ad caudam, à ſanguine, qui in ſpina profunditur, provenientem. *Oculis* eſt grandibus, lingua candida. Pinnam utrinque in lateribus & geminam alteram habet ſub ventre, quæ piſcem in partes æquales ſecat: ac præterea tenuem aliam, & parvam fert in medio tergore pinulam. Cæterum *Cor* gerit, ut ſemen oxalidis triquetrum & oblongum, pericardio perbellè incluſum: branchias utrinque quatuor: *Coſtas*, item utrinque decem omni capillamento teneriores: vertebras adeo exiles, ut vix ab acie oculi perſpicaciſſima diſcernantur.

Paſcuntur in algoſo littore, [illegible] ut Oppiani verbis utar. Oppian. Hal. l. 1.
Quam Rondeletius deſcripſit, non tantum in vicino Monſpelio mari, ubi Melet dicitur, ſed & Maſſiliæ, & in ſtagno quod Martegue vocatur, frequentiſſimè capitur, & nomen Sanclez obtinuit. Ariſtoteles gregales facit, eodemque teſtes inter Rhyades circa æquinoctium vernum [illegible] juxta terram, alvum arenæ aterentes pariunt. Vilem in *cibo* Phavorinus fecit, & contemptum; delicatiſſimum ſuum Rondeletius, niſi ſpinæ negocium faceſſerent. Bellonius quoque quæſtuoſiſſimam ſuarum ob ſuavitatem piſcationem ſcribit. Ariſtot. H. II. 16. c. 17.

ARTICULUS XIX.

De Lavarono Bellonii.

PIſcis, quem Romanum vulgus Lavaronum vel Lavonum, ſeu à beata que Lavarono quod non videtur, cum marinus ſit, ſeu aliunde, Maſſilienſes Caballonum. Genuenſes à capitis magnitudine Capaſſonum, vocant, ita à Bellonio deſcribitur. Grandiore ſunt capite, quem Atherinæ, magis recurto ac compreſſiore ad ventrem corpore, & paulo latiore tranſparant, ut Atherinæ, maximamque habent cum iis affinitatem. *Squamis* multis integuntur, quæ detectæ argenteum colorem præ ſe ferre videntur.

dentur. Duas in tergore ger[illegible] pinnulas, utrimque ad latera unam. *Dent[illegible]* carent, ut Harengus: *Cor* exiguum, oblongum, triquetrum, habent: *hepar* pallidum, cui ſtomachus ſubeſt, piſciculis & Cardibus parvis nonnunquam refertus. *Inteſtina* ad anum tribus revolutionibus reflectuntur. *Fel* ob ejus exiguitatem conſpicuum non habent: *ſpinas* quoque ferunt nullas. Carnem albiſſimam & leviſſimam. Calculos duos in capite gerunt, Seſamino minores: ſquammas paulo quam Atherina latiores & numeroſiores. Magnam cum fluviatili Lavareto affinitatem habet.

ARTICULUS XX.

De Sarda ſeu Sardina.

Tab. xx. 1 2. 3. Ardæ nomen, ſi benè ex Galeno colligo,
Galen. omnibus piſciculis, qui ad ſaliendum
Facult. Alim. apti ſunt, competere videtur; idque inde
l.3. c pe- fortius apud veteres credo, quòd ex Sardi-
nult. nia in alias regiones, eveherentur. A Sardinis & Sardellis magnitudine duntaxat & ætate differunt. Cum nondum adolevere,
Plin. H. N. l. 32. Sardinæ & Surdellæ dicuntur, adultæ Satda-
c. 11. rum nomen capiunt.

Vnde Apicius Sardam farciri ſolere dicit, Sardenam ob parvitatem non poſſe. Fateor tamen, & Pelamydi longæ apud Plinium Sardæ vocabulum impoſitum inveniri. Qui *Trichias & Trichides*, quas Dorion apud Athenæum non diſtinguit, Ariſtoteli dictas, cum nullibi tam vulgaris piſciculi tam diligens naturæ explorator meminerit, credunt caſque ἀπὸ τῶν τριχῶν, quaſi à capillis, ſeu parvis illis & capillaribus quibus abundant ſpinulis, à quibus etiam θρίσσας dicunt,
Ariſtot. quas recentiores Aloſas nominant, dedu-
H. A. cunt, vix falluntur; niſi fortè hoc obſtet,
l 6. c. 15. quod idem ex Membradibus Trichides, ex
Ariſtot. his Trichias naſci dixerit. Nam quod alibi
H. A. τριχίας (Sardas Gaza vocat) quædam ad-
l. 8. c. 13. ſcribit, quæ Sardis nulla ratione competunt, ea θρίσσαις ſeu Aloſis, competunt, ut mendum ſubeſſe, & malè Gazam vertiſſe ſit evidentiſſimum. *Chalcidas* quoque marinas Sardinas nuncupari, velex Callimacho colligitur, haſque Columella intelligit, dum dicit, *Piſcibus in piſcinis præbere oportet, tabentes Hâleculas & ſalibus exeſam Chalcidem putremque Sardinam.*

Invenio & à Dorione [illegible] dici. *Eritimum* vocari, vix ex Epeneti apud Athenæum loco [illegible] (legendum [illegible]) inquit colligi poteſt, Bellonius etiam cum Chalcidibus eaſdem ponit; ſed dum fluviatiles à Celerinis ſola magnitudine differre, ſpecie convenire putat, argumento ſumpto, quod Galli qui ad Oceanum ſiti ſunt, nullum piſcem Sardinæ nomine agnoſcant, præter eum, qui aliunde ſale aſſervatus, ad eos perfertur; Celerinus verò in Gallia tam ſit popularis; quam à in mari meditertaneo ipſa Sardinia, ex Aldrovandi opinione fallitur. Sunt enim Gallorum Celerini (verba ſunt Aldrovandi) ab Allobrogum Celerinis diverſi, illi marini ſunt, & noſtro & Rondeletii etiam judicio marinis Membradibus in Aquarum genere non Chalcidibus ſive Sardinis iidem; hi lacuſtres, & Chalcides Ariſtotelis, Sardella, & Aquo Fracoſtorii. Anglorum Sprat, & Hollandorum Sprot, ad quos fum[illegible] ſiccatus adferri ſolet, haud alium puto quam Sardam aut Sardinam ſicuti & illum quoque, quem Rondeletius ſcribit Agathopoli magna copia capi ſolere, nominarique; Calliques vel Laſchez; & Maſſiliæ Garengades, licet ipſe Membradem eſſe velit: ut enim Calliques ex Chalcis corruptum eſſe videtur, ita etiam Lachez ex Laccia; quo nomine in multis Italiæ locis Aloſa appellatur, cui ſimillima eſt Sardina, & ipſe quoque eum Aloſæ ſimilem eſſe profitetur. *Harengades* verò etiam dici videtur, quod & Harengo ſimilis ſit, & ſimiliter ſalita per mediterranea loca venalis efferatur. *Icones & Deſcriptiones* diverſas quinque apud Aldrovandum invenies.

Prima, piſciculus eſt Aphyæ Phalericæ omninò ſimilis, niſi paulo major, & ſpiſſior eſſet, à parva Aloſa, ore, branchiis & oculis, pinnarúm numero, ſitu, ſquamis, caudâ minimè diſcrepans, ſed in hoc tantum quod Aloſa ſit latior. Sardina igitur ſquamas magnas, tenues habet: colore eſt vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorſo eum viridi cæruleo, utroque ſplendido, rutilanteque dum viva è mari extrahitur: una enim eum vita viridis evaneſeit, cæruleoque manente, eoque habeſcente & ſplendorem ſuum amittente. Inteſtina habet parva & recta, Aloſarum inteſtinis ſimilia.

Altero loco picta, in qua pictor pinnas nullas expreſſit, capite eſt rubicundo, corpore toto ſubviridi, præter duas quæ in ea conſpicuæ ſunt, lineas, quæ ſunt cæruleæ. Cauda ad caſtaneum in extremo vergit. Sardæ Flandricæ nomine miſſa eſt.

Tertia eodem quoque nomine, ſed majoris cognomento communicata, pinnas habet nigras, quarum ſitus (dum modo pictor rectè expreſſit) alterius ſpecici piſcem eſſe indicat. Colore eſt vario viridi nimirum violaceo, paleari & ruffo. Maculæ in lateribus ſunt nigræ: in pectore croceæ.

Reliquæ duæ ſpecies, dorſo ſunt viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus oſſium, quibus branchiæ teguntur, rubenr. Oppianus dum ſcribit: Oppian. Hal. l. 1.

Chalcides & Thriſſæ paſſim Abramideſque feruntur,
Et curvis habitant ſcopulis & littora viſunt,
Atque catervatim percurrunt æquoris undas,

Alternantque imas ponti, curruntque per æquor.
Hoſpitium mutant ſemper, pontoque vagantur.

iis qui vagabundam vitam agunt, accenſet. Capiuntur Maſsâ ex ervis frictis & myrrha vino odorato excepta, confecta; aliquando foliis betæ, quâ impensè delectantur. Adhibentur quidem *in cibis*, ſed revera, ut Hiceſius apud Athenæum dicit, αὐχμώδεις εἰσὶ καὶ ἄχυμοι id eſt ſqualidi, nec multum pingues, ſunt, nec copioſum ſuccum in alimentum præbent. Apicius farcire eas docuit, Galenus ad ſaliendum aptiſſimas dixit. *Medicum* uſum quod ſpectat, in prima menſa ſumptæ, alvum ſubducunt. Capite, in pucro quodam, loco balani feliciter uſus eſt Braſavolus. Marcellus exuſtas ſine oſſe, vel ſalſamentum, & confrictas, ſi varicibus ſupponatur, ſtatim prodeſſe ſcribit. Idem Sardæ caput combuſtum, medicamento ad gingivarum tumorem, fœtoremque admiſcet. Privatum contra preſteris morſum valet, ſi Plinio credimus.

Apic. l. 9. c. 10. Galen de laci't. Alim. l. 3.

Marcell. c. 11. 29

ARTICULUS XXI.

De Mæna.

Tab. XX. 4.

MÆna, Græcis, Μαινὶς, Theodoro Gazæ Halec eſt; meo ſine perperam. Alecis enim nomen, vel omnibus piſciculis qui muriâ condiuntur, quod Rondeletius docuit, competit; vel illis, qui apud Græcos Anthracides, ſeu Carbonarii vel prunarii piſces, quod in pruna & craticula commodè coqui poſſint, dicuntur, quod ex Hermolao diſcimus; vel ipſi piſcium fœti, unde Plinius. *Laudatur & Clazomenegarum, Pompeiique & Leptis: ſicut muriâ Antipolis ac Thuria: jam verò & Dalmatia. Vitium hujus eſt Alex, imperfecta nec colata fæx:* vel denique piſciculo fluviatili ſeu dulcium aquarum, quem Plinius, ad oſtreas, echinos, urticas, cammaros & mullorum jecinora perveniſſe ſcribit.

Plin. H. N. l. 31. c. 18.

Columella inter parvi incrementi fluviorum animalia reponit, & piſcibus majoribus præberi jubet, ut de Martiali taceam. *Deſcriptionem & Differentias*; quod ſpectat, Mænam, inquit Gillius, non modo ſpeciei, ſed etiam generis nomen eſſe conjicio; quod varium & multiplex eſt earum genus. Aliæ in utroque latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ii, qui Adriaticum ſinum accolunt, vulgo Mænas ſclavas appellant: aliæ leucomænides, hoc eſt, albæ Mænæ à Græcis ſive Smarides nuncupatæ: itemque ſunt Mænæ Boopes appellatæ. Bellonius duas obſervavit differentias in colore: alias enim luteo, alias lituris cyaneis aut azureis conſperſas eſſe ait. Speuſippus Mænidi ſimiles facit Boacem & Smaridem: idem tradit Rondeletius, nec non Bellonius, niſi (inquit hic) paulo latiores & breviores cernerentur, & ſquamis Smaride tenuioribus contegerentur, breviorique eſſent capite, rariſſime ſiquidem palmum excedere, (Antiphanes quoque Mænas exiguos piſces eſſe dixit, & Martialis breves) lineam in lateribus rectam habere, quæ in Smaride arcuata eſt: pinnas tergoris, laterum, & caudæ diaphanas eſſe, & maculatas. Os ſi clauſum contineat, minimum quidem apparere: ſed dum hiat, rictum magnum oſtendere, labrumque ſuperbius tubi in modum, ut in Harengo infractum eſſe: Oculos habere rotundos, iridem ſubrubram: maxillæ aſperitatem quandam dentium vicem præ ſe ferre: ſi deſquametur albiſſimam argenteamque ſpectari: ſed tergus livore quodam ſub oculis in prepureum gemmante depingi.

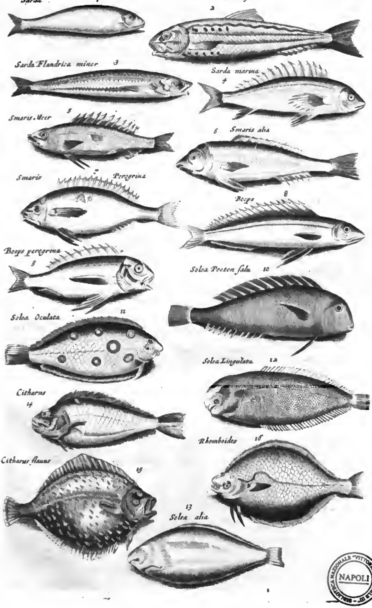
Columella R. R. l. 18. c. 15. Martial. Epigram. l. 3. & l. 11.

Addit Rondeletius, utrimque magnam & rotundam maculam habere in medio corpore, quam etiam in icone expreſſit, Bellonius omiſit, & in deſcriptione non meminit, niſi eam intellexerit, dum inquit, utrimque lituris notari, quod tamen non aſſero, quandoquidem icon mea cum Belloniana ſatis convenit, & ejuſdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnæ omnes etiam verſicolores. Venter candicat. Cauda fuſca eſt. Idem Rondeletius hyeme candidam eſſe ſcribit, vere & æſtate variam: maculis cæruleis toto corpore & potiſſimum in capite & dorſo ſparſis: item lapides habere in capite maremque in eo fœminæ diſſimilem, quod latior ſit & porrectior, fœmina rotundior: cum fœtura fœmina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam & nigrorem mutari. Ariſtoteles verò hanc mutationem tempori adſcribit, & de Mæna ſimpliciter id tradit, nec fœminæ nec maris facta mentione.

Mæna & Smaris (inquit) *mutantur; ut ex albedine rurſus æſtate ad nigredinem redeant, idque maximè ſuis pinnis & branchiis declarant.* Ita & Plinius: *Mutant colorem candidæ hyeme Mænæ, & fiunt æſtate nigriores.* Quem locum Maſſarius explicans: dixit, inquit, æſtate nigriores: quia ſuſcipiunt colores cæruleos, qui quod ad albedinem ſunt obſcuriores, & nigriores.

Et rurſus: Mæna piſculus eſt digitalis longitudinis, hyeme candida, & æſtate varia, picturis cæruleis obliquis. Quomodo autem colores mutent, in Merula ac Phycide (ni fellor) explicatum eſt. Teſtatur denique Rondeletius, cum aliquando Româ Venetias veniſſet, Mænas ſe tanta colorum varietate conſpexiſſe, ut vix primo aſpectu agnoſceret, quod ſuo in littore minus pictæ ſint. Quod ad *partes internas* attinet: Mænæ *hepar*, ut Bellonius obſervavit, fungoſum ex lacteo palleſcit; ſub cujus lobo dex-

Tab. XX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

dextro fel luteum oblongo vaſculo includitur: *Splen* niger, *ſtomachus* oblongus. Rarò in Oceano *capiuntur*: in mari tam ſupero quàm infero frequentes eſſe, nomenclaturæ apud utriuſque maris accolas indicant. Mænaria inſula ab earum frequentia nomen ſortita eſt. Inter herbas in littore algoſo, ſeu ut Ovidius, in herbuſa arena *victitare*, Oppiani fide tradimus. A carne non omnino abſtinere, quidam prodidere. Gregales eſſe apud Ariſtotelem legimus. *Pariunt* brumâ, vel ut Bellonius, poſt brumam, & omnium piſcium fœcundiſſima eſſe cenſetur. Cum

Ælian. in Hiſtor. Animal. fœtu fœmina impleri incipit, ob malignum fœtorem, τράγος seu *Hircus*, ut apud Ariſtotelem extat, dicitur. Singularem cum veſpis ſympathiam habere ex eo quidam colligunt, quod illæ naſſa, in qua mæna cum Chalcide reperta eſt, capiantur, prodente Æliano: ſingulari in Xiphias odio ferri, ex eo nonnulli, quod eam balænæ metu, gladio ſuo in terra hærentem, conficiant, ut Oppianus teſtatur. Inter plebeios *cibos* reputantur, adeò, ut acervatim, virato etiam emptore Venetiis vendantur, tum quod parvi ſint, tum quod cum uterum ferunt, exquiſiti fœtoris. Unde Martialis:

Martial. l. 12. Epigr. 32.

Fuiſſe gerres aut inutiles mænas
Odor impudicus urcei fatebatur.

& in Majali L. Pomponius Atellanarum Poeta, ut dicitur Agellio.

—— Cœnam quæritat, ſi nemo eum
Vocat, revortit mæſtus ad manam miſer.

Succi tamen bonitate Gobiis præſtare Hicelius, teſte Athenæo, author eſt; quod forte de iis, qui in littore petroſo aut arenoſo, & ſuo tempore capiebantur. ſumendum eſt. Nam aſiæ, Gobius friabili eſt carne, & ſaxalitium non multo inferiore. Liquamen

Plin. H. N. l. 31. c. 7. ſeu gari ſpeciem ex ipſis fieri ſolitam, Plinius innuit, dum ſcribit. *Saletiantè muria ſalſamentorum recoquitur, iterumque conſumpto liquore, ad naturam ſuam redit, vulgò Manis jucundiſſimus.* Apud Perſium quoque aliquid ſimile invenies, ſit viſceribus piſcium in vas aliquod injectis, & ſale conditis. *De*

Plin. H. N. l. 31. c 9. *uſu in Medicina* hæc habeto. Jus aſſumtarum alvum ſolvere; ut & ſalſas, ſ umbilico illinantur. Capitibus inveteratarum uſtis ad ſedis fiſſuras, & columellam inveteratam

Galen. ſimpl. l. 11. Galenum uti: ad uvam diu jacentem, cum gallæ & floris æris, denariis duobus, Marcellum Empyricum. ad Anginam cum melle

Plin. H. N. l. 32. c. 10. illitis eundem. Plinius earundem cinerem, admixto ſale & cunila, oleoque, vulvæ mederi, & ſuffitione ſecundas extrahere, teſtatur. Cum allio tritus verrucas tollit, & verendorum puſtulas diſcutit. In dyſenteria quem præbeant Mænæ uſum, apud Galenum invenies.

ARTICULUS XXII.

De Smaride.

Smarides qui & *Marides* apud Athenæum dicuntur. (Bellonius Græcos Ancotiæ ſe conveniſſe ſcribit, qui etiam Maridas Tab. XX. f. 6. 7.
appellabant) ex Mænarum ſunt genere. Vocantur & *Leucomænides*, nempe, quia ſemper albæ ſunt, cum Mænæ colorem immutent. Eum docti piſciculum eſſe volunt, quem Antipolitani hodiè *Garum*, Veneti hirrulam ſeu herrulam, Maſſilienſes hi'rret, Galli Narbonenſes & Hiſpani Picarel, quod fumo induratus & ſalitus, linguam acrimoniâ vellicet, Neapolitani Cerrum, quod vocabulum Gaza retinuit, nominant. Rondeletius Garum veterum eſſe putat, tum earundem nomen claturarum affinitate, tum quod ex eo garum fiat, idque teſte Plinio, Plin. H. N. l. 31. c. 7.
optimum. Trium *deſcriptionem* Aldrovandus tradidit.

Primus, Mænæ & Boopi ſimillimus eſt; notis tamen quibuſdam ab iis diſtinguitur. Boops enim lituris caret; quibus prædita Smaris eſt. Boopi roſtrum quaſi reciſum, Smaridi longiuſculum. Boops item quam Smaris rotundiori eſt corpore, quam obrem Rotundetus Romæ nominatur Differt verò à Mæna etiam, quod & aſperiores & paulo latiores ſquamas habeat. Lineæ laterum utrique rectæ, ſed in Smaride quadam ſerie, in Mæna nullo plane ordine diſpoſitæ: ſuntque argenteæ & ſubaureæ, obſcuræ, à capite ad caudam ductæ. Eſtque Mænâ minor, digitum nimirum vix ſuperans, corpore item ſtrictiore. Eſt denique peculiaris ei nota, quâ & à Mæna & à Boope diſcernitur. Cum enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidatim infarcto. Pinnis alioqui, aculeis, cauda, partibuſque internis Mænæ ſimilis eſt: eodemque modo colorem, teſte Bellonio, mutat.

Altero loco exhibitus piſcis, Smaris Bellonii videtur. Capite eſt ferè violaceo prono nempe, nam ſupino albicat. Eodem colore totum corpus, ſed multo dilutiore tinctum eſt. Lineæ quinque inſignes flaveſcentes à capite ad caudam perferuntur. Pinnæ etiam flaveſcunt. Exiguam habet & vix conſpicuam lituram.

Tertius Smaridis peregrinæ nomine miſſus, tergore eſt cæruleo, cætera ſubviridi nigris & argenteis punctis conſperſus. Prono capite ad violaceum vergit, ſupino vero candicat. Pinnæ omnes fere crocci coloris ſunt, punctis conſperſæ nigricantibus. *Degunt* inter herbas in algoſo littore; eodemque cum Mænis cibo veſci, veriſimillimum eſt. Inter fœcundas recenſet Ovidius Paſtâ, ex pane, caprillo caſeo, & puriſſimo polline, ineſcantur. Optimos piſciculos eſſe Heſychius ſcripſit. Optimum & ſuaviſſimum

mum ex iis gavium, apud Guilielmum Pelicerium Epiſcopum Monſpelienſem Rondeletius vidit. *De uſu in Medicina* proditum, caput toſtum ad pilorum defluvia cum adipe urſino conferre; excreſcentes ulcerum oras, ab ejuſdem pulvere reprimi, thymoſque & clavos abſumi. Plinius alicubi cum ptiſana ſumptas, vel cum fœniculo decoctas mulieribus lactis copiam facere ſcribit, alibi, tritas illitas, verrucas tollere, & verendorum puſtulas diſcutere tradit.

Plin. H. N. l. 32 c. 11.

ARTICULUS XXIII.

De Boope, ſeu Boce.

Tab. XX 8 9. Tab. XXII. 6. Athen. Dipnoſ. l. 7.

PIſcis, quem nos *Boopem* dicimus, is Ariſtoteli citante Athenæo βῶξ Numenio [illegible], qua etiam appellatione Oppianus utitur, Speuſippo & aliis Atticis [illegible] ſeu [illegible] à voce, ideo Mercurio ſacer habetur; ſeu quod [illegible] id eſt bubules oculos ſeu magnos habeat, dicitur. Tertia eſt Mænis ſpecies, pedis ut Rondeletius ſcribit magnitudine, qui etiam *tres deſcribit*. *Prior* piſcis eſt marinus, littoribus gaudens, ex Mænarum genere, pedali magnitudine, corpore ſatis rotundo, non compreſſo, quale fere eſt Mugilum. *Capite* brevi, & parvo. *Oculis* maximis, pro corporis magnitudine, utpote qui totam fere capitis regionem occupent. Colore eſt vario. In dorſo à branchiis ad caudam lineas ductas habet, alias aureas alias argenteas, minus quam in Salpa illuſtres: ob quas ab Ariſtotele in libro [illegible] id eſt, in dorſo pictus cognominatus eſt. In ventre nullæ apparent lineæ; ſed hic ſquamis tegitur argenteis. Pinnæ ſunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis ſimiles. Cauda ſubaurea. *Ventriculus* magnus cum multis appendicibus: inteſtina tenuia admodum, hepar rubrum, ſplen ex rubro nigreſcens. Nutritur alga, carne, luto. *Altera ſpecies* in multis priori ſimilis, ſuis Bogueravel appellatur, cujus cognominis ſignificationem, non omnino aſſequi ſe potuiſſe ait; peritiores tamen piſcatores credere, ſic dici quia cum Ravelle vulgo vocatis piſcibus, id eſt, (inquit) minutis, quique ſimul elixantur, & apponuntur nec propter parvitatem ſeliguntur, capiatur, & vendatur. Boopi (inquam vel Mænæ ſimilis eſt; roſtro magis acuto, dorſo ex cæruleo rubeſcente: oculis magnis & variis, nimirum circa pupillam nigram circulo ex aureo nigreſcente: corpore roto latiore quam Boops ſed breviore. Boopis hæc noſtra ſpecies peregrina dorſo fere eſt violaceo, aut amětheſtino, lateribus & ventre candicantibus punctis ametheſtinis, conſperſis: pinnis omnibus flavis præter eam quæ in tergo eſt, cujus quidem ariſtæ flavæ ſunt, membrana vero virideſcit. *Tertiam* quia ſquammis careret, huc pertinere non judico. Bellonius quoque *duas ſpecies* deſcribit, dum dicit.

Duæ hujus piſcis cognoſcuntur *differentiæ* ſiquidem earum *altera* minor eſt, & perpetuo parva. *altera* paulo major. Boces à Mænis ita diſtinguere poteris; quod Mænam videas eſſe latiori corporis compage, nigriore colore, & utrinque lituram unam habere. Boca perpetuo parva eſt, & pro ſua magnitudine craſſiori conſtat capite, corpore magis tereti. Boces & Mænæ ſeu *Gerres* eandem corporis conſtitutionem, hoc eſt, pinnas, ſquamas, & capita habent. Boopes nullâ liturâ variantur, ſed ambo tereti corpore præditi ſunt. *Giruli* autem ſeu Smarides magis nigricant, & lituris variegantur. Boces tereti ores ſunt Giruli magis plani. Bocum color hilari ac quodammodo aureo fulgore nitet, ut tergora colore ad aurum inclinante micare credas. *Gregalis* eſt, & litoralis piſcis, herboſis gaudens. Piſcis eſt parvus, oculos pro corporis ratione grandes habeos. Duos habet in capite calculos non prorſus rotundos, ut in Paſſeribus, ſed oblongos, ut in Merlangis. *Alter Boops* Orpho aurali cubi ex rubris cognatus eſt. Littoralis, (inquit) piſciculus, qui Bogue & Renaeu (cum icone ſcriptum eſt Bogue Renaeu ſine copula) Maſſilienſibus dicitur, is Genuenſibus Ruello vocari ſolet. Coloris eſt ejuſdem cum Erythrino piſce, dentibus, pinnis ac capite conſimilibus, ſed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata eſſet, niſi magis ad Erythrinum accederet. Verum linea quæ corpus Erythrini inter ſecat, per medium utrimque arcuata eſt. In hoc autem recta præteuditur, neque Erythrini gibbum habet: Dentes præterea anteriores breves & acutos oſtendit, ſed tam ſuperiores quam inferiores molares ſunt, ut Sargo, quod etiam pagro & Erythrino accedit. Hanc quoque peculiarem notam inſignem habet, quod ejus branchiarum exterior ſpina ad radices nigra eſt. Putat Ovidii Bogyrum eſſe, que Maſſilienſes à Boopa & Gyro, id eſt Smaride, nomen ipſi indiderint, ſed mendum eſt in Ovidio & Cercyrus legi debet, qui apud Oppianum, circa petras conchulis plenas degit. Iiſdem cum Mœnis *locis* gaudent, eodemque *cibo* veſcuntur. De *Carnis* ejus qualitate ita Athenæus: [illegible] *Bos elixus facile coquitur, facileque excernitur, juculentum quid emittens, facilem alvum reddens. Aſſus ſuccenſis carbonibus ſuavior eſt & tenerior.* Oppian. Hal. l. 1. v. 140. Athen. Dipnoſ.

In Provincia etiam ægris opponitur. Anconæ, Bellonii prior, multis modis condita, carnis privii tempore, potiſſimum Anconæ, Illyrico more, ex gelu conſervata divenditur. Pſellus tamen inter excrementitios piſces retulit.

C 2-

CAPUT II.

De Squammoſis planis.

ARTICULUS I.

De Piſcibus Pſettaceis ſpinoſis in genere.

PIſces, qui in latera compreſſi, latera ipſa in tenuem & latam extremitatem degenerantia habent, & quorum dorſi ſpina, non in dorſum & ventrem, ut in piſcibus reliquis, ſed in latera, ſuas pinnas ſeu apophyſes tranſmittit, Plinio *Plani*, Columellæ, *jacentes*, *proſtrati*, & *cubantes*. Dorioni apud Athenæum [illegible], id eſt, lati; quibuſdam, quod ſupinâ parte candidi, prona verò terrei ſunt, ut paſſeres aves, *Paſſeres:* aliis *Pſetta*, vel cum Ariſtotele *Pſettacei* piſces, dicuntur. Duo ipſorum *genera*, Spinoſum unum, Selache ſeu Cartilagineum alterum, non eo tamen ſenſu, quo Ælianus & Artemidorus, inter Cartilaginea, quæ ſquammis carent, ut Muræna, Conger, Torpedo, & cætera, referunt. Spinoſi *ovipari* ſunt. Cartilaginei ova quidem intus concipiunt, ſed viperæ more fœtus, poſtmodum vivos excludunt. Setiorum alii levicute præditi ſunt, alii ſquammis teguntur. Videntur omnes è duabus pellibus compoſitam habere corporis ſpeciem, & ſpina per medium dividi. Omnes item quaternas *pinnas* habent, more ſquammoſorum, duas in prona, totidem in ſupina parte, ſed præter aliorum morem *pinnæ* earum in gyrum circumvallantur. *Branchiæ* utrimque quaternæ, *lingua* nulla, *oculi* in ſupina corporis parte. *Dentium* loco maxillæ in plæriſque rugoſa quadam ſcabritie aſperæ ſunt. *Gula* veluti ingluviei cujuſpiam perſimilis, ventriculo contigua eſt. *Os* quamvis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere majores ſunt, nullum non concharum aut cruſtatorum genus deglutiunt integrum, ſicuti minores, qui in utroque genere minora ſunt. Nullæ ad pylorum apophyſes: *Cor* ab una parte gibbum, huic quædam caruncula atra quadrangula pulvini modo ſubſidet: ad cujus ſuperiorem partem veſiculam annecti Bellonius teſtatur, & pulmonis officio fungi arbitratur. *Hepar* latum eſt & ventriculum amplectitur. *Veſicula fellis* ab ejus extrema parte dependet. *Lien* ater, ſub ventriculo ſitus, qui latus eſt, & cum inteſtinis anfractuoſe circumducitur. *Degunt* in mari, ſed & ſtagna & fluvios, quod lutum appetant, & commodè ibidem pariant, frequentant. Ideò Columella, *Cœnoſam regionem planum educare piſcem* ſcripſit. Quia in arena & limo latent, ideò reciprocante mari facilimè *capiuntur*. In Belgii officinis tanta eorum copia, ut univerſo orbi ſufficere poſſe videatur. Quia ova in omnibus reperiuntur, ideò ſexu maſculino carere ſcripſit Ariſtoteles; quod tamen de certo duntaxat genere ſumendum eſt. Conchyliis & cruſtatis, piſcitiis item veſcuntur. *Pariunt* teſte Ariſtotele ſemel in anno.

Plin. H. N. l. 9. c. 20. 24. Columel. R. R. l. 8. Ariſt. H. A. l. 4. c. 11.

Ariſtot. H. A. l. 4. c. 11.

De natura eorum ita Ariſtoteles: Piſces Pſettacei eo modo natant, quo Coclites, alteroque oculo capti incedunt, quia natura eorum tranſverſa, diſtortaque eſt: itaque tranſverſi natant, convolvuntque ſe ſtrabonum more, ſuaque prorſus latitudine, quam pinnarum adminiculo, curſum dirigunt. Ingenium reſipit, quod ſe arenâ obtuant, & poſtquam ſe totos occultaverint. [illegible] *oris ſui virgulis, ut vocant piſcatores, verberant*; [illegible] id eſt, ad quas piſciculi adnatant, tanquam ad algas, quibus veſcantur. Certiſſimam ſecuritatem eſſe Plinius tradit, vidiſſe planos piſces, quia nuſquam ſint ubi maleficæ beſtiæ, eaque de cauſa, ab urinantibus *ſacros* appellari.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 9.

Ariſt. de Anim. inceſſu.

Ariſtot. H. A. l. 9. c. 37.

ARTICULUS II.

De Planis Squammoſis in Specie.

PUNCTUM I.

De Solea.

PLanorum piſcium alii ſunt *ſquammoſi*, quos fortè Ariſtoteles [illegible] vocat; alii *leves*, quos [illegible] dici conjicimus. Illi iterum vel ſunt oblongo corpore, vel rotundo. Inter illos eſt *Solea*, à figura, quæ ſolo pedis ita ſubjicitur, dictæ, quæ Varroni Lingulaca, Gallis teſte Bellonio, Perdix marina, fortè, quod in lautioribus conviviis magnam obtineat claritatem, nuncupatur. Græci hodie [illegible] linguam appellant, veteres [illegible] aut [illegible], non tam ob bubulæ linguæ figuram, quàm ob longitudinem, dixere. Quidam ſub nomine [illegible], ab Alciphrone in epiſtolis piſcatoriis nominari opinantur. Matroni Parodo, in deſcriptione Cœnæ Atticæ, [illegible] generis vocabulum eſt, quod omnes planos delicatiores exprimit. *Sex* ipſius *ſpecies* Rondeletius exhibuit.

Tab XX. 10. 11. 12. 13.

Prima, quæ Solea ſimpliciter dicitur, longiore contractioreque corpore eſt quàm Paſſer; & ſi in ſtagnis capitur, à marina, parvitate, & odore lutum reſpiciente differt.

Alteram oculatam vocat, quod licet corporis habitu, & internis partibus ſuperiori

ſit ſimilis: in prona tamen parte, magnas habeat maculas, oculorum effigiem cum iride & pupillâ referentes, ſquamæ tam tenaciter hærent, ut niſi diu in aqua calida maduerit, deſquamari non poſſit.

Tertia à prima, ut Rhombus à Paſſere, ſitu corporis differt, ſi enim juxta eodem ſitu componas, os ejus in ſiniſtrum, prioris in dextrum latus vergere conſpicies. Haut tamen ex Rhombis aut Paſſeribus eſſe, forma ipſa, qua plane Soleæ ſimilis eſt, ſatis arguit. Galli Polam dicunt: ipſe Epicharmo apud Athenæum *Cynogloſſon* appellari conjicit. Vel ſi Cynogloſſos hujus non ſit: (nihil enim certi ex tam paucis verbis, quæ citat Athenæus, colligi poteſt) optimo tamen jure, ut à cæteris Bugloſſi generibus diſtinguatur, Cynogloſſon appellari poſſe, neque aliud eſſe genus, cui hoc nomen aptius quadret. Nam cum vera Solea ſuavitate ſaporis Perdici comparetur, hanc ferino plane eſſe ſapore, viſcidamque duram, contumacemque coctioni, inſuaveque quid & grave olere. Nec probat Rondeletius eos, qui pabuli tantum ratione differre credunt, quandoquidem pabuli varietas, etſi ſaporem ſuccumque immutare poteſt; ad corporis tamen habitum formamque immutandam nullam vim habet. Frequens eſt in Oceano. Bellonius in Mediterraneo mari etiam *capi* ſcribit, & à Maſſilienſibus Servatin appellari, quod tamen falſum eſſe Rondeletius aſſerit. Totus, ut ipſe etiam ait, fuſco colore eſt.

Quarta eidem Rondeletio *Arnogloſſos* ſive *Arnogloſſus lævis* dicitur, quod quemadmodum plantagini herbæ à figura vel foliorum lævitate Arnogloſſi, id eſt, agninæ linguæ nomen impoſitum eſt, ita ſpecies hæc Soleæ, Arnogloſſus à levitate vel figura rectè (inquit) nominabitur, ſquamis enim carere videtur, prorſuſque lævis eſſe. Suis Perpeire vocari ait, & ex Solearum genere eſſe, ex corporis habitu, figuraque cognoſci: Differre autem ab aliis, quod multis ſquamis tenuiſſimis & ſtatim deciduis, integatur: corpore eſſe valde gracili, candido.

Quintam diminuto nomine *Ligulam* dicit, quod ſit in hoc genere omnium minima, negatque majorum Solearum fœturam eſſe, quando quidem ſemper parva ſit: nunquam dodrantalem magnitudinem excedens. Lineam quæ corpus dirimit, ſpinamque firmat vel tuetur, huic ex ſquamis ait eſſe compoſitam longe eminentioribus, quam in toto corpore, dempta ea parte, quæ circa maxillam inferiorem eſt: duriore carne eſſe quam Bugloſſus lævis, *glutinoſique* nonnihil habere: ſatis rarum eſſe piſcem, & ob corporis tenuitatem vilem.

Sextam ac poſtremam Gallis *Flettam* dictam quod fluitando natet, antiquis (ut putat) incognitam, ſoliſque Oceani accolis notam, Græcorum imitatione, qui rei magnitudinem [illegible] & [illegible] particulis indicant, Hippogloſſum appellat, quod cæteras non ſolum Soleas magnitudine vincat, verum etiam quatuor digitorum longitudine quandoque inveniatur. Eſſe autem ex Solearum genere vel ex primo aſpectu judicari poſſe ſcribit: oblongo enim (inquit) contractoque eſt corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi ſunt. Ore eſt contorto, dentibus munito cithari modo, quibus Bugloſſi carent. Carne eſt dura, ſed ſuavi, ad Rhombi naturam proximè accedente. Oſſa habet ſpongioſa, quibus ineſt medulla; quæ à cupediarum amatoribus expetitur. Piſcis eſt maris Oceani, Antverpiæ ſalitus, & in fruſta diſſectus venditur. Capitur etiam ſæpe in Oceano juxta Galliæ Bononiam. Ibi hujus fruſta farinæ maſſæ probe ſubacta & paſta incluſa, aromatiſque condita in furno coquuntur, ut diutius ſervari poſſint & exportari. Aldrovandus, non tantum aliud Hippogloſſi genus, ſquamis præditum minoribus, undique ſibi concolor, flaveſcens ſcilicet; quodque à latere uno lituras nigras, pinnam & caudas in extremo cæruleas, habet, exhibet: ſed & alterius Soleæ genus, quod ſquamis tegitur latiſſimis, eſtque unicolor & albicans. Quam Bellonius *Taniam* vocat, illa tenuis graciliſque piſcis eſt; & quod Athenæus de Tæniis prodidit, Alexandriæ, Ganopi, & Seleuciæ in Antiochia, frequentiſſimè reperitur. Benè ab Ariſtotelis & Rondeletii Tænia, in qua pinnarum numerus cum Anguillis convenit, diſtinguitur. Omnium ferè marium piſcis eſt, ſed cum Rhombis Pontum ingredi Plinius negat, flumina ingreſſos multum pingueſcere, Londini Bellonius didicit, in ſtagnis deteriores evadunt. *Littorales* ſunt Oppiano, Ovidio in herboſa arena degunt. Terrâ hoc eſt vado maris excavato per hyemem condi creditur.

Aldrov. Hiſtor. Piſcium. lib. 2. cap. 43.

Ariſt. H. A l. 2. cap. 13.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 99.

Nam quia lapides in capite habet, & corpore eſt tenui, frigus exhorreſcit. Quantum ad *uſum in cibis*, Matron Parodus apud Athenæum, mediocrem ſuccum præbere, ut ſaxatilium vicem ſupplere poſſint, ſcribit. Galenus Paſſere molliorem, perperam aſſerit.

Athenæ. Dipnoſ.

Galen. de Alim. facult. l. 3. & l. de Cibis boni & mali ſucci c. 3.

Duram enim eſſe, vel exilem, quod diutius ſervetur, longa vectura putreſcat, ſic melior reddatur, colligitur. Facilè tamen concoqui & minimè excrementitiam eſſe, apud Rondeletium lego. Patinam ex ſoleis apud Apicium vide.

Apic. l. 2. cap 4.

PUN-

PUNCTUM II.

De Citharo.

Tab.XX. 14. 15. Ælian. H. A. l. 11 c. 23. Oppian. Halieut. l. 8. 98. Ariſtot. H. A. l. 2. c. ult.

CItharus, Æliano κιθαρῳδὸς. Oppiano, cui littoralis eſt, κίθαρ dicitur. Nomen à lineis quibus à ſummo capitis vertice, ad extremam uſque caudam diſtinguitur, invenit. Gaza, ex Ariſtotele, qui inter eos, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, numerat, *Fidiculam* vertit. *Quatuor* ejus nominis piſces, ex planorum genere omnes, eſſe, Rondeletius luculenter oſtendit. Galenus planum & Rhombo ſimilem facit; & quod Philotimus eum inter μακαριζόμενος omiſerit miratur. Ælianus Bugloſſo ſeu ſoleæ aſſimilat. Galeni Citharum, Rondeletius eundem eſſe arbitratur cum eo quem Athenæus ex Ariſtotelis libro de animalibus & piſcibus ſic delineavit: Citharus ſerratis eſt dentibus, ſolitarius, alga veſcitur, linguam ſolutam habet, cor album & latum: eſſeque illum Pſittaceum piſcem, qui Romæ ſatis frequens, *Folio* nominatur. Cum enim lingua piſcibes à natura data ſit oſſea, & non ſoluta: vel dura, ſpinea & adhærens: iſque unicus ſit ex planis, cui lingua ſoluta ſit teſte Ariſtotele, contra omnium aliorum piſcium naturam: haud temere ſeſe judicaſſe exiſtimat, cum ex hoc, tum quod reliquæ memoratæ notæ ex aſſe reſpondeant, hunc verum ac genuinum Citharum eſſe. Quod ſi verò quis hunc Rondeletii piſcem pro Citharo non accipiat, quoniam ſquamoſus cum ſit ex Rhombis utpote lævi cute præditis, quibus à Galeno aſſimilatur, eſſe nequeat; huic reſponſum eſſe volo, aſſimilationem ad Rhombum, non ad corpus, ſed ad carnis qualitatem, referendam eſſe. Ælianum vero ſuos Citharædos ſquamoſos facere: quamobrem etiam admiror Rondeletium ſuum hunc piſcem Rhombo quodammodo ſimilem eſſe dicere, cum neque tegumento, ſquamoſus enim eſt; neque figura, oblongus enim reſpondeat: quare prudenter ſubjunxit, Bugloſſo ſimiliorem eſſe, ſi ſquamas excipias, quæ Citharo magnæ ſunt, Rhombi inſtrumenti figura. Ab hoc Ariſtotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum qui Archeſtrato apud Athenæum rufus ſive ſubflavus cognominatur, aſſandusque & caſeo multo, oleoque condiendus eſſe dicitur, quique; ſine ſumptu apparari non poteſt: eſſeque eum quem alii verum Bugloſſum eſſe volunt, non ob figuram ſolum, ſed etiam ob aſperitatem: Eſt enim bovis lingua magna & aſpera, quomodo bugloſſum herba etiam nomen invenit. Superiori ſimilis eſt figura, lingua magis ſoluta, oris fiſſura magna, dentibus ferratis, ſquamis intectus rotundis, aquarum aſperitate *Citharum aſperum* etiam appellari poſſe exiſtimat, bugloſſique nomine comprehendi. Virgam habet à capite ad caudam protenſam, latiuſculam, majoribus ſquamis conſtantem. Partibus internis ſuperioribus ſimilis eſt. Venetiis optimus reperitur Carne eſt inter duram & mollem Galeno media. Stomacho ingratus malique ſucci Xenocrati. A Diocle aſſus commendatur. Rondeletius, quod ſalpæ modo alga paſcatur inſuaviorem prodidit. Apollini qui Citharam invenit, ſacrum, apud Athenæum legimus.

Ælian. l. c. — Athen. Dipnoſ. lib. 7. — Athen. Dipnoſ. lib. 7.

PUNCTUM III.

De Rhomboide Rondeletii, & Paſſeribus ſquamoſis.

Tab XX. 16. Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 45.

RHOMBOIDES Rondeletii, *Rhombi* nomine Romæ ab ichtyopolis venditur. Fortè melius, *rotundus Bugloſſus*, vel *rotunda ſolea* aut *lingulaca* vocaretur. Squammis parvis integitur. *Oculi* multum invicem diſtant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta initio ſinuoſa: dein recta, corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore eſt exiguo & brevi: nunquam enim palmi magnitudinem ſuperat, quantum Rondeletio licuit obſervare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne eſt media, neque molli nimium, neque dura. Ejus nullam à veteribus mentionem factam fuiſſe credit. Junius in ſuo nomenclatore Belgico vocat Sarde. PASSERUM SQUAMOSORUM tres idem Rondeletius ſpecies ponit. *Priorem Limandam* Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, ut Bellonius conjicit, quam cum diffiſis dolabra aſſeribus communem habet. Angli un Brut. Hic, teſte Iunio, Batavorum Grieta eſt. Ego enim id non ſatis memini. Flavas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus interſecans, ſinuoſa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aëri expoſitus, pellucidus videtur. Dentes teſte Bellonio inter cæteros ſui generis piſces, longiores habet: ſquammas conſpicuas valdè tenues atque aſperas, quæque difficillime cuti adimuntur: quod cum ſolea quidem magis, cum cæteris vero minus, commune habet. Vento indurati ingenti quæſtu ad mediterranea loca Germaniæ ſuperioris venales feruntur. Gallis ex Britannico littore recenſentes adducuntur. Italiæ planè ignoti ſunt. Carne aiunt eſſe candida, humida, molli, parum glutinoſa; non multum Bugloſſis ſive Soleis inferiore.

Altera ſpecies Gallis Flez, Anglis Phlonder teſte Bellonio, qui *Fleſum fluviatilem* vocat, verum improprie; & contra piſcis naturam: non enim in fluminibus naſcitur, ſed in mari, ex quo in flumina migrat, cæterorum planorum more. Corpore eſt, quam vulgaris paſſer, paulò longiore,

Digitized by Google

& ubi adolevit, craſſiore. Squamis integitur parvis: colore eſt nigro. In corpore pinniſque in ambientibus maculas rufas habet. Oſſiculis munitur in capite, medioque corpore in parte ſupina.

Tertiam Britanni *Helbut* dicunt, Hollandi Heilbut vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (ut apparet) diminuto à Flez, cum alioqui ſit major, cætera ſimilis eſt. Utraque in Anglia & Belgio frequens: nobis, Galliſque & fortaſſis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum uſque non pervenerunt, nec in Oceani piſcibus cognoſcendis multæ operæ ſtudiiſque poſuerint. Utriuſque caro candida & mollis, ſalubris & delicata: Fletuletus tamen paulo durior eſt.

CAPUT III.

De Piſcibus littoralibus lævibus.

ARTICULUS I.

De Piſcibus littoralibus non planis.

PUNCTUM I.

De Sandilz Anglorum.

Tab.xxj. 1. Aldrov. de Piſcibus lib. 2. c. 49.

PIſcis, quem jam deſcripturi ſumus, Anglis *Sandilz*, id eſt Anguilla de arena, tum quod longo ſit corpore, tum quod ſeſe occultaturus ſub arenam ſe citiſſimè mergit, dicitur. Geſnerus *Ammodytem* vocabulo Græco vocavit. Capite eſt tenui ac rotundo, roſtro longiuſculo & acuminato: ore parvo: corpore reliquo ablongo, ſi latitudini conferatur. Nam cum ejus medium (caput enim & cauda arctiores ſunt) pollicis craſſitudinem non ſuperet, longitudo ad palmi menſuram extenditur. Quamobrem ſicuti longis, ſic etiam & parvis annumerari piſcibus debet. Cum neque pollicis latitudinem, neque palmi longitudinem excedat unquam. Dorſo præterea (in quo pinnæ duæ reperiuntur, in eo medio una, ac prope caudam altera) ſubcæruleus. Ventre verò in quo præter binas, quas utrimque habet pinnas, una etiam alia poſt excrementorum orificium ſubſiſtit argenteus conſpicitur. Frequentiſſimè in Britanniæ littoribus capitur. Sepè etiam in Bononienſi, ubi idem nomen obtinet. Quibusdam anni temporibus, ſeu majorum piſcium injurias fugiens, ſeu naturæ impulſu, aqua derelicta, ſub arenam penetrat: inde pedalibus & pectinatim inciſis lignis, ab incolis extrahitur. Pauperum duntaxat neceſſitatibus inſervit.

Huc pertinet alter piſces *Meerſuuyn* id eſt, *Porci* marini nomine miſſus, quod Porci more roſtro terram fodiat. Lituris & ſpecie corporis Lucium imitatur, ſed aculeum rectum in fronte gerit. Lituræ omnes nigræ ſunt. Pinnæ ventris, caput ſupinum & cauda rubent: cætera flaveſcit. Marinus ne verò, an dulcium aquarum piſcis ſit, non ſatis memini, quamobrem hiſtoria ad priorem piſcem pertinet. Marinum tamen eſſe nomen clatura docet.

PUNCTUM II.

De Dracone.

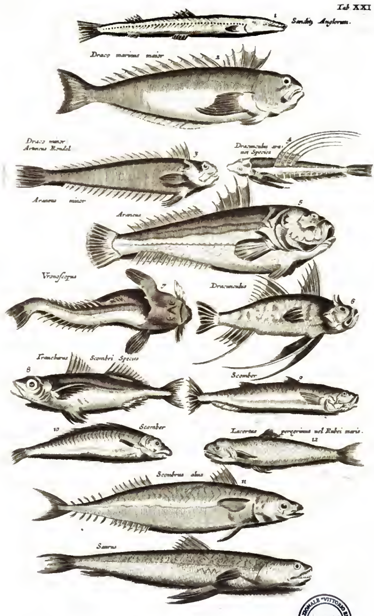
Tab.xxj. 2.3.4.5.6. Aldrov. de Piſcibus l. 2. c. 50.

DRaco piſcis, Græcis veteribus δράκων θαλάττιος, modernis δρακαινα, unde Siculi, Neapolitani, & Romani ſuum Tragine deflexerunt, dicitur. Jovius Trachurum, qui in cauda, non cervice aculeos habet, perperam vocavit. Plinius qui Draconis marini nomine duos diverſos piſces, ut ex libro nono capite vigeſimo ſeptimo colligi poteſt, intelligit, quorum unum ſerpens marinus eſt, quem Ariſtoteles libro nono capite decimo ſeptimo deſcribit, ab Araneo male ſpecie diſtinxit, quem & Iſidorus, qui Araneum ita deſcribit, ut Draconi huic marino omnea competant, ſecutus eſt. Quod ab Araneo Ariſtotelis diſtingui debeat, mirum non eſt, cum ejus Araneus, à nullis Græcis autboribus venenatus eſſe tradatur: hunc omnes poſt Paſtinacam venenoſiſſimum aſſerant.

Salvianus *duo* ipſius *genera* ponit. *Primus* piſcis eſt oblongus, & ut Bellonius ait, forma pugionis modò compreſſa, unde à quibuſdam Gallis Poignaſtre vocatur quaſi pugio. Salvianus ſquammis carere dicit, item Bellonius, vel ſaltem exiliores habere, quam ſint ſerpentium. Rondeletius parvas ei tribuit ac tenues, Ælianum (ut apparet) ſecutus, qui aſperas habere ſcribit οἷαίπερ quæ fere ſerpentibus tribuuntur, & ipſe etiam Rondeletius ſine ſquamis & planè nudum Draconem pingit. Percam marinam quodammodo refert capite, magno ſcilicet & rotundo. *Os* non in longitudinem, ſed in obliquum, nec recta ſed curva ſciſſura fiſſum habet: Connexa enim latera inferioris maxillæ (quæ paulò longior eſt ſuperiore, nec recta nec oblique ſurſum porrigitur) à concavis ſuperioribus lateribus, dum illud clauditur, ſuſcipiuntur. *Dentibus* ut in Dracone ſerpente id communitum eſt. *Oculi* magni ſunt, quibus magnitudine ſupercilia reſpondent, ſurſum ſpectantes, ac adeo ſplendide vireſcentes, ut ſmaragdum pulcherrima viriditate ſuperent; iidem brevi intervallo à ſe diſtant, in quo triangulum expreſſum & aculeos parvos cernas. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum exteriora opercula aculeo ad caudam ſpectante armantur, ut dictum eſt: quæ opercula poſt articulationem cum oſtibus capitis, tenui membranæque ſimili ſubſtantia po-

tius

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

tius quam oſſea conſtant, quamobrem Draco ea cum extra aquam aërem trahit, inflat, non aliter quam nos buccas inflamus. Ad branchias *pinnæ duæ*, eo ſitu, ut in fluviatilibus, hoc eſt, inferiores multo quam in marinis eſſe ſolent: inter bas & ſciſſuræ oris finem, in parte ſuperna, duæ aliæ minores, candidæ. In cervice vel dorſi principio quinque habet *aculeos* tenues, nigros, præacutus, tenui membrana anteriori parte nigra, poſteriori vero alba connexos, quibus venatum vulnus infligit, multoque pernitioſius quam branchiarum aculeis. Ab hac, pinna incipit ad caudam uſque continuata, quæ magna eſt, lata, atque adeo bifurca. Alia denique eſt à *podice* ad caudam etiam uſque: qui diverſo in hoc quam in aliis piſcibus loco ſitus eſt: cum enim alii in medio eum habeant ventre, alii vero inferius verſus caudam, in Dracone non procul à branchiis diſtat: unde fit quod brevis admodum ventris ejus ſit capacitas interna, cum tamen carnoſus ſit & ſatis amplus *ventriculus*. Colore eſt vario. Dorſo enim fuſco eſt, ventre candido, lateribus lineis aureis tranſverſis pulchre diſtinctis. *Alter* qui fortè non malè Dracunculus Plinii vocari poterit, quemque Salvianus minorem vocat, in nonnullis à priore differt. Cum enim major crebrò ad libræ unius & duarum etiam aliquando magnitudinem excreſcat, (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem libram implet: præterea capite & corpore reliquo non rotundo, ut major, ſed in latera compreſſo eſt: cujus denique latera non ſubluteo ſolum colore, quo major ille inſignitus eſt, ſed frequentibus etiam & obliquis ad cæruleum colorem vergentibus lineis pulcherrime depicta ſunt.
Aldrov. l. c. Aldrovandus *quatuor* Draconis *ſpecies* exhibet. *Prior* aculeo ad branchias, pinnarumque numero cum præcedenti convenit, colore vero & maculis lineiſque differt. *Oſſa* branchiarum colore ſunt roſeo, ſed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, ſicuti & pinnæ, quæ ſunt ad branchias: quæ vero in pectore conſpiciuntur, albicant, cæteræ ſubvirent. *Os* pronè quoque viride, ſupinè albicat. Dorſum ex ſubviridi fuſceſcit, maculis rotundis ad caſtaneum vergentibus denſiſſimis conſperſum. *Venter* argenteis lineis craſſiunculis contrario invicem ordine oppoſitis decoratur. Cauda tota ex cæruleo ad ametheſtinum tendit. *Altera* ſpecies in vertice inſignem habet aculeum; colore eſt in dorſo ſubcaſtaneo, ventre albo, valde maculoſa. Pinna cervicis inter quatuor priores aculeos in ſummitate atra eſt, cætera fuſca: quæ verò ad caudam uſque protrahuntur, & cauda etiam ipſa, coloris ferè ſunt violacei. *Tertia*, capite eſt caſtaneo, præter os quod pronè ſupineque, ferè violaceum eſt. Oculi, in vertice ferè ut in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnæ branchiarum & pectoris, item quæ in ventre eſt, roſeo ſunt colore: Quæ verò in cervice cernitur, ad quartum uſque aculeum violaceo, cætera albicat, & rotundas, fuſci coloris maculas oſtendit, quemadmodum & ſubſequens, quæ ad caudam uſque excurrit. Dorſum ad caſtaneum vergit, & nigricantibus maculis inſignitur. Latera & venter virideſcunt. *Quarta ac poſtrema*, magna ex parte caſtanei eſt coloris, dilutioris in capite, intenſioris in dorſo. Lineæ quæ à branchiis ſunt ad caudam uſque plane ferrugineæ. Tota pars ſupina candicat. Pinnæ ad branchias & ad pectus, rubræ ſunt: cæteræ cæruleæ, ſed ariſtas habent rubras. Cauda præterea in extremo ferruginea eſt. *Locum* ſi ſpectes. Bellonius pelagium æquè ac littoralem ſcribit. Ariſtoteli ſimpliciter talis eſt. Oppiano in petris, & arenis paſcitur. Loliguneulis & aliis minutis piſcibus veſcitur, ideoque Nicander Æl. H A. l. 5. c. 37.
[illegible], *maris vaſtatorem*, Epicharmus [illegible] nominat. Gregalem non eſſe vel inde conjicies, quod nunquam plures capiantur. Mirum etiam, ſi verum eſt, ſi manu dextro attrahere coneris, violenter reniti; ſi ſiniſtra, cedere & capi, quod Ælianus prodidit: nec minus, eo tempore cum piſcium genus amore tenetur, in vulnere quod iſte inflixiſſet, piſciculos illi ſimiles procreatos fuiſſe, quod multorum piſcatorum teſtimonio narrat Gillius. Ictum ejus venenatum eſſe, piſcatorum periculo certum eſt, ſæpe nomas, ſæpe febres & inflammationes excitat, pluſque à vivo quam mortuo periculi. Remedia varii varia oſtentant. Plinio mullus illitus aut in cibo ſumptus prodeſt. Dioſcoridi & Galeno Draco proprio ictui applicatus placet. Æginæta cerebrum piſcis in potu præſcribit & ſulfur cum aceto imponit.
Aëtius locum affectum cum plumbo fricari jubet. Aëtius l. 13. c. 36.
Piſcatorum experientia jecore illito dolor mitigatur, foliorum lentiſci affrictu punctura curatur. Genuenſes exiguum Thlaſpios genus, quod in ipſis littoribus naſcitur, admovent. Aldrov. de Piſcibus lib. 2. c. 50.
Recentis piſcis è capite cinis, contra omnia venena prodeſt, mirabili diſcordia, ſi Rondeletio credimus. Plinius, oſſibus gingivas ſcarificare jubet, ut dentium dolores ſedentur.

PUNCTUM III.

De Dracunculo.

Dracunculi Plini. inter veteres meminit. Inter Recentiores à Rondeletio Tab. xxj. 6.
deſcribitur. Eſt piſcis marinus inquit, dodrantali magnitudine, corto fluviatili non multum abſimilis, roſtro acutiore, & capite latiore, Ranæ etiam piſcatrici quodammodo ſimilis; ſed Rana piſcatrix ore eſt majore, pinnis concoloribus, quæ in Dracunculo variæ ſunt. *Capite* eſt magno, compreſſo, *roſtro*

ptominente, *ore* parvo ſine dentibus, ſine ulla ad branchias ſciſſura; ſed hujus vice ſupra caput utrimque *foramen* eſt, ut in Hippocampo, quod, niſi dum piſcis vivit, eoque aquam trahit, & emittit, manifeſtum eſt. *Oculos* magnos ſupra caput poſitos habet: capitis os in aculeos deſinit ad caudam ſpectantes. *Pinnas* longiſſimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris æmulas. Quæ ad branchias ſite, aureæ ſunt, in radice argenteæ. Quæ in ſupina parte, à cætetorum marinorum piſcium pinnis, ſitu magnitudineque diſſident: nam & ori propiores ſunr, & longiotes iis quæ ſunt ad branchias. In dotſo duæ eriguntut: prior (hac in pictura vix apparet) parva eſt, aurea & argenteis lineis diſtincta; poſterior magna admodum in medio dorſo, papilionum alis non valde diſſimilis, radiiſque quinque hordei ariſtis ſimilibus, membranaque conſtans. Radii priotes longiores ſunt, poſteriores breviotes, contra quam in membrana, quæ ſingula radiorum intervalla, veluti intertexta occupans paulatim creſcit. Eadem quoque varia eſt, lineis etiam argenteis in medio duarum nigrarum ſitis diſtinguitur. Hæc in medio dorſi cavo veluti in vagina conditur. *Alia* eſt à podice ad caudam, etiam autea demptis ejus fimbriis, quæ nigricant. Cotpus totum ſenſim gracilius fit, & in pinnam longam terminatur, cujus fimbtiæ nigricant. Eſt & picto corpore: nam ab hujus medio, argenteæ lineæ ad ventrem ducta ſunt. In maxillis partibuſque anterioribus veluti punctis argenteis notatur. *Ventre* eſt lato, plano, candido, cuticula tantum tegitur. Capitur in Ageteſi littore, inprimis Caniculæ vigentis tempore. Venuſtas & ſummum Dei in eo artificium pretium ei ſecere. Carnis ſubſtantia Gobionibus parvis ſimilis eſt, iiſdem alimentis veſcitur. Ictum minus venenatum habet.

Icon Draconculi Tabula XIV. 2.

PUNCTUM IV.

De Uranoſcopo.

Tab. XXI. 7. Ariſtot. H. A. l.8.c.13. Ælian. H. A. l.13.c.4.

PIſcis, quem *Uranoſcopum* ſeu cœli ſpeculatorem dicimus, Ariſtoteli, Dioſcoridi, & Æliano καλλιώνυμος. Theodoro *pulcher* dicitur, non tam ob corpotis pulchritudinem, deformis enim eſt; quam vel quod Uranoſcopi nomen ſit pulchrum, & homine quam piſce dignius. Maſſililenſes *Tapecon* quod, cum peſſi inſtar conformatus ſit, aliquam cum pudendis ſimilitudinem habeat; & *Raſpecon*, quod caput ob aſperitatem ad ſcalpenda pudenda muliebria accommodari poſſit vocant; Oppianus ἡμερόκοιτον, quod interdiu dotmiat, noctuque vigilet, Heſychius & Varinus ψαμμώδην ſeu Arenarium dixere, quidam Ἁγνὸν, id eſt, caſtum, Athenæo vocari credunt, ſed mendum ſubeſſe putat Geſnerus. Piſcis eſt levicute, eaque dura, & quæ facile excoriari poteſt, præditus: corpore ſere rotundo: *capite* magno oſſeoque & duobus aculeis ad caudam ſpectantibus aſpeto, quo Ranam piſcatricem quodammodo tefert: verticе admodum lato.

Roſtro quodammodo caret. *Os alio* quam iu aliis piſcibus fieri ſolet, loco ſitum eſt, nimirum ſupra caput, & (ut Oppianus ait) inter medios oculos; eſtque magnum & valde paculum & inferiore maxilla ſurſum maximè atracta clauditur. *Dentes* habet exiguos, *linguam* brevem ſed latam, quæ internas oris partes ita occupat, ut niſi digito eam comprimas & ſubmoveas, non videantur. Ex ea parte quæ inter linguam eſt, & maxillam inferiorem oritur, teſte Rondeletio, *membrana* in principio latiuſcula, ſenſum in carnoſam rotundamque apophyſin deſinens, extra os propendens qua piſculos allicit, allectos devorat. Eandem cum vult, retrahit, & exerit, veluti ſerpens linguam. Pars inter oculos interjacens depreſſa eſt concava. *Branchiæ* utrimque quaternæ ſunt, quarum oſſea opercula, poſteriore parte aculeo robuſtiſſimo ad caudam ſpectante horrent. Iuxta branchiarum ſciſſuram *pinnæ* duæ magne & robuſtæ, craſſæ, & mucoſæ & variæ exoriuntur. Subſunt in parte ſupina duæ aliæ minores, albæ, maxillæ inferioti propinquæ. Has pinnas ſequitur os veluti ſternum, quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia à podice ad caudam. In dorſo duæ ſunt, quarum prior capiti propior parva eſt & nigra, ut in Araneo: poſterior ad caudam eandem uſque porrigitur, dorſo concolor.

Cauda in pinnam latam deſinit, Pavonis caudæ, dum piſcis vivit, æmulam, fimbriæ putpuraſcunt, *Venter* eſt ſubalbidus: dorſum veto ac partes reliquæ ex cineraceo fuſcæ apparent, qui colores, dum vivit manifeſti ſunt, alioqui unà cum vita pereunt.

A capite lineæ duæ ex ſquammulis conſtantes ad caudam protenduntut. *Ventriculus* amplus eſt, craſſus & carnoſus, cum appendicibus plurimis, *inteſtina* ter revolura, *hepar*, candicans, à cujus exteriore parte fellis veſica pendet, admodum magna pro corporis ratione, ſelle valde diſtenta, quod ſubſtantia & colore oleum æmulatur: cujus rei meminir Plinius, nulli piſcium hoc copioſius eſſe ſcribens: citat autem Menandri authoritatem in comœdiis, immemor fortaſſis ejuſ- Ariſtot. H. A. l.2.c.15.
dem mentionem fieri ab Ariſtotele, qui nempe Callionymo in jecore vel ineſſe tradidit proportione corporis omnium copioſum: addit Ælianus hunc Philoſophi locum tecitans, jecur ipſum tradere ad dextrum latus collocatum eſſe Menandrumque huic rei teſtimonio eſſe in Meſenia, his verbis: *Facito te fel habere Callionymo copioſius:* item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem; *niſi moveas & ſicut Callionymi fervere efficias*

efficias omne fel. Lien exiguus, rotundus atque rubens ventriculo hæret. *Vulva* bifida eſt & longa.

Non multum excreſcit, & rarò pedalem longitudinem excedit. *Littoralem* eſſe Ariſtoteles prodidit, poſt eum Rondeletius, Carne *veſcitur*, & piſciculis apophyſi illa quam extra propendere diximus, inſidias ſtruit. Adnatant tanquam ad vermem, & capiuntur. Si cibum capto obieceris, eo uſque ſe infarcit, ut cibus ad ipſum os redundet. Adeo vivax eſt, ut ſi omnibus internis ſpolies, moveatur adhuc. Comeditur à plebeis, quia viroſi odoris eſt, unde βρόμος gravis Diphilo apud Athenæum vocatur. Nec mirum, cum cœnoſus aquis veſcatur. Hippocratus tamen non ſolum non inprobat, ſed & in victu præſcribit. Nonnulli felle oculos Tobiæ curatos fuiſſe volunt. Cicatrices ſanare & caroes oculorum ſupervacuas conſumere Plinius tradit.

Ariſtot. H.A.l.c.

Aldrov. Hiſtor. Piſcib. l.2.c.51.

Hippocr. lib. de affect. intern.

PUNCTUM V.

De Trachuro.

Tab. XVII. 12. Aldrov. de Piſcib. l.2.c.52. Oppian. Halieut. l.1.v.106.

Τράχουρος ſeu ut Oppianus & Galenus ſcribunt τραχοῦρος. quo nomine apud Latinos veniat, ignoratur. Lacertum malè vocari vel exinde patet, quod iſte σαυρίς. ſi pro peculiari ſpecie accipias, vocatur. Malè & σαῦρον dici Oppianus, qui tanquam diverſos piſces appellat, teſtatur. Forma ejus niſi paulò longior eſſet, *ovata* dici poſſet. Cum enim ejus medium corpus latiuſculum ſit, deinde utroque verſus arctatur, donec roſtrum ore clauſo, atque extrema pars caudæ carnea, acuetur. Inferiór autem maxima, quæ ſuperiore paulo longior eſt, cum os clauditur, non recta ſed oblique surſum excurrit, unde os etiam non in longitudinem, ſed in obliquum ſeiſſum eſt, dentibus adeo paucis & minutis munitum, ut edentulum videatur: revera tamen maxillarum pars denticulata eſt. Eſt autem ut Scombri admodum magnum: item oculis, ut in Melanuro. *Branchiæ* utrimque quaternæ. *Pinnis* natat quatuor, quatum duæ majores ad branchias ſitæ ſunt, duæ aliæ minores in ventre: aliæ item duæ in dorſo eriguntur; prior latior & brevior, in eminentiore dorſo: altera paulo inferius arctior, ſed longior, nam per dorſum reliquum fere uſque etiam ad caudam porrigitur. *Podex* in medio ventre eſt, à quo alia denique pinna ad caudam uſque demittitur. *Cauda* autem bifurca eſt, ſimilis Acus vulgaris. In medio corpore *lineam* habet à capite ad caudam deductam, mulris oſſiculis, ita horridam, ut ſerra eſſe videatur, non rectam quidem ſed media ſui parte inflexam & obliquam, in cauda eminentiorem, aſperioremque quam in aliis partibus, quæque ob id *caudam quadratum* efficiat. Squammis caret, *levi* tantum cute præditus. Dorſo ſubcæruleus, ventre verò & lateribus argenteus eſt, purpureoque aliquantulum ementitur, ut inde αἰόλιον, id eſt, varium forte dixerit Numenius. Trachurus, cujus hic iconem damus, colore fere eſt albicante, aureis ubique lituris varius. Cauda ex violaceo fere ad cæruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem perraro excreſcit. Verſantur circa littora. Numeroſi omnibus anni temporibus ſeu naſſis, quod veteribus apud Oppianum ſuetum, ſeu retibus, quod hodie in uſu, capiuntur, ut inde gregales eſſe coniicias, & Romæ *Frictura* nomine, venundantur. Ælianus, equam in utero babentem, ſi ei cauda Trachuri appendatur, piſcis mox liber in mare dimittatur, non multò poſt abortum pati, prodidit, vere an falſo non dicam. Inter duræ carnis piſces, à Philotimo cenſentur, ideo Diocles apud Athenæum aridos vocavit, nec diſſentit experientia, niſi fortè externa pinguidine, aut juſculo tener aut jurulentus fiat.

Oppian. Hal. l. 3.

Ælian. H. A. l. 13. c.27.

Athen. Dipnoſ. l. 7. Galen de Alim. facult. l. 3. cap. 31.

PUNCTUM VI.

De Scombro.

Tab. XXIV. 9 18 11. Aldrov. de Piſcib. l.2.c.53.

Qui Græcis σκόμβρος. is Latinis Scomber & Scombrus, Horatio *Piſcis Iberus*, pleriſque nationibus, *Macarel* & *Maquereau*, non tam à Græco μαινίδος. quod Scaligero placet. hoc enim nomen iis potius conveniret, qui veteribus Opſophagis Dii vocantur; quam, leno, quaſi, quod verno tempore parvas Alauſas, quas virgines dicunr, ſubinde ſubſequi ſoleant, dicitur. *Corpore* eſt rerete, denſo, carnoſo, utrimque in acutum deſinente, *roſtro* ſcilicet atque corporis extremo, cui cauda annectitur: & ſi parva magnis comparare licet, Thynno (ut Scholiaſtes Ariſtophanis ſcribit) ſimilis. *Oris* ſciſſura ingens pro corporis portione; *dentes* exigui; *caput* rotundum; inferior maxilla in ſuperiorem recipitur, & clauditur pyxidis modo. *Oculi* magni, auteo colore micantes. *Branchiæ* utrimque quaternæ: juxta quas pinnæ binæ, totidemque in ventre. A podice alia eſt, eique ſupra poſita in dorſo ſimilis: quas ordine certiſque intervallis, aliquot aliæ pinnulæ ſubſequuntur, quod tamen huic ſoli proprium non eſt, ſed cum Thynnis, Pelamydibuſve commune. Alia denique eſt in dorſi initio aculeis nonnullis horrida.

Cauda in lunatam pinnam degenerat. In ipſis aquis ſulphurei coloris eſt, extra non qui cæteris, (ut Plinius ait) ſed ferè cærulei, ſulphureum autem colorem quem intelligat, alias explicat, inquiens: Fulmina & fulgura, ſulphuris odorem habent, ac lux ipſa eorum ſulphurea eſt. Eſt vero cæruleus ille eorum color potiſſimum in dorſo: nam venter lateraque argentea ſunt. Totus lineis nigricantibus, obliquis, inſignis eſt: ſquamiſque caret, licet apud Athenæum ſquamma-

tum

tum eſſe quiſpiam velit, negandi vocula videlicet librariis omiſſa. Ad cubiti magnitudinem accedit. Sunt *mari peculiares*, & aliquando juxta arenoſa litrora degunt, ſæpe in petris, quæ chamis & patellis plenæ ſunt. Etſi autem tam in Oceano quam mari mediterraneo, ſinu Adriatico, & Helleſponro, capiuntur: juxta Herculis tamen inſulas, prope Catthaginêm novam tam copioſi & frequentes ſunt, ut una earum Scombraria teſte Strabone dicatur: In Oceano tanta craſſitudine proficiunt, ut pari cum Pelamydibus magnitudine, authore Bellonio evadant, in Adriatico parvi ſunt. Exiſtimavit aliquis in minore maris ambitu frequentes prædas exerceri, ideo non creſcere. Vix ad Tergeſtē ac proximum ſinum comparent Scombri: atque ilico capiuntur. In Oceani laxitate fuga moram, mora parit incrementum, ideo grandeſcunt qui non capiuntur. *Gregales* ſunt, & à locis frigidioribus calidioribuſque, tanquam Thunni, ut qui imbecilliores, dulcioris pabuli gratia, diſcedunt. *Beneficii* memores eſſe, Ælianus exemplo ſingulari, prodidit. Mane à piſcatoribus cibati, feras combros gentiles ſuos cogunt, & corporum ſuorum abjectu ira concludunt, ut fuga ſibi conſulere non poſſint, hinc capiuntur. *Inſerviunt & menſis.* Diphilus leves eſſe, & facilè è ſtomacho deſcendere dixit. Hiceſius multum nutrire, minus vero facilè excerni judicavit viſcoſiores & craſſiores, concoctu difficiles, & excrementitios eſſe, experientia eos docuit. Venetiis verno tempore quo pinguiores ſunt, in delitiis habentur. Romę ob ſiccitatem inter ignobiles repoſuit. Quia graves & ventriculo refactarii. [illegible], id eſt, ſale inveterari ſcripſit Athenæus, habenturque inter [illegible] optimi Veteres ex iis *garum quoddam* habebant, de quo ita Plinius. Eſt etiamnum liquoris exquiſiti genus, quod garum vocavere, inteſtinis piſcium cæteriſque, quæ objicienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies. Hoc olim conficiebatur è piſce, quem Græci Garum appellabant (ut ſupra oſtendimus) Nunc è Scombro piſce laudatiſſimum in Carthaginis Spartariæ cætariis ſociorum appellatur; ſinguliſque millibus nummum permutantibus congios peno binos: Nec liquor ullus pene præter unguenta majure in pretio eſſe cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaque & Carreja ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles: Laudantur & Clazomenæ garo, Pompeiique & Leptis, ſicuti muria Antipolis ac Thurii: jam vero & Dalmatia. Vitium hujus (gari nempe, non muriæ, ut Rondelerius vult) eſt alex, imperfecta nec colata fæx. Cœpit tamen & privatim ex inutili piſciculo, minimoque confici, Apuam noſtri vocant: Forojulienſes piſcem ex quo faciunt Lupum (ſuper quo noſtrum judicium ſupra diximus) appellant. Tranſiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: ſicuti garum ad colorem mulſi veteris, adeoque dilutam ſuavitatem, ut bibi poſſit. Aliud vero ad caſtimoniarum ſuperſtitionem, etiam ſacris Iudæis dicatum, quod ſit è piſcibus ſquama carentibus *(legendum apparet non carentibus, nam Iudæi hodieque niſi ſquammoſos edunt, & non ſquamoſis abſtinent, ut duo gari ſint genera, unum è ſquamoſis, ut ex Lupo ſive Encraſicholo, Menaque & Smaride conſimilibuſque alterum ex levi cute præditis, ut ex Scombris)* hic lex pervenit ad oſtrea, urticas, gammaros, Mullorum jecinora, innumeriſque generibus ad ſaporem gulæ cœpit ſal tabeſcere Hæc obiter indicata ſint deſideriis vitæ & ipſa tamen nonnulla uſus in medendo. Hujus uſus apud nos deſiit, apud Turcas Conſtantinopoli non item: quia piſce plæroſque frixos vendunt, iis inteſtina & branchias eximunt, immittunque muriæ, ut in garum vertantur. Sociorum vero Garum vocatur, ſeu quod ganeones & lurcones eo ſociatim uterentur, ut quidam Galeni ſcholiaſtes putât, ſeu quod à ſociis populi Romani, Hiſpanis nempe deferretur. Fæcoſum ac plane fœtidum fuiſſe, facilè Martialis indicavit, dum dicit.

Scaliger in Exercit.

Ariſtot. H. A. l. 9 c. 2. Ariſtot. H A. l. 8 c. 12. & 13. Plin. H. N. l 9. c. 15. Ælian. H. A. l. 14. c. 1.

Plin. H. N. l. 31. c. 8.

Unguentum fuerat, quod Onyx modo parva gerebat,
Nunc poſtquam olfecit, Papilus, ecce garum eſt.

Uſum in Medicina ſi ſpectes, arquato morbo correptis comeſtos opitulari Ælianus ſcribit; in aceto putrefactos mulieres ſtrangulatu oppreſſas excitare Plinius.

Ælian. H A. l. 12. c. 46. Plin H. N. l. 32. c. 20.

PUNCTUM VII.

De Colia ſive Lacerto.

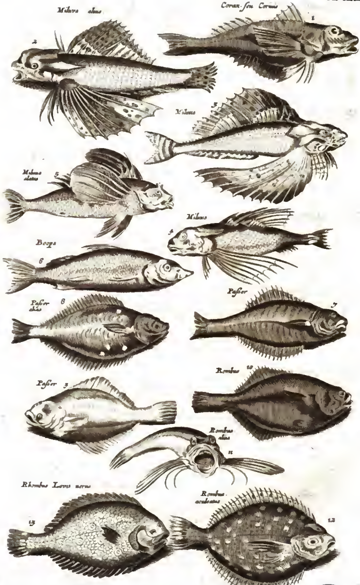
Piſcis quem [illegible], [illegible], & [illegible] in vulgatis Ariſtotelis exemplaribus, ſeu a pica varia, quam [illegible] aut [illegible] dici, neſcio quo authore Bellonius credit, quod variegata latera habeat, unde [illegible] Athenæo, ſeu aliam ob cauſam vocatur. Theodoro [illegible]. ſeu *Monedula*, & *Graculus*. Latinis ut C. Celſo, Columellæ, ac Martiali, *Lacertus* audit. Magnam eorum cum Sombris affinitatem eſſe, non tantum inde colligere licet, quod ab Ariſtotele & Columella ſemper ſimul nominentur: ſed etiam quod Lemnicolæ magnitudine duntaxat à Scombris differre aſſeruerint, & Plinius Coliam Lacertorum minimum faciat, quod & apud Athenæum, qui Sardam Coliæ magnitudine eſſe ſcribit, habemus Pariunt ſemel anno. In cibis laudantur, qui in Proponride antequam pariant, Amyclani, Hiſpani, quos Sexetanos (Sexi authore Plinio, Bœticæ Hiſpaniæ oppidum eſt) Martialis vocat, ex quibus forte Salſamentum. Gaditanum,

Tab. xxviij. 12. Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 25.

Ariſtot. H. A. l. 9. c. 2. l. 8. c. 13.

Columel. R. R. l. 1. c. 13. Ariſt. H. A. l. 5. c. 9 Ariſtot. H. A. l. 8. c. 13. Galen. de Alim. facult. Martial. Epig. l 7. Athen. Dipnoſ. l. 3.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ditahum, cujus apud Hippocratem mentio, & Parii ſeu Pariani, unde Parium apud Archeſtratum nutrix Coliarum dicitur. De Carnis qualitate non conveniunt Authores. Xenocrati eſt ſtomacho ingrata, arida, mali ſucci, excretu facilis, & copioſe nutriens. Athenæo glutinoſa, acris, mordax, & deterioris ſucci. Cornelio Celſo, graviſſimi alimenti. Saliri ſolitas apud Martialem invenies. Muria ad dentium dolores Medici utuntur. Patinam ex Lacertis apud Apicium vide.

PUNCTUM VIII.

De Sauro.

Tab. XXI. 13

QUem Saurum Græci vocant, hunc plærique Latini *Lacertum* vocant, A Trachuro diſtingui vel exinde patet, quod & Oppianus de Trachuro & Sauro tanquam de diverſis piſcibus agat; & Speuſippus apud Athen. Acui & Sphyrænæ ſimilem eſſe, quod Trachuro non convenit, ſcribat. *Duo* ejus eſſe *genera* Ælianus tradit, videlicet *noſtras*, & *peregrinum*, in rubro mari naſcens: *Noſtras* caput habet (inquit Salvianus) tenue & rotundum; roſtrum oblongum, & acutum. *Os* magnum plurimis atque exiguis dentibus munitum: *Oculos* mediocres, rotundos & aureos: *Branchias* utrimque quaternas: prope quas binæ & parvæ ſunt *pinnæ*, utrimque ſcilicet una: aliæ duæ & majores in ventre; in medio dorſo una haud magna quinis ſeniſve aculeis horrida erigitur, aliaque una multo minor in medio dorſo caudæ vicina reperitur: è cujus regione ab ano, qui in hoc piſce caudæ ſatis proximus eſt, alio paulò major imo ventri hæret. *Cauda* in unam lunatam pinnam degenerat Corpus oblongum eſt & rotundum. Unde non ineptè à Speuſippo in ſecundo ſimilium, Sphyræna, Acus & Saurus ſimiles eſſe dicantur. Sphyrænæ enim ſatis ſimilis eſt hic noſter Saurus: ſimilis & Acui, ſi acus illam roſtri dempſeris tenuitatem. *Ventre* eſt ſubalbido, lateribus luteis dorſo ex viridi nigricante, maculis quam plurimis virentibus, rubeis, cæruleis, luteis atque nigricantibus, dorſum, caput, & latera, nonnullorum ſerpentum inſtar, variè admodum pingentibus: Quamobrem non ſolum ore, roſtro, capite, atque reliqua corporis figura, ſed colorum etiam varietate proximè adeò ad terreſtris Lacerti accedit ſimilitudinem, ut ei ſimillimus, ſi pedes excepeːris, videri poſſit. Ventriculum habet oblongum & ſatis magnum: appendices non multos: inteſtina mediocria: hepar bifidum, & ſubrubeum: Lienem ſubatrum. Pedali menſura majorem adhuc non vidimus Ab hoc noſtro Sauro aliquantulum diverſus eſt, qui *in rubro mari* reperitur, quem his verbis deſcribit Ælianus: Rubri maris Saurus (interpres reddit Lacertum) eſt, cujus magnitudo ei qui naſcitur apud nos, æqualis eſt virgatus, ſpectatur, lineis nimirum aureolis circumdatur à branchiis ad caudam pertinentibus, quas media argentea diſtinguunt: ore eſt hiante, maxilla inferior eminet in ſuperiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebræ ambiunt. Ab hac delineatione non omnino abhorret *peregrinus iſte piſcis*, ſupinè ſubviridis, prone caſtaneus, lineis ſive lituris, maculiſque orbiculatibus ſubviridibus decoratus. Rictum oris habet maximum, Lacertorum terreſtrium plane æmulum & validiſſimis dentibus inſtructum. Branchiarum opercula flaveſcunt, punctis referta ferrugineis. Pinna tergoris & branchiatum, & cauda ex ferrugineo rubent. Quæ vero in ventre ſunt, ejuſdem fere cum ventre ſunt coloris. In mari *vivit*, & cœnoſis locis delectatur. Carne *veſcitur*, nec à putridis abſtinet. Ariſtoteles inter gregales repoſuit: ſed cum in mari mediterraneo ſinguli capiantur, ſolivagos melius dixeris. tam rarò *capiuntur*, ut vix annis ſingulis Romæ in foro piſcario bis deni capti videantur. Inter piſces molli carne præditos Philotimus repoſuit; inter mollis & duræ medium, Galenus. Editur aſſas & frixus. Alexis apud Athenæum, branchiis exemptis, cæſis ſpinis, lotum atque inciſum, & laſere probè pulſatum, caſeo, ſale, & origano implendum eſſe docet.

Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 55.

Ælian. H. A. l. 2 c. 25.

Athen. Dipnoſ l.

Ælian. H. A. l. 11. c. 49.

Oppian. Hal. l. 2.

Galen de Alim. facult. l. 3.

PUNCTUM IX.

De Corace Rondeletii, Milvo ejuſdem, & Boopis rara ſpecie.

Tab. XXII. 1 2

Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 56

CORAX Rondeletii, Romæ nomine cum Lyra communi. *Capone* vulgò à capitis magnitudine dicitur. Piſcis eſt marinus, corporis forma Milvo Rondeletii ſimilis, aculeorum pinnarumque magnitudine diſcrepans. *Oſſa*, branchias integentia, cælata, in aculeos deſinunt. *Pinnæ* quæ ad branchias, minores quam in Hirundine Rondeletii, majores quam in Milvo ſunt, ex viridi nigricantes parte interiore, exteriore albeſcunt, cum maculis rubeſcentibus. *Dorſum* ex cæruleo nigricat, latera rubeſcunt. *Venter* lactei eſt coloris. *Caput* eſt magnum: locus inter oculos cœlatus. In dorſo *virgas* ex oſſiculis contextas, inſtar Cuculi habet: in eodem pinnas duas: prior eſt brevior, cum aculeis longioribus, acutioribuſque, poſterior longior cum longe minoribus aculeis. Linea ſimplex à capite ad caudam ducta eſt. Palato minus eſt flavo quam Milvus. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, *inteſtina* tenuia, *hepar* ex albo rubeſcens. Carne eſt, ſi Athænæum ſequimur, duriore: ſi Celſum, teneriore, dura tamen.

Aldrov. de Piſcib. l.2. c.57. Milvus Rondeletii, qui Gallis *Lucerna*, quod noctu luceat, piſcis eſt marinus corporis forma Corvo perſimilis, corpore magis rubro, *capite* minus lato, utrinque compreſſo. *Pinnarum* numero caudaque ſimilis, magnitudine & colore diſſidens. Quantum ad *colorem* attinet, parti pinnarum quæ ad branchias ſunt externæ, nullæ maculæ rubræ inſunt: interna ex viridi non nigricat, ſed pinnæ iſtæ partim flaveſcunt, partim nigricant. Linea à branchiis ad caudam ducta ſimplex non eſt, neque lævis ut in corvo: ſed ex acutis brevibuſque aculeis horret. Non ſquamis, ſed cute aſpera contegitur. *Partibus internis* Mullo imberbi ſimilis. Palatum parvum flavum eſt. Carne eſt dura & ſicca.

Tab. XIX. 6. Aldrov. de Piſcib. l.2. c.58. Boops ſpecies ita à Rondeletio deſcribitur: Rarus eſt piſcis, cujus nomen neque à piſcatoribus noſtris neque ab aliis potui unquam extorquere propter raritatem. Palmi majoris eſt longitudine, totus à ſquamis nudus, ore parvo, oculis valde magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam uſque continuam, cauda lata ſpiſſaque eſt. Ad branchias & in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis ſubſtantia, oculis Boopem refere.

ARTICULUS II.

De Piſcibus litoralibus Levibus planis.

PUNCTUM I.

De Paſſere Levi.

Tab. xxij. 7. 8 9. Aldrov. de Piſcib. l.2. c.47. Paſſer lævis, Auſonio *Plateſſa*, aliis *Pecten*, quod ejus pinnæ rectæ & parallelæ pectinis ſpeciem præ ſe ferant, Hollandis Scolle, dicitur. *Bina* eorum apud Gallos *genera*. *Unum*, quod communiter *Plya* vocatur, & magnitudine excellit. *Alterum*, quod alibi Carier, alibi, à quadrata corporis figura Quarrelet, *Quadratuli* nomen ſortitum eſt. Ætate tantummodo differre, à quibuſdam proditum; ex corporis forma, quæ Quadratulo magis quadrata, & pluribus maculis ruffis ſive ſubflavis, oſtendit Rondeletius. A Rhombis ſitu differunt. Si hos ita in latus componas, ut oculi in cœlum ſuſpiciat, & mentum deorſum verſus ſpectet, pars ſupina erit dextra, ſi Paſſerem ſimiliter conſtituas, ſupina pars erit læva. Ita *marinus* eſt, ut & dulcium quoque aquarum ſit ſtudioſiſſimus: In Oceano tamen numeroſior quam alibi reperitur. Juxta Livoniam ſunt pinguiſſimi, & inde vento indurati ad mediterranea exportantur. Saxatilibus Mneſitheus accenſet. Ovidius in herboſis. Oppianus [illegible] *degere* credit. Vadum, ubi piſcatorem ſenſit petere, terræ adhæreſcere, aquam, ne videatur, turbare, Alberti M. fide habemus. Carnem ejus mollem Philotimus dixit, ſicciorem Diocles, duram & probi ſucci Xenocrates, mediam Galenus. Optimi marini, qui etiam nigriores, ſecundum qui in ſtagnis albidiores & lutum reſipiſcentes, locum ſortiuntur, molliſſimi & inſipidi, qui in fluviis vixere. Nonnulli in cibum, cum jam putreſcere, & malè olere incipiunt ſumptos, alvum perturbare aſſerunt. Geſner. de Aquatilibus.

PUNCTUM II.

De Rhombo.

Rhombus piſcis, à figura quadrata, cujus latera omnia ſunt æqualia, anguli verò obliqui, nomen ſortitus eſt. Nonnullis ψῆττα dicitur, ut ex Plinio & Athenæo, qui Romanis Rhombum vocari teſtatur Græco nomine piſcem, qui aliis Græcis ψῆττα nuncupatur, colligimus. Duo ſunt ipſius *genera*, *Aculeatum* unum, *læve* alterum. *Illud* prona parte multos habet aculeos, circa caput, quod grandius & elatum eſt, & ab hoc caudam verſus maximè. Magni in Oceano & mari mediterraneo capiuntur, ideo forte Rhombus latior eſt patella Martiali. Rondeletius vidit, qui quinque cubitos longus erat, latus quatuor, ſpiſſus pedem. Optimos Adriaticus ſinus maximè circa Ravennam alit, & hos veterum exornaſſe menſas arbitratur Platina. Celebrantur & Attici circa Eleuſyniam, quos Lynceus Samius Pſettarum nomine dignatus eſt. Ei qui *verus eſſe* putarur, pinnæ & cauda in extrema rubeſcunt; Cætera eſt unicolor, ſubvirides, rotundis punctis ſtelluliſque undique plenis. Omnium *locorum* & temporum piſcis eſt. Ovidius in herba algoſa; Jovius circa pinguiorem terram extremoſque littorum margines verſari ſcribit, in fluviorum oſtiis frequentiſſime piſcibus inſidiantur. Voraces ſunt, & piſcium, cancrorum inprimis avidiſſimi. Abditi pinnas exertas movent, ſpecie vermiculorum. Terra, ſeu vado maris per hyemem condi, à Plinio ſub nomine pſettæ proditum. Tardiſſimè propter corporis latitudinem movenrur. Inter delicatiſſimos olim fuiſſe cibos, ex Horatio, & Juvenali poteſt colligi. Tempore Jovii, *Aquatilem Phaſianum* quidam appellare erat ſolitus Galenus inter piſces mollicarnes retulit, ſed aliter Xenocrati, & Villanovano viſum. Ille duræ eſſe carnis, & difficulter concoqui ait. Hic inter craſſos viſcidos excrementitios, repoſuit; niſi forte ſuperiores de lævi, cujus pulpa candida & preſſo quodam humore ſucculenta; hos de aculeato, qui revera durior, locuti ſint. Vivus impoſitus medetur lieni, ſi remittatur in mare, ſi Plinio credendum.

Marginal notes: Tab. xxij. 10. 11. 12. 13. Aldrov. de Piſcibus l.2.c. 48. — Plin. H. N. l. 9.c. 42.

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER II.

De Piſcibus, qui in mari & fluminibus degunt.

TITULUS I.

De Squamoſis.

CAPUT I.

De Salmone.

Tab. XXXI. 12. PISCIUM, qui in mare æque ac fluminibus degunt, *alii* quam longiſſimè à mari recurrunt, & ad fluviorum origines uſque penetrant, *alii* in marium proximis morantes, mox *id regrediuntur*. Utrorumque quidam ſunt *ſquamoſi*, alii *Laves*. Ex illis ſunt *Salmo*, *Lupus*, *Latus*, *Aloſa*, *Ziga*, *Albis-fluvii*, *Mugil*, *Capito Anadromus Geſneri*, *Caper*, *Sturio*, *Galeus Rhodius & Cataphractus*.

Plin. H. N. l. 9. c. 18. SALMONIS ſolus inter veteres Plinius mentionem facit. Auſonius hoc nomen adultæ ætatis ut Sarionis ſeu quod melius Farionis mediæ, & Salaris primæ impoſuit, illud tamen Truttæ convenit. Circa Rhenum & apud Helvetios æſtatis tempore ad Jacobi uſque feſtum vocatur, Salm / inde ob feſtum Andreæ Lachſi Lachs / nomine gaudet. Cum *Eſſoce Plinii* eundem, quod Georgio Agricolæ placet, vix credo, cum alibi enim ſuo nomine appellet, & per Eſſocem Lucium intelligere videatur. An *Anchorago Caſſiodori*, Caſſiodor. l. 12. Ep. 4. difficile dictu, nam à Rheno duntaxat venire ſcribit. Apud Græcos nullum invenio nomen, qui ait *Salangem*, cujus piſcis tanquam delicati mentionem facit Heſychius aut [illegible] vocari poſſe putant, ſuo judicio fruantur. *Deſcriptionem* ſi ſpectes. Piſcis eſt ſat magnus. Bicubitalis quidem ut plurimum eſt: apud Miſſenos tamen & Deſſaviæ à XXIV. libris ad XXXVI. accedit, in Helvetia circa Tigurum graviores capiuntur. Baſilea quinque aut ſex pedes longos dat, nec temere Cetaceum piſcem dici poſſe Bellonius reliquit. *Squamis* tegitur exiguis, & maculis ita notatus, ut totus ferè piſcis ſubruſſis & luteis notis inſignis videatur, quia verè in capite iis caret. ideo *frontem lubricum* Poëta dixit. *Os* habet amplum, & valde denticulatum; nam præter id quod maxillæ magnis & validis armatæ ſunt dentibus, palatum etiam quadruplici eorundem ordine munitur, linguaque hamatis dentibus horret. Hunc quadruplicem dentium ordinem Bellonius huic piſci præter aliorum fluviatilium morem, peculiarem eſſe ait, & cum ceraſte ſerpente communem: additque plures eſſe inferiori maxilla, quam in ſuperiori. *Tergus* colore fere eſt cæruleo, aut ex cæruleo, nigricat. *Oculi* magni ſunt. *Narium* foramina utrinque gemina: *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum opercula lata, & rotundis puniceis maculis plena ſunt. *Pinnæ* juxta eaſdem binæ, totidemque in dorſo, quarum prior in medio fere dorſo eſt, altera caudæ proxima, cutacea, carnoſaque. In *ventre* tres ſunt, binæ fere in medio, tertia à podice qui in imo ventre eſt. *Caudam* in unam latam, & rotundiuſculam pinnam deſinere Salvianus ait. Rondeletius vero bifidam eſſe reſtatur, indeque Salmonem jure [illegible] nominare poſſe putat. Quoad *internas partes*, *Cor* angulatum eſt, ventriculus oblongus & anguſtas, hepar in nullos lobos diviſum: rubrum Rondeletius tradit, Salvianus & Bellonius palleſcere dixerunt: huic veſicula fellis ex viridi nigricantis annexa eſt. *Splen* ex rubro nigricat. Alvus ipſi prodiga nutat, & opimato abdomine fluit venter. Geſnerus à faucibus patulis *duos* ſe obſervaſſa *meatus* ſcribit, deorſum protenſos, unum ad ventriculum, quem œſophagum vocant; alterum anonymum, (cujus uſum ignorat, quandoquidem nihil in eo reperit, niſi forte ruminat (inquit) hic piſcis & alimenti ſui partem ibi repoſitam habet) qui cute candida & tenui conſtat. De *Maris & fæminæ* differentia ita Aldrovandus. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 1. Fœminam à mare differre Rondeletius & Salvianus volunt, quod illa roſtrum habeat magis aduncum, hami modo, indeque vulgo in Gallia Beccard appellari. Bellonius verò dum dubitat, num ſit diverſa ſpecies: fœminam eſſe interea inſinuat, inquiens: Eſt & alius prægrandis Salmo (fœminam eſſe autumant) quem vulgus Gallicum ab ejus ore prægrandi Beccard vocare ſolet: alii à ferendis ovis *Bortiere* (Portiete fotte nimirum à pottando.)

Differtis à mare Salmone, quod labrum inferius in hami modum aduncum habeat. In ſuperiore enim labro foramen eſt ad palarum tendens, in quod hamus maxillæ inferioris ſe recipit, pixidarimque in tubi modum inſinuatur. Alii aliter de hac roſtri curvitate ſentiunt. Geſnerus teſtatur ſuos piſcatores in mare tantum incurvari inſigniter, in fœmina perparum. Rondeletius quoque mari recurvum eſſe ait, ſed fœminæ magis. Quidam vero eruditus in epiſt. ad Geſnerum, in qua de Albis fluvii piſcibus ad ipſum ſcribit utrumque ſexum id ceu quid præter naturam pati arbitrâtus inquit: Salmo in Mulda (hoc flumen ex Albi ingreſſus) ſi obſtaculum ſeu præcipitium aquæ juxta Deſſaviam, ſecundo ac tertio fruſtrà ſaltu ſuperare conatus fuerit, vadum petit, eoque in loco ſub lapidibus & ſaxis deliteſcens, emaciatur, & contabeſcens maculis ruffi ſeu ænei coloris impletur & roſtrum inflectit in magnum hamum, eo quidem majorem quo diutius manſerit. Verum tamen credit vir ille doctus idem ei tandem contingere, etiam ſi obſtaculis omnibus ſuperatis ad ſummas fluviorum partes eluctatus fuerit. Ex roſtri itaque curvitate ſexus non ſatis tutò diſtinguetur, tutiſſime vero ex ovis. Addit Bellonius fœminam crebrioribus mare, iiſque ſubrubris & rufis orbiculis in cute variegari: atque in Lepradis (de quo ſuo loco diximus) modum multis coloribus ſugillari. *Marinus* magis quàm fluviatilis piſcis eſt. Nam & in iis duntaxat fluminibus quæ in mare ſe exonerant reperitur: & obſervatione notum eſt, ſi ſupra annum in eis perſeveraverint, inſipidos fieri; ſi diutius, poſt annum ſecundum ceu ſideratos interire. Obſervatus in Albi adeò tabidus, ut exanguis & nullis ferè inteſtinis appareret; nati vero ex eo piſciculi, nec longiores nec craſſiores digito evaſere, quamdiu ibi vel juxta ſtagnantibus aquis immorabantur. Uberrima eorum in Bothnico mari verſus Lappones captura, circa ſolſtitium in extremis littoribus circa Thornam tanta magnitudo capitur, ut fortiſſima retia pondere ſuo rumpant. Apud Veſtrogothos quoque, in provincia Vermelandia, in qua dulcium aquarum locus certum millibus paſſuum in longitudine, & quadraginta latitudine patet, magna Salmonum eſt copia.

In Albi quoque, Viſtula, Duna, Multavia, Sala, Mulda apud Miſenos habentur. Rhenus & Moſella gratiſſimos alunt. Minus commundati quos Scaldis, Thameſis, Garumna, Sequana, & Ligeris excepere. In Rhodano, qui capi exiſtimant, falluntur. [Rondelet. de Piſcib. l. 22 c. 17.] Hoc præter Rondeletium & Scaliger Pater prodidit. In Occidentalis quoque Indiæ fluminibus numeroſiſſimi capiuntur. *Cibum* ipſi Salvianus piſciculos tribuit. Alii ante XXV. Julii pediculis aquaticis veſci; à partu obvios piſciculos comedere, eoſdemque in ventre repertos, prodidere. Nonnullis in diſſecto ſpiſſus quidam humor, ſubflavus, & lapillus candidus, viſus. Quidam in majoribus nihil unquam, in parvis neſcio quid reperiri tradunt, illos ſola aquæ turbidiore victitare opinantur. *Vita* eſt tenaciſſimæ, ſub uno corde pulſante, recenter captorum indicio, plures in fruſta diſſecti à piſcatoribus venduntur. Robertus verò Conſtantinus, exenterati, aquoſa ſanie aſperſum, ultra diem vivere vidit. De *Partu* proditum, per autumnum & hyemem, ad veris interdum initia, in fluviis, & minoribus rivis lubentius parere. An & in Oceano nemo tradidit. Scrobs excavatur. Ova piſorum magnitudine fœmina ponit: mas rore genitali irrigat. Ova paulatim augeſcunt, & ſpiritu vitali inflata, ultro per aquam deferuntur, & Salmulos producunt. Salmulos mares aliquando genitura plenos reperiri, & cum fœminis adultis coire, eorumque ova rigare, cum in Salmulis fœminis nulla ova reperiantur, admiratione dignum eſt. De eorum *Saltu* ita Geſnerus: Muldam flumen præ cæteris diligit Salmo, & (ut quidam putant) ab aqua Albis fluvii qua cum permixta in mare ſe exonerat, diſcernit. Itaque plurimi eo in loco, ubi Mulda in Albim influit (Deſſaviam vocant, quod oppidum eſt Principum Anhaltinorum) capiuntur, hoc modo: Ad Muldæ in Albim ingreſſum Principes vallum ſive obſtaculum quoddam excitarunt, ut ita redundans aqua ad molendina reverteretur, octo cubitis aliquando altius: vallo graves & magnas arbores impoſuerunt, & perticis magnis intus cancellarunt, ne Salmo tranſiliat. Inter perticas alicubi naſſæ ſunt collocatæ. Hunc locum cum attigerit Salmo, qui per Albim aſcendit, ſaltu adverſus aquæ præcipitium ſe proripit in altum, ubi vel in naſſam incidit, & capitur, vel arborem perticaſve contigit, indeque violenter in Muldam ſe trajicit. Hoc ſi prima vice non ſucceſſerit, ſecundo etiam tertioque experitur, & ſi ne tum quidem tranſilire aut aſſequi altitudinem valli potuerit, vadum petit, inibique ſub ſaxis deliteſcens emaciatur ac contabeſcit. Si tamen flumen Albis augeatur & creſcat, adverſus illud ſubinde fontium & originis cupidus aſcendit, parit, & conſumptus tandem macie ac ſiccitate moritur. Adeò verò nativus huic piſci ſaltus eſt: ut Salmunculi etiam, ſi in vaſe aliquo venales cum aliis permixti in aqua fuerint, aqua eis adempta exiliant, unde & ab aliis piſcibus dignoſcuntur. Alii ſaltus cauſam in Robur, quidā in Hirundines, à quibus menſe Junio & Julio infeſtantur, nonnulli in loca abrupta conſcendendi libidem, conjiciunt, quod apud Hectorem Boëthium invenies. Singularem *in cibis* habent gratiam, ita ut omnibus piſcibus præferantur, ſuavitatem ſi ſpectes. Habenda tamen ætatis, loci, & temporis

anni ratio eſt. Salmuneuli, qui ſex vel ſeptem digitos non exeedunt, Aprili & Majo in diliciis habentur: adulti, tenuiores in fluviis evadunt, ſi ea non longè ſubiere. Moderati tum exerciti, ſi longius progreſſi ſunt, nimio labore tabeſcunt. Plinius Aquitanicis palmam detulit, Rhenanis Albertus, qui menſe Majo ſuaviſſimè eduntur. Miſeni poſt Pentecoſten placent. Partui vicini, cum & roſtrum curvatur, & maculas æreì coloris gerunt, damnatur. Salitos & infumatos bona Europæ pars diſtrahit.

*Plin. H. N. l. 9. c. 18.

N. Icon. Salmonis Salviani ad Tab. 31.

CAPUT II.

De Lupo & Lato.

Tab. XXIII. 3. 4. Aldrov. de Piſcib. l. 4 c. 2.

QUem Latine à voracitate *Lupum* vocant, Lucill. Catillonem vocavit, is Græcis λάβραξ aut παρὰ τὸ λαβρεύεσθαι, ut Athenæus author eſt, ab ipſa vehementia: aut quaſi λίαν βορός. valde vorax, ut Euſtathio placet, vel διὰ τὸ ἀνοίγειν αὐτῷ τὸ στόμα, ἢ ἀθρόως ἢ ταχέως ἐσθίειν *quod illi os hiet, & repente cumque impetu avide voret*, ut Suidas vult, dicitur. Nec *Lucium* eſſe, quod Philelphus voluit, quod hic in fluviis & lacubus degat; nec *Sturionem*, quod Volaterranus & Poggius Florentinus tradidere, quod hic ſquamis careat, nec carnivorus ſit; nec *Laccìam* ſeu *Cæpam*, quod hæc dentibus diſtituatur, certum eſt. Piſcis eſt ſquamoſus, ſquammæ argenteæ ſunt, mediocres, & ſerratæ, quæque carni & inter ſe validiſſimè cohærent. *Roſtrum* habet oblongiuſculum, *Os* cum hiat valde patulum. *Linguam* oblongam, ſi *Athenæo ex Ariſtotali fides, oſſeam, & adhærentem. De *dentibus* non conveniunt ſcriptores. Carere Maſſarius, & Rondeletius, quòd ob oris magnitudinem facile prædam devoret, tradiderunt; tenues confuſo ordine undecunque Bellonius poſuit, plurimos, tenuiſſimos, multiplici ac vario ordine diſpoſitos, pectinum inſtar, quibus lanarii utuntur, Salvianus. *Oculi* ſunt magni. *Branchiæ* utrimque quaternæ. Harum operculum duobus oſſibus conſtat, quorum ſuperius poſtrema ſui parte ſquamatim committitur. A ſummis branchiis per utrumque latus linea fere recta ad caudam ducitur. *Pinnas* Ariſtotele teſte, binas habet parte prona, totidemque ſupina. Quæ prona parte capiti proxima eſt, octo vel novem acutis & inæqualibus aculeis tenui membrana colligatis horret: altera unico tantum. Contra ſupina parte caudæ vicina aculeos habet ternos. *Cauda* in unicam pinnam degenerat. In parvulo, ut diximus, nigræ apparent *maculæ*, quæ in paullo adultiore prorſus deliteſcunt, Grandiuſculus enim argenteus eſt, dorſo tamen paullo minus quam ventre candido. Locus etiam *colorem* mutat, nam qui in mari capitur, ex cæruleo candicat, in oſtiis fluviorum, totus albus eſt. *Carnem* habet ſecundum Iovium lacteam, ſecundum Bellonium rubeſcentem, ſeu is diverſæ ſpeciei, ſive Oceanus aliquid mutat. *Cor* triquetrum, ut Athenæus ait: *ventriculum* amplum, & longum: appendices binas maximè conſpicuas, *jecur* ſubflavum, in duos lobos diviſum, quorum dextro fellis veſica committitur; *Lienem* rubrum & longum, *inteſtina* lata nec multis complicata anfractibus: *folliculum* plurimo aëre tumidum, ſpinæ dorſi validiſſimè annexum. Bellonius è puſillo *magnum* ac cetaceum, Salmonis more vadere ſolere teſtatur, ut ex Oceano libras quindecim nonnunquam pendere viſus ſit. Salvianus ad viginti libras, aliquando excreſcere obſervavit.

Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 2. Athen. Dipnoſ. 7.

Quomodo Columella quoſdam ſine macula, varios alios faciat; & quid Plinius per ſuum Lanatum, intelligat, facilè hinc colligi poteſt. Ita marinum eſſe piſcem, ut & μιξοθαλάσσιας, & oſtia fluviorum non refugiat, Galenus præter Oppianum author eſt. Sed & in dulcibus, Letho nempe Lybiæ circa Berenicem fluvin naſci, Athæneus memorat: nihil de Columella, qui Velinum, Sabatinum, Vulſinenſem, & Ciminum, eoſdem procreare inuere videtur, dicam: ſecus n. inſequenti ſentire creditur capite. In dulci portu quem Phaharium vocant, longè majores vulgaribus reperias, apud Miletum quoque prægrandes & plurimos, ut apud Ariſtophanis Scholiaſtem & Suidam legimus. Archeſtratus apud Athenæum ἀκανθίας vocavit. Solet & mediæ cryptum penetrare ſaburræ. Qui in fluviis capitur, *Lanæ* à Martiale nomen accepit, & expreſsè de iis Plinius. In Lupis in amne capti præferuntur. In Tyberi amne inter duos pontes tanti precii, ut Philippus, apud hoſpitem Caſſino in oppido, authore Columella Lupum ſibi in cœna appoſitum guſtabundus expuerit, dicens: Peream niſi piſcem putavi. quaſi innueret, ſolos Tyberinos lupos piſcis nomine dignos eſſe. Lucillius iſti Catillonis quaſi Catillorum liguritoris nomen, teſte Macrobio, impoſuit. Solet enim cloacas ſubire, & obvia quæque devorare. In India exundantibus in agros fluviis, in planis camporum vagantur, & ab aqua deſtituti prædæ ſunt. *Veſcuntur* carnibus præcipuè, nec piſcibus, vel corruptiſſimis eſcis parcit. In exenterati ventre ſerpens aliquando inventus eſt. Tangit & algam, & ſtercora: Ἀλλ' ὅμων ἰχθῦς Oppianus vocat. Iis maximè locis qua flumina in mare exeunt, ova *parit* æſtate & hyeme, ideo alicubi bis idque inter fuſaneos ſolus facere creditur, ſed poſterior partus infirmiorum. Sublimes *natant*. Athenæo ſunt μονήρεις ſolivagi, Ariſtoteli χύται, fuſiles ſeu fuſanei. Mugilum, Luporumque capturam uno retis jactu centũ aureis coronis veniſſe,

Colu. mell. R. R. l. 18. l. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Galen. Alim. l. 3. Oppian. Halieut. l. 1. Columella R. R. l. 8. c. 16.

Colum. R. R. l. 8. c. 16. Varro R. R. l. 3. c. 3. Iuven. Satyra 5. Ælian. H. A. l. 16 c. 12. Ariſt. H. A. l. 5. c. 10 Ariſt. H. A. l. 6. c. 17. Idem l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Ariſt. H. A. l. 5. c. 2. Plin. H. N. l. 32. c. 2. Oppian. Halieut. l. Plutarch. l. utra animal.

Rondeletius oculatus teſtis eſt. *Solertia & ingenio* non diſtirui, docileſque ſequentia docebunt. Rete circumdati harenas arant cauda, atque ita conditum tranſeunt rete. Et quamvis minus in providendo ſolertiæ quàm mugiles habeant; magnum tamen robur in pœnitendo habent. Nam ut hæſere in hamo, laxant vulnera, donec excidant inſidiæ, quod præter Plinium, Oppianus, Ovidius & Plutarchus tradidere. In Eloro amne tam manſuetos eſſe, ut è manibus porrigentium cibum capiant, Nymphodorus author eſt. Et quia lapidem in capite hyeme ſibi inſenſiſſimum ſe habere ſentiunt; ideò in abditos ſe tum gurgites demergunt, qui in ſublimi natant, frigore congelati moriuntur.

Ariſt. H. A. l. 3. Plin. H. N. l. 9. c. 70. Plin. H. N. l. 9. c. 62.

Cur inter alios piſces cum Mugile, Salpa & Chromide *clariſſime audire*, poſt Ariſtotelem Plinius ſcribat, & in vado vivere addat, neſcio, niſi fortè ſublimem natatum in cauſa ponat. *Capiuntur* ſæpenumero dormientes fuſcina. *Inimicitias* cum Mugile & Squillis gerunt: Caudam illi prærodere Nigidius apud Plinium author eſt. Pugnantes invicem ſæpè Puteolis, præſente Beſſarione, Perottus vidit. Statis tamen menſibus concordes ſunt, & in unum gregem, ſi abundè cibarii, coeunt. Ab his cornu quod fronte exit, punctis interimitur, quem Oppianus & Ælianus deſcripſere: Magni olim apud Romanos opſophagos æſtimii erant. Plinius poſt Elopen & Acipenſerem præcipuam iis & Aſellis authoritatem tradit. Archeſtratus Mileſium [illegible] & quidem [illegible] vocat, & Tripatinum ſummam cœnarum luxuriam ingrediebatur. Sed maximi, lactes, cerebrum & epar fiebant. Illo Eliogabalus ruſticos in mediterraneis pavit. Hujus gratia, Hermæus Ægyptius piſcium inſtitur, non niſi exenteratum vendebat. *Carnis qualitas* non niſi loci, temporis, & Ætatis ratione habita, definiri poteſt. *Locus* ſi ſpectetur, in mari puro qui ſunt, boni ſunt Hiceſio ſucci, ſed pauci nutrimenti, ſanguinem conſiſtentia tenuiorem gignunt, & diutiſſimè citra putredinem, inprimis ſi nive circumdentur, ſervantur. Inter duos pontes Romæ capti, ob vitioſam aquam, graviter olent, & facilè putredinem concipiunt. Illaudati, qui in piſcinis habentur. *Tempus* ſi reſpicias, deteriores ſunt dum in utero habent: ſumma hyeme & Januario captis gratia, niſi fortè nimio exercitio ſoliditatem carnis ac quiſiverint. *Lanatas* Plinius dixit, ſi ventrem attenderis quo mollitie & pinguedine blandiuntur. *Ætatis* ratione, tenelli ſuaves & ſtomacho grati ſunt, copioſè nutriunt, & facilè per curpus deſcendunt: mediocres optimo ſe commendant callo. Apparatum alibi vide. Ægris in albo jure aut ex aceto optimè elixantur. An quod [illegible], à Pythagora rejecti fuerint, dubito, Plutarchus certè poſtquam ſic ſentientium ſententiam expoſuiſſet, patrocinari ipſis videtur. De *uſu in Medicina* pauca occurrunt. Tantæ eſt, ſi Marcello credimus, adverſus ſtrumas efficaciæ, ut ad quamlibet corporis partem admotus, earum vitium perſanet. Lapilli capitis dolorem levare, Euporiſt. author tradidit.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

LATUS, inter Nili piſces à Strabone numeratur. Eſſe & marinum Archeſtratus apud Athenæum prodidit. Candidiſſimus eſt ducentarum ſæpe librarum magnitudine, & quovis modo paratus ſuaviſſimus. Rondeletius pro eo, Coracino ac Umbræ ſimillimum ſubſtituit. Tarentinus *Latili* piſcis meminit.

Strabo. Georg. l. 25.

CAPUT III.

De Aloſa, & Ziga Albis fluvii.

ALoſa nomen, huic de quo jam acturi ſumus piſci, poſt Strabonem Anſonius ex vulgari impoſuit, Gregorius Tiphernas in Strabone, & Theodorus Gaza in Ariſtotele, [illegible] quam moderni Græci [illegible], fortè quod ſpinis ſeu aculeis aliquando ſoleat inhorreſcere, ejus nomine dunarunt. Rondeletius Archippo & Mneſimacho [illegible] appellari tradir; quam tamen à Thriſſa diverſam, ut Triſſam cum Trichide eandem, Geſnerus, *varium* ut Panthera & Pavo Ariſtoteles facit. Nec *Lupus* eſt, quod Platina voluit; quod hic Mugili caudam prærodat, illam edentulam ſciamus; nec *Clupea*, piſcis magnus, qui creſcente luna albus eſt, decreſcente nigreſcit, corpore minimum aucto à propriis ſpinis interimitur, in Areni Galliæ fluvio naſcitur, in capite lapidem grano ſimilem, qui ad quartanas ſiniſtro lateri decreſcente luna alligatus facit, & Attilem Padi, venam quandam in faucibus ejus mira cupiditate appetens, morſu exanimat, ob rationem eandem. Univerſi corporis figura, ſi cum latitudine conferatur, oblongiuſcula apparet, & in latera ita compreſſa, ut imus venter, rectâ lineâ præacutis aculeis & conſtructâ, & propterea non asperâ ſolum, ſed ſerræ etiam modo ſecante (ſi adverſa deducatur manus) terminetur, *Spinis* ſive *ariſtis* etiam ſcatet innumeris, & inter veſcendum admodum moleſtis; quod cum Trichidibus quoque commune haber, unde Albertus, & Murmellius latinum ejus nomen Ariſtoſium ſive Ariſtoſum confinxerunt. *Caput* habet in latera valde compreſſum, *roſtrum* acutum. *Os* cum maximè hiat, admodum patulum, edentulum, atque omnis aſperitatis expers. *Branchia* utrinque quaterne. *Squamis* tegitur magnis, tenuibus & facilè deciduis. In capite ſupra oculos, utrinque veluti gemmæ ſmaragdinæ relucent. *Lingua* nigricat, ſuperiores mandibulæ deurſum prominent. *Ventre* & lateribus argentum æmulatur. *Dorſo* verò & capitis vertice ex albo flaveſcit.

Tab. XXVII. 3. 4. Strabo. Georg. l. 15.

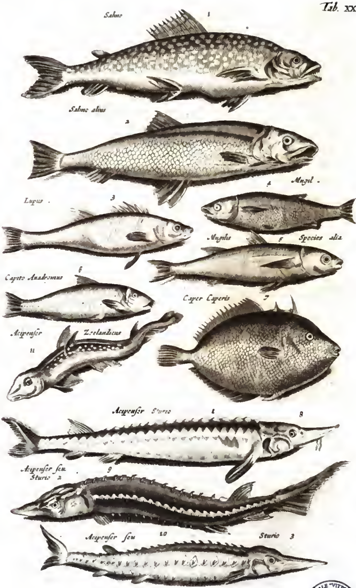
Ariſtot. H. A.

Plin. H. N. l. 4. c. 4.

Romæ

Digitized by Google

Tab. XXIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

Strabo Georg. l. 15.

Romæ cum maximè aucta bipedalem menſuram non ſuperat. *Marinus* eſt piſcis, ſed ex mari ineunte vere cum in utero habet, ſubintrat, inchoante æſtate revertitur. In Tyberim delapſæ ſtrigoſæ ſunt, & quadam marine ſalſuginis ariditate parum amabiles, paucorum dierum mora, Tyberinis undis pingueſcunt. Laudatas Arnus & Umbro in Hetruria, Lyris & Vulturnus in Campania præbent. Galliæ & Hiſpaniæ flumina maximas, Moſa in Hollandia ſuaviſſimas. In Aquitania ob frequentiam *plebis obſonium* Auſonius vocat. In Atverniæ fluvio juxta Marignenſium oppidum, ſupra mille ducentas uno retis jactu capi, Rondeletius author eſt. In Euripo reperiri negat Ariſtoteles. Burdigalæ & Lugduni ſecculentiores quàm Maſſiliæ venduntur. *Pariunt* in fine æſtatis in mari. Athenæus [illegible] Thriſſas dixit, Oppiano, alternant vias Ponti curruntquè per æquora, Hoſpitium mutant ſemper, Pontoque vagantur. Figulus veris adventum Moſellanis nunciare, & menſe Majo tonitrubus, adcò terreri, ut plurimæ in ripa exanimatæ reperiantur, ſcribit.

Oppian. Hal. l. 2.

Ælian. H. A. l. 6. c. 32. Porphyr. [illegible] l. 3. Auſon.

In Arverniæ Oppido Maringneſio ad teſtudinis ſonos ad nataſſe, & ſaltaſſe Rondeletius vidit, quod & de Thriſſis Æliano & Porphyrio proditum, nec de mendo in Athænæo, qui Trichidi hoc quicquid eſt adſcribit, dubitandum eſt. In nullo apud Veteres fuiſſe *precio*, Auſonius teſtatur. Poſtquàm pingues evaſere, ſuccum mediocriter bonum, & qui facilè diſtribuitur gignunt: ſed quia glutinoſioris alimenti excrementa non facilè atteruntur, idcò ab ipſis exhalationibus, intempeſtiva ſomnolentia inducitur, & ſitis excitarur. In piſculariis Bavarorum legibus, teſte Geſnero, interdicitur, ne duobus palmis vel ſeptem digitis, propter ariſtarum & parvitatem & multitudinem capiantur. Vida prudentiſſimum, quod non niſi obeſus, maximeque idoneo tempore, cum eſu carnium interdicitur, appareat, dixit.

Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 5.

ZIGA Albis fluvii, qui & *Goldtfiſch* ab aureo circa caput colore dicitur, ſic à Kentmanno deſcribitur: Zige piſcis eſt tenuis & ſiccus, paucæ carnis: colore pulchro, argenteo, dorſo tamen ſubfuſco, oblongus eſt, non ita latus, ut ſolent eſſe piſces Goldfiſch dicti, qui in Marchia capiuntur: longitudo enim ejus ad latitudinem quintupla eſt. *Caput* ejus ſi foris aſpicias, Harengi capiti non diſſimile eſt, niſi quod in parte ſuperiore oris ſciſſuram habet. *Lingua* ejus parva, quæ colore nigricat. *Dentes* utrinque ad latera in faucibus, mandibulis duabus duri adnati: ſicut in ejuſdem fluminis piſcibus (de Capitonum fluviatilium genere) Jeſeno & Dibelo, ut vulgo nominant. *Caput* & oculi ad aureum colorem, pauco viridi permixtum, accedunt. In ſummis lateribus utrinque maculæ quaternæ nigræ digeruntur, quarum prima ad ſummas branchias, ultima paulò ſub initio pinnæ dorſi. Ex Oceano in Albim *ſubit* hic piſcis & paulatim conſumitur ac deficit. *Capitur* ut plurimum in hoc flumine, à feſto Penteeoſtes uſque ad Divi Johannis diem quo tempore Sturio migrat.

A Sturione enim è mari in Albim pellitur. Quanquam autem ad velocitatem & fugam præ omnibus in Albi piſcibus, comparatus ſit; mollis eſt tamen & quam primum ex aqua in aërem ſubductus perit. Maximi hujus generis in Albi apud nos (Miſenos) duabus cum dimidia libris (ſedecim unciarum) ad tres cum dimidia (quod tamen rarum eſt) perveniunt. Sive *aſſus ſive elixus*, non boni ſaporis eſt. Si tamen præparatum, ſale intus aſpergas, tum in fumo aut ſole leviter ſicces, & ita butyro innunctum ſuper craticula aſſes, melius (ut in hoc genere) ſapit. Et quoniam aridi hi piſces ſunt, ſunt qui in aqua elixant, deinde exemptos condunt jure è butyro, zinzibere, aqua & modico aceti, ſicuti etiam alios quoſdam piſces ſiccatos condire ſolent, ut Truttas, Thymallos, Lucios, & Cyprinos latos. Quomodocunque paretur, nullus tamen in Albi piſcis æque ferini aut viroſi ſaporis eſt, & à quo etiam nomen ei impoſitum conjicio, ut Zige, id eſt, Hircus dicatur, hircum enim præſertim inſolatus, olet. Capitur & in lacu Severinenſi Aloſam Geſnerus credidit, metuo ne perperam.

CAPUT IV.

De Mugilibus.

Tab. XXIII. 4. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 6.

HIſtoriam Mugilum, nomenclaturarum diverſitas obſcuram facit [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], que apud Ariſtotel & Athænæum, ex Hiceſio, Dorione, Eutydemo, Polemone invenies, præcipuæ ſunt [illegible]. Ariſtoteli & generis & ſpeciei nomen eſt. Hiceſius ſpeciei, Dorion generis duntaxat mentionem fecit, & in *marinum & fluviatilem*, illum iterum in *Cephalum* & *Neſtin*, diviſit. Appellationem [illegible], ſeu telo, belli Perſici tempore invento, ſortitus eſt, quod eo teli modo in anum immiſſo apud Athenienſes publicè adulteri pœnas luerent. *Leuciſcis* ſeu Alburnis & Albulis ab albo colore nomen impoſitum eſt, perperam [illegible] dicuntur; Galeno ſunt fluviatiles, [illegible] generis quidem nomen eſt: ſed quia [illegible] nomen obtinuit, nec id omnibus magnum, non omnibus etiam competet, niſi fortè ideò dictum eſſe putes, quod in metu capite abſcondito totum ſe occultari credat. Ariſtoteli, ſanè aliquando peculiaris & *unica Mugilum ſpecies eſt*: aliquando *duas* ſub ſe *ſpecies* complectitur: nec fortè malè Mugiles mari-

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 11.
Ariſtot. H. H. l. 8. c. 2.
Galen. de Alim. facult. l. 3.
Ariſtot. H. A. l. 9. c. 17.
Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.

marinos in Cephalos & νῆστις diſtinxeris. Νῆστις epithetum eſt omnibus Mugilibus commune, quod omnibus carnibus abſtineant. Περαίας ſpeciei nomen eſt, ſed ſpeciem Cephali alteram, quæ muco ſuo vivit Epithetum, & idem cum μυξίνῳ videtur. *Sargus* ſeu ut apud Ariſtotelem σαργῖνος, quid ſit, dubitatur, Rondeletius eundem cum νήστει ſeu jejuno facit, Aldrovandus diſcernit. *Chelones* cum Bacchis Hiceſio iidem, & Plinius Banchos inter Mugiles recenſet, ſed cum Myxone eoſdem facit. Rondeletius Bacchum quintam quandam ſpeciem Hiceſio eſſe, inſinuat. Σφηνίς. Salviano cuneatus, Geſnero Cunealius, quod σφηνοειδὴς e τετράγωνος *gracilis & quadratus ſit*, ita dictus, à ſolo Eutydemo inter Mugiles reponitur. Alii σφηκίας legunt, ut à σφὴξ veſpa, non σφὴν cuneo., iſti piſces dicti fuerint. Δακτυλεὺς. nomine Salvianus minorem aliquem in eodem genere ab Eutydemo poni putat, alii διδακτύλους. ſed perperam legunt, cum duos in latitudine digitos non excedat: nec alii fortè fuerint, quàm quos Padi accolæ Caniſtrellos, quod in Caniſtris vænales ferri ſoleant, vocant.

Plin. H. N. l. 32. c. 7.

Cephalinus quibuſdam cum Blæpſia, teſte Dorione idem, niſi mendum ſit, & pro Blæpſia βλέψια, quod idem quod μύξα, ut Galenus ſcribit ſignificat, legi debeat, & ſic Cephalinus inter ſpecies Neſtium numeretur.

Galen. de uſu part. l. 8. c. 6.

Platarum nomen Ceſtreis à quibuſdam imponitur, ſi Polemoni libro de fluminibus Siciliæ credimus. Actum de illis in capite de Murænis. *Species* Mugilum ſeu Ceſtriorum ſunt quinque, apud Ariſtotelem, *Ceſtreas* nempe propriè dictus, *Cephalus* cognomento Chelon ſeu Labeo, *Cephalus pereas*, ſive tranſlitoranus, *Sargus* ſive *Sargo*, & *Myxo* ſeu *Muco*. *Caput* nonnullis eſt magnum & depreſſum, *roſtrum* breve ac retuſum, ut Capitonibus, aliis minus & rotundius, roſtrum magis extentum & acutius, ut Cheloni. *Os* omnibus parvum, rotundiuſculum & edentulum. *Squammis* omnes teguntur. Ceſtreus magnas & eas habet, quæ numiſmatis ſpeciem mentiuntur. *Pinnas* utrinque binas gerunt, illos ſi excipias, quos lacus Siphâtum gignit, quibus teſte Ariſtotele, una tantum utrinque eſt, & ſupinis carent. Præter binas illas pinnas, quæ utrimque conſiſtunt, unam habent ab ano; in dorſo duas, quarum altera aculeata eſt, altera aculeis caret; ad caudam ſpectans. Omnes à branchiis *lineas* aliquot ſuobſcuras ad caudam deductas habere, videntur, etſi haud æquè in omnibus ſint conſpicuæ. *Dorſo* ſunt ſubnigro: *ventre* vero candido. *Ventriculus* teſte Ariſtotele carnoſus eſt: cui parte altera plures appendices exeunt: altera una tantum, ut idem ait. Rondeletius longè alium eſſe ſcribit quam in carnivoris piſcibus, denſum nempe & carnoſum inſtar ventriculi avium, foris planum, intus rugoſum, figura verticilli vitrei, quod mulieres fuſis appendunt. *Inteſtina* quoque craſſa ſunt, pinguiaque & ingyros acta; in quibus ſplen latet, ut idem obſervavit, & ſub pinna locum aëte plenum reperit. Hepar pallet, parvum, & tanquam manu ventriculum amplectens. *Fel* ruſum ſive flavum, aqueæ conſiſtentiæ. *Ceſtreo* ejuſdem Rondel. hepar ex albo rubeſcit: caro mollior, laxior, minus candida, minuſque pinguis quam Cephalo, additque gulam habere, ventriculum in longam appendicem deſinere, ſemper inanem eſſe, uti & inteſtina. Lapis quem Ceſtreus in capite gerit, *Echinus* & *Sphondylus*, ab echinata ſpecie dicitur. Lineæ quæ à branchiis ad caudam ducuntur, Cephalo breviores ſunt. *Chelon* ſive Labeo nigricantes à capite ad caudam æqualibus ſpaciis diſtantes protenſas habet. Habet & labra craſſa, ſpiſſa, prominentia, unde χείλων. *Labeonis* nomen. Capite eſt paulo minore quàm Cephalus, oculis prominentioribus, ſine pellicula illa concreta. quam veluti palpebram habet in capite. Marinos piſces eſſe nullum dubium, ſed an omnes fluvios & ſtagna ſubeant, incertum. Capitonum alius tranſlittoranus Ariſtoteli, quaſi in alto mari degat. Galenus in ſtagnis quoque naſci ſcribit. Ut ut ſit, Ceſtreum propriè dictum eſſe judico, qui longius à mari, ut in Niſum ita in alios fluvios recedit. Cephali in ejuſdem vicinia, propter dulcem aquam & limum morantur. Etſi autem aquas ament, ab imbribus tamen adeò vehementer læduntur, ut *viſum* amittant, ut Ariſtoteles prodidit. Cephaloni inprimis oculi per hyemem albeſcunt: ipſe tum & macer & cœcus, quod in Nauplo terræ Argivæ agro accidit, capitur: inprimis, ſi hyems aſperrima fuerit.

Ariſtot. H. A. l. 6. c. 13. Ariſt. de part. l. 4. c. 13.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2.

Strabo Georg. l. 15.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 19.

Marinos à fluviatilibus, ſpinarum numero & quantitate diſtinxit Galenus, plures his & minores innuens: certius indicium ſapor ipſe ſuppeditat. Acriorem & pinguedinis expertem Cephalum dicunt qui præſtantior.

De *Cibo* non convenit inter authores. Carne abſtinere Ariſtoteles tradit, vivente duntaxat Oppianus & Ælianus. Idem Ceſtreum alga & limo veſci ſcripſit. Guloſus autem maximè eſt & inſatiabilis, ideò in proverbium abiit, aviditas ſæpe tanta, ut cauda verberando excutiat cibos.

Ælian. H. A. l. 1. c. 3. Oppian. Hal. cut. l.

Tanta iiſdem ſalacitas, ut in Phœnice & Narbonenſi provincia, coitus tempore è variis marem linea longinqua per os ad branchias religata emiſſum in mare eundemque linea retractum, fœminæ ſequantur ad littus, rurſuſque fœminam mares partes tempore.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

De ipſorum *Generatione* ita *Aldrovandus*. Quod ad ortum generationemque eorum per-

pertinet: ſcribit *Ariſtoteles* eſſe qui omnes ſponte oriri opinentur, quorum opinionem refellit, quoniam unicum tantum eorum genus ſit, quod non coitu, ſed ex limo arenave enaſcatur: cæterorum veræ fœminæ ova, mares ſemen genitale habeant. Pariunt autem eodem teſte ſemel anno: ſed an eodem omnes tempore, difficulter ex ipſo colligas; alias enim Capitonem vere parere tradit ultimum, quoniam noviſſimè ejus fœtus appareat: alias omnes Decembri menſe graveſcere ait, tricenisque diebus gerere, & in iis Capitonem quoque enumerat, alias Ceſtreos ait inter primos partum accelerare, parere hyeme, locis iis maxime quà flumina exeunt, dum uterum ferunt, præcipue graviter laborare, ideoque fieri, ut tunc potiſſimum ruant in terram ac excidant: feriri porro gravi ſtimulo agitatos in terram, atque omnino in temporis motu perpetuo incitari, donec pariant, ſed requieſcere à partu continuò.

De *Ingenio* & aliis hoc habe. Tam veloces eſſe, ut jejuni transverſa navigia ſuperjactent, & ubi diſpoſitas piſcatorum ſenſere inſidias, retia ſupervolent, ut veluti ſagittæ arcu emiſſæ videantur. Curvos hamos habere ſuſpectos, ideò poſtquam diu circumnatavere, cauda prius eſcam percellere, & quod avulſerunt deglutire, mox ore in anguſtum collecto, ſummis tantùm labris ac vellicatim eſcas ſtringere. Irritati, in ſublime feruntur, & effugia quærunt; ſi aberravere, quieſcunt, & necem proſtrati expectant. *Uſum in Cibis* quod attinet, Hiceſius omnes Leuciſcos & Mugiles boni ſucci eſſe, facilè excerni, nec multum alere, ſcribit, nempe ſi mari puro capti ſunt: Nam qui in cœnoſis locis, quales tum illi, qui in Etruria in Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferuntur, tum hi, quos Paduſæ atque ipſi luculenti Foſſæ Clodiæ canales viſcere prætenero, Ferrarienſibus & Venetis copioſiſſimè præbent, pinguedinem humanæ naturæ infeſtiſſimam habent. Ariſtoteles in fluentis & lacubus, quod pinguiores fiant, præſtare dixit. Lynceus Samius hyeme poſt partum laudat.

Plutarch. l. utra animal. Oppian. Hal. l. 2.

Æſtate lutum quod ſtagna exſiccentur, olent. Septembri, quod luto putreſcente pinguiores evadant, inſalubres ſunt. Optimi qui circa Abderam, deinde qui circa Sinopem capiuntur. Romæ maxima ovorum gratia, quæ teſte Iovio, geminis folliculis circumciſa parte ſeminis recentibus Cephalis eximuntur, & nomen ὠὰ ταρίχου, *ovorum ſalitorum* apud Græcos obtinuere. Quantum ad *Medicinam*, Ventriculus Mugilum, ſeu in cinerem redactus, ſeu in fumo ſiccatus, & vel vino albo, vel aqua abſynthii ablutus, & in cibo ſumptus, ventriculi exſoluti vires non minus quam ventriculi gallinarum pótus interna reficit. Elixus in vino & ex aceto ſumptus vomitum compeſcit, prodente omnia Rondeletio. Lapilli in cerebro contra Nephritim valent.

CAPUT V.

De Capitone Anadromo Geſneri.

CApitonem Anadromum, *Geſnerus & Kentmannus deſcripſere.* Naſutus, *inquit*, ille, videtur, prominente & carnoſa ſuperiore oris parte, ut in noſtris fluminibus, is quem Naſi nomine deſcripſimus: cui etiam reliqua corporis ſpecie per omnia adeò ſimilis eſt, ut diſcrimen nullum animadvertam, ne colorum quidem ferè, niſi quod Albinus hic Naſus magis albicat, noſter fluviatilis, vero magis fuſcus eſt. Sed noſter plane fluviatilis eſt, Albinus è mari aſcendit: præterea noſter vilis & plebeius eſt, Albinus vero inter laudatos, præſertim aſſus. Hoc etiam notandum, cum Albinus alio nomine *Blicca* dicatur, longe alium piſcem eodem nomine à noſtris vocari, de quo egimus inter albos piſces. Miſeni etiam Zertam dicunt, quod nomen etiam Polonis uſitatum audio. *Zerta* inquit Kentmanus, piſcis longiuſculus, argentei nitoris, *ſquamis* parvis tegitur, dorſo ſubfuſco: *pinnis* quæ ad branchias ſunt & parte ſupina rutilis, pauco cæruleo admixto. Linea utrinque à branchiis ad caudam tendit, in qua puncta fuſci coloris digeruntur. *Caput* craſſiuſculum, oculi pulchri, magni, albicantes, nares magnæ non procul ab ore. *Os* molle prorſus, in quo nec dentes ſunt, nec alia aſperitas, ſed ab initio gulæ ſeu faucium, maxilla utrimque valida, dentibus ſenis oblongis vallata. Maximi hujus generis piſces qui apud Miſenos capiuntur, bilibres ſunt. Libram XVI unciarum dico. Anno toto ex Oceano in Albim aſcendit hic piſcis, maxime vero circa Pentecoſtem, qui tempore parit, migrare ſolet, tunc etiam ad cibum præfertur, quod fœminæ ovis plenæ ſunt. Manent & pariunt in Albi, proficiuntque ipſi & ſoboles: augentur enim & pingueſcunt. Veſcitur omne genus piſciculis, qui nullis præſertim ſpinis & aculeis rigent: item muſcis aliiſque inſectis, quibus intra aut proxime ſupra aquam potitur. Habetur inter optimos qui in Albi ſunt, aſſari ſoliros piſces. Caro enim ejus optimi ſaporis eſt. Ritè etiam elixus non male ſapit. Deſquamatus nempe, exenteratus & elutus, in aquam fervere incipientem immittitur, conditusque ac ſalitus ad juris ferè conſumptionem coquitur, quomodo permulti etiam alii fluviatiles piſces elixari ſolent. Sunt qui juri haud fere conſumpto copioſum butyrum addunt, eoque liquato piſcem inferunt. Poteſt & aceti aliquid affundi, & Zinziber aſpergi, pro cujuſque palato. Aſſus vel ſimpliciter, vel cum embammate è cœpis minutatim conciſis, vino, croco, ſaccharo & Zinzibere, ſapidiſſime eſtur.

Tab. XXIII. 6 Aldrov. de Piſcib. l. 4 c. 7.

Nec deſplicuerit deſquammatus, in fruſta conciſus, quæ in polenta aut ſecalis polline volvuntur, atque ita in butyro ſive crudo ſive liquato frixus. *Hæc omnia Kentmanus.* Addit Geſnerus non in Albitantum, ſed Sala etiam apud Miſenos flumine Zertam capi.

CAPUT VI.

De Capro ſive Capriſco.

Tab. XXIII. 7. Aldrov. de Piſcib. *l.* 4. c. 8. CAprum & Capriſcum eoſdem Salvianus, diverſos Rondeletius facit. Maxima hic nominum affinatis, & uterque duram pellem habere traditur. An vere κάπρος, χοῖρος Strabonis, ὗς aliorum, & μῦς Oppiani & Æliani ſint iidem, dubitari poteſt. Equidem Athenæus Ariſtotelis κάπρον χοῖρον vocat, alii tamen κάπρον, quidam σκάρον legi debere opinantur, nonnulli *Chalcidem* piſcem vocalem & in dulcibus aquis habitantem credidere. *Porcus* etiam Niloticus Strabonis potius porca fluviatilis minor eſt, piſcis rotundus, ſpinis in capite noxiis, ὃν vero ψαμμοδύτην, quaſi in Arena fodientem facit, quod tereſtris ſuis more roſtro arenam fudiat, Numenius facit, eandemque cum συνόδοντι, cui Simeon Sethi eas in nutriendo facultatis rationes attribuit, quas alii fere Rhombo tribuunt, Aldrovandus poſuit. Salvianus cum κάπρισκος & χοῖρος eundem judicat, ὃν denique inter σελάχη ſeu cartilaginea Athenæus ex Ariſtotele recenſet, inter quos, quis Caprum roſtrum retulerit? Athenæus eundem cum Capris, cum ait κάπριος καλεῖται καὶ ὗς eſſe cenſet. *Deſcriptionem ejus* ex Salviano, eamque accuratiſſimam damus. Caper, inquit, Molæ piſcis inſtar, *caput* utrinque admodum compreſſem habet: *Oculos* rotundos, atque in ſuperioris capitis parte locatos: *Os* parvum, & valde denticulatum: utraque enim maxilla octonis dentibus validiſſimis, magnis, latis, non ferratis, ſed continuis, atque humanis ſimillimis minuta eſt. *Branchias* utrinque quaternas non oſſeo & de articulato (reliquorum ſquammatorum inſtar) operculo ſed cute contectas, nec lata, ſed modica ſciſſura (Molæ piſcis more) pervias habet. Nec ſi Ariſtot. dicat: *Habent quibus pauciſſimæ ſunt, ſingulas branchias utrinque eaſque duplices, ut κάπρος* (ſive Aper, ut Theodorus vertit) *aliis binæ utrinque ſunt, alteræ ſimplices, alteræ duplices, ut Congro.* Suſpicari debemus hunc noſtrum piſcem Congrum non eſſe, cum neque etiam verum ſit, quod binæ utrinque branchiæ Congro ſint. Et propterea mirari potius convenit, cur hæc ita tradiderit Ariſtoteles. Utrinque una tantum *pinna* & rotunda ad branchias conſpicitur nam illis, quæ in piſcibus aliis utrinque in ventre ſunt conſpicuæ, caret prorſus. In dorſo fere medio tres, membrana inter ſe juncti reperiuntur *aculei* robuſtiſſimi & magni, quorum prior reliquorum duorum triplus eſt, quoſque omnes non ſolum ubi vult, deprimit, ſed in ſulcum etiam oſſeum, in dorſo ob id ſculptum, recondit. Depreſſi autem & reconditi uti quam facillimè ſimul eriguntur, ita eorum unus duntaxat erigi nequit. Et pari ratione erecti omnes deprimi poſſunt, cum eorum unus nequeat; ſuntque ea arte fabrefacti, ut cum prior & major quamtumvis impulſus deprimi nullo prorſus pacto poſſit: poſtremi tamen depreſſione, quæ facillima eſt, ſtatim deprimitur, non ſecus quam in arcubaliſtis vocatis, in quibus parvo ac inferiori ferreo vecte compreſſus, tenſus ilico remittitur arcus: ob cujus ſimilitudinem hic piſcis noſter Romæ *Peſce baleſtra* vocatur. Et quod majore dignum eſt admiratione, ſi poſtremus aculeus non prorſus deprimatur, ſicuti prior quoque proportione duntaxat deprimitur, ſic ibidem etiam ita rurſus conſiſtit atque obfirmatur, ut nullo impulſu ulterius deprimi poſſit, niſi reiterata poſtremi depreſſione. Hos ternos aculeos pinna ſequitur, ad caudam uſque deducta. *Oſſe* autem valido, latu & recurvo, ex cordis loco ad eam ventris partem, quæ è branchiarum regione eſt primum reflexo, deinde per ventrem ſub cute uſque ferè ad podicem extenſo, ibidemque poſtremo in acutiſſimum & conſpicuum aculeum deſinenre, tota anterior ventris regio roboratur atque munitur. Quæ vero inter prædictum aculeum & podicem, ventris portiuncula relinquatur, pleriſque aliis longè minoribus, ſed ſatis robuſtis atque ſerratis aculeis armatur. A podice per ventrem reliquum ad caudam uſque alia ſingularis pinna deducitur. *Cauda* quæ non ſenſim, ut reliquorum piſcium, ſed repente extenuatur, in unicam & latam pinnam degenerat: *Ventriculum* habet amplum, & craſſum: inteſtina lata & valde reflexa: hepar ſubalbidum, cui fellis veſica hæret.

Corio tegitur ſquamoſo, cujus tamen ſquamæ ſerpentis potius quam piſcis videntur; nam præterquam quod eo ordine ſunt commiſſæ, ut lineas, cancellatim ſeſe interſecantes conſtituant, firme etiam & valide adeo hærent, ut deſquamari nequeant, unde ita durum & aſperum efficitur ejus corium, ut vix diſſecari queat Rondeletius ſeſe expertum eſſe ſcribit, ne acutiſſimo quidem gladio penetrari poſſe, atque ligna & ebora eo poliri poſſint. Quamobrem jure Ælianus atque Oppianus marino Muri pellem prædurам tribuere, & Athenæus Ariſtotelis teſtimonio, etſi apud Ariſtotelem id nunc non legatur, inter piſces qui aſpera cute teguntur, ἄλλοις recenſuit. Quod ad *colorem* attinet, ex livido viret, nonnullis parvulis notis cæruleis & rubentibus maculis quam plurimis inſigniuntur. Eſtque totius piſcis figura valde compreſſa, & lata, atque fere orbicularis. Ad multam magnitudinem

non

non excreſcit, duas enim libras raro excedit, unde merito Oppianus & Ælianus cum haud magno corpore eſſe dixerunt. Hacte-
Ariſt. H. A. l. 4. c. 9. nus ille. Non maris duntaxat, ſed & fluviorum accola eſt, ut Plinius & Ariſtoteles
Plin. H. N. l. 11. c. 51. ſcripſere. In amne Acheloo grunnitum habet. Veſcitur carne, cancris, ſquillis atque teſtatis. *Solivagus* eſt, & raro capitur. Pugnaciſſimum eſſe, tum quod pelle prædura tegatur, tum quod dentium robori confi-
Ælian. H. A. l. 9. c. 41. dat, Ælianus & Oppianus ſub nomine Muris marini prodidere. Carnem habet duram & ſuavem. Virus namque olet. Athenæus inter σκληρόδερμα retulit.

CAPUT VII.

De Sturione.

Tab. XXIII. 8. 9. 10. 11. PIſcis quem nos Gothico vocabulo Sturionem, quaſi στείρων quod roſtro ſuo proræ roſtratæ ſpeciem gerat dicimus, is
Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 9. Græcis noſtri temporis ὀξύζι quaſi Oxyrinchus, Cypriis teſte Bellonio *Morona* vocatur. Nec eſt veterum *Lupus* quod Poggio Florentino placuit, ut capite quarto hujus tituli innuimus: Nec *Attilus*, ut Franciſcus Philelphus voluit, cum Attilus is ſit, qui hodie ab accolis Padi, veteri ſervato vocabulo Attina, Adilo & Ladino vocatur, piſcis ipſo Sturione amplior, effigie, ſapore, pretio & tota fere natura ab eo diſſimilis: Nec, *Turſio* Plinii, quod crediſdiſſe Theo-
Plin. H. N. l. 9. c. 9. dorus Gaza creditur, cum hic Carchiæ, id eſt, Caniculæ, ut Archeſtratus apud Athenæum comprobat, ſpecies ſit, & cum Turſo ſive Phocænæ in Ponto catulos pariat, hic oviparus ſit, & ubique naſcatur. Nec *Hycca* ſeu *Hyſca* ut Hermolaus Barbarus in epiſtola ad Cortuſium prodidit, cum vel ipſe Athenæus, qui ſolus Hyccæ meminit, qui piſcis Hycca ſit ignoret, & duntaxat, à Callimacho factum piſcem, à Cyræneis *Erythrinum*, ab Hermippo Smyrnæo Hyccam Iulidem vocari ſcribat.

Nec *Delphinus*, ut Carolus Figulus voluit, quamvis in multis quoad formam conveniant, quod iſte omnium veterum authoritate, inter cetos referatur. Niloum tamen Delphinum, de quo apud Solinum leges, quemque Delphino potius ſimilem, quam Delphinum Marcellinus vocat, Sturionem exiſtimare, nihil forte oberit.

Nec *Oxyrinchus*, veterum, cum hic Carnivorus ſit, & hamo, ut apud Athenæum legimus, capiatur. An pro Oxyrincho Caſ-
Ælian. H. A. l. 17. c. 32. pio Æliani, haberi debeat, comparatio oſtendere poterit. Circaſſi ſane cæterique Mœotidis accolæ, Sturionem Oxyrinchum vocant, ſi Geſnero & Scaligero credimus. *Silurum veterum* eſſe Salvianus contra Manardum apud Aldrovandum oſtendere conatus eſt, quem prolixiſſime agentem vide.

Auſonii eſſe nullum dubium, & ita Sturio à venantio Fortunato Pictavienſi Epiſcopo, qui duobus poſt Auſonium ſeculis vixit, vo- Iuvenal. Scalig. 14. & 24.
catur: Veterum non eſſe, tum ex eo colligas quod non tantum teſte Iuvenale & veteri ejus interprete, ſed etiam Aotiphane & Theodoro Sinopenſi apud Athenæum, vilis Scalig. in Lect. Auſon. l. 2. c. 1.
apud eos piſcis fuerit; tum quod cum in Garumna non invenias, quod & Scaliger monuit. γαλαξίας ſeu γαλεξίας vocari Galeno Galen. de Alim. facult. l. 3.
crederem, niſi eandem in Græciæ mari, in quo Sturionis dantur, naſci, negaret. Acipenſerem eſſe, qui ab Elope & Anthia diſtinguitur, Rondeletius erudite oſtendere conatur, quem ſequitur Junius: obſtare ejus ſententiæ videtur, quod rarus inventu, & unus omnium ſquamis ad os verſis contra aquam nando meare, apud Plinium dica- Plin. H. N. l. 9 c. 17.
tur, & id Nigidius Figulus, referente apud Macrobium Sammonico Sereno, confirmet. Macrob. Satur. l. 2. c. 12.
Aldrovandus Sturionem Acipenſerem Romanis cum recens & in Italia captus eſſet vocatum fuiſſe; Silurum Græco nomine cum ex peregrinis Græciæ inprimis oris allatus, opinatur. *Deſcriptionem* ejus Paulus Iovius hanc dedit. *Corpore* eſt tereti oblongoque, inter rotundos & planos ambigente, ut qui ſubtus quodammodo planus ſit, dorſo verò ſemi rotundo. *Caput* quadratum eſt, & ad effigiem parvæ pyramidis protenſum. *Os* illi eſt ſine maxillis, ſine dentibus, diverſum penitus ab reliquorum piſcium forma, idque ſub mento in ipſa prope jugulum parte, ad ſimilitudinem fiſtulæ arundinaceæ rotundum, ſemperque patens, & cartilagineum & ſummè candidum; cujus hiatum in procerioribus haſta brachii haud facile impleret: cæterum totum caput dura potius & calloſa cartilagine quam certis oſſibus conſtat, quod ex lento quodam & prænpingui mucore concretum eſſe videtur. *Naribus* omnino quæ illi prætenues ſunt ſupra roſtrum, refrigeratur. Sunt autem branchiæ utrimque quaternæ oſſeo operimento, non ſecus quam ſquamoſis piſcibus contactæ. *Oculos* habet parvos. Ex roſtro gemina barba, ut in Mullo dependet. Toto dorſo craſſiores quædam ſquamæ oſſea duritie certo numero ordineque diſtinctæ, intercurrente ſpinæ acie, ad elegantiam eminent, ut in magnificentioribus valvis hodie videmus, quas ferrei atque inaurati clavi certa ſerie confixi decentiſſimè figurant. Cæteræ corporis partes cuticulari & ſcabro admodum operimento potius quam perpetuis ſquamis integuntur, idque ab ſubviridis atrique coloris ſpeciem. *Venter* cute levi & argentea tegitur. *Linguam* habet craſſam & duram, *gulam* undequaque rugoſam. *Pinnæ* ſunt ad branchias duæ & totidem in ventre ad podicem: præter quas in dorſo prope caudam alia unica erigitur, è cujus fere regione imo ventri alia etiam una ſubnectitur.

Cauda vero in duas pinnas degenerat, quarum ſuperior craſſior atque duplo longior extat. *Ventriculus* eſt carnoſus ſolidúſque atque perrinaciter inhærescens tergori, ut niſi diſciſſus divelli inde poſſit. *Oeſophagus* in rugas contractus. *Hepar*, in duos lobos oblongos pallidi coloris dividitur, quorum dextro veſica fellis validiſſime connectitur. *Lien* ſubruber: *inteſtina* craſſa, & ternis gyris convoluta. Magnis piſcibus annumerari debet, cum crebo & plcriſque in locis centum librarum, & alibi longe major capiatur. Ego aliquando Ferrariæ Sturionem mercatus ſum centum & quadraginta librarum, donavique Illuſtriſſimo pariter ac Reverendiſſimo Ioan Baptiſtæ Compegio Epiſcopo Majoricenſi Domino meo nunquam ſatis celebrando, qui paucis ante diebus ut labores meos promoveret, mille aureos donaverat. Quantum ad *Differentias* refert Bellonius, Ponticorum, Adriaticorum, Gallicorum, & Germanicorum inter ſe eſſe differentiam, quæ magnitudine, craſſitie, cutiſque aſperitate, & ſubnigro, ſubflavo, aut argenteo colore diſtingui poſſit: Sequanicum & Ligerinum adultum interdum tres orgyjas excedere, Galeum piſcem pinnis & forma referentem, exili corpore, hirta ſurſum pelle, deorſum plana ac levi: apud Ferrarienſes, & Bononienſes argenteo colore fulgentem, dorſum, & latera tribus veluti carinis diſtincta oſtendere. Scaliger quoque tria Sturionum genera, in Occa Sarmatiæ fluvio tradi ſcribit, & pretioſiſſimum illum, qui Bialarybitza vocatur, ponit: ſed Herberſteinius Bialarybitzam à Sturionibus diſtinguit. *Locum* ſi attendas, In Ponte, & circa Mœotidem paludem frequentiſſimus eſt, inde ova in molem coacta, ſalita, & cadis concluſa, per Turciam & Italiam diſtrahuntur. Tyrrheno & Adriatico mari ſi Bellonio fidis, rarò viſitur. Hactenus Iovius.

Major tamen in fluminibus, quæ nonniſi quinque aut ſex dierum itinere ſubintrat, quam Oceano, Tyberim ſi excipias, in quo parvi capiuntur. In Albi (hunc circa Pentecoſten gregatim, authore Kentmanno ingrediuntur) capti, ducentas interdum libras ſingulas ſedecim unciarum appendunt. Captus tempore Iohannis Friderici Electoris ſexaginta ſupra ducentas librarum pondere, quem totidem florenis Princeps redemit. In Ligeri quoque & Rheno delicatior. In Tanai, Danubio, Rheno, Tibiſco, Viſtula, Garumna frequenter capitur. *Cibus* Sturioni non piſces & conchylia, edentulus enim, ſed ſordes & mucus, quidam ſed perperam aëris tranquillitatem ei ad cibum ſufficere crediderunt.

Dum eſcam quærit, ſuis more terram ſub aquis fodere Iſidorus prodidit. Cum branchiis omnino latis careat, naribus refrigeratur, & ſi quam hauriendo recipit aquam, eandem prono ore ſtatim regerit. De ejuſdem *Robore*, ex relatione Kentmanni ita Geſnerus: Sturio in aqua validiſſimus piſcis eſt: & in terra quoque cum ventri innititur. Cauda concuſſa hominem utcunque robuſtum proſternit, ubicunque contigerit, perticas etiam magnas & ligna per medium frangit. In terram extractus, lapides aliquando tantavi cauda ferit, ut ignis exiliat, attritu nimirum oſſiculorum, quibus toto corpore mucronatus horret. Quamobrem cautè tractandus eſt à piſcatoribus, ne vel crura eis confringat, vel retia diſrumpat. Peritiores in aqua captum reti ad ripam impellunt, ita ut rete, non adverſum, ſed ad latus ei ſit: ſecus enim rete vel ſextuplex laniaret. Cum ripam attigere, caput ejus omni contentione in altum levant, & piſcem totum in latus declinant: ſic enim robore ſuo noccre non poteſt. Videtur cum Solmone Amicitiam colore. Ducem enim iſtorum piſcatores vocant. Zigam è mari pulſam, per flumina perſequitur, ſed fruſtra; Agilis enim hic & velox prævenit. Tanti olim *in cibis* apud Romanos, Trajani tempore, ſi excipias, æſtimi, ut cum tibiis & coronis in cœnis circumferretur, & Gallonii menſa teſte Horatio, eo famoſa fuerit. Mares tamen fœminis præſtant, hæ ovis plenæ probantur. Poggius Doctoris Poggii filius caput commendavit. *Caro* duriuſcula eſt, præpinguis, viſcoſa, & ægrè concoquitur. *Hepar* adeo dulce, prodente Alberto, ut nauſeam niſi felle tingatur, pariat. Græci ſale inveteratos tribus nominibus inſigniunt. *Rachis* ipſis dorſi portio pleura, coſtæ & latera; *hypocelium* alvus cum pube. Caviario, quod ex ovis paratur, Græci & Turcæ veſcuntur. Iulio II. Pontifici mirifice idem placuit. Paratur & ex Cyprinorum ovis in Iudæorum gratiam. *De uſu in Medicina* nil occurrit. Quæ enim de Siluro Plinius, huic vix conpetunt. Macrob. Salmon. Archeſtrat. apud Athen.

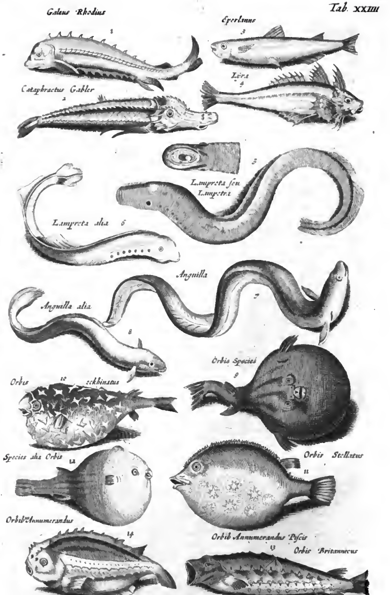
CAPUT VIII.

De Galeo Rhodio.

DE Galeo Rhodio ita ſcribit *Aldrovandus*. Rondeletius hunc piſcem, cujus modo icon exprimetur, Galeum Rhodium eſſe eruditiſſime oſtendit, propter maximam nimirum cum Acipenſere ſive Sturione ſimilitudinem, non ſolum quoad corporis ſpeciem & partes, verum etiam quoad guſtum, & ſaporem, dempta, inquit, unica differentia, quæ non niſi ab iis poteſt percipi, qui citra ingurgatationem hujus cibum ſumpſerint, quique exquiſito guſtatu fuerint: ferinum enim quid reſipit, quod tamen etiam non niſi pauciſſimum eſſe poteſt: nam Archeſtratus, qui in nullis non terrarum Orbis angulis gulæ cupedias diligentiſſime perquiſivit, id obſervaſſe in eo non videtur, Tab. XXIV. 1. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 10.

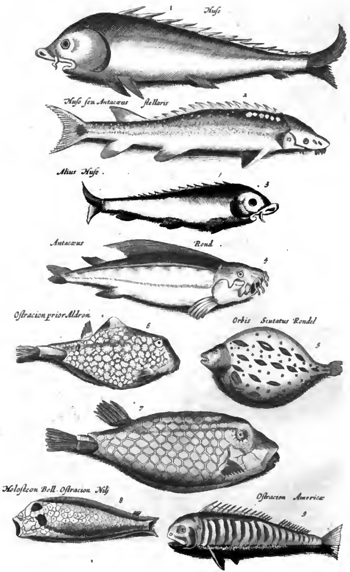
quan-

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Tab. xxv

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

quandoquidem Acipenſeri plane eundem eſſe ctedebar, ut Athenæus tradit, qui illius ſententiam refellit. Athenæi verba non ſolum Acipenſeris à Galeo Rhodio diſcrimen indicant, ſed verum Galeum Rhodium hic depingi comprobant: Archeſtratus, inquit, qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio ſcribens, eundem eſſe opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibiis & coronis in cœnis circumferebatur, vocanrque Acipenſerem. Ar hic quidem Acipenſer parvus eſt, & porrectiore roſtro, & figura triangulari magis quam ille. Er paulo poſt, Archeſtratus de Rhodienſi Galeo loquens, amicis patrio more conſulens, air: Galeum in Rhodio quem Vulpem vocant, ſi tibi vendere noluerint, vel mortis periculo rape. Nominant illum Syracuſani [illegible], id eſt, canem pinguem. Hæc ille. Quod ſi Galeum Rhodium cum Sturione ſeu Acipenſere contuleris, nullum planè comperies; (inquit Rondeletius) qui ei ſimilior ſir eo quem proponimus; his excepris quod Sturio eſt longiore roſtro & corporis figura magis triangulari. Nam alioqui Srurionem rotius corporis figura, rergi oſſibus acutis, & clypeorum modo efformatis, aliis item in lateribus diſpoſitis, pinnis, cauda, ore in ſupina parte ſito, omnino refert. Is quemadmodum Sturiones, relicto mari, amnes ſubit. Reperitur enim in Pado, & Rhodano, & pro Sturione venditur; nec ab eo diſtinguitur, niſi ab exercitatiſſimis & exquiſiti guſtatus hominibus. Hanc differentiam docuit ipſum Guilielmus Pelicerius Monſpelienſis Epiſcopus, vir ſingulari doctrina præditus: rum ex capite craſſiore, & roſtro breviore, obtuſioreque; tum ex guſtu Galeum Rhodium ſive Vulpem deprehendi. Ferinum quid recipit, quod de Sturione dici non poreſt, carneque eſt duriore: à quo ſapore Galei & Vulpis nomen habet, Galei enim & Vulpes ex Galeorum genere ſerini ſunt ſaporis & ingrati. Si tamen in dulci aqua diu nataverit, in cibis haud aſpernandus eſt. A nonnullis eodem Rondeletio reſte *Cops* vocatur, eoque nomine deſignatum atque optimè figura expreſſum ad ipſum Ferraria miſit doctiſſimus medicus Antonius Muſa Braſavolus. Alii nominis affinitare decepti Copſo appellant. Eſt enim id nomen alterius piſcis.

CAPUT IX.

De Cataphracto.

Tab. XXIV 2. Schonveld. Ichtyol. p. 31.

Piſci huic Schonveldius nomen impoſuir, ſieq; eum deſcripſir: Eſt palmorum duorum longitudinis ad ſummum, Capitis fere triangularis, depreſſi, anguloſi, ac lati pollices vel digiros duos, cujus duo latera tuberculis plæriſque horrent in ambitu, anreriora quæ os ſpectant cirrhos multos tenuiſſimos alunt, poſteriora aculei, retrorſum ſpectantibus minacia ſunt. *Roſtrum* habet reſimum, quatuor apiculis munitum, quorum duo anteriores inſtar Lunæ cornutæ vel ſemicirculi ſe rotundant, reliqui poſt hos ſuis aculeis rerro converſis conſpicui ſunt. *Os* in ſupina parte ſemicirculare habet, parvum, ad inciſuram ejus utrinque binis, ſub menro pluribus tenuibus cirrhis barbatum.

Truncus proxime capur depreſſior, octagonus eſt, prope caudam ſexagonus, prona parte fuſcus, nigris lituris interſparſis, circa ventre plenum, in cujuſque medio *podex* eſt, albicat. Totus *ſquammis* oſſeis contectus eſt, in quarum medio rumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus cotinuatus corpus angularum efficit, quod verſus caudam valde gracileſcit. *Pinnas* circa branchias haber latiuſculas duas, ſub venrre totidem, ſed longe minores, binis fibris conſtantes. In *dorſo* inrer ſquamarum extantias concavo, duas contiguas, parvas, omnes nigris liruris pictas. *Cauda* in pinnam ſubnigram exiguam & rotundam deſinir.

Dentes nullos habet, ſed horum loco labia aſpera, & in faucibus oſſicula aliorum in morem hitra. Frequenrer circa Nortſlandiam inſulam Oceani Slcſvicenſi Ducatui ſubjectam frequenter & per totum annum, in oſtio Albis & Ederæ ſæpe capitur. Incolæ Steinbicker, Muller, & Burſbol vocant.

Victitat ſquillis & aliis piſciculis. Habetur ob earnis dulcedinem in deliciis.

TITULUS II.

De Lævibus.

CAPUT I.

De Huſone.

Hactenus de [illegible] piſcibus ſquammoſis egimus, ſequuntur non ſquamari ſeu *Læves*, *Huſo* nempe, *Eperlanus*, *Lampetra*, *Anguilla*, *Orbis & Holoſteus Bellonii*. *Huſonem*, quem à domo quaſi Hauſo, Germanis dici Bellonius opinatur, Plinius fortè *Marionem*, quem Danubio Porculo marino ſimilem extrahi dicit, vocat; quidam *Eſocem*, appellarunt. Æliano ni ſallor eſt Anraceus, Germanicus. Magnitudinis eſt viginti quatuor pedum, & tantæ, ut vix biga à tribus vel quatuor equis trahi poſſir. Vadianus magnitudinis pondo quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, treceota, vidit. Tab. XXV. 1. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 11.

Dorſum habet aſperum. Nullum os in capite, ſi Alberto fides, ſi aliis mulra, in corpore parva & pauca, cartilaginea potius, quam ſolida. Loco *ſpinæ dorſi* cartilago eſt, quæ foramen haber magnum & vacuum, à capite ad caudam ranquam terebello perforatum. Adipem pinguedini immixtum ſicut

Ælian. H. A. l. 14. c. 26. porcus. Similia de ſuo Antacæo Ælianus. Cum ætate proceſſerunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Iſtro accedere ſcribit, & tam pingui abdomine eſſe, ut eorum ventrem lactentis ſuos fœtus ſcrophæ ubera dicas, ſicque aſpero corio tegi, ut eo perpoliantur haſtæ. Addit item capitis medio à medulla ad caudam mollem & ſtrictam membranam pertinere, ex qua ad aſſum ſolem exſiccata, flagella ad concitanda jumenta efficere poſſis. E Ponto Danubium ſubit, & per centum quinquaginta milliaria Germanica, adverſis ſuavibuſque undis progreditur.

De ejus captura, ita quidam ad Geſnerum mercator: Mitto tibi, inquit, Huſonis piſcis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique nec tempore quovis capitur, ſed quando migrat. Terra argilloſa & pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumno uſque ad Januarium, ſpacium decem milliarium inter Viennam & Poſonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad inſulam Schutam nomine, cum arce minutiſſima, ultimus hujus piſcis capturæ locus eſt.

Viennæ die Veneris plerumque quinquaginta vel ſeptuaginta, & aliquando centum Huſones, væniunt, qui integri fere diſtrahuntur. Copioſiſſima eorum captura fit in Vualachia juxta Chiliam non procul ab oſtiis Danubii, quibus in mare Ponticum ſe exonerat. Inde ſalſi exportantur in remotas regiones.

Vadianus menſibus Octobri & Decembri captos Viennæ invehi ſcribit. Timidius eſt, & à minimo etiam piſciculo in fugam vertitur. Studio ſe ei per luſum affricare ſolet, in latebres profugum ejicit, & ventrem lancinat, dumque unus fugit, alter perſequitur, aquarum agitatione ſe produnt, & capiuntur. Captus lacte vel vino *potatur*, non ut diutius vivat, nec citius inebriatur, quam ſextarios quatuor ebiberit.

Gregatim natant, & tubarum cantum ſequuntur, ad eum poſtquam acceſſere, irretiuntur. In aqua tanto robore pollent, ut piſcatorem cauda ictum è navi dejiciant; elato ex aqua capite, mortuis ſimiles apparent. De Antacæorum captura, vide Ælianum.

Quantum ad *uſum in cibis*, vitulinæ in dorſo, porcinæ in ventre ſaporem habet. magna pars ſalſamentis cedit, lactibus nihil dicunt delicatius, ſed & ova in cibum expetuntur.

CAPUT II.

De Eperlano.

Tab. XXIV. 3. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 12. IN fluviorum in Occanum, (verba ſunt Aldrovandi) influentium oſtiis, ut Rhotomagi & Antwerpiæ frequens eſt piſcis, teſte Rondeletio qui *Eperlan* (quam vocem vulgarem ſecutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur, à nitido & ſplendido (inquit) colore, quo unionem (perlam) refert.

Cæterum ſi à perla ipſi nomen eſt, verendum eſt appellari een peerl; nam Eperlam Belgi, cum vocabulum non eſt; & Bellonius Epelanum nuncupat. Ait tamen etiam, Atherinæ modo tranſparere. Hic Anglis *Schmelt* vocari ſcribit ab odore (violam enim gratiſſime redolet, quamobrem quidam *violam* vocari poſſe cenſent, argumento quod Ælianus ab odore thymi Thymallum piſcem nominavit,) vel à pinguedine. Geſnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis ſit odorari.

Smel tamen apud Belgas eſt liqueſcit, & proprie de pinguedine dicitur, à quibus Angli fortè nomen mutuaverint. Uterque *duo ejus genera* eſſe ſcribit, *marinum* unum, *fluviatile* alterum. Sed Rondeletius marinum litorale eſſe, Bellonius ſaxatile dicit.

Rurſus Rondeletius Eperlanum in marinum & fluviatilem diſtinguens, figura corporis nihil vel parum differre innuit, ideoque unicam iconem exhibuit: Bellonius contra duas, admodum diverſas; quare ſuſpicari licet fluviatilem Rondeletii à marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluviatili aqua gaudere tradit, & Rondeletius quoque ex mari ad fluvios aſcendere inſinuat, dum in Sequanæ oſtiis optimum eſſe ſcribit, & in Angliæ fluviis.

Apud Neuſtricos Caudebeccanos Angliæ dopulos uberrimus eſt, major tamen proventus circa vindemias, quo tempore eſt delicatiſſimus. Tereti ac tenui eſt corporis compage, nonnunquam dimidium pedem æquante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit.

Aſinos parvos refert, unde ex eorum genere eſſe judicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quod glabro ſit corpore. *Oris* hiatu ſatis magno eſt.

Dentes habet in maxillis, & in lingua. Truttam præter cætera dentibus refert. *Lingua*, ut ait Bellonius quaſi gemina, hoc eſt, (inquit) in cujus radice poſterior quædam appareat, in qua multo plures dentes ſunt, quam in anteriore. *Pinnas* habet eaſdem quas Salmonum genus, maxime poſteriorem illam dorſi pinnam ſubrotundam & pinguem. Prior totum piſcem in æquales fere partes dividit. *Cauda* bifurca eſt. *Branchiæ* ſunt utrimque quaternæ, decolores, & *violam olentes*.

Tranſparenti eſt *corpore* dempta linea nigra, quæ ſpinæ internæ parti inhæret. *Calculos* habet in capite rotundos, albos, quoſque facilè forinſecus propter piſcis tranſparentiam per cranium videre poſſe Bellonius tradit (qui diligentiſſime de internis.

Eper-

Eperlani partibus egit) ſub poſteriori cerebri parte ſitos, ubi medulla in cerebro deſinit. *Cor* branchiis ſemicircularibus & fimbriatis eſt admodum vicinum ac ſcutiforme: deſinit quoque in angulos, rubrumque eſt, cui molles ac ſanguineæ ſunt carnunculæ, quæ huic tanquam aures in terreſtribus famulantur. Illæ enim moventur cum corde, quod ſepto ab hepate dirimitur: unius tantum lobi, in longum demiſſi ad ſecundum latus. *Stomachum* deſinentem in mucronem habet in V. literam efformatum: *Lienem* admodum rubrum, ſeminis Atriplicis in modum latum.

Cumque ſtomachi dextrum latus ſurſum uſque ad hepar reflectit, illic geniculo intercipitur: ubi *apophyſes* duas latas emittit, quæ veluti ſecundum ventrem conſtituuntur. Aliud poſt hunc ſubſequitur, quod nec pylorum nec jejunum, neque ileon commode nominare poſſis; ſiquidem ſine anfractibus recta ad anum procedit. Sed rectum geniculo intercipitur, eſtque ruberrimum. *Meſenterio* nullam admixtam pinguedinem habet, quo ſtomachus & inteſtina obſidentur, ut nihil aliud in ventre, quam adipem eſſe dixeris.

Caridibus, culicibus, Aphyis, œſtro, lendibus, millepedibus, pediculis & ejuſmodi dejectamentis *veſcitur*. Carne eſt molli & friabili. Æſtatis fine vel autumni initio *capitur*.

CAPUT III.

De Lampetra.

Tab. XXIV. 5. 6. Aldrov. de Piſcib. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 17.

LAmpetra, non tam à lambendis petris, quam ab *Alabeta* Plinii. Nilidis lacus piſcis, qui [illegible], quod manu propter lubricitatem capi non poſſit, dicitur, vocatur. Doctiores Plinii & Auſonii Muſtelam eſſe opinantur, nec tamen vel ex *marinis Æliani* quas jecorino ſimillimas eſſe pupillis oculorum ad cyaneum colorem accedentibus, mento quam jecorini majori, quam Chremetis minore, algas depaſcere, ſaxatiles eſſe, & omnium cadaverum in quæ incurrit oculos conficere, idem author ſcribit; vel ex *Muſtelis*, qui Ariſtoteli cæteriſque [illegible]. qui flumina nunquam ſubeunt, & vivipari ſunt, eſſe judico. Sed nec ex *Muranarum* genere eſſe credo, quamvis Dorioni apud Athenæum Muræna fluviatilis haud ineptè dicatur, quod illæ Branchiis integris careant, quas Lampetræ velut cartilaginem obtinent.

Plinius H. N. l. 9 c. 20. Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Lumbricum marinum Plinii non eſſe, exinde quod pinnis omninò careant, colliges. At ex *Vermibus aquaticis* ejuſdem eſſe, quos in Gange Indiæ Statius Seboſus, haud immodico miraculo attulit, branchiis binis, ſexaginta cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerunt, eiſque tantas vires, ut elephantos ad potum venientes, mordicus comprehenſa manu eorum diſtrahant, Rondeletius credidit.

Idem ex [illegible] ſeu Hirudinibus Strabonis, quas in quodam Lybiæ fluvio ſeptenum cubitorum perforatis branchiis, ita ut reſpirare poſſent naſci ſcribit, quod ſanguiſugarum inſtar ſaxis & navium clavis hæreant, opinatur. *Tineas fontanas*, de quibus apud Plinium, quod Hermolao placet, non eſſe, certum, quia illæ ex inſectis. *Flutam ſeu Plotam* quod quoque Rondeletio viſum, dici poſſe, quod niſi in ſumma aqua natat, ut aërem attrahat, facilè ſuffocetur, concedimus. An *Anguilla copaa* ſit, cujus Archeſtratus apud Athenæum meminit, dubito. Strabo Geogr. l. 17.

Quamvis enim ſit ex oſſis ſeu [illegible], quod Anguillæ vulgari non competit: in eo tamen, quod Anguillas Copaidas Agatharchides prodigioſæ magnitudinis eſſe ſcribit, diverſa à Lampetra eſſe videtur. Echeneida Oppiani eſſe, Rondeletius cenſuit, nec abhorret ab ea Echeneidis deſcriptio, quam apud Oppianum vide. Bellonius quoque nautis præcipuè infeſtam eſſe ait, temonibus triduum fere inhærendo, caudamque in contrarium vertendo, recensque picatæ navis lateribus picem lambendo ſic infigi, ut nautas ab itinere remoretur. Athen. Dipnoſ. l. 7.

De *Generibus* ut dicam, non unum Lampetræ genus eſt Sunt quæ è mari flumina ſubeunt, ſunt quæ à ſalſis aquis omninò abſtinent.

Marinarum triplex genus eſt, majus, medium Germanis & Belgis Prick dictum, & minus à Salviano depictum, qui, licet ætatis ratione tantum differre quiſpiam ſuſpicari poſſit, quoniam colore tantum & magnitudine à majori differt, differre tamen, & ſpecie oſtendit, cum majores ſemper & maculoſæ & bicubitales; minores contra ſine maculis & pedalis tantum reperiantur: Prick vero cubitalem magnitudinem haud ſuperet, transverſalibusque & nigricantibus lineis ſolum inſigniatur.

Rurſus ipſi majores haud ubique æquè magni. Teſtatur enim Jovius in Arno & Tyberi ad generoſum habitum adoleſcere: in omnibus autem Galliæ Ciſalpinæ rivulis, ipſiſque præſertim Ticini atque Adduæ emiſſariis multas reperiri pretioſas admodum, quanquam minimi digiti craſſitudinem minimè ſuperent.

Et Platina in Ciſalpina (Gallia) parvas, in Hetruria mediocres, Romæ ex Tyberi permagnas capi tradit: niſi dicamus, haud recte ab his ſcriptoribus iſthæc obſervata eſſe. Omnibus ſive marinæ ſint ſive fluviatiles, commune eſt, Ceteorum more *fiſtulam in cervice habere*, per quam cum navibus aut ſaxis hærent, aquam ad branchias attrahunt. *Spina* item omnibus cartilaginea à capite ad caudam uſque deducta, chordam Galli vocant, quæ vere tenerior, æſtate durior eſt, & inſitavior.

Branchiarum numero, figura & ordine con-

convenient, *ore* item & *pinnis* & torius corporis figura. Murænis valde ſimiles ſunt, ſi caput excipias. *Os* enim neque in longum neque in latum ſciſſum eſt, ſed excavatum velut in hirudinibus quas ſanguiſugas vocant. Geſnerus ab eu loculorum inſtar, qui ad ſervandos nummos loro contracti clauduntur, conſtricto lignum aut lapidem ita apprehendere ait, ut ſugere videatur, idque tanta vi, ut ægrè avellatur, cucurbitularum medicinalium ſimilitudine. Marginem item oris rotundum fibris quibuſdam laciniofum eſſe, quæ nimirum ut firmius hæreat, ſugarque efficiunt. In cavo illo ſparſi ſunt *dentes*, plurimi flavi, acuti, hamati, quorum interiores majores eſſe idem Geſnerus obſervavit, eoſque circiter viginti ordinibus diſtingui; & tanquam à centro ad circumferentiam digeri, ordinibuſque ſingulis quaternos, quinos, ſenoſve inciſſe. Eſſe & in ipſo oris receſſu duplicem *dentium* minorum ordinem, quorum major, inquit, omnino ſerram denticulis utrimque denis refert, eos denticulos continuos eſſe, cæteros cutim habere interjectam. In ejuſdem cavi imo teſte Rondeletio particula eſt contraria occurſu foramen interius occludens. *Cor* habent ſub branchiis & foraminibus reconditum, cartilaginea membrana, ſpongioſa ac prætumida incluſum, ſubrotundum, ciceris craſſitie: *hepar* oblongum, cæruleum, unius tantum lobi. *Felle* carent. *Inteſtinum* omnibus unicum, rectum, minimè complicatum; reliquum corporis in fœminis matrix ovis referta occupat. Pinnis lateribus carent; nullaſque ad natandum habent, ſed flexuoſo corporis impulſi aguntur, & *pinnulis* membranaceis iter derigunt, quarum una ferè ſupra caudæ extremum erigitur, altera paulo ſuperior eſt. Lævi cute teguntur, quæ in majori nigricat pronè, ſupinè candicat, ad latera, & in dorſo ſubluteis ac nigricantibus maculis conſpergitur, quibus minor caret. Geſnerus majori maculam ait eſſe albicantem in vertice, in medio oculorum interſtitio, & contiguum ei anterius foramen parvum membrana parum prominente circumdatum. *Pricka* cum majori colore convenit, ſed pro maculis quales diximus, transverſales habet lineas. Omnes utroque gutturis latere *ſeptem foramina* habent, quibus aquam acceptam reddunt. Platina *linguam* Lampetris tribuit, Rondeletius habere negat. Salvianus & Bellonius non meminerunt. *Oculos* rotundos & profundos habent. In majori cæruleam pupillam aureus circumambit circulus.

De *Lampetrarum migratione* & hoc habe, Veris initio migrare, & circa Donati diem, qui eſt dicemus ſeptimus Februarii, nullas amplius apparere, ſed aut recedere, aut corpore reliquo tabeſcente, licet capitis moles relinquatur, interire. Initio Maji optimas, ab eo tempore irrequieto motu emaciari, & plæraſque ante partum mori, parientium ſobolem evaneſcere, nec unquam circa Argentinam apparere; adultas, quæ non pereunt, cum fluvio aqua ſecunda, Majo menſe auferri, Argentinenſium piſcatorum relatio eſt. In mari & fluminibus parvas *parere*, eoque tempore quo in fluminibus capiuntur, in mari etiam capi, reliquiſque anni temporibus vel in abditis locis latere, vel à littoribus in altum pelagus longè ſecedere; majores in fluminibus rariores eſſe, Salvianus author eſt. *Veſcuntur* aqua & muſco. Quidam eſca quadam compoſita in frontibus & aquis dulcibus eas nutriunt, & ſervant. Spumarum indiciis comperiri ſolent: captæque perpetuò in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in urbes deferuntur.

Uſum in Cibis quod ſpectat, Albertus dulcem & in ſalubrem vinoque condiendum, Alexand. Benedictus optimi ſucci, facit. Salernitani craſſum & viſcoſum, minus tamen Anguilla, & quia veneni aliquid habent in vino ſubmergendas donec moriantur, poſuere. Romæ olim proximam à Scaris quibus principatus debebatur habuere menſam. *Scribit Platina Romæ aulæ fortaſſis offenſus*, bene à natura factum eſſe, quod Romæ ex Tyberi permagnæ capiantur, & delicatiſſimæ, quoniam vallatæ ibi gulæ inter ſe auctis pretiis certant. Emi (inquit) frequenter Lamperras quinque, ſex, ſeptem aureis, & olim à laticlavio viginti, cum alter ſecum auctionaretur, emptam ſcimus: nec paſſa eſt ingenua gula tantam audaciam gratuitam eſſe. Diſpenſato enim, quod ſui ipſius arrogantiam & faſtum (nolo dicere ſtultitiam) imitatus eſſet, certum aureos dono dedit, ne ſecundo ad certamen ſingulare provocatus, timidus ac infractus animo ſuccumberet.

Cæterum non quovis anni tempore, nec quovis loco tanti fiunt. Scribit enim Jovius Romanis, id eſt, Tyberinis præcipuam nobilitatem à magnitudine & ſapore eſſe adeò ut denis ſæpè aureis veniant, ipſo præſertim vere: & rectè quidem, quoniam incipiente æſtate, ſpinalis medulla iis nervi inſtar durior efficitur; & marinæ, hoc eſt, quæ in mari capiuntur, aridæ ſemper ac velut agreſtes judicantur. Jovius delicatiore condimento, multo majorem quam ab ipſis pulpis nobilitatem accipere ſcribit. Necari enim ſolere in vino cretico, eique myriſtrica nuceos claudi, & foramina illa (branchiarum utrimque ſeptem) totidem caryophyllis adimpleri in reganoque convolutam in ſpiras, additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibuſque ad temperariores prunas certis momentis ſedulo excoqui, quo condimento, inquit Leo x. in minori fortuna, joci cauſa; ut convivium exhila-

exhilararet, Marianum cucullarum, ſalſum, & ridiculum hominem decepit.

Namque funem inſtar Lampetræ incoctum, multoque illo jurulento immerſum, grandi in patina appoſuit, ut notam omnibus ejus edacitatem, gulamque eluderet: qui jam magna pultarii parte abſumpta pſeudolam petram agreſſus, diu mulrumque cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus, cachinnum cunctis collentibus, facetiſſime reſpondit: utinam ſic mihi ſæpius illudatis. Nam in hoc condimento non modo funes, ſed & ipſas catenas (quibus inſani vobis ſimiles vinciuntur) & cum voluptate quidem abſumerem.

CAPUT IV.

De Anguilla.

Tab. XXIV. 7. 8. Aldrov. de Piſcib. l. 4 c. 14. QUem piſcem Latini Anguillam ab anguis ſimilitudine dicunt, illa Græcis veteribus ἐγχέλυες, ἀπὸ τῆς ἰλύος, quod commoto cœno ſcilicius capiatur, modernis [illegible] vocatur. Lacedæmoniis [illegible] dictas, apud Heſychium legimus. Eſt ex piſcibus [illegible] qui in aquis dulcibus geniti, ad mare deſcendunt.

Duo ipſarum ſunt *genera*, Majus & Minus. *Illi* caput brevius, craſſius & latius, color fuſcus: in profundo degit, & aqua deficienre ſæpe in limo, ut inde effodiatur, occultat. Ad mare nunquam deſcendere, ſed ſemper in vallibus degere, quidam affirmant. Mares Rondeletius vocat. *Huic*, quod Anguilla ſimpliciter dicitur, caput longius & acutius, & in mare deſcendit. Læves ſunt in univerſum & lubricæ, ut manu teneri non poſſint, ſi incluſæ teneantur, quacunque caudam exerere poſſunt, eadem totæ evadunt. Ariſtoteles eis quaternas utrinque *branchias*, ſed ſimplices tribuit.

Alias quoque branchias pauciores minusque continentes habere ſcripſit. Athenæus verò ex Theophraſto exiguas. Cuticulæ qua hæ teguntur, parvula in eſt *rima*, quæ cauſa eſt, quod in turbidis aquis facilè ſtrangulentur, & in aëre diutius vivant. Teſte eodem Ariſtotele *gulam* quæ paucis piſcibus contigit, habent, licet exiguam, ventreque ſunt exiguo. *Fel* jecori hæret. Hoc magnum eſt, illud aqueum. *Pingue* ineſt paucis, plurimæ eo carent. Hippocrates tamen pinguedinem habere ſcribit, eandemque naturæ hominis inimicam: cæterum hæc pinguedo à carne ſeparata non eſt: quare alias, dicebat Philoſophus: ſeorſum enim à carne non pingueſcunt: unde parvum eis in omento ſevum eſſe ſolet. *Tergus* earum quam Murænis craſſius teſte Plinio:
Ariſt. H. A. l. 1. c. 5. cujus locum de pinnis hujus piſcis, ubi lumbricis pro lubricis legebatur, teſtirui in Lampetra ex Ariſtotele, qui longorum vel læviuni alios ut Anguillam & Congrum binas pinnas, alios ut Murænam nullas habere ſcribit. Has juxta branchias hærere idem aſſerit, ſupiniſque pinnis carere. A medio dorſo & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum ſubſtantia ſuperiores corporis partes ambit.

Ventriculus & *inteſtina* in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum, in quibus degunt, ratione. Quæ *puram & defluentem* incolunt, ventre (inquit Salvianus) ſunt candido, dorſoque cineraceo ſive ſubcæruleo: quæ vero in impura & ſtagnante commorantur, ventre ſubalbo, dorſo vero ſubviridi vel ſubnigro apparent: *Os* habent ſatis apertum, dentibus, parvis, acutis minutim, multiplici ordine. *Magnitudo* quoque non ubique eadem. Plinio atque Solino teſtibus in Gange ad tricenos pedes augentur: & Athenæi Pauſaniæque teſtimonio Copaidæ, item Strymoniæ eximiæ magnitudinis eſſe dicuntur. Archeſtratus Copaidas apyrenos vocat: Geſnerus & Dalecbampius Lampetras intelligi volunt, quoniam hæ pro ſpinis cartilaginem habent. *Magnas* vel ad brachii craſſitudinem capi audio in aqua mortua (ut appellant) Galliæ Narbonenſis. In Italia ad viginti libras aliquando accreſcunt; ſed quæ ſuperant, nunquam inventæ ſunt. Plin. H. N. l. 9. c. 3. Athen. Dipnoſ. l. 7.

Locum, ſi ſpectes marinarum quoque Diphilus & Epicharmus apud Athenæum meminere, non quòd ibi naſcantur, cum paucæ & nondum adultæ nunquam, magnæ & adultæ raro ibi reperiantur; ſed quod, ut Plinius, Ariſtoteles & Oppianus confirmant, maria ex fluminibus ſubeant. In nullo amnium qui Danubium influunt, reperiri; in omnibus, qui Rhenum, licet ex uno aliquando cum illis fonte ſcaturiant, Naucle-rus & Albertus prodidere. Frigiditas Danubii fortè in cauſa, cujus aquæ ante fauces Alpium ab Occidente in Orientem fluunt; major pars ex Alpibus deſcendit, & à parte Aquilonari, ante Alpes delabitur. Copaidum, quæ [illegible], [illegible]. Pollux & Ariſtophanes commendant. Prodigiuſæ eædem interdum magnitudinis à Bæotiis hoſtiarum more coronabantur; aſperſaque mola, cum precibus Diis immolabantur. Rhegiæ, quas Lethus circa Berenicem fluvius ſibi vendicat, ſeſquialteræ ad illas, quæ ex Macedonia & Copaide lacu habentur. Suus iis & qui in freto Rhegii, & in Mæandro fluvio capiuntur honos. Strymoniæ quoque, Elori amnis, & qui ad Euclea fluvium, in precio fuere. Pars Britanniæ Anguillarum terra à copia, quamvis ibi non degant, dicitur. Ad Aquas morruas brachii craſſitudinem æquant. In ſtagno Monſpelienſi Latera dicto, trium vel quatuor cubitorum ſunt longitudine. Ex Tarni fluvio, qui Athen. Dipnoſ. l. 7. Ariſt. H. A. l. 6 c. 14. Aldrov. de Piſcib. l. 4 c. 14. Athen. Dipnoſ. l. 7.

non ſolum auget, ſed efficit Garumnam, qua parte in eum erumpit, tanta copia deſertur, ut una die XVI M. in naſſis inventa ſint. In Mintio amne quandoque mille glomeratæ capiuntur, ut apud Cardanum exſtat. Malè ergo [illegible], *in ſtagnis promanantibus*, ut Scaliger vertit, reperiri negat Ariſtoteles.

Scalig. ad Ariſt. H. A. l. 6. c. 15.

De *ortu* diſſentiunt Authores. Plinius, Anguillas atterere ſe ſcopulis, ea ſtrigmenta viviſcere, nec aliam earum eſſe procreationem ſcribit. Secundum Ariſtotelem, in diſſectis neutrum ſexum, nec vel ova vel ſemen deprehendas; in temporibus ſiccis, ſed poſt imbres, idque ex iis, quæ vocantur γῆς ἔντερα *terra inteſtina*: quæ fiunt in cœno & putredine; maritimis quidem locis, quæ algam producunt; in ſtagnis verò & fluviis propè ripas, quia tepor ſive calor iſtic putredinem gignit. Plinio Athenæus & Oppianus ex veteribus, ex recentioribus Rondeletius adſtipulantur. Illi complexas coire, & ſtrigmentitium, quid emittere, ex quo cum in limo fuerit, [illegible], animal generetur, prodidetunt. Hic inferiore ventris parte vulvam in fœminis, ſemen in maribus eſſe, multa pinguedine perfuſas non apparere, corporum complexu coëuntes à ſe viſas ſcribit. Utroque id fieri poſſe modo credo. Nam & Berniciæ in Scotico Oceano ex verme naſcuntur, poſt ova excludunt. Eadem & Rondeletii ſententia. Addit enim, cum equus mortuus in ſtagnum Megaloniæ injectus fuiſſet, innumerabiles paulò poſt ibidem viſas Anguillas. *Nutrimentum* ipſarum ſunt, radices herbæ & cuncta quæ in limo offendunt, viſæ, ranis, vermibus & piſcium partibus veſci. Paxamus hirudines, Homerus cadavera, quidam ſe ipſas invicem, Plinius edulia ſi quæ apponuntur, devorare, teſtantur. Puriſſimam tamen aquam, impenſius amant, ideò in quadam Britanniæ parte, ut Albertus ex Beda refert, in ortu Coſmico Plejadum hoc eſt XVII. Calend. Junii, quod tunc propter ventos, qui initio veris è terra erumpant oppoſitos aqua nunquam luto turbetur, ingens ipſorum copia; & à turbida abhorrent adeò, ut Athenæo teſte, cum ventis turbatur ſuffocari, & quidem propter exiguas branchias, ſoleant. In exiguis aquis mori dixit Ariſtoteles, hyemem malè ferre, Plinius.

Plin. H. N. l. 9. c. 61.
Ariſt. H. A. l. 6. c. 15. edit. Scalig.
Athen. Dipn. l. 7.
Oppian. Hal. l. 1. v. 156.
Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.
Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.
Plin. H. N. l. 9. c. 21.

De reliqua ipſarum natura hæc habe. Noctu paſci, interdiu limo quieſcere, ideo ſeparatim ab aliis degere piſcibus; exanimes piſcium more non ſuperfluitare, ut apud Plinium legimus, quod ventre ſint exiguo, pingue paucis inſit, plurimæ eo careant, ut Ariſtoteles tradidit, aqua tranquilla efflare, id bullarum indicio colligi eodem genere motus, quo ſerpentes in terra, id eſt celerrimè, moveri, ita ut dum Phalacrocorax integras devoravit, mox per inteſtina delabantur, idque vel novies aliquando fiat, in ſinu detentas, hominem aliquando ita circumplecti, ut nonnunquam ſuffocent. Annis ſeptem vel octo, quod branchias paucotes minuſque continentes habeant, & paucum humorem admittant, vivere; extra aquam ad quintum, ſextumve diem ſi loco umbroſo, & frigido; (ſi à ſole tangantur in terra brevi moriuntur) reponantur, à motu non impediantur, & ventus ſeptentrionalis aſpiret; excoriatas & in partes ſectas ſat diu. Tonitrua denique adeo timere, ut de fundo ad ſuperficiem enatent, frigoris adeò impatientes eſſe, ut cum Anno 1625. omnia gelu & glacie rigerent, in terram proreperent, & intra fœni cumulos ſe abderent.

Ariſt. H. A. l. c.
Athen. Dipn. l. 7.
Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.
Plin. H. N. l. 9 c. 21.

Diſcipline non omninò expertes eſſe videntur. In Jovis Lebradii namque fonte Anguillas è manu veſci & inaures additas, à veteribus proditum Plinius refert; & in Arethuſa Chalcidenſi, Anguillæ & Mugiles manſueti inauribus tum argenteis ornati accipiunt à largientibus cibos, à ſacerdotibus viſcera & caſeos, ut Athenæus ſcribit, & Ælianus, item Plutarchus, qui ſacras haſce Anguillas vocari ait. Nymphodorus denique in Eloro amne tradit Lupos eſſe, & Anguillas magnas adeo manſuetas, ut è manibus etiam porrigentium panem capiant: quod & Apollodorus ſcribit in Chronicis. *Hoſtiliter* eas tractant, Ardea, Corvus aquaticus Phalacrocorax ex avibus: ex quadrupedibus Lutra, quæ tamen amputato plærumque capite diſcedit, ut piſcatores prodidere.

Plin. H. N. l. 32. c. 2.
Ælian. H. A. l. 14 c. 8.

Quantum *ad uſum in cibis*, delicatiſſimas olim fuiſſe certum eſt. Mænander inter paucas ſumptuoſiſſimi convivii, quæ talento ferè conſtarent cupedias enumerat. Phitetarus miſeros divites, qui parcè viverent, & Anguillas non ederent, dicebat. Alii cœnarum Helenam, voluptatis reginam, præ Diis honorandam, &c. dicebant. Sybaritæ, iis, qui eas piſcarentur aut venderent, immunitatem, teſte Athenæo, decreverant. Hiceſius denique ſucci bonitate cæteris præcellere, ſtomachoque gratas eſſe reliquit. At medicis quamvis carnem mollem habeant, ſucco tamen lento & pituitoſo abundant, inflammationem pulmonis, quod pinguedine hominis naturæ maximè infenſa oblinantur, inferunt; ſuperflua humiditate, quam partibus alluunt, turbidam & ſonoram vocem reddunt; & ſecundum quoſdam, neſcio quid, quod niſi eximatur in periculum vitæ conjiciat, habent, ideo fortè caput, cauda, & à quibuſdam oblonga, quæ nigricans per dorſum fertur vena, abſcinduntur. Platina ubi præparationem Anguillarum eximiam dedit, ſubjungit acutiſſimè,

Athen. Dipnoſ. l. 12.
Hippoc. l. 2. de Diæta.
Gal. de Alim. l. 3.

ſimè, *ſic paratas hoſtibus apponendas, quod nihil boni in ſe habeant.*

His noxis infringendis, veteres betæ involutam, ut vitioſitate ſua humidum detergeret, comedebant: Salernitani vinum fortè hoc eſt generoſum & craſſum, quale eſt rubeum præſcribunt, nam ſi tenuè biberetur, Chylus in venas ante perfectam coctionem abiret & in corpus raptus Cachexiam excitaret; icem accidit, niſi pedetentim, & parum velut pitiſſando hauſeris.

De Uſu in Medicina tantum obſervavi apud Authores, *Pinguedinem* in elixatione ſupernatantem unguentum ad plagas ingredi, de toſta deſtillatam, aurium & nervorum doloribus mederi; glabro capiti illitam capillos reſtituere; cum pinguedine anſeris, ſucco rutæ, abſynthii, hederæ terreſtris, & Cynogloſſi ſubactam, ad vulnera præſtantiſſimam eſſe: Fumum ex ſalitarum cute exceptum, tormina ventris ex dyſenteria ſopire; in vino putrefactam vini tædium parere. Eviſceratam, tuſam, & in olla vitrea coctam, cum pinguedine ac liquore, qui in fundo vaſis remanet, hæmorrhoidum cruciatus egregiè lenire. Cingari Anguillas Equis per anum inſerunt, ut obeſiores, & agiliores videantur. Hippiatri quidam equo aſthmatico Anguillam vivam ori inſerunt, ut per inteſtina elabatur. Alii & parvam imponi jubent purgationis cauſa. Nec propterea mortis periculum eſſe ajunt: quin Geſnerus aſſerit nautam ſibi notiſſimum vivam integram deglutiiſſe, integram per alvum, vivam reddidiſſe. Idem author eſt, aliquos aureum & cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumve piſcium vel boum parare: miſcere autem aceti modicum & cum creta ſubigere in maſſam. Prætextatos earundem tergore verberari ſolitos Verrius teſte Plinio tradit, & ob id multam his negat inſtitutam. Prætextatos appellans impubes, eos nempe qui frugem aratro quæſitam nocte furtim ſecuiſſent, aut depopulati eſſent. Plin. H. N. l. 9. c. 23.

CAPUT V.

De Orbe.

Tab. XXIV. 9. 10. 11. 12. Plin. H. N. l. 32. c. 11. Aldrov. de Piſcib. c. 15.

HUjus piſcis ſolus *meminit Plinius*. Duriſſimum eſſe piſcem, *inquit*; conſtat, qui Orbis vocetur: rotundus eſt, & ſine ſquamis, totuſque capite conſtat. Geſnerus Apuleji, *Cranium* eſſe opinatur, quod ad cranii formam magnitudine, rotunditate, & dentibus humanorum ſimilibus accedat.

Tria ipſius genera deſcripſit Rondeletius, *quartum* addit Aldrovandus. *Primus* qui Orbis ſimpliciter figura, ſi caudam demas, ſphæricus eſt. Squamis prorſus caret, cuteque tegitur admodum dura; quam aſperam efficiunt aculei duri, quibus tota conſperſa eſt. *Roſtro* caret: *Capitiſque* nullum apparet veſtigium, quin (ut Plinius ait) totus capite (malim ventre) conſtare apparet. *Os* habet parvum, dentes vero magnos & latos, utrinque binos. Supra os duo exigua ſunt foramina, olfactus, auditufve inſtrumenta? *Oculi* mediocres. Circa corpus medium unica eſt & ſemicircularis utrinque *branchiarum* ſciſſura; prope quam etiam utrinque unam haud magnam, ſed rotundam pinnam habere Salvianus ait, & in icone exprimit. Rondeletius unicam eſſe ait, ut in Capriſco. Hic & in ſummo dorſo pinnulam pingit qua Bellonii icon & Salviani quoque caret, & ipſe in deſcriptione non meminit. Eam tamen etiam videre eſt in icone ad ſceleton effictà à Geſnero, quæ hic exhibetur. Poſterior corporis pars in *caudam* brevem & rotundam, inque latam & fere lunatam pinnam deſinentem degenerat; in cujus parte media atque ſuperiore, pinna una erigitur, altera quoque inferiori parti hæret. Color ei cineraceus, lineis quibuſdam latis & obſcurioribus ex piſce medio exortis poſteriorem ejus partem ad caudam uſque pingentibus. Eſt maris Ægyptii accola, ex quo Nilum quoque ſubit, & in ejus oſtio, quod Saiticum vocatur, capitur. Ob inſolentem corporis detractum corium tomento impletur, & in domibus ornatus cauſa ſuſpenditur; ſuſpenſus, roſtro cæti partem à qua flat ventus indicat. *Alter Scutatus ſeu Scutifer* dicitur, & in Septentrionali Oceano capitur. Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 16.

Eſt corpore tetete, mucoſo, capite magis exerto quam ſuperior: oris ſciſſurâ majore, dentes in eo ſunt plures & minores; oculi parvi, & exquiſite rotundi. Branchiarum rimam multo majorem habet: intra has pinnas duas. Subeſt proſterno oſillud, quod ſcuri ſpecie eſſe diximus. Neque prona neque ſupina parte pinnas habet, cauda in unam latam deſinit. A capite ad caudam uſque oſſa ovi figura diſpoſita ſunt inter quorum intervalla aculei interjacent. Piſcis eſt rarus & non edulis. *Tertius* eſt *Echinatus ſeu Muricatus*. Aculeis totus hic Orbis riget, ut manu tollere non poſſis, niſi cauda extrema apprehenſa. Capite eſt multo minus exerto quam proximè deſcriptus, corpore magis rotundato & majore, in quo nullæ ſunt pinnæ præterquam in cauda, quæ in unam deſinit. Sunt qui Hyſtricem ab aculeis, non inepte appellent. Poſſit etiam nonnullis videri Æliani *Sagittarius*, quem rubri maris piſcem eſſe ſcribit. Sagittarius in eo mari procreatur, & quoniam erinacei ſpeciem & ſimilitudinem habet; firmis & bene longis armatur aculeis. Sed de hac re judicent ii, qui maris rubri piſces viderunt. Nihil temere de rebus parum compertis affirmare volo. *Quartus*, quem Aldrovandus edit, quod ad oris figuram potiſſimum cum Scutato convenit, *Stellatus* ſive Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 27. Ælian. H. A. l. 12. c. 25.

Aſterias cognominatur, quod totus conſperſus ſit ſtellis ſeu aſteriſcis: differtque à cæteris, quod neque ad branchias, neque in caudæ exo tu pinnas habeat, ſed ultra tergoris medium, niſi pictoris id incuria factum ſit. Pinnæ etiam caudæ in extremo viridi ſint colore.

CAPUT VI.

De Duobus piſcibus Orbibus annumerandis.

Tab. XXIV. 13. 14. OBlongi quidem hi Piſces ſunt, Orbibus tamen, annumerari poſſe cenſet Geſnerus, tum quod mucrones ut illi in corpore eminentes habent, tum quod à muco, quem ſimiliter ore emittunt, vulgo *Snottolf* quaſi *Myxini* aut Mucones appellantur. In *prtoris* effigie color erat circa dorſum, qualis in terreſtribus ranis videtur: circa latera & inferius ex ſubcæruleo & viridi permixtus. Antverpiæ cinereo colore capi audio. Sie ille. *Alterum* & bie quoque depictum, Snottolfi nomine miſſum, ex icone, ſive ea, inquit, naturalis, ſive aliquid etiam in ea artificioſum eſt, ſic delineavit. Longa eſt dodrantem & palmos duos, lata palmum unum, circa medium præcipue ad caput attennatur, ſed magis ad caudam: *dorſum* medium faſtigiatur, punctis notatur variis, ſubrotundis, & eminentiis exaſperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digeſtis per intervalla. Oris biatus, figuram fere ovalem refert. Pinnæ ad branchias binæ, una in fine dorſi, altera in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti diſcreta, & articulo diſtincta videtur. *Cauda* tripartita, ſive natura, ſive potius arte. Mucoſus admodum eſt, inquit ille qui miſit; non oſſium, non carnium quicquam habet: mucoſo tantum lentore expletur. Captu difficilimus. Nam ubi hamum vel retia ſenſerit, ſuum illum mucum evomendo, lubrica reddit omnia, contractoque orbem exuvio proſilit. Mollem quidem & mucoſam carnem, & eminentias trigonas, cum aliis Snotolfis communes habere videtur.

CAPUT VII.

De Holoſteo Bellonii ſeu Oſtracione Geſneri, & Catan.

Tab. XXV. 7. 8. 9. DE hoc Piſce ſic ex *Geſnero & Bellonio Aldrovandus*. Hunc quoque à mari Nilum ſubire, etſi ignoremus, marinum tamen eſſe ex corii duricie conjicimus, qua teſtam fere oſtreaceorum imitatur, unde cum ob hoc, tum quod [illegible] à Strabone inter Niloos piſces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impreſſis legitur [illegible], ſed interpres Latinus [illegible] legiſſe videtur, vertit enim ex teſtaceis, imperite: & in epitome ſcribitur [illegible].) Geſnerus *Oſtracionem* hunc piſcem nominandum conjicit. Bellonius vero non aſpernando nomine *Holoſteon* appellavit, quaſi totum oſſeum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdum longitudinis. Incolæ ab interaneis protinus emundari curant, deinde vero teſtam eam duram (teſtaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam ſervant, ut inde lucrum conſequantur, quod à negotiatoribus externis novitatis gratia hujuſmodi piſcis emi ſit ſolitus.

Cæterum dum vivus eſt penicillum in *cauda* habet, & *pinnas* ſupra & infra caudam: ac rurſus pinnam aliam utrinque; ocnlos albos, os parvum. Color ejus lacteſcit, & velut in pallidum languens. Is quem ego in muſæo jam multos annos inter rariora reſervo, & hic depictum oſtendo, ab eo quod ſupra roſtrum conſpicitur tuberculo (naſum appellare liceat, piſcem ipſum ab eo *Naſum Niloticum*) ad extremam uſque caudam vix implet duos dodrantes. Totus eſt *pentagonus*, totuſque item ex articulis fermè pentagonis (ut icon oſtendit) conſtat, qui coctione, imo per ſe temporis diuturnitate diſſolvuntur. Branchiarum ſciſſura ſemicircularis: juxta quas utrinque pinna eſt, parva quidem ſi corporis magnitudine comparetur, ſed perquam robuſta: poſt podicem alia ſimilis planæ ſed brevior. Uropygium totum cutaceo corio tegitur, ut quod mereris, in oſtreaceum totius corporis tegumentum ita inſetitur, ut à lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum eſt, quam navi clavus; oportuitque cutaceum eſſe, ut mortui promtus, idoneuſque foret. *Oris* rictus pro corporis portione exiguus; in quo dentes utrimque fere octo, non abſimiles dentibus murium. Utraque maxilla cutaceo etiam, non oſtreaceo corio quod ad modum inceptum fuiſſet, conſtat.

Habes hic *hujus generis piſcem alium* æque duro tegumento præditum, ſed qui dimidio minor eſt, non pentagono corpore, ſed ventre triplo quam tergore, latiore, lateribus quodammodo concavis: cujus item articuli non pentagoni, ſed fere rotundi, & orbiculati, & in ſingulis aſteriſcus venuſtiſſimè ſpectabilis. Eminentia quæ in medio *dorſo* eſt, non pinna, ſed plane oſſea ſubſtantia gibbi ſpecie. *Pinna* vero in ejus conſpicitur extremo. Cætera ſuperiora ſimilia habet, præterquam quod naſo (ut vacabam) caret, & oculi ſub majoribus tuberculis latent.

H I-

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER III.

De Piſcibus fluviatilibus.

TITULUS I.

De Piſcibus fluviatilibus ſquamoſis.

CAPUT I.

De Trutta fluviatili.

Tab. XXVI. I. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 12.

TAntum de Piſcibus [illegible] & [illegible]. Fluviatiles ſequuntur, & hi *vel merè tales, vel qui etiam in aliis dulcibus aquis vivunt, vel lacuſtres.* Inter *Fluviatiles* eoſque ſquamoſos primus eſt *Trutta*, Ambroſio *Trotta*, à trutendo Platinæ, quoniam ſemper in adverſum & impetuoſum flumen nitatur, adverſas undas ſuperare. Itali *Torrentinam*, quod in torrentibus & rivis montanis abundet, vocavere. An veteribus fuerit cognitus incertum. *Theodonem* Auſonii Figulus putaris, Rondeletius, Gillius, & Bellonius *Salarem* ejuſdem. Jovius *Lupum varium* Columellæ, Geſnerus Athenæi *Pyruntem*. Figulo obeſt, quod Theodonem, Salarem, & Farionem unum piſcem faciat. *Salarem* parvum eſſe Salmonem ſuperius dictum, & Poëta clariſſimè indicat. Nec *Trutta Lacuſtris* ſeu *Salmonata* erit, cum hæc in lacubus naſcatur. Lupos inter duos pontes in Tyberi capi diximus: Truttas ſuburbani amnes ex Reatinis Sublaqueaniſque quotidie ſuggerunt. Illi frigus vehementer pertimeſcunt, frigidioribus duntaxat locis gaudent. Quod verò Ælianus in Aſtræo Macedoniæ fluvio piſces [illegible] gigni, & peculiares quaſdam muſcas circa ſummam aquam volitantes apperere; piſcatores, pro his muſcis purpuraſcente lanâ hamum veſtire, & gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, ut piſces decipiant, prodidit, egregie Truttis conveniret, ſi nomen additum fuiſſet.

Ælian. H. A. l. 15. c. 1.

De *Pyrantibus* credit Geſnerus Mneſitheum apud Athenæum loqui, cum ait: Ex fluviatilibus optimi ſunt, qui in rapidiſſimis fluviis verſantur, [illegible]. Hi enim non gignuntur niſi in rapidis & gelidis fluviis & facilius quàm cæteri fluviatiles concoquuntur. Convenirentque iſta Truttæ niſi Cauſabonus pro [illegible] ſcribendum eſſe [illegible], ita, ut ſenſus Athenæi ſit, optimos ex piſcibus fluviatilibus illos eſſe, qui in fluminum locis, qua maximè aquarum impetus vergit, quæque rapidiſſima ſunt, quod plus exercitii habeant, vivunt, putaret. *De ipſarum Forma ſic ſcribit Aldrovandus:*

Sunt Truttæ & Salmoni multa communia; forma nempe tota, & corporis partes externæ & internæ: *caro* rubicunda, *ſquama* exiles, *macula* ſeu puncta, magnitudo, formæ mutatio, circa roſtrum præſertim, ac ſimul nominis: (in Truttis Salmonatis peculiariter) aſcenſus ad ſummas aquas ſaltuum vis & agilitas, ſuavitas in cibo: quamobrem non eſt mirum ſi ex Truttis illis, quas Germani Lachsforen appellant, aliqui ætatis progreſſu Salmones fieri putaverunt: *Pinnis* etiam quatuor natant, quemadmodum Salmo. *Cauda* vero maxime invicem diſtinguuntur. In Salmonibus enim ea gracileſcit, in Truttis ſemper lata eſt: in illis pinna caudæ longa & bifida, ut in Aloſis; in Truttis brevis & non diviſa. Hic accedit roſtrum acutius in Salmonibus, quam in Truttis. Rurſus *partibus* internis à Salmone & Umbra fluviatili non differunt, niſi quod ventriculi appendices plures & evidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communem eſſe tradit, quod quidem de fluviatilibus verum fuerit. nam quæ Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, ut cuilibet icones conferenti notum eſſe poteſt. Quæ flaveſcunt & item nigricant, ab *albis* differre Rondeletius teſtatur, quoniam illis roſtrum ſit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Præterea albas minores eſſe & carne minus flaveſcente.

Fluviatilis, corporis forma Lupo (inquit Salvianus) perſimilis eſt, roſtro tamen minus extento, magis retuſo & paululum recurvo. Ore etiam paulo minore. *Alba* teſtante Rondeletio capite Mugilem quodammodo referunt: brevi nimirum, ſubrotundo, carnoſo, vel potius pingui, coloris lactei. Maxillæ & lingua acutiſſimis dentibus armantur. *Sylvius ſex* eorum ordinis eſſe ſcri-

 bit,

re à branchiis ad caudam fertur. Latera media maculis quibuſdam ſubcæruleis per intervalla diſtinguuntur. *Venter* candicat. Circa *roſtrum* & branchiarum opercula roſeus fere color, &c. In capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas iſtas quidam icone noſtra inſpecta in quibuſdam Germaniæ locis ali, in piſcinis nobis referebant: & in Traga flumine Carinthiæ reperiri, ætatis progreſſu in Salmones converti (ſpecie roſtri nimirum) ſicut & lacuſtres Truttæ, quanquam & aliæ Truttæ Salmonum ſpeciem præ ſe ferunt.

CAPUT III.

De Thymallo.

Tab. XXVI. 3. 4. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 14. Ælian H. A. l. 14. c 22.

THymalli ſolus Ælianus inter Græcos, Ambroſius inter Latinos mentionem faciunt. A Thymo quem olet ita dici, Salvianus contendit. Bellonius Thymum vocavit. Itali Temarum, quaſi temerarium, quod ſtolidus piſcis, dicunt. Truttarum generis eſſe, cum pinnarum ſitus, tum totius corporis figura indicant. Eratque Ælianus Truttis, ſi eas notas ſibi habuiſſet, potius quam vel Lupis vel Cephalis, quorum communem & mediam ſpeciem ſimilitudinemque gerere ſcribit, aſſimilaturus: quanquam & his non abſimilis multum: ſimilior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro corporis ratione parvum, in acutum tendit. *Os* aperitur non longo, ſed quadrato ferè hiatu. *Ventre* eſt prominentiore. Rondeletius latiorem, magiſque ventroſum pinxit, quam par eſt *Pinnas* duas habet ad branchias, duas alias in ventre inferiore, à podice unam. In dorſo prior magna eſt, maculis multis pulchrè varia: infra partim nigris, partim ſubrubentibus, ſupra rubicundis tantum. *Cauda* in duas latas pinnas deſinit. Rondeletius corpore ait eſſe cæruleo: Bellonius verò tergus ex livido in opacum tendere, & Geſnerus fuſcum id, vel ſubcinereum facit: Atqui hic exprimitur, Rondeletius ſcribit: fierique poteſt, quod vel loci, vel ætatis ratione variet. Lineas per latera rectas habet, quarum quæ ea dividit à ſuperiori branchiæ angulo ſpinco oritur, & rectà ad caudam defertur: ſunt & aliæ per totum corpus non paucæ, ſingulæque per ſingulos ſquamarum verſus, non rectæ, ſed innumeris veluti arcubus, minimis triangulis undulatæ; quod veluti operoſum pictores noſtri, inquit Geſnerus, non indicarunt. Obſcurè ſanè & in meo piſce quem ad vivum depictum in muſæo reſervo, pictor eas expreſſit. Latera præterea modo pluribus modò paucis punctis & lituris nigris temerè aſperguntur.

Vidiſſe ſe idem Geſnerus in fine Decembris aliquando ſingulis tantum utrimque ad branchias *lituris* inſignem ſcribit; aliumque initio Junii, uno altero puncto vix apparente. *Squamæ* ex ejuſdem obſervatione, ſingulæ fere ῥομβοειδεῖς ſunt, hoc eſt, rhombi figuram imitantur. Latera enim, inquit, earumque utrimque circuli ſegmentum referunt, ſupra vero infraque in cunei acumen tendunt, quod tamen in iconibus ſuis expreſſum negar. *Branchias* habet utrimque quaternas, & ut Bellonius addit, Harengi & Sardinæ modo, ſolidioribus horrent, uncinatiſque oſſiculis conſtant. Idem Bellonius *linguam* oſtendere albam ſcribit, dentibus carere, immo ne ullis quidem rudimentis eorum preditum eſſe: è contrario Geſnerus pro dentibus, inferius ſuperiuſque labrum exaſperari, limæ inſtar, introrſum profitetur: & Bellonium haud bene iſtæc examinaſſe apparet: nam alias *Lævaretum* Gallice dictum piſcem, oſſicula ad fauces atque Oeſophagi ingreſſum utrimque habere ſenis hinc inde denticulis ait, ut in Themolo comminuta; cum alioqui in Thymallis, & in Lavaretis ſuis nihil quicquam tale reperias. *Ventriculum* habet mediocrem, inteſtina craſſiuſcula, pinguedine multa obvoluta; & ut Bellonius ait, apophyſes plures ex pyloro dependent, à quo ſtatim ſequitur inteſtinum unum gracile, rotundum, quod ad rectum tendit, in quo excrementa recipiuntur, & ad anum deferuntur. Idem Bellonius, *cor* tam exiguum habere ſcribit, ut ne ineſſe quidem ei credatur. *Splenem* Salvianus ſubrubrum facit, Geſnerus in ſuo quem manibus tractavit, ferè nigricare aſſerit. Bellonio teſte hic tam magnus eſt fere in hoc piſce, quam hepar, quod in nullo alio piſce (inquit) unquam videram, oblongus tubra pinguedine mixtus. Unicus hepati lobus eſt, ut idem Bellonius obſervavit, ſtatim ubi gula finit, ſtomachum amplectens. Salvianus *felle* carere putat: Bellonius vero tam exiguum id eſſe tradit, ut vix rudimentum aliquod ejus appareat: & Geſnerus quoque ſuum Thymallum felle caruiſſe negat, ſed flavi vel ſubaurei coloris id habuiſſe. Bellonius folliculum piſcium natationi accommodatum plenum ſemper vidit, ac per ſpinam delatum. Cum maxime augetur, ad cubitalem *magnitudinem*, teſte Æliano, excreſcit: etſi qui crebrius capiuntur, minores ſint, & ut Salvianus ait, libram non excedunt. Longitudo ad latitudinem ferè quintupla eſt, cauda etiam computata, ut Geſnerus advertit in eo quem manibus tractans deſcripſit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim. *Gaudent* puris frigidis & ſaxoſis aquis, in quibus circa ſaxa reperiuntur: nec ulli magis in montanis & præcipitibus fluviis, Truttas ſi excipias, capiuntur. Ambroſ. Hexam. l. 5. c. 11.

Gignunt eas in Germania Rhenus, Limagus apud Helvetios, & Floha apud Miſenos; in Italia Ticinus; Abdua & Ambra. In Pado rarius capiuntur. *Victitant* inſectis aquatilibus, dejectamentis mille pedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis ac ter-

Ælian.H. A.l.c. terreſtribus. Ælianus alia quàm culice eſcâ capi poſſe negat. Volaterranus Thymallo veſci, & ſolus quidem inter ſcriptores, voluit. [illegible], id eſt aurivori dicuntur, ſeu quod minutula auri fragmenta propter ſplendorem appetant; ſeu quod cum majori pretio væniant, obſophagorum aurum abſumant, & loculos ex hauriant. *De odore ejus ita Ælianus.* Ejus capti odor non indignam admirationem habet: non n. ut cæteri piſces piſculentum quendam mittit odorem: imo vero exiſtimes re ejus gentilem herbam, recentem ex terra lectam manibus renere. Tanta ſanè odoris ſuavitate fragrat, ut qui eum ipſum non videt, gratiſſimam apibus herbam, unde nomen duxit, in manu latere putet. Ambroſius de eo, qui gratam redolet ſuavitatem, dici facile ſcribit. Aut piſcem olet aut florem: Omnibus ſui partibus commendatur *in Cibis*: quibuſdam tamen interiore tunicâ maxime blandiuntur. Circa Albim præferuntur Truttis. In Atheſi & Addua captos tenerrimos Salvianus fecit. *Majo* menſe maxime appetuntur, & loco marinorum ſaxatilium præſcribuntur à Medicis.

In Medicina, Adeps hujus piſcis laudatur, tum contra auditum gravem, ſi menſe Majo in vaſculum conjectus ſoli exponatur, & quod diſtillat, auri immittatur, tum contra oculorum pterygia, ungues, ruborem, fervorem, &c ſi quotidie binæ guttæ cum pinna inſtillentur. Vidiſſe ſe puellam chemoſi affectam Geſnerus inquit, quod malum aliquando exanthemata puerorum ſequitur, hoc remedio per ſeptuaginta ferè dies continuato, (ut quotidie gutta inſtillaretur) curatam, rubore mox primis diebus ſublato. Addit inſuper, habere & pharmacopolas apud ſuos hunc adipem; & ab iis maxime ad oculorum remedia, ut maculæ in eis deleantur, peti ſolere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua aduſtas partes.

CAPUT IV.

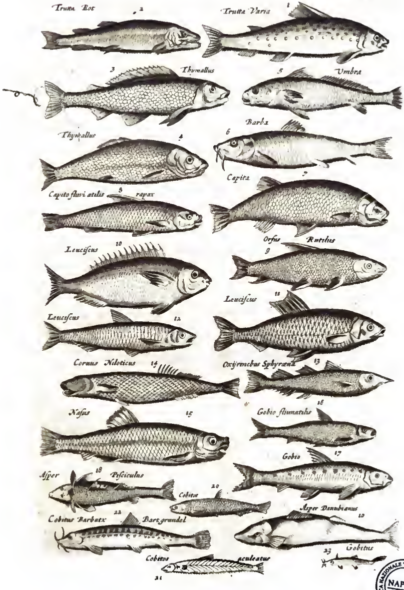
De Umbra fluviatili.

Tab. XXVI. 5. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.15. UMbræ fluviatilis Auſonius ex veteribus in Moſella ſua meminit, Geſnerus pro eadem cum Trutta fluviatili, quod iſta in Moſella inprimis ubi ſe in Rhenum exonerat abundet, accepit. *Rondeletius ita deſcripſit:* Piſcis eſt non ſolum nomine, ſed & colore marinis (Umbris) ſimilis, à quo utrique nomen. Corpus enim eſt opaci loci modo ſubfuſcum & ſubobſcurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonenſis, demptis Monſpelienſibus, Umbram vocant. Piſcis eſt ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aſpectu affinis. Pinnis & earum ſitu à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unicam, in medio dorſo priorem majorem, poſteriorem minorem, ſubrotundam, & pinguem, ſquamas parvas, & maculoſas ſimiliter habet. Carnis ſubſtantiam, parteſque internas omnes eaſdem. *Capite verò à Truttis differt*, quo Carpioni (Italico, Geſnerus) ſimilis eſt: capite enim longiore eſt, quam Trutta, ore minore nec tam hiante, roſtro non acuto, ſed obtuſo, maxime in maxilla inferiore, ſine dentibus, & ſine magna maxillarum aſperitate. *Oculis* eſt patulis, cornea tunica aurea, pupillâ nigrâ. Corpus à medio ſenſim graciléſcit, in caudam latiuſculam, & pinnam bifidam, latiſſimam deficit. Ad branchiis ad caudam linea recta (hanc in pictura non expreſſit) per medium corpus producta eſt. *Branchiæ* intus ſunt quaternæ; *Ventriculus* longus & ſpiſſus pinguitudine quæ lacte candidior eſt, obductus, à quo multæ apophyſes pendent. *Hepar* rubet, cui alligata eſt fellis veſica, *fel* nigerrimum eſt, *ſplen* longus & niger. *Inteſtina* ſine gyris ullis ad anum demiſſa ſunt. *Veſcitur* terrâ, aquâ limo, unaque, cum his, & cum arena auri laminulas haurit: ob id vulgus auro nutrici Umbram eredit: & revera in ventriculo & inteſtinis aurum reperiri certiſſimum eſt. Carne eſt ſicca & alba, qualis eſt Truttarum parvarum caro. Hyeme latet: æſtate cum Truttis capitur: cui cum in ſucco & ſubſtancia, permultiſque aliis ſimilis eſt, Truttarum generi & tractationi ſubjecimus. Pura aqua maxime delectatur. *Hæc Rondeletius*, nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piſcem ſub ventre argenteum, eſſe ſeribens: dorſum verò terſiſſimum habere ex livido opacum.

CAPUT V.

De Barbo.

BArbi quoque ſolus inter veteres Auſonius meminit. Nomen ei Cutacei illi Tab. XXVI. 6.
Cirri quæ barbæ quodammodo ſimilitudine Aldrov.
ex utroque hujus piſcis labro dependent, fe- de Piſcib.
cere. Bellonius haud incongruo vocabulo l.5 c.16.
Myſtum vocat, & Græcorum vulgo *Myſtacatum* vocari ſcribit. Sunt qui cum Mullis marinis piſcibus, qui & ipſi barbati confundunt. Corporis figurâ Mugiles fere refert, aut Squalos, nam ſi latitudinem ſpectemus, oblongiuſculus eſt rotundus, in laterâ modice compreſſus. *Differt à Mugilibus*, quòd pinna quæ in medio dorſi, firmiori aculeo innixa eſt: pinnæ ventris magis ſunt flavæ; caudæ pinna rubeſcit: Roſtro item eſt longiore & aeutiure, cartilagineo & pingui. *A Squalo* etiam perſpicuis quibuſdam notis differt. Nam cum in extremo roſtro Squalo ſit os, infra roſtrum in inferiore parte illud Barbus habet; unde & ſuperior ejus maxilla paululum prominet: Labra item longe craſſiora ſunt quam Squalo, caputque compreſſius. Poſtremò è ſuperiores roſtri extremo duæ ap-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

appendices, ex lateribus duæ aliæ propendent: quibus & Squalus & Mugiles carent. Eſt autem appendiculum earum ſubſtantia cutacea quidem, ſed mollis, lubrica, teres, ſubrubra. *Venter* eſt colore lacteo, latera argenteo. *Dorſum* ex albo flaveſcit, nigriſque quibuſdam ac parvis maculis conſpergitur. *Branchias* habet quaternas: quarum rima admodum parva eſt: quamobrem extra aquam ſatis diu vivit. Ab iiſdem linea ad caudam porrecta, minus evidens eſt, quam in aliis. *Dentibus* caret. *Oculi* parvi ſunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. *Fel* adhæret jecori. *Inteſtina* in ſpiras contorta, plurima pinguedine oblita. *Uterus* oblongus eſt & bifidus, ovis innumeris refertiſſimus, cum prægnans eſt piſcis. Pondere plerumque libræ unius, quandoque duarum, raro trium. Salvianus ad octo libras excreviſſe obſervavit. Bellonius frequenter in Nilo capi teſtatur, ſed quomodo Lucius Italicus, inquit, à Gallico differt, ſic Nili Myſtus à noſtro diſſidet. Noſter enim Myſtus oblongus eſt, & quaſi teres: Niloticus vero craſſo & recurvo eſt corpore: Ejuſdem tamen coloris ſunt: & eodem modo barbis quatuor, ſeu myſtacibus exornantur. Niloticus noſtrum Cyprinum ipſâ formâ ferè æmulatur: ventrem enim habet expanſum. Tantâ craſſitudine in Nilo proficit, ut eum Memphia libras viginti pendentem viderim; quo in loco Mythus vel Myſtus dicitur.

Bellon. de Piſcibus l. 1.

De *loco ejus & Natura* hæc Aldrovandus habet: In lacubus quidem naſcitur; ſed cum multo frequentius naſcatur in fluviis, fluviatilis potius, quam lacuſtris erit dicendus. Scribit Salvianus paucos eſſe lacus, qui Barbis abundent: plurimos vero eſſe qui eis careant: contra in omnibus fluviis gigni atque ali: ideoque jure inter ſuos Moſellæ piſces Barbum recenſeri ab Auſonio. Albertus author eſt, à piſcatoribus ſibi relatum, ova ab eo cuſtodiri, ne ab aliis devorentur: addiditque ſe obſervaſſe in cavernis domus ſuæ ad Danubium ſitæ, quotannis poſt æquinoctium autumnale congregari hoſce piſces, tantaque copia convenire ut manibus etiam capiantur, ita ut meo tempore, inquit, incolæ loci aliquando decem plauſtra fere manibus ejecerint. Nam hoc genus piſcis frigus non ſuſtinet: quare ſemper languidus hyeme inveniter; æſtate verò mundus & ſanus eſt. Hæc ille. *Veſcitur* algis, eochleis & piſcibus, & ne ſuo quidem generi parcere dicitur. Albertus cadaveribus capi quoque ſcripſit. *Degunt* gregatim, *pariunt* ineunte æſtate prope litora. Geſnerus ex piſcatorum obſervatione ſub collibus & ripis prominentibus libenter verſari aſſerit, & porcorum inſtar fodere, ita ut aliquando in cavernis inhæreant, & pereant: pinnaſque eorum ab hirudinibus nonnunquam infeſtari, quas ſaxis affricantes in fundo aquæ depellant, aut rapidiora fluminis loca petant, ut aquæ impetu elidantur. Apparet verò cum Squalis quandam occultam exercere *amicitiam*. Nam quemadmodum in quovis lacuum, fluminumque Barbos, ibidem fere ſemper, & Squalus reperitur; ita è contrario ubi Squalus, ibi ſemper etiam Barbus, ut Salvianus refert. Clauſtra fert, & in piſcinis æquè Squalus parit & pingueſcit.

Quoad *uſum in cibo* Gardanus eum omnino rejicit. Aliis, ſi in ſaxoſis & puris fluminibus capitur benè ſapit, concoctu eſt facilis, laudati ſucci, carnis candidæ & mollis, ſed plurimis ſpinis firmatæ. Majo circa Rhegum ad Julium laudari, Auguſto in Helvetia, Geſnerus prodidit. Salvianus ineunte vere ſapidiores dixit. Auſonio grandiores natu, majore in pretio. Nònnulli propter mollem carnem vino prius imponunt. *Ova* venenata, Majo imprimis menſe Platina author eſt. Gazius ſcribit, cum experiundi gratiâ, duos duntaxat de ovis hiſce bolos comediſſet, nihil inde aliquot horis poſtea noxæ percepiſſe: demum ſub horam cœnæ, plurimam in ore ventriculi ſenſiſſe inflationem, quam ut diſſolverem, inquit, aniſum ſumpſi, ſed fruſtra. Poſt horam faciem apparuiſſe tanquam in ſyncope, ita ut aſtantes & admirari, & de mea ſalute timere inciperent. Se interim magnam non ſolum in ſtomacho & ventre, ſed omnibus membris externis alterationem, & inæqualem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte ſenſiſſe. Tum ſuperveniſſe paſſionem cholericam, donec infra ſupraque ſimul pluries ova purgarentur, magnâ cum anxietate & virium proſtratione, & maximo vitæ periculo. Idem apud Geſnerum invenies. Sunt qui credant tum eſſe malefica, cum ſalicum, quæ fluviorum ripas obſident, floribus in aquam decidentibus veſcuntur; ſed quia nec ſalicibus nec aliis Barbi partibus iſtavis, præſtat culpam in idioſyncraſiam conjicere.

CAPUT VI.

De Capitone.

ARTICULUS I.

De Capitone Auſonii, ſeu Squalo veterum.

Piſcis, quem hic deſcripturi ſumus; à magnitudine capitis, *Capito* Latinis dicitur. Apud alias nationes varia invenit nomina, quæ apud Aldrovandum, Geſnerum & Bellonium vide. Tab. XXVI. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 17.

Quis ſit apud veteres, difficile eſt dictu, Bellonius *Thedonem* Auſonii, quem nullo ſpinę nociturum acumine dicit, Rondeletius Capitonem ejuſdem, Salvianus Alburnum Auſonii. & Galeni Lenceſium, Aldrovandus Squalum, ut Romæ vocatur, eſſe putat.

Marino Capitoni Mugilibuſque aliis corporis figurâ ſimiles eſt: dorſo tamen minus lato & corpore compreſſiore. In dorſo item unicam duntaxat *pinnam* habet, Mugilum verò genus duas, unam videlicet in ejus medio, alteram inferius caudam. Mugiles denique lineas quaſdam habent ſuboſcuras à branchiis ad caudam productas, quibus carere omnino Squalum Salvianus ſcribit: unam tamen ei lineam eſſe Geſnerus profitetur, ſed quæ leviter appareat. Idem Salvianus ait habere porvum, Rondeletius contra craſſum & magnum: id quod pleræque etjam vulgares nomenclaturæ indicant. Rurſus uterque dentes habere negat. Rondeletius os tantum aſperum eſſe ait: Geſnerus verò dentes ejus latere in faucibus aſſerit, maxilla ferè ſemicirculari, supernè leviter aduncos, ordine duplici, exterius quinos, interius binos. *Dentes* enim ei tribuit Albertus his verbis: Piſcium omnium dentes valdè acuti ſunt, exceptis perpaucis, qui in lateribus gutturis, mandibulas habent, ut piſces fluviatiles magnis veſtiti ſquamis, Barbellus (at huic ſquamæ ſunt exiguæ) Monachus, & alii quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum, magis ad conterendum cibum, quam ad dividendum idoneos: quamobrem etiam omnes æquales ſunt: & ideo naturâ abſcondit eos in gutture, ut clauſo ore aqua non ſuffocet mandentes hos piſces. Tales autem dentes maximè habet Carpo (ut Cyprianus) piſcis. *Labra* ſunt ſatis craſſa. *Oculi* nigri, in circuitu aureoli; tempora ſubflava, *Os* rubicundum, *branchiæ* utrimque quaternæ, geminæ colore totus eſt argenteo: dorſum tamen minus quam venter & latera pollucent. *Squamæ* ſplendidæ ſunt, albicantes, anguloſæ, latæ, cute ultra medium obductæ, minimis variante punctis. *Ariſtis* in carne multis abundat, quarum etjam in Capitone meminit Auſonius, qui item à ſquamarum magnitudine ſquameum cognominavit, dum canit:

Squameas herboſas Capito interlucet arenas,
Viſcere prætenero fartim congeſtus ariſtis.

Geſnerum cum circa Octobris calendas unum ovis gravidum magnum item & præpinguem inſpiceret, nullas in eo apparuiſſe ariſtas teſtatur. Quare vel non omni tempore, vel non omni ætate in iis reperiri credendum eſt. *Ventriculum* parvum habet, inteſtina parva, *hepar* ex albo rubeſcens, fel in medio viride, *veſicam* geminam aëre plenam, *peritonæum* nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres & quatuor, aliquando ſed rariſſimè, octo aut novem. Non tantum in fluminibus ſed & in lacubus, ſed & iis paucis *degit*. In Lario invenitur, in Conſtantienſi non item. Ab Auſonio inter Moſellæ, à Bellonio inter Strymonis piſces refertur; ſed nec clauſtra refugit. Dulci piſcina incluſus, creſcit, pinguescit, & prolem propagat. Expreſſè Varro. In tertia parte quis habebat piſcinam niſi dulcem? & in ea duntaxat Squalos & Mugiles piſces? Servari diu & in aqua pura poteſt, ſi eandem ſæpius mutaveris, vas ad ſummum repleveris, nec quicquam aliud injeceris, alias ſuffocantur. *Veſcitur* cœno & ſordibus, ideo un Vilain in quibuſdam Galliæ locis dicitur: ſcarabæis & animalculis, qui in aquæ ſuperficie natant; gryllis quoqun campeſtribus, & uvæ acinis, & muſcæ genere, quod propterea Aletmuggen Helvetii dicunt; cerebro denique bubulo, ideò à piſcatoribus hamo ſubtiliter alligatur. In locis littoribus proximis, in fine veris & ſub æſtatis initium *parit*. Menſe Majo parere ab uno latere, ab altero Ceraſa quæ Helvetii Amarella vacant, matura ſunt poſtea, aliqui Geſnero teſte prodidere. Inter *gregales* eſſe cenſentur. *Uſum in Cibis* ſi ſpectes, inter viles cenſetur. Carne quidem eſt candida, ſed inſipida ac molli, & quæ mox extra aquam flacceſcit, plurimis abundans ariſtis; utrumque tetigit Auſonius dum canit:

Bellon. de Aquat. l. 1.

Varro R. R. l. 3 c.

Viſcera prætenero fartim congeſtus ariſtis,
Nec duraturus poſt bina trihoria menſis.

Improbantur præ cæteris, qui in lacubus, & in magnis cœnoſiſque fluminibus capiuntur; quamobrem Romæ, quod vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parvi fit, cum aliqui Tyberinus in ligneis vaſtis diu vivus conſervetur. Contra, in limpidis, parviſque ac ſaxoſis fluviis torrentibuſque captus, haud omninò aſpernari debet, maxime ubi adolevit.

Major enim factus, minus mollis eſt, ut hic etiam, ſicut de Barbo diximus ex Auſonio in ſenecta præferendus videatur. Commendantur apud nos verno potiſſimum tempore, cum prægnantes ſunt: Alii tradunt per totam hyemen admitti menſis poſſe, & vere etiam uſque ad initium Maji: æſtate non probari.

Geſnerus apud ſuos commendari ſcribit menſe Decembri, placereque circa Calendas Octobris, quo tempore unum ovis gravidum, inquit, reperi: magnus is & præpinguis erat: ova quoque ſapiebant palato: nec ullæ apparebant *ſpinæ*. Idem caput in eo præferri aſſerit.

ARTICULUS II.

De Capitone fluviatili ſeu Squalo minore.

Frequens in fluviis eſt, *Inquit Geſnerus*, vulgo nominatus ein Haſle / in lacu juxta Tugium Ganghaſle / vel communiori nomine Weißfiſch / quaſi albus piſcis, item alio nomine Maifiſch / à Menſe Majo, quo præferuntur, quod nomen Alauſis, quoque attribui putat. Italienm hujus piſcis nomen niſi *Stretta* ſit, (à corpore longiuſculo fortè, & ſtri-

Tab. XXVI. 7.

Aldrov. de Piſcib. l. 5.c.18.

ſtricto id eſt, minime lato) in Lario lacu, & in Verbano *Gravetta*, aliud ſe neſcire profitetur. Hæc verò cum ſcripſiſſet, piſcator Lucarnenſis in Verbano vocari ei aſſeruit, *Letta* vel *Aletta*.

Conjicitque eundem fortè eſſe qui Papiæ *Cabacello* dicitur. Germanicum Haſʒle/ videtur lepuſculum ſignificare, fortè quod agilitate ac celeritate natandi lepores repræſentet. Ipſe Cephalos aut Mugiles fluviatiles minores vocat, quod fluviatilem Cephalum ſive Squalum magis quam Leuciſcos referat, adeo ut icone opus eſſe neget. Piſciculi, inquit, ſunt molles, duos aut tres palmos longi, albicantes, per dorſum in viridi nigricantes, cauda & pinna dorſi glaucis; cæteris rubicundis minimè lati.

Squamulis tenuibus, argenteis branchiis ternis. Caro eorum ariſtis referta eſt, ut & Mugilum fluviatilium majorum. Ex his qui in fluvio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Obſervavi poſtea lacuſtres ſuperna oculorum parte flavere.

Dentes in faucibus utrinque conditos habet, ut Capito fluviatilis, in mandibula curva, exteriore ordine quinque majuſculos, interius binos minores, omnes ferè in ſummo leviter aduncos. *Parere* incipiunt medio Aprili, vel paulo ante. Suo tempore (Majo & Aprili præcipuè, deinde Junio & Julio: à Majo quidem menſe etiam Meiſiſch alicubi nominantur) ſatis grati in cibo, & ſalubres habentur. Aliquando verò vermes eis innaſcuntur, (*Ligulas* noſtri vocant, & Neſtel/) & omninò inſalubres ſunt. Hyeme macri ſunt ac minime placent. Fluviatiles etiam lacuſtribus præferuntur. Elixari debent in vino fervido. Circa initium Novembris ova in hoc piſce reperi, quæ magis quam piſcis placebant. Idem *Capitonem fluviatilem* CÆRULEUM cognominant differentiæ cauſa, quem Germani, Saxones potiſſimum, *Ieſen* appellant. Quidam Alauſam interpretantur, ſed male, quoniam è mari fluvios non aſcendit: Capitur in Albi, & in Danubio quoque, ubi *Ientling* vocatur. Cum Capitone fluviatili ſimilitudinem habet, ſed colore eſt in dorſo & in aliquibus capitis partibus cæruleo. Præfertur aſſus. Germani ad Viadrum Jeſitz appellant, Marchici ad Viadrum Jeſe ſcribunt: alicubi Bradfiſch dicunt, hoc eſt piſcem aſſari ſolitum, per excellentiam. Poloni Jaſzez, Hungari Zompo. Non eſt in magno pretio, neutiquam ſalubris, quod pinguiuſculus ſit, & non, ſaxatilium modo friabilis: ſuavis tamen ſatis, quantum ad guſtum. Eſtur frigidus, aſſus potiſſimum, quamvis & elixus, & aliis modis. Longitudo ejus cubitum non excedit, nec latitudo tres aut quatuor digitos. Poſt Paſcha potiſſimum capitur. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 19.

ARTICULUS III.

De Capitone fluviatili rapace Geſneri.

HOc genus Capitonis, Miſeni Rappe vocant, id eſt corvum, ut Kentmannus Geſnero communicata icone ſignificavit, quòd is volucris inſtar vorax & rapax ſit, quamobrem Geſnerus rapacem cognominavit. Tab. XXVI 8. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 20.

Piſcis (inquit Kentmannus) eſt candidus, argentei ſplendorus, dorſo tamen fuſco, & ſubcæruleo, *Squamis* tegitur latiuſculis, tenuibus & perſpicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitoris ſubſternitur, quæ per ſquamas translucens, piſcem velut argento illitum oſtendit, quales etiam cæteri piſces, quos communi nomine albos cognominamus (Weiſʒfiſch) apparent. Piſcis eſt longus, craſſus, & carnoſus: caro *ariſtis* plena. *Longitudo* ad latitudinem quintupla. *Dentes* ei non in ore, ſed in faucibus ſunt (ut aliis quoque hujus generis) longiuſculi, utrinque ſeptem, è mandibulis prognati. *Ventriculus* & *inteſtina* ſimul, piſcis longitudinem non æquant. Revolutio eorum triplex eſt, ita ut in ſummo ventriculus ſit, inde reduius inteſtinum incipiens revolvi, duas ſub eo helicas efficiat.

Tegit hæc dextro latere *jecur* (in quo veſica fellis longa conſpicitur) altero *lien*. Veſica in eo aëre plena, oblonga eſt, ut in Lucio, Cyprino, &c. Maximi qui apud Miſenos capiuntur, ad ſex aut ſeptem libras, (xvi. unciarum) accedunt.

Addit Geſnerus ſeſe audiviſſe *branchias* molles eſſe, ut in Salmone: *pinnas* coloris è fuſco punicei. Nomen à rapacitate tulit.

Eſt enim velut prædo vehemens in aquis: nec minus ferè quam Silurus (Glanis) & Lucius, aut etiam amplius, damnoſus eſt vorandis piſcibus: quos dum perſequitur, in ripam aliquando expellit, & ſimul etiam ipſe interdum impetu in ſiccum delatus, relinquitur. Hic piſcis in Albi naſcitur, non aliunde ſubit, & toto fere anno (ſed rarius & per intervalla quædam) capitur. A *partu* valde augetur, & pingueſcit. *Parit* autem circa annuntiationem Divæ virginis: quo tempore à ſtatutionibus ſuis catervatim procedunt, magni & parvi: duobus aut tribus diebus ante aut poſt illum diem: idque ita fore certum eſt. Quod ſi nihil impediat, ſexaginta, plus, minus, uno retis tractu, interdum capiuntur. Piſcis eſt *callidus* & extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu: niſi vel nimii ventorum flatus, quo minus piſcatores & retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua pertubata, viſum ejus impediat: aliàs enim inter ſcamna, quæ arenâ accumulant, manet, nec facilè retibus in-

includitur. Cæterum extra pariendi tempus hamo ferè *capitur*, hoc modo: Quoniam vorax eſt piſcis, Phoxinus aliuſve piſciculus hamo infigitur, & ſic linea per aquam, ultro citroque agitur, eo in loco, ubi hujus generis piſces degere conjectura eſt: Hi cum piſciculo pariter hamum devorant, & capiuntur. Piſcis eſt admodum laudatus & boni ſaporis, tum aſſus, tum elixus. A pleriſque tamen parvi æſtimatur, quod idoneum coquendi modum neſciant: nam niſi ritè coquatur, ſive aſſes ſive elixes, in partes aliquot dilabitur: quod ſi integrum ſervare velis, non in fervidam, ut alios pleroſque piſces ſolemus, aquam, ſed ab initio ſtatim in frigidam præparatum immittes, ut pariter cem aqua concalfiat: tum condies, ſalieſque, & ad juris ferè conſumprionem coques. Aſſandum verò, deſquamabis, exenterabiſque ſimiliter: deinde ſale deligenter conſperges & perfricabis, per & duas horas in ſale relictum, tandem aſſabis: ita bonus & grati ſaporis piſcis erit.

Sunt qui piſces aſſari ſolitos, ſimpliciter aſſent, ovis (aut lactibus) ſolum non exemptis & ſalviâ infarcta. Alii ova ſeu lactes, cum hepate & liene exempta, minutatim concidunt; adduntque multum piperis ac caryphyllorum, ſalem, uvas paſſas minores, vitellum ovi, hanc impenſam in piſcem infarciunt; & aſſant, putantque ita ſalubriores fieri.

ARTICULUS IV.

De Orſo Germanorum ſeu Capitone ſubrubro Geſneri.

Tab. XXVI. 9. Tab. II. 7. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 12. ORſum Germani vulgo ein Orff/ genus hoc Capitonis vocant, (inquit idem Geſnerus) quod mihi videre nondum contigit, præterquam Auguſtæ Vindelicorum olim in piſcina quadam, ubi mihi intuenti Cyprini colorem præ ſe ferre videbatur, aqua forte viſum meum mutante. Ibidem depictam iconem clariſſimus medicus Achilles Pyrminius Gaſſarus mihi communicavit.

Dorſo eſt rubicundo, ventre albicante, *ſquamis* (ut apparet) magnis & latis. Aſſi laudantur, præcipue Aprili, & Majo menſibus. Linea à branchiis ad caudam, an probè adeo recta (præter plerorumque piſcium morem) expreſſa ſit inquirendum. Germanicus liber qui Bavaricas Conſtitutiones continet, eadem forma piſcem hunc delineatum proponit, digitos 12. vel 13. longum, quâ longitudine inferiorem capi non liceat: cum vulgarem Auſonii Capitonem, vel novem digitos longum capere conceſſum ſit: unde hunc (Orſum dico, qui tamen ab Orpho marino piſce toto genere differt) ad molem multo majorem excreſcere conjecerim.

In diverſis Germaniæ partibus aliter atque aliter (proximis tamen ſe vocabulis) nominatur, Orff/ Erſſe/ Norfling/ Wurfling: alicubi etiam Elft/ idem ni fallor. (Apud Hollandos Elft eſt Aloſa:) Intempeſtive captum, ſpinulis ſeu ariſtis redundare ajunt. Duorum *generum* hunc piſcem eſſe audio: aſſatos alios carne alba eſſe, qui Auguſtæ vulgo Weiſzfiſch appellentur: alios rubicundâ vel flaveſcente, Truttæ Salmonatæ inſtar. Piſcem Norinbergæ quoque in Begniza fluvio frequentem eſſe ajunt; præferri genus illud, cujus caro rubeat: in ſuperficie diſcrimen non apparere: *ſquamas* paulo latiores eſſe, quam in Thymallo: carnem ſiccam, & friabilem, ſalubrem, ut vel purpureis concedatur, minus ſuavem quam Truttarum. Bellonius quoque viſa apud me hujus piſcis effigie, forma ad Squalum (id eſt Capitonem fluviatilem) eum accedere ferebatur. Piſcem audio lautum, & in pretio eſſe; muſcis veſci. Cyprino minus lautum eſſe, ſed craſſiorem: non in aquis fluentibus, nec in lacubus, ſed in piſcinis fermè reperiri, apud Vindelicos, Norimbergæ, & alibi. Sunt qui *Pigo Picone* piſci Larii & Verbani lacus eum comparent: & ſimiliter certo anni tempore è ſquamis ceu clavos quoſdam emittere mihi retulerint. Ad Cyprinos ne igitur magis an Capitones pertinet, judicandum illis relinquo, quibus in promptu hi piſces ſunt.

CAPUT VII.

De Leuciſco.

Tab. XXVI. 10. 11. 12. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 22. Galen. de Alim. facult. l. 3. LEuciſci nomine omne Mugilum genus Hiceſio apud Athenæum venire ſuperius, ni fallor, diximus. Galenus ſuæ ſpeciei piſcem *fluviatilem* & *lacuſtrem* facit. Salvianus Squalum eſſe, ideò quòd eum Galenus τὴν γεῦσιν ἰχθυηρὰν habere ſcribat (ſed perperam, Legendum enim eſt, κεφαλὴν ἔχειν μικρότεραν ἐξοχωτέραν) credit; Modernis Græcis *Leucorinus* dicitur. Bellon. de Aquatil. l. 2. Bellonius, *Albicellam* commodè vocari poſſe ſcribit. Apud alias nationes, Germanos inprimis, varia ſortitur nomina. In Germania, circa Argentinam ein Lauck/ Helvetiis diminutiva voce *Laugele*, quo nomine Gelenus dici conjiciebat (inquit Geſnerus) quaſi λευκίσκον id eſt Albiculam, tanquam olim ſic appellaſſent Græci, & ab iis mutuati eſſent Germani. In quibuſdam Helvetiorum lacubus, ut juxta Tugium & Bielam *Uvinger* vocitatur, ut à Sabaudis circa Neocomum *Vengeron*.

Diverſus tamen ab his piſcis eſt Vageton in Lemano dictus, cui Helvetii à rubore pinnarum nomen poſuerunt. Brelenpes etjam *Onkopt*, id eſt, acephalos nominant hos piſces: amputatis enim capitibus, ſiccatos, alio venales mittunt: cum minimi denſis agminibus natant. Helvetiis Seelen/ id eſt animæ dicuntur.

Acronii lacus accolæ nominibus variant;

Gra-

Graſig Lindaniæ vocant: Uberlingæ *Laugele*; Conſtantiæ dum parvi ſunt, Zittfiſch vel Graſing; adultiores, *Agonen*, *Agunen*, *Lagenen*. Ajunt enim piſciculos eſſe vix longiores palmo, *ſquamoſos*, quibus multi abſtineant, quod circa latrinas paſcantur: ſuo tempore tamen commendari.

Æſtate, inquiunt, innaſcuntur eis vermes, quos vulgus, *Neſtel*, nominant, quo tempore inſalubres habentur.

Ova gerunt uſque ad Junium, deinde pariunt. Non ſolum autem inter ſe, ſed cum illis etiam piſcibus latis lacuſtribus, quos Helvetii Rotten vocant, & cum Scardulis ſive Cyprinis latis *coëunt*, unde piſcis genus enaſcitur, inter utrumque parentem medium, ein Drittfiſch.

Sed alius eſt Agonus in lacubus Italiæ, & Germanicum nomen Graſing cavendum, ne quis cum diverſo fluviatili piſciculo confundat, qnem Greſzling, vel Kreſzling nominant. In Dunenſi Bernenſium Helvetiorum lacu, *Blauvinling*, id eſt, cæruleus, hoc genus Leuciſci dicitur: noſtri longè aliud lacuſtre tantum genus ſic vocant. *Glyſſen* à ſplendore factum, commune eſt piſcibus illis qui vulgo dicuntut Laugelen aut Swalen.

Squamis mediis tegitur, quæ lineolis diſtinctæ ſunt. Nonnulli cum priore Rondeletii Leuciſco confundunt, ſed corporis, inquit ille, latitudine differt, roſtroque eſt acutiore, alioqui pinnis, earum numero, & ſitu ſimilis eſt, Romani piſcatores à Squalo, teſte Bellonio, non diſtinguunt: neque enim adeò exactè piſces fluviatiles, ut Galli, internoſcunt. Etenim Leuciſcus aſpectu multo hilarior, quam Squalus, minoribuſque ſquamis contegitur. Albo colore nitet, & veluti inter ſquamas ſtriis rectis interſtinguitur. Caudam bifurcam & pinnas albas profert, neque ita latas, ut Squalus. Hic præterea Leuciſco major evadit. Alburnus eidem ſimilis eſt Leuciſco; tamen eſt paulo latiore corpore, & ſquamis elatioribus, ac labro inferiore melius infarcto. Eſt etiam nonnihil diſcriminis in linea, quæ utrinque corpus interſecat: ſiquidem Leuciſco non tam arcuata eſt, quam Alburno, & Alburnus rotundiori corporis compage conſtat, ad Cephalum magis accedente. Bellonius nulla ait habere *dentium* rudimenta, verum fortaſſis haud diligenter inſpexit, Geſnerus namque in faucibus utrinque mandibulam curvam quinis armatam denticulis reperit, ut in Bellero. Albertus utrinque mobilem in faucibus mandibulam habere ait. In Pado (ut Geſnerus obſervavit) dodrantem nunquam excedit; craſſitie fere æquali per totum corpus; à capite ad uſque caudam. *Os* aperitur in oblongum, nec prominet mandibula ſuperior. Addit item Geſnerus apud ſuos paulo majores capi in fluvio quam in lacu; longiuſculos eſſe, non latos, Haſelis non diſſimiles ſpecie, paulò breviores, ſi bene meminit: Dorſi colore eſſe fuſco, flavo, & viridi ferè permixtum eſſe. *Pinnas* albicare, vel nimium ruffi admixtum habere, lineam qua terminatur laterum color, inſtar iridis reſplendere ex flavo & viridi colore. Rondeletius quoque ex fuſco partim viridem eſſe, partim flavum dicit, *ventriculumque* habere parvum, hepar magnum, & in hoc fellis veſicam: denique multum *pingueſcere*. Quo loco in cibis haberi debeat, apud Galenum legimus, qui conditam ſeipſo meliorem effici, quod quicquid in ſapore eſt muco ſi abjiciatur; meliorem recentem, diutius in muria ſervato, ſcribit. Teſtatur Bellonius, nondum provecti magnum numerum veris initiò capi, modicoque ſale conſperſum atque exiccatum, Byzantium deferri, vendique Majo, Junio & Julio menſibus. Eorum capturam majorem fieri ex Epiri lacubus, Venetoſque his maximè uti, ad ſeque navibus adferri curare, & eodem vocabulo cum Epirotica lingua, quæ Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quæ cum Leucorinis, inquit, majores ſunt: ambo tamen piſces ſale conſperſi & fumo infecti atque exiccati, ad exteros mitti, ut noſtri Harengi foreti, conſueverunt. Sic Bellonius. Geſnerus commendari ſcribit Aprili & Majo menſibus, Februarioque non inſuaves inveniſſe, quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemque menſe à ſuis laudari. In Italia quidem, hyeme inprimis capi. Veru toſtos, ſale, aceto, olivo, pipere, & cinnamomo conditos Grapaldus laudat: & Rondeletius denique molli ſuavique carne eſſe tradit, & pinguedinem ejus aurium doloribus ſuccurre, & cum felle ejuſdem permiſtam oculorum caliginem abſtergere. Bellon. de Aquatil. l. 2.

CAPUT VIII.

De Leuciſco primo Rondeletii.

HÆc Leuciſci ſpecies, in Italia *Laſcha*, in Gallia *Hardon*, quod facilè per longum tempus in vaſculis aquatilibus ſervari poſſit, alibi apud Italos *Dorada*, quud in eo tractu caput ejus aureo colore fulgeat, Helvetiis Roterigle, quaſi *trytrophtalmos* dicitur. Bellonius *Sargum Sargonem* vocat, qui inter marinos Mugiles fluvios ſubeuntes, ab Ariſtotele recenſetur, perperam vocavit. Capironi ſeu Cephalo fluviatili corporis aſpectu, pinnarum numero, ſitu, figura, ſquamis ſimilis: ſed capite eſt minore, corpore latiore. Dorſo cæruleo cervice vireſcente, ventre candido, oculis flaveſcentibus. *Dentibus* caret. Imò palato oſſa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem unquam accedere negat: aitque corpore quam Squalus, compreſſiore eſſe, pinnaſque habere ſubrubras, parvos item Gardonos pinnam caudæ longiorem exerere quam Leuciſcum: Tab. XXVI. 11. Aldrov. de Piſcib. l. 5 c. 23. Bellon. de Aquatil. l. 2.

ſcum: (ſic vocat piſcem proximè præcedentem) & antequam in extremum pinnæ, quæ biſurcata eſt, deſinat, rotundari: Latiuſculis *ſquamis* contegi, ipſoque capite magis ad Leuciſcum quam ad Squalum accedere. Oblongius & paulò craſſius habere corpus, quam Abramis, ac denique tergore eſſe magis quam Squali nigricante, & auri colorem referente. In Ambra Melegnarum alluente numeroſè *capitur*. Sed & Peni ſinus lacus delicatiſſimos profert. Alacres ſunt & vividi omnes *ova* habere, & fœminas eſſe creduntur. Solidiuſcula illa & ruffa. *Partus* Aprili inchoatur, & ad Maji pergit medium. Laudantur antequam pariunt, Januario, Februario, Martio & tota hyeme mediocriter: ſunt qui Aprili, & Majo commendant. In vinum fervidum immiſſi elixantur. Rondeletius carne eſſe fluxili & parum nutriente dixit.

CAPUT IX.

De Oxyrincho Rondeletii, Corvo Nilotico & Naſo Alberti Magni.

Tab. XXVI. 13. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.24. OXYRINCHI nomen inter polyſema cenſetur. Diphylo apud Athenæum Mugil eſt, fluviatilis; idem, ut Rondeletius inſinuare videtur, cum ſuperiori Gallorum Gardono: Straboni, Æliano, aliiſque inter Nili piſces recenſetur: eidemque Æliano rubri maris quoque piſcis eſt, ac denique maris Caſpii, ut in Sturione dictum eſt. A quibus omnibus differt, (ni fallor) Oxyrinchus iſte Rondeletii, Antverpienſibus *Hautin* vocatus, roſtro longo, tenui & maximè acuto, unde Oxyrinchium rectè à ſe appellatum fuiſſe putat, niſi mavis, inquit, Sphyrænam fluviatilem vocare, quia marina Sphyrænæ roſtrum ſimile habet, molle & nigrum. *Squamis* melioribus tegitur. *Pinnas* in dorſo tres habet, in æquali ſpatio à ſeſe diſtantes: totidem in ventre habet, quot Barbus. Quærendum nunquid idem ſit, qui Friſiis *Snepel* appellatur, à Scolopace ave, puto, quam Snepam dicunt; Galli verò à roſtri proceritate *beccaſſam*. Geſnerus in Albi fluvio quendam quoque piſcem *Sneppelſingen* vocari tradit, ſed à ſuperiori diverſum; parvum nempe, & candidum, Capitoni fluviatili ſimilem.

T.b. XXII. 14. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.25. & 20. CORVUS Niloticus, corporis figura Mugilibus ſimilis eſt, ſed caput pro corporis portione (longum enim dodrantes duos) parvum *Maxilla* inferior ſuperiore brevior. *Pinnæ* ad branchias, utrimque una breves: in tergore ultra medium alia oblonga: in ſupina parte à podice alia: in ventre una, de piſce hoc, quod prætetea dicam, non habeo.

NASUS ab oris figura ſeu naſo valdè craſſo, nomen ſortitus eſt. Naſonem vel Tab. XXVI. 15.
Naſutum benè dixeris: & quia labrum ſeu roſtrum ſuperius craſſum, ſimum obtuſumque habet, non malè Græce Pachyrinchus & *σιμὸς*, Latine Simus vocabitur. Genere Squalo ac Leuciſcis fluviatilibus adſcribendum eſſe; & corporis totius figura indicat, & Albertus quoque atteſtatur Monacho, hoc eſt, Capitoni fluviatili ſimilem eſſe, inquiens, ſed tenuiorem, naſo valde craſſo. Et Geſnerus eſſe tradit, qui fluviatilibus Barbis hunc piſcem comparant, quoad ad corporis ſpeciem: aliquos piſcibus Erſeo vulgo dictis apud Germanos. Ipſi vero ſpecie, ſquamis & colore Capitonem fluviatilem referre videtur: ſed ad eam magnitudinem, inquit, non perveniunt. Lonicerus duorum triumve palmorum magnitudine eſſe ait, & oris formam peculiarem habere. *Venter* eorum intrinſecus nigerrima membrana ambitur: unde joculari nomine Germani hunc piſcem, ſcribam cognominant. *Os* modice deorſum vergit. *Lapidem* habet in capite, teſte Alberto, Capiuntur in fluviis & rivis. Libenter enim in rivos aſcendunt, inquit idem Geſnerus, in lacum non veniunt, niſi ad initium ejus tantum, præſertim vere. Albertus Danubii piſcem eſſe ait, & aquarum in Danubium influentium. Cœno & ſpurcitiis *veſcitur*. Caro alba & laxa eſt, ſpinulis referta, ut & Capitonis & aliorum multorum fluviatilium, præſertim circa caudam. Verno tempore præferuntur & pingueſcunt. Apud Helvetios tamen Novembri menſe *laudantur*: ſi modo unquam laudandi ſunt. Nam *caro* eorum ſemper laxa & inſipida eſt: quamobrem aſſare eos potius quàm elixare coqui ſolent. In Rheno præſtantiores habentur. In libello quodam Germanicè vulgato de piſcibus, Februario & Martio & cum ſalices ſtillant, eos præferri legimus. Hæc ferè Geſnerus.

CAPUT X.

De Gobio fluviatili.

ARTICULUS I.

De Gobio non capitato.

GObio fluviatilis eſt duplex. Unus non Tab. XXVI. 16. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.27.
capitatus; alter capitatus. NON CAPITATI Dorion apud Athenæum inter fluviatiles meminit, fortaſſis & Ariſtoteles, dum eos in fluviis pingueſcere ſcribit. Mediolanenſibus Varira, fortè quaſi varius. Vbique enim rotundis nigris maculis diſtinguitur, vocatur Germanis *Kreſſling*, aliis Leuteſſer, quod cadaveribus ſubmerſis veſcatur. A *Geſnero* ita deſcribitur: Gobio noſter, ein Greßling / quem nuper captum in lacu, inſpexi, menſe Januario ovis gravidos erat: barbatulus, *cirris* ſingulis

ſingulis in angulis labiorum perbrevibus. Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. *Macula* à capite caudam verſus per media utrinque latera nigricantes, rotuudæ, magnæ proportione, circiter decem, ſingulæ deinceps digeruntur: & ſimiliter per medium dorſum. Cauda etiam maculoſa eſt, & dorſi pinna. Veſica biſida, magna proportione. Longus eſt plerumque quinque aut ſex digitos. *Pel* babet ſubviride, caudam bifurcam. *Os* cum aperitur rotundum & veluti è præputio ſe exerens, deorſum nutat. *Lapilli* in cerebro perexigui ſunt. Hæc ille.

Squamis tegitur parvis. Quamvis ab Auſonio, qui eum *Barbi jubas* æmulari cecinit, fluviatilibus accenſeatur, in lacubus tamen quoque capitur. Degit in ſundo & cœno, unde Fundulos quibuſdam vocari etiam diximus. Veſcitur muſco vel alga, item arenulis, & hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadavera hominum ſubmerſa depaſci, unde nonnulli anthropophagum dicunt: quæ res aliis fortaſſis anſam præbuit, ut ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abjecto veſci, à ratione non eſt alienum, nam & Bellonius teſtatur calvariis bubulis in aqua projectis oblectari, ejusque gnaros Ligeris accolas, calvarias eas ſtudioſè adſervare iis denique in Ligerim immerſis, Gobios allicere, ut facilius eos poſtea capiant. Idem teſtatur Rondeletius. *Capiuntur* autem facilè & magna in copia, inquit Geſnerus, circa ripas lacus noſtri retis genere, quod Stoſzbaren appellant.

Aliquando bis aut ter anno *pariunt*. Æſtate vermiculis quibuſdam in ventre vitiari dicuntur, teſte Alberto. Rondeletius *carne* ait eſſe molli inſipida, virus nonnunquam reſipiente: fallique medicos, qui Gobiones fluviatiles ægris apponi volunt, his eam ineſſe ſucci bonitatem exiſtimantes quam Galenus in marinis commendat, ab hiſce enim illos hac dote multum ſuperari. Cœnum aliquando reſipiunt. Author de natura rerum, ſalubriores eſſe ait, ubi aquas arenoſas in nutrimentum habent. Et Geſnerus elixum ſatis ſolidum eſſe teſtatur, nec contemnendum in cibo.

N. Ad Gobiones referimus piſcem Rheac Mœni alumnum rariorem, quem Obrſz/ *ſeu* Obreſz/ *q.* Obareſz/ *Piſcatores vocant Ambire enim videtur inter Gobionem & Percam. Hujus iconem, exhibet Tab 31. ea figura ac magnitudine, qua cum duobus ſociis captus eſt non procul Francofurto, 16. April. 1649.*

ARTICULUS II.

De Gobio capitato.

Tab. XXIV. 9. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 28.

GObio Capitatus nomen iſtud à Capite pro corporis ratione maximo accepit. Non tantum apud Italos, ſed & inter Germanos varias ſortitus eſt appellationes. *Gropp* dicitur inter Helvetios, *Cop* vel *Kop* in Carinthia, *Kaolrapp* in Franconia: alicubi *Mul*, circa Tridentum (qua parte Germanice loquuntur) *Tholman*. Saxones & Miſeni à capite, quod fére globi inſtar rotundum babet, ſed compreſſum, varia ei nomina fecerunt: *Keuling*, *Keulingk*, *Kulhett*, *Kaulheupt*. Anglice à *Bulhed*, à capite taurino, quaſi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinem, non ſimilitudinem formæ. Rondeletius & Bellonius [illegible] vel potius [illegible] aut [illegible] Ariſtotelis eſſe volunt, ſed cum is duntaxat in fluviis ſub ſaxis ſtabulari, quod & aliis competit, ſcribat, nihil definiri poteſt. Bellon. de Aquatil. l. 2. Cremonenſibus *Bot* vel inde vocatur quod Bufonem, qui Botto vulgo, deformi oris rictu referat. Piſciculus eſt ranæ piſcatrici ſimilis, ſi parva magnis (inquit Rondeletius) conferre licet, corporis figura & colore. Capite enim magno eſt, lato & depreſſo. *Oris* magno hiatu, ſine dentibus: ſed pro iis labra inſtar limæ aſpera habet; *pinnas* binas ad branchias, rotundas, & ambitu pulchrè criſtatas: duas alias inferius parvas, longiuſculas, albicantes in medio ſummi ventris: aliam ab ano ad caudam: in dorſo quoque geminas, non ſingularem, ut Rondeletius ſcribit, qui aliam fortè ſpeciem, inquit Geſnerus, nobis ignotam vidit: nam & cauda quam ſuo attribuit Cotto, proportione multo longior eſt, quam in noſtro. Ex bis dorſi pinnis brevior, quæ capiti propior, altera longior caudam verſus, quam tamen non attingit: idque in fluviatili & lacuſtri genere ſimiliter. *Oculi* ſurſum ſpectant. Branchias quaternas habet, *hepar* magnum ſine felle. Si corpuſculum ſpectes, ventriculum magnum. Fœmina *ovis* immodicè turget, quæ in pectore in globos collecta, geminas veluti mammillas præ ſe ferunt, & membrana veſtiuntur nigricante. *Lapillos* in capite habet. Qui in *lacubus* degunt, (ut Tigurini lacus exemplo oſtendit Geſnerus) non ſolum magnitudine inferiores ſunt *fluviatilibus*: raro enim ultra digiti medii longitudinem excreſcunt; ſed ſpecie etiam differunt; etſi vulgus forte non diſcernat. Nempe, colore magis albicant, cum illi nigriores ſint. (Corpus varium eſt, partimque albicantibus partim fuſcis punctis, & maculis etiam nigricantibus tranſverſis diſtinguitur) *Spinulis* circa branchias pluribus & acutioribus, breviſſimis tamen illis, & viſum pene latentibus horrent, quibus digiti etiam, ſi retro ducas, configuntur. *Pupilla* oculorum aliqua ex parte pulchrè vireſcit, & gemmæ inſtar reſplendet, præſertim ad ſolem. E lacu in fluvium non migrant: neque fluviatiles in lacum Guſtus etiam ſuavitate fluviatilibus longe ſunt deteriores. Icon quam dedit Aldrovandus Geſneri eſt, diverſa nonnihil ab ea quam Rondeletius exhi-

exhibuit, pinna dorſi ſingulari, & cauda penicilli inſtar, longiuſcula: unde ſuſpicari licet, aliud genus Cotti circa Monſpelium haberi. *Degunt* in rivis frigidis ac montanis, & fluviis præcipitibus, ſub lapidibus & inter Saxa. *Carnivori* creduntur, & à ſe mutuo devorari certum eſt. Menſe Martio circa feſtum Paſchatos *pariunt*. In aquæ fundo non tam natant, quam ſubito impeditu teli inſtar ſe vibrant, & quo volunt trajiciunt. Geſnerus teſtatur, legibus piſcatoriis licere, eos capi in flumine à Calendis Novembris uſque ad Paſcha: extra verò illud tempus, nec retibus, nec fuſcina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Naſſis uti permiſſum eſſe, à die D. Marci uſque ad exitum Maji, non arctius tamen contextis, quam ut Gobii capitati evadere queant. Coctos eſſe ſuaviſſimos & ori gratiſſimos cum ovis, quæ pinguia, copioſa, delicatiſſima, Matthiolus prodidit. Carne molli, Rondeletius, dura Albertus fecit. Apud Helvetios fluviatiles duntaxat, & quidem circa brumam & Januario menſe in deliciis ſunt, quidam à Calendis Decembris ad Calendos Aprilis commendant; omnes, capita, quod ſpinis tantum cuteque conſtant, rejiciunt. Placent & frixi:

CAPUT XI.

De Aſpero Piſciculo.

Tab. XXVI. 18. 19 Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 29. HUjus Rondeletius meminit, eidemque à maxillarum aſperitate cognominatum inditum, atque Lugdinenſibus *Apron* appellari propter ſquamarum aſperitatem, Rhodanoque peculiarem cæterum non quovis ejus loco, verum in ea fere parte reperiri, quæ inter Viennam & Lupdunum interjecta eſt Piſciculus, inquit, eſt *capite* latiore, quam Gobio, in acutum deſinente: ore medio, *dentibus* caret: ſed maxillas aſperas habet, foramina ante oculos. Colore eſt rufo, maculis nigris latis, à dorſo ad ventrem oblique deſcendentibus varia: Pinnas ad branchias, & in ventre ſimiles cum Cottis habet, ſed in dorſo diſſimiles: duæ enim ſunt à ſeſe ſejunctæ. Vulgus ait piſciculum hunc auro *veſci*, quia arenam cum qua nonnunquam auri laminæ ſunt, haurit. *Carne* eſt ſicciore quam Gobio.

Tab. XXII. 19. Ad hunc referri poteſt, *& is piſcis Danubianus, quem Iulius Alexandrinus ad Geſnerum dedit.* De eo ita Geſnerus: Forma quidam tota; & ſingulæ ferme corporis partes, inquit, in utriuſque pictura convenire videntur, niſi quod pinna ab uno in noſtra icone nulla eſt, pictoris forte incuria. Nulli enim piſcium, opinor, hæc pinna deeſt. Rondeletius *Lacertum* peregrinum ſuum ſine ea pinxit, quam Salvianus eidem addidit. Bellonius in ſola Tænia hanc pinnam ſe non reperiſſe mihi retulit. Piſcis quem exhibemus, Germanicum nomen eſt *Zindel*: velut alii ſcribunt, *Zinde*, *Zindel*, *Zinne*, *Zingel*. Ungari *Kolez* appellant. Icon ad me miſſa, digitos XII. longa eſt; quam longitudinem in hoc piſce mediocrem eſſe audio. Colore eſt, partim è fuſco ruffeſcente, partim nigris *maculis* ſatis magnis per intervalla diſtinctus: quarum aliquæ à dorſo ad ventrem, qui cinereus eſt, oblique tendunt. *Oculis* color Indicus: & aliquid ſub eis rubri. Audio eum ad libræ poodus, id eſt, unciarum XVI. accedere: (alii etiam trilibrem fieri retulerunt) *caudam* adeo duram habere, ut vix amputari poſſit: pinnas in dorſo aculeatas in capite Percæ inſtar, (icon noſtra pinnas molles, non aculeatas, præ ſe ferre videtur) noſtrum acuminatum; carnem candidiſſimam. Sunt qui forma & colore Cani marino comparent: alii Lucio, præcipue quidem capite: abſque *ſquamis* eſſe ajunt, inſtar Anguillæ. (Rondeletius Aſperum ſuum à ſquamarum aſperitate vulgo Gallicè Apron dictum ait) Lautiſſimum eſſe addunt ſimul & *ſaluberrimum*, omnium Danubii piſcium, ita ut vel puerperis apponatur, & divitum duntaxat menſas oneret: quod equidem miror, ſi ſquamas non habet: ferè enim omnes qui *ſquamis* carent, minus ſalubres exiſtimantur. *Ferunt* eum Danubius & Tibiſcus. In Danubio prope Boſoniam magna ejus copia capitur. Viennæ etiam non deeſt; & in Bavariæ fluviis, ut Iſara & Leiſaca: hic quidem è lacu Ammelſee fluit in Rachelſee lacum, & inde rurſus in Iſeram fluvium. In piſcinis ſervari non poteſt. Ejuſdem piſcis effigiem illi, quam dedimus, ſimilem, coloribus tantum diverſam (ventre & pinnis albicantibus) Raphaël Seilerus Juriſconſultus doctiſſimus, comes Palatinus, clariſſimi Auguſtanæ reip. archiatri Geryoni filius, ad me miſit: in qua ſimiliter nulla ab ano pinna, nullæ ſquamæ apparent.

CAPUT II.

De Cobitide fluviatili.

ARTICULUS I.

De Cobitide Rondeletii.

TRiplex invenitur *Cobites*, fluviatilis Rondeletii nempe, Aculeata, & Barbatula. De illa ita ex Geſnero, & Rondeletio Aldrovandus: Idem Rondeletius fluviatilem hunc piſciculum antiquis, qui de fluviatilibus parum fuere ſoliciti, indictum, *Cobiten*, *Cobitidem*, fluviatilem nuncupavit, quod marinæ, inquit, perſimilis ſit; cum alioqui neque ſitu neque numero pinnarum cum marina conveniat; quare ſimilitudo iſthæc ad Cobitidem barbatulam potius pertinet: ad hæc Cobitis marina lævis eſt, uti & Barbatula; contra ſquamoſus, quo de loquimur, piſcicu- Tab. XXVI. 20. Aldrov. lib. 5. de Piſc. c. 9.

piſciculus eſt, niſi figura exhibita nos fallat, quod quidem ſuſpicari licet. Ipſe enim Gallis *Loche franche* vocari aſſerit, vel quod totus lævis ſit, & aculeis careat, vel quod mollior ſit, & ſalubrior: quamobrem Cobiten forte hunc piſciculum, inquit Geſnerus vocat, quod ad Gobionem fluviatilem Auſonii accedat, non ad marinam Cobitin. *Degit* in rivulorum & fluviorem ripis, digitali magnitudine, roſtro ſatis prominente. Corpus flaveſcit, & maculis nigricantibus notatur, ſubrorundum eſt & carnoſum. *Pinnæ* duæ ſunt ad branchias, duæ in ventre, unica ab excrementi meatu, unica in dorſo. Geſnerus cum hoc piſcitio idem putat, vel ſaltem ſimillimum, ſuis Ryſerle nuncupatum; Digiti, inquit, longitudinem parvi excedit, colore per dorſum è cæruleo vireſcente, per latera & ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: & ex eo Limagum amnem ingreditur, inter lautos piſciculos babitus Rondeletio ſuus Cobites carne eſt bumida & viſcida: ſi in aqua ſordida & cœnoſa nutriantur, pingueſcit, ſed multo inſalubrior redditur. Pro Cobite Rondeletii nos aliam iconem dedimus, ejuſdem ni fallor, piſcis.

ARTICULUS II.

De Cobitide aculeata.

Tab. XXVI. 21. 3. Aldrov. l. 5. de Piſcib. c. 30.

Cobites aculeata, quæ Muſtela parva imberbis dici poſſet, Gallis eſt Perce, quod Petras quaſi videantur perforare (duos babent in branchiis aculeos, utrinque unum, ad caudam ſpectantes, dentium ceraſtis longitudine, quibus ſeſe impellunt, ut minima inter lapides foraminula ſubeant) Germanis Steinbeis, ſeu Dacobythus, Oxyrinebus non incommode, aliis. Piſciculus eſt inquir Albertus, eodem colore quo Fundula. Non eſt autem rotundus, ſed quaſi columnalis compreſſus, & habet ſpinam acuram juxta os, qua eum recurvato capite vulnerat manum ſe tangentis. Bellonius quoque & Rondeletius aculeum in operculis branchiarum utrinque unum babere tradunt. Alberrus branchiis ipſum carere omninò ait; cujus errorem detegit nuper Georgius Fabritius, qui parva foramina circa oculos eis, ſicut in Lampredis, ineſſe obſervavit, teſte Geſnero, qui piſciculum eſſe ait exilem ſeu tenuem, & oblongum, Fundulo, de quo mox, ſimilem, paulo longiorem: nam quatuor aut quinque digitos æquare ſolere: maculoſum, capite acuto & deorſum vergente. Rondeletius ſpinam internam duram quam in præcedente rigidiorem eſſe monet, ideoque inter edendum moleſtiorem eſſe: ſæpius vero etiam ichtyopolas parum cautis imponere, & pro levibus vendere, cæterum impoſturam inter edendum facile deprehendi. *Degit* in aquis fontanis & rivis præcipue. Ex his vero migrans cum alios fluvios, tum Albim maxime ſubit, ut Geſnerus refert, qui & apud ſuos nullum aut certe rariſſimum eſſe ſcribir, circa Argentinam vero frequentiorem, & ex Georgii Fabritii teſtimonio in Miſena optimos capi in Mulda prope Doblam oppidum: in herbis, algis & cœno *degere*, atque inde *victitare*. Majo menſe cum Fundulis parere, aliquando vel bis vel ter. Roſtro lapidibus mordicus ſe affigere, & aliquando vaſis etiam, licet æneis, quibus in foro piſcatorio à mulieribus, inquit, injiciuntur, ita ut fugere videantur. Eſſe quando complures gregatim hærentes inveniuntur. Rebus anguſtis, id eſt, quorum perangiſtæ ſunt maculæ, capi, cum aliis piſciculis circa ripas fluminum. Bellonius piſciculum eſſe ſcribit admodum *vivacem*. Eidem delicatiſſimus eſt; contra inſinuare nobis videtur Rondeletius in cautis pro lævi Cotitide obtrudi inquiens, fraudemque edendo detegi: & Geſnerus viliſſimos vocat, carne tenaci, Fundulis multo ignobiliores. Aprili menſe & Majo minus improbari, præſerri gravidos: frigi debere butyro: Miſenos circa bacchanalia, & Martio menſe eos commendare, antequam migrent, quod tum ovis gravidi ſint: præſtantiores apud eoſdem non in Albi, ſed in Mulda capi.

ARTICULUS III.

De Cobitide Barbatula.

Cobitis iſta *Barbatula* nomen à Cirris tenuibus è roſtro barbæ modo dependentibus obtinuit. Albertus M. Fondelam, Germani Grindelam vocant. Geſnerus Muſtelam fluviatilem dici poſſe putat. Indicis digiti craſſitudine eſt, *inquit Bellonius*, quinque digitos longa (pinguis Lochia) tota puncturis ſeu punctis diſtincta: notaſque in tergore & lateribus habet, nunc grandes, nunc parvas ac nigricantes, quibus ipſa etiam quoddammodo pulla apparet; ſed ventre candido. Pinnam utrinque unam in lateribus gerit: item in ventre duas, in tergore vero ſummo unam admodum parvam: item ſub cauda ad anum alteram. Pinna caudæ rotunda eſt: reliquæ omnes, obtuſæ & latæ. Cirris quaternis, utrinque, duobus (Barbi modo) tanquam myſtacibus inſignis eſt. Os habet parvum ſub longo *naſo*: ejuſque *inteſtinum* ſtatim à ſtomacho (quem hepar fovet) recta per ventrem ad anum ducitur. *Fel* dextro hepatis labo adſutum: *Lienem* inſignem, & rubrum habet. *Cor* ſub branchiis, ſuo pericardio obvolutum, *ova* ſingulari veſicula, ut aliis piſcibus bicorni folliculo concluſa. Hæc ille. Duo *genera* eſſe hujus piſciculi Georgius Fabricius Geſnerum in epiſtola monuit. *Unum* commune, quod in deliciis habetur, & inſigni magnitudine apud ſuos (Miſenos) capitur in Flohi amne: Tab. XXVI. 22. 23. Aldrov. l. c. 31.

alterum & tenuitate corporis, & colore & ſapore diverſum, quod à Saxis nomen eſt conſecutum, Steinſmirlin. Limpidis & ſaxatilibus *locis* gaudent, quamvis & circa ripas & in cœno, unde Moſſgrundel dicuntur, reperiantur. Plurimi in rivis quibus majora flumina ingrediuntur, capiuntur, idque præcipue Februario, Martio & Aprili. Geſnerus medio menſis Maji *captos*, ovis gravidos vidit, aitque poſt Paſcha *parere* incipere: quamvis non deſint, qui vel ſingulis menſibus eos parere aſſerant. De *Uſu* ipſorum in cibis ita Aldrovandus: Tam delicatus piſciculus eſt, ut Lonicerus inter omnes ferè primatum tenere ſcripſerit. Teneros tamen præſertim & nuper natos in deliciis haberi, Geſnerus ait, eoſque cum jure coctos ex eodem, quod mireris, cum pane cochlearibus edi: quas delicias, inquit, aliquando circa ſummum Acronium lacum guſtavi. Salubres vulgo exiſtimantur, ita ut medici etiam ægroris alicubi eos permittant. Eſſe ſane ſolidiuſcula carne, & odore non piſcoſo, ut alii plerique ſed magis grato, idem Geſnerus aſſerit, & cum exigui ſint, nec pingues, non multum replere: præferri à Miſenis majores, & qui à ſaxis denominantur: colore ſaporeque differre, corpore tenuiore, carne duriore, & quæ in elixis tenacius ſpinis hæreat: Commendari maxime à natali Domini uſque ad Paſcha, quoniam tum parere incipiant: alios Februario, Martio, Aprili menſibus eos præferre, uſque ad initium Maji. Teneros verò nunquam non laudari, maxime ſi cum apio, petroſelino, edantur. Vino calido injecto elixari debere, idque brevi tempore & ſub finem modico aceto affuſo, ad ejus fere conſumptionem coquendos, quomodo Gobii capitati etiam parantur.

CAPUT XIII.

De Phoxino ſquamoſo.

T.b. XXVII. 5. 6. QUid de *Phoxino Ariſtotolis* ſtatuendum ſit, ex ipſius verbis colligere difficile eſt.
Arist. H. A. l. 6 c. 13. 14 Statim enim ac natus eſt ova habere, & ſemel in anno in ſtagnis fluviorum & arundinetis lacuum, quæ [illegible] vocant, ova ponere dixit. Rondeletius eo nomine *duos* ſquamôſos *piſces* deſcribit. *Unus*, quem in Picardia ſub nomine Roſiere vidit, dimidiati pedis longitudinem nunquam ſuperat. Corpore eſt lato & compreſſo, oculis magnis, colore luteo, Bramis minimis, corporis ſpecie ſimillimus. Semper uterum *Ovis* refertum habet, ideo cum illis naſci piſcatores tradunt. *Alter* vocatur à rubore caudæ, Roſe. Reliquo inquit corpore cæruleo eſt, paulo major, minus læſo corpore, *ovis* ſemper plenus, etiam maximus. Cum priore eundem eſſe conjicit, qui apud Helvetios Bambela vocatur.
Geſner. in Phoxin. Geſnerus, Piſciculus, inquit, eſt tres aut quatuor digitos longus, ſex quidem digitis longiorem non vidi Capitulum craſſiuſculum pro ſua magnitudine, nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia ſpectatur, in pinnæ dorſi quoque initio, in majoribus & adultis. *Pinnarum* ad branchias articulus veluti earunculam quandam habet, in aliis parum, in aliis valde croceam (in aliis ſi bene memini, rubentem) pro ætatis nimirum & ſexus differentia, fortaſſis & aquarum & regionum, in quibus degunt. *Squamas* habet albicantes. Linea fuſca obliquè à capite ad caudam fertur. Pinna in dorſo medio unica eſt, binæ ad branchias, totidem in medio ventre, alia poſt anum. In principio caudæ macula atra notatur, & aliis minoribus, ſingulis, ad initia pinnarum utrinque. Dorſum & latera nonnihil flaveſcunt. Sapor in *cibo* ſubamarus: Reperiuntur influentibus ſolum aquis, ut audio: non etiam in lacubus & cœno, ut læves, quos è rivis, lacus & flumina majora ingredi diximus: unde eos, læves, noſtri à rivis Bachbammele nominant. Iidem in Glatto flumine apud Helvetios, parvo ac cœnoſo, ab iis qui cancros captant, ſubinde inveniuntur, & abjiciuntur. A bacchanalium vel quadrageſimæ initio uſque ad Calendas Maji naſſas non anguſtius contextas, quam ut Gobi capitati & Bambelæ ex iis evadere poſſint, in flumen immittere piſcatoribus noſtris licet. Bambelam noſtram Itali quidam, ut audio, eodem quo Gobium fluviatilem nomine appellant, Varon. Verbani vero accolæ circa Lucarnum Stornazzo, vel ſterniculo.

CAPUT XIV.

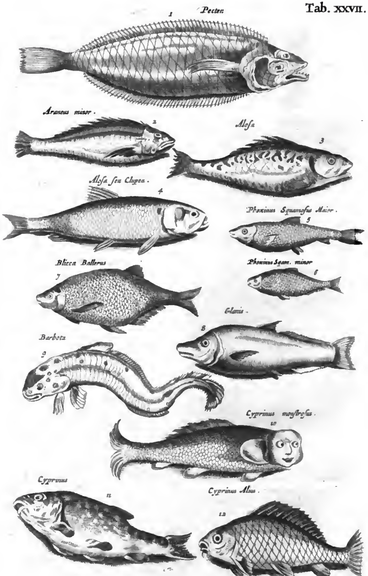
De Bubulca Bellonii, & Puſilo fluviatili Geſneri.

PHoxino *Bubulcam* Bellonii ſubjicimus, Aldrov l. 5. de Piſcib. c. 32.
quia cum priori illi, quem Roſiere Piccardi vocant, cognatam Geſnerus facit. Ita verò de eo Bellonius: Sordidus admodum & vilis piſciculus Gallico vulgo è reipſa Bouviera nuncupatur: aliis Peteuſe, etymologia à bombis obſcœnis tracta. Piſcis eſt Sequanæ alumnus, non tamen uſque quaque frequens, ut qui non ſemper appareat. Nam quomodo Verones piſciculi nuſquam Auguſto, Septembri, & Octobri tibi, aut ſaltem raro apparebunt: ſic Bubulca ſero in conſpectum venit. Plurima vere *capitur*. Bremmam aut Caſtagnolam marinam toto habitu æmularetur, niſi corpore eſſet minimo. Planus enim & latus eſt: ſed & argenteo nitore refulget, atque orbicularem magis habet formam; quam in longitudinem protenſam. Trium digitorum longitudinem excedit, neque ſeſqui digitalem latitudinem. Soli objecta, *nigri* nihil habere comperitur, quam in linea, quæ ſpinam comitatur ad caudam. Parvam in tergore gerit pinnulam, oculorum pupillam,

omnem

Digitized by Google

Tab. XXVII.

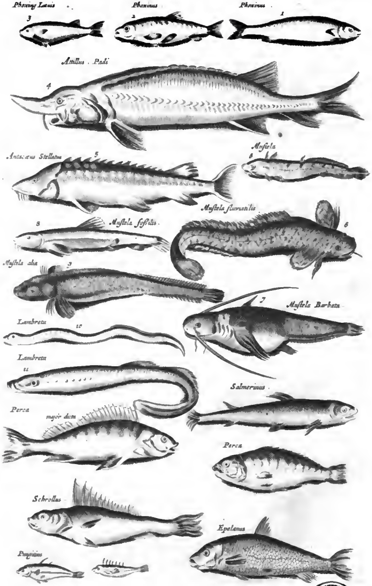

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

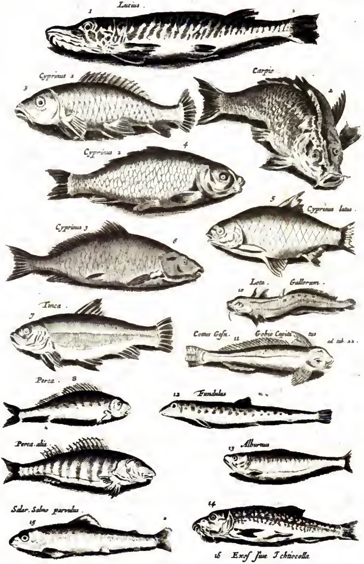
Tab. xxviii.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tab. XXIX.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

omnem nigredinem ſuperantem. Squamis tegitur magnis, & latis. Carneum quiddam, ut Cyprinus (quatenus parvum magno licet conferre) in fornice *palati* oſtendit, *branchias* utrimque quaternas ſimplices, ac ſub ventre totidem, caudam bifurcam. *Ore* eſt parvo, dentibus vacuo. Piſciculos iſtos reſpui credo propter fellis magnitudinem, quod vix poſſint exenterari, quin eorum *fellis* veſica diſrumpatur: quo per totum corpus diffuſo, plurimum amari in veſcendo ſentiuntur: id autem ſub hepatis lobo dextro coloris Smaragdini, magnitudine piſi continetur. *Folliculum* vento plenum in *utero* geſtat geniculo interceptum: *lienem* ſtomacho inhærentem, rubrum atque orbicularem. Hujus etiam inteſtina multis in gyrum revolutionibus & infractibus circum voluta ſunt. Hactenus Bellonius.

Tab. II. 7. Tab. XXVI 9. RUTILO *fluviatili* à rubro pinnarum colore nomen Geſnerus, ad differentiam Erythrini veterum impoſuit. Circa Comum in Lario lacu, inquit, Piota, ut circa Verbanum quoque dicitur: à Germanis Oceani accolis Roddovu vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam & Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, unde Germanorum Wingeron, vel contra, (quo tamen nomine Lucernæ accolæ Leucisci ſpeciem intelligunt eam quam Vendoſiam & Dardum Gallis dici indicavimus) Anglis, Roche, Polonis, Plotrega. Piſcis è foro ad Geſnerum delatus, latus erat ad digitos quatuor, longus duodecim. Pupilla nigerrima, iride aurea, labiis ſubrubris: colore in cauda, pinniſque in ventre & abano ſitis, cinnabarino: nam cæteræ minus rubri habent. Linea à ſummis branchiis caudam verſus obliqua, cauda biſurca: Supercilia & circa branchias locus, aureo colore nitent. Squamæ latæ, ſtriatæ, validæ. Dorſum fuſcum, venter pallidus: pinnæ quaternæ: *fel* viride, *veſica* gemina: *caro* ariſtis plena. In faucibus maxillas utrimque habet, recurvas dentibus minutas quinis, qui ab interiore parte ſinguli ſerræ inſtar aſperantur: quod in aliorum piſcium dentibus nondum memini animadvertiſſe. Piſcis hic apud nos Helvetios, *lacuſtris* tantum eſt, ſatis *vivax*. In noſtro & Acronio lacubus, abunde capitur. Piſcatores Conſtantiæ, & circa Acronum ajunt eum aliquando cum Cyprino lato *coire*: inde Hybridam, (ein Halbfiſch) gigni, qui inter utrunque ambigat. Rutilo major aliquando, minor autem Cyprino lato. *Parit* Junio menſe. Muſcarum fluviatilium (ſive lacuſtrium) genus eſt quoddam magnum, oblongo, terete, varioque corporis alveo, has infigunt hamis ad ineſcandos Rutilos. Februario Martioque menſibus apud alios Germanos, Novembri apud noſtros *in cibo* præfertur. Majo rurſus deterior fieri, & imminui incipit. Parari jubent peritiores inſtar Cyprini, & vino frigido immiſſum elixari. Hactenus ex Geſnero. Putatur cum Vangerone Rondoletii eſſe idem. Hic autem corpore Ballero, (de quo ſuo loco) roſtro Mugilibus ſimilem eſſe ait, roſtro tamen eſſe longiore. Dentibus carere: pinnas ad branchias duas habere ſubaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorſo aliam. Caudam in duas deſinere haſque à ſquamis initio integi, etiamſi non adhæreant. Cyprino & corporis ſpecie & carnis ſubſtantia ſuccoque affinem eſſe, & vilem haberi.

TITULUS II.

De Piſcibus fluviatilibus lævibus.

CAPUT I.

De Attilo Padi.

TAntum de Piſcibus fluviatilibus ſquamoſis, ſequuntur Læves, inter quos præcedat *Attilus*, in Pado inertia pingueſcens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec niſi boum jugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piſcis eſt Cartilagineus, Sturioni magna ex parte reſpondens. Hujus enim more *oſſa* gerit clypeata, ſed ea tempore dicitur abjicere, idque in cauſa eſſe cur alii ſine oſſibus, alii cum oſſibus depingant: poſt quæ, *pinna* dorſi eſt unica, cui parte ſupina ſubjacent duæ, quales omnino ſunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clauſum ad obliquam lineam inciſum eſt, ſed apertum & hians rotundum. Ante illud pendente roſtro *appendices* carnoſæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnæ ſitæ ſunt. Quomodo vero à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum eſſe credebat, differat. Cœlius Calcagninus perquam eruditè docet his fere verbis: Quod à me percontatis, an Attilus, quem Padanum vulgaris nomenclatura ſolet appellare, is ſit quem Italia Moronem, Uſonem Pannonia vocat: paucis reſpondebo, me eundem non exiſtimare, vel ex Plinii teſtimonio, qui eum Pado vult peculiarem eſſe; quo loco de propriis quorundam amnium piſcibus ait. Sed ego, & tecum agam liberalius, non modo te ad Plinii, ſed ad oculorum etiam tuorum teſtimonium provoco. Totamque itaque Attili effigiem ac membraturam quanta potui brevitate perſtrinxi. Et quia non ſatis perſpicue id fieri poſſet, niſi noti alicujus piſcis exemplo uteremur Hyccam ſive Sturionem, qui nullo ferme loco non naſcitur, mihi propoſuiſti. Qui licet in mari natales habeat, ſolet tamen adverſus amnes mira ſubire voluptate, donec jam præpinguis redeat. Moronis ſive Uſonis exemplo nondum dixi, quod neque ii piſces non cognoſcantur, neque mihi eorum imago ſatis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca ſive Sturione, quod Sturio pelagius

Tab. xxviij. 2. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 1.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Ælian. H. A. l. 14. c. 26.

eſt. Attilus amnicus eſt, & Pado peculiaris. Sturio non temere viſus æquare quatuor talenta Attica, id eſt, trecentas libras: Plinius ſcribit Attilum ad mille libras, id eſt, ſupra XIII. talenta excreviſſe. Quæ magnitudo ſane inſignis & raro perſpicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *ſquamas* hiſpidas abjicit, quas per quinque verſus diſpoſitas gerit, in ſumma ſcilicet dorſi ſpina ex utroque latere geminatas, & ſibi quaſi parallelas, extremus verſus pinnas attingit. His abjectis tactu lævis evadit, nec habet quod unguem offendit. Contra Sturio ſemper hiſpidas ſquamas ſuas tota æſtate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mirifice palatum oblectat. Attili contra, fluxa eſt, & mollis, & palato parum jucunda. Exiſtimant piſcatores [illegible], id eſt, partem priorem Attili, ad poſteriorem vix eam habere proportionem, quam quatuor ad unum. Tota nivis hujus piſcis ſita eſt in *capite*, & parte capiti attigua. Quæ obſervatio etſi ad Sturionem etiam, alioſque piſces pertineat, authore Ariſtotele & Plinio: cujus verba ſunt, videlicet capita piſcibus portione corporum maxima, fortaſſis ut mergantur, tamen in Attilo neſcio quomodo præter cæteros luculenta eſt atque admirabilis. Parvi ſunt *oculi* Attilo, in tanta mole capitis. Sturio & Attilus habent os in parte prona, (ſupina dicere voluit) eo prope in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus, reſpondent, omoplatæ. *Os* utrique ſine dentibus, ſed Sturioni ferme orbiculatum. Attilo multo majus, & ad lineam obliquam inciſum, quo aperto, vaſto illo hiatu piſces devorat, quos reſpirando [illegible] (ita piſcatores putant) contaxit. *Loca* piſculenta maximè frequentat, hyberno præcipue tempore vorticoſas voragines, ad quas piſces frigoris impatientes, teporis gratia ſe recipiunt. Roſtrum Sturioni reſimum ac latiuſculum, ad imaginem fere Delphini & Oxyrinchi; Attili planum; & paulominus quam in mucronem deſinens, Attilo tergicolor albicans & lanoſus. Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaq. Cœlius. De ejus cum clupæa inimicitia ita Plinius: Minimus hunc piſcis, appellatus Clupea, venam quandam ejus in faucibus mira cupidine appetens, morſu exanimat.

CAPUT II.

De Antacæo Boryſthenis Rondeletii, & Stellari.

Tab. xxviij. 5. Tab. XXV. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 2

ANtacæi piſces dicuntur prægrandes, inquit Rondeletius, & vaſtæ magnitudinis in Mæotide & Boryſthene; quos aliquando in oſtiis in glacie concretos effodi author eſt Strabo. (Nec alios, ut conjicio, Solinus intelligit, inquiens: Apud Nuros naſcitur Boryſthenes flumen, in quo piſces egregii ſaporis, & quibus oſſa nulla ſunt, nec aliud quam Cartilaginis tenerrimæ. Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: Et in Danubio Mario extrahitur porculo marino ſimilis. Et in Boryſthene memoratur præcipua magnitudo nullis oſſibus ſpiniſque interſitis.) Ex his ſalſamenta fiebant, præſertim ex maxillis & iis quæ circa palatum ſunt partibus, quod eæ partes aliis ſuavitate præſtarent. Ex his igitur unus eſt, quem hic proponimus roſtro oblongo, acuto, *oris* vaſto & rotundo hiatu in ſupina parte Bellonius ſimilem figuram exhibet Attili nomine, niſi quod unicam ei tantum in dorſo pinnam appinxerit. Ingentis, (inquit) eſt magnitudinis: Cætera Sturionem tam internis quam externis partibus refert, hoc dempto, quod proeminentioribus ac calloſis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis carinis præditus eſt; hic ſtigmatis tantum lividis ſeſſilibuſque maculis in cute minus aſpera, ad latera ſit diſtinctus: Præterea unicam tantum *pinnam* ab ano ad caudam gerit. Sturio autem duas habet. Cæterum *Os* Attilo prominet oblongum, fiſtuloſum, ſublongo etiam naſo. Hactenus Bellonius, qui deinceps nonnulla de hoc piſce ſcribit, quæ vero Attilo conveniunt.

Aldrov. l. d. c. 3.

ANTACÆUS STELLARIS in Danubio prope Straubingam captus, & depictus, ad Geſnerum miſſus eſt. Colorem ubique ferè cæruleum oſtendebat, venter erat candidior ad roſeum inclinans. Spinæ in dorſo & ſtellæ pallidi coloris puncta etiam paſſim ex pallido albicantia, vel fuſci Indici coloris. Cognatus huic eſt, qui ick vel Tick vocatur, & in Danubio circa Peſtam vel Budam capitur, mole corporis quæ ad XXV. libras accedat, cute varia undiquaque ſtellata, ſed roſtro longiore & graciliore quam vel in Huſone, anſerino fere ſimili.

CAPUT III.

De Ichtyocolla.

Tab. XXIX. 16. Plin. H. N. l. 32. c. 7.

ICHtyocollæ meminit Plinius ex veteribus dum inquit: Ichtyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium, idemque nomen glutini ejus. Quidam piſcem Judaicum vocari ſcribunt, quod nomen Zygænæ apud Pariſientes competit, alii Antacæum ab Herodoto, à Pomponio Magnum vocari dicunt, nonnulli Plinii Marionem appellant. Bellon. Tanais accolis *Barbotam* dici, quod quaternis veluti barbis ad labia ſit communitus, prodidit. Nec alium Dioſcorides intellexit, cum gluten ventrem eſſe piſcis cetacei, laudarique candicans, ratione Ponticum ſcripſit. Tale enim & hodie ex eique inteſtino ex Ponto mittitur. Eſt autem Piſcis cetaceus figura oblonga ac prope tereti. Oſſibus ac ſpinis caret, capite eſt craſſo & lato, ore magno & in promptu poſito: è ſuperiore maxilla 4. apophyſes carnoſæ, velut barbæ dependent, unde Barbotta dicitur. Oculos parvos

Dioſ. M. M. l. 3. c. 102.

habet

Bellon. dePiſcib. l. 2.

habet pro corporis magnitudine. Bellonius ait hoc à Sturione atque Attilo præcipuè differre, quod roſtro careat, magnum oris rictum præ ſe ferat, ſitque ſublutea, dura, lævi ac glabra cute conveſtita carne. Bina ante oculorum canthum, parva atque aperta foramina habet: pinnas in tergore duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchiæ veluti ſpineo tegmine communiuntur. Sturionis modo: Cauda quam huic magis bifurca; præcipuè à cæteris piſcibus nota diſcernitur, quod paulo ſupra ſpineum operimentum branchiarum, quodam ad ejus latera impreſſo foramine pervius ſit. *Folliculus*, ſive veſica, ex qua glutinum fit à capite ad caudam, per ſpinæ longitudinem extenditur. *Carne* eſt ſecundum Rondeletium prædulci, & glutinoſa admodum, ob id ſalituræ idonea, qua melior redditur & rubeſcens Salmonis modo, atque etjam durior, quam ob cauſam aliquandiu maceranda, priuſquam coquatur. Jam Tanais & Ponti accolæ Romam & Venetias tranſmittunt, illucque in foro piſcatorio venditur. Ichtyocolla authore Plinio epinyctides tollit, erugat cutem, extenditque in aqua decocta horis quatuor, denuo contuſa, colluta & ſubacta ad liquorem uſque mollis. Ita præparata in vaſe novo conditur, & in uſu quatuor drachmis ejus, binæ ſulphuris, & anchuſæ totidem, octo ſpumæ argenteæ adduntur, aſperſaque aqua teruntur una. Sic illita facies, poſt quatuor horas abluitur. Idem alibi. Lethargicos (inquit) coagulum vituli adjuvat in vino polum oboli pondere: idem Ichtyocollæ. Valet ad conglutinandas omnis generis chartas, atque inſtrumenta muſica, reliquaque lignaria incruſtamenta, quæ teſſelato, imbricato, & vermiculato opere fiunt.

CAPUT IV.

De Glanide.

Tab. xxvij. 8.

PIſcis, qui Ariſtoteli & Pauſaniæ Glanis, Plinio ſæpe Silurus, aliquando Glanis, Glanus, & Glanius vocatur. Ab Æliano Siluro explicatur. Veteres ſequuntur recentium plurimi, interque hoc Geſnerus & Schonfeldius, nos quid ſentiremus, ſuperius diximus. Nomen à Glanide Italiæ & Cunæ fluvio accepit, ſi Stephanum ſequimur, ejuſdemque veſtigia apud Byzantinorum vulgus, qui hodieque Glangnum, reſte Manardo, vocant, quaſi Glanum, retinet. Deſcriptionem quod attinet, ſunt ipſi ſpinæ pro oſſibus non Cartilagines. *Corpus* fuſcum, nigris maculis plenum, ſquamæ nullæ, corium ſatis craſſum, & lubricum. Caput grande, depreſſum. *Os* obtuſum. Oculi parvi. Rictus amplus & ad capitis latitudinem patulus. Labia ſuperiora gemino, inferiora unico ordine denticulorum confuſaneorum, in-

Schonfelt. Ichtyol. pag. 69.

trorſum reclinatorum aſpera, quibus prædam retinet. *Fauces* binis utrinque oſſiculis, limæ inſtar aſperæ ſunt. A labro inferiore dependent barbulæ quatuor, tenues, oblongæ, pallidæ, à ſuperiore duæ, ejuſdem coloris, duræ, longiſſimæ, prætenturarum inſtar, quas ante ſe modo exerit, modo componit. *Pinna* illi in dorſo poſt cervicem unica eſt, parva, quatuor aut quinque fibris elata, poſt branchias duæ: quarum prima, faucesque proximè ſpectans, aculeo conſtat oſſeo, duro, quo infeſtos ſibi piſces arcet, &c.

Venter magnus eſt, deformis, & ſubalbidus, obſcure fuſcis lituris conſperſus. *Cor* inter branchias utrinque quaternas ſitum eſt, à reliquo diaphragmate ſeparatum, quod gula ampla perforat, à qua ventriculus dependet, & inteſtina, quæ unica revolutione in anum deſinunt. Ventriculo incumbit *Epar*, ex rubro pallens, duobus lobis diſtinctum, cui veſicula fellis diluti aquei, adhæret. Dorſo adjacet veſica ſimplex, peritonæum candidum eſt.

Ad multam magnitudinem excreſcit: non ſolum enim ducentarum librarum, ſed major etiam capi ſolet. Geſnerus teſtimonio eruditi cujuſdam Ungari in Tibiſco, qui Daciæ fluvius Danubio miſcetur, aliquando captum fuiſſe ſcribit ſeptem vel octo cubitorum, plauſtrum occupantem: eum in fluvio annis ſedecim ſub culina Viri cujuſdam nobiſis latuiſſe: hamo tandem ineſcatum eſſe, dum fœturam ſuam cuſtodiret: ubi ſe captum ſenſit exſiliiſſe; ſecutos impetum ejus piſcatores ad milliaria duo, denique defatigatum cœpiſſe: barbas eum ſupra infraque os habere, rictum latum, caudam verſus attenuari. *Dentes* habere inſtar pectinis illius quo laneæ veſtes depectuntur, à carduis denominati vulgo: ſquamis carere: in aquis cœnoſis *verſari*. Ipſe vero Geſnerus dentes habere negat, ſed labia limæ inſtar exaſperari, atque ita prædam facilè retinere & retentam mandere & comminuere: ei opus non eſſe, ſed faucibus & gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Sileſios tantum eſſe ſcribit, ut captus, impoſitus currui, plerumque ultra currum emineat. Variat ab iſto ille cujus Geſnerus Iconem ſub Siluri tertii nomine ponit. Piſcis, inquit, Similitudinem aliquam cum Muſtelis fluviorum & lacuum habet. Oculi ſunt parvi: barbulæ fuſcæ, non longæ, è craſſiuſculis paulatim attenuantur; binæ ſuperiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad branchias binæ, in dorſo nullam oſtendit pictura, ſed tantum carunculam quandam mucronatam eminentem, qualis & in Muſtelæ paluſtri majore, eodem fere loco veſitur. In ventre vero una & continua longiſſima pinna ad caudam uſque albicat, maculis diſtincta fuſcis. Corpus à capite retrorſum ſubinde attenuatur, finis latiuſculus & obliquus eſt, &

quid mireris nullam caudæ pinnam habent. Os magnum & latum. Capitis colore cæruleo ſubviridis; reliquum corpus viridi & flavo colore mixto pingitur, ſed maculas etjam diverſi coloris habet. Hujus generis duos in ſuo ſtagno civis quidam aluit, qui cum ante annos triginta ſex, (verba ſunt Stubii ad Geſnerum) ad Hundsfelden in Rheno cum aliis piſcibus illis quos Argentinæ vocant Rufelken, ſimul naſſa capti eſſent, vix digiti longitudine, & Argentinam in forum advecti, à cive quodam raritatis gratia empti, in piſcinam conjecti ſunt, in qua alter ab eo tempore uſque adeo excrevit, ut jam ſex cum dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem aut amplius) longitudine contineat. Caput qua craſſiſſimum eſt, filo complexus, duorum pedum & dimidii fere circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia ſimilis, ſed longitudine longe eſt inferior. Major ille piſcibus quibusvis, excepto carpione, ſive vivis ſive mortuis, *veſcitur*. Hyeme nihil quicquam guſtare unquam viſus eſt. *Cornua* quæ ſupra & infra os habet, quotannis decidunt, & rurſus nova ſuccreſcunt, ſicuti cervis.

Ælian. H. A. l. 12. c. 29.

Reperiebatur in pluribus fluminibus tempore Æliani; temporibus Plinii præcipuè in Mœno, niſi Rhenum velis legere. In Æno graſſatum quem quidam Mœno & Rheno ſubſtituunt prope Visbium, quod ad ejus amnis oſtia conditum Aventinus prodit, tanquam loco magis cœnoſo, veriſimile eſt. In Cydno Ciciliæ fluvio procreatos ſed minutos, quod ejus confluens nitidus & frigidus apud Ælianum habetur. Pyramus, Sarus, Orontes plurimos producunt, quia limoſi nec pauciores in Ptolomæorum fluvio, Apamienſi ſtagno. In Bubaſto Ægyptia cicures aluntur plurimi. Strabo, & Athenæus, dum Siluros in Nilo eſſe ſcribunt, Glanides intelligunt, non Sturiones. Nam qui è mari fluvios ſubeunt, præter Delphinum Mugilem & Aloſam, nullus alius Nilum intrar propter Crocodilos. Plinius dum maris peculiarem facit Gladinem, fallitur. Expreſsè Schonfeldius: Fluviatile hoc animal eſt, nec unquam aquam ſalſam ingreditur: ubi circa Hamburgum capitur, ſtatim Albis ex aquis pluviis aut nivalibus exæſtuantis metus eſt, quas ut paſſim ex locis montoſis, ſtagnis ſeu lacubus collectas, fugiens, Silurus cedit, & partes Albis ſpacioſiores ſequitur: Reperitur & in Iſtro, Tibiſco, Viſtula. In Helvetı. ſtagnis pauciſſimæ capiuntur in Bernenſibus Neocomenſi & Moretano aliquando. *Veſcitur* carnibus; nec minoribus duntaxat piſciculis ventrem implet, ſed & in majores, imo homines & equos graſſatur. Captum in Pannonia fama receptum, in cujus viſceribus humana manus ornata annulis reperta ſit. Puerum in Danubio ad Poſoniam natantem ab hoc piſce devoratum, & in capti viſceribus fragmenta ejuſdem reperta, à fide dignis Pannonibus proditum eſt. In ejus, quem ſub culina viri cujuſdam Nobilis latuiſſe ſupra diximus ventre, caput humanum cum dextera manu & tribus annulis aureis inventum eſt. Ariſtoteles dentibus duntaxat valere, & ἀγκιστροφάγον eſſe ſcripſit. Cauda concuſſa, piſces præſertim minores ori admovet. Caniculæ exortu ſideratur, & alias fulgure ſopitur. De *Coitu* & partu apud Ariſtotelem legimus. Cohærentes fœtus edere, ſicut & ranas. Majores profundis aquis parere, quippe nonnullos etiam ubi ſenum pedum altitudo ſit: minores, locis brevioribus ferè ad radices ſalicis, aut alterius arboris cujuspiam, juxtaque arundines, atque etiam muſcum. Tardiſſimum eis ex ovis incrementum: atque idcircò aſſidet mas, quadragenos, quinquagenosque dies, ne devoretur fœtus ab occurrentibus piſcibus. Eodem quoque die, aut etiam poſt, capiunt ova incrementum, quæ contigerit ſemen. Glanii ad ervi magnitudinem. Quantum ad *Uſum* in cibis, Salvianus duram carnem habere ſcribit. In Germania & Polonia pinguis eſt, & boni ſaporis: laudaturque; in cibo tum recens, tum ſale conditus. Circa feſtum Johannis optimus eſt, trium librarum inprimis Obſonatores venam candidam, quam per ſpinam dorſi tenuiſſimo tectam involucro, tranſire, Benedictus Martinus ſcribit, tanquam venenatam eximunt.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 37.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 20.

Ariſtot. H. A. l. 6. c. 14.

CAPUT V.

De Barbota Gallorum.

Tab. XXVII. 9

Bellon de Aquatil. l. 1.

A Glani, licet maximo piſce, non malè de hoc parvo dicetur, ob corporis barbæque ſimilitudinem. Galli vulgo Barbotam vocant, non à barbis (inquit Bellonius) aut arunco, ſed ex hoc, quod Galli barborare, cœnum & lutum roſtro, anſerum modo commovere dicunt. Ipſe Clariam fluviatilem vocat, ſed cum Lota Lugdunenſium de quo ſuo loco; implicat Anguillæ, aut Congri modo glabram *cutem* habet, atque idem caput, Cirro recto brevique & ſimplici in maxilla inferiori barbatur. Continuam in tergo pinnam gerit mollem, ad caudam (quæ illi rotunda eſt) deſinentem. In nonnullis duas pinnas, ut in Icone, quam à Bellonio miſſam ex Rondeletio exhibemus; in tergo videas: quarum exigua eſt, quæ capiti magis eſt vicina, ſed & inter anum & caudam rurſus aliam pinnam gerit: unam præterea utrimque in lateribus circa Branchias, quas utrinique quaternas habet: duas vero ſub ventre capiti multum propinquas. Cæterum duos in inferiori maxilla habet denticulorum ordines admodum parvos: atque in ſuperiori maxilla totidem, ut nihil quam aſperitas in eis ſentiatur. nam alios etiam in fornice palati gerit. Tergus & latera fulvum vel ſublividum colorem ha-

habent: *venter* autem albicat. Semipedalem non excedit longitudinem. *Hepar* lobum oblongum ad ſiniſtrum latus demittit, ſub quo eſt *Stomachus*. In pyloro apophyſes, ſeu cæcos viginti quinque connumerare potes: *lienem* quoque videas, neque dextro neque ſiniſtro, ſed in medio ſpina ſtomacho inhærentem. *Anus* ejus propinquior eſt capiti, quam caudæ. *Inteſtina* pluribus quam tribus inflexionibus non circumducuntur. *Ova* in bicorni vulva fert utrinque permulta. Huc ferè Bellonius. Vita & moribus cum Lota Lugdunenſium convenit. *Hepar* magnum habet ac delicatum; Carnem quam Lota glutinoſiorem: mucore & cœno veſcitur, in eoque deliteſcit.

CAPUT VI.

De Muſtella fluviatili & lacuſtri.

Tab. xxviii. 6. 7. 8. 9. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 7. Cardan. Variet. Rer. l. 17. 37.

QUam nos Muſtellam vocamus, illam Jovius inter Larii piſces Triſium Latine dixit. Mediolanenſes Bottam vocant, ſeu quod utri ſimilis ſit, ut Cardanus ſcribit; ſeu quod capite ranas referat. Inſubr. alii Botetriſſias dixere. Specie fluviatiles è Lacuſtribus apud ſuos differre Geſnerus aſſerit; Eſſe enim minores, colore nigricare, carne albiore, ſolidioreque in cibo lautiores; duabus per dorſum pinnis, quamobrem ſeparatim etiam deſcribit. Cæterum corpus ait eſſe utriſque lubricum ſine ſquamis (licet quibusdam, inquit, ſquamulæ minimæ radendo appareant) flexuoſum, quod caudam verſus attenuatur veluti in tæniam. Coloris varietas maculoſa, pinna ab ano ad caudam ferè, oblonga. Binæ omnibus ad branchias, & binæ aliæ eodem circulo inter caput & ventrem: pupilla *oculorum* alba, pars ambiens nigra. Branchiæ quaternæ ſimplices *Caput* magnum, latum, & veluti compreſſum In cerebro lapilli. Os grande reſciſſum. Barbulæ circa os infra ſupraque; numero & magnitudine differentes in diverſis generibus. *Dentes* nulli, ſed veluti in lima exaſperatum os. Voracitas, piſcium quos devorare poſſunt. *Caro* mollis & dulcis *Iecur* magnum in delitiis *Veſica* (aut folliculus) nulla, *inteſtinum* parum anfractuoſum, fere ſimplex: Stomachus: ab eo ventriculus, & in circuitu multæ appendices. Iam vero *Botatriſſiam fluviatilem fœminam* (eam intelligit quam nigricantem modo dixi.) Januario menſe diligenter contemplatus his verbis (ex quibus tamen etiam nonnulla aliis hujus generis ſpeciebus conveniunt.) deſcripſit. Piſcis eſt forma & flexibus ſerpentem ferme referens: Capite lato, caudam verſus valde attenuatur. *Brachia* ei quaternæ. *Pinna* ad latera brachiarum utrimque una nigricat: & aliæ duæ paulo inferius in pectore parvæ albicant à podice exorta una oblonga, paulo citra caudam deſinit: item in dorſo oblongior alia; ultra medium dorſum continua tradit: & alia ante ea minor caput verſus, quam pictor in Icone per incuriam non expreſſit. Pinnæ omnes molles ſunt & ſine ſpinis. Caruncula ſub mento pili inſtar prominet. *Cauda* non bifurca, ſed circularis, nuſquam omnino diviſa, ſed ubique ſibi inſtar membranæ continua: Colore vario, è fuſco & nigro dorſum tenerum albicat: latera juxta dorſum minimis punctis nigris in colore ſubalbido diſtincta ſunt. *Os* aperitur hiatu rotundo, totus piſcis ſine *ſquamis* & viſcoſus eſt. Maxillæ minimis *denticulus* ſerratæ. Color ſubalbidus (linea ſubalba nimirum) à capite incipiens oblique per latera caudam verſus procedit. Nam cauda in colore nigricante variat. Membranea vero caudæ extremitas partim nigricat partim ſubflava eſt. *Lapillos* duos in capite gerit, albiſſimos & bene duros, figura & magnitudine granorum oryzæ. *Lacuſtris* modò in Triſſia in Griffio lacu capta ab eodem conſiderata hujuſmodi erat. Longa dodrantes duos cum palmo: filum ambiens Ventrem trium palmorum. *Denticuli* minimi, frequentes, ut ſerpentium. Superior pars oris duos ordines dentium habet, unum ſcil. interius in medio, cui nullus reſpondet infra. Sunt & in intimo oris receſſu, duo denticulorum ordines ſeu in maculis duabus. Branchiæ quaternæ. *Squamulæ*, rotundæ minimæ, quæ dum pellis cultro raditur, apparent, in parvis generibus v. tum fluviatili, tum Lacuſtri luteo minore nullo prorſus, per *cutim* paſſim ceu foramina, ceu puncta cava rotunda, conſpiciuntur; quæ ſi quis caput verſus validè radat, albiſſima videntur: ſin iterum caudam verſus, rurſus obſcurentur. In *ventre* meatos duo, unus excrementi, alter geniturae: qui compreſſus lacteo ſocco manabat. Et rurſus alias *alia ex lacu* hujuſmodi: ſubflava, punctis nigris, barbula à mento demiſſa, albicans. Ante initium pinnarum in *dorſo* carnoſa particula, mollis, teres, intuſque cava, prominet. Inde mox ſequitur pinna brevis, longitudine pollicis: deinde una continua, octo vel novem digitos longa, ab ea nudum pinnis dorſum eſt, per tres fere digitos: cum ſequuntur aliæ duæ parvæ, triangulares fere, inter quas digiti propemodum ſpatium intercedit: ex quibus infima & ultima, minor & caudæ conjuncta eſt. *Fel* ſubviride: veſicula ejus tum jecori tum inteſtinis affixa. In ventriculo piſces duo integri erant, uterque digitos ſeptem longus, tres latus: nec aliud quicquam. Pondus totius, unciæ quinquaginta. Coctæ pellis ſubviridi & deformi colore erat, caro albiſſima, bona, ſatis ſolida. *Iecur* album, non ut in minoribus ſubruffum, grande, ſuaviſſimum. In *alia Triſſia parva, fluviatili*, forte digitos decem longa, pinnæ dorſi inquit, ſic ſunt: Primum, caruncula illi brevis non eſt, ſed

pin-

pinnula digito brevior: & minimo ſpacio intercedente, alia duos digitos longa: deinde poſt ſpatium duorum digitorum, alia paulo brevior, media, & mox cauda. Rurſus ab hac differt alia, paulo longior, (ut ſemel animadverti: non enim ſimpliciter hæc accipi debent, quod ad magnitudines & colores) cui minus erat flavi in corpore, plus nigri, & ejus ſplendidioris. Primum enim pinna illi brevis eſt, deinde una longa continua uſque ad initium caudæ: Ergo magna Triſſia lacuſtris; præter carunculum illam, pinnas in dorſo quaternas habet, ex minoribus, nigricans binas; luteola verò major ternas, minor binas: ſi modo ſpecies duæ ſint luteolæ: quod accurratius conſiderandum eſt: Minoribus lacuum Triſſiis pinnæ in dorſo binæ, adeo propinquæ invicem ſunt, ut unica putentur: Colore fuſco, non pulchro. Differentia à pinnis certior: nam colores multas ob cauſas variare poſſunt. In Rheno ſupra Acronium lacum aliquando ad tres libras ſedecim unciarum accedunt. Conſtantiæ tanta capta, ut drachmis duabus cum dimidia venderetur. Captæ & Pragæ aliquando, pulcherrimæ, coloribus diſtinctæ, flavo, croceo, candido, roſeo, atro, oculorum pupilla nigra, parte ambiente cærulea. Nigriores circa ripas fieri, magis in profundo flavas, quibuſdam placuit. *Carnivoræ* ſunt, nec ullus piſcis pro ſua magnitudine majores piſces devorat. Profunda petunt, adeò, ut Albertus ſcribat, in lacu circa Conſtantiam ad trecentos paſſus ſub aqua bamis extrabi, ſæpe cum ranis extrahuntur; quæ quia illis ore adhærent, tanquam exſugendi cibi gratia, ideo ore cum ranis aquaticis coire, quidam prodiderunt. *Parere* incipiunt Decembri, alicubi & Januario. Solæ piſcium ſenectute *obcæcantur*. Maximè commendantur *incibis*, illæ inprimis, quæ in puris rapidiſque fluviis degunt; quod candidiorem ac ſolidiorem carnem habeant. In jecinoribus tanta ſaporis gratia eſt, ut apud Thuringos olim comitis cujuſdam Bichlingorum matronam, omnes, dicant, principatus ſui reditus in eorum delicias conſumſiſſe. Laudantur hæ præcipuè ante Natalem Dominicum: circa partum improbantur, quod hoc tempore nonnullis in aquis grandinoſa fiant. *Ova* ajunt ſemper valde noxia eſſe, quibuſdam in locis, ut circa Neocomenſem lacum Sabaudiæ. Caupones aliqui excilis jecinoribus, piſces vivos aquæ reddunt, conſuto prius vulnere. *Ventriculum* hujus piſcis cum ſuis appendicibus miras habere vires tradit Encelius. Inveteratum enim, ut fit (inquit) in Saxonia à matronis, trahere mirifice ſecundas hærentes aut relictas in partu, in potu datum: & magni momenti eſſe ad omnia vitia matricis. In Suevia paſſim in Cauponis & diverſoriis parietibus hærentes bi ventriculi circa Zetarum fornaces viſuntur, ab edentibus illuc rejecti, ut exſiccati ſerventur, & cum potione aliqua hauſti à colios cruciatibus liberent. Colligi ajunt & oleum ex hepate ad ſolum vel ad fornacis calorem ſuſpenſo, intra vas vitreum: clarum id & flavum eſſe, adverſus oculorum ſuffuſiones utile, item nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt.

N. Muſtelæ marinæ Iconem vide, Tab. 46.

CAPUT VII.

De Piſcibus Foſſilibus.

PIſcium Foſſilium & Veteres & moderni meminere. Ex illis ita de eorum natura & ortu Theophraſtus: Piſces alicubi foſſiles ſunt, ut circa Heracleam & alibi in Ponto. Naſcuntur autem circa fluvios, & aquoſa loca, quæ cum ſiccantur (certis temporibus) paulatim, piſces ſubinde humorem ſectando terram ſubeunt: qua demum ſiccata, remanent in ea, veluti vivi ſepulti, vel ut animantia quædam in ſuis latibulis hyeme condita durant, ſine ſenſu ferè & motu torpida. Quod ſi loca illa priuſquam denuò aqua accedat, fodiantur, piſces illi moventur. Sic & in Ponto contingit piſces glacie & gelu occupari, neque ſentire, aut moveri prius, quàm in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem Gobio hoc accidere videtur. Ferè autem foſſiles piſces fiunt, eo quod ab inundatione fluviorum, in locis quæ reſiccantur, vel ova, vel alia principia gignendis idonea piſcibus relinquuntur. Nonnulla enim non ex ovis oriuntur, ut Anguilla & Centriſcus. Et hoc in Heraclea, circa Lycum fluvium contingit. Principia autem hæc in terra relicta, perficiuntur, durantque. Neque abſurdum eſt hos piſces durare. Tab. xxvi. 8. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 9.

Multa enim hujuſmodi animantium exiguo egeat nutrimento, ſicuti ſerpentes quoque & quæ latibulis ſe abdunt. Primum ſcilicet ipſa ova humore è terra manante, deinde eodem nati ex ovis piſces nutriuntur. Ad magnitudinem tamen aliquam eos excreſcere neque veriſimile eſt, neque fertur, cum & loci anguſtia & alimenti penuria impediant. Cæterum durare in aëre bi piſces non æquè valent, ac illi qui ab aquis ad paſtum egrediuntur; qui ſcilicet exigua refrigeratione, & quæ ab aëre eis præſtari poſſit, indigent; nam vel ipſa branchiarum anguſtia indicat, non multa refrigeratione eis opus eſſe; quamobrem & Anguilla tum in aëre multum temporis vivit, tum in aquis turbidis illico ſuffocatur. Et ſimiliter foſſiles piſces à terra eos ambiente, quantum ſatis eſt, refrigerantur. Sed quod circa foſſiles in Paphlagonia piſces contingit, peculiarem & abditam rationem habet. Illic enim profunde admodum multos & bonos piſces effodi ajunt: cum neque inundare

aquam

aquam animum iis in locis neque aliter colligi animadvertatur, unde ſemina & principia generationis relinqui dicimus. Reliquum eſt ut ſua ſponte naſcantur, idque continuo. Neque enim coire inter ſe poſſunt. Aut igitur hoc fieri exiſtimandum eſt ratione loci, qui humidus ſit, & omnino ferax hujuſmodi piſcium propter certam humidi calidique commoderationem. Oriuntur autem & alii quandoque quidam piſces ſpontè, aut humores quoſdam alicunde manare cogitandum eſt, qui generationis principia ſecum adferant: quæ mox locus idoneus & recipiat & alat. Præterea hoc inquirendum de utriſque, tum illis qui in aëre vivunt, tum foſſilibus, utrum in aquam immiſſi vivere valeant, aut in proprio duntaxat loco, qui eis naturalis ſit, ſicuti ſua & marinis & fluviatilibus aqua. Nam ex his quoque non niſi pauci mutationem ſuſtinent. Nam qui in aquis reſiccatis terram ſubeunt, & qui glacie gelati detinentur, iis familiarum eſſe humorem magis quam aliis (è foſſilium genere) conſtat. Ergo piſcium alii ſimplicis naturæ videri debent, alii amphibii ſecundum Democritum, ut & aliæ quædam animantes. Utuntur enim aëre quædam (ex aquaticis) ut prædictum eſt. Theophraſtum ſequitur Plinius, dum inquit: Circa Heracleam & Cromnam (aliàs additur, & Lycum amnem: probè nimirum, mox enim ſequitur) eodemque Lyco amne, & multifariam in Ponto unum genus eſſe Theophraſtus prodit, quod extremas fluminum aquas ſectetur, cavernaſque faciat ſibi in terra, atque in his vivat, etiam reciprocis amnibus ſiccato littore, effodi ergo: motu demum corporum vivere eos approbant. Circa Heracleam eandem eodemque Lyco amne decedente, ovis relictis in limo generari piſces, qui ad pabula petenda palpitent, exiguis branchiis, quod fieri non indigo humoris, propter quod & Anguillas diutius vivere exemptas aquis. Ova autem in ſucco maturari, ut teſtudinim. Eadem in Ponti regione apprehendi glacie piſcium maximi Gobiones, non niſi patinarum calore vitalem motum fatentes. In his quidem, tametſi mirabilis, eſt tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi piſces gratiſſimos cibis terrenos, altis ſcrobibus, in his locis, ubi nullæ reſtagnant aquæ, miraturque & ipſe gigni ſine coitu. Humoris quidem vim aliquam ineſſe, quam. (qualem &) puteis arbitratur, cum in nonnullis repériantur piſces. Quicquid eſt, hoc certe minus admirabile talparum facit vita ſubterranei animalis, niſi forte vermium terrenorum & piſcibus natura eſt. *Neotericis* eſt piſcis foſilis ille, quem Germani *Beisker*, alii Peifker, quidam Meerputten vocant. *Duorum* ſunt Agricolæ *generum*. *Majores* nempe, & *minores*. Sonum omnes edunt acutum. E fluminibus, quæ currunt in locis paludoſis egreſſi, per riparum venas longius, & interdum in proximi oppidi cellas, neque ſubterraneas penetrant. Quidam Eruditi *Muſtellam foſſilem* vocant, eamque ita deſcripſit Fabricius: Longitudine eſt palmi craſſitudine digiti, quanquam multò majores etiam reperiuntur. (Agricola palmos quatuor longos majores eſſe ſcripſit.) Dorſum coloris cinerei: cum punctis multis, maculiſque transverſis, partim nigris, partim cæruleis. In lateribus linea utrinque nigra & alba. Venter flavus cum maculis albis, & punctis rubris ac nigris, ita parvis ac ſi acu factæ eſſent. Ab ore carneæ particulæ eminent, quos nando extendunt, extra aquam contrahunt. In Miſena trans Albim duobus locis, quod ſcio fodiuntur. Ad Polnitium amnem, prope Orlrantêm: & ad Dobram rivum prope Hanam oppidum. Item in pratis ad Rederam fluvium copiosè effodiuntur, ſi flumen inundet. Ex terræ cavernis etiam ingrediuntur lacus & paludes: Cum aquæ extra ripas excreſcunt, è terra prodeunt: aquis autem reſidentibus, in pratis campiſque relinquuntur, & ubi greges ſunt, relicti vorantur à ſuibus. Sordes amant, & in cloacas, quæ alia purgari ratione nequeunt, injecti, omnia conſumunt. Cum in rivis paludibuſque capiuntur recentes, ſolent à tenuioribus etiam menſis adhiberi. Serviunt imprimis fraudi agytarum, qui eos alunt, & vitris incluſos multitudini oſtentant pro ſerpentibus, quia forma à parvo ſerpente non multum figura differunt. Sunc qui eos ſpirare putent. Ubi enim plures hujus generis piſces ſimul ſunt, ſpuma ſupra eos effertur. Vitro incluſi ore anguſto, *creſcunt*, & ſuo quodam ſucco vivunt uſque ad ſemeſtre.

CAPUT VIII.

De Lampetra Fluviatili, & Vario, ſeu Phoxino levi.

QUam nos *Lampetram fluviatilem* dicimus, in Tholoſſanis Chatillou, à titillatione, quod cum manu tenetur, quaſi titillationis ſenſu variis fluxibus videatur contorquere ſe & elabi; Germanus Neunaug ſeu ἑπτόφθαλμος dicitur. Marinis, inquit Rondeletius, partibus internis & externis & colore ſimiles, ſola magnitudine differunt: quædam enim magnitudine: aliæ vermibus terreſtribus craſſioribus aſſimilantur. Caro eſt tenax, *ſpina* nulla; pro ſpina dorſi, unus

Tab. xxviij. 10. 11. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 9.

continuus nervus cavus, quo *humor* albus continetur, ſimplex, abſque ullis nervorum coſtarumve ramulis. Inteſtina tenuiſſima. *Ventriculus* vix apparet: nec mirum cum ſolo ſuctu vivat. Foramen in capite ſupra, ſicut Lampetræ majores, habet. In fluviis & rivulis in quibus capiuntur, naſci vel inde liquet, quod nullis marinis Lampetris ibi aditus patere poſſit, cum neque illi in mare confluant, neque mare cum iis ulla parte ſit conjunctum. Capiuntur ſæpius reti cum Variis ſive Phoxinis piſciculis. Veſcuntur luto & aqua, iiſdem Locis degunt quibus vermes: Autumno in brumam uſque in Albi capiuntur, torrentur recentes in craticula, aceto condiuntur, & vaſis ligneis exceptæ, in varia loca diſtrahuntur. Vernis quadrageſimo jejuniis gratum delicatulis obſonium. Salitæ item leviter, fumo indurantur. Carne ſunt ſatis molli & glutinoſa, quod quantulumcumque eſt vitii, conditum & coctum facilè beneficio corrigitur, niſi aquæ in qua vixerunt vitio, plus ſolito viroſæ fuerint.

Tab. xxviij. I. Ald.ov. de Piſcib. l.5.c.10. VARIUM ſeu PHOXINUM lævem, Romani *Morellam* quod nigris punctis & tenuiſſimis lituris ſugilletur, Inſubres Sanguinerol à rubore, dicunt: Rondeletius à Græcis quibuſdam [illegible] vocari ſcribit. Germ. Elritz. Diverſis toto corpore coloribus depingi hunc piſciculum ex diverſis inprimis nomenclaturis oſtendi poteſt. Dorſum (inquit Rondeletius) aurei ſplendoris eſt, venter argentei, *latera* purpuraſcunt, Cauda in pinnam auream & latiuſculam deſicit. *Cute* lævi integitur, punctis notata, nigris nempe. Pinnæ laterum multum ad ventrem tradunt: quarum radices, quæ corpus pertingunt, rubro ſunt colore perfuſæ, inde ſanguinaria dictus. Nigricat quoque in tergoribus per intervalla. Linea quæ latera utrimque ſecat arcuata eſt. Digiti longitudinem ſeu palmum, nunquam excedunt. Circa lacuum & fluviorum oras aquis ſtagnantibus capiuntur reticulis Bellonius *ovis* ſemper prægnantes eſſe aſſerit, ideoque Ariſtoteles Phoxinum eſſe autumat. Geſnerus vero ſexu diſtingui dum ait, coire invicem etiam inſinuat; quin, quod ſi (inquit) Phoxini, minimi iſti piſciculi ſint; nil mirum ſi propter parvitatem mediocres etiam ex eis nuper nati videantur. Verum nec ipſe Ariſtoteles ſimpliciter nuper natos, ſed verbis ὡς εἰπεῖν, id eſt, prope dixerim, additis, gravidos capi tradit. Veriſimile eſt autem tantillos piſciculos, ſicut & mures inter quadrupedes, brevi tempore perſici & generare poſſe. Carne eſt molli & ſatis ſuavi: ſed non niſi eviſceratus coquendus eſt.

CAPUT IV.

De Salmerone, ſeu Salmerino.

Tab. xxvii. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.11. TRidentini piſcem ſibi peculiarem, *Salmerinum* vel nomine ab Salmone detorto, quo cum carnis rubedine convenit, vel quaſi Salmonem lacuſtrem, nuncupant. Aldrovandus à Cardinale Madrucio acceptum ita deſcripſit: Corporis forma pinnarum, numero ac ſitu cum Truttis ac Salmonibus fere convenit: Cæterum ſquamis caret; etſi ſquamoſum eſſe profiteatur Salvianus: Capite eſt rotundiuſculo, retuſo roſtro. *Oculorum* pupillam nigram aureus, qui in mortuo poſtea fuit ruberrimus, circulus ambit: ac quam maxime ſplendens. Ante eos foramina duo, auditus vel olfactus inſtrumenta, rotunda, manifeſta. Oris maxilla inferior nonnihil recurva, Unco ſurſum vergente: eſtque rota ea mandibula alba. Lingua ejuſdem coloris, item palatum. Totum os inſigniter dentatum. Piſcis ipſe rotundus potius, quam latus eſt. Pinnæ ſunt numero ſeptem, omnes ſine aculeis: quinque ſupino binæ prono corpore, juxta branchias duæ, totidem in medio ventre, quinta ac poſtrema à podice, longæ omnes ac latæ. Quæ ad branchias ſunt, triplici colore præditæ. Ubi enim longiores ſunt, hoc eſt, in ipſo exortu, albicant, mox totæ rubent, exceptis nervis, qui nigricant, reliquæ tres ſicuti in exortu magis quam illæ albent, ita quoque rubedo in his intenſior eſt, nigredine vero plane carent. Priores quatuordecim nervis conſtant, ſubſequentes novem, noviſſimæ decem: quæ vero in medio fere dorſo conſpicitur, duodecim nervos habet, altera non longe à cauda, iis caret, mollis & cutacea, ut in Truttaceo genere: malèque ceu nervoſa à Salviano expreſſa eſt: utraque dorſo concolor, id eſt nigricans. *Cauda* Lunata eſt, ejuſdem coloris, non rubra, ut ille ait. Podex in imo ventre juxta exortum poſterioris pinnæ. A branchiis ad caudam linea exilis, recta ad caudam uſque fertur aſperiuſcula. Latera nonnihil albicant, & nunc rotundis, nunc oblongis, iiſdemque nunc majuſculis, nunc exiguis maculis ſubfulvi coloris conſperguntur. Totus venter coloris ferme crocei, aut vulgaris minii. *Uterum* habet admodum procerum atque latiſſimum, utpote qui totam corporis capacitatem occupat, ovis refertus ejuſdem ferè magnitudinis, vulvis auroque reſplendentibus, margaritas aureas diceres. Inteſtina alba, pluribus circumvolutionibus intorta. *Iecur* breve, latum, unico duntaxat lobo conſtans, flaveſcens. Veſicam fellis invenire

venire non licuit. *Lien* majuſculus ex atro rubens. *Ventriculus* longus & carnoſus. Caro, ut in Salmone, rubra. Longitudo totius piſcis à capitis initio ad caudæ extremum, Spithamas binas explet. *Locum* ſi attendas, in lacubus Tridentinorum montium capi innuit. Salvianus in frigidiſſimis & ſaxoſis fluminibus naſci prodidit. *Veſcitur* piſciculis, & in horum defectu, recrementis. Quin ſinguli capiuntur, ideo ſolitarios eſſe concludimus. *Coit* in fine Novembris & Decembris. Piſcis eſt, ſi quis alius delicatiſſimus. Caro ei tenera quidem, & quæ brevi tempore putreſcit, ſed minimè viſcida, ſatiſque friabilis.

TITULUS III.

De Piſcibus, qui præter fluveos alias quoque dulces aquas incolunt.

CAPUT I.

De Perca Majore.

Tab. XXIII. 13. 14. Tab. XXIV. 9. TAntum de Piſcibus Fluviatilibus, tam ſquamoſis quam lævibus ſufficiat, ſequuntur illi qui præter fluvios alias quoque aquas dulces incolunt: *Perca* nempe *Major*, *Perca fluviatilis minor*, *Scrollus*, *Pungitius Alberti*, *Alburnus Auſonii*, *Epelanus fluviatilis*. *Lucius*, *Cyprinus latus*, *Ballerus*, *Tinca*, & *Lota Gallorum*.

Aldrov. l. 5. c. 33. PERCÆ MAJORI, quæ Germanis Baers & Berſich, corporis figura lata & compreſſa eſt: *roſtro* prominenti non aliter quam marina, verum non adeo acuto: Ore etiam ut illa mediocri, imò pro corporis ratione parvo. Dentibus caret, ſed labia habet denticulis horridala, ut Bellonius teſtatur. (Bellon. Aq. l. 1.) Squamis tegitur parvis ac aridis, quæ difficillime à corpore avelluntur, maximèque ancillis faſtidio eſſe ſolent. Color ei varius, venter nempe, Corpus reliquum fere cineraceum, nigricantib. quibuſdam ac latis maculis à dorſo deſcentibus (non aliter ac in marina) latera depingentibus. Pinnæ ac cauda rubeſcunt. In *fœmina* verò nihil, vel parum ſaltem. *Pinnæ* in tergoro duæ, quarum quæ capiti proxima, major eſt & aculeata, poſterior minor, ſine aculeis: totidem ad Branchias quos Rondeletius altiores eſſe putat, quam in reliquis fluviatilibus: totidem item in ventre: quæ vero ab excrementorum eſt orificio, aculeo crenato vellatur. Branchias habet utrimque quaternas eaſque duplices, id quod Ariſtoteles quoque vidit. *Cauda* biſurcatim dividitur. Ad majorem *magnitudinem* excreſcit, quam marina: nam & trilibris aliquando capi ſolet, inquit Salvianus: in Lario lacu ad pedalem etiam, teſte Jovio, magnitudinem. In Suerinenſi vero lacu ulnam id eſt cubitum æquare Geſnerus intellexit. Ventriculum habet mediocrem; inteſtina pauca & tenuia, *hepar* ſubpallidum: à cujus mojori lobo veſica pendet, in qua fel eſt tenue & aqueum: *Lien* ſubrubet. *Lapillos* habet in cerebro. Plinius eam mari & fluviis communem facit, ſed perperam. In dulci enim aqua vivere & uſu, & Ariſtotelis Auſonii-
que teſtimonio, qui eum cum Cyprino, Ariſt. H. A. l. 6. c. 14.
Glanide & aliis nominat, conſtat. Ælianus in Danubio capi ſcribit. Rhenus eo caret, forte quod altiores aquas amet. Præcipua in Verbano lacu & Pado flumine producitur, prodente Platina. Fama eſt Larii lacus Percas fuiſſe advectitias & inquilinas, tralatis ſcilicet è lacu Eupyli, qui Lambrum emittit amnem, ſeminibus. In omnibus *jecur* grandine affectum eſt, nec quoquam alio vitio laborant. *Devorant* alios piſces tum proprii generis ſobolem. *Pariunt* circa littora & frutices ut Ariſtoteles prodidit, in Helvetiis lacubus verno tempore in profundo, Aprili & Majo menſibus, ut Geſnerus. Partus tempore facile capiuntur in Sleia, & frequenter, hinc à littoribus ad paſtum excurrunt, vaganturque locis ſpacioſioribus. Circa Johannis feſtum rurſus capitur, dum littora ex profundo repetit. Lucio læſo opitulari, fabuloſum puto; nec ille huic parceret, niſi propter pinnas cogeretur. Geſnerus narrat, piſcatores in Lemanno lacu obſervaſſe, Percas hyeme emittere per os *Veſiculam* quandam rubram ex ore pendentem quæ vel inviras, inquit, ſupernatare cogit: conjectant autem id ab eis fieri præ iracundia, quod in retia inciderint: hoc enim tum maxime pati, cum retia trahunt piſcatores: ſed mirum eſſe quod hyeme tantum id ipſis accidat. De ipſarum *Salubritate* diverſæ ſunt Authorum opiniones. Rondeletius dotibus illis quibus marina inſtructa eſt carere, ſcribit. Geſnerus Rhenanas, & quæ in fluvlis & lacubus majoribus purioribus verſantur probat: quæ in minoribus minuſque puris aquis degunt, non item. In Gallia ſummam alendis febricitantibus dignitatem obtinent, ſi Iovio credimus; In Italia quæ in Lario lacu laudatiſſimi, eadem ad pedalem magnitudinem creſcunt, & matureſcentibus præſertim uvis, ab ipſo pingui & præteneris intercraneis commendantur. In Germania quovis anni tempore, April. & Mart. menſem ſi excipias, laudantur. Auſonius in pretio habitam fuiſſe teſtatur alibi inerti guſtu prodidit. Minimas quas *Hornas* cognominant,

nant, coqui peritiores vino calido immerſas elixant. . Majuſculæ propter ſpinas & aculeos pinnarum dorſi, veſcentibus moleſtæ ſunt: in minimis propter teneritudinem non curantur. Parvulæ etiam, butyro frigi ſolent, frequentius quam ulli alii piſces. Circa Verbanum lacum Percas modice apertas, verubus ligneis tranſverſas inſerunt & aſſant: ſemiſſas butyro illinunt. Ibidem omne genus piſciculorum ad ſolem inveterant, maxime vero Perculas. Vulnus aculeis pinnarum dorſi inflictum, non facile ſanatur.

CAPUT II.

De Perca Fluviatili minore.

Tab. XXIV. 8. Aldrov. l.5. c.34. PErca fluviatilis minor, quibuſdam *Cernua*, & *Acerina* medici Plinii, Straboni *Porcus Niloticus*, quia porcum continente ſpinarum ſerie admodum ſetarum mentitur, Trago *Aurata fluviatilis*, quod extra aquam educta ac ſuo humore deterſa, aureo fulgore in Cæruleum abeunte inſignis ſit; Cajo Anglo *Aſpredo*, Pictorio *Aſpreſtlis* dicitur. Piſcis eſt toto corpore aſper, pinnis ſpinoſus.

Percæ forma & magnitudine, colore per ſumma fuſcus, per ima cum pallore flavus; duplici per maxillas ſemicirculorum ordine notatus: oculo ex dimidio ſuperiori fuſcus, ex inferiori ſubaureus, pupilla niger. Linea per dorſi longitudinem porrecta, & veluti filo tranſverſo corpori affixa ſingularis: notis per caudam atque pindas nigris maculoſus: quæ, *pinnæ*, cum ira ſubeſt, inhorreſcunt: cum animo conquieſcunt, reſident. Bellonius ſcribit nul- Bellon. Aquil. l. 1. lum alium *Channam* exanimem melius exprimere: mortuum enim hiate & oris rictum apertum tenere. Idem ait, recens *captum* hilari quadam ac ſubvirenti opacitate ceu pavonis torqueus, reſulgere: imo vero extra aquam eductum, ac ſuo humore deterſum, aureo fulgore in cæruleum abeunte inſignem eſſet. Percam plurimum æmulari, niſi tranſverſis lineamentis (quæ Percæ inſunt) careret: oreque magis eſſet recurto. Hoc potiſſimum ſigno dignoſci, qui ſpineum branchiarum tegumentum, crenatum ut in Lupo & ſua rima luxatum habet. Ubi autem linea quæ piſcium latera ſecat, ad branchias incipit, ibi aculeum caudam ſpectantem ut in Dracone marino videri. Sed & hoc à Perca diſſidere, quod Perca duas in tergore pinnas habeat. Cernua (ſic vocat) unicam tantum, nulliſque dentibus, ſed neque lingua manifeſta præditam eſſe, *ſquamaſque* habere quadrangulas, robuſtas, crenulis tenuibus in gyrum inciſis, quæ piſcem Scabrum admodum efficiant. Radiis denique ſolaribus objectam, *maculis nigris* per dorſum diſtingui percipi: at' totam ſub ventre candicare. . Cæterum non advertit Bellonius extremis branchiis, id eſt, branchiarum margini alterum paulo inferius aculeum adjunctum eſſe, quod obſervavit Geſnerus, qui tamen neutrum in duabus, quas dedit, iconibus expreſſit. Sunt enim inquit, petexiles: ut in mediis etiam branchias denticulatæ aliquot ſpinulæ crenatim (ut ita dicam) apparentes, ſi de proximo intuearis: ſuperius minores & frequentiores: inferius majores, paucæ & majoribus intervallis. Sunt autem illæ, inquit, digeſtæ in margine portionis cujuſdam branchiarum, quæ à parte ſubjecta deduci & elevari poteſt. Eſt & ſupra branchias ſpinea pars obliqua, utrinque verſus occipitium ſe colligens tantillis ſerrata denticulis, ut tactui magis quam viſui pateant. Item alia pars ſupina triangularis ſuperinnata, à branchiarum ſciſſura, ſtatim ſupra pinnas ibidem, retrorſum ſpectatur & in breviſſimum ſed acutum ſpiculum deſinit. Idem Geſnerus ſquamas rotundas eſſe negat, ſed rotundas eſſe fere ut in aliis piſcibus ait. Pinnam etiam dorſi unam eſſe oblongam & continuam, ut Bellonius dixit, & Cajus in communicata icone probè repræſentavit: differre tamen partibus: nam anteriorem iculeis conſtare quatuordecim, quorum primi duo breviores propius juncti ſint, medii longiores, longitudine paulatim ad ultimum uſque decreſcente: partem poſteriorem, molliorem eſſe, fibris non aculeis diſtinctam, breviorem, & ab anteriore intervallo quodam inchoato diſcerni. Jam vero tres eſſe pinnas in ſupina parte, unam poſt anum, & binas ſummo ventre quæ nigris lituris, ut cæteræ omnes non diſtinguuntur. Fetunt amare *torrentia*. In Hollandia copioſe in ſtagnantibus aquis capiuntur. Rarus eſt in Tameſi, plurimum in Ranello, quod Oxonium præterfluit. Cum *natat* Gobii & Cottæ more univerſas pinnas movet, ſi Cardano credendum. In vivaria conjectus, piſces alios exurere, quod ipſis aculeis moleſtus ſit dicitur. Hyeme latet, in quadrageſima commendatur. *Lapilli* quos in cerebro gerit, adverſus renum lapillos & pleurit in commendantur.

CAPUT III.

De Scrollo, & Pungitio Alberti.

SCrollus Danubianus piſcis eſt. Co- Tab. XXVIII. 15. 16.
lor in Icone, quam Raphaeli Seilero acceptam

Aldrov. l. 5. c. 35. & 36. ceptam Geſnerus refert, dorſo fuſcus eſt, lateribus ſubviridis, plurimis punctis fuſcis intervenientibus: quales etiam in pinna dorſi (cujus aculei albicant) conſpiciuntur: venter candidus eſt. Initium pinnarum ad Branchias rubet, &c. Rato longior fit, quam figura oſtendit. Quoquo modo paratus, in cibo optimus eſt.

PUNGITIUM Alberti, Rondeletius *aculeatum* vocat. Author de rerum natura *Spinochiam*. Piſciculus eſt, inquit Albertus, minimus, qui lanceolas (aculeos) binas habet in radicibus pinnarum ventris. *Mas* ſub gutture rubet, *fœmina* rubore caret. *Squamas* non habent. Piſcatores hoc genus piſcium ſponte *generari* ajunt, & ex ipſis alios omnes, hac obſervatione inducti, quod in lacunis novis primo ſtatim anno inveniantur, & poſtea ſequentibus annis piſces alii diverſi, quanquam nulli fuerint immiſſi.

CAPUT IV.

De Alburno Auſonii & Epelano fluviatili.

Tab. XXIX. 13. Bellon. Aq. l. 1. Aldrov. l. 5. c. 37. & 38. ALBURNI meminit in ſua Moſella privatim Auſonius. Bellonius circa Vercellas in amne Lagogna Ticinum influenti, *Scavardinum* à piſcatoribus appellari ſcribit, Germani Weiſzfiſchlin/ & Rotaugen/ id eſt, ἐρυθρόφθαλμοι dicunt. Piſcis eſt & fluviatilis & lacuſtris, Alphyis albis ſimilis, oculis magnis, rubeſcentibus, dorſo vireſcente, ventre candido Bellonius lineam utrinque eſſe ait arcuatam, quæ ejus latera dividat. Sed Rondeletius duabus diſtingui profitetur, altera à branchiis ad caudam ducta, medium corpus dirimi: alteram minus evidentem à radice pinnæ branchiarum orta deficere, priuſquam ad caudam perducta ſit. *Nare* eſt parum reſina. Pinnas eaſdem habet quas Gobio. Capite eſt parvo: corpore latiuſculo, ſed depreſſo, vixque ad duorum digitorum latitudinem extenditur. *Felle* caret. Argenteis tegitur *ſquamis* ac tenuibus. Carne eſt molli & parum pingui. *Vorax* eſt piſcis, quam ob cauſam facile hamo capitur; unde Auſonius prædam puerilibus hamis, recte dixit. Obſervavi Alburni duas alias ſpecies, quarum prior tergore fere ad caſtaneæ colorem vergit: altera ad cœruleum. Utriuſque pinnæ & cauda etiam ad caſtaneum vergunt. Cætera argenteo colore reſplendent.

Tab. xxviij. 17. EPELANUM fluviatilem Bellonius Sequanicum cognominat, à Galliæ fluvio, ubi abundat, additque ſic vocari quaſi excellanum à præſtantia, qua cæteros ſui generis piſciculos excedit. Ferrarienſes *Borbulum* vocant, Alburno ſimillimum atque hoc tantum ab eo diſſidentem, quod ruffas radices pinnarum Gardonis & Veronis modo habet, ac lineam, quæ latera ejus ſecat, verſus caudam admodum inflexam & velut arcuatam. Quinque digitorum longitudinem, pollicis latitudinem interdum exuperat. Piſciculus eſt *odoratus*, de bonitate & principatu cum aliis omnibus contendens. Rothomagenſes *Ovellam* eo argumento nominant, quod ſemper ovis prægnas ſit. Epelanum ſi ſuas *Squamas* habentem conſpicias, præ nimia albedinis terſitudine tibi refulgere videbitur. Squamis autem exutus *tergus* oſtendit variis coloribus emicans, in iridis aut arcus cœleſtis morem. Matino craſſior eſt & brevior.

CAPUT V.

De Lucio.

LUcius vel παρὰ τῷ λύκῳ à lupo, vel à lucendo dictus eſt. Nulla ejus apud veteres Græcos mentio, & oſtendit egregie contra Philelphum Salvianus Oxyrinchus Niloticus quod Bellonius vult dici poſſet, niſi Plutarchus eundem marinum, tanquam è mari Nilum intraret, faceret. Eſocem Plinii, quem in Rheno magnitudine excellere putat, haud difficulter concedi poteſt, & videtur abinde Belgicum Snock originem ſuam traxiſſe. Apud Anglos & Gallos diverſa, pro diverſitate ætatum ſortitur nomina. Corporis figurâ oblonga eſt, eademque ideo oblongior videtur, quoniam piſcis latera nodice dilatantur. Tab. XXIX. 1. Aldrov. l. 5. de Piſcib. c. 39.

Dorſum latum eſt, & fere quadratum, perpetuoque æquale donec ad poſtremas pinnas ventum ſit: & cum reliquis fere *Squamoſis* piſcibus dorſum ipſum magis aut ſaltem æque atque venter extuberare ſolent: huic uni venter, quam dorſum magis extuberat potiſſimum ubi pinguior ſit factus, quod tamen aliquando Ichthyopolarum impoſtura etiam fieri Romæ obſervavit Rondeletius, piſcium quorundam ventres in farcire tradens vilibus herbis, atque ita ceu pinguiores carius vendere. Caput habet macrum oſſeumque ac quadratum. Oſſium ſeu *ſpinarum* in capite formas diverſas reperiri ajunt: unam vulgo cruci comparant, aliam lanceæ, tres alias clavis ſeu paxilis, paſſionis Dominicæ inſtrumentis. Author obſcurus de natura rerum ſcribit, Lucium in cerebro lapidem cryſtallo ſimilem gerere, ſed hunc cum ævum in longum duxerit. Geſnerus vero teſtatur ſeſe in capite Lucii etiam parvi, lapillos geminos candidos repetiſſe. Roſtrum habet longum & rictum maximum, Anſerino roſtro comparet Rondeletius.

Maxilla inferior ſuperiore longior eſt, & cochlearis modo excavata. *Dentes* in eo plurimi, haudque uno modo diſpoſiti, ut & Albertus ait, diverſarum acierum; nam in maxillæ inferioris anteriore parte dentes parvi ſunt, in os recurvi, in ſuperiore maxilla nulli ſunt, qui cum ea latior ſit, dentes extra os prominentes & inferioribus non occurrentes inutiles forent. Horum igitur loco natura (inquit Rondeletius) duos dentium ordines palato infixit. *Oculi* coloris auri ſunt æmuli, ante quòs duo foramina in unicam cavitatem coëuntia: *Corpus* ſquamis tegitur parvis tenuibuſve adeo, ut iis carere videatur, & cum iis coquatur, & inter edendum, ſi parvus ſit piſcis, negligantur: ſin major, duriores & evidentiores abjiciantur. Venter albicat, dorſum vero ex ſubflavo nigreſcit, à quo lineæ plurimæ latæ, non recte, ſed multipliciter inflexæ, obliquæ potius quam tranſverſæ, in aliquibus vero minus & flavæ & conſpicuæ deducuntur, totumque piſcem pulcherrime pingunt. Pinnis natat quatuor, duo ſunt ad branchiarum ima: qui pinnarum ſitus eſt fluviatilibus piſcibus communis, ut facilius in aqua ſuſpendantur & efferantur: contra altius ſitæ ſunt eædem pinnæ in marinis, quia dulcis aqua tenuior eſt, & liquidior, marina craſſior & ſpiſſior: ob id hæc pondus magis ſuſtinet, illa minus: Inferiore ventris loco duæ aliæ ſunt magnæ & validæ. In dorſo nulla eſt, ſed non procul à cauda duæ ſunt, una ſuperior eſt nigris maculis notata. Cauda brevis, in duas pinnas deſinit ſimiliter pictas. *Linea* medium corpus dirimens vix cernitur, quia ex minutis punctis conſtant. *Ventriculum* ita gutturi continuatum habere Albertus ſcribit, ut aliquando eum rejiciat aviditate glutiendi piſcem. Rondeletius permultas ejus ait eſſe appendices, in quibus chylus confectus ſervetur, ne ob gulæ laxitatem facilè rejiciatur: Vidi ego magnitudine inſigni Lucium, qui alium, & ipſum inſigniter grandem ventre contineret, & hic rurſus murem aquaticum, ut latiſſimum habere ventrem neceſſe ſit hoc genus piſcium. *Inteſtina* tribus longis convolutionibus conſtant. *Hepar* ventriculum complectitur, in quo veſica eſt felle viridi diſtenta. Nullæ pulpis earum *ſpinulæ* intercurſant, ut aliis fluviatilium pleriſque. In lacubus & ſtagnis ubique ferè *reperitur*, obſcuras verò ulva cœnoque lacunas obſidet. In mari nunquam viſitur, in oſtiis Rhodani & ſtagnis marinis aliquando, ſed tabidos capi Rondeletius author eſt, ſed & in fluminibus nonnullis haberi Auſonius in Moſella ſua prodidit, in Tiberi vix quotannis denos, Salvianus. Nec difficulter dignoſcuntur. Arctiori enim ſunt corpore toti argentei, flaviſque illis lineis carent. Tam eſt *vorax*, ut non tantum in piſciculos alios, & ranas, ſed & animalia quædam graſſetur. Narravit mihi, inquit Rondeletius, quidam vir fide digniſſimus, vidiſſe ſe mulæ, quam iter faciens in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius, à Lucio dentibus apprehenſum, cujus de morſu cruciatam & territam inde fugiſſe, & crebra capitis quaſſatione Lucium in terram dejeciſſe, quem ille palpitantem & in aquam redire conantem cepit, domumque tulit. Anſeris pullos duos in ejuſdem repertos ventre ſe vidiſſe, quidam Polonus teſtatur, idem & fulicam inventam, & pedem ancillæ in piſcina ab eodem admorſum prodit. Tam avide piſces perſequitur, ut præ nimio celeritatis impetu, ſupra aquas elatus, in ſcaphas incidat, quod me vidiſſe, cum Anno M. DC. XXXI. in meo ex Anglia reditu, Landsberga nocturſcapha veherer, memini. A proculo ſeu minore perca abſtinere quidam credunt, alii apprehenſo capite devorare, ne ſi cauda arriperet, à ſquamis & ſpinis lederetur, opinantur. Albertus captum dentibus conterere, mortuum in ventrem propellere, vivum non devorari, prodidit. Summam ranæ cum Lucio antipathiam, eleganti Hiſtoria expreſſit Dubravius, quam vide. *Vitam* ei longiſſimam ex Lucio Frederici II. Imperatoris cognoſci poteſt, quem in ſtagno quodam vixiſſe CCLXII. annis ex annuli ærei, quem cum ſtagno eum Imperator inderet, in branchiis ſub cute abdiderat, inſcriptione Græca colligitur, quæ talis eſt: [illegible], id eſt, *Ego ſum ille piſcis huic ſtagno omnium primus impoſitus per mundi rectoris Frederici II. manus, die Quinto Octobr.* Fuit enim inventus iſte annulus in capto eo Lucio anno ſalutis M. CCCC. XCVII. ut teſtatur Conradus Celtis referente Geſnero in ſua Epiſtola nuncupatoria. De ejuſdem *vivacitate* ita Cardanus: Mirum eſt illud, quod à tot audivi viris, ut impudentius fuerit tot teſtibus mendacium non credere, quam veritatem adverſus eorum authoritatem tueri: Lucium ſciſſo ventre oſtendendi lactis cauſa; inde conſuto atque inter Tincas in vivariis repoſito, ſanare humore earum dum ſe illis Lucius ventre affricat. Martio Aprilique menſibus *ovis* turgent & pariunt, perguntque ad Junium uſque. Alii è Tincarum ſemine generari credunt. Quidam & ſponte & ex alieno ſemine provenire, quod neque ſoli neque ſati procreentur in eis, opinantur. Ex ovo editos, à quibuſdam piſcibus intra Branchias foveri, Encelii nugæ

Dubrav. de piſcibus p. 33.

nugæ ſunt. Quantum ad *Uſum in cibis* Jovius inter obſonia plebeja recenſet. Poggius etiam ex Cymino lacu, & quidem præpingui, nullam unquam ineſſe gratiam ſcripſit, niſi cum ſolus in maxima convivarum inedia prandiis aponitur. Thraſymenus lacus laudatiores profert. Braccianus, qui olim Sabatinus, inferiores. In Gallia tamen, Germania & alibi tanta putatur ſalubritatis, ut Adamus Lonicerus etiam puerperis concedat. Pinguiores tamen ſunt Julio menſe & Octobri laudatiores, quibus Cyprini ſoboles: in piſcinis eſſe deteriores cum ſemina ſpargunt. Ab Arnoldo inter duræ carnis piſces recenſetur, ſunt qui caudam & partem poſteriorem præferunt. Mediæ ætatis meo judicio optimi ſunt. Ova piſcatores circa Argentinam tanquam medicata abjiciunt. Geſnero ſunt æque ut Barbi noxia. Apud nos abſque periculo in uſu. *Uſum in Medicina* quod ſpectat, Mandibula in pulverem redacta in Calculo, urinæ difficultate, & pleuritide uſurpatur Saliri oſſa pulverizata ſpodii vicem præſtant, & ulcera exſiccant.

CAPUT VI.

De Cyprino.

Tab. XXVII. 11 12. T. XXIX. 2 3 4 6. Aldrov. l 5.c.40. Craſſio l. 12. Epiſt. 4.

CYprinus Oppiano [illegible] dicitur. Nomen forte à Cypride, ut Geſnero placet, quod fœcundiſſimus ſit, ſortitus eſt, ut [illegible] apud Athenæum, vel à ſquamis ſeu latiſſimis & maximis, ut Rondeletio viſum, ſeu ita firmiter vallatis, ut lapidis ictus facile repellatur, ut Bellonius credidit. *Carpam* Caſſiodorus vocat, Braſavolus ob magnitudinem *Reginam*, *Carpionem* alii. Craſſior eſt magis quam longior, nec ulli piſcium magis quam Tincæ ſimilis. Superius enim *labrum* rotundum eſt ac croceum, ex quo utrimque (Tincæ inſtar) gemina barba pendet, longior una, mollis flaveſcens, in acutum deficiens; [illegible] (inquit Rondeletius) poſſis appellare: brevior altera, & ideo minus evidens, nigricans. Capite eſt brevi pro corporis ratione, Tincis hac etiam parte ſimilis. Ore medio, labris adipoſis, carnoſiſque; *lingua* caret: ſed ejus loco palatum carnoſum dedit natura ſaporum percipiendorum cauſa: quod evulſum, linguæ formam adeo referre Salvianus & Rondeletius ajunt, ut non ſolum vulgus, ſed etiam viri docti (Albertus linguam ſapidiſſimam eſu dixit, improprie itaque) linguam vocent, & linguam veram eſſe perfectè defendant. Imperfecta tamen piſcibus eſſe linguam, &

Ariſt. H. A l. 4. c. 8.

carnoſum Cypriano palatum non modo vetuſtati & Ariſt. viſum, ſed & experientia, quæ ſubſtantiam illam palato affixam inferiori parti nullo modo hærentem, nec ullo pacto ſolutam aut liberam teſtatur. Geſnerus tamen teſtatur ſeſe linguam (ut vocant) ſeparatam à palato, in parva etiam Carpa duos digitos latam vidiſſe, linguæ in quadrupedibus proprie dictæ figura: ſubſtantia quoque & guſtu ſaporeve ſimili. Uſum quoque ejus & facultatem guſtandi, ſimilem eſſe, inquit, dixerim. Quare linguam appellare, nihil prohibere putat, quoniam ut lingua ſit, vel dicatur, neque locus aut ſitus facit, cum aliæ etiam partes ſitu diverſo nomen idem retineant. *Dentibus* carere hoc genus piſcis Rondeletius aſſerit, horumque vice os palati medio infixum planum habere, læve, triangulare: ex adverſo, in parte inferiore oſſa duo inciſa, in gulam recurva: Bellonius vero Cyprinum dentes quidem in ore non habere ait, ſed tantum Bellon. Aquat. l. 1.
in ingreſſu faucium; & Geſnerus intra fauces ejus dentes latere aſſerit, ſed neque vel oculis diducto ore, neque tactui immiſſo digito apparere. Eſſe autem in maxillæ recurvæ medio dentes qui nos fere accumulatos chæradum inſtar, ſitu & magnitudine inæquales tres majuſculos, duos exiguos præduros, cavos, ſuperficie ſumma lata ſive plena, obtuſa, ſed lineis quibuſdam exaſperata, unum tantum & candidiorem cæteris & ſuperficie lævi in mucronem breviſſimum faſtigiata. Idem Geſnerus lapillum in capite habere tradit juxta linguam, candidum, durum, ad minimi numiſmatis magnitudinem, interdum paulo majorem. Habere & in medio capitis ſubſtantiam quandam mujuſculam, craſſam, cordis fere figura, duram ſed tenacem & flexilem, dum recens eſt, ſub dentibus mordentis, tanquam in acetabulo quodam repoſitam, ſimiliter ut Leuciſcus fluviatilis, quem Gardonum vocant Galli. De hac forte ſenſit, (inquit) Encelius, & improprie lapidis nomine appellavit, his verbis: In Carpæ faucibus reperitur gemma ſeu *lapis*, forma triangulari, magnitudine proportione piſcis, coloris candidi extra, intus flavi, *Oculis* eſt mediis, ante quos ſunt foramina. *Pinnis* natat latis. Duæ ſitæ ſunt ad branchias magnæ, in medio Ventre duæ: inter quas & caudam alia eſt unica: quæ ſerrato aculeo & valido innititur: inter hanc & præcedentes eſt excrementi meatus. Ex medio dorſo unica erigitur, ad caudam ferè continua, robuſto etiam inciſoque aculeo fulta. Cauda lata eſt ex nigro rubeſcens; ut & poſtrema pinna. Ipſe vero colore eſt flaveſcente, maxime cum ſenuit. Junior enim colore magis eſt ad fuſcum inclinante. *Branchias* utrinque quaternas, duplici ordine, noviſſima excepta habere Cyprinum teſtatur Ariſtoteles: Geſnerus vero

vero quaternas in ea ſe reperiſſe tradit, ſed omnes duplices. *Squamis* magnis, validiſque regi, ideoque Lepidotum Dorioni vocari. Eas etſi ἀργυρέας id eſt, argenteas vocaverit Orpheus, docti haud neceſſe propterea eſſe putant, alias eſſe ſtatuendum, cum de coloribus Poëtæ ſæpe loquatur improprie, & epithetis aliquando abutantur; creditque Geſnerus commune hoc ſquamarum epitheton eſſe, quod ut facile credo, ita hic ἀργυρέας ſi quis ſplendentes vertat, eum peccaturum non puto. Ipſæ autem ad aureum inclinant. Sunt qui hunc piſcem pro ſua magnitudine, plus ſanguinis habere dicunt, quam cæteri piſces, ideoque minus frigidi temperamenti eſſe probabile videri. *Ventriculum* mediocrem habet; *Hepar* ſubrubrum, cui ſub nigra *fellis veſica* hæret, & *inteſtina* admodum pinguia, *ſplenem* magnum. Crebro quinque & ſex librarum pondere reperitur, aliquando etiam viginti: Jovio vero teſte in Lario lacu ducentarum quoque Maximum enim ajunt, qui in eo naſcuntur piſcium. De *loco* non convenit inter authores. Plinius marinum facit, Oppianus littoralem. Ariſtoteles inter fluviatiles repoſuit, Ælianus in Danubio quoque capi ſcripſit. Dorion inter fluviatiles & Lacuſtres collocat. In Lario lacu admirandæ magnitudinis capi, Jovius author eſt. Larius, inquit, lacus, ob longitudinem à Virgilio maximus nuncupatus, piſces longe omnium maximos Troctas (Trutas) centum aliquando librarum pondere, & Bulbaros ducentarum; Sed Bulbari illi ingentes videri potius liquidis ac perſpicuis in undis quam capi retibus poſſunt, cum ea impotenti impetu plerumque dilacerent. Subeunt ſolſtitii diebus umbroſos ſpecus in rupibus Licinianis, quæ ſunt in adverſa Larii ripa contra inſulam, Euripumque illum gemmeum à Cæcilio Plinio celebratum. Eos induſtrius quidam ſacerdos ſagittis arcubaliſta emiſſis, cum in profundo quieſcentes fuſcinis atque tridentibus attingi non poſſent, vulnerare conabatur, neque tamen ſagittæ longo alligato funiculo, niſi averſi officiebant, cum illa ſquamarum ſerie thoracati earum ictus facile repellerent. In lacubus Alobrogum maximi quoque proveniunt. Alicubi in piſcinis & vivariis includuntur, alicubi in paludes & ſtagna conjiciuntur, in quibus plurimum proficiunt. Ut vero ſcribit Albertus: Hic piſcis in aliquibus aquis generat, & in aliquibus graſſatur & creſcit, ſed optime valet in fundo argilloſo, tritico primo ſeminato, & poſtea argilla deſuper ſperſa, & poſtea aqua ſuperfuſa. De *partu* & quæ circa ipſum eveniunt, iſthæc fere Ariſtoteles prodidit. Cyprini &c. vide Scaliger. Sponte etiam *naſci* & Rondeletius ex experientia comprobant. Vidi inquit ille, in aquis, in cava loca & montibus ſepta receptis, & collectis ſponte generatos Cyprinos, in quæ loca nec rivus, nec ſtagnum, nec palus, nec lacus, nec fluvius ullus, nulla denique aqua præter cœleſtem influxiſſet. Fœminam *lac* ore ſuſcipere, inde futura ova concipere falſum eſt. Herbis, luto, muro, & aliis *veſcitur*. Athenæus carnivorum dixit. Aſtu plurimum valere, & ut reti capiendus evadat, varia machinari Albertus atque autor de natura rerum tradunt: primum enim circumeuntem, foramen querere: hoc non reperto tranſilire conati, vibrato in aërem corpore: aliquando ſub reti, ſuffodiendo ſcilicet in fundo, effugium quærere: alias herbam aliquam ore tenere, atque ita retinere ſeſe, ne trahatur à reti: alias caput fundo ingerere, haud ignarum, rete, dum niſi caudam tangit, elidi. Refert Geſnerus ſe cognoviſſe ex homine fide digno in Palatini regione Germaniæ, in loco cui nomen à Michaele & campo vel agro, in foſſa circa arcem Carpam eſſe, quæ centeſimum vitæ annum attigerit, unde longævum piſcem eſſe conjicere poſſumus. *Carne* ſunt in univerſum molliore, nec tamen ita inſalubres, quod humiditas non ſit viſcoſa, præſertim eorum, quod in rapidis & puris aquis naſcuntur. Martio inprimis commendantur. Majo & Junio, quod genituram vel emittat vel recens emiſerit, non item. Mas fœminæ præſtat, majuſculus minori. Caput à ganeonibus expetitur, propter linguam forte, quæ ſi aſſetur, prædulcis eſt, & bene cum ſucco citri aparatur. Ex ovis Caviarium rubrum apparatur, quod Judæis dicatum eſt. *Medicinam* ſi ſpectes, lingua vim augendæ Veneris habet. Lapillus de capite, crudo piſce extractus, febricitantium æſtum ſedat, & ſanguinis è naribus fluxum cohibet.

CAPUT VII.

De Cyprinis Monſtroſis.

MIram hanc piſcis ſpeciem Lugduni in foro piſcatorio vivam aliquando venditam, nullus fuit (inquit Rondeletius) qui non demptis capite & Roſtro Cyprinum eſſe judicant. Nam ſquamarum figura & Colore, pinnis earumdem ſitu, cauda idem plane eſt cum Cyprino. Pinna dorſi initio aculeum inciſum habet, ut in Cyprino. Eundem aculeum habet alia pinna quæ excrementorum meatum ſequitur, quæ rubeſcit, item caudæ pars ei reſpondens. Tota cauda lata eſt, ut in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, ſimiliter duas in ventre. Caput habet non protenſum ut Cyprinus, ſed Delphini capiti

Tab. XXVII. 10. Aldrov. de Piſcib. l.5.c.41.

piti ſimile, roſtrum ſatis longum, ſed obtuſum, quale revera pictura repræſentat. Ex ſuperiore roſtri parte juxta oris ſciſſuram appendix carnoſa utrimque una dependet, ut in Cyprino, hac ſuperior eſt alia brevis & vix apparens, niſi propius inſpicias utrimque etiam unica. Hæc Rondeletius *Similem huic monſtroſo Cyprino*, ſed barbulis inſignem, quas in ſuo Rondeletius non expreſſit, Gilbertum Cognatum Nozerenem ad ſe miſiſſe teſtatur Geſnerus, in Nozerethano ſtagno repertum, anno ſalutis 1554. In Cognati vivario novem tantum diebus vixiſſe. Verum longe pulcherrimum fuiſſe nec ſpecie coloribus ratum & admirandum Cyprinum illum, qui anno Domini 1546. Omburgi in Ditione Comitis Palatini, Marchionis Ioachimi Brandeburgenſis captus & Auguſtam miſſus eſt ad Carolum V. Cæſarem in comitiis illic agentem, qui eum Sorori Mariæ donavit, coctum etiam colores retinuiſſe. Picturam ejus ſibi communicaſſe Io. Thanmyllerum juniorem chirurgum Auguſtanum peritiſſimum, in qua longitudo, inquit, apparet trium dodrantum: latitudo digitorum novem, quæ eſt in medio dorſo ad ventrem medium. Pinnæ dorſi initium partim aureo, partim rubro colore eſt, deinceps v. pulcherrimè cærulea: reliquis pinnis omnibus color aureolus, ut capiti etiam magna ex parte ac ventri, ſed paſſim etiam rubedo intervenit, quæ barbulas quoque quaternas tingit. Dorſum ex viridi cæruleum, latera ſuperius viridia, inſerius aurea, &c. In ſumma ſuaviſſimis floridiſſimiſque coloribus undiquaque adeo eleganter pictus atque diſtinans eſt, ut vel cum rubri maris elegantiſſimis quibuſdam, maximique variis piſcibus certare poſſet. Narrat item captum eſſe aliquando apud ſuos Cyprinum hermaphroditum, in quo utriuſque ſexus notæ (hoc eſt & geniture & ovorum vaſa) comparuerunt. In piſcinis vero contrarium quandoque reperiri, nempe neutrius ſexus Cyprinos, nec mares nec fœminas, & hos forte eſſe, quos ſponte naſci Rondeletius author eſt. Idem Geſnerus hac quoque forma Cyprinum alium captum eſſe teſtatur in Acronio ſive Conſtanſienſe lacu, prope Retz, duos ſere dodrantes longum in præſentia illuſtris & Generoſi viri Comitis Wolff de Schamburg. anno ſalutis 1545. idibus Novembris Picturam ad ſe miſiſſe Archillem Pyrminium Gaſſarum medicum eo tempore præſtantiſſimum. Pronam partem nigro colore pictam fuiſſe, latera fuſco, ſupinam luteo. Spectabilem in eo præcipue faciem, æmulam humanæ latitudine ſua, nec non oculis, ore, naſo, buccis ac mento. Hæc ſcripſerat, cum eundem piſcem Rephaël Seilerus juvenis Auguſtanus clariſſimi medici Geryonis filius, cum omnimoda eruditione, tum juris ſcientia & comitis Palatini dignitate nobilis, pictum ad eum dedit, cum deſcriptione hujuſmodi: Piſcem hunc omnino qualem depictum mitto, fuiſſe captum in flumine Auſtriæ (quod vocant die Eris) in ditione comitis Julii de Hardegg prope urbem Retz anno 1545. menſe Octobri, viri quidam eruditi & graves, mihi veluti teſtes oculati confirmaverunt. Faciem non averſam, prout reliqui, vel obtuſam ſed repreſſam, ab aliquo in planum aſpectu tendente, cum temporibus utrimque latis, oculis binis, naribus, ore, mandibula, omnia effigie humana habuit. Pinnis, ſquammis, cauda, totoque corpore poſteriore, ipſaque adeo magnitudine atque colore Carpam præ ſe tulit. Rete captus eſt ſolus, & ob ratitatem ac maxime quod ſenſibus etiam ignotus eſſet, diu conſervatus, & veluti miraculum quoddam paſſim aſportatus.

CAPUT VIII.

De Cyprino Lato Rondeletii.

CYprinus latus Germanis *Breſem*, Italis [Tab. XXIX. 5. Aldrov. de Piſcib. l.5. c.42.] *Scarda* ſeu Scardula dicitur. Bellonius *Abramidem* veterum nullo ſundamento adjecto arbitratus eſt. Cyprino adjungitur, quia eſt ſquamis, corporis ſpeciè & vita ſimilis. Piſcis eſt maximus & latiſſimus, *Capite* parvo pro corporis magnitudine, dorſo repando & cultellato, corpore compreſſo, *ſquamis* magnis tecto. Linea à branchiis ad caudam ducta curva eſt. Ad branchias pinnæ duæ ſunt, in medio ventre duæ aliæ, ab excrementi meatu alia ad caudam continua. Hujuſmodi piſces in lacubus maximis *naſcuntur*. Vidit Rondeletius in Arverniæ lacu quodam iſtiuſmodi piſces, qui binum cubitorum, pedum totidem latitudinem æquarent. Noſtro in foro copioſiſſimè proſtant: minores Scardas, majores propter dorſum inſigniter repandum Gobbos quaſi gibboſos nuncupant, ſuntque pedales plerumque bipedales rariſſimi. Scribit Geſnerus *vadum* amare argilloſum, vel albicanti argillæ ſimile: ideoque in lacu Tigurino non paſſim, ſed ſuperiore ejus parte capi. Stagnantibus a. aquis præcipuè delectantur, illicque muco, luto, herbiſque *veſcuntur*. Quare in iis tantem capiuntur fluviis, qui tardius fluunt, turbidaque ſunt, & craſſiore aqua, qualis eſt Araris: multi item in Gallia Belgica: nec in his ad eandem unquàm magnitudinem accreſcunt, ad quam in lacubus & ſtagnis. Mirum quod narrat idem Geſnerus, nimirum quendam in Polonia permultos horum piſcium conjeciſſe in piſcinam quæ mox ſuperveniente hyeme tota congelata eſſet: cum parendi convivii cauſa, remoto gelu piſces capere vellet, ne unum quidem invenire potuiſſe: ſequentia, vere rurſus omnes apparuiſſe. Ad hoſce latos Cyprinos referri debet piſcis hujuſmodi è Polonia miſſus, ubi Kloſzez dicitur, totus ex ſubcæruleo ad violaceum vergens, exceptis pinnis &

cau-

cauda, quæ albicant. Pinna quæ ab ano eſt, longior & in exortu latior quam pars eſt, à pictore puto, expreſſa eſt. Habentur à quibuſdam in pretio in Arvernia imprimis, ubi in lacu quodam magni & pingues capiuntur. Nonnulli partem in eis mediam expetunt; alii plus moleſtiæ ob minutiſſimas ſpinas inter edendum quam voluptatis afferre arbitrantur.

CAPUT IX.

De Cyprino lato alio, & Ballero.

Tab XXIX. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 43.

GEſnerus ex relatione Kentmani, *tria* hujuſmodi piſcis *genera* in Albi reperiri tradit. *Primi generis* piſces eſſe parvos, tenues, latos, colore ſubauteo, cui circa dorſum fuſcus admiſcetur. Dupla eis ad latitudinem longitudo, caput parvum Pinna dorſi & cauda fuſci coloris ſunt: reliquæ verò quinque pinnæ, è fuſco punicei. *Squamæ* ut in Cyprino. Genus hoc Miſeni parvum cognominant, *kleinkaraſſ*, vel à colore *Giblichen*. Vivaces ſunt admodum. E piſcinis & ſtagnantibus aquis in Albim veniunt. Raro octo digitos longitudine excedunt. Veſcuntur gramine & argilla, ut & reliqui hujus generis piſces: quamobrem magis amant piſcinas, quàm fluentes & lapidoſas aquas, propter vadum herboſum & argilloſum. Itaque rarius in Albi reperiuntur. In piſcinis quidam multiplicari eos non patiuntur domini, impediunt enim incrementa & ſaginationes Cyprinorum, quos à pabulo depellunt. *Alterius verò generis karas*, aliquanto craſſiores & longiores ſunt. *Squamas* ſimiliter ut prædicti vel ut Cyprini, è gilvo ſeu flavo nigricantes habent: vocantur autem Halbkaraſſ, id eſt dimidii Caraſi, quoniam è Caraſo & carpa veluti compoſiti videntur. Hi quoque ut primi generis Caraſi, & piſcinis aut ſtagnantibus aquis Albim ingreſſi, pariunt in eo & creſcunt. Utriſque caro eſt ſubflava, & in cibo viſcoſa, quomodocunque parata. Quo diutius verò in Albi immorantur, eo ſapidioris ſolidioriſque carnis evadunt. *Tertii demum generis* Caraſi tenuiores & latiores ſunt quam dimidii nunc dicti, ſimiles primis, ſed majores & pulchri, candoris argentei, habentque pinnas parte ſupina rubentes: ſuperior vero pinna cum cauda obſcurius è fuſco punicea eſt. Hi piſces in Albi naſcuntur, non aliunde (ut prædicti) ingrediuntur. *Pariunt* primum Iunio menſe, ſecundò Ianuario, ſicut & ſuperiores, quibus temporibus etiam præcipuè capiuntur. Mediocriter augentur, ut ſeſquilibres aliquando aut bilibres capiantur. Aſſari ſolent & in pretio habentur. Fœminæ ovis gravidæ, elixæ etiam in aqua ad juris ferè conſumptionem, vel copioſo butyro ad jus ſub finem adjecto, non diſplicuerint. Eſt in Friſia orientali piſcis, quem *karutz* appellant, Carpa multis partibus minor, tergo magis arcuato & gibboſo. Soxies in anno parere unanimiter affirmant, qui ipſum in vivariis ſervant.

Tab. XXVII. 7. Aldrov. de Piſcibus l. 5. cap. 44

DE BALLERO ita Aldrovandus: Ariſtotelis Bellerum inter fluviatiles & lacuſtres bis meminit. Ballerus, inquit, & Cyprinus & cæteri fere omnes, cum patturiunt, undis ſe intrudunt. Et alibi: Ballero & Tilloni lumbricus canis exortu innaſcitur, qui debilitat, cogitque ad ſumma ſtagni efferri, qua æſtu intereunt. Hunc Rondeletius eum eſſe conjicit, qui à Lugdunenſibus, & lacuum qui in Allobrogibus ſunt, accolis Bordeliere nominatur, quod littora ſemper ſectetur & quærat. *Bord* enim littus ſignificat. Cæterum cur Ballerum faciat, nullum adducit argumentum, niſi quod vita & moribus à Cyprino, quo cum nominatur ab Ariſtotele, non differat. Vilis eſt piſcis. Strymonis amnis accolæ vulgo *Pleſtyam* teſte Bellonio vocant, in Macedonia ad Piſchiacum lacum, ubi plurimus eſt, modo *Platanes*, modo *Pleſtyam*, modo *Platogniam*. Hollandi, apud quos cum ob copiam, tum quod per ſe inſipidus ſit, viliſſimus habetur, *een Bleye*. Bramæ, inquit Rondeletius, tam ſimilis eſt, ut parum cautis pro Bramis ſæpè vendatur, ſed ab iis magnitudine corporis & ſquamarum differt & pinnarum & caudæ colore. Eſt igitur Ballerus capite brevi, ore parvo, ſine *dentibus*, ſed horum loco oſſa habet aſpera: ſine lingua, ſed *palato* carnoſo: Pinnas duas habet ad Branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu unicam ad caudam uſque in dorſo aliam. Poſteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfuſæ ſunt, ut in Percis fluviatilibus videre eſt; quæ in dorſo eſt, nigricat. Linea à branchiis ad caudam curva producta eſt. Branchias quaternas habet, os in medio palato, ex adverſo ſita ſunt oſſa duo loco inferiore, altera parte ſerrata, quibus contrario occurſu cum palati oſſe herbæ atteruntur. Vetriculum parvum habet, inteſtina pinguedine oblita, hepar ex albo rubeſcens, in quo ſel viride ſplenem rubrum. Multis ſpinis abundat, frequentes *ſquamas* habet, rotundas & tenues. Tergus ejus nigricat, venter candicat. Oculorum pupillam Bellonius non ut in aliis nigram, ſed veluti cryſtallinam eſſe aſſerit, iridem vero albiſſimam, ac tredecim ſquamarum ordines utrinque in lateribus habere. Bell. de Aq. l. 2.

CAPUT X.

De Tinca.

Tab. XXIX. 7. Aldrov. de Piſcibus l 5. cap. 45.

TIncam vulgatiſſimum ubique terrarum piſcem, à ſolo inter veteres Auſonio memoratum, ab aliis quod nullo in pretio fuerit, neglectum, Jovius exiſtimat. Bellonius Ariſtotelis [illegible], quem Gaza *Fullonem* vocat Dorionis apud Athenæum [illegible], id eſt Fullonem dici, credit: metuo ne perperam.

Non

Non tantum n. Tincæ decocto, ſed & aliorum glutinoſorum piſcium, Ichtyocellæ, Anguillæ, &c. maculæ eluuntur. Fullo quoque Ariſtoteli marinis piſcis eſt, Tincam inter fluviatiles & Lacuſtres reponimus. *Marinam* non eſſe, quod Platinæ placet, vel ob ultimam hanc rationem, quia marinus eſt, certum eſt: Quid ſi verò, inquit Aldrovandus, Romanam vocem eſſe dicamus, à qua ſententia idem Jovius non videtur declinaſſe. Celebratur enim apud Ciceronem, quidam facetus Orator Placentinus cognomine Tinca, fortaſſis, inquit, ab hoc piſce cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurentius Medices ſenior, uti erat perurbanus, cuidem celebris familiæ civi, ſe domi Tincam ingentem exquiſita arte coctam falſo jactanti, Tincæ cognomen, quod illi poſtea fuit æternum, indidit. Quemadmodum Merula ob ſimilitudinem cum Tinca, item Callarias noſter, Tinca marina vocari meruerunt, quid vetabit, ſi Tincam etiam Merulam paluſtrem dixerimus? Hoc ſanè nomine uſus eſt doctiſſimus Scaliger his verbis: Auſonius ſui temporis ſecutus plebem, uſitatis nominibus, pulcherrimum poëma non eſt veritus inficere potius, quam aut ipſe in ambiguo verſari, aut jactare Authorem in obſcuro: ſic Aloſam pro Clupea ſive Thriſſa, Tincam pro Merula fluviatili poſuit. Habet quibus cum Cyprino ſimilis eſt, habet item quibus cum plurimum ab eo diſcrepat. Corporis enim ſpecie, pinnis earumque ſitu, & palato carnoſo, cum eo convenit: ſquamis vero non item. Hæ Cyprino majuſculæ, Tincæ vero perquam exiguæ tenueſque & muco ſemper obductæ: adhæc Tinca juxta oculos circulum habet rubrum, qui in Cyprino flaveſcit. Color omnibus haud idem, aliquæ enim ſubalbidæ ſunt; plurimæ ex albo flaveſcentes, nonnullæ virides, quæ verò in maris degunt paludibus, ut in multis Hollandiæ locis, ſubnigræ ſunt. Auſonius viridem dixit, cum plerumque flaveſcat potius. *Roſtrum* habet breve ac retuſum: os fere rotundum, ad ventrem inclinans, planè edentulum, at pro dentibus ſerrata oſſa. Ex utroque oris latere, ubi inferius labrum ſuperiori committitur, appendix pendet, ut in Cyprino, cutacea, rotunda, brevis, mollis, ac lubrica adeò, ut nunquam explicetur, conſpicuave fiat, in digitis comprehenſa extendatur. *Oculi* ſunt magni & aurei. pinnæ binæ ſunt ad Branchias, totidem aliæ in ventre, à podice una, in dorſo alia brevis ſine aculeo. Cauda in latam pinnam deſinit. Branchias habet quaternas duplices, lapillos in capite Auratæ & reliquorum marinorum more, binos exiguos. Stagnantes potius quam currentes aquas amat, ideoque in ſtagnis, lacubus ac paludibus quàm in fluminibus frequentior, & inter arundines ulvaſque plerumque victitat, omnique anni tempore hiſce in locis capitur. E rivis a. flumina majora quandoque intrat, ſed degunt maximè, ubi vadoſa ſunt, vadumque ipſum limoſum. Gregalis eſt, putreſcentis limi ſordibus veſcitur, carne nequaquam. De *amicitia* ejus cum Lucio ſupra dictum eſt, quibus ſi lubet, adde, quod cum Lucius in cæteros tyrannidem exerceat, à Tinca quaſi beneficii memor, prorſus abſtinet. Cum occiditur, diu ſupervivere fertur. *Uſum* in cibis quod ſpectat, inſuavem habent carnem, quia impurum & damnatum alimentum: ideo commune eſt apud Italos mulierculas diverbium. *Naſſuno mangia Tenca, che febre non ſente*, & Auſonius vulgi ſolatia dixit. Diebus tamen canicularibus inprimis noxiæ putantur, quanquam Marſicana è Tucino lacu, qui nunc Celanus, quæ labio inferiore trito, quod ſaxoſo ejus loco voluntentur, à vulgaribus diſtinguuntur, laudantur: nec non illæ, quas parvus lacus quarto decimo ab urbe lapide, apud Bacanam ſylvam, profert. Hæc teſte Jovio, nobilis quidam propinalis lautitiæ ſtudioſiſſimus, autumno captas, allio lardoque contritis, additiſque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad vaporem tepidioris furni feliciſſime percoxit. Laudatur denique Thraſymena Tinca, de qua idem Jovius: Cum in cœna Leonis X. Pontif. diſcumbentes, pelagios piſcès vario judicio certatim atque impenſius laudarent, nobilis quidam Florentinus Tincis fortaſſe ſolum aſſuetus, extollatis, inquit, convivæ, ut lubet marinos piſces: ego certè Traſymenam Tincam conditam leucophago, his veſtris Triglis, Spigolis & Rhombis prætulero: quo ſuo inſulſo dicto lachrymas omnibus præ riſu excuſſit.

Veteres medici (inquit Medicus quidam apud Geſnerum) ad ſopiendos capitis & artuum dolores, torpedines admovebant, quarum loco à mediterraneis Tincæ forſan uſurpari potuerunt. Sunt qui non febrientium modo æſtus Tincis pedibus ſubditis, ſeu alligatis vivis temperari, ſed idem remedium adverſus arquatum etiam morbum proficere putent. Jovius quoque ſciſſas per dorſi longitudinem, pedum & manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum adverſari, quoſdam tradit putare ex ſecta Judæorum, qui quanquam ſordidæ admodum, inquit, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe comperti ſunt. Monet vero Rondeletius, ut id opportunè fiat, quod alioqui non modo nihil profuerit, ſed contra maximè obfuerit. Frigiditate ſiquidem intro repellente ac magis conſtringente augeri incendium. Alii ictericorum jecori aut umbilico vivam imponunt. Ictericis aliqui Tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, poſtridiè rurſus aliam alligant, idque etiam

certo die repetunt. Tinca immortua intus ac foris veluti croco tincta redditur, & plerique hoc remedio reſtituuntur. De *felle* hoc ex libro Germanico manuſcripto habet Geſnerus: Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca & porcello lactante, miſce ad aurium remedia. Hoc enim infuſo, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

CAPUT XI.

De Lota Gallorum.

Tab. XXIX. Aldrov. de Piſcibus l. 5. cap. 46.

LUgdunenſes, inquit Rondeletius piſcem qui in Arari invenitur, *Lotam* vocant, qui à Gebennenſibus *Motella* quaſi Muſtella nominatur. Si quis Muſtellam lacuſtrem vel fluviatilem appellaverit, non ineptè mea quidem ſententia fecerit, modo non eam accipiat, quæ ex mari fluvios petit, qualis eſt Muſtella Auſonii, qui Muſtellæ nomine Lampretam noſtram deſcribere videtur Lota Piſcis eſt fluviatilis & lacuſtris. Muſtellæ marinæ vulgari, de qua alibi diximus, ſimilis admodum, niſi eſſet corpore rotundiore & ſpiſſiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus unicus veluti ex mento barba propendet, nullus in ſuperiore eminet, ut in marina. (Geſnerus tamen in ſuis purat etiam ſupra duos piloſeſſe, ſed in mortuis ferè latere, ut in maxima obſervavit.) *Pinnis* quatuor natat, duæ ſunt ad Branchias ſitæ, duæ in ventre, ab ano unicam continuam habet ad caudam, huic æqualem & ſimilem in dorſo, quam præcedit alia pinnula. *Cauda* mucroni gladii figura ſimilis eſt. Parvulis *ſquamis* corpus tegitur, quod è ruſſo fuſcum eſt, & maculis nigris undulatim diſpoſitis conſperſum. *Dentes* parvulos & tenues habet. Muco oblita & lubrica Lota eſt, ut Anguilla. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, inteſtina convoluta; *hepar* albicans, in quo fellis veſica, quæ ex viridi flaveſcit, ſplenem rubrum, *veſicam* oblongam aëre plenam, branchias quaternas & duplices. *Naſcitur* in lacubus & fluviis leniter fluentibus, ut in Arari. *Hepar* pro corporis ratione magnum eſt, & delicatum habetur. *Ova* noxia, quemadmodum ova Barbi, quæ ventriculum lædunt & alvum turbant. Caro tota à Lugdunenſibus habetur in pretio.

TITULUS IV.

De Piſcibus lacuſtribus.

CAPUT I.

De Umbla vulgari, & Rondeletii.

Tab. XXX. 1. 2.

INter *Lacuſtres* piſces cenſentur, *Umbla*, *Trutta*, *Lacuſtris*, *Carpio*, *Lavarelus Allobrogum*, *Bezola*, *Albula*, *Albus Salviani*, *Farra*, *Pigus*, *Sarachus*, & *Schilus*. Umbla, quaſi umbra, quod haud exiguam cum umbra fluviatili ſimilitudinem habeat, dicitur. Rondeletius *Salmonem lacus Lemani*, quod corporis ſpecie, pinnarum numero, ſituque & partibus internis. Salmonem referat, vocat. Helvetii à Colore circa ventrem rubicundo, *Rotele* nomen indidere. Duo ejus eſſe *genera* magnitudine maxime differentia in Lucernenſi lacu Geſnerus tradit. Majorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: à Sabaudis *Toutte*; circa Lemanum vero Umble minorem diminutivo nomine Rotele privatim dici. (Eſt & alius in Suevia & circa Auguſtam Rotele dictus, ſed fluviatilis, non lacuſtris piſces, Truttis quoque affinis, Germanis cæteris ferè Huch nuncupatus, de quo ſuo loco diximus) Sabaudiæ circa Bielam *Ronſon* vel *Bondelle*, illo nomine colorem indicari, hoc forte bonitatem. Denique piſcem qui in lacu Bavariæ Ammerſee vocatur, Germanice ein Piſʒling/ non alium quam Umblam minorem videri: conferri enim Salmoni parvo; & à dorſo uſque ad media latera coloris lutei eſſe dici, adeoque tenerum, ut ſtatim *extra aquam* exſpiret, nec in alio ullo ejus regionis lacu inveniri. *Umbla major* corporis forma partibuſque omnibus Salmonibus & Truttis ſimilis eſt. Os habet magnum, *dentes* vero non ſolum in maxillis, ſed etiam ſex magnos in lingua. Caput liveſcit, branchiarum opercula argentei ſunt coloris in extremo aurei. Magis albicat quam minor. Nullis ſuggillatur lituris, unicam eſſe parvam tergoris pinnam Bellon. ſcribit: Rondeletius tamen non longe à caudæ exortu aliam ſed admodum exiguam depingere videtur, & ipſe Bellonius eandem in icone exprimit, & mox puto apophyſim carnoſam vocat. Idem Bellonius juxta ventrem, pinnam (in impreſſis codicibus branchia legitur ſine ſenſu) utrinque unam eſſe ait, ſed quam nec ipſe, nec Rondeletius quoque pingit: duas ſub ventre huic appoſitas, omnes ſine aculeis: poſtremas piſcem in duas æquales partes interſecare, ſed partem quæ ad caput eſt, paulo longiorem eſſe. *Cutim* adeo glabram eſſe, ut ſquamis carere videatur. Tergus præ multo livore opacum apparere: ventrem præ albedine uti argentum micare: apophyſim carnoſam habere ſupra *caudam*, Umbræ, Truttarum, &c. more. Quaternis præditam eſſe *dentium* ordinibus in palato ſerpentium more, *linguam* oſtendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, exertis & hamatis ſenis, vel eo pluribus communitam, præter hoc maxillam etjam inferiorem parvulis aliis exertis & parum falcatas in ambitum vallari, branchias habere utrimque quatuor: latera ejus virgula recta ſecari utrimque per medium corpus, parum repandum verſus ventrem. Tres aut quatuor dodrantes plerumque longa eſt. In Lucernenſi lacu brachii fere lon-

Bellon. de Aq. lib. 2.

longitudine excreſcere Geſnerus teſtatur, & Rondeletius duos aliquando cubitos longas à Lemano lacu Lugdunum advehi. *Minor Umbla* (ut idem Geſnerus refert) dodrantalis plerumque aut brevior, pedem raro excedit, aut ſi amplius, increſcit. Vidi n. inquit, aliquando palmos quinque longam. Octobri menſe in Lacu noſtro captam corpore latiuſculo, nunquam tamen Umblæ majoris magnitudinem attingit *Ventre* turgidulo aliquaodo ſpectatur, propter *veſicam* nimium inflatam. Eſt a. veſica ei oblonga, ut Albulis, non diſtincta per medium. *Dorſum* totum cum dimidia laterum parte ſubroſeum: Inferiora latera albicant. *Venter* albiſſimus eſt: caudæ color idem, qui dorſi pinnulam mollem & parvam, ut Truttæ, dorſo extremo gerit. *Maxillis* eſt dentatis. Spinas etiam ceu dentes in *lingua* habet. Pinnæ omnes partim ſubalbent, partim crocei coloris ſunt. Branchiæ quaternæ. *Lapillos* in cerebro habet. *Mares* ventre, pinnis & cauda magis rubent, fœminæ candicant: eædem capite ſuperius & dorſo magis virent. Non tantum in Lemani lacu, ſed & in aliis capitur. *Veſcitur* piſciculis, quiſquiliis & aliis. Si vel parum *sauciatur*, velut moribunda ſupernatat Capta quam primum aquas reliquerit, exſpirare traditur. *Carne* eſt ſuavi, ſicca, & cum ſenuerit dura, & quæ multorum judicio Aſellis, imo ſaxatilibus ſuccedere queat. Pinguis potiſſimum apud Allobroges capitur tantique fit, (inquit Bellonius.) quanti ditiorum burſa æſtimare poteſt. Commendatur ab Helvetiis Novembri menſe, & alias circa initium Decembris: quo tempore Geſnerus *ova* habere ait bona & ſolida, tardius vero caro ejus inſulſa, pinguiuſcula & flaccida apparet & ova dilutiora ſunt. Tempore partus menſis inepta eſt. Cum elixatur, vino prius fervido injicitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges paſtitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionem, quam Lemani lacus accolæ *Umble chevaliere* forte ob magnitudinem, præſtantiam & robur nominant. Neque verò à ſuperiore ſolum differt, vel ſexu, vel ætate, ut ex ſequenti deſcriptione perſpicuum fiet. Eſt igitur hic piſcis Salmonibus & Truttis, quæ vulgo Salmonatæ dicuntur, ſimilis, *roſtro* recurvo, quo à ſuperiore differt, id n. longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incurvum in maxillam ſuperiorem, ejus rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre eſt. Maxillæ lineis multis diſtinctæ ſunt. *Dorſum* ex cæruleo nigricat. *Venter* aureo colore eſt. *Hepar* flaveſcit, in eo fel: *ſplen* nigricat. *Ventriculus* gulæ ſubjectus eſt, longus, ſpiſſus, cujus innumerabiles ſunt appendices, quemadmodum in ſuperiore. In inſignem magnitudinem excreſcit. Carne eſt ſicca & dura: in aſſulas dividitur, que Caryophyllis confixæ in craticula aſſantur, & oleo ſive butyro irrigantur. Paratur etiam hic piſcis Truttæ modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

CAPUT II.

De Trutta Lacuſtri.

QUam nos Truttam Lacuſtrem vocamus, eam Galli *Truttam Salmonatam*, Tab. XXX. 3. Aldrov. de Piſcibus l. 5. cap. 59.
Rondeletius *Salmonem lacuſtrem* vocat, cumque Truttis vulgaribus grandior ſit, Salmone minor, *Sarionem* ab Auſonio dici Bellonius & Rondeletius opinantur. An ſit *Anchorago* Caſſiodori quod Geſnerus opinari videtur, ſuperius diximus Ex Truttorum genere eſſe. Salmonique ſimilem cum ex corporis forma, partiumque externarum & internarum ſimilitudine, tum ex nomenclatura Gallica notum eſt. *Differt à Salmone* magnitudine & maculis. Minor n. & maculas in lateribus purpureas, multo quam Salmo copioſiores habet Truttæ, itemque in fluviis rapidis & limpidis inveniuntur, non ſunt adeo maculoſæ, magnitudineque, ſucco, carnis colore & ſubſtantia multo inferiores. Umbla vero nullis ut dictum eſt litturis ſuggillatur. *Geſnerus hunc piſcem diligenter intuitus, his verbis deſcribebat: Squamulis* tegitur minimis, bene dentatus eſt, & *lingua* etiam utrimque dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoque mixto, dorſum partim glauco, partim ſubnigro, partim cæruleo, partim ſubviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorſo multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & ultimam illam dorſi mollem *pinnulam*, ut reliquæ Truttæ: branchias quaternas. *Appendices* non toto circuitu inteſtini, ſed ab una tantum parte magnas, oblongas, bipartitas, utrimque circiter 18 habet. & alias ſex ſeparatim ex oppoſito, ventriculum ſeu majus inteſtinum verſus. Hæc ille. Ad duum triumve cubitorum *magnitudinem* accreſcit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio authore, ad 100. etiam libras. Initio æſtatis *caro* ejus rubere incipit, duratque is color uſque ad Auguſtum, vel ſaltem ad Divi Jacobi diem, quo tempore partu jam abſoluto, colorem rubicundum ammitit. Geſnerus loco differre invicem iſtiuſmodi lacuſtres teſtatur; alias n. in vado ipſius aquæ degere, præſertim argilloſo, haſque magis pingueſcere, & palato ſapidiores eſſe, alias circa ſummas aquas, ubi muſcas appetunt, minus pingues & vilioris pretii: illas apud ſuos Grundforinen/ has Schwab-forinen appellari. Duo item *genera* capi in montanis lacubus quos Atheſis facit, quorum unum ab aureo colore Goldforinen/ alterum à nigredine Schwartzforinen appelletur.

De loco & natura hujus piſcis ita Aldrovandus: Lacuſtris piſcis eſt, ſed qui ex lacubus fluvios quandoque ſubit certo tempore, inſtante nempe partu E Lemano in Rodanum *aſcendere* ajunt vere, inquit Geſnerus, ut &

circa Sedunum capi: at in Tigurino & Aeronio lacubus neque eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *pariturus* ad Rheni influentis oſtium aſcendit, ubi cum pepererit, rurſus deſcendit. Conferri ajunt hunc piſcem junipero, nam ſicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam ejus fœtus ad tertium uſque annum creſcens, perficitur: *parere* plerumque Julio & Auguſto, alias citius tardiuſve, prout cælum magis minuſve calidum fuerit. Jam vero magno licet ſit corpore, ſuâ tamen naturâ agilis quoque eſt, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius ſeſe audiviſſe majores iſtas Truttas lacus ripis laſcivo excurſo extremos arenæ margines aliquando juſti paſſus longitudine proſuſcaſſe. Laudantur vehementer *in cibis*, *Carnem* habent ſolidam, rubicundam, & ſaporis optimi: aliquando tamen præ nimia pinguedine nauſeam movent, & mortuæ pauciſſimis horis, quod pinguis illa teneritudo quam ſæpiſſimè conputreſcant, gratiam ſaporis amittunt. Larianæ multo ſucco corpora replent, & genitalem humorem copioſè ſuggerunt. Præferuntur, ſi Jovio credimus, Soranæ aliis, in Acronii lacus parte inferiore captæ, illis quæ in ſuperiore parte capiuntur: item quæ circa fundum paſcantur, iis quæ circa ſummam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab aliis ſimpliciter æſtate, dum pulpæ earum rubent. Spinæ dorſi & Caudæ aſſæ, vel principum menſis inferuntur.

CAPUT III.

De Carpione.

Tab. XXIX. 2. 3. Aldrov. de Piſcibus lib. 5. cap. 50.

QUi ſit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in ſolo Benaco lacu reperiri, & à carpendo auro dici ajunt. Alii ablatâ priori ſyllabâ, *Pione* vocatum fuiſſe, ac tandem *Carpione* quod cum quidam piſcem ediſſet, eareque ſupputanti ſolviſſet, carè ſe Pione ediſſe diceret, perhibent Fracaſtorius à carpo nauta, à Saturo Benacum trajecturo, quod aurum ipſi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacuſtri potiſſimum Truttæ congener ſtatui poteſt. Nam & corporis figurâ, partium numero & carnis ſubſtantiâ ei ſimilis eſt: punctiſque ſimiliter nigris notatur, ac denique pinnulam dorſi poſteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamen ab eâ interſtinguitur notis. Prominentiori enim roſtro, majoribus oculis, candidiore & turgidiore ventre, ac nigricantiore dorſo eſt: *magnitudo* Truttæ lacuſtri duorum triumve plerumque cubitorum, eum Carpio pedem excedere nunquam viſus ſit. *Dentes* habet non in maxillis ſolum, ſed etiam in palato & lingua, *ſquamis* tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum atque argenteum, dorſum ſubnigrum Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus eſt fere rubicundis, intenſius vero rubet lineâ corpus dividens. Ventre pinniſque candicat, *Tergus* ad cæruleum inclinat. Solius Benati lacus alumnum eſſe omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, huneque piſeum capere atque cognoſcere Friderico Imperatori voluptati fuiſſe. Atqui Salvianus revera reperiri naſcique aſſerit in parvo & limpido lacu, haud procul ab Alvito Campaniæ oppido ex-oriente, (vulgo illago della poſta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: eſſe tamen Benacinis minores, & vix libram unam implere. Profundiora aquæ *loca* amat. Piſciculis *veſcitur* & quibuſdam lacus recrementis. Bellonius Phryganii edacem eſſe tradit. Auro *veſci* paulo ante negavimus. Carne eſt duriuſcula, ſiccaque, minime glutinoſa, rubeſcente, Truttis & Salmonibus ſimili. Plus æquo ſervatos contabeſcent & deteriores fieri ajunt, id quod & multis aliis piſcibus accedit, maximè iis qui delicatiore & friabili ſunt carne quamobrem Benaci accolæ, in ſartagine frixum, foliis involutum, aceto in quo aromata prius ebullierint, irrigatum, per proximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc piſce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina ſpinam in capite gerere ſcribit pernitioſam, eamque inter edendum cavendam: cujus tamen apud alios nulla mentio eſt.

CAPUT IV.

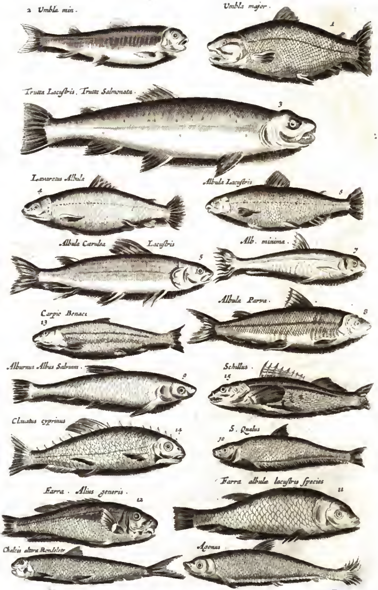
De Lavareto Allobrogum, & Bezola.

Tab. XXX. 4. Aldrov. de Piſcibus l. 5. cap. 51.

LAvaretus à munditie & candore, quod nunquam ſordidus ſit, nomen ſortitus eſt. Bellonius ex Truttarum genere eſſe ait, Rondeletius, Salmonum, Truttarumque generi adjungendum ſuaderet, inquit, pinnula illa dorſi poſterior adipoſa Salmonum & Truttarum generi propria niſi multa alia reclamarent, ut oris conſtitutio Thriſſis quam Salmonibus ſimilior. *Os* ſine dentibus, caput compreſſum, corpus *maculis* carens caro mollis & candida. Quamobrem Lavaretum inter Salmones (Truttaſque) & Aloſas, ambigere judicat. Bellonius exactiſſimè delineavit his verbis: Piſcis Lugduni ſatis cognitus. Umbræ ſimilimus, niſi *ſimus* eſſet, *dentibuſque* omnioo careret: *Biſulcam* (Bezolam) tamen vulgarem magis refert: ſed Lavaretus nunquam pedem excedit, neque eraſſior eſt eo quod pollex & index capere poſſunt. Capite eſt oblongo, *ſquamis* tenuibus, albis, atque ut in Trutta parvis exiguam in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera utrimque circa branchias, ac totidem ſub ventre ei oppoſitas, quæ tergoris faſtigium occupat: aliam quo-

Bellon. de Aq. lib. 2.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

quoque parvam in eo interſtitio, quod eſt inter caudam & anum, quæ omnes nigricantes apparent. *Linea* à ſupercilio ſubrubra per latera ad caudam protenſa inſignis eſt: *cauda* bifurca, pinniſque ad extrema nigris, fimbriatis ac laciniatis. Ventre laxo & prægrandi, ut in Trutta. Hoc item à Cæteris piſcibus differt, quod *nare* eſt recurta, atque (ut in Harengiis ac Logiis) oſſiculis quibuſdam prominentibus inſigni, labiis nullum *dentium* rudimentum oſtendentibus, appendice glabra ac carnoſa *caudæ* inſidenti, in Umbræ modum. Neque tamen *dentibus* caret: oſſicula enim ad ejus fauces atque œſophagi ingreſſum utrimque conſpiciuntur, ſenis hinc inde denticulis, ut in Themolo, comminuta. *Branchiæ* illi ſunt utrinque quaternæ ac ſimpliciſſimæ, quarum extrema, quæ capiti inhæret, reliquis ſane minor eſt, nullis lateribus maculis eſt inſignitus, totumque hujus piſcis corpus, dempto tergore argentum eſt. Verumtamen ſi ad ejus internas partes advertas, *coſtas* quinque & triginta utrinque connumerabis, cerneſque *cor* illi eſſe pallidum ac trigonum, pericardio incluſum: *hepar* album, unius tantum lobi, ut in Exoœto & Delphino, in cujus latere dextro fellis veſicula adſuta eſt. *Lien* à ſiniſtris apophyſibus & ſtomacho incumbit. *Inteſtina* nullas habent revolutiones. Nam gula uſque ad ventriculi fundum deducitur, qui per piſcis longitudinem delatus, ac ſurſum quidem reflexus, duodenum parit à dentibus ſuffultum, in cujus gibbo innumeræ apophyſes ſpectantur: ex quibus vena oritur, per quam ſanguis defertur ad hepar Apyloro ſequitur aliud inteſtinum, quod nullis anfractibus circumductum, rectâ ad anum tendit. *Vulvam* utrinque bicornem habet, tenuibus *ovis* conſpicuam. Cætera in congeneribus piſcibus deſcribentur. Lacum Allobrogum, ut Burgetii & Æquibeletii proprium Rondeletius facit. Bellonius ex Lemano quoque adſerri ſcribit. Caro ei candida, mollis, ſuavis, minimè glutinoſa, boni ſucci, mediocriter nutriens. Bellonius in tantis in Gallia delitiis haberi ſcribit, ut regionem œconomorum chartæ frequenter inſcriptum habent.

Tab. XXV. 5. Aldrov. de Piſcibus l. 5. cap. 52. BEZOLÆ nomen huic piſci latus Lemani accolæ dedere, Biſulam Bellonius dixit. Latine *Cephalum* vel *Mugilem Lacuſtrem*, vel potius *Leuciſcum Albalanve* lacuſtrem appellare licebit. Bellonius ſemel tantum hujus piſcis meminit, Lavaretum Biſilam magis quam Umbram referre inquiens. Sed Rondeletius exactius, ut Lavaretum, inquit, Lacus Burgetius, & Æquibeletius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgo dictam, non admodum diſſimilem, niſi quod colore minus eſt candido ad cæruleum inclinante: roſtro acutiore, capite minore, ventre latiore & prominentiore. Nullum piſcem reperias, cum quo melius comparari poſſit, quam cum Harengo, quam in marinis depinximus. Carne eſt molliore quam Lavaretus, & ab eo ſaporis ſuavitate & ſucci bonitate multum ſuperatur, nec in pretio habetur. Proprius eſt Lemani lacus.

CAPUT V.

De Albula parva, & minima Geſneri.

ALbulam parvam non ſui generis piſcem eſſe, ſed Albulam ſive Bezolam cæruleam ſecundo tertiove ſuæ ætatis anno ita vocari, quidam opinantur, quibus piſcatores noſtri, inquit Geſnerus, contradicunt, quod cæruleos obſervarint, ſecundo etiam ac tertio anno forma coloreque à genere Albularum (de quibus hic loquimur) differe. Cognatus eſt hic piſcis cæteris lacuſtribus albis. Nam & ſpecies & ſapor fere omnium non diſſimilis eſt. Albula magis quam Bezola albicat: cauda tamen & reliquæ pinnæ, præter eas quæ juxta branchias ſunt, nigricant in extremitatibus. *Dorſo* color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam & cærulei mixtum videtur. Caput ex glauco cæruleum. Inter caput & dorſum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiæ ei quaternæ. Hyeme aliquando memini me videre hunc piſcem *ſquamis* per latera exaſperatum, eminentibus per ſingulas ſquamas veluti tuberculis. Ajebant hoc indicium eſſe recentium & vivarum. *Capiuntur* Albulæ in ſumma parte Tigurini lacus, juxta locum quem Buchberg vocant, diebus ferè quatuordecim poſt diem divi Martini, & ad oppidum Rapperſullam circa ipſum divi Martini diem. A *partu* in lacum noſtrum deſcendunt (ſed non tam procul ut cæteræ Albulæ) uſque ad Ver: deinde rurſus aſcendunt tota æſtate, uſque ad divi Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multo majores quam in noſtro, & in Halvillenſi Bernenſis agri. Auguſti & Septembri menſibus præcipue laudantur, quod ſuaviores eo tempore ſolidioreſq; ſint. Poſtea enim pariunt, & mollior earum caro fit, & ſuccus in fœturam conſumitur. Tab. XXX. 7. 8. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 53.

De ALBULA MINIMA ſic Geſnerus: Albulam minimam hunc piſcem voco, inquit idem Geſnerus, quem noſtri Hagele vel Halling, quaſi Haleculam appellant. Friburgi Helvetiorum (ut audio) Pfaꝛren / Lucrenæ Nachtfiſch / quod noctu fere irretiatur, ut quidam putant. Sed mihi piſcator Lucernenſis affirmavit, Nachtfiſch vocari Albulam cæruleam anno primo, cum circa diem divi Johannis æſtate jam ad digiti longitudinem excrevit. Tota ſpecie accedit ad illam quam proxime albulam parvam nominavi, ſed plerumque minor eſt, & in capite minus viridis. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 54.

viridis. Si piſcem erectum inſpicias per dorſum aliquid coloris purpuraſcentis in lateribus apparebit. Branchiæ ei quaternæ ſunt, pinnulæ albent. Ore aperto ſuperioris mandibulæ extremitas deorſum tendit. Os babet longiuſculum, *dentes* nullos. Julio *coëunt*. Noctu tantum *capiuntur* retibus ad paſſus quadraginta aut quinquaginta demiſſis. Cum cœlum ſerenum eſt, altius deſcendunt cum nubilum, aſcendunt. Denſiſſimis gregibus præ cæteris Albulis capiuntur, non paſſim in lacu noſtro, ſed maxime à pago Vædeſuilla, uſque ad Inſulam & verſus alteram ripam à loco Surenbach uſque ad arborem longam. Diebus quatuordecim fere à natali Domini capi incipiunt & immixtæ eis Albulæ cæruleæ aliquot, & mox exprirant. Cum captæ mox expirent, in recentes habeantur matutino tempore potius ad prandium coëmuntur, & aſſi in craticula quam calidiſſimi à gulonibus devorantur, qui eam ob cauſam non univerſos, ſed paulatim alios aſſari jubent, ut ſtatim aſſumtis prioribus, fervidi poſteriores menſis afferantur. Embamma additur ex aceto, ſapa, pipere, ſale & potri aut cepæ foliis conciſis. Placet item recens in jure albo frigido, apio copioſe inſperſo, maxime per menſem Decembrem. Sale idem conditus infumatuſque comendatur.

CAPUT VI.

De Albo Salviani & Farra.

Tab. XXX. 9. 10. Aldrov. de Piſcibus l. 5. c. 55.

ALbus Salviani, *Capto lacuſtris* Geſneri eſt. Quamvis Squalo Alburnove appellato piſci perſimilis ſit, ab eo tamen evidentibus quibuſdam notis facilè internoſci poteſt. Primum enim etſi uterque latitudinis ratione oblongus appareat, eadem nihilominus utriuſque exiſtente latitudine, Albus paulo longior Alburno conſpicitur. Deinde roſtro acutiore, oculis majoribus ac dorſo magis repando Albus eſt. Nam cum Alburni ſenſim atque modice, Albi repente ac plurimum à capite extuberat *dorſum*. Pinnarum autam tum in lateribus, tum in dorſo ac in imo ventre exiſtentium, ſitu ac numero ei cum Alburno conveniente, earundem colore ab invicem diſcrepant: ſubnigras enim Albus: ſubrufas verò Alburnus eas habet. Poſtremò amplioribus *ſquamis* albus tegitur. Ventreque atque lateribus, æquè atque Alburnus candidus atque argenteus eſt: capite vero ac dorſo magis quam ille ſubviridis. Magnitudine non differunt. Uti enim Alburnus, ſic & Albus pedalis, frequens: bipedalis verò aliquando tantum reperitur. Lacuſtris piſcis eſt, non ramen in lacubus omnibus aut eorum quam plurimis, ut Tinea, Lucius, Squalus ac Barbus, ſed eorum nonnullis ſolum reperitur. In Traſymeno enim lacu, ubi etiam Albo vulgo vocato, frequens ſatis in fine veris *capitur*. In fluminibus eum reperiri huc uſque non obſervavimus: eſtque advertendum, ne quiſpiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis oſtendat, in mari nec naſcitur, neque ex lacubus fluminibuſve ad id deſcendit. Duram *carnem* habet Albus, & propterea ægre coquitur. Inſipidus adeo eſt, ut piſcium omnium jure viliſſimus cenſeatur. Nec enim ulla condiendi ratione ſapidus effici poteſt. Torrefactus tamen paulo minus ingrarus eſt palato, ſolumque in aliorum piſcium penuriâ eo veſci ſolemus.

Tab. XXV. 11. 12. Aldrov. l. c. cap. 56.

FARRA, Fora & Pala quoque dicitur. Lavaretos vel Thriſſas refert, ut ſcribit Rondeletius, magnitudine cubitali, ore parvo, ſine dentibus ut in Thriſſis, colore cinereo, corpore depreſſo & lato, *ſquamis*, pinnarum ſitu & numero Lavaretis ſimilis, linea à branchiis ad caudam recta & candida ducta eſt. Pinnulam dorſi mollem pinguemque habet, caudam latiſſimam. *Carne* eſt candida & ſuavi, quæ Laveretorum Truttarumque carni non cedit.

Æſtate & autumno *capitur*, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur & ſervatur in hyemem. Sicille. Cæterum monendus eſt Lector in Rondeletii codicibus diverſum piſcem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capti haud recte per librariorum incuriam præfigi.

CAPUT VPI.

De Pigo, & Schilo.

Tab. XXX. 13. 14. Aldrov. l. c. cap. 57.

PIſci, quem deſcripturi ſumus, Verbani Lariique lacus accolæ *Pici, Pigi* & *Pequi*, quod clavis ſuis ſeu aculeis pungat, nomen impoſuere. Rondeletius *Cyprianum clavatum*, Albertus *Vergiliadem*, quod Vergiliarum ortu apparent, dixit. Cypriano, deſcribente Rondeletio ita eſt, ſimilis ut demptis aculeis Cyprianum eſſe affirmes. Eſt enim eodem corporis habitu, pinnas totidem eodem in loco ſitas, os, oculos, eodem modo carnoſum, interna omnia ſimilia habet. Vita item, moribus, ſapore, ſucco Cypriano ſimilis, niſi quod paulo melior eſt. *Salvianus diligenter ſic deſcripſit.* Pigus piſcis eſt capite rotundo: roſtro obtuſo, nec admodum extento, ore mediocri & edentulo.

Branchias habet utrinque quaternas, & juxta eas, pinnas binas, utrinque unam: aliaſque in imo ventre, caudæ magis quam capiti vicinas. In dorſo ferè medio una haud magna, nullis aculeis armata reperitur: Imo ventri propè caudam alia una etiam minor hæret. *Cauda* ipſa in falcatam pinnam deſinit. Totius *figura* ni paulo longior eſſet, ovata cenſeri poſſet. *Squamis* magnis tegitur, ex quarum medio albi & pyramidati *aculei*, in fine veris & ineunte æſtate, enaſcuntur. Quibus cum primis 40. æſtivis diebus horreat,

reat, æſtate procedente imminuuntur primum, demumque prorſus deliteſcunt. Quapropter primis illis æſtivis diebus demptis, reliquo anni tempore prædictis pyramidatis aculeis omninò caret: unde cum Plinius ſcribat: Duo lacus Italiæ in radicibus Alpium Larius & Verbanus appellantur, in quibus piſces omnibus annis vergiliarum ortu exiſtunt ſquamis conſpicui crebris atque præacutis clavorum caligarium effigie, nec ampliuſquam circa eum menſem viſuntur. Dubio procul Pigum piſcem, etſi innominatum eum relinquat, deſcribit, cum is (ut infra monſtrabimus) Larii & Verbani lacus alumus ſit, & (uti diximus) in prima æſtate (quo quidem tempore vergiliæ exoriuntur) ejus ſquamæ parte media, clavorum caligarium inſtar, præacutæ fiant. Habent enim caligares clavi, qui à caligis militaribus, quibus ſuffigebantur, dicti ſunt, pyramidata capita. Ejuſmodi a. aculeos, ſicuti Majo & Junio tantum menſibus, in dorſoque ſolum & lateribus; & non in ventre, Pigo enaſci aſſeverant omnes, ſic non fœminas, ſed mares tantum inhorreſcere, teſtantur nonnulli: Venter ex albo languide rubet: tergus ex cæruleo nigricat. Quod ad interanea attinet, nil habet præ cæteris piſcibus peculiare atque animadverſione dignum. Cum maximè excreverit, quinas aut ſenas libras non excedit. Solius Larii atque Verbani lacus accola eſt. Nemo enim in alio lacu flumineve eum reperiri hucuſque (quod ſciam) animadvertit. Et licet frequentiores in prima æſtate, cum clavis illis caligaribus inſigniti apparent, in iis lacubus capi ſoleāt, reliquis etiam omnibus ferè anni temporibus, in eiſdem, etſi non æque crebro, capiuntur. Majo Menſe circa lacus littora *parit*. Sapore & ſucco Cypriano eſt ſimilis, paulo tamen melior. Salvianus ei ſapidiſſimam, ideoque cum optimis quibuſcumque dulcis aquæ piſcibus conferri poſſe & maxime in æſtatis principio captum: hoc enim tempore nulli piſcium eſſe ſecundum, & quovis denique modo conditum, probe ſemper ſapere.

Aldrov. l. c. c. 59. SCHILUM, qui & *Nagemulus*, ita deſcribit Gaſſerus: Nagmaul piſcis eſt in Ambronis lacu Bavariæ, qui raro capitur, quoniam raro altius natando evehitur. Longiſſimus ulnam æquat. Formâ non diſſimilis eſt Lucio, niſi quod in aqua ſubviridis, extra aquam verò dilutior apparet: oculis albicantibus, ore retro juxta maxillas minus lato. Squamarum magnitudine, ordine & aſperitate Percam refert. Pinnæ dorſi erectæ, *aculeis* tres fere digitis rigent. Præter dorſi ſpinam paucas alias & parvas habet. Parit Martio. In cibo quidem optimus eſt Majo & Junio. Elixatus, aſſatus & fruſtatim conciſus etiam frigi ſolet. Pinguis eſt admodum, & carnem etiam coctus albiſſimam ſervat.

CAPUT VIII.

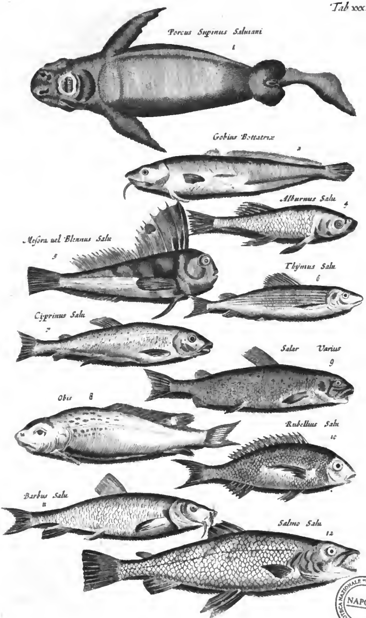
De Saracho.

PIſcem quem Albanenſes *Sarachum*, Ichtyopolæ *Sarachinum* vocant. Bellonius *Agonum*, Jovius & Salvianus *Aconem*, Fracaſtorius & Jovius *Aquonem* vocant, ab oſſiculis ſine dubio illis acutis, quæ aſperam ſpinoſamque in ejus ventre lineam conſtituunt, & veluti acus quidam ſunt. Rondeletius *Chalcidem*, quem Gaza *Aëricam* vocat, dici opinatur, alicubi fortè *Sardanella* dicitur. De ipſorum Generibus ita Bellonius: Tres ſunt apud Inſubres lacus in quibus piſcem vulgari Mediolaneſium idiomate, Agonum nominatum capiunt, varium quidem eum. Tab. XX. Aldrov. de Piſcibus. l. 5. c. 5. Bellon. Aquatibus l. 2.

Larius enim lacus, qui hodie Comenſis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis ſimiles, dempto quod ventre ſunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut ſaltem raro Mantuam prætergrediuntur. Eos doliis muriâ conditos adſervant, quanquam etjam mediocriter ſicci ſine muria comperiantur. Verbanus lacus, quem lacum majorem cognominant, multo majores Agonos quam Larius educat. Indigenæ urbium, quæ ad ejus litus ſitæ ſunt, Aronan, Palencza, Cernobio, Locaria & Eugudræ vocatos piſciculos magno proventu capiunt, mediâ magnitudine inter Larios & eos ex lacu Lugaræ, quos Indiginæ urbium nominant *Campignon* & *Buiſſon*. Benacus autem Lacus magnitudine inſignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut benaci Agoni muriâ condiri ſolent, ut minores. Hæc ille; & mox rurſus de Saracho. Duo, inquit, treſve lacus ſunt in Epiro, in quibus Sarachi capiuntur, quos ubi ſale condierint, exiccarint, & fumo infecerint, Venetias, Anconam & aliò navigiis tranſvehunt. Quorum eos maximè in pretio habere ſolent, quos de la Bojane hujus nominis flumine ae lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autem Clupeæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non ſunt, majores pedalem implent longitudinem. Ambo eâdem linea ſub ventre præditi ſunt, quâ Clupea inſignita eſt. Cæterum Agoni omnes (inquit idem Bellonius) *ſquamas* habent levi contactu decidentes, tenues, latas & tranſparentes: corpora argenteo colore nitentia, ſed parum nigricant in tergo. *Deſquamati* ſuper argentum terſiſſimum refulgent. Oris rictum habent grandiuſculum ſine *dentibus*: pinnam in tergo ſimplicem, parvam, duas in lateribus ſub branchiis, quarum omnium exterius tegumentum ſpineum in medio crenatum eſt. Oculos valde grandes proferunt, caudam

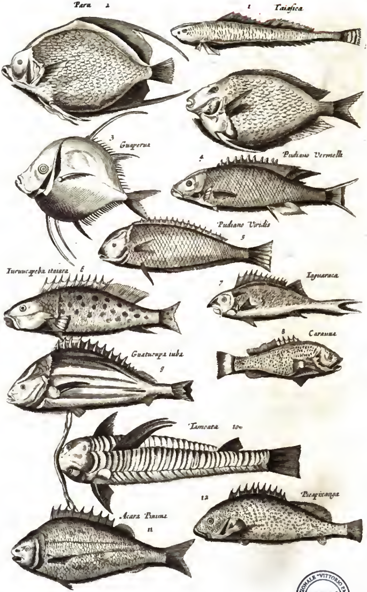
in penicilli modum diſciſſam. Utrinque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus ſigillatur in tergo. *Lineam* ſub ventre habent ſerratam, ad anum deſinentem. quam ſi digito in adverſum confrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, internâ parte veluti fimbriatas, quod etiam Harengis, Celerinis & id genus piſcibus accidit. *Cor* ut ſemen Ciceculæ trigonum inter anteriores pinnas ſub branchiis occultatum. *Hepar* ſubrubrum ſiniſtro ſtomachi lateri & œſophago incubans, ipſumque pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, à cujus ſuperiore parte pylorus exit, ac multis apophyſibus cœcis circumdatur. *Lien* dextræ Stomachi parti, inhæret ruber, à pyloro inteſtinum non reflectitur, ſed recta ad anum tendit. Triginta ſub ventre *oſſicula* acuta, aſperam in hoc piſce lineam conſtituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi poteſt, Hoſce piſces ita pingueſcere referente Rondeletio, ut cum in craticula aſſantur, pinguitudo veluti oleum diſtillet, adeò ut ab hac pinguedine, ſint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* ſunt, & pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Aeones fœminas ovis gravidas, maribus ſemine refertis conſequentibus, ad ſaxoſa litora Majo menſe adnatare, ibique illas parere ſua ova, hos ſuo ſemine fœcundare, moxque puſillos inde procreari piſciculos, qui intra paucos dies ad digiti augeantur magnitudinem, tuncque vulgo *Anteſitos* vocari. Aqua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, & temerè in retia incidunt. Adeo ſunt *timidi*, ut vel à tremula umbra terreantur. A Luciis, Cyprinis & Truttis adeo ſibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, inſequentem inimicum longo per lacum tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus ſpectaculo. Aloſis ſapore perſimilis, vere graciles, autumno optimos Jovius facit. Salviano Julio, Auguſto, Septembri & Octobri menſibus probantur. Craſſiuſculum tamen ſuccum gignunt, difficulter concoquuntur, & mediocriter nutriunt. Cum ſaliendi cauſa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum uſum colligitur.

Tab xxxI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

HISTORIÆ NATURALIS
DE
PISCIBUS.

LIBER IV.

De Piſcibus Exoticis.

TITULUS I.

De Piſcibus ſquamoſis.

CAPUT I.

De Tajaſica, Paru, Pira-Acangata, & Acarauna.

POterant quidem & iſti, quos hoc libro trademus piſces, ad ſua genera in præteritis referri: verum cum tardè nimis ipſorum deſcriptiones & icones in manus noſtras pervenerint, coacti ſumus eos peculiari libello includere.

Tab. XXXII. f. 2. Marcg. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 2. *Tajaſica* itaque prout Braſilienſibus vocatur: piſcis eſt octo aut novem digitos longus, corpore obterete & pyramidali, extenuatur enim verſus caudam. *Caput* eſt illi groſſiuſculum & compreſſum: *Oculi* eminentes & nigri, circello aureo: os edentulum. Sex habent pinnas; nimirum ſub qualibet branchia unam oblongam, ſub his in medio inferius unam breviorem: unam in medio dorſo, aliam longiorem verſus poſtremam dorſi partem, & è regione hujus unam in infimo corpore: ſeptima eſt cauda, oblonga & in exitu rotundata. Tegitur ſquamulis parvis, coloris hyalini pallidi, maculis variis fuſcis vermicularis variegatus per totum, exceptis pinnis poſtbranchialibus & infimo ventre quæ ex pallido ſubflaveſcunt. Cauda eſt undata fuſco. Latet in arena abſconditus; ideoque capitur pediqus, eos ponendo ſuper arenam ubi latet.

Coctus atque aſſatus bene ſapit & convenit cum Hollandorum Poſt / eſt enim carne albiſſima & friabili.

P A R U. Piſcis eſt latus & ſubrotundus, verum haud craſſus, novem aut decem digitos longus ab ore ad pinnam caudæ quæ duos & ſemis digitos longa & totidem lata: latitudo piſcis ſeptem digitorum. *Pinnas* obtinet ſex: duas magnas ac latas duos circiterdiros; unam in dorſo, alteram in ventre quæ utrobique ad caudam extenduntur, habetque quævis pinna in fine prominentiam inſtar funiculi, ea videlicet, quæ in dorſo quinque digitos, quæ in ventre tres digitos longam. Poſt branchias in quolibet latere etiam pinna eſt duos digitos longa, unum lata; & duas in inferiori ventre ſub his, duos digitos longas, anguſtiſſimas. *Capite* eſt parvo, ore elato, anguſto, minutiſſimis dentibus albi coloris, oculis conſpicuis, flavo circulo circumdatis. Totum corpus veſtitur ſquamis mediocribus, quarum dimidius numerus niger eſt, dimidius autem flaveſcit, ita ut lunulas flavas in nigricante corpore geſtare videtur. Circa branchias flavedo eſt, & in initio pinnarum, poſt aures macula flava in qualibet.

Piſcis eſt edulis.

P I R A A C A N G A T A, id eſt, piſcis duro capite: Percæ mediæ magnitudine, ſeptem aut octo pedes longus, ore haud amplo, oculis nigris, circello nigricante aureo & ruffo colore mixto. *Pinnas* habet ſex & ſeptimam pro cauda: duas poſtbranchiales, duas infimo ventre junctas, unam verſus poſteriora in ventre, & unam per totius dorſi longitudinē uſq; ad caudam extenſam & erectam, firmis ſpinis ſuffultam quam in vaginam recondere poteſt. Pinna caudæ furcata. Tegitur ſquamulis argenteis, aureo & igneo colore tranſplendente, præſertim in dorſo: in ventre in argenteo thalaſſinus color tranſlucet.

Pinna dorſi argentea tranſplendens & maculis fuſcis inſignita. Pinnæ laterales albæ, quæ in ventre cæruleſcentes. Caudæ quoque pinna in extremitate cæruleſcit. Eſt edulis.

A C A R A U N A. Piſcis magnitudine exæquat Paru, ſed non eſt ita latus, & ſquamulas habet nigricantis coloris. Cauda eſt bifida, pinna tres digitos longa, duos lata. Pene utramque branchiam etiam pinnam habet, inferius in antica parte duas anguſtas. Per totum dorſum & per ventrem etiam pennam utrobique extenſam, acutam, continuam, in poſtica parte corporis circiterunum digitum latam. *Os* parvum, anguſtum, denticulis minutiſſimis. *Oculi* haud magni. In utroque latere prope caudam acutiſſimum habet aculeum, quos in latera poteſt recondere & evaginare & alios piſces lædere: quilibet aculeus ferè digitum longus oſſe piſcino conſtans.

Piſcis eſt edulis.

CAPUT II.

De Guaperua, Piranema, & Acarapucu.

Tab. XXXII. 3. Marcg. Hiſt.Braſil. l. 4. c. 2.

GUAPERVA Braſilienſibus. Piſcis eſt corpore lato & compreſſo, quatuor digitos longo, tres lato, ubi latiſſimus. *Ore* parvulo, denticulis minimis. *Pinnas* habet ſex: poſt quamlibet branchiam unam, parallelogrammi figura: in infimo ventre duas oblongas: in dorſo & inferiore ventre extremo longam ac latam, quæ in acumen deſinunt, ſubulæ figura. *Cauda* quadrata ſeu potius parallelogramma, unum digitum longa, duas tertias digiti lata. Tegitur ſquamulis coloris nigri, ſplendentis inſtar bombycini, quarum oræ (non omnium ſed quarundam) fimbrias flavas habent inſtar ſemilunularum. *Pinnæ* ſunt nigræ, Circa os linea craſſa purpurei eſt coloris. & illi perpendiculariter altera ſuppoſita Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latus & poſticas pinnas extenduntur. Caudam etiam talis ſecat linea & ejuſdem coloris; una pro fimbria ipſi eſt oculorum pupillâ nigra, circulo aureo.

PRANEMA. Piſcis mediocris Capionis ſeu Percæ magnitudine; novem, decem aut undecim digitos longus; latus ubi maxime, tres digitos aut paulo amplius. *Os* habet amplum, ſubrotundum, edentulum quidem, ſed acutiſſimis prominentiis aſperum: *oculos* magnos inſtar ſolidi Hollandici, pupilla cryſtallina, circulo aureo ſplendente, qui ſuperius ad dimidiam partem coloris eſt miniati. Branchias habet admodum amplas. Pone has in quolibet latere pinnæ digitum quidem longæ ſed haud latæ. & ſubter has in ventre duæ ſibi propinquæ duos digitos longæ & ſeſquidigitum latæ, triangulares, ſpinis ſuffultæ. A ventris medietate ad caudæ exortum uſque pinna protenditur tres & ſemis digitum longa, unum lata, itidem ſpinis intertexta, quam abſcondere fere poteſt in rima ad hoc comparata: per univerſum dorſum ab occipitis fine ad exortum caudæ pinna extenditur quinque digitos longa, paulum plus digitum lata, tenui membrana conſtans, duabus & viginti ſpinis intertexta, quam erigere atque deprimere & fere abſcondere poteſt in rima. *Cauda* quæ à corpore protenditur ſeſquidigitum eſt longa, unum lata, pinnam habet tres & ſemis digitos latam, & plus quam ſeſquidigitum longam. Calor totius piſcis eſt argenteus laccatus lacca florentina. Squamulas habet minutulas quaſi triangulares: in ventre plus albicat, ſeu argenteo minus laccæ intermixtum cernitur.

Capitur in mari & boni eſt ſaporis, edulis.

ACARAPUCU, fluviatilis piſcis, in ſeſquipedalem longitudinem excreſcit, ubi latiſſimus quatuor aut quinque digitorum. *Os* acuminatum circiter duos digitos longum, haud amplum, labia abſcondere & contrahere poteſt, ut ſolum hiatus appareat, nullos habet dentes. *Oculi* magni, pupilla nigra ſplendente, circulo ex albo & fuſco mixto. *Pinnas* habet ſeptem: unam per dorſi longitudinem ad caudam fere extenſam, non latam, quam erigere & ſpinis ſuſtentare, atque recondere poteſt: poſt branchiales duas, totidem in infimo ventre, unam poſt anum: Septimam pro cauda, furcatam quatuor aut quinque digitos longam. Totus ſplendet ſquamis argenteis minoribus: in dorſo tamen aliquid aurei admixtum: & in quolibet latere ſex oblongæ maculæ cæruleæ ruſeſcentes, non ita conſpicuæ. Pinna dorſi & cauda dilutè cinerei ſunt coloris, ut & laterales: duæ in infimo ventre flaveſcunt paulum, ut & ea quæ prope anum. Edulis eſt.

CAPUT III.

De Pudiano vermelho, Pudianoverde, & Iurucapeba.

PUDIANNO *Vermelho* vulgo, ſed rectius *Bodiano*: Braſilienſibus *Aſpimixira*, & *Tetimixira*, Piſcis mediocris Percæ magnitudine. Latitudo corporis ubi maxima, duorum digitorum prope caudam unius aut paulo plus. Corporis fere æqualis latitudo eſt. *Caput* parvum, *os* acutum, ſuperius in anteriori parte tres denticuli acuti, minimi, inferius item, & verſus interiora in utraque mandibula alii minimi denticuli. *Oculos* habet paululum eminentes, pupilla nigra, exteriori albo, hinc flavo circulo. *Pinnas* habet ſeptem: nimirum duas plus digito longas, haud latas, poſt branchias in utroque latere unam: ſub his duas junctas in ventre: aliam in ventre verſus caudam duos digitos longam, ſecundum longitudinem adnatam: unam item talem in dorſo, tres & ſemis digitos longam: & ſeptimam pro cauda, quæ eſt quadrata, digitum longa & lata. Tegitur piſcis ſquamis ſubtilibus, ita arctè complicatis, ut ad tactum glaber eſſe videatur. *Color* totius corporis flavus cum aureo mixtus. Summitas autem capitis & totum dorſum ad media utrimque latera, & fere uſque ad finem dorſalis pinnæ purpurei eſt coloris egregii cum lacca mixti: extrema ora pinnæ majoris in ventre verſus caudam etiam purpuraſcit ut & pinnæ flavæ cum aureo colore mixtæ, ut & totum reliquum corpus. Pars ultima pinnæ majoris in dorſo etiam flava ut & cauda. Piſcis eſt edulis. Tab. XXXII. 4. 5. 6. Marcgra. Hiſt.Braſil. l. 4. c. 3.

Pudiano Verde Luſitanis. Piſcis oblongus, nimirum decem digitos ab oris extremo ad caudæ

caudæ initium; corpus tres digitos latum, circa caudam autem ſeſqui. *Os* acuminatum, haud amplum, anterius in ſuperiori mandibula habens duos dentes acutos, longos; & ſeriem denticulorum minimorum: inferius in anteriore parte quatuor, longos, acutos, & ſeriem minutorum candidorum. *Oculos* habet parvos, pupilla nigricante, circello primum aureo, dein exterius albeſcente. *Pinnas* obtinet ſeptem, nimirum unam per dorſi longitudinem extenſam, ſex & ſemis digitos longam, dimidium latam, quam ſpinis erigere & ſuſtinere poteſt: poſt utramque branchiarum unam, duas digitos longam, paulo plus uno latam: ſub ventre duas parvas junctas: à medio autem ventre inferiori una tendit pene ad caudæ exortum, quatuor digitos longa, unum fere lata: Septima pinna eſt cauda, quæ eſt quadrata aut parallegrammi figura, ſeſquidigitum longa, duos lata.

Totus piſcis veſtitur ſquamis latis quæ ita compoſitæ ſunt, ut meri cubi ſibi appoſiti videantur; lutei ſeu aurei coloris ac per totum ambitum linea ſeu fimbria elegantiſſima azuri ſeu cærulei coloris. *Caput* ſuperius aureum eſt cum magna macula coloris ex viridi thalaſſini, circumdata azureo & azureis flavis ſubviridibus & albicantibus ſtriis variegatum. *Pinnæ* duæ laterales ſeu poſtbranchiales & duæ in ventre albicant, in laterali ambitu cærulea lineola præditæ. *Pinna* dorſalis aurei eſt coloris & ſtriis undulatis cæruleis ſecundum longitudinem notata, quæ in ventre major ex ruffo ad brunum vergit colorem, ſtriis itidem cæruleis ſecundum longitudinem. *Cauda* rufeſcit ſtriata thalaſſino ac cæruleo ſecundum longitudinem, in extremitate autem paululum vireſcit.

Piſcis inſignis coloris & edulis. Capitur in mari.

Iurucupeba, aut etiam *Itaiara*. Piſcis longus ſeptem aut octo digitos, duos aut tres latus, ubi latiſſimus: *ore* ſatis patulo, & ex triangulari rotundo, lingua anguſta, brevi, denticulis minutiſſimis: *oculis* rotundis, pupilla cryſtallina & circulo rubro. Poſt branchias in utroque latere habet pinnam ſeſquidigitum longam, quadratam & exterius circinatam: ſubter has, duas in inferiori ventre junctas; paulo poſt occipitium incipit pinna anteriori medietate ſpinis ſuſſulta, poſteriori mollis, quæ tendit ſecundum longitudinem dorſi ad caudam uſque, & ſemper fit latior, prope caudam digitum lata. In inferiore corpore verſus caudam etiam pinnam habet haud amplam. *Cauda* conſtat pinna ſeſquidigitum longa, plus uno lata & quadrata.

Squamatus piſcis, ſed ſquamis ita complicatis ut lævis eſſe videatur. Piſcis univerſi color egregiè ruber, in ventre autem ex rubro & albo maculatus; in lateribus autem conſtanter maculas habet puniceas, nigras, varias, majores & minores. *Pinnæ* omnes ſunt rubræ & nigro maculatæ.

Pinguis eſt piſcis & boni ſaporis, optimus tamen aſſatus. Capitur in mari inter ſcopulos. Parieti recens appenſus noctu toto corpore clare lucet.

CAPUT IV.

De Iaguaraca, Carauna, Cururuca, & Guatucupa Iuba.

IAGUARACA. Piſcis eſt mediocris Percæ magnitudine, *ore* acuto, edentulus. Oculos habet magnos, pupilla cryſtallina nigra, magna & ampla, circulo coloris argentei, & ſuperius maculam ſanguineam habente. *Pinnas* habet in lateribus & infimo ventre ſimiles præcedenti piſci: per dorſum verò ſecundum longitudinem extenditur pinna digitum lata, uſque ad unum digitum ab initio caudæ, conſtans tenui membranula undecim ſpinis acutiſſimis ſuffulta, quam poteſt elevare & ſubſternere pro libitu: atque non ſolum componere, ſed & abſcondere in rima cui pinna inſidet. Tab. XXXII. 7. 8. 9. Marcg. Hiſt Braſil. l. 4. c. 3.

Hanc ſequitur alia contigua unum digitum lata, pertingens ad caudæ exortum, duos digitos longa, triangularis & ſuperius deſinens in acumen. *Caudæ* autem pars reliquo corpori ſubtenſa rotunda eſt, ſeſquidigitum longa, continens pinnam furcatam, cujus pars inferior duos digitos longa, ſuperior paulo longior. Ad branchias in utroque latere, in quolibet duos habet aculeos, in quorum medio alii ſunt minimi: his branchiis & aculeis ferit & vulnerat: ferit etiam cum ſpina dorſali & cum iis quæ ſunt in infimo ventre, ad quarum ſingularum latus aculeus eſt ſatis longus, & quidem in pinna prope caudam in infimo ventre ſpina eſt unum digitum longa.

Totus piſcis tectus eſt ſquamulis eleganter diſpoſitis; & quælibet ſquamula in ambitu minutiſſime eſt ſerrata. Color totius corporis eſt argenteus, in ventre plane albicat. *Caput* ſuperius incarnati eſt coloris, & hiſpida teſta munitum. *Pinnæ* omnes coloris ſunt dilute incarnati: ea autem quæ in dorſo ſpinis ſuſſulta, prope ſpinas auro eſt umbrata.

Caro pinguis & boni ſaporis, præſertim ſi piſcis aſſetur. Capitur in mari inter ſcopulos.

Carauna. Magnitudinem & figuram habet ut *Iuruuca peba*, differt tamen capite & colore corporis. *Pinnas* quoque codem modo poſitas habet ut ille. *Os* autem obtinet lunatum; denteſque habet acutiſſimos, ſed minutos: *Branchias* amplas, quæ aculeis in poſtica parte ſunt munitæ. *Oculi* verſus ſummitatem capitis in lateribus poſiti non longe ab

abinvicem haud magni, pupilla ovali nigra, quam ambit circulus ruber. Squamulis in univerſum veſtitur lunatis, coloris miniati per totum,& ubique punctula nigra, magnitudine ſeminis papaveris inſparſa habet, præterquam in ventre.

Capitur in mari inter ſcopulos: eſtque edulis, molli admodum carne atque boni ſaporis.

Cururuca, ſpecies *Corvinæ*; Piſcis fluviatilis, ſeſquipedem longus, corpore oblongo; ore ſatis amplo, oculis mediocribus, nigris. *Pinnas* habet ſeptem: unam per dorſi longitudinem ad caudam ferè protenſam, quæ diviſa eſt & prior pars latior, tres digitos ferme,& totidem longa, triangularis, ſpinis ſuffulta, poſterior longior, ſed exilior. Cauda fere quadrata. Squamas habet mediocris magnitudinis argenteas cum auro & ſubfuſco pauco mixtas, præſertim in dorſo & lateribus. Pinnæ in dorſo & lateribus ac cauda, cinereæ; in medio ventre flaveſcunt, & fuſeſcunt. Edulis eſt.

Idem. l. 4. cap. 4. *Guatacuba Iuba*, in duorum pedum longitudinem excreſcit, dorſo paulum incurvato. *Os* habet triangulare, acuminatum, dentes parvos acutiſſimos. *Oculos* magnitudine ſtuferi Hollandici, pupilla magna, nigra, ſplendente circulo rubro. *Pinnas* habet molles ſine ſpinis in lateribus, nimirum unam in quolibet latere, poſt branchias, anguſtam, duos & ſemis digitos longam: duas tales junctas & ventre ſubter illas unica ſpina munitas: & unam prope anum digitum longam ac latam, unica quoque ſpina armatam. Ante medium dorſum verſus occiput, incipit pinna deſinens ad caudæ initium, quinque digitos longa, unum fere lata; quæ duabus & viginti ſpinis erigitur: cauda duos pene digitos longa, unum lata, pinnam habet plus uno digito longam & quatuor latam paululumque exterius verſus interiora arcuatam. Veſtitur ſquamis paulo majoribus, coloris argentei & ſtriis flavis & ex argenteo ruſeſcentibus ſecundum longitudinem extenſis à capite ad caudam uſque. In utroque latere etjam à capite ad caudam eminens linea tendit. *Caput* ex argenteo, ruſo, flavo mixtum. Pinnæ albæ ſive argenteæ, caudæ pinna ruſa: venter albus.

Capitur in mari inter ſcopulos. Boni eſt ſaporis, & lingua & caro circa mandibulas longè optimi ut in Carpione.

CAPUT V.

De Pira Iurumenbeca, Tamoata, Acara, & Pira Pixanga.

Tab. XXXII. 11. 12. Idem lib. 4. c. 4. PIRA JURUMENBECA vulgo *Bocamolle*, quia molliore & aquis extractis ſtatim moritur: vivit in mari in cœno: oblongus piſcis haud latus: novem aut decem interdum pedes longus, duos & ſemis latus, ubi latiſſimus. *Os* habet elevatum; quod ampliare & rotundare poteſt: oculos magnos, pupilla cryſtallina, circulo ex argenteo & brunno mixto. *Septem* habet pinnas, duas anguſtas poſt branchiales, duos digitos longas: duas in infimo ventre junctas, duos fere digitos longas, unum latas: unam poſt anum firma ſpina ſuffultam: ſextam per dorſum extenſam & biſectam; anterior ejus pars ſeſquidigito longa, unum lata, triangularis, quam erigere & in rimam recondere poteſt, mollis & tranſlucens, altera pars uſque ad caudam fere porrecta, tres digitos longa, ſemidigitum lata, itidem mollis. Septima eſt cauda, duos fere digitos longa, ſeſquidigitum lata. figura pentagoni cujus baſis inſerta in corpus.

Squamas habet toto corpore argenteas, ſplendentes, mediocris magnitudinis: in dorſo viridis & aureus color tranſplendet. Pinnæ argenteæ & in medietate exteriore aureæ. In quolibet latere tinea tendit paulum elata, etiam argentei coloris ut reliquum corpus.

Edulis eſt & boni ſaporis.

TAMOATA. Luſitanis ſoldido (quia armatus) piſcis fluviatilis ſeu aquæ dulcis, edulis. Longitudo corporis ab occipitio ad initium caudæ trium & ſemis digitorum; longitudo capitis unius digiti; latitudo paulo major. Craſſities corporis; ubi maxima, nimirum poſt occipitium, trium, circa caudam duorum. *Caput* latum ranæ fermemodo; *Os* haud amplum; ad cujus quodlibet latus filum habet unum digitum longum inſtar barbæ, os edentulum. *Oculi* minimi cryſtallini, magnitudine ſeminis papaveris, circello aurato cincti. Pinnas obtinet octo; ad quamlibet branchiam unam, digitum longam, firmam inſtar cornu in uno latere, directe à latere protenſam: duas in infimo ventre, non ita firmas at ejuſdem magnitudinis: unam in medio dorſo, alteram in eodem dorſo prope caudam, minimam: unam parvam in infimo ventre prope caudam & octavam pro cauda, digitum longam & latam. Totum caput ſuperius tegitur teſta dura inſtar clypei: & univerſum corpus veſtitum eſt lorica ex oblongis ſquamoſis corporibus compoſita: ſuntque hæc corpora per ambitum minutiſſime ſerrata & quadruplici ordine tota lorica diſpoſita: id eſt, coeunt partes ſeu ſquamæ loricæ in utriuſque lateris medio, in dorſo & in infimo ventre. Color totius piſcis obſcure ferreus, præſertim in capite. Carne bona eſt. Idem lib. 4. c. 5.

Piſcis hic aqua carens in fluvio ubi eſt, tempore ſicco, per terram abit ut aquam quærat.

Acara Pinima. Piſcis eſt latus, dorſo incurvato, ſex aut ſeptem digitos longus, quatuor latus, ubi latiſſimus, parvi Carpionis figura aut verius Percæ miſnicæ. *Os* habet haud amplum, denticulos minutiſſimos: oculos ſatis Idem lib. 4. c. 6.

ſatis magnos pupilla nigricante tranſplendente, circulo rubro fuſco, & albo: *Pinnas* ſeptem; unam per totum dorſum extenſam & continuam verſus anteriora minus uno digito latam, verſus poſteriora latiorem: hujus pinnæ medietas anterior ſpinis ſuffulta eſt & illam in rimam poteſt recondere: poſt branchias in utroque latere unam duos digitos longam, haud latam, in medio ventre duas junctes ſemidigitum ferme longas firma ſpina ſuſtentatas: inter anum & caudam inferius itidem unam firma ſpina munitam: Septima pro cauda eſt furcata, pluſquam ſeſqui digitum longa, totidem lata.

Totus veſtitur ſquamulis argenteis ex auro ſplendentibus: in quolibet latere ſeptem magnas habet ſtrias ſecundum longitudinem ad caudam uſque extenſas, coloris fuſci ſplendentis (in quibuſdam aurei ſeu lutei) à ſummo item capite per utrumque oculum ad extremitates oris, in quolibet latere capitis lata ſtria nigra deſcendit, ad cujus oram aliquid cærulei admixtum eſt. Ultra harum ſtriarum exortum in dorſo, nimirum ubi pinna dorſi initium ſumit, itidem per quodlibet latus deſcendit nigra ſtria uſque ad exortum pinnæ lateris ſeu oram branchiarum. Omnes pinnæ & cauda coloris ſunt lutei ſeu aurei ſplendentis. Capitur in mari inter ſcopolos: & eſt edulis atque boni ſaporis.

Pira Pixanga, Belgis Garviſch / quia in initio antri inter ſcopulos degit in mari Longus eſt novem digitos, ab initio oris ad exortum caudæ. *Cauda* duos digitos longa. *Os* ſeſquidigitum amplum, minutis ſed acutiſſimis denticulis præditum. *Caput* haud magnum: oculi magni, prominentes, pupilla coloris inſtar Turcoidis optimi, circulo nigro, cum aureo & ſanguineo mixto. Branchiæ in triangularem figuram deſinunt, ampla & acuta ſpinula præditæ. *Pinnas* habet ſeptem: unam per totius dorſi longitudinem extenſam, unum ferme digitum latam, & in poſtica parte latiorem, cujus prior medietas undecim firmis ſpinis ſuſtinetur, poſterior eſt mollis.

Poſt branchias in utroque latere unam, duos digitos longam & totidem latam, ſubrotundam & carnoſam: duas junctas in medio pene infimo ventre, unica ſpina ſingulas firmatas: unam mediocrem poſt anum ſpina munitam. Septima eſt pro cauda, duos fere digitos longa & totidem lata, non ſecta ſed extremo ambitu ſubrotunda. Tegitur ſquamulis parvulis per totum corpus, ad tactum glaber niſi à cauda verſus caput digitis fricetur. Totum corpus, caput, pinnæ, cauda ex albo flaveſcunt: & per totum variegantur maculis ſanguinei coloris diluti; rotundis, magnitudine ſeminis canabis: quædam etjam in ventre majores. Pinnæ eodem modo maculatæ in ambitu ſuo obſcurius ruſeſcunt.

Figuram ferè Auratæ habet. Edulis eſt ac boni ſaporis.

Captus per trihorium extra aquam poteſt vivere: bihorium poſtquam mortuus eſſet, aperiebam illum & cor adhuc movebatur exemptum: corſitum erat ſtatim poſt fauces, & aſpera arteria in id inferebatur, eratque digitum remotum à reliquis viſceribus per mediaſtinum; minimum utique & vix granum tritici æquans etiam quando ſpiritu inflatur.

CAPUT VI.

De Vubarana, Capeuna, & Acarapitamba.

VUBARANA. Piſcis figura corporis Truttæ noſtrati ſimilis, ubique ferme æqualis craſſitiei, paulum tamen in dorſo exaltatus, verſus caudam autem anguſtior. Corpore oblongo, quadrante cylindraceo: pedalis longitudinis, ſemipedem craſſus. *Caput* acuminatum ſeu coactum, haud magnum: oculi ſtuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo primum aureo, exterius argenteo: *Os* edentulum & lapis illi pro lingua. In medio dorſo unicam habet pinnam duos pene digitos longam, unum anterius latam, trapezii figura, non tamen duris ſpinis firmatam. Poſt branchias in quolibet latere verſus inferiora parvam pinnam oblongam & anguſtam obtinet & duas tales laterales ad infimum ventrem è regione dorſalis: prope anum unam parvam. *Cauda* conſtat pinna furcata inſtar harengi plus duobus digitis longa. Squamulas habet ordine lineari ſecundum longitudinem corporis poſitas, ita affabre ut ad tactum quaqua verſus glaber videatur. Supernè ſi aſpiciatur olivacei eſt coloris; at eminus aut lateraliter ſi intuearis plane argenteus ac ſplendens videtur, & dorſum cæruleſcit ex argenteo: venter plane albus: branchiæ ita glabræ ſunt ut laminæ argenteæ videantur.

Tab. XXXiij. 1. 2 3. Idem H. B. l. 4. c. 7.

Aſſatus boni eſt ſaporis, nec opus eſt deſquamare: coctus non ita commodus ob multitudinem ſpinarum per carnem diſperſarum.

CAPEUNA. Piſcis corpore oblongo non lato qui in ſeptem digitorum longitudinem excreſcit. *Os* illi obtusè acuminatum; habetque in ſuperiore atque inferiore mandibula unam ſeriem minimorum denticulorum: tota cavitas oris cum lingua ſanguinei coloris inſignis: *Oculi* illi parvi, ſtuferi magnitudine, cryſtallini, circulo partim argenteo colore variegato. *Pinnas* obtinet ſeptem; in quolibet latere poſt branchiam unam oblongam, tenuem quaſi triangularem: duas triangulares in infimo ventre; unam poſt anum firma ſpina munitam: unam per dorſi longitudinem excurrentem, cujus anterior

rior medietas ſpinis munita, quem recondere poteſt, poſterior mollis & ſine ſpinis: cauda bicornis, molli pinna. Tegitur ſquamulis parvis argenteis, in quibus aliquid aurei tranſplendet. In quolibet latere haber duas lineas craſſas aurei coloris, unam à ſummitate oris per oculos & medium latus tendentem ad caudam, alteram magis ſuperius per dorſi latum pergentem. In ſummitate capitis liveſcit. Pinnæ omnes ſunt cinereæ: *Venter* albus ut & ejus pinnæ.

Coctus boni eſt ſaporis. Capitur in mari inter ſcopulos.

Idem l. 4. c. 8. ACARA PITAMBA. Piſcis oblongo corpore ut mullus ſeu barbus, in duorum pedum aut etiam majorem longitudinem excreſcit: *Os* habet minutum & dentes: *Oculos* amplos, pupilla cryſtallina, circulo miniato: *Pinnas* ſeptem; unam à ſummitate dorſi tendentem ad exortum caudæ fere, ſpinis ſuffultam, digitum latam aut paulo amplius: poſt quamlibet branchias unam tenuem & longam; ſubtus in venrre duas junctas, & prope anum unum: *cauda* conſtat pinna quinque digitos longa, quæ in duo obliqua cornua deſinit. *Squamis* totus veſtitur modo Carpionis, elegantet ex purpureo cæruleis. In utroque latere in medio ab oculis ad caudam tendit linea ſeſquidigitum lata: aurei coloris, per totum autem dorſum & latera uſque ad banc lineam puncta aurea majuſcula habet: ſub linea in lateribus ſubtiles lineas aureas ſeu flavas, ſecundum longitudinem. Venter albicat. Pinnæ laterales & ventris ex albo flaveſcunt. Dorſalis pinna & tota cauda aurei ſunt coloris.

Optimè ſapit aſſatus, & melius quam coctus. Pinnæ ejus lucent noctu. Capitur in mari.

Hic piſcis à cruſtaceo quodam animalculo vexatur, ſeſquidigitum longo, digitum craſſo, figuræ oblongæ, ut cauda Gammari & eodem modo formato & cruſtato: conſtat autem ſeptem juncturis, & habet quatuordecim brevia crura, unguiculis acutis prædita, in quolibet latera ſeptem: anterius corpuſculum paululum ampliatur. *Corpus* molle eſt ſub cruſta inſtar cochleæ lenta cute obductum: nec oculi nec os apparent. Hoc animalculum ori piſcis ſe ingerit & unguiculis ſuis arcte faucibus inhæret, nec unquam piſcis ſe ab illo liberare poteſt. Poſtero die adhuc vivebat capto piſce & pridie mortuo, in totum albi eſt coloris.

CAPUT VIII.

De Iaguacaguare, Curimata, Tareira, d'Alto, & Tareira de Rio.

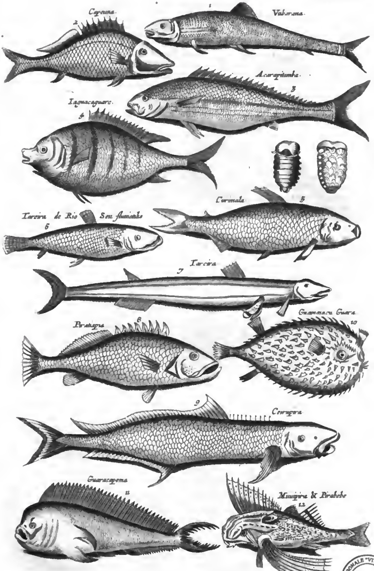
Tab. xxiij. 4. 5. 6. 7. Idem. l. 4. c. 8. IAGUACAGUARE, Luſitanis *Iaqueta*, id eſt, interula, à colore, quia nigritæ ejuſdem coloris amiciuntur. Piſcis inſtar Percæ noſtræ latus & obrotundus, ad ſummum octo digitos, quinque aut ſex latus. *Os* habet parvum, cum minutulis dentibus ordine digeſtis: *Oculos* mediocres cryſtallinos, circulo fuſco: *Pinnas* porro ſeptem, unam à medio dorſo ad exortum caudæ protenſam, ſpinis ſuffultam, anteriore quidem parte ſemidigitum latam, poſteriori latiorem & trianguli figuram deſinentem. Duas poſt branchiales, duas in inferiori ventre; unam poſt anum latiuſculam: caudam denique duos digitos longam, parallelogrammi figura, quæ in duo cornua deſinit. Squamis veſtitur, inſtar percæ, majuſculis; quæ è cinereo cæruleſcunt. A dorſo autem per latera latæ lineæ deſcendunt ad ventrem nigræ, in quolibet latere quinque. Superius caput quoque nigreſcit; venter verò albeſcit atque erubeſcit. Pinnæ omnes è cinereo cæruleſcunr & quodammodo nigricant verſus extremitates. Tota denique cauda nigra eſt. Edulis eſt piſcis.

Haud malè convenit cum Mormyro Geſneri, niſi quod Icon in eo differat, quod in Mormyro Geſneri plures lineæ nigræ vel pullæ à dorſo ad ventrem per latera deſcendanr.

CURIMATA. Piſcis Carpioni, figura, colore, carne valde ſimilis: ſeſquipedem longus, quatuor & ſemis digitos latus: *capite* Carpionis, *ore* rotundo & edentulo: *corpore* oblongiori, & ſquamis majuſculis. *Pinnas* habet ſeptem præter caudam, nimirum duas poſtbranchiales, duas in medio venrre inferiori, unam poſt anum, & unam plane parvulam parallelogrammam huic oppoſitam in dorſo; unam denique in medio dorſo, magis longam quam latam. Totus piſcis coloris eſt argentei ut Carpio, & ejuſdem ſaporis. Non capitur niſi in dulcibus aquis.

TAREIRA DALTO, id eſt marinus, piſcis tereti corpore, decem digitos longus (repetiuntur & majores) quinque craſſus, ubi craſſiſſimus, nam verſus poſteriora ſenſum minuitur. *Caput* habet colubrinum, ſupra oculos in duo tubera elatum: oculos pupilla nigra, circulo flaveſcente; os acuminatum ſatis amplum, interius flavum denticulis acutiſſimis munitum, quales & lingua habet. *Pinnas* obtinet octo, nimirum in quolibet latere poſt branchias unam, uno plus digito longam, trientem latam, directè à latere protenſam: poſt has interſtirio pene ſeſquidigiti in infimo ventre duas junctas figura trapezii, duos digitos longas & totidem fere latas in extremitate: verſus caudam in infimo ventre unam duos digitos longam in corpore extenſam, ſed plane anguſtam, ſupra hanc in dorſo parvula eſt inſtar cuſpidis cultelli: in medio dorſo una pene quadrata, duos digitos lata, plus uno longa: Octava eſt cauda vix ſeſquidigitum longa & furcata. *Pinnæ* a. inſtar foliorum papaveris ſunt

Tab. XXXIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

tenues & mollib. ſpiuis ſuſtentantur. *Squamulis* veſtiturpeltatis, ita affabrè compoſitis ut ad tactum glaber videatur. Venter totus albicat: latera & dorſum ſecundum longitudinem lineas habent alternatim flavas & virides. *Oræ* ſquamularum circumcirca brunnæ ſunt, & videntur quaſi rhombi ordine poſiti eſſent brunnis lineis circumſcripti, & ac ſi per unum ordinem tenderet linea, flava, per latera viridis. Pinna in dorſo ſecundum longitudinem ſtrias habet brunnas reliquæ flavas. *Cauda* itidem ſtriata brunno. Caput ſuperius maximam partem brunnum. Piſcis aſſandus, nam coctus non ita bonus eſt. Sapore autem multo antecellit Tareira do Rio, qui multas habet ſpinas.

Tareira do Rio, id eſt fluviatilis, oblongo corpore, dorſo recto, ventre paululum protuberante: inferior illius mandibula longior ſuperiori: dentes habet acutiſſimos & inter eos duos longiores in medio inferioris mandibulæ & quatuor tales in ſuperiore: mordet vehementer: *Oculi* ſatis magni, prominuli, pulchri, pupilla atra, cætera nigri. *Caput* Lucii capiti parum ſimile. Longus eſt piſcis quindecim aut ſedecim digitos. *Pinnas* habet ſex: nimirum duas oblongas poſt quamlibet branchiam unam, duas junctas oblongas in infimo ventre, unam poſt anum parallelogrammi figura; unam in medio dorſo magnam, rectam, parallelogrammam, plus tribus digitis longam, duobus latam. *Cauda* parallelogramma pinna conſtat, duos & ſemis digitis longa, ſeſquidigitum lata, in extremitate circinata. Totus tegitur ſquamis ſatis magnis, fuſcis in dorſo & lateribus; verum in lateribus fuſcum argenteo eſt variegatum, ut ita per fuſcum argenteum videatur. *Caput* tegitur dura teſta fuſca. Venter totus albicat. Pinnæ omnes fuſcæ, ſed nigro undulatæ tranſverſum ut Niſi cauda: itidem & cauda. Capitur in fluviis. Edulis eſt, ſed multas habet ſpinas.

CAPUT VIII.

De Paratiapia, Ceixupira, & Piquitinga.

Tab. xxxiij. Idem. Hiſt. l. 4 c. 9.

Piratiapia piſcis eſt oblongo corpore & ſatis craſſo, interdum tantam magnitudinem acquirit ut quinquaginta libras æquet: *Oris* pars inferior longior ſuperiori. *Denticulos* habet acutos, inordinate poſitos & tota oris cavitas cum lingua eſt rubra. *Oculi* prominentes, pupilla cryſtallina ovali & circulo rubro. Ante utrumque oculum habet foramen. *Branchiæ* deſinunt in triangularem figuram, & ſunt amplæ. A ſummitate dorſi ad caudam uſque extenditur pinna, quæ ad medietatem anteriorem ſpinis ſurrigitur, reliqua medietas eſt mollis. In inferiori corpore prope anum etiam pinnam mollem habet ob rotundam: in quolibet latere poſt branchias unam, & duas in infimo ventre junctas, oblongas. *Cauda* fere quadrata eſt, at in extremitate paulo latior quam in exortu. *Squamis* veſtitur parvis. *Dorſum* & infimus venter cinnabrii ſunt coloris, latera ex gryſeo fuſceſcunt.

In totum præterea eſt maculatus, & in dorſo quidem maculas babet majores nummo miſnico, ex gryſeo fuſcas, in lateribus vero & infimo ventre minores ejuſdem coloris. *Pinnæ* omnes cinnabrii coloris, in extremis oris lineam albiſſimam habentes, adque eam fimbriam latam nigerrimam. Poſtbranchiales pinnæ totaliter cinnabriæ ſunt ſine fimbria nigra aut alba. Dorſalis pinnæ medietas anterior tota rubra, reliqua fimbriata albo & nigro ut reliquæ Optimi ſaporis carnem habet ſi coquatur.

Ceixupira, acquirit interdum longitudinem novem ac decem pedum, atque craſſitiem corporis humani corpore oblongo & capite atque figura corporis. Tuberoni haud abſimilis. Quem deſcribo tantum duos pedes erat longus cum ſemiſſe. Erat illi *caput* compreſſum & latum, ſeptem digitos longum & fere quinque latum: *Os* haud inamplum pro mole corporis, parabolicæ figuræ, edentulum, prominentiis tamen acutiſſimis confertim repletum: lingua lata: oculi albi haud magni, paulò majores duplo ſtufero Hollandico, pupilla cryſtallina. *Branchias* habet ſatis amplas: *Pinnas* ſeptem, nimirum poſt quamlibet branchiam unam, directè à latere protenſam triangularem, ſemipedem longam: duos & ſemis digitos latam, ubi latiſſima. Interſtitio ferè ſex & ſemis digitorum ab occipitio in medio dorſo incipit pinna quatuordecim digitos longa, in initio triangularis, & quatuor digitos alta, hinc ſenſim minuitur & ad caudam ferme pertingit, ibique triangulo deſinit. Huic oppoſita eſt ejuſdem figuræ una in infimo ventre, undecim digitos longa, deſinens cum ſuperiore, ſed non cum illa incipiens. Infra duas poſtbranchiales in infimo ventre duas habet junctas, quamlibet tres & ſemis digitos longam & ſeſquidigitum latam. Septima piuna eſt cauda, incipiens duorum digitorum interſtitio à fine dorſalis & ventris, bicornis, ſuperius cornu fere octo digitos longum, inferius paulo brevius, nimirum ſeptem digitorum. Pinnæ omnes anterius ſpinas habent, ſed molles. In interſtitio inter occiput & dorſalem pinnam, octo oſſeos triangulares aculeos prominentes obtinet, quos recondere in carne & erigere poteſt, ac pro armis uſurpare. Ante quemlibet oculum, intervallo unius digiti foraminulum habet duplex. *Caput* oſſeum & glabrum. Totum corpus exiguis ſquamulis vectitur, ita ut totus piſcis glaber videatur. Colore totus eſt niger, excepto tamen ventre, qui albiſſimus inſtar cretæ; in lateribus

(inter album & nigrum) paululum caneſcit nigredo, cætera, ut dictum, nigerrima. *Pinnæ* omnes nigræ, exceptis duobus infra poſt branchiales in infimo ventre quæ albæ ſunt, oris nigricantibus. In utroque latere piſcis linea quædam profundior reliquis ſquamulis tendit ad caudam uſque ejuſdem cum corpore coloris.

Piſcis gravis ac pinguis eſt, ac pro optimo habetur inter omnes in Braſilia, præſertim quando adhuc mediocris eſt magnitudinis. Capitur in Mari.

PIQUITINGA eſt duos, aut paulò plus digitos longus, figuræ pene ut Parabucu à quo non multum differt ut dicam. *Os* habet parvulum, ſed quod ample aperire & rotundare poteſt: *Oculos* ſatis magnos, nigros, circulo argenteo: branchias amplas: pinnas ſex & ſeptimam pro cauda: nimirum duas poſt-branchiales, triangulares, inferius poſitas: duas junctas in medio infimo ventre: unam triangularem in medio dorſo, unam poſt anum: cauda conſtat pinna furcata. Color capitis argenteus ſplendens ſuperius olivaceo imbutus. Tegitur ſquamulis albis, in dorſo tamen olivaceus color tranſlucet. Pinnæ omnes albæ. Differt à *Piabucu*, quod ille paulò major evadat, & linea illius lata non ſplendeat, cum reliquum corpus ſplendeat, quod in hoc contrario ſe habet. *Piabucu* etjam pinnam habet in dorſo prope caudam, qua hic caret. Cæterum caro ſimilis, edulis.

CAPUT IX.

De Camuri, Guaracapema & Miivipera.

Tab. xxxiij. Idem l. 4. c. 10. & 11.

CAMURI Luſitanis *Robalo*, piſcis eſt duos pedes longus. Lupo noſtro figura corporis ſimilis atque etiam ore, craſſus plus uno pede, ubi craſſiſſimus: *caput* ſeſquipedem pene longum: *os* ſemilunare, in medio paulum acuminatum, ſex digitos longum, ſed quod magis dilatare atque rotundare poteſt, ita ut circumferentia ejus fiat tredecim digitorum: *oculos* habet dupli ſtuferi magnitudine, pupilla cryſtallina, circulo aureo: *Pinnas* octo; nimirum duas in dorſo, priorem tres digitos longam & paulo plus latam, firmis ſpinis ſuſtentatam, quam in rimam recondere poteſt: alteram huic magnitudine parem, ſed ſpinis diſtitutam, nec habentem quo condatur: duas poſt branchiales, paulo plus tribus digitis longas, duas in infimo ventre quatuor digitos longas, duos & ſemis latas, unam talem poſt anum; octavam pro cauda, quæ eſt furcata, quinque digitos longa, ſex lata. *Squamas* habet ut Carpio, coloris argentei, ſplendentes, in dorſo autem & lateribus aureus admiſcetur. Venter plane albicat: Pinnæ ſunt aurei coloris, quibus aliquid fuſci admixtum eſt, in quolibet latere ſuperius à fine branchiarum uſque ad medium exortus caudæ, ductam habet lineam craſſam, nigram.

GUARACAPEMA mas eſt Doradæ. Piſcis compreſſo corpore & latus, licet non ita craſſus. *Caput* deſinit in figuram quadratam, eſtque in fronte ita in aciem eductum, ut facilius fluctus maris natando ſecare poſſet. In ſex aut ſeptem pedum longitudinem exceſcit: latitudo ſive altitudo, ubi maxima, nimirum verſus anteriora & pone caput, ſeſquipedalis. *Os* habet haud ita amplum, pro magnitudine corporis, mandibulas compreſſiſſimas, denticulos acutos. Paulo ſupra os & quidem verſus ejus interiora oculi poſiti inferiori loco, ne nimirum in aquis imperioſe ageret, qui alius linceus. *Oculi* autem ſunt magni, rotundi, pupilla cryſtallina, cæterum argentei coloris. Branchias habet amplas: *Pinnas* ſeptem, nimirum unam inſiguem à ſummitate capitis per totum dorſum extenſam uſque ad caudæ exortum, latam in medio ſeptem aut octo digitos, quæ ſenſim minuitur, conſtans membrana ad tactum coriacea, & ſpinis mollibus interius ſuſtentata: hanc natans in æquore erectam tenet. A medietate infimi ventris ad caudæ initium itidem pinna producitur, ſed vix unum digitum lata, in exitu triangulata: poſt utramque branchiam pinnam habet oblongam octo vel novem digitos: ſub his in infimo ventre, duas propinquas paulo longiores. *Cauda* circiter ſeſquipedem longa in duo cornua ampla diſtenditur. Squamulis minimis veſtitur totus, quæque ad tactum vix ſentiuntur; ita ut glaber videatur. Color in capite, dorſo, lateribus ex viridi & argenteo mixtus, uti & in pinnis, in ventre vero albicat. Per totum autem corpus (nimirum latera, dorſum, caput) maculis variegatus cæruleis, variæ magnitudinis, milii, grani hordeacei, ervi. Carnem habet ſiccam, boni ſaporis.

Velocitate natandi ſuperat porcos marinos, & eodem modo ſaliendo progreditur. Veſcitur piſce longo vulgo *Petumbo* appellato.

MIIVIPIRA & PIRABEBE Braſilienſibus, *Peixe volador* Luſitanis. Piſcis eſt volans, vel hirundo piſcis: variæ eſt magnitudinis: major erat *Halece*, quem hic deſcribo, & formæ rarioris. Figuram corporis habet (inſtar Xandat Pomeranorum) teretem & poſteriora verſus acutiorem. Totius longitudo ab ore ad finem caudæ tredecim digitorum; craſſities, ubi maxima, nimirum circa exortum alarum, ſeptem fere digitorum, ad exortum a. caudæ duorum. *Caput* craſſum habet, ſuperius compreſſum & latum, nimirum ſuperius fere duos digitos & quaſi in tubera ſupra oculos elatum, os non ita magnum, edentulum, ac oſſa ejus paulum ferrata inſtar limæ. *Oculi* magni, rotundi, ſtufero Hollandico æquales, pupilla nigra, circulo flavo, & exterius altero fuſco. *Pinnas* ha-

habet ſex cum cauda; duas in dorſo, unam parvulam in medio, paulum tamen verſus anteriora, alteram poſt hanc duos digitos longam, ſeſquidigitum latam, tenuem, at octo ſpinis ſuffultam; duas robuſtas in infimo ventre, ſubter illa, duos & ſemis digitos longas, firma ſpina conſtantes ſed anguſtas, & unam parvam in inferiore corpore ex oppoſito majoris in dorſo; ſeptima eſt cauda, duos digitos longa, totidemque lata & furcata. Præterea habet duas alas magnas, in quolibet latere unam, habentes exortum ſuum ſeſquidigitum fere poſt oculos, poſt branchias paulum, eſtque alarum longitudo ſeptem digitorum, latitudo in exortu plus uno, in extremitate ſex digitorum: conſtant alæ tenui membrana inſtar chartæ puræ (Poſtpapier) ex albo ſeu cinereo ſubfuſci coloris: habent a. aliquot plicas & ſuſtentantur ſpinis tenuibus per longitudinem extenſis. Ad utramque alam in initio ejuſdem parva quaſi ala exit, duos & ſemis digitos longa, ſed planè anguſta & ſua ſpina munita. Totum caput cum initio dorſi (ab ore nimirum ad quinque digitos numerando) veſtitur teſta oſſea, dura, quæ verſus ſuum finem dupliciter diviſa in duos aculeos deſinit quaſi ſpinas. *Branchiæ* a. ad duos digitos extenduntur in aculeos uſque ſub alis. Totum autem corpus veſtitur ſquamulis elegantibus, ordine diſpoſitis, quæ in ventre triangulares, in lateribus & dorſo verius ellypticæ figuræ. In ventre a. ita diſpoſitæ ſunt ut piſcis ad tactum glaber videatur: at in lateribus & dorſo quælibet in ſui medio habet tuberculum, ita ut ordine naturæ diſpoſitæ in recta linea, repræſentent lineas rectas, elatas, tuberculatas. In toto ventre albicat, in lateribus & dorſo ſubfuſcus, & ſplendens ut Harengus. Spinæ quæ alas ſuſtinent, & per eas extenduntur etiam albicant. Alæ ipſæ ex cinereo fuſceſcentis ſunt coloris, maculis nigricantibus variegatæ. Volat hic piſcis ſuper aquas inſtar Hirundinis per ſpatium quantum ſclopeto pertingi poteſt: nimirum uſque dum ſicceſcant alæ, tunc n. iterum aquæ ſe immittit alas humectandi gratia & denuo volat. Natura a. huic piſci alas dedit, ut ſe ſalvare poſſet, dum hoſtis ejus Dorada magna caterva ipſum perſequitur. Sæpiſſime mille eorum ſimul volantes vidi in Oceano Tropicis interjecto: interdum etiam volando incidunt in naves, ut nobis etiam factum memini. Caro boni eſt ſaporis cocta. Actum & de Hirundinibus ſuperius, ſed quia hujus Icon ab illis diverſa, addere & hanc placuit.

CAPUT X.

De Guaibi Coara, Guaperua & Pyraya.

Tab. xxxiv. Marcgr. H. Braſil. l. 4. c. 12.

GUAIBI COARA Braſilienſibus, *Buraco de Velha* Luſitanis; Piſcis eſt corpore latiuſculo; dorſo elevato & à capite arcuato duodecim aut quatuordecim digitos longus, quatuor latus, ubi latiſſimus. *Caput* & *os* acuminatum, ſatis amplum, habens in utraque maxilla ſeriem minimorum denticulorum, linguam conſpicuam; quæ una cum cavitate inferiori oris, ſanguinei eſt coloris: *Oculos* ſtuferi magnitudine cryſtallinos, circulo coloris ex aureo & fuſco mixti. *Pinnas* obtinet ſeptem, nimirum poſt branchias in quolibet latere unam, quaſi triangularem, mollem: in infimo ventre duas junctas: unam poſt anum duplici ſpina munitam: per dorſum a. una extenditur, cujus medietatem anteriorem undecim ſpinæ erigunt, quam recondere poteſt in cute, poſterior medietas mollis & ſine ſpinis. *Cauda* conſtat pinna bicorni, & parallelogrammi figura à corpore extenditur. *Squamas* habet mediocres, inſtar Percæ, argenteas, quæ per oras ſunt melini coloris, & aſpectu referunt meros cubos: in occipitio & dorſo ſummo ſquamæ ex argenteo cæruleſcunt, & per oras itidem ſunt melini coloris. Totum a. caput ſuperius & ad latera eſt aurei coloris, ſtriis cæruleis ſecundum longitudinem variegatum. Pinnæ omnes melini ſunt coloris, exceptis duabus in infimo ventre, quæ magis albeſcunt: per latus a. utrumque verſus dorſum ſecundum longitudinem tendit linea melini coloris ad caudam uſque. Piſcis boni ſaporis coctus: capitur in mari inter ſcopulos.

GUAPERVA Braſilienſibus, *Peixe Porco* Luſitanis, Græcis κάπρος. Ab ore ad initium caudæ quindecim digitos longus, in medio ubi latiſſimus, octo latus: corpore paulum compreſſo ac lato: dorſo arcuato, ventre adhuc magis curvo: capite porcino: dentibus caninis, albis, longis; octo in qualibet mandibula, duo medii tam inferius quam ſuperius longiores ſunt reliquis: dentes inferioris mandibulæ aliis quaſi brevioribus ſuſtentantur. *Os* ſubrotundum, anguſtum: quatuor fere digitorum interſtitio ab ore ſuperius ſunt oculi, ſeſquidigitum à ſe invicem diſtantes, majores groſſo miſnico (& ante eos quaſi veſtigium foraminis) pupilla cryſtallina, circulo aureo maculato ceruleo. Branchiarum loco rimam habet duos digitos longam, plus uno latam. In dorſo tres penè digitos poſt oculos, duo habet cornua, unum pennam olorinam craſſum, tres digitos longum, quod verſus poſteriora paulum inclinatur, alterum parvum per membranam alteri adnexum, utrumque in rimam recondere poteſt demiſſum. Trium & ſemis digitorum intervallo poſt hæc pinna eſt, in initio fermè triangularis, hinc magis magiſque anguſtatur ad caudam fere, quinque digitos longa, initio paulo plus duobus lata: & è regione in infimo ventre talem, initio duos & ſemis digitos latam, magis magiſque arctatam verſus caudam.

Cauda quadrata figura à corpore extenditur, & pinnam habet quatuor digitos latam, duos longam, quæ in duo cornua dilatatur, ut totius longitudo ſit quatuor digitorum. In medio inferioris corporis parvam habet pinnam & ante eam cornu ſeſquidigitum longum. *Pinnæ* omnes ſuſtentantur ſpinis & ſunt cærulei coloris; venter albicat. Squamis veſtitur elegantibus, in ſuperficie ſua punctulis thalaſſinis cum cæruleo indico umbratis, in dorſo magis cæruleis. Ab oris ſummitate in utrumque latus ad pinnas poſtbranchiales, ſemilunari figura, duæ lineæ craſſæ cæruleæ, unius digiti intervallo, ducuntur. Comeditur aſſatus, coctus non valet.

Dedimus hujus & in ſuperioribus deſcriptionem, ſed quæ eum iſto non convenit.

Piraya & Piranha Braſilienſibus: Piſcis pedalis longitudinis, lato corpore circiter ſex digitos, ubi latiſſimus: dorſo incurvato, capite obtuſo ut Dorada. *Oris* hiatus parabolicus, quod exactè claudere poteſt, habet labia parva quibus dentes tegit; obtinet enim tam ſuperius quam inferius ordinem dentium triangulatorum, alborum, acutiſſimorum, quatuordecim in qualibet mandibula (minores habent duodecim) quibus uno morſu partem carnis ex quacunque parte hominis poteſt abripere quaſi novacula eſſet abſciſſa. Si quis ingrediatur aquam vel ſaltem immittat pedem vel manum, ſtatim ab illo lædi poteſt, ita ſitiens eſt ſanguinis & cupiens carnis humanæ, quare caute ab illo cavendum. *Oculos* habet rotundos, parvos, cryſtallinos, pupilla nigra, & inter illos duo foraminula ſeu ſpiracula: branchias amplas, exterius duras & oſſeas: ſex pinnas & ſeptimam pro cauda; duas nimirum poſtbranchiales paulum elatas à ventre infimo, duos digitos longas, unum latas: in medio infimo ventre duas junctas parvulas, vix unum digitum longas & anguſtas: è regione harum in medio dorſo incipit pinna, & ad duorum & ſemis digitorum longitudinem extenditur verſus poſteria, paulo plus uno digito lata: duorum autem digitorum interſtitio à parvulis in infimo ventre incipit pinna firma, ſpina anterius munita, cætera mollis & maximam partem ſquamulis tecta, & paulo plus duobus & ſemis digitis longa, extenditurque ad exortum caudæ, unum digitum lata: exortus caudæ ſeſquidigitum longus, ipſa bicornis, & quodlibet cornu in exitu arcuatur. *Squamulis* tegitur: tota ſummitas capitis dorſum & latera uſque eo ſi linea ducatur à poſtbranchiali pinna ad medium pinnæ ſquamoſæ, coloris eſt cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ac ſquamula quælibet fimbriam habet ignei & cærulei coloris tranſplendentis, reliquum laterum ſeu inferior pars & venter coloris ſunt flavi obſcuri, ut & capitis inferior pars, ac pinnæ poſtbranchiales & omnes infimi ventris. *Pinnæ* dorſalis & cauda coloris eſt è cinereo cæruleſcentis.

Edulis eſt, & carnem habet albiſſimam, paululum ſiccam & boni ſaporis. Sæpiſſimè comedi. Hæc ſpecies maximè gaudet cænoſo fluvii fundo.

Pyrayæ alia ſpecus hic reperitur magnitudine & figura plane ſimilis priori, excepto quod parvulam adhuc pinnam habeat ſquamatam inter dorſalem & caudam, & quod colore differat: nimirum ſummitas capitis, totum dorſum & laterum ſuperior pars eo uſque ſi linea ducatur à pinna poſtbranchiali ad medium pinnæ ſquamoſæ, coloris ſunt aurei cum cinereo mixti, & cæruleo tranſplendente.

Capitis inferior pars, reliquum laterum & infimus venter inſigni colore croceo fulgent, qui aureus perſplendet. Ejuſdem coloris croceo aurei ſunt pinnæ poſtbranchiales & infimi ventris. Dorſales duæ & cauda cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ut & dorſum.

Hæc ſpecies magis gaudet arenoſo fluvii fundo. Edulis eſt ut prior.

Reperitur & alia *Pyrajæ* ſpecies alba, figuræ ut antecedentes, ſolum caput non ita obtuſum, ſed os paulum prominet figura conica: color ventris & laterum argenteus: dorſum & caput argentei coloris cum pauco cæruleo tranſplendente: pinnæ omnes argentei coloris cum gryſeo mixti.

Dentes habet parvulos triangulares ordine diſpoſitos, nec ita mordet ut cæteri. Paulò minor quoque eſt reliquis ſpeciebus, cæterum non minus edulis, quam illæ.

CAPUT XI.

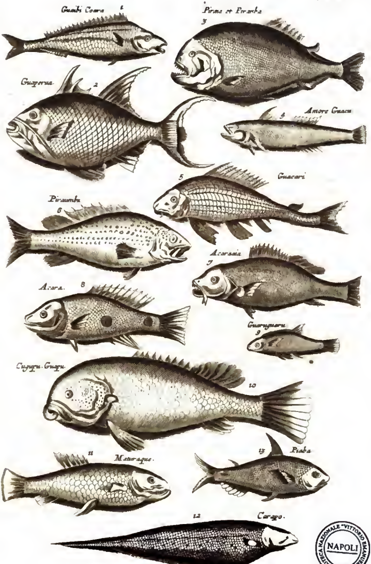
De Amore Guacu & Guacari.

Amore Guacu Braſilienſibus; in ſemipedis longitudinem excreſcit, corpore oblongo, capite craſſiuſculo, branchiis amplis, minutiſſimis in ore denticulis: *Oculi* illi parvi nigri circello aureo. *Pinnas* habet ſeptem: nimirum duas poſtbranchiales oblongas, quaſi triangularis; duas ſub his junctas; duas in dorſo, anteriorem minorem poſteriore; & è regione poſterioris unam in infimo ventre. *Cauda* oblongiuſcula, parallelogramma, in extremitate circinata. Tegitur ſquamis pro ſua magnitudine majuſculis. Piſcis in totum ferrei coloris, in ventre tamen paululum è ferreo albicat. Eſt edulis. Tab. xxxiv. 4. 5. Idem l. 4. c. 13.

Guacari, piſcis ſubrotundo ſeu pyramidali corpore, pedalis vel paulo majoris longitudinis; octo digitorum craſſities, ubi maxima eſt. *Caput* inferius planum, lateribus ellypſin deſcribit, ſuperius ſubrotundum.

Os

Tab. XXXIIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

Os parvum rotundum habet ſubter in plano capitis: loco dentium in utroque latere proceſſus habet quaſi ſetis equinis factos: inferius labium explicatum, lunatum, membrana conſtans, quæ in lateribus oris in ſuis extremitatibus in cirrhum deſinit, triennem digiti longum, qui chirri pro barba ſerviunt. *Oculi* parvi, rotundi, nummi miſnici magnitudine, cinerei fuſco maculati, ſuperne poſiti & inter quemlibet foramen, diſtans dimidium digitum ab oculo verſus interiora. *Branchiæ* anguſtæ inferius verſus & ante quamlibet proxime corpuſculum parallelogrammum, ſemi fermè digitum longum, quod extendere & recondere poteſt, ita ut reconditum vix videatur. Continet illud corpuſculum in extremitate denticulos acutos ſetaneos, quibus alios piſces pungit. Et poſt branchias in quolibet latere inferius ad planum, triangularem quaſi pinnam, quatuor digitos longam pene, plus uno latam, oblongam, ſpina oſſea in extremitate laterali ſuſtentatam & aliis minoribus ſecundum longitudinem diſcurrentibus: ſpatio autem ſeſquidigiti verſus poſteriora directè poſt has jam deſcriptas, iterum duas inferius pinnas habet quadratas, in quolibet latere unam, duos & ſemis digitos longas, duos latas, eodem modo ſpinis hiſpidis oſſeis ſuſtentatas. Poſt anum in infimo ventre anguſta eſt pinna, parallelogramma, duos digitos longa. In medio dorſo pinna eſt, quatuor digitos longa, duos longa, ſpinis hiſpidis ordine diſpoſitis ſuſtentata, ac anterius ſpina dura craſſiore ſuffulta, poſt hanc prope ortum caudæ ſuperius parva quædam eſt pinna, membranoſa, quæ anterius corniculata ſpina fulcitur. *Cauda* conſtat pinna tres digitos longa inferius, duos ſuperius, bicornis, ſpinis firmis ſuffulto. Totum caput reſta veſtitur dura ad tactum hiſpida: totum corpus ſquamis triangularibus, verſus anteriora majoribus, ordine poſitis.

Sunt autem ſquamæ omnes ad tactum aſperæ, quaſi exſculptæ, quælibet in ſui medio extuberantiam habens: ſcilicet totum corpus loricatum eſt, & quælibet pars loricæ habet quatuor angulos, & in quolibet exiſtit tuberculum, ita ut in quolibet latere ſit quadruplex ordo tuberculorum. *Color* totius piſcis croceus dilutus, in ventre ſaturatior; ac per totum maculatur maculis rotundis, magnitudine ſeminis ſinapi, fuſcis. Maculæ hæ in lateribus & pinnis paulo ſunt majores, in capite minores, ac in ſummitate capitis maculæ ruunt quaſi rivuli. Poſterior medietas ventris nullas habet maculas. *Pinnæ* omnes ut corpus coloratæ & maculatæ, excepta pinnula prope caudam, quæ conſtat membranula nigra, corniculata autem illius ſpina crocea eſt & maculata ut reliquæ.

Diu vivit extra aquam, ad quinque horas. Editur defracta lorica, ſed paucam habet carnem: inteſtina longiſſima, æqualis omnia craſſitiei, inſtar craſſioris fili quo vela conſuunt. Habebat unus piſcis quindecim digitos longus, inteſtina viginti octo pedes longa, quæ dimenſus ſum.

Reperitur & hic *Guacari*, magnitudine & figura plane ſimilis priori, qui in flumine S. Franciſci capitur, ſolo colore differens & bonitate carnis: eſt enim totus umbræ coloris obſcuri, & per totum maculis adſperſus ob rotundis, nigris, ſeminis ſinapi magnitudine. Caro hujus boni eſt ſaporis.

CAPUT XII.

De Piraumbu, Acaraja & Acara.

PIRAUMBU Braſilienſibus, *Chayque varona* Luſitan. Piſcis Carpionis magnitudine & figura, decem digitos longus ab ore ad initium caudæ, paulo plus quatuor digitos latus, ubi latiſſimus: verſus caudam anguſtior & æqualis latitudinis, duorum nimirum digitorum. *Os* habet inſtar Carpionis, oculos magnos prominentes, pupilla cryſtallina, circulo aureo eum albo mixto. *Pinnas* obtinet octo, nimitum unam in medio dorſo, paulo plus tribus digitis longam & unam latam, quam in rimam recondere poteſt, & erectum novem firmis ſpinis ſuſtentare: huic contigua eſt alia tres fere digitos longa, minus uno lata nullis innixa ſpinis: poſt utramque branchiam unam habet tres digitos longam, unam latam in exortu: in infimo ventre duas junctas, duos digitos longas, vix unum latas, firma ſpina munitas; poſt anum unam, digitum latam, dimidium longam, itidem firma ſpina ſuſtentatam: octava eſt pro cauda, tres digitos longa, totidem lata & furcata Squamas habet majores, inſtar Carpionis, argentei ſplendentis coloris, pauxilo aureo mixti: quælibet autem ſquama mediam partem uſque ab inſertione ſua coloris eſt *feuliemort*: ſub capite & ventris priore parte magis argenteus eſt: Omnes pinnæ dilutè cinerei ſunt coloris. In ore ſuperius & inferius lapidem habet, denticulis minimis præditum, vix ſenſibilibus. Tab. xxxiv. 6 7. 8. Marcgr. Hiſt. Braſil. lib. 4. c. 14.

Edulis eſt ac boni ſaporis.

ACARAIA vulgo corrupte *Garanha*: Piſcis qui trium pedum longitudinem adipiſcitur, figura Carpionis. *Dentes* in inferiori mandibula habet acutos, inſtar acicularum: in ſuperiori duos longos paulo craſſiores, quibus interjacent minutiſſimi vix ſenſibiles. *Oculi* ipſi magni ſunt, pupilla cryſtallina, circulo ſanguineo primum, hinc argenteo. *Pinnam* longam habet per dorſi longitudinem expanſam, cujus mediam partem verſus anteriora ſpinis ſurrigere, & in rimam recondere poteſt: reliquas quinque pinnas communes habet cum aliis piſcibus: ſeptimam

mam pro cauda, quæ lata & penè bicornis eſt. *Squamis* veſtitur argenteis, mediocris magnitudinis, quæ ſanguineo colore umbratæ ſunt, ita ut maximam partem ſanguineus videatur, argenteo colore tranſplendente; in ventre totus eſt albus, ut & ſub faucibus. Pinnæ omnes ſanguinei coloris, exceptis iis quæ ſunt in infimo ventre, quæ albæ ſunt, in extremitatibus tamen ſanguineæ.

Edulis eſt piſcis. Sale etiam conditur & ſervatur.

Acara piſcis palmum longus, dorſo curvo, & alto corpore ut Perca. *Os* habet anguſtum, & dentium loco limam. *Oculos* habet magnos, nigros, circulo aureo. *Pinnas* obtinet ſex, nimirum ſub qualibet branchia unam longam, triangulum acutum referentem: à ſummitate autem dorſi pinna extenditur, firmis ſpinis ſuſtentata & in triangulum acutum prope caudæ exortum deſinens. *Cauda* oblonga eſt, parallelogramma, in extremitate recta. Veſtitur ſquamis ſatis magnis, argentei coloris, ſed in capite, dorſo & lateribus ita umbra mixtis, ut fuſcus videatur. Venter albicat. Pinnæ omnes & cauda fuſci ſunt coloris ex umbra. In medio quolibet latere magnam habet maculam nigram, ut & prope exortum caudæ.

Edulis eſt piſcis, & capitur in dulcibus aquis.

CAPUT XIII.

De Guaru-Guaru, Cucupu-Guacu, & Maturaque.

Tab. xxxiv. 9 10. 11. Idem l. 4. c. 14. GUUARU-GUARU piſciculus eſt minutus, nunquam major ſeſquidigito, exili corpore, oblongo, inſtar minimi Cloꝛitʒ. Capitulum habet compreſſum: ocellos nigerrimos, circulo aureo: pinnulas quinque, nimirum duas poſtbranchiales, & duas ſubtus ferè in infimo ventre, & unam in poſteriore medietate dorſi. *Cauda* conſtat pinna parallelogramma, in extremitate circinata. Veſtitur ſquamulis, & totum caput ſuperius, & dorſi anterior medietas ſunt fuſci coloris, poſterior & latera aurei, ſquamulis umbratis umbra: caput inferius & venter albi ſplendentis ut mater perlarum, pinnulæ flavæ. Prope caudam utrimque maculam habet nigram.

Edulis eſt & capitur in lacubus & ſtagnis.

Cucupu-Guacu Braſilienſibus, Luſitanis *Meros*, Belgis Jacob Everſſen: ingens ſit piſcis: habui, inquit Marcgravius, quorum corpus cum capite quinque pedes erat longum & cum cauda ſex. Corporis ambitus quatuor pedum, octo digitorum, altitudo unius & ſemis. *Caput* & *Os* magnum habet, quod apertum in rotundum dilatat, edentulum: oculos mediocres, pupilla cryſtallina nigricante, circulo flavo: *Branchias* in ambitu rotundas, medio autem in triangulum deſinentes: Pinnas quinque; nimirum unam à ſummitate dorſi incipientem & non ita longe à cauda deſinentem, ad anteriorem partem ſeu medietatem plane anguſtam & acutis ſpinis munitam; poſterior autem medietas lata eſt, & ſemilunata in ambitu, ſpiniſque haud firmis erigitur: prope anum unam ejuſdem figuræ, cum medietate poſteriore dorſalis, ſed dimidio minorem: Poſt branchias prope infimum ventrem duas longas & latas, tenuioribus ſpinis intertextas. *Cauda* magnam pinnam habet quadratam, in extremitate latiorem, quam in exortu. *Squamas* habet parvas. Totum caput, dorſum ac latera cinerei ſunt coloris cum umbra mixti, & verſus dorſum paulo ſaturatioris. *Venter* albicat. Pinnæ omnes cum cauda dilutè brunnæ. Per totum caput, dorſum, latera & pinnas poſtbranchiales maculæ parvæ nigræ, ſeu puncta frequentiſſima diſperſa. Venter vero & reliquæ pinnæ cum cauda his punctis carent. Bonam habet carnem. Capitur in mari.

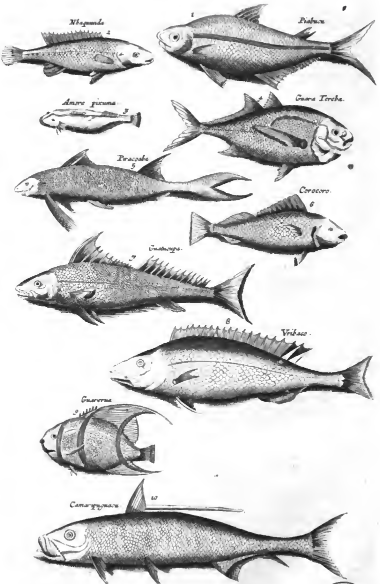
Maturaque piſcis eſt corpore oblongo, & fermè parallelogrammo, figura ſcilicet *Tamoatæ*. Quinque aut ſex digitos longus, ſeſquidigitum latus ubi latiſſimus. *Caput* habet latiuſculum, dura teſta tectum. Oris pars inferior paulò longior ſuperiori: & in inferiori ſex denticulos acutiſſimos habet, in ſuperiori aliquot minimos: Branchias ſatis amplas: oculos rotundos, nigros, circello aureolo, exterius fuſco: Pinnas ſex, nimirum duas poſtbranchiales oblongas, haud latas: duas tales in medio infimi ventris, & unam poſt anum trapezii figura, & ſimilem in medio dorſo. Cauda conſtat pinna quadrata, unum ferè digitum longa, in extremitate circinata. Tegitur magnis ſquamis ordine poſitis. Totum caput ſuperius, dorſum & latera nigra ſunt, venter ex albo obſcurè caneſcit. Pinnæ omnes nigræ.

Capitur ſolum in lacubus & paludibus, non in fluviis. Boni ſaporis eſt.

CAPUT XIV.

De Carapo, Piaba, Piabucu, & Nhaquunda.

CARAPO prima ſpecies, corpore oblongo figura cultri, dorſum nimirum Tab. xxxiv. 12 13. Marcg. l. 4. c. 15.
craſſum & obtuſum, venter acutus ut culter: poſterius autum corpus deſinit in acumen: unum pedem circiter longus, duos digitos latus, ubi latiſſimus. *Caput* acuminatum, ſed compreſſum, inferius labium paulo longius ſuperiori, os anguſtum, inferius ordinem denticulorum minutorum, ſuperius nullos habet.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

habet. *Oculi* minimi, nigri, vix grani papaveris magnitudine. Branchiæ anguſtæ, & poſt quamlibet parvula pinna oblonga. Unius ferè digiti intervallo à capite in infimo corpore incipit pinna tenuis, anguſta, & per totum ventrem æqualiter porrigitur ad finem corporis: nam caudam nullam habet, nec ullam aliam pinnam in toto corpore. Squamas habet mediocres. Totus piſcis eſt coloris ex fuſco & pauco rubro mixti, ac in dorſo & capite magis nigreſcit. A branchiis in quolibet latere linea tendit ad finem corporis uſque, quaſi cultri acie tracta, & ſub hac linea maculæ nigræ per corpus diſperſæ, ſeminis ſinapi magnitudine.

Capitur in lacubus, & eſt edulis.

In flumine S. Franciſci capiuntur Carapo huic priori ſpeciei ſimiles, excepto quod longiores ſint, & in extremitate acuminati inſtar ſubulæ, ad trium digitorum longitudinem, ſquamulas parvas habent.

C a r a p o ſecunda ſpecies, priori figura, colore & lineis lateralibus ſimilis, excepto quod dimidiæ tantum ſit latitudinis, nec ullas maculas habeat. Capitur in lacubus. Caro ſpinoſa, ſed boni ſaporis.

P i a b a magnitudine *Phoxini*. piſciculus duos aut tres digitos longus (interdum quatuor aut quinque quando maximus) ocellos habet nigros, circello aureo. Squamulis veſtitur. In medio dorſo pinnula erecta triangularis: poſt quamlibet branchiam unam habet oblongam, duas in medio infimo ventre & poſt has unam, quæ ad caudæ exortum protenditur: cauda eſt furcata. *Caput* ad latera auro & argento ſplendet: totum dorſum argenteo viridi & multo Indico: medium laterum ſecundum longitudinem argenteo & Indico mixtum: *Venter* aureo & argenteo & pauco Indico. Poſt quamlibet branchiam maculam habet rotundam, ſatis magnam Indici coloris, & ſtatim poſt hanc ejuſdem coloris maculam lunæ corniculatæ figura, ejuſdem coloris oblongam in quolibet latere ad caudæ exortum. *Pinnæ* omnes & cauda aurei coloris, quæ in infimo ventre rubræ. Capitur in omnibus fluviis currentibus Braſiliæ, ac ſumma vi contra aquæ curſum nititur.

Braſiliani involvunt foliis arborum, & cineribus condunt, deſuper ignem imponentes; ſic præparatos comedunt. Saporis ſunt haud contemnendi.

P i a b u c u piſciculus ſex digitos longus, ſeſquidigitum latus, ubi latiſſimus; ventre paululum extuberante, oculis elegantibus, pupilla cryſtallina, circulo argenteo, cui ſuperius parum rubri admixtum. *Septem* habet pinnas, octavam pro cauda furcatam: nimirum poſt branchiales duas in infimo ventre, unam in medio dorſo, circa anum unam longam extenſam verſus caudam; & è regione hujus in dorſo parvulam. Tegitur ſquamulis argenteis ſplendentibus. Per medium laterum ſecundum longitudinem renidit linea alba lata, non ſplendens. Dorſum autem ad hanc lineam olivacei eſt coloris, cui viridis hyacinthinus perſplendet. Pinnæ albæ.

Capiuntur facillimè aciculis, vel corbe, aut olla immiſſa in aquam, cui parum farinæ de mandioca, aut mica panis incrita. Cocti comeduntur & frixi. Si quis vel leviter vulnerato uno aut altero membro, vel ulcuſculum tenens aquam ingrediatur, ſtatim hic piſcis vulnus petit mordendo, ita ſitiens eſt ſanguinis humani.

N h a q u u n d a: Mas & fœmina reperitur. Mas corpore eſt oblongo, ferè ubique æquali, ſeptem, octo, aut decem digitos longus, duos altus, ubi altiſſimus: *Caput* & os ferè *Lucii* habet, ſuperius labium extendere, & oris hiatum rotundare poteſt: Dentium loco habet limas, linguam tenuem, branchias amplas, oculos conſpicuos, pupilla nigra, circulo fuſco: ſeptem pinnas, poſt quamlibet branchiam unam, duos ferè digitos longam: ſub his in infimo ventre duas junctas, & poſt anum unam penè quadratam. Ab initio ferè dorſi una propenditur penè ad caudæ exortum, tres digitos longa, unum ferme lata, æqualis, mollibus ſpinis ſuffulta, quæ in fine paulo latior, & in triangulum deſinit. *Cauda* teſta dura tegitur nigra. Totum corpus ſquamis mediocris magnitudinis veſtitur, ac totum dorſum & latera obſcuri gryſei ſunt coloris cum argenteo tranſplendente. Venter albus. In utroque latere unum ordinem habet macularum, rotundarum, nigrarum, piſi magnitudine, & inter has diſperſa punctula multa cærulea. Pinnæ omnes aureæ, ut & cauda: & pinna dorſi inſuper variegatur per totum punctulis cæruleis. In utroque latere per ordinem macularum nigra tendit linea, incipiens à fine ſuperiore branchiarum, & ad regionem finis pinnæ dorſalis deſinens, & ſemidigiti ferè interſtitio ſub hujus fine, alia linea incipit, ac in medio exortus caudæ deſinit. Lineæ hæ elatæ ſunt ac aureæ.

Capitur in fluviis, ac boni eſt ſaporis.

Fœmina mari per omnia ſimilis, excepto quod punctulis cæruleis in lateribus & pinna dorſali deſtituatur, & quod venter circa anum rubeſcit. Comeditur ut mas.

CAPUT XV.

De Amore Pixuma, Amore Tinga, Guara Tereba, Piracoaba & Corocoro.

A m o r e P i x u m a Braſilienſibus, vulgo corrupte *Amorea* piſcis magnitudine *Tamoata*, capite lato, ore amplo, & edentulo, corpore oblongo, ita ut fere *Tamoatam* refetat. Coloris eſt obſcure ferrei, in ventre, qui

Tab. XXXV. a. 4. 5. 6. Marcg. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 17.

qui exuberat, albi. Tegitur cute molli: pinnas habet ſeptem & octovam pro cauda in ambitu circinatam. Carne eſt ſicca & bona, ut *Tamoatá*.

Amore Tinga Braſilienſibus, piſcis eſt ejuſdem plane figuræ cum *Amore Guacu*, ſed tantum minor: habetque ſquamas in *totum* albicantis, ſeu pallidi coloris, & in totum maculatur maculis fuſcis, ut *Tajaſica*. Cauda tamen illius eſt fuſco undata. Edulis eſt ut præcedentes.

Guara Tebera. Piſcis magnitudine ſeptem aut octo digitorum: capite obtuſo, oculis cryſtallinis, circulo aureo: os denticulos habet minimos: Branchias amplas: dorſum incurvatum, unde & *Corcovado* minor poteſt appellari. *Pinnas* obtinet ſeptem: poſt quamlibet branchiam, unam longam: ſub his duas junctas in infimo ventre: in medio autem ventre duas ſpinulas acutas, quæ membranula conjunguntur; & poſt has triangularem, quæ deinceps anguſtata ad exortum caudæ extenditur: in ſummitate dorſi triangularem mediocrem, & poſt illam aliam ſimilem majorem, quæ anguſtata ad exordium caudæ porrigitur. *Cauda* in duo cornua extenditur. A branchiis linea tendit ad medium piſcis, quæ dein obliquè deorſum vergit, & directe uſque ad caudam porrigitur: hæc poſterior lineæ medietas hamulis poſterius verſis armatur, & urroque latere triangularibus veſtitur ſquamulis, quæ minimæ ſunt, ut ad tactum glaber videatur. Coloris eſt in dorſo & lateribus uſque ad medietatem longitudinis ex hyalino cæruleſcentis: reliquum laterum & venter albicat, ſed aureus color tranſſplendet. *Pinnæ* ventris albæ, reliquæ cum cauda aurei ſunt coloris.

Edulis eſt piſcis.

Piracoaba piſcis pedalem longitudinem adipiſcitur, corpore oblongo, ut *Zandas* Pomeranorum. *Os* habet acuminatum, amplum, edentulum; mandibulam ſuperiorem longiorem inferiore, & ſuperior pars oris prominet in rotundum conum è cartilagine conſtantem: *Oculi* illi ſatis ampli, pupilla cryſtallina, circulo aureo. *Pinnas* habet octo: nimirum duas in dorſo triangulares erectas, interſtitio ſeſquidigiti: poſt quamlibet branchiam unam longam, anguſtam; duas his breviores in infimo ventre junctas, & prope anum unam triangulatam; octava eſt cauda furcata. Sub qualibet pinna poſtbranchiali barbam habet ſex pilis craſſiuſculis conſtantem, tres digitos ferè longis, eſtque ejus exortus propè exortum pinnarum, vergens retrorſum. Totus veſtitur ſquamis mediocris magnitudinis argentei coloris, & in dorſo ac ſummitate capitis paulum caneſcit. Pinnæ quoque omnes cani, ſeu cinerei ſunt coloris: poſtbranchiales tamen nigredine dilutæ ſunt. Barba alba. Capitur arenoſis locis in mari. Boni eſt ſaporis.

Corocoro piſcis dorſo incurvato, capite & ore obtuſo: pedalis longitudinis. Denticulos habet parvos, haud acutos: branchias ſatis amplas, quarum anterior pars in ſpinam deſinit acutam: ſex pinnas: nimirum in quolibet latere poſt branchias unam tres digitos longam, ſubtus in infimo corpore duas triangulares ferè, ſed in extremitate circinatas & anterius firma & acuta ſpina ſuffultas, poſt anum una craſſa, dura & acuta ſpina nixam, cui parvula ſpina antiſtat. A ſummitate dorſi pinna incipit, quæ arcuatim ad medium dorſum tendit, firmis ac acutis ſpinis ſuſtentata, hinc deſinit & contigua illi eſt mollis, quæ & arcuata fere eſt, & pene ad exortum caudæ protenditur. *Cauda* duos digitos longa, quatuor lata. *Squamis* majuſculis veſtitur totus argentei coloris, ſed in toto dorſo, & ejus ſummitate diluta umbra mixtis & per latera tranſverſim (non tamen ad ventrem uſque) in quolibet octo ſtriæ, digitum latum craſſæ, ex diluta umbra deſcendunt: venter totus albus, ut & illius pinnæ. Pinna dorſalis, poſt branchiales & cauda ex argenteo & diluta umbra mixtæ. Pinnam autem anteriorem dorſalem in rimam poteſt recondere. Capitur in mari, & eſt edulis.

CAPUT XVI.

De Guatucupa, Uribaco & Guaperva.

GUATUCUPA Braſilienſibus, *Balabolla* Congenſibus, *Corvina* Luſitanis. Piſcis Tab. XXXV.
corpore oblongo, dorſo paulum, ventre mi- 7 8 9. Idem ibid.
nimum curvo: longitudinem duorum pedum non raro adipiſcitur. *Os* habet acuminatum, cujus inferior pars paulo longior ſuperiore, quodque ample poteſt diducere; *dentes* minimos, linguam conſpicuam, branchias amplas; *oculos* ſtuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo argenteo. Pinnas obtinet ſeptem; poſt quamlibet branchiam unam oblongam; duas ſub his in infimo ventre paululum verſus poſticam partem, unam poſt anum triangularem, unam triangulatam ac latam in ſummitate dorſi, duriuſculis ſpinis ſuffultam, & huic fere contiguam alteram in poſteriore parte dorſi oblongam, quæ æqualis fere latitudininis, atque ad exortum penè caudæ protenditur. *Cauda* conſtat pinna fere quadrata & lata. Parvulis rotundis ſquamis totus veſtitur, coloris per totum argentei ſplendentis, cui tamen in dorſo aureus tranſplendet, & ad tactum videtur lævis. Pinnæ & Cauda, ut & venter albicant. A ſummitate autem branchiarum per medium latus ad caudæ exortum tendit linea argentei coloris. Capitur in mari, ac optimi eſt ſaporis.

Uribaco piſcis dorſo incurvato, ventre protuberante, quindecim aut ſedecim digitos

gitos longus, quinque, aut ſex altus, ubi altiſſimus. *Caput* & *os* obtuſum, conum referens triangularem: dentes parvuli, acuti, lingua lata: branchiæ amplæ in triangulum deſinentes: Oculi dupli ſtuferi magnitudine: pupilla cryſtallina, circulo argenteo, cui aliquid cinnabrii mixtum eſt. *Pinnas* habet ſex, nimirum poſt quamlibet branchiam, unam longam triangulum acutum referentem, ſed exterius paulum circinatam: ſub his in infimo ventre duas triangulares, anterius firma ſpina munitas: poſt anum unam oblongam, in exteriori ambitu circinatam, molliuſculis ſpinis per medium ſuffultam, anterius autem dura & acuta ſpina: à ſummitate autem dorſi ad exortum fere caudæ pinna latiuſcula, latitudinis fere ubique æqualis, & acutis ſpinis ſuſtentata. *Cauda* itidem lata in duo veluti cornua diſtenditur. *Veſtitur* ſquamis magnis, in totum argentei coloris, ſed cui parum cinnabrii tranſlucet. Pinnæ laterales, & infimi ventris albæ ſeu argenteæ, dorſalis & cauda plus cinnabrii, quam argentei habent. A ſummitate denique branchiarum ad caudam uſque (paulum arcuatim) tendit linea rubra, & ſupra eam in poſteriore parte corporis, in utroque latere, maculam habet nigram magnitudine groſſi miſnici. Capitur in mari. Edulem habet carnem & bonam.

Guaperva, piſcis corpore lato, compreſſoque quatuor digitos longo, tres lato, ubi latiſſimus, *ore* patulo, denticulis minutis. *Pinnas* habet ſex, nimirum poſtbranchiales duas, parallelogrammi figura; duas oblongas & latas in ſuperiori dorſo, & infimo ventre poſteriori, quæ in acumen deſinunt, figura ſubulæ. *Cauda* quadrata, ſeu potius patallelogramma, unum digitum longa, & duas tertias partes digiti lata. Squamulis tegitur nigri coloris ſplendentis inſtar bombycini, quarum oræ (quarundam tantum, non omnium) fimbrias habent flavas inſtar ſemilunularum. Pinnæ omnes nigræ. Circa os linea craſſa eſt ferrei coloris, & alia illi perpendiculariter ſuperpoſita. Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latas & poſticas pinnas extenduntur; (caudam etiam talis linea ſecat, & ejuſdem coloris) una pro fimbria ipſi eſt. Oculorum pupilla nigra, circulus aureus.

CAPUT XVII.

De Camaripuguacu, Piratia pua, Curema, Parati, & Aramaca.

Tab. xxxv. 10. Marcg. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 18. *Camaripuguacu* piſcis dorſo recto, ventre paululum extuberante; pinguis ad tactum & revera. *Caput* habet anterius acuminatum, *os* amplum, edentulum, quod in rotundum diducere poteſt, nimirum ſuperiore mandibula, inferiori immota permanente, ita ut duos pugnos humanos juxta ſe, vel etiam humanum caput poſſit admittere. *Linguam* habet conicam, craſſam, ſuperior autem mandibula brevior eſt inferiori, ita ut clauſum os ſuperius habeat: *Oculos* latiores Imperiali, rotundos, cryſtallinos, & argenteos, branchias ampliſſimas. Longitudinem adipiſcitur undecim aut duodecim pedum, craſſitiem viri. *Pinnas* obtinet ſeptem; duas haud procul diſſitas à branchiis, in lateribus proximè ventrem anteriorem, longas, triangulares; culibet autem harum parvula ſubeſt, quæ tamen natando vix videri poteſt: in medio inferiore ventre itidem duas conjunctas, triangulares, latiores prioribus, ſed breviores: has verſus poſticam partem corporis inferioris ſequitur alia ſolitaria pinna, triangularis, lata, ſquamata, quæ appendice continua, anguſta, protenditur ad caudæ ferè exortum: in dorſi altera medietate verſus poſteriora, pinna eſt elata triangularis, lata, quæ appendicem babet verſus poſticam partem vergentem, elevatam, triplo longiorem, inſtar funis craſſioris. Septima pinna eſt pro cauda, quæ ſecta eſt, & in amplam extenditur furcam. Squamis veſtitur magnis, obrotundis ſeu peltatis, majoribus Imperiali, in dorſo tamen minoribus materia ſquamarum alba, pellucida inſtar matris perlarum; ſunt autem arctè ſibi impoſitæ ſquamæ, ita ut quadruplices aut quintuplices jaceant, ac de qualibet ante aliam prominet pars figura lunæ biſectæ, quæ argenteo obducta eſt (revera repræſentat argentum) & rivulos hinc inde diſcurrentes monſtrat argenteos in argenteo campo; ita totus piſcis argento obductus videtur, præterquam in dorſo ubi cæruleus eſt, argento tamen tranſlucente. Pinnæ omnes argenteæ, præter dorſalem, quæ eundem colorum babet eum dorſo. Carnem habet lentam, quæ diu coqui debet, multæ in carne ſpinæ, ſed ſatis craſſæ, ut facilè inter edendum extrahi poſſint. Magis aſpectu quam eſu piſcis delector.

Comedi ſæpius ejus carnem, ſed lenta eſt, & tantum famelico conveniens. Os ſuperius oſſa habet duritie æqualia oſſibus alicujus animalis.

Piratia Pua ingentem adipiſcitur magnitudinem, ut *Capuripima*. Inferior mandibula paulo longior ſuperiori: dentes acuti in tota mandibula inferiori, in ſuperiori ſolum in medio, qui longiores, quemadmodum & medium in inferiori: *Os* ampliare ampliſſimè poteſt in rotundum foramen. *Oculos* obtinet non ita longos pro corporis mole, pupilla cryſtallina. Branchias amplas, duras ſeu armatas. Corpore a eſt oblongo, dorſo paulum incurvato verſus caput, & ventre mediocriter amplo. Pinnas habet ſeptem: Unam à ſummitate dorſi (incipientem verſus

capitis ferè exortum) ad caudæ uſque initium protenſam, quoad medietatem anteriorem ſpinis ſuffultam, quoad poſteriorem mollem ſine ſpinis, in medio a. ſui anguſtiorem, anterius latiorem, poſterius adhuc magis latam & quaſi circinatam in extremitate. In quolibet latere poſt branchias, unam latam, & in extremitate circinatam, cæteraquaſi quadratam: ſub his in infimo ventre duæ propinquæ ſunt oblongæ, haud latæ, firmis ſpinis nixæ: prope anum unam habet ſatis amplam, itidem circinata fimbria poſterius, uti ea quæ in dorſo. Corpus poſterius quadratè extenditur, & continet ſeptimam pinnam pro cauda, quæ ampla eſt, & figuræ penè quadratæ. Squamulis veſtitur parvulis, ita ut ad tactum glaber videatur, etiam ſi antrorſum mulceatur. Coloris eſt per totum corpus ex obſcuro aureo cpatiei, qui tamen obſcurior in dorſo & ſummo capite huic a. coloris lituræ obtenduntur. Pinnæ omnes ejuſdem cum corpore coloris, laterales a. præterea fimbrias habent aureas, reliquæ epaticas. Carne ſatis probata eſt, ſi junior ſit, nimirum ſex, ſeptem aut octo pondo, & aſſatus magis quam coctus, nam pinguis eſt: adultior verò ducentorum aut plurium pondo carnem habet pro bajulis; nec delicatiorem carne *Camarupim aſu*, nimirum lentam, tenacem, ac difficilis coctionis. Capitur in mari.

Curema ſpecies *Tainha* grandis & craſſa. Piſcis marinus, in duorum pedum longitudinem excreſcens, corpore oblongo, ferè cylindraceo, more Trutæ fluviatilis, craſſo & præpingui. *Caput* in conum obtuſum deſinit, ſuperius compreſſum & latum, durum, ſquamis duris tectum. *Os* pro mole corporis parvum, parabolicum, labio ſuperiori conſpicuo, mobili. inferius a. os triangulare, obtuſum diſcumbit, & paulo brevius eſt ſuperiori, edentulum. *Oculi* magni, rotundi, anterius poſiti, nigri, circulo argenteo. Duo narium foramina ſupra os. Branchiæ ſemilunares, haud amplæ. Pinnas habet ſeptem (octavam pro cauda, quæ in duo cornua deſinit) nimirum duas poſt branchiales, triangulares duas, magis verſus poſteriora in infimo ventre, junctas: in ſummo dorſo parvam, tribus ſuffultam duriuſculis ſpinis: poſt anum unam bicornem, & illi oppoſitum in dorſo ejuſdem fere magnitudinis. Tegitur ſquamis magnis clypeatis, planis: color totius piſcis in ſummitate capitis, dorſo & medietate laterum obſcurè cinereus, cui hyalius transſplendet: reliquum laterum, venter & caput inferius argentei ſplendentis coloris, uti & pinnæ ventris, reliquæ pinnæ cum cauda ejuſdem cum dorſo coloris. Præpinguis eſt & coctus vel aſſatus ſine oleo vel butyro comedi poteſt. Salitus & in ſole ſiccatus aſſervatur magna copia. Salitus quoque & in muria ſervatur. Optima illius pats venter.

Parati Luſitanis *Tainha*, piſcis eſt in longitudinem pedis excreſcens, figura corporis ut *Curema*, cui per omnia ſimilis eſt excepta magnitudine, & quod circulum aureum habeat circa oculos. Carne eſt ſicciori, & quæ inter coquendum pinguedinem flavam de ſe fundit. Magna copia ſaliti in ſole exſiccantur & reconduntur. Capiuntur retibus, ut & *Curema*, tranſiliunt a. retia eleganti ſpectaculo, quando illud trahitur: quando malacia eſt magno numero ex aquis exſiliunt. Tab. xxxvj. 1. 2.

Aramaca Luſitanis *Lingoada* & vulgo *Cubricuncha*, ſoleæ eſt ſpecies compreſſo corpore, & figuram habens ſoleæ quam Belgæ vocant Tonge. Os denticulis acutis proditum: caret lingua: *Oculos* habet duos in uno latere (ubi lapidei eſt coloris) in altero nullum, piſi magnitudine, unum prope latus poſterius oris, alterum ſuperius & magis verſus poſteriora vergentem, pupilla lunata, cryſtallina, hyalino colore tranſplendente. Branchiæ ſatis ample, in quolibet a. latere poſt branchias eſt pinna una, duos digitos longa, anguſta, ſuperius in pilum tenuem deſinens; ad branchiarum finem in infimo corpore ſunt duæ parvæ pinnæ junctæ. Per totum a. corpus tam ſuperius, quam inferius ſecundum longitudinem habet pinnam uſque ad caudam extenſam, tenuem, vix ſemidigitum latam, cauda ferè quadrata conſtat pinna tenui. Veſtitur ſquamulis parvulis, & in toto ſiniſtro latere, ubi oculos habet, lapidei eſt coloris, in latere dextro albi, vivit in mari inter arenas. Edulis eſt & boni ſaporis.

TITULUS II.

De Piſcibus Exoticis Lævibus.

CAPUT I.

De Piſcibus in totum lævibus.

ARTICULUS I.

De Guamajacu, Ape & Petimbuaba.

PIſces Exotici læves ſunt in duplici differentia: Vel enim ſunt in totum læves, vel cum aliqua lævitate ſpinoſi. Ex iſtis ſunt quos hic deſcribemus. Tab. xxxvj. 3. 4. Marcgr. l. 4. c. 1.

GUAMAIACU APE Piſcis triangularis; duplex eſt, unus cornutus, alter ſine cornibus. Cornutus ab ore ad initium caudæ ſeptem digitos eſt longus, (interdum & longior) à ventre ad dorſi ſummitatem três digitos latus ſeu altus: venter vix duos digitos latitudine complet: cauda unum digitum lata, deſinens in pinnam duos digitos longam & totidem latam. *Os* ipſi parvulum, & piſi tantum capax: habens in ſuperiori mandibula duodecim denticulos anguſtos, acutos, in inferiori quinque. *Caput* ab ore ad cornua uſque in

gibbum

gibbum aſſurgit, convexitate ſeſquidigiti; dorſum autem ad eundem modum in gibbum arcuatur: & unicam tantum habet pinnam in poſtica parte verſus caudam, & quidem exilem. *Oculos* habet ſatis amplos, diametro trientis, ſupernè in capite in fronte poſitos prope cornua, ab ore circiter ſeſquidigiti intervallo: & ante ſingulos oculos foraminulum unum. *Pinnas* in univerſum obtinet quinque unam in extremo dorſo, ut jam dixi, & in quolibet latere unam, longè infra oculos verſus poſticam corporis partem paulum vergentes, unum digitum longas: & prope utramque rimam, unam plus ſemidigito longam, branchiarum loco unam denique pinnam inferius in ventris extremitate prope exortum caudæ, unum pene digitum longam, dimidium latam: quinta facit caudam. *Cornua* duo directè ante ſe protenſa in fronte gerit prope oculos, magnitudine calcario galli gallinacei, duo itidem æqualis magnitudinis in infimo ventre verſus quartam pinnam. Caret ſquamis, ſed tegitur denſa cute, in ventre quidem alba, reliquo a. corpore fuſca, atque in ventre & lateribus uſque ad altitudinem oculorum figuris trigonis, tetragonis, pentagonis, ſexagoniſque mirè diſtincta & notata. Ubique a. (excepto infimo ventre) eadem cutis variis maculis nigricantibus eſt inſignita. De altera ſpecie ſuperius egimus.

Idem H. B. l. 4. c. 4. *Petimbuaba* piſcis tres aut quatuor pedes longus: corpore inſtar Anguillæ. *Os* edentulum acuminatum, ſuperiori mandibula breviori quam ſit inferior: eſtque longitudo oris ſeſquidigiti, amplitudo, ubi maxima, vix unius. *Caput* novem digitos longum eſt ab oculis ad oris extremum, craſſities ejus poſt oculos quinque digitorum, hinc paulatim minuitur, ita ut prope os ſit trium tantum digitorum. In ſumma a. longitudo capitis à fine branchiarum ad oris extremum eſt unius pedis & unius digiti. *Oculos* habet ſatis magnos, magnitudine nucis avellanæ & pene figura, pupilla ſplendida cæruleſcente, quam tunica ambit argentea, in parte anteriori & poſteriori macula miniata notata. Poſt branchias in utroque latere, pinna directè protenditur à latere ſeſquidigitum lata & longa ruſeſcentis coloris: hinc ſex & ſemis digitorum intervallo verſus poſticam corporis partem, duæ pinnæ parvæ ruſeſcunt in quolibet latere una, ſed magis verſus ventrem.

Poſt has pedis intervallo ſequitur pinna ruſeſcens duos digitos longa, ſeſquidigitum lata: ſub hac autem ejuſdem magnitudinis & coloris una in infimo ventre: demum à fine harum intervallo ferè quinque digitorum, ſunt adhuc duæ pinnæ ruſeſcentes paulo minores ſuperioribus, una ſurſum, altera deorſum elata, & inter has ortum ſumit cauda inſtar murenæ tenuis, teres, ſex digitos longa. Corporis a. longitudo à fine branchiarum ad caudæ initum eſt duorum pedum & trium digitorum. Cute eſt inſtar Anguillæ glabra, coloris in toto corpore & lateribus ab ore ad caudam, hepatici, in dorſo triplici, in lateribus unica ſerie macularum cærulearum magnitudine nummi Miſnici ferè: hæc maculæ à medio corporis in lateribus ad caudam uſque in lineas coëunt: inter omnes a. maculas cæruleas ordine intercedunt maculæ vireſcentes. In inferiori corpore tam ſub capite quam ventre albeſcit, & videtur aliqua rubedo inſperſa. Corpus a. univerſum non exactè teres eſt, ſed compreſſum & latiuſculum, ventris non latitudo prope ſecundum par pinnarum, ubi latiſſimus, duorum digitorum, craſſities ibidem totius corporis ſex digitorum. Hinc paulatim attenuatur, donec prope exortum caudæ ſit ſeſquidigitum paulo plus aut minus craſſum. Edulis eſt piſcis. Poteſt Acus piſcis vocari. Iconum quas ſupra dedimus, nulla cum hac convenit, niſi fortè Acus minor Bellonii.

ARTICULUS II.

De Nhambdia & Guaperua.

NHAMBDIA Braſilienſibus, *Bagre do Rio* Luſitanis, piſcis corpore oblongo, obeſo, ventre molli, verſus poſteriora anguſtiori. *Capite* compreſſo, & *ore* parabolicæ figuræ, & denticulis minimis prædito. Eſt autem corpus duodecim aut quatuordecim digitos longum, duos & ſemis altum, ubi altiſſimum. *Oculi* parvuli, paululum protuberantes, rotundi, pupilla nigra, circulo ex auro & umbra mixto. Branchiæ ſatis amplæ, & barba ſex filis conſtans, duobus ſupra & quatuor infra os: Eorum quæ ſupra os verſus latus ſtant quodlibet craſſitiem habet fili, quo literæ obſignantur, quinque digitos longum, & poſt cujuſque exortum fovea eſt oblonga, in quam barbæ initium incumbit, vertendo illam poſtica parte, ut ſemper facit: quatuor inferiorum quodlibet exterius duos & ſemis digitos longum, interius ſeſquidigitum; ſuntque inferiora fila barbæ non ita craſſa ut ſuperiora. *Pinnas* habet ſeptem, & octava eſt pro cauda: nimirum poſt quamlibet branchiam unam oblongam, firmiſſima & acuta ſpina munitam (quemadmodum & in exortu ipſius poſt branchiam os durum eſt, triangulare) ad medietatem corporis ante anum duas junctas oblongas, in extremitate circinatas: verſus caudam in inferiore ventre unam ferè quadratam & in extremitate circinatam: in ſummitate dorſi magnam quadratam multis ſpinis ſuffultam & poſt illam unam longam anguſtam; cute carnoſa conſtantem, qua & corpus eſt tectum. *Cauda* biſecta eſt, & quælibet pars in exitu circinata. *Cute* tegitur non ſquamis.

Tab. xxxvj. 5. 6. Marcg. l. 4. c. 5.

Caput dura teſta tectum, oſque ſuperius to-

tum umbræ coloris: dorſum & latera cinerei cum pauxillo cæruleo mixti: Venter albus: pinna dorſalis prior prope exortum ejuſdem coloris, cætera in totum nigri, ſpinis cinereis: poſterior ejuſdem coloris cum dorſo & lateribus: pinnæ poſtbrancbiales totæ nigræ: barba nigra, uti & pinnæ ventris & cauda, licet in exortu paululum ruffæ. A ſummitate branchiarum per quodlibet latus tendit in medio linea rubra uſque ad caudæ initium. Capitur in fluviis, & eſt optimi ſaporis, vulgoque comeditur.

Guaperua piſcis cujus longitudo ab initio oris ad exortum caudæ paulo plus duorum digitorum (reperiuntur tamen & duplo majores) corporis medii craſſities, ubi maxima, trium: laterum quodlibet unum digitum altum. Caret omnino branchiis: *Os* habet ſatis amplum & elatum, projectum inſtar canis, minutiſſimis denticulis; loco linguæ lapidem habet inſtar Carpionis: ocellos vix grani milii magnitudine, colore egregii turcoidis. Inter ocellos in medio ſuperioris labii, ſeu in fronte cornuculum gerit ſurſum erectum, & paulum retrorſum verſum, & ante illud corniculum etiam filum tenue, & dimidium fermè digitum longum verſus anteriora directè propenſum paululum tamen elevatum, cui appendiculum adhæret ut in Liliis: filum hoc retrò recondere poteſt: nam poſt corniculum fovea eſt in vertice, hinc parva eminentia & iterum vallis, tunc ad unius digiti longitudinem pinna in dorſo porrigitur quadrantem lata. *Cauda* pinulam habet plus ſemidigitum longam: à cauda interſtitio aliquo verſus anteriora circa ani regionem iterum pinnula eſt ſemidigitum longa & duæ parvulæ in inferiori corpore ſub pectore. In medio a. ferè corpore, magis tamen verſus anteriora, in quolibet latere brachium obtinet, deſinens in pinnam duas trientes digiti longam, & penè ita latam, pinna a. branchiorum octo conſtat ſpinis, quæ per pinnæ longitudinem diſparguntur, & anterius prominent inſtar octo unguiculorum acutorum. Brachium quodlibet unica conſtat junctura ac verſus anteriora deflectit, ut ita naturæ piſcis commodius ſerviat. Caret in totum ſquamis, ſed tegitur cute in ventre molli, reliquo corpore ad tactum aſpera & ſcabra, ut in Tiburonibus. *Color* cutis eſt obſcurè rubricans, cui fuſcus admixtus, & per totum corpus maculas habet nigras, figura undarum. Pinnæ & brachia etiam ejuſdem ſunt coloris cum fuſco mixti. Sed pinna in dorſo in quolibet latere quatuor habet maculas nigras majores: cauda verò & omnes pinnæ minores eleganter variegatæ ſunt. Ventriculum habet duos digitos longum, cum orificio tres digitos longo, & duos circiter amplo, quod in ipſas fauces inſeritur: Unde ventriculum inflare inſtar utriculi poteſt. Caro ejus non comeditur. Ad orbium claſſem pertinet. Veſcitur ſquillis: natans egregie explicat pinnas & inflat ſe, ut inſtar orbis, ſeu pilei appareat rotundus. Habui alium totum colore differentem, duos & ſemis digitos longum qui tutus erat coracini coloris ſplendentis, & ſe inflabat. *Cutis* horum piſcium facilè detrahi poteſt, & tomento impleta ſervari.

ARTICULUS III.

De Curvata Pinima, Puraque & Piſce innominato.

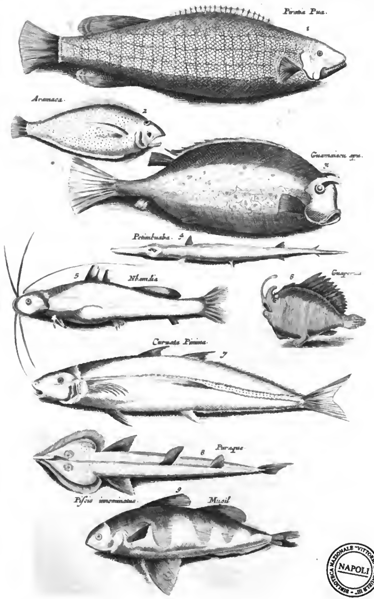
CURVATA PINIMA, *Luſitani Bointo.* Piſcis eſt *Cordcovadi* magnitudine, vel etiam major, corpore oblongo, ſatis tamen lato & craſſo, amplis branchiis, oculis grandibus argenteis. Caret *ſquamis*, & tegitur ſolummodo cute præterquam in medio laterum: nam cujuſlibet lateris medium à branchiis uſque ad caudam permeat lata linea aurei coloris; hinc à branchiis incipiens alia parallelos ſuperius ducitur ad duas partes totius longitudinis; hinc hæc parallela ſecat oblique auream, & pergit parallelos uſque ad caudam: linea hæc parallela aureæ anterius, & uſque dum auream ſecat, duplici ſquamularum ſerie minimarum inſignitur, & tota eſt glabra, poſtica parte, ubi ſecat auream, & infra itidem duplici ſerie ſquamarum notata, ſed majorum, & linea ipſa non eſt glabra, ut anterius, ſed aculeata quaſi denticulus piſcium. Color piſcis in dorſo & lateribus ſubvireſcens, in ventre albus & ſplendens. *Pinnas* habet ſeptem, nimirum poſt quamlibet branchiam unam oblongam: duas ſub his verſus poſteriora junctas in infimo corpore: unam in medio ventre, & huic oppoſitam unam in ſummo dorſo, & adhuc in dorſo unam magis verſus anteriora. Ab ultima dorſali & ventris pinna continua, haud lata, acuta utrobique abit ad exordium caudæ: quæ furcata eſt. Capitur frequentius in mari, & boni eſt ſaporis.

Tab. xxxvj. 7. 8 9. / Maregr. H. Braſ. l. 4. c. 5. & 6.

PURAQUE, Luſitanis *Piexeviola*, ob figuram quam cum Cithara communem habent qua ludunt Luſitani Piſcis eſt latus, non craſſus, cartilagineus Longitudo ejus ab initio capitis ad finem caudæ unius pedis, & novem digitorum. Ab initio ſeu acumine capitis ad octo digitorum intervallum verſus poſteriora, cordis lati figuram habet, uti pingi ſolet, latitudo ejus, ubi maxima ſeptem digitorum, excurritque ibi in latere in pinnas inſtar Raijæ, eſtque pene transparens cum luci obvertitur. Caret branchiis. *Caput* in coni figuram deſinit. Ab acumine capitis tres digitos & ſemis retrò numerando, occurrunt oculi unum digitum ab invicem diſtantes, rotundi, prominentes, mediocris avellanæ magnitudine, pupilla nigra, circulo aureo. Ad utrimque oculum verſus poſteriora habet fiſtulam, minimi digiti

giti

Tab. XXXVI

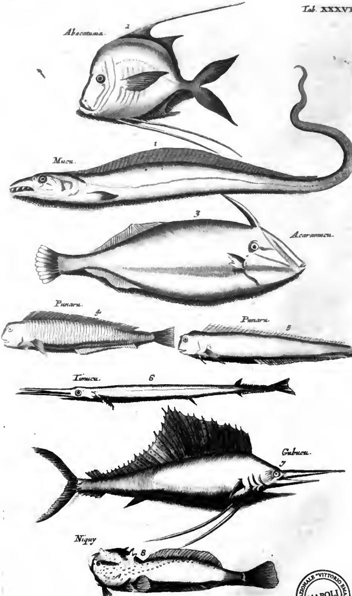

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

giti apicem capientem, per quam aquam evomere poteſt. Suboculis, in inferiori tamen corporis parte, os haber, diſtans rantum ab initio capitis quantum oculi, ſeſquidigitum amplum, edenrulum, & duo ſpiracula ſeſquidigitum poſt os verſus poſteriora: In quolibet latere quinque inciſuras haber, ut Raije & Tiburones.

Poſt anteriorem illam cordiformem corporis partem reliquum corpus teres, aliquanrulum ramen compreſſum, & ibi latum tres digitos, & in quolibet larere habet pinnam mollem, tres digitos longam, & ſeſquidigitum latam: hinc anguſtius fir corpus uſque ad caudæ pinnam, ubi digitum eſt craſſum. *Caudæ* pinna fermè duos digitos longa, paulo plus uno lata, ſuperius longior, quem inferius, ut in Tiburonibus. Inter duas a. illas pinnas ſecundas laterales verſus caudam in dorſo, diſtantia duorum digitorum ab invicem adhuc duas pinnas erectas habet, ad tactum inſtar membranæ craſſioris, triangulares, duos digitos longas, ſeſquidigirum latas. Tegitur cute molli, nullis ſquamis, ac in toto inferiori corpore in medietate anteriori eſt albus, in poſteriori incarnati coloris cum albo mixti. In dorſo, aut ſuperiori corpore glutinis eſt colore, fuſcis maculis variegato, inſperſaque egregia varietate puncta ex albo cæruleſcenria. Pinnæ quoque glutinis habent colorem, ae in lateribus aliquid rufeſcentis mixtum. Acumen capitis cartilaginis colorem obtinet, qua etiam conſtat. Per totius dorſi longitudinem ad tactum ſpina dorſi, quaſi tuberculis minimis eminet. *Caput* illius recens lucet noctu. Caro ejus non comeditur. Sed ſi comedatur, aſſerunt piſcatores, per tres horas ſemifatuos reddi homines, dein ſponte ad ſe redire. Unius atractus, crepitum articulorum manus, & brachii cauſar, qui tamen ſtatim deſinit: & ſi in medio tangatur, artuum rremorem efficit.

Capitur menſibus pluvioſis, quando tempeſtuoſum eſt in Bibribi fluvio, longè exterra adveniens, cum Rajis & Paſtinacis.

Piscis Innominatus in ſeptem digitorum longitudinem excreſcit; figura ſimilis illi, quem vulgo Harder appellamus; pinnis ramen aliter firmatis: duæ enim quæ in infimo ventre āteriore ſub branchiis ſunt, magnæ & latæ, duæ poſt branchias in lateribus parvæ, in dorſo duæ mediocres, & in inferiori ventre poſteriori parva. *Cauda* conſtat pinna furcata. *Os* parvum, oculi magni. *Cutem* habet glabram, ſine ſquamis: in dorſo nigricantem, ac in urroque latere quatuot nigricanrcs maculæ magnæ à dorſo prorenduntur, in ambitu ſuo violacei coloris: Inrer maculas autem verſus dorſum prominer thalaſſinus color: reliquum corpus argenteum. *Pinnæ* nigricantes cum violaceo mixtæ, & duæ illæ magnæ ſub ventre quinque argenteis maculis ſingulæ inſignitæ. Inſignis coloris piſcis, quando natans videtur. Victitat venenis illis Beſaenen.

ARTICULUS IV.

De Mucu, Abacatuaja, & Acaramucu.

MUcu Braſilienſibus, piſcis tereti corpore, ut *Enneopthalmus*, vulgo *Lampreta*, Germanis Neunauge / nec craſſiori: circiter duos pedes fit longus, magis aur minus: Capitulum haber acuminatum, conicum; ocellos parvos nigros: os item parvulum: guttur inflare aliquo modo poteſt. Caret pinnis: per latera lineas obliquas nigras habet, angulos obliquos per medium laterum invicem facienres. Tab. xxxvij. 1. 2. 3. Marcgr. H. Braſi. l. 4. c. 11.

Edulis eſt & capitur in lacubus & paludibus. Iconem ejus Nobiliſſimus de Laër in Americæ deſcriptione, ſub nomine *Uburé* dedit, verum deſcriptio *Mucu* cum icone non ſatis convenit, ideo non eſt mirum, quod diverſum à *Mucu* eſſe ſentiat.

Abacatuaja, Luſitanis *Peixegallo*. Faber & Gallus marinus. Paſſeris magnitudinem haber, altus & latus inſtar illius, ſubrotundus, neque illo craſſior: *Os* illi eſt haud amplum, edentulum; *Oculi* nigri, circulo argenteo. *Pinnas* haber quinque, unam in dorſo, unam in ventre, utramque deſcendentem, & continuam ad caudam uſque: itidem poſt branchias utrimque unam: *Cauda* conſtat pinna furcata. Præterea habet duo quaſi fila in longum extenſa ab inferiore corpore, & unicum tale in dorſo ante pinnam dorſalem. Caret ſquamis, ſed tegirur cute leviſſima, ſplendente, coloris argenrei; totuſque eſt illius coloris, exceptis filis illis, quæ nigra ſunt. Carnem habet boni ſaporis. In deſcriptione Americæ ſub nomine *Awah kattoe*, ſive *Iawke* datur. Icon ſuperius data, non in totum convenit, ideo repetimus.

Acaramucu Piſcis *corpore* eſt compreſſo, nec craſſo, verum oblongo, decem enim digitos longus eſt, quatuor latus, ubi latiſſimus. *Os* illi parvulum, anguſtum, rotundum, apicem minimi digiti admittens, ut piſcis triangularis. Superius & inferius in anteriori parte oris urrimque dentes triangulatim acuti. *Oculi* ſtuferi magnitudine, cryſtallini, pupilla nigra. Diſtanr oculi ab ore, duos digitos & ſemis, plane in alto poſiti, tres quartas partes digiti à dorſo ſub utroque oculo, in quoliber latere, branchiarum loco fiſſuram habet oblique factam, unum digitum longam, trapezii figura. In dorſi ſummitate directè ſupra oculos, inſtar fili majoris, ſeu craſſioris cordæ violæ, corniculum habet oblique erectum verſus poſteriora, quatuor digitos longum & teres. In poſtica corporis parte inferius & ſuperius utrimque pinnam habet renuem, tres digitos & ſemis longam, tres quadrantes digiti latam, quæ deſinunt Idem Hiſt. l. 4. c. 12.

circa caudam, quæ parallelogrammi figura exoritur à corpore, habetque pinnam ſeſquidigitum longam, paulo plus duobus latam. Caret ſquamis, ſed tegitur cute glabra, parum tantum hiſpida, ut Xiphiæ, coloris albicantis, cui gryſeus eſt admixtus, & in dorſo paulum fuſcus, pinnæ quoque gryſei coloris. Non eſt edulis: in ventriculo algæ ſeu muſci marini multum inveniebam. Parieti appenſus noctu clariſſimè lucebat in tenebris.

ARTICULUS V.

De Punaru, Timucu, & Guebucu.

Tab. xxxvij. 4. 5. &c. Marcg. H. Braſi. l 4. c. 13. PUNARU piſciculus eſt quatuor digitos longus, corpore oblongo, capite craſſiuſculo, & anterius obtuſo. *Os* habet parvum, in maxilla inferiore duos ſolummodo denticulos, longos, acutos inſtar acicularum: oculos ſuperius & in fronte poſitos, pupilla nigra, circello aureo: & ſupra hos duo rubra fila brevia, prominula; branchias amplas: utpote quæ una ei eſt è duabus conflata. Pinnas poſt branchiales duas oblongas, & ſub his duas plane anguſtas. Paulo poſt occiput incipit pinna, quæ ad caudam uſque producitur, ſpinulis prominulis ſuffulta. In medio infimo ventre incipit ſimilis, fermè ad caudam uſque pertingens. *Cauda* longiuſcula, & parallelogramma. Tegitur cute fuſca, & pinnæ ſunt ejuſdem coloris.

Reperitur hic & alia PUNARU ſpecies, figura corporis priori ſimilis, ſed mandibulas habens roſtratas, quaſi è minimis denticulis compoſitas. A ſummitate capitis pinna latiuſcula extenditur uſque ad exortum caudæ, quæ mollibus texitur ſpinis non prominulis. Poſt branchiales habet ferè ut prior, ut & in ventre & cauda. Color ut prioris, ſed variegatus eſt in lateribus lineis curvis obſcurè purpureis. Utraque ſpecies inter ſcopulos vivit, & intrat etiam teſtaceorum domicilia.

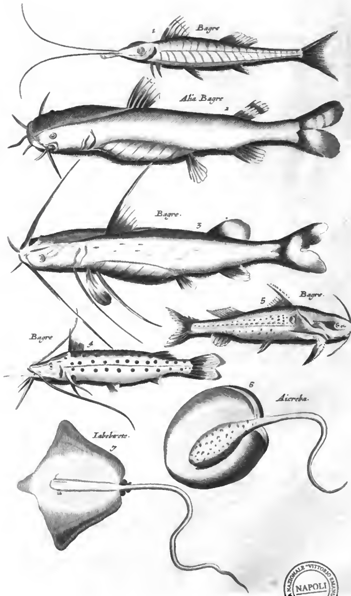
Idem H. B. l. 1. c. 14. TIMUCU Luſitanis *Peixe agulha*, Piſcis duos eſt pedes longus, corpore tereti inſtar Anguillæ. *Roſtrum* habet oſſeum, tres vel quatuor digitos longum, acuminatum, utrobique dentibus minimis refertum: inferior roſtri pars paulo longior ſuperiori, & id quod prominet molle, non oſſeum; caret lingua. *Oculos* habet rotundos, cryſtallinos, circulo argenteo: ſex pinnas, nimirum duas oblongas poſt branchiales, duas junctas in infimo ventre ante anum parvas, poſt anum unam, quæ ferè ad exortum caudæ porrigitur, & ſimilem huic oppoſitam in dorſo. *Cauda* pinna quaſi biſecta conſtat. Caret ſquamis, ſed tegitur cute. Summitas capitis & roſtri ac dorſi cum medietate laterum olivacei eſt coloris: inferior medietas cum ventre argentei. Per utrumque autem latus ſecundum longitudinem linea tendit vireſcens, diſtinguens olivaceum ab argenteo. Pinnarum color reſpondet parti cui appoſitæ ſunt.

Edulis eſt. Capitur in mari, & fluviis ſalſis Boni eſt ſaporis, præſertim frixus butyro: Caro ejus non eſt ſpinoſa.

GUEBUCU Luſitanis *Bicuda*, piſcis roſtratus, oblongo & fermè tereti eſt corpore, ut *Dorada*: capite porcino, roſtrato, cauda in duo cornua diducta ut *Albacara*, *roſtrum* acutum, oſſeum, durum: partis ſuperioris longitudo ſedecim digitorum, inferioris decem. Craſſities totius prope inſertionem ſeptem digitorum: utramque autem roſtri partem movere poteſt. Branchias habet amplas: *Os* interius orbicularis figuræ, in medio ſui hyperpolico foramine: lingua oblonga, alba, dentibus omnino caret Oculos habet ſolidi magnitudine, pupilla cryſtallina, circulo argenteo. A roſtri inſertione caput in altum aſſurgit, ut in *Dorada* mare: Eſt autem caput ab oculis ad occipit longum ſeptem digitos, novem altum. Corporis longitudo ab occipitio ad caudæ exortum quatuor pedum, & altitudo lateris poſt occiput unius pedis; in medio autem corporis decem digitorum, & prope caudam duorum. *Cauda* in duo cornua extenditur & ampliatur, quodlibet octodecim digitos longum, ad cujus exortum in quolibet latere duæ auriculæ membranaceæ. *Pinnas* habet ſex: proxime poſt quamlibet branchiam unam, directè à latere protenſam, dura membrana conſtantem in *Tiberone*, figura trianguli acuti. undecim digitos longam, & in exortu, ubi latiſſima, duos tantum latam: è regione harum in infimo ventre duo bacilliformia corpora juncta habet, ex oſſe nigro conſtantia, dura, plane ut os *Sepiæ*, quodlibet novendecim digitos longum, utrumque junctum, in rima longa, profunda recondere poteſt, quæ à natura ſecundum longitudinem ventris facta eſt ad caudam uſque. Interſtitio duorum pedum à fine hujus fiſſuræ ſeu ano, in infimo corpore pinnam habet triangularem ſex digitos longam, latere anteriori firma ſpina munitam; etiam hanc in rimam quandam recondere & rurſus ſurrigere poteſt: Octo digitorum interſtitio ab hac pinna, parvam habet verſus caudam, in acutum triangulum verſus poſticam partem deſinentem, & è regione hujus ſimilem & æqualem in ſuperiore corpore, has duorum digitorum intervallo ſequitur cauda, quam ſupra deſcripſi. Maxima omnium eſt pinna dorſalis, incipiens à ſummitate occipitis, quæ prætenditur per dorſum in trium pedum longitudinem, conſtans membrana pergamini æmula, coſtis intertexta, hanc quoque totam demittere poteſt ac in profunda rima condere: lata eſt ſeſquipedem, ubi latiſſima, & verſus poſteriora paulum anguſtatur. Idem l. 1. c. 15.

Cute

Tab. XXXVIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Cute craſſa, ſub aſpera veſtitur, tota ſubfuſca: ſpinulis oblongis, trientem digitis longis, ut ita ſolida ſit & aſpera, cum ſquamis careat. Venter & caput inferius albicant, latera cinerei & argentei coloris: dorſum ex cinereo argenteo obſcurè fuſcum, ut & caput ſuperius & roſtrum; reliquum roſtrum cinereſcit flavo. *Pinnæ* omnes cum cauda ex cinereo argenteo fuſceſcunt, ut & dorſalis, quæ prætereça maculis orbicularibus, nummi miſnici magnitudine eſt variegata, illa poſt anum paulum undulata maculis fuſcis: Carnem copioſam habet, non ſpinoſam, pinguem, non glutinoſam, ideo ad comedendum aptiorem, quam caro Marſorum. In ventriculo interiore multos integros piſces pedales inveniebat author.

ARTICULUS VI.

De Bagre aliquot Speciebus.

Tab. xxxviij. 1. 2. 3. 4. 5. Marcgr. H. Braſ. l. 4. c. 16.

BAGRE piſcis ſex ponit author Species. *Prima* eſt oblongo corpore, initio dorſi paulum elevato, capite acuminato ſeu conico, quod dura teſta eſt tectum ad initium elevationis dorſi, pedalis longitudinis: Barbam habet ſex cirrhis conſtantem, quorum quatuor inferiores ſeſquidigitum longi, duo ſuperiores longitudinem totius piſcis æquant. *Pinnas* obtinet ſeptem, octavam pro cauda: nimirum duas poſtbranchiales loco inferiori poſitas, & ante quamlibet fortem aculeum, dentatum oſſeum, unam in ſummitate dorſi elevatam, & ante illam item aculeum fortem, æqualiscum pinna longitudinis: duas junctas in medio ferè infimi ventris, magis tamen verſus poſteriora; unam membranaceam ſine ſpinis verſus caudam, & huic oppoſitam mediocrem mollibus ſpinis ſuffultam. *Cauda* conſtat pinna furcata, caret ſquamis, ſed tegitur cute per totum argentei coloris ſplendentis. Pinnæ omnes argentei ſunt coloris, ut & barba & caput. Per medium utriuſque lateris tendit linea argentea ad caudam uſque conſtituta ex 77. protuberantiis. *Oculi* nigri ſatis ampli; os parvulum, edentulum, labiis elavatis. Piſcis eſt edulis, ſi quis ab eo læſus fuerit, difficulter ſanatur, & magnos patitur dolores.

Secunda corpore oblongo, capite compreſſo & plano, ore inferius parabolicæ figuræ, obtuſo, edentulo. *Caput* octo digitos longum, teſta dura punctulata tectum *Oculi* parvi, rotundi, cryſtallini, quatuor ferè digitos ab invicem diſtantes. Barbam habet ſex cirrhis conſtantem, quorum exteriores longiores, quatuor digitorum, reliqui breviores: ſeptem illi pinnæ, octava pro cauda: una nimirum in ſummitate dorſi, firma ſpina anterius munita, erecta, tres digitos longa, totidem lata: duæ poſtbranchiales, itidem firma ſpina munitæ, quatuor digitos longæ, duos latæ, interſtitio ſex & ſemis digitorum poſt branchiales in infimo ventre (qui paulum extuberat) duæ junctæ tres digitos longæ, duos latæ, in ambitu circinatæ: ſeptem digitorum intervallo à dorſali, alia in extremo dorſo, carnoſa, ſeſquidigitum longa, unum lata, in extremitate mollibus ſpinis munita, & ſub hac in infimo ventre alia paulo major cauda ſequitur trium digitorum intervallo, in duo cornua diducta, craſſa ſeu molli membrana conſtans duos & ſemis digitos longa, in quolibet cornu duos lata. Totum caput ſuperius, & ad latera, dorſum totum & latera ad protuberantiam ventris uſque, candidicum diluto flavo & aureo mixti eſt coloris, in teſta capitis etiam aliquid viridis tranſplendet: *Pinnæ* omnes & cauda gryſeæ ſunt: Venter & laterum inferior pars & caput inferius (quod planum eſt) albi coloris. Caret ſquamis, ſed veſtitur cute Bona ſatis eſt carne, melior quam Camarupi, cujus magnitudinem ferè æquat.

Tertia figura & magnitudine ut præcedens, ſed barbam habet quatuor tantum cirrhis conſtantem, duobus nimirum longis octo digitos, & latiuſculis inſtar ligulæ, duobus brevibus: ad pinnam dorſalem ſimilis ligula novem digitos longa, & poſt branchiales pinnas eodem modo: cætera ſimilis præcedenti.

Quarta Belgis vulgo *Clipbagre* decem digitorum longitudinem habet; corpore oblongo: Capite lato & compreſſo: ore parabolico, edentulo. Barba conſtat ſex cirrhis, quorum quatuor inferiores unum digitum, ſuperiores duos longi. Oculos habet parvulos, cæruleſcentes, quatuor digitorum interſtitio abore in ſummitate dorſi tegitur teſta dura oſſea, & poſt branchias in quolibet latere pyramidalis teſta anguſta tegit latera. Pinnas habet ſeptem, & octavam pro cauda: nimirum unam in ſummitate dorſi, elevatam, mollem, ſeſquidigitum altam, plus uno latam, anterius ſpina oſſea craſſa dupliciter ſerrata, duos & ſemis digitos lata ſuſtentatam. In medio ventre infimo duas parvas: in fine penè dorſi, carnoſam, parvulam, anguſtam, & è regione hujus inferius aliam parvulis ſpinis ſuffultam; cauda diffiſa in duo cornua ſeſquidigitum longa. Tegitur cute: ac in capite, initio dorſi & lateribus, ubi teſtaceus eſt, umbræ eſt coloris, per reliquum totum dorſum & latera umbræ dilutioris, & fuſcis maculis mediocris magnitudinis variegatur: in ventre albicat. A teſtæ latiore fine ad caudam uſque in quolibet latere, per lineam tectam tendit ordo denticulorum acutorum, poſterius verſorum, qui clypeo duro ſerrato in medio inſunt, nam anguli obtuſi figura poſiti ſunt uſque ad caudam hoc modo 7.

Edulis eſt, ſed pauca carne, quæ non magni fit.

Quin-

Quinta præcedenti ſimilis, & maculis nummi minimi magnitudine variegatus: Verum caret denticulis illis in lateribus: lineam ſolummodo habet: & duos cirrhos, & ſex longiores quam alter. Hæc ſpecies habet carnem bonam & pinguiſſimam.

Sexta magnitudine & figura ſimilis illi, quem ſecundo loco deſcripſimus: ſed barbam habet tantum quatuor cirrhis conſtantem, duobus nimirum longis octo digitos & latiuſculis inſtar ligulæ, duobus admodum brevibus. Ad pinnam dorſalem ſimilis ligula eſt novem digitos longa; & ad poſtbranchiales eodem modo; cætera per omnia ſimilis illi, quem diximus; nam & ventrem ita protuberantem habet.

ARTICULUS VII.

De Ajereba, jabebirete, Niqui, & Guatacupu.

Tab. xxxviij. 6. 7. Marcg. H. Braſ. l.4.c.16. AIEREBA Braſilienſibus *Raja* ſpecies, piſcis planus, circinatus, unum pedem & novem digitos longus, & totidem latus (reperiuntur & duplo majores) Quatuor digitorum interſtitio ab anteriori circumferentia in ſuperiori ſuperficie duo foramina habet ſatis ampla, tres digitos ab invicem diſtantia, prope caudæ exortum orbicularis inciſura eſt in quolibet latere: *cauda* teres, quatuor pedes longa, & circiter in medio ſui, duas oſſeas ſpinas craſſas retro dentatas habet, quibus pungit, quando ad ſpiracula apprehenditur, caudam incurvaram ſupra corpus levando. *Os* inferius habet, haud amplum, edentulum, inciſuræ quaſi parabolicæ. *Cute* tegitur in ſuperiori corpore ferrei coloris, & in medio dorſo inſignitur tuberculis nigris, parvis: inferius corpus totum album. Caro nihili æſtimatur in cibis.

Iabebirete Rajæ ſpecies, ejuſdem magnitudinis cum *Ajereba*, figura autem obtuſi vomeris ad latera extuberantis: ſectiones prope caudam ut in illa, & præterea duo corpora cylindracea digiti craſſitie protuberantia. Cauda longa. Color piſcis ſuperius è cinereo fuſcus, inferius albus, carne probata eſt & bona.

Reperitur hic & alia *Rajæ* ſpecies præcedenti ſimilis; excepto quod proceſſibus illis cylindraceis prope caudam deſtituitur. Color totius corporis ſuperius umbræ punctulatus per totum maculis nigris, ſeminis ſinapi magnitudine: *Cauda* aculeis caret. Carnem habet bonam.

Reperiuntur hic & *Rajæ*, quarum caudæ tres & ſemis pedes longæ, craſſæ in initio tres digitos, & in fine plane acuminatæ, plenæ tuberculis nigricantis in totum coloris, flexiles ut ſcutica.

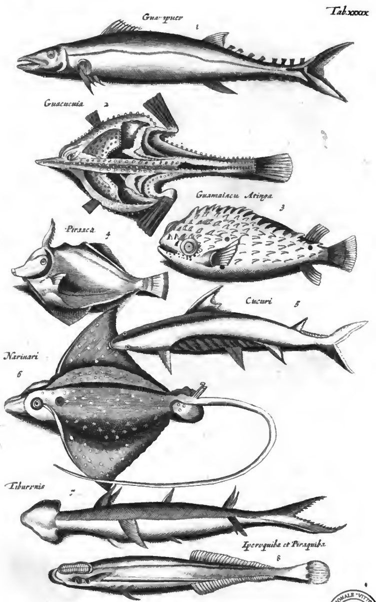
NIQUI Belgis Pieterman: Piſcis eſt capite craſſo, ore ranæ amplo, edentulo, craſſa lingua, inferiore mandibula paulo longiori quam ſuperior. Anterior corporis medietas eſt paulo latior, poſterior anguſta & teres: eſtque ut plurimum ſex aut ſeptem digitos longus, latus anterius quidem ſeſquidigitum aut paulo latior: Ocelli ipſi parvi quidem, ſed exſerti, cylindracei more eancrorum terreſtrium, pupilla nigra, circulo è cinereo fuſco. Branchias habet amplas, & poſt quamlibet pinnam unam, digitum longam & latam, in ambitu circinatam: in ventre ſub his paulo inferius duas junctas: à medio dorſo pinna ad caudam pene continuatur, ſemidigitum lata, at in fine paulo anguſtior, cui reſpondet ſimilis in infimo ventre: *Cauda* plus digitum longa, minus lata, parallelogrammi figura, in extremitate circinata. Ante exortum pinnæ dorſalis duos habet aculeos fortes, & ſupra poſtbranchialem utramque unum acutum. Tegitur cute, cujus color ex nigro & umbra, gryſeoque mixtus, nimirum in toto dorſo, capite & lateribus, pinniſque omnibus; Venter albicat, & in lateribus etiam plus albi, quam nigri aut gryſei eſt. Per totum dorſum, caput & latera, puncta nigra, magnitudine ſeminis papaveris, diſperſa.

In arena abſconditus jacet prope littus Maris, ac incedentes vulnerat.

Edulis eſt, ſi jecur & fel bene ſeparetur, aliàs lethalis.

Guarapuca Luſitanis *Cavala*, Belgis Koningfiſch / eſt corpore oblongo, fere æqualis ubique craſſitiei, excepto verſus poſteriora, ubi magis magiſque attenuatur. Ut plurimum in ſeptem pedum longitudinem excreſcit, & craſſitiem corporis humani. *Caput* & *os* habet acuminatum, dentes acutos, rotundos, ordine poſitos, oculos magnos cryſtallinos, circulo argenteo: *Pinnas* octo, videlicet poſt quamlibet branchiam unam triangularem, directè à latere protenſam: unam tenuem anguſtam ferè in initio dorſi, poſt hanc unam in eodem dorſo triangularem erectam, ſub hac in infimo ventre triangularem; duas mediocres triangulares in infimo ventre ſubter poſtbranchiales. *Cauda* conſtat magna pinna in duo cornua amplè extenſa. A pinnis autem triangularibus, tam in dorſo, quam infimo ventre, parvulæ ordine pinnulæ oblongæ ſunt diſpoſitæ uſque ad caudam. Veſtitur cute argentei coloris, cui in ventre paulum cærulei, in dorſo multum miſcetur, ut color reſplendeat. In quolibet latere linea ſubtiliſſimis ſquamulis contorta deſcribitur ad caudam uſque. Boni eſt ſaporis. Eſt quidem *Scomber*, ſed quia Icon quàm ſupra dedimus, non convenit, ideo & hanc adjicere placuit.

CA-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

CAPUT II.

De Piſcibus non omnino levibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Guacucuja, Guamajacu guara, & Guamajacu Atinga.

Tab. xxxix. 2. 3. Marcgrav. H. Braſ. l. 4. cap. 1.

GUACUCUJA, *Monoceros* piſcis: *Veſpertilio* Aquaticus poſſet appellari. Corporis figura anterius eſt inſtar vomeris: *Corpus* octo digitos longum, quinque latum in medio, ubi latiſſimum: medietas autem corporis poſterior rotunda eſt, & verſus caudæ pinnam faſtigiatur in conum: medietas autem anterior vomeris ſeu lati cordis figuram obtinet. Piſcis autem non craſſus, ſed latus; caput vix prominet ſeorſim à corpore, eſtque illi inter oculos ſupra os cornu impoſitum, durum, duos pene digitos longum, conicum. *Oculos* habet nummi miſnici magnitudine, pupilla cryſtallina lenticulari, reliqua pars variegata maculis, & lineis flavis albiſque. *Oris* hiatus caſtaneum poteſt capere, ipſum edentulum eſt. Supra os carnea prominentia eſt inſtar tonſillæ humanæ ferè. In utroque latere in medio piſcis, brachium eminet, quatuor digitos longum, una junctura conſtans, inferior medietas brachii duos digitos longa eſt, unum lata in infimo ventre inter brachia duas habet pinnas ſeſquidigitum longas, quæ quaſi pedes ſunt. *Cauda* conſtat pinna duos digitos longa, ſeſquidigitum lata, ac fere quadrata In inferiore corpore, ſeſquidigiti interſtitio à cauda etiam pinnulam habet parvam, & talem etiam in dorſo, trium digitorum intervallo à cauda. *Cute* tegitur, non ſquamis, quæ ſuperius fuſca eſt, multis tuberculis duris, per dorſum inſignita verſus anticam partem, & utrumque latus In utroque autem latere undecim nigras habet maculas lentis magnitudine & figura, binas ac binas juxta ſe poſitas. Prope inſertionem utriuſque brachii etiam multas ejuſmodi maculas nigras habet, & ibidem in quolibet latere foramen parvum in corpus.

In ſumma, in lateribus, circa oculos, in extremis branchiis, mirè variegatur punctulis albis, nigris, lineiſque itidem albis & nigris, ut vix exprimi poſſit à pictore. In toto autem inferiori corpori egregii miniati eſt coloris, atque ibi cutis æqualis, verum ad tactum paulum hiſpida.

Tab. xxxiij. 9. Idem l. 4. c. 10.

Guamajacu Guara, Luſitanis *Pexe Porco* & *Diabo*: Orbis eſt ſpecies. Longitudo ejus ab initio oris ad pinnæ exortum in cauda quatuordecim digitorum: pinnæ caudæ longitudo plus duorum digitorum: Rotundo eſt corpore, & craſſities ejus duorum & viginti digitorum. Caret ſquamis, tegitur cute, per totum corpus ex fuſco ochræ coloris pallidi, in ventre albi. Totum corpus aculeis munitum eſt, qui in lateribus longiores, in reliquis partibus breviores (longiores autem ſunt duorum digitorum) teretes, in extremitate valdè acuti, & ſinguli tribus inſertionibus, quaſi triquetris cuti infixi. Inter aculeos cutis ubique maculis nigris ſcatet, excepto ventre. Oculos habet magnos eminentes: Os parvum obrotundum, edentulum: pinnas tantum quatuor, duas in lateribus duos & ſemis digitos longas: unam in dorſo verſus caudam ejuſdem magnitudinis, & minorem ſub ano.

Poteſt orbis muricatus Geſneri dici.

Habui inquit author, alium minorem vivum Menſe Febr. anni 1639. item alios duos menſe Septembri vivos. Cutis eorum erat è fuſco vireſcens, in ventre nigricans: aculei ut prioris, & planè ſimilis figura corporis: prope quamlibet pinnam, maculam habebant nigram, ut & utrimque ad latera prope os. Pinnarum color erat flavus: oculorum pupilla nigricans, circulo luteo. Supra utrumque oculorum cornu exile, ſatis longum, molle, cutacea ſubſtantia conſtans, quod præ ſe fert natans, quando autem extra aquam eſt, flaveſcit. Inflare ſe poteſt & iterum conſidere. Sonum edit **Uch / Uch**. Si velis ut ſe inflet, trahe pinnam quæ in dorſo eſt.

Guamajacu Atinga Braſilienſibus, Marcgravio *Orbis muricatus* Ranæ rictu, ſeptem digitorum longitudinem habebat, & corpus oblongum: *os* Ranæ ſimile, & loco dentium tam ſuperius, quam inferius, os durum; oculos magnos, rotundos, protuberantes, pupilla cryſtallina circulo flavo: Branchiarum loco foramen in utroque latere digitum admittens, & pone hoc pinnam trapezii figura, unum digitum longam, duos latam: In extremitate dorſi verſus caudam etiam pinnam oblongam, haud amplam, & è regione hujus ſimilem in infimi ventris extremitate. Cauda conſtat pinna ſeſquidigitum longa, unum lata. Totum corpus tegitur cute ſpinoſa, quæ in capite in duram teſtam abit. Spinæ illæ conſtant duris oſſibus & acutis: in infimo tamen ventre caret ſpinis, ſed mollis eſt inſtar Ranæ. Torum corpus & caput ſuperius ex gryſeo & fuſco eſt maculatum: magis tamen ruffeſcit, inferius totum ex albo flaveſcit, ut & ſpinæ totius corporis, Pinnæ omnes flaveſcunt. Poſt utramque pinnam poſt branchialem maculam habet nigerrimam ſtuferi magnitudine, & ſupra hanc utrobique, paulum tamen magis verſus anteriora aliam minorem nigerrimam. Ad utrumque latus exortus pinnæ dorſalis etiam ſimilem habet, parvulas item ſub oculis & ore. Utris modo ſe inflare poteſt. Edulis eſt, & capitur in fluviis dulcibus. Idem l. d. c. 14.

T CA-

CAPUT III.

De Narinari, Tiburone, & Iperuquiba.

Tab. xxxix. NARINARI. Sunt aliquot illius ſpecies, hæc quam hic deſcribimus, appellatur *Narinari pinima*: Luſitanis *Raja*, Belgis Pulſteert vel *Deicle*. Paſtinaca marina. Corpus habet magnum, latum, fermè triangulare: conſtans ad utraque latera latiſſima pinna triangulari, carnoſa: & prope caudam habet duas pinnas, palmi magnitudine, ſubrotundas æqualis longitudinis: caput magnitudinem habet mediocris porci, craſſum, compreſſum, in medio quaſi foſſam habens. *Os* triangulo ſubrotundum, compreſſum paulò & in promuſcidem deſinens: nam oris hiatus quinque diſtat digitos ab extremitate promuſcidis verſus ventrem: amplitudo oris duorum & ſemis digitorum: edentulum, ſed loco dentium os habet linguæ figura inferius in ore, quatuor digitos longum, ſeſquidigitum latum, ad fauces uſque pertingens, & ſimile os ſuperius, tranſverſim poſitum, duos digitos longum & totidem latum. Inferius os conſtat è ſeptendecim oſſibus, albis, duris literæ U figuram habentibus, quæ arctè per membranas conjunguntur, hiſce alia ſeptendecim ſubjacent, ſingula ſingulis, ſpongioſa ad aſpectum, nec ita dura, ſuperius os conſtat quatuordecim oſſibus literæ J figura, quæ eodem modo per membranas ſibi invicem agglutinantur, iiſque etiam alia quatuordecim oſſa ſuperjacent: duo autem illa oſſa per membranas annectuntur aliis oſſibus capitis. *Cranij* cavitas ſex circiter digitos longa eſt, vix duos lara, in qua cerebrum latet. Promuſcis tantum conſtat cartilagine. *Oculos* habet parvos, nummi miſnici magnitudine: poſt oculos in quodlibet latere ſpiraculum amplum, pomi vulgaris capax; intra hæc branchiarum folia recondita jacent: ad latera inferius à fine capitis in quolibet quinque oblongas inciſſuras. *Color* totius ſuperius ferreus, maculis albis per totum inſperſis, magnitudine nummi miſnici, inferius totum album. *Cutis* tota glabra læviſque. *Corporis* longitudo ab occipite ad exortum caudæ ſeſquipedalis, latitudo inter extremitates pinnarum triangularium, trium pedum, & decem digitorum.

Pinnarum prope caudam longitudo ſeptem digitorum, latitudo quatuor. *Capitis* longitudo decem, latitudo ſeptem digitorum, craſſities ſeſquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: craſſities ſeſquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: craſſities in exortu quinque digitorum, quæ ſenſim gracileſcit. Paulo poſt exortum caudæ ſuperius parvam pinnam curtam habet, paulo plus digito longam, & mox poſt eam duos hamulos ſibi invicem ſuper erectos, piſcatoriis hamulis ſimiles & incurvatos, longitudine trium digitorum. Caro boni eſt ſaporis, ſufficiens quadraginta hominibus ſaturandis.

Tiburonis ſpecies minor. Belgis een Crups- Tab. xxxix.
hape, à figura. Convenit eum majore, excepto capite, quod triangulare habet ſeu prout cor vulgo pingitur. *Oculi* parvi ad latera ipſius capitis. *Os* parvum, triangulare longe infra poſitum, triplici ordine dentium minorum, unde ita nocere non poteſt, os quippe habens anguſtum. Caro melius ſapit, quàm majoris.

Iperuquiba, & *Piraquiba*. Luſitanis *Piexe* Tab. xxxix.
pogadòr & *Peixe piolho*, noſtratibus *Dupger*, quia Tiburoni adhæret ſugens. Octodecim digitos longus, ferè teres, quatuor digitos craſſus, ubi craſſiſſimus, in poſtica parte attenuatur. *Os* habet triangulare, cujus pars ſuperior brevior inferiori, etiam linguam. *Caput* ſuperius ad dorſum uſque duos digitos longum, circiter planum & figuratum, ut palatum alicujus piſcis ſtriis tranſverſis, hac parte Tiburoni firmiter adhæret in ventre, & capto illo ſimul capitur. *Oculi* parvi, flavi, pupilla nigra, ſemicirculo flavo. *Dentes* nulli, ſed eorum loco multæ minutiſſimæ prominentiæ. Poſt branchias utrobique pinnam obtinet triangulatam, duos & ſemis digitos longam, ſubter in ventre duas junctas: à medietate corporis tam ſuperius, quam inferius, etiam pinna extenditur anguſta uſque ad caudam, quæ pinna conſtat ſeſquidigitum longa. *Cute* tegitur per totum corpus cinerei coloris.

TITULUS III.

De aliquot aliis, & inter hos monſtroſis piſcibus.

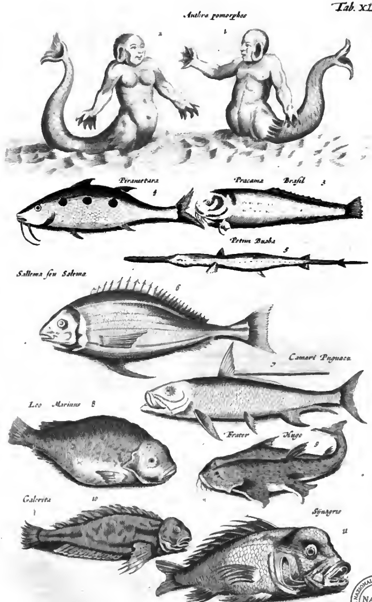
CAPUT. I.

De piſce [illegible] *& Remoranti.*

PIſcem [illegible], ita deſcribit Kirche- Tab xl. 1
rus: Capitur certis anni temporibus in Kircher.
mari Orientali Indiæ ad inſulas Viſſajas, Artis
quas inſulas Pictorum vocant, ſub Hiſpano- Mognet.
rum dominio, piſcis quidam [illegible], l. 3. par.
id eſt, humana prorſus figura, quam ideò 1 6. p.
Peche muger vocant, ab indigenis Duyon. 675.
Caput habet rotundum, nulla colli intercapedine trunco conpactum. Extremæ aurium fibræ, quæ & auriculæ nominantur, ex cartilaginea carne eleganter veſtita, quarum interior pars ampliſſimis formata anfractibus, veram hominis refert aurem; Oculos

ſuis

Tab. XI.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

ſuis ornatos palpebris, ſituque & colore non piſcis ſed hominis judicares, naſo nonnihil aberrat: malam inter utramque non uſquequaque eminet, ſed levi tramite bipartitur; ſub eo verò labra magnitudine ſpecieque noſtris ſimillima. Dentium non quales in ſunt piſcium generi ſerratilium, ſed plenorum & candidiſſimorum continua ſeries. Pectus alba cute contectum, hinc atque hinc paulò latius quàm pro corpore in mammas extuberans; neque eas ut fœminis pendiculas, ſed qualis virginibus globoſas, plenas lactis candidiſſimi. Brachia non longa ſed lata ad natandum apta, nullis tamen ipſa Cubitis, ulnis, manibus, articuliſve diſtincta. In adminiſtris ſoboli propagandæ membris, in utroque ſexu nulla ab humanis diſtinctio: poſthæc in piſcem cauda deſinit. Hactenus ingenioſiſſimus Kircherus. Oſſa hujus piſcis inſignem vim ſanguinem ſiſtendi & attrahendi habent: viſa, ita ſanguinem currentem ſtringere, quaſi vena ligaretur. Efficaciora tamen fœminarum, & ex his quæ maculis ad nigrorem accedentibus diſtinguuntur. Alius quidam dicit, carnem carni hominis applicatam, ita omnes ſpiritus ad ſe attrahere, ut hominem veluti ſtupidum reddat. De *Remoranti piſce* apud Hugonem Linſchotanum habemus. Hiſtoria talis eſt: Navis quædam Luſitanica per Morambiquem in Indiam decurrebat. Vento hæc adeò ſecundo & optato utebatur, ut vela omnia pleniſſima navem proferre feliciſſimè viderentur. Diebus ergò quatuordecim integris curſum verſus Lineam æquinoctialem nautæ tenentes, & quotidie altitudinem matientes, tandem obſervarunt, gradus ad metam propoſitam, non minui aut pauciores fieri, verum quotidie multiplicari, ſeque ab æquinoctiali Linea quam longiſſime diſpelli & arceri. Quæ res non ſaltem præter omnes naturæ cauſas eſſe videbatur; ad admirationem univerſorum, verum etiam qui in navibus erant, certis ſe præſtigiis & incantamentis agitari, liquidiſſimè rebantur, cum ſcirent, illius loci mare hujus appulſus neutiquam cauſam eſſe, & vela ſecundis ventis interim nihilominus ex voto turgida procedere. Seſe ergò anxiè invicem contuentes, partim terrore, partim anxia vi & admiratione diu exercebantur; dum tandem, neſcio quo caſu, nautarum quidam, attentis & ſollicitis in undam oculis deſpectans, latam & ingentem quandam caudam proræ intortam innexamque contuitus eſt, qua piſcis quidam navem firmiter prehenderat, reliquumque corpus per navis longitudinem exporrexerat, adeò ut caput ipſius poſt puppim promineret. Hoc ille ſitu navis omnem molem ita violenter torquebat, ut illam contra violentiſſimum quoque reſtantis venti impetum vi & robore ſuo immenſe retroageret, ſe cumque tot diebus rapide proferret. Jam itaque hoc pacto cauſa repulſus præcognita, adactis ſudibus furciſque & organis, conferentibus cæteris, ad arcendum eum tamdiu ſtudioſiſſimè laboratum eſt, donec tandem, cauda plicatili avulſa, navem ille deſtitueret, cum jam diebus quatuordecim integris illi agglutinatus adhæſiſſet, & violento reniſu eamdem, omni impetu ventoque contrario ſpreto, natando ſecum abripuiſſet. In æternum itaque memoriæ ſignum hiſtoriam hanc Pro-Rex in àtrio ſuo depingi accuravit: quam effigiem his meis oculis perſæpe egomet cum magna admiratione uſurpavi, & circumſtantiis ſupradictis ſubnotatis diligentiſſimè perlegi.

Nierem. N. H. l. 11. c. 4.

CAPUT II.

De Piſce Goenſi.

IDem Hugo narrat, ex flumine quodam Guæ, cujus oſtium hyberno tempore pro loci more obſtructum erat, piſcatores quoſdam monſtroſum piſcem extraxiſſe, cujus ſimilem nec in India nec in aliis locis uſpiam videre contingit: qui ob novitatem Archiepiſcopo, ejus juſſu à pictore ad vivum exprimebatur cujus Icon ſeu effigies Regi Hiſpaniarum poſtmodum tranſmiſſa eſt. Animal illud mediocris magnitudinis erat, canem domeſticum vulgarem altitudine haud excedens, cujus roſtrum porcino ſimile protuberabat. Oculi ei parvi erant; nullæ aures, quarum loco duo ſaltem foramina hiabant. Pedes elephantinis (reſpectivè tamen) per omnia ſimiles erant. Cauda ad dorſi fines lata, ſenſim in acumen deſinebat. Per atrii pavimentem curſitans, ſuum porcorumve grunniebat ritu. A capite ad caudam univerſum corpus ſquamis, pollicis articulum prioris æquantibus, conſtitutum erat tam ſolidis ac firmis, ut nec ferrum, nec æs plus reſiſterent. Grandibus & frequentibus, non ſecus ac incus quædam à nobis plagis contuſus, nihil aliud quam convolvebatur, & echini more caput caudamque introcondebat, ut globi exquiſitam rotunditatem præſtaret: nemine interim juncturarum proportionem ſatis obſervante. Conglobatus, nulla, vel vi, vel machina develli aut expediri poterat; relictus tamen, ſponte ſe iterum pandebat aut explicabat, & qua via patebat errabat.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 5.

CAPUT III.

De Piſce ludicro, Puſta, & Michipillin.

ILluvies menſtrua, & ludicrus geſtus, unde nomen meruit, commendant *Axototl*,

Nierемb. H. N. l. 11. c. 13.

tole, h. eſt, luſum aquarum. Genus quoddam eſt piſcium lacuſtrium molli cute intectum, ac lacertarum more quadrupes, dodrantis longitudine pollicemque craſſum, etſi interdum cubitum excedat. Vulvam habet muliebri ſimillimam, ac venter ejus maculis fuſcis diſtinguitur, corpore medio ad caudam uſque, nempe prolixam & quæ juxta finem tenuiſſima ſit, paulatim ac ſenſim gracileſcit. Pro lingua eſt cartilago brevis ac lata. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos, perſimiles ranarum, fiſſis. Caput depreſſum eſt, & reliqui corporis proportione magnum. Hiſcens rictus, æterque color. Huic menſtrua ſingulis quibuſque menſibus fluere obſervatum ſæpe ſæpius eſt, haud aliter au mulieribus; tum venerem abunde excitare, haud ſecus ac ſcinci facere ſolent, quos terreſtres crocodilos quidam vocant, ad quorum genus fortaſſe pertinet. Salubre ac gratum præbent alimentum, nec diſſimile anguillarum carni. Multis modis parari ſolent, frixi nempe, aſſi, elixique. Verum ab Hiſpanis magna ex parte ex aceto mulſo, addito pipere, caryophillis, atque ſiliquaſtro Indico: à Mexicanis vero ſiliquaſtro ſolo, ſeu intacto, ſeu integro, familiariſſimo illis ac prægrato condimento.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 14. *Puſtæ* capiuntur in fluminibus Panueinorum, minimi digiti vix æquantes longitudinem atque craſſitudinem, ſed ventre ranunculorum inſtar paulo protuberantiore, quibus ſimul eum miltomame permixtis & admotis, ſubvenitur paſſis eriſypelata, brevitate & facilitate mirabili. *Michpillin* ſeu ova piſcium, dicitur genus quoddam lacuſtre, album, quod ex omni piſcium in lacu degentium Mexicano conflatur multitudine, unde factum eſt illi nomen. Statis anni temporibus eadem capitur palude, haud aliter quam thynni, trichiæ, ſcombri, ſimileſque piſces, alii gregatim vagantes in Oceano. Agmen piſciculorum eſſe creditur, haud lendibus majorum Medio id procedit alveo, in neutrum littus inclinans, tam numeroſum à multitudine, ut quinque cubitorum intervallum aut amplius occupet. Non prætermittunt occaſionem piſcatores, ſed diligenti obſervatione & cura vagantes piſciculos captant excipiuntve retibus, atque ita non mediocris ſolet ſæpenumero fieri captura. Coquuntur iidem alienis fictilibuſve vaſis, ferculiſque ubi opus eſt, adiiciunt, addito ſiliquaſtro chillive: quo apparatu neque modico neque ingrato cibo conſtant, ſed quo non modo Indi, verum advenæ quoque Hiſpani ſæpenumero veſci gaudeant.

(Margin, beside *Michpillin*: Nieremb. H. N. l. 11. c. 41.)

CAPUT IV.

De Ambiza & piſce mulari.

ADnectam quod Philippus Pigafeta ſcribit de quodam piſce Zairi, qui membra duo habet manus humanas referentia, & caudam clypei & forma & magnitudine. Vocatur hic ab incolis *Ambizæ angulo*, id eſt, *porcus aquatilis*, propter pinguedinem qua porcum refert. Caro, quæ ab incolis fumo induratur, & ad lautitias reſervatur, & guſtu & odore eſt grato. Aquam dulcem non relinquit. Pabulum ejus eſt gramen, & omnis generis herbæ in littore enatæ. Ore bovem refert. Tantæ interdum & magnitudinis, ut quingentas libras pondere elevet. Capitur à piſcatoribus non ut piſcis, ſed fere ut bos. Obſervato enim loco diligenter, ubi paſci ſolet, ſcaphis ſuis exſpectant, & advenientem contis aut remis occiduut: occiſum ad aulam regiam deferunt; aliter enim capitali propoſita pœna (ut & alios piſces, qui hinc Regii dicuntur, nempe trutas, & cacongo piſcem ſingularem, ſalmonem figura referentem, ſed colore diverſum, cato enim ea eſt alba; & tam pinguem, ut prunis ſuperimpoſitus eas extinguat) vendi non poteſt. Unde diligenter ne impunitas audaciores reddat, obſervantur piſcatores ab Aulicis, & deprehenſi abſque ulla remiſſione plectuntur: De *piſce mulari* ſic ſcribit Nierembergius. Nie-remb H. N. l. 11. c. 55.

Sub Philippo II. viſa in Oceano bellua duabus velificans alis, navis ſpecie. Fregit unam bombardæ ictus. Irrupit per fretum Herculeum bellua furens, & horribilibus frendens mugitibus atque illapſa per mediterraneas Hiſpaniæ oras, Valentiam appulit, ubi demum exanimata, centum & quinquaginta dodrantes prolixa, molis circuitus centum, vacuitas cerebri ſeptem homines capiebat. Nieremb. H. N. l. 11. c. 62.

Eques in os conſiſtere poſſet. Maxillæ ſervantur in Eſcuriali uſque ad decem & ſeptes pedes porrectæ, viginti armatæ dentibus duorum dodrantum, minimi unius. Genitalia immodica. Appellatum idcirco monſtrum piſcis mularis. Aliqui eruditi lamiam fuiſſe putarunt ob fauces & ingluviem. Duo cadavera in ſtomacho reperta. Creditum quoque aliquibus hujus generis belluam devoraſſe Ionam Prophetam. Quis certo ſciet?

CAPUT V.

De Piſce tauriformi & Axolotl.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 24.

PIſcis *tauriformis* eſt Franciſco Hernando piſculus vix duos palmos longus, ſed pin-

pinna munitus caudæ inſtar, ſed pæne prolixa digitos: corio intectus duro, fuſco, ſed circa ventrem candenti, & ubique pentagonis ſex anguliſve diſtinctos figuris. Os eſt minimum, ſed longiuſculis munitum dentibus: Oculi magni, pinnæ circa aures binæ ſatis parvæ, quemadmodum & aliæ duæ, quarum altera circa extrema ventris eſt, altera verò juxta poſtremum dorſum; mirum eſt, in hoc piſciculo duas prominere juxta frontem ſpinas acuminatas, infractæ duritiei, inſtar corniculorum, ac totidem alias eadem magnitudine & forma circa ventris poſtrema. Vide an ad Boopa vel Acanthiam referri poſſit. *Amilotl* vero eſt piſcis teres, lacuſtris, ſquamoſus, candeſcens, maculis aſperſus pullis, ſeſquidodrantem longitudine, & pollicem craſſitudine excedit. Binas pinnas habet in dorſo, totidem in ventre, utrimque unam, ac infra ventrem alteram. Caput eſt oblongum, roſtrum acuminatum: ſed inferna maxilla prominentior. Oculi ſunt nigri, iris aurea. Aureum caput, venter luteus, adeoque reliquum pænè corpus. Victum ejus ſic commendat Franciſcus Hermandus. Optimum & concoctu facile præbet alimentum; nam & ovis capitur magna ex parte onuſtus, adeoque gratum, ut cum gravem quamdam evaſiſſem ægritudinem, mihique nutrimenta omnia, à ſanis hominibus & ſagacioris palati vehementer expetita, ſorderent diſplicerentque vehementius, hoc uno cibi genere ſuaviſſime uſus ſim, & ad vires inſtaurandas non mediocriter adjutus. Sed magnitudo ipſa adeo gratiam commendat, ut quo in majorem amplitudinem adoleverit, eo majori habeatur in precio, expetatur avidius, rarius inveniatur venalis, inventuſque ematur carius.

Nierem. N. H. l. 11. c. 16.

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER V.

De Cetis.

CAPUT I.

De Cetis in genere.

Galen. 3. de Alim. facult. c. 21. & 37.

CEtorum nomine ſepè tam apud Græcos quàm Latinos ingentis molis piſces intelliguntur; hic pro illis duntaxat ſumimus, qui pulmones, arteriam, collum & alia membra cum terrenis quadrupedibus communia habent, quibus omne propriè dictorum piſcium genus deſtituitur. Specialius aliquando, ſeu pro Piſtrice, ſeu pro Balæna ſumi, apud Ciceronis Aratum, & Oppianum videbis. Integuntur *corio*, qui Macedonibus, dum è Meſambria Tocam navigarent, viſus, corio ſquammoſo, tam craſſo ut cubitum æquaret, oſtreisque patellis, & algis oppletus, pro monſtroſo habendus eſt. Lora ex eo fiunt, quibus maxima pondera per cochleas ſublevantur, ſimili duritie & nervos eſſe, & chordas ex iis ad bellica inſtrumenta confici, prodidit Ælianus. *Pulmones* habent, quod plus caloris, quia ingentis molis animalia, ut poſſint moveri, requirunt. Branchiis ideò carent, ſed *fiſtulas* (ora vocat Plinius, nares Ovidius, Cardanus oſcula) accepere. Ductus hæc ab ima palati ad extimam parte duplex, ſepto diſtinctus, & noſtrarum narium foraminibus ad palatum deductis, proportione quodammodo reſpondens. Unicum in extima parte literæ C. figura foramen apparet, quod carne pingui, tanquam operculo, tegitur. Reſpirationis gratia datas, vel exinde colligas, quod obturatis, citius moriantur, quod in Delphino Rondeletius obſervavit. *Os* ipſos ſubter habere, Ariſtoteles & Plinius reliquere, ut dum reſupinantur, piſces quos captant, evadendi tempus habeant, in promptu habere, obſervavit Rondeletius. Reſupinatos tamen cibum capere, tum ob dictam cauſam, tum propter longam & multum infra deſcendentem oris ſciſſuram. Carent quidam *Dentibus*, inſtructi quidam, ſerratis, planis, exertis, aliquando hominis ſimilibus. Eboris inſtar candidos, ad opera firmos, anteriores latos, ne hæreret cibus, poſteriores acutos, ut promptius divideretur, apud Cardanum legimus. *Mammas* fœminæ habent; detractos aliquando ex una in Aquitanico littore duo lactis cados, Rondeletius prodidit. Audire certum, & nulla manifeſti inſtrumenti veſtigia, ut putat Ariſtoteles, Rondeletius tamen in Delphini cranio, meatum qui ad cerebrum uſque excurrit invenit. Vehementer *pingueſcunt*, quod piſcium carne alantur, & moveantur tardiſſimè, quod tardo motu digeri poſſet, denſitate corii præpeditur. *Internas partes* verbis Rondeletii deſcribam. Sub peritoneo, inquit, partes quæ ad nutritionem & generationem conformatæ ſunt, ad quadrupedum terreſtrium magis quam ad piſcium partes accedunt. Nam *Epiploon* habent, ſed minus pingue, quo ventriculus & inteſtina incaleſcunt, & foventur. *Ventriculum*, magnum, cum ad juſtam magnitudinem accreverint: in recens natis exiguus eſt, & geminus videtur. Ejus fundo *pancreas* hæret, deſinit in *inteſtina*, quæ in multos gyros convolvuntur, eadem ferè ubique craſſitudine, præterquam in extremis, quæ mediis paulò ſunt latiora. *Meſenterium*, vertebris annectitur, glandulas nigras, venas, arteriaſque intertextas habens. *Renes* venæ magnæ trunco, arteriæque magnæ per emulgentes annectuntur, ſunt inter epar & teſtes ſiti. *Urina* per *ureteras* in veſicam percolatur: quæ terreſtrium animalium veſicis ſimilis, ſita eſt inferiore ventris parte. In iis qui utero adhuc geſtantur, in urachum deſinit, per quem urinam deponit in allantoidem tunicam ad diem uſque partus. Editi in lucem, per pudendum urinam veluti terreſtria emittunt, & per muſculum ſphincterem retinent. *Vracho* arteriæ umbilicales adhærent, arteriæ magnæ inferioribus ramis inſertæ. Utrinque ſunt *teſtes* oblongi, quibus præparantia vaſa prepoſita ſunt, infiniti ſcilicet venarum arteriarumque è magna vena ortarum ramuli, qui poſt varios & multiplices anfractus, in epidymin inſeruntur. Cum enim magna ſanguinis copia, multo ſemini generando neceſſaria ſit, quæ longo vaſorum ductu, ob ſpatii brevitatem tranſmutari & elaborari non poteſt, ſolerter

Æl. H. A. l. 17. cap. 6. Plin. H. N. l. 9 c. 7.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 2 & 4 de partio. c. 13.

Cardan. variet. cap. 37.

Ariſtot. H. A. l. 4. c. 8.

ſolerter admodum natura gyros illos vaſorum conſtituit, ut illis, id quod longitudini deeſt, penſaretur, & quibus ſinguli meatus capreoli intorti dependent, & glanduloſa corpora radici pudendi adnata deſinunt; ex quibus meatu urinario, nervo cavo *genitale* conſtat humano ſimile, cujus extremum foris propendet, in glandem tenuem linguis avium ſimilem deſinens, quæ præputio non omninò integitur: intus replicatum latet, ad veneris uſum exoritur. Venas ſuas, nervos, arterias, idem pudendum habet. Oſſi innititur, quod oſſi pubis proportione reſpondet. *Thorax* coſtis veris ac mendoſis, ſterno, vertebris, muſculis conſtat: cujus capacitatem *pulmones* magni complent, denſiore ſubſtantia quam in terreſtribus: craſſitudine & colore hepar quadrupedum referunt, tum, ne aqua in rariorem ſubſtantiam penetraos, ejici non poſſet; tum ne in magnis exſpirationibus, quibus in aquis ferè ſemper coguntur, tenuior ſubſtantia ferè diſrumperetur. A in duas partes divulſi ſunt, parte inferiore adeò gracileſcunt, ut membranam eſſe affirmes. Undique *Cor* complectuntur pericardio cooclußum, in medio thorace locatum, nulla in re porcorum cordi abſimile: duos ſinus, totidem auriculas, denique omnia ſimilia habet. Adhæc, aſperam arteriam, Oeſophagum, muſculos & quæcunque in terreſtribus corporibus ſunt, clavicula exempta, reperire eſt. *Caput*, cum vertebris articulatur. *Cerebri* diſpoſitio diverſa. Nam in anterius & poſterius diviſum eſt, non in dextrum & ſiniſtrum, ut in homine. *Nervorum* conjugationes ex eo naſcuntur, plexus χοροειδής, in eo rete mirabile, meninges duæ pro integumento. *Vulva* in fœminis cervicem palmum unum longam habet: ea deinde in ramos duos diſtribuitur, veluti in quadrupedibus terrenis videre eſt, teſtes ad uteri cornua poſiti, pudendum inter umbilicum & podicem. De *Magnitudine* in ſingulis ſpeciebus dicetur. *Locum* ſi ſpectes, in ſolo nec tamen omni mari (Pontus Euxinus nullos habet) reperiuntur. Semperque ferè in alto verſantur. Circa ſolſtitia maximè viſuntur, quod tunc illic ruant turbines, tunc imbres, tunc delectæ montium jugis procellæ ab imo vertant maria, pulſataque ex profundo, belluas cum fluctibus volvant. Aliàs in fundo maris ferè degunt, molis ſuæ pondere. *Cibus* ipſis piſces, harengi inprimis, quos quandoque tam avidè perſequuntur, ut in littora vadoſa impingant. *Generant* intra ſe, & catulos enituntur. Hi teneri ſequuntur matrem, quod à nautis viſum. *Motu*, ob corporis molem, & ventris ingluviem tardo feruntur. *Viſus* & *auditus* ipſis hebetior. Hinc curioſæ omnium naturæ beneficio, piſciculo, ſi credere fas eſt, tanquam duce utuntur. Odore piſcis adeò delectantur, ut ſeſe navi affricent. Strepitu terreri Arrianus in rebus Alexandri M. prodidit. *Uſum* in cibis, apud Ichtyophagos, prodente antiquitate invenere. Præparationem vide apud Aldrovandum.

CAPUT II.

De Cetis in ſpecie.

ARTICULUS I.

De Balæna.

Et hæc de Cetis in genere ſufficiant, in Tab. xlj.
ſpecie jam de iiſdem agentur. Nume- Tab. xlij.
rantur autem inter eos, *Balæna*, *Balæna vulgi*, *Phyſeter*, *Priſtis*, *Orca*, *Delphinus*, *Phocæna*, *Scolopendra*, *vitulus marinus*, & *Manati Indorum*.

Balæna, Græcis φάλαινα, vel παρὰ τὸ βάλλειν, id eſt emittere, quod maris aquas per fiſtulas emittat, vel a φάλοι quo vocabulo Græci meatum in galeis militaribus, cui plumas inſerebant, indigitant, vel à Chaldæo בלע quod & devorare dicitur. (Voſſius de Idol. l. 4. c. 32. Plin. H. N. l. 9. c. 3.) Ingentis eſt magnitudo. Viſa in Indico mari, quaternum jugerum, ſeu nongentorum ſexaginta pedum longitudine. Centum & quinquaginta cubitos, obtinebat, quem Nearchus ejectum vidit. *Deſcribitur* à Bellonio, Rondeletio, & Aldrovando. De *ſuo* ſcribit Bellonius, adipem ejus velut oleum non concreſcere: pinnas habere utrinque unam & tertiam in dorſo, quæ totum corpus dirigit. Caudam lunatam, Corium nigrum, cui pinguedo pedis altitudine ſubſit, lardum quadrageſimale appellant. Lingua eidem aliquot librar. pondo. Ante oculos prætenturæ, ſeu tenues quædam aſſulæ, quatuor ulnas longæ, ac ſeſquipedem latæ, longiſſimis villis præditæ, quibus iter prætenrat. Oſſa tam magna, ut poſtes ex iis fieri ſoleant. *Rondeletius* ſuæ parvam linguam, & quæ quatuor duntaxat vel quinque vaſa ſalſamentaria adſcribit. Alibi, penem ſe unius vidiſſe, qui à procero homine humeris deportatus terram contingeret, ſcribit. In ejus, quam *Geſnerus* deſcribit, ventriculo tria dolia crudorum piſciculorum, inter quos ſalmo unius ulnæ longitudine, inventa ſunt. Pelle nigro undique tegebatur, niſi quod maculæ duæ candidæ, utrinque ſupra medium oculi inciperent, & retro tenderent. Tota maxilla inferior erat candida, & pars quædam ſub ventre. Plura apud Geſnerum vide. *Aldrovandi* prior colore erat ſubcæruleo, tota maculis nigricantibus conſperſa, ventre candido. Altera, quam Buſalinam vocat tota nigricabat. Capta erat An. M. D. LXXVII. in Scaldi decem ab Antwerpia milliaribus monſtroſa, quam Pareus deſcripſit. Longitudo ejus erat pedum octo & quinquaginta, altitudo ſexdecim. Cauda quatuordecim pedes lata, ab oculo ad extremum roſtrum intervallum ſexdecim pedum,

Maxilla inferior ſenum in ſingulis lateribus pedum erat, viginti quinque dentibus armata, qui totidem foraminibus in ſuperiore dentibus omninò carente excavatis, recondi poteranr. Tot dentium longiſſimus ſex pollices non excedebat. *Locus* ipſe procul à terra ubicunque degit. Plurimas autem circa Iſlandiam, Gronlandiam, & vicina Septentrioni loca, à Biſcainis, Anglis, Hullandis, circa æſtivum inprimis ſolſtitium, quo tempore ſinus receſſuſque maris pacatiores quærunr, capiuntur. In Taprobanæ mari Thunnis inſidiari, apud Ælianum legimus: in Gaditano Oceano non ante brumam conſpici: ſtaris temporibus in quodam ſinu placido & capaci, mirè gaudentes ibi parere, condi, Plinius prodidit. *Victus* ipſis piſces, viſus qui quadraginta aſellos devoraverat, eoſque adhuc recentes, quos oculatus teſtis diſſectos & ſale conditos ad ſolem ſiccavit. Sunt qui comedere maſticando negent: piſces deglutire integros, eoſque minutos, quod interna gutturis membrana nil magnum ingredi ſinat, dicunr. Quidam carne veſci negant, quod in captæ viſceribus præter mucum & ſpumam nihil reperiatur. Piſciculum Lodel venatoribus dictum, ſi eopioſe voraverit inobviatur quaſi, & in furorem acta, nec hominibus nec æqualibus ſuis parcit. De *Coitu partuque* (verba ſunt Schonfeldii) venarores referunt, Balænas contracta ſocietate & conſuerudine in amorem mutuum, quum conjunctione, ſaltatione, aliiſque affectuum conjugalium ſignificationibus inrer ſe reſtantur coire; hinc unà natare ſemper, amicitiamque ceptam conſervare, donec accenſa ad libidinem fœmina, erecto ad perpendiculum & in caudam corpore, marem eodem poſitu obvium, pinnis ſuis, tanquam brachiis duobus, amplectatur, mutuoque complexu per horæ dimidiam, vel integram utræque hæreant: Inde conjugium & converſationem ad mortem uſque colere. Fæmellæ fœtum autumno inter Octobrem & Januarium pariunt, unicum, tauro non minorum, imò majorem pro matris quantitate, qui ſub maternarum pinnarum præſidiis & tutela tutas, non deſerit parentes, niſi ablactatus. Philoſtratus faucibus ab eis filios abſcondi, ſi quando majorem belluam fugere contigerit, prodidit, quod & apud obſcurum de natura rerum aurhorem invenies. Terræ defectu aquæ affinis, aquâ ore recepta & ejaculata ſuccurrere, fide ejuſdem dicitur. *Dormire* edita per ſumma fiſtula, Ariſtoteles author eſt: ſtertentes audiri, Plinius: in ſiccum exire ut à Solis radiis caleſcant, Oppianus & Ælianus. *Inimicitiam*, cum Delphino, Thunnis & Orca gerit. A gladio piſce ut ſupra diximus vehemenrer rimerur. Ziglerus caſtoreo aqua diluto & in mare effuſo adeò terreri, ut totus grex diſſipetur prodidit. De *venatione* & *captura* vide Schonfeldium. *Uſus* adipis in lucernis, ad inungenda coria, curruum rotas, & alia. Cardanus viſcera quia pinguia, & ſapore & violæ quaſi odore commendari ſcribit. Galenus eis muſcoſum ſaporem tribuit. Viginri balænarum *genera* apud Hartenium inveniuntur, ex quibus *Primum* quot Ninting vocatur hominem fugit, & comeſtibile eſt. *Decimum*, quod Fiſcraake, haleces verſus terram fugat. *Undecimum*, quod triginta ulnarum, ultra ſeptuaginta dentes habet, & eos tam magnos, ut inde tabulæ ae manubria cultellorum fiant. *Duodecimum*, non habet pinnas in dorſo. *Decimum quintum*, quod Rodkemling vocatur, ſubvertit naves, & X L. eſt ulnarum. *Decimum ſextum*, quod Nahwal, anterius in ſuperiore mandibula, dentem longitudinis ſeptem ulnarum, adeò exactè tortum in circuitu, ut humano ingenio melius fieri non poſſet, habet. *Decimum ſeptimum*, quod Skeling, octuaginta ulnarum, diverſos ſuperciliorum ſupra oculos habet ordines. *Decimum octavum*, quod Nordhwal, nonaginta ulnarum, vivit niſi de pluvia & rore cœleſti, quod Haffnegruffiæ, magis inſula eſſe videtur quàm piſcis. Fides ſit penes authorem.

Schonfeld in Ichtyol. — Ælian. H. A. l. 16. c. 18. — Plin. H. N. l. 9. cap. 6. Schonfeld. in Ichtyol. — Philoſtrat l. 2. de vita Apollonii. — Ariſt. H. A. l. 4 c. 10. Oppian. Halieut. l. 1 v. 424. Ælian. H. A. l. 9. c. 50. — Galen. l. 3. Alim. Schonfeld. in Ichtyol.

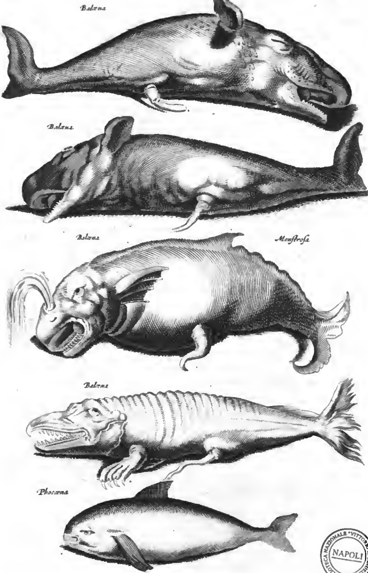
ARTICULUS II.

De Balæna vulgi, & Phyſetere.

Bellua hæc ut plurimum triginta ſex cubitos longa eſt, octo alta, ut Rondeletius deſcribit. *Oris* ſciſſura ad duodeviginti pedes porrigitur. *Dentes* in eo nulli, ſed horum loco in utraque maxilla, corneæ ſunt laminæ nigræ, ſenſim in pilos ſuillis ſimiles deſinentes, quæ in anteriore & poſteriore ſive interiore oris parte breviores ſunt, in media longiores. Ab interioribus *Lingua* intus continetur & coërcetur: inde abducta vel abſciſſa ita diffunduntur, ut in eundem locum iterum recipi non poſſit. *Oculi*, quatuor ulnarum ſpacio à ſe diſtant, foris parvi apparent, intus capitis humani magnitudinem ſuperat. *Pinnas* duas maximas in lateribus habet, quibus natat, & catulos in metu occultar, in dorſo nullam habet. *Cauda*, ſitu caudis Delphinorum ſimilis eſt, figura non multum abſimilis, quam cum movet, ita mare agitat, ut naviculas ſubmergat. *Roſtro* eſt brevi. *Fiſtula* carer. *Corio*, duro, nigro, integitur, ſine pilis, cui lepades, & oſtrea hærentia aliquando reperiuntur. *Internæ partes*, veluti in Delphino. In ventriculo mucus, ſpuma, aqua, alga fœtida, ambra inveniuntur, ut exinde Carnivoram non eſſe colligas. Vitulos vivos parit. Carnis nullus *in Cibis* uſus, ſola lingua commendatur, ſale condita. Viginti tria

Aldrov. de Cetis cap. 7.

ſæpe

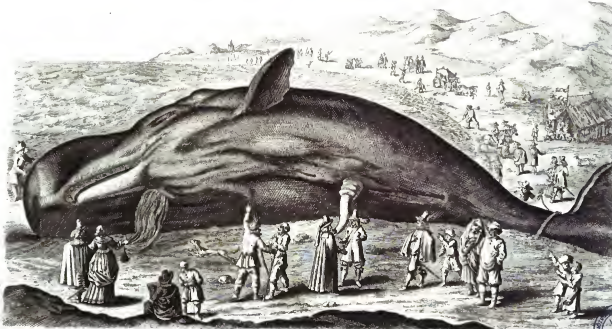
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XLII

Balæna magna õõ. perticas longa. 41. alta.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Ariſtot. H. A. l. 3. c. 12. ſæpe vaſa eâ implentur [illegible] Ariſtotelis eſſe, vel exinde colligitur, quod pro dentibus ſetas, quibus intus os hirſutum eſt, habeat. Plin. H. N. l. 11. c. 37. Plinius muſculum manuum benè dixit, ſed pro duæ Balænæ malè poſuit.

PHYSETER, qui & Phyſalus, [illegible] id eſt à flando dicitur, quod copioſiorem aquarium eluviem præ cæteris efflare ſcribatur. Geſnerus eundem vel ſaltem affinem cum Puſti, qui πρίστις, πρῆστις & πρίστης, dicitur, facit, quem vide. Diverſum eſſe à Pbyſalo maris rubri, ex deſcriprione videre eſt. Ælian. H. A. l. 3. c. 18. Magnitudine hic adulti Gobionis, ſine ore, cum branchias tamen habcar, perniciem ei qui guſtaverit crear. Intumeſcit enim, tandemque ventris profluvio vita finitur. De *Deſcriptione* inrer authores non convenït. Plinius H. N. l. 9. c. 4. Plinius ingentiſque columnæ modo ſe attollere ſcribit. Solinus ſuper antennas navium velis quondam diluvium eructare addit, quod Strabo Georg. l. 15. Strabo commune cetis in mari extero circa Turdetaniam facit. Turnerus portentoſæ magnitudinis cetum facit, & ſingulos ſe eorum tantum aquæ è fiſtulis, quas in capitibus habent ejaculantes vidiſſe, ut ſinguli ſingulas naves aquarum copiâ in profundum ſubmergerent, adjicit. Bellonius hoc ſolo à Balænis differre, quòd nullas prætenturas habeat, neque tam vaſtâ corporis mole, figuraque ſit magis tereti. Rondeletio eſt ore maximo, dentibus acutis, ſerratis, linguâ carnoſâ & magnâ, fiſtula longè quam reliquis craſſiore, pinguedine multa.

ARTICULUS III.

De Puſte & Orca.

Tabula XLIII. Aldrov. de Cetis c. 5. Bellon. de Aquatilib. l. 1. PUſtes à ſecando, quod perniciſſimè natet, dictus eſt. Perperam à Bellonio capite vaſto, rorundo, & cacabi figuram exprimente deſcribitur, quo modo namque aquam velociter ſecaret? Rondeletio eſt roſtro, valdè longo, oſſeo, utrinque aculeato. Aculei validi ſunt, & Delphinorum dentibus ſimiles. Aloyſius l. 6. Navigat. Aloyſius Cadamuſtus ſerram aquaticam vocat, eaque in aſſamenta ſecari ligna ſcribit. Cluſius Exot. l. 6. c. 19. Cluſius ipſius formæ ratione inter Galeos ſeu caniculas reponi debere affirmat: eumque ita ex pictura deſcribit. Erat hic piſcis, inquit, corporis formâ & colore Galeorum generibus, aut Caniculæ Ariſtotelis valdè ſimilis: nullis tamen maculis ut illa, conſperſam cutim habens, perinde tamen rudem, & inſtar Zygænæ curis aſperam, fuſci in dorſo coloris, in ventre candicantis, & ſex pinnas habet; in lateribus, medio videlicet pænè corpore binas, &c. Caput in longum & anguſtum, planum & firmum roſtrum porrigebatur, utrinque cum iis dentibus, ſive oſſeis firmiſque & rectis ſpinis, ex adverſo ſitis ſerræ inſtar munitum, viginti vel etiam pluribus, &c. Binos oculos in prona capitis parte habebat, binas nares in ſupina, & infra illa oris ſciſſuram, *ut Zygæna* fere tranſverſam. Reperitur plerumque in Oceano occiduo.

ORCA Latinis à vaſis olearii aut vinarii ſimilitudine dicirur. Aldrov. c. 6. Quodnam apud Græcos babear nomen, vix compertum, niſi vocabulo Orygis apud Strabonem, quem in mari extero circa Turdetaniam ponit, veniat. Strabo Georg. l. 3. Bellonius ocrynum Oppiani eſſe credit, ſed perperam. Tbunni enim hic genus maximum. Delphino eſt corpore toto vigeſies craſſior, potiſſimum circa ventrem: Toto tergore atra, ventre ex albo roſeo, ad latera ferè cærulea. *Roſtrum* babet ſimum, ſurſus repandum; cujus labri inferioris tanta eſt craſſitudo, ut à ſuperiore ſejungarur dum piſcis pronus eſt, quadraginta truculenti in eo dentes, quorum anreriores obtuſi & graciles, poſteriores acuti & craſſi ſunt. *Oculi* eidem ſunt parvi, pinnæ pro corporis magnitudine puſillæ. *Cutis* glabra & poliriſſima. *Cauda* lunata, & ulnam diſtenta excedens. *Pudendum* mari in medio ventre abſtruſum, duor. pedum longitudinem excedens; in fœmina ano vicinum eſt, ad quod utrinque duorum digitorum intervallo, quædam foramina viſuntur, in quibus mammarum papillæ deliteſcunt. Sæpe octingentas, aliquando & mille libras excedunt. *Lienem* unico orbiculari globo in placentæ formam effectum habet. Plurimum aquæ per fiſtulas ejaculari, Plinius author eſt. *Orca*, inquit, *in portu Oſtienſi viſa eſt oppugnata à Claudio Principe. Venerat tunc ex ædificante eo portum, invitata naufragiis tergorum è Gallia advectorum, ſatianſque ſe per complures dies, alveum in vadô ſulcaverat, accumulata fluctibus in tantum, ut circumagi nullo modo poſſet, & dum ſaginam perſequitur, in littus fluctibus propulſa, eminente dorſo, multum ſuper aquas, carinæ vice inverſa. Prætendi juſſit Cæſar plagas multiplices inter ora portus, profectuſque ipſe cum prætorianis cohortibus, populo Romano ſpectaculum præbuit, lanceas congerente milite, è navigeis aſſultantibus quorum unum mergi vidimus reflatu belluæ oppoſitum nuda.* De earum & Balæna pugna ita quoque Plinius: Balænæ & in noſtra maria penetrant. In Gaditano Oceano non ante brumam eas conſpici tradunt. Condi autem æſtaris temporibus in quodam ſinu placido & capaci mirè gaudentes ibi parere. Hoc ſcire orcas, infeſtam his belluam, & cujus imago nulla repræſentatione exprimi poſſit alia, quam carnis immenſæ dentibus truculentæ. Irrumpunt ergò in ſecreta, & vitulos earum & fœtas vel etiamnum gravidas lancinant morſu, incuſſæque ceu Liburnicarum roſtris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles ad repugnandum inertes, & pondere ſuo oneratæ, tunc quidem & utero graves, pariendive pœnis invalidæ, ſolum auxilium novere in altum profugere, ſeſeque oponere, & cau-

tium anguſtiis trucidare, in vada urgere, ſaxis allidere. Spectantur illa prælia ceu mari ipſo ſibi irato, nullis in ſinu ventis, fluctibus verò ad anhelitus ictuſque, quaotos oulli turbines volunt.

Hucuſque Plinius.

ARTICULUS IV.

De Delphino.

Tabula XLIV. Aldrov. de Cetis c. 7.

PIſcis quem Latioi Delphinum vocant, is Græcis [illegible] & [illegible] & ſi minutus [illegible] plæriſque Europæ nationibus, Porcus marinus dicitur. Ex Cetis eſſe, quod branchiis eareat, pulmonemque & arteriam habeat, Ariſtoteles reliquit. Repando dorſo incurvum eſſe plæriſque proditum, unde incurvè cervieum pecus Pacuvius vocavit, ſeu quod talis oculis noſtris, dum ab undis exſiliens in mare præceps fertur, propter eeleritatem motus appareat; ſeu quod, quia branchiis deſtituitur, revera corpus, eum ſe vibrat, incurvet, ut promptior in gurgitem pronus feratur.

Plinius H. N. l.

Roſtrum ei eſt ſimum, unde Simonis nomine gaudere Plinius ſcribit. *Linguam* mobilem, brevem, latam, carnoſam, exertam in ambitu ſerratam, ſuillæ non abſimilem. *Dentes* parvos, acutos, pectinatim coëuntes. *Oculos* magnos, ſed cute adeo tectos, ut pupilla ſolum appareat, non longe ab oris ſciſſura, quin in eadem propemodum linea ſitos. De *Fiſtulæ* ſitu non convenit inter authores. In dorſo eſſe ſeribunt Ariſtoteles & Plinius, ante cerebrum Rondeletius, cujus verior ſententia, inter oculos Bellonius. In dorſo eſſe creditum veteribus, quod magis ad poſteriorem partem quam in balæna ſpectet. *Pinnis* duabus validis natat, quæ veluti hominis brachia cum omoplatis articulis junguntur. Earum muſculi quatuor robuſti dorſi pectorique anoectuntur. Hæ in ventre ſuot, ita ſitæ, ut non ſolum natatum, ſed & motum, quo furſum ſe effert reſpirandi cauſa, adinvenit In dorſo quæ eſt, aculeatam Plinius, & Pauſanias faciunt, propter duritiem ſine dubio. Nam rigidam ſatis eſſe Rondeletius teſtatur, duæ quæ in cauda, ex ejuſdem lateribus, altera dextram, altera ſiniſtram partem verſus, ita ut cauda, quæ lunata, aquam latitudine ſua verberet. *Sextum* ſi attendas, pudendi in *fœmina* orificium, ano vicinum eſt ad terreſtria animalia aceedens, binas eædem, ſi Plinium ſequimur, in ima alvo papillas tantum gerunt, nec evidentes, & paulò in obliquum porrectas. Ariſtoteles mammas propè genitale continere ait, papillas quadrupedum more conſpicuas habere negat, ſed velut alveolos quoſdam humoris duos eſſe ſcribit, utroque de latere ſingularem, è quibus lac fluit, quod ore catulorum parentem ſectantium excipitur. *Vulva* cervicem palmum unum longam habet, quæ deinde in ramos duos veluti in quadrupedibus terreois videre eſt, diſtribuitur. Teſtes ad uteri cornua, pudeodum inter umbilicum & podicem gerit. *Mari* foramen quoddam in medio ventre apparet, è quo pudendum quadrupedibus ſimile exit, quod in eongreſſu erigitur, & extra eminens profertur. Ideò fortè Ariſtoteles geoitale foris eſſe dixit, teſtes intus, qui ſecuodum Plinium prolongi, ad alvum necti. *Felle* omoinò caret.

Ariſtot. — Plinius H. N.

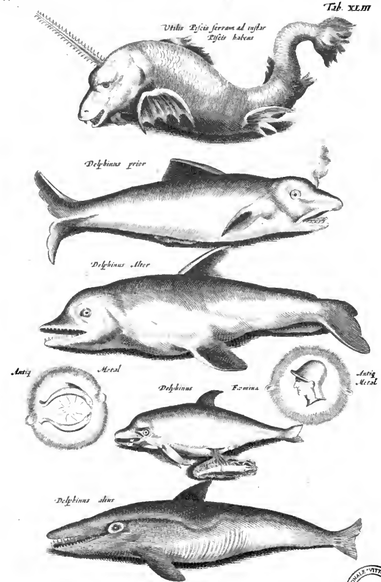
Locum ſi ſpectes, nullum ferè ſine Delphinis mare; adeo ut & in Ponto, quem oulla piſcibus inimica bellua ingreditur, repriantur, & in Adriatico quamvis raro capiantur, ſed & aquas dulces ſubit, & Nilum ipſum, ibique piſcibus aliquandiu paſcitur. Illos tamen non eſſe, quos Solinus ſerratas criſtas habere. Crocodicolos ſtudii ad natandum elicere, demerſoſque aſtu fraudulento tenera ventrium ſubternatantes ſceare & interimere, ſcribit, facilè mihi perſuaderi patior, quod Marcellinus noo Delphinos, ſed Delphinis ſimiles vocat. Accepit à Græcis qui circa Propontidem ſalitant Bellonius, eoſdem inſtar aliorum piſcium migrare, è mari mediterraneo videlicet Septeotrionem verſus, Helleſpontum & Propontidem emetiri, Euxinum ingreſſos certo tempore immorari, tum denuo loca prius relicta repetere. *Cibus* Delphino piſces, in quos crudeliter graſſatur, habetque Cephos aves comites, quæ ab eo acciſorum ſanguine paſcuntur, ut Oppianus ſcribit. *Vita* longa, ad tricenos ſæpe annos producitur, fortè quod felle careat. *Coitus* humano ſimilis, illeque paulò quam piſcium qui attritu ventrium coëunt, diuturnior. Ariſtoteles tamen cæteror. more congredi ſcribit. Geſtat utero decem menſibus, & ſingulos uno partu, interdum & binos edit. Parere æſtate, nec ullo alio in vulgatis Plinii codicibus legimus. Rondeletius fœtum verè aliquando extraxit, alteram fœminam Octobri diſſecuit, inque ejus utero tum demum formari cœptum fœtum inveoit. Chorio amnio & allantoido tunicis, is in utero involvitur, ſanguine per venas umbilicales nutritur, ſpiritum per eaſdem arterias recipit. Proles celeriter adoleſcit, quippe annis decem ad ſummam magoitudioem perveniat, ut tradit Ariſtoteles. Pro *voce* ipſis gemitus eſt humano ſimilis, ut Plinius prodidit. Rondeletius ſtridorem edere ſcripſit, vociſque nonnihil. *Viſum* habent acutiſſimum, ita ut piſcem etiam ſub lapide vel in caverna aliqua latitantem videant. Omnium tum terreſtrium tum aquatilium velòciſſimos Ariſtoteles dixit, ocyores volucre, oeyores telo. Nam cum fame concitati fugientem in vada ima piſcem, diutius ſpacium continuere, ut arcu emiſſi ad reſpiraodum, emicant; tantaque vi exiliunt,

Solinus Polyhiſt.

Ariſtot. l. 5. c. 5. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 13.

Ariſtot. H. A. l. 9. c. 48. Plinius H. N. l.

Ælian. H. A. lib. 12. c. 12.

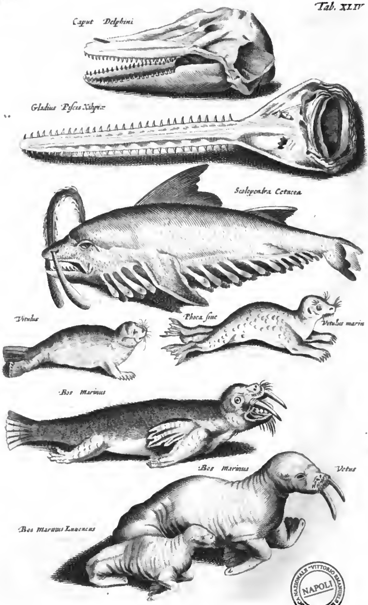
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" · NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XLIV

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

Digitized by Google

exiliunt, ut plærumque vela navium tranſvolent ſaltu. Perniciei ſæpe cauſa iſta velocitas. Nam aliquando, dum Mugiles perſequuntur, nec incitatum curſum inhibere poſſunt, terræ impacti, præda fiunt, quod & tum fit, cum vel aſylo infeſtantur, ut Rondeletius obſervavit, vel nimio piſcatorum ſtrepitu gravantur. Plinius tellure tactas mori ait, repugnante experientia. Nam & Ariſtoteles extra aquam morientem & anhelantem cæteror. ſpirantium more reliquit, & Geſnerus Arimini captum tres dies in terra vixiſſe ſcripſit, & Rondeletius vivos à Monſpelienſibus Lugdunum uſque deportari affirmat. Gregatim ex ætatum ratione diſpoſiti natant. Parvuli præcedunt, adultiores ſequuntur. Hoc ſingulari in prolem amore fit, quo etiam motus tenellos in fauces recipere, ut Solinus dicit, vel ſaltem eos in faucibus aliquando geſtare, quod Oppiano & Geſnero viſum, ſolet. De ipſorum ſomno ita Plutarchus: *Delphinus dormiens de ſummo per altum demittitur, tantiſper dum in vadum impingat, ſolumque ſentiat: Hic exceſſo ſomno roncho que edito ad ſummum rurſus meat, rurſuſque demittitur, ac pronus fertur, imo quodam mirabiliter compoſito quietem captans. Ingenium ſingulare* reſipit, quòd parentes ſenio confectos alant, ſuique corporis niſu natatum tanto amore proſequantur, ut ſæpe aliquem ex ſe captum ad portum uſque comitentur, mortuum verò quaſi ad ſepeliendum efferant; quod Heſiodi à latronibus interfecti in mare projectum cadaver, ad Rhium & Molyeriam deportaſſe legantur, quod navibus in qua aliquis ex delphinicidis, coorta tempeſtate, quaſi in ultionem perniciem ſtruant, quod à Græcis, Italis, Venetis inprimis nautis creditur, quod Serapidem & Dyoniſium, juſſu Ptolomæi Soteris revehentibus, & ſupra Maleam abreptis, ducem ſe ad ſtationem præbuerint; quod Simonis nomine miro modo gaudeat, ut poſt Plinius, Gillius cum ad Antipolin provinciæ Narbonenſis urbem navigaret expertus ſcribit; quòd captus miſerationem gemitu moveat, ut auritus teſtis Gillius prodidit, quòd denique cantu & Muſicâ, unde illa de Arione in mare injecto & à Delphino liberato, ſeu fabula, ſeu Hiſtoria, oblectetur. Tempeſtates laſciviendo præſagire nautæ, Bellonio reſragante affirmant, & à nobis cum ex Anglia Scotiam aliquando peteremus obſervatum eſt; ſeu quod aëris mutationibus non aliter ac ægri afficiantur; ſeu quod procellâ exſurgente, conſurgentes ab imo maris exhalationes, calorem in Delphinis excirent, quem ut temporent, crebrius erumpunt. Piſcatoribus Euboicis in piſcatione ſubſidio eſſe, authoribus proditum eſt: Verùm rectiſſimè Bellonius, non ſuopte ingenio ſed fortuitò id facere, obſervavit. Si enim in Celerinorum aut Sardiniarum greges inciderint, capitibus abſumptis, truncos capientibus relinquunt. Piſces verò irruentis Delphini impetu conſternati, poſtquam in aërem exiliiſſent, tam denſo interdum in mare agmine relabuntur, ut pluviam repræſentent. Quæ de Delphinor. in pueros amoribus dicuntur, apud Gellium & Ælianum invenies. *Inimicitias* cum Balæna, ut apud Philen legimus, Pompilo, & Amiis gerit. Ex piſciculis, Pediculum paraſitum habet, de quo ita Ariſtoteles: Maris quod à Cyrena in Ægyptum panditur, piſcis Pediculus nomine circa Delphinum eſt, qui omnium pinguiſſimus fit pabuli copiâ, quæ Delphini operâ ſuppeditatur. *Uſus* ejus quibuſdam gentibus in *Cibis*, & quidem tantus, ut in menſas Principium veniat. Maximè tamen hepar & lingua commendantur. Illud tenerum, ſed mali ſucci. Hæc, tenerior pinguior & hepati præferenda. Cardanus viſcera non ſolum ſapore ſed & odore quaſi violæ commendari ſcribit. De Uſu *in Medicina* pauca occurrunt. Kiranides ventrem ſiccum & tritum ſpleniticis prodeſſe, *jecur* aſſum & in cibo ſumptum, tertianam & quartanam integre ſanare ſcribit. Plinius febrium circuitus tolli ait, ſi ante acceſſiones deguſtatum fuerit. Dentium cum melle Cinis infantium gingivis dentitionibuſque confert. Alligatus, pavores repentinos tollit.

[Margin notes, left column: Plin. H. N. l. 9. c. 8. — Plutarch. l. utra animalia. — Ariſt. H. A. l. 9. c. 47. — Plutarch. in Sympos. — Plutarch. l. utra animalia. — Plin. H. N. l. 8. c. 35.]

[Margin notes, right column: Gell. Noct. Atticar. l. 7. c. 8. Ælian. H. A. l. 6. c. 15. & l. 2. c. 6. — Ariſt. H. A. l. 5. c. 31. — Plin. H. N. l. 32. c. 10.]

ARTICULUS V.

De Phocæna & Scolopendra Cetacea.

Phocæna Delphini ſpecies eſt. Rondeletius quidem diverſum à Turſione facit; ſed Gaza, motus ſine dubio Plinii verbis, qui Turſiones Delphinorum ſimilitudinem habere ſcripſit, Phocænam Turſionem vertit, & pro iiſdem, Scaliger, Bellonius, Geſnerus, Jovius & alii agnoſcunt. Differt tamen & ab eo qui Athenæo *Superin* dicitur, & à *Plataniſta*, quem Plinius in Gange Indiæ roſtro & cauda Delphini, magnitudine verò quinque cubitorum, facit. *Deſcriptionem* ſi attendas, ita de iis Plinius: *Delphinorum ſimilitudinem habent, qui vocantur Turſiones. Diſtant & triſtitiâ quidem aſpectus: abeſt enim illa laſcivia; maxime tamen roſtris. Caniculorum maleficentia aſſimilati.* Nobis ex Bellonio & Cardano, iſta placet. Phocæna Delphini eſt magnitudine, breviore tamen craſſioreque corpore. Captus aliquando in Neuſtria, qui mille libras pendebat, adeò pinguis ut teres videretur. *Caput* habet obtuſum, *Roſtrum* tam ſimum ut cum capite ferè rotundetur; *Meatus auditorios* admodum obſcuros ſi reperire volueris, ab oculi majore cantho, ſex digitor. intervallo caudam verſus accuratè diſquirere, illucque grandem culmum inſerere oportebit. *Pinnæ* eidem ſolidæ ac nigræ.

[Margin notes: Tab. XLI. — Plin. H. N. l. 9. c 6. — Plin. H. N. l. 9. c. 3. — Cardan. in variis.]

V 2 Ter-

Tergoris color ex cæruleo in obſcurum livens. *Cauda* lunata. Cardanus eum qui Dieppæ in Neuſtria captus erat, *fiſtulam* in medio per quam aquam effunderet, digiti magnitudine habuiſſe ſcribit. *dentes* quoque obtuſos, & hominis molaribus ſimiles. Minxiſſe, ore aperto reſpiraſſe & ſuſpiraſſe; *Lachrymatum* fuiſſe, profluentibus ex oculis guttulis; diuque ſupervixiſſe, quamvis ſanguis è vulnere, non ſecus ac vinum è ſiphunculo flueret, addit. Nullius non maris eſt incola. Bellonius ſæpius in Oceano Gallico quam Delphinos capi ſcribit. Rondeletius etiam

Ariſt. H. A. l. 8. c. 13. in Ponto vivere, & in loco illo, Ariſtotelis, [illegible] &c. φωκαίνας pro φώκας ex eodem Ariſtotele, qui antea Phocænam in Ponto naſci ſcripſerat, legendum eſſe putat. Hoc alii de vitulis marinis accipiunt. *Parit* magna ex parte binos vel ſingulos ut Ariſtoteles prodidit. Bellonius in forum Pariſiis, diebus Veneris inprimis adferri reliquit. Delphino tamen eſt deterior, quia pinguior.

Ælian. H. A. l. 13. c. 13. SCOLOPENDRÆ CETACEÆ. Ælianus ſolus meminit. Exerunt aliquando totum è mari caput. Narium pilos magna excelſitate apparere, caudam perinde atque locuſtæ latam conſpici, reliquum corpus aliquando in ſuperficie æquoris ſpectari, & cum triremi juſtæ magnitudinis conferri poſſe: Permultis pedibus, utrinque ordine ſitis, tanquam ex ſcalmis appenſis natare. Addunt inquit harum rerum periti ac fide digni, ipſos etiam fluctus ea natante leviter ſubſonare. Pro hac Cetacea Scolopendra, hanc quam exprimi curavimus Aldrovandus exhibet. Tota ad colorem cæruleum vergebat; ad latera tamen & in ventre nonnihil ruffeſcebat.

ARTICULUS. VI.

De Phoca, ſeu Vitulo marino.

Tab. XLI. ETſi Phoca animal ſit amphibium, quia tamen humore potiſſimum victitat, nec diu extra aquas vivere poteſt, inter aquatilia referre placuit. Græci φώκην dicunt, ſeu ex βοᾶν boatu quem edit, unde Servius apud Virgilium, Phocas, *marinos boves* interpretatus eſt, ſeu aliunde ducto vocabulo. Plinius & Gaza vitulos marinos; ille, quandoque Vitulos ſimpliciter dixit. Feſto *Bocas*, ut Geſnerus conjicit, vocatur. Varinus [illegible], Oppianus [illegible] dixit. Differt *Corporis figura* ab omnibus tum piſcibus, tum Cetis, adeò ut quadrupedum vocaverit Ariſtotel. Habet quippe, ut oculatus teſtis Rondel. ſcribit, veluti *brachia* ſine cubito, ſine ulna, breviſſima: Quod ſequitur, Carpo noſtro reſpondens, ex multis oſſibus conſtat: Metacarpium verò, ex quinque oſſibus quæ pelle tantum teguntur: inde tanquam manus indiviſa, præterquam in extremo, in quo quatuor linearum diſtinctiones, tantum ſpectantur; ungues autem quinque diſtincti. Quia pinnarum vicem agunt, ideò Homerus [illegible] cognominavit. *Corio* tegitur duro, ſolido, pilis nigricantibus & cinereis, quædam maculas parvas albicantes in ventre habent. Plinius *Cartilagines* non oſſa habere ſcribit, ſed Ariſtoteles carne abundare mollemque eſſe, & cartilaginibus oſſibus conſtare, autor eſt. *Caput* eſt breve, & pro corporis magnitudine parvum. *Collum* longius, quod pro arbitrio extendit & contrahit. Inferior *maxilla* Lupinæ ſimilis eſt, ſuperior quam in lupo latior, hacque & naribus vitulis terreſtribus affinis eſt. Oris ſciſſura mediocris. *Superciliorum* locum & ſuperius labrum pili duri alias nigri, aliàs albi tegunt. *Dentes* ſunt ſerrati & lupinorum ſimiles. *Oculi* ſplendent & ſubinde in mille colores ut hyænæ tranſeunt. *Lingua* eſt ſciſſa, id eſt biſulca. Plinius duplicem facit, Rondeletius latam eſſe addit. *Auribus* caret, quod vitam in humore traducat, partes verò aurium meatibus additæ, ut motus aëris à longè delatus ſervaretur: ſed loco eorum meatus anguſtiſſimos & exiguos habet, qui in viventibus ſunt evidentes, in mortuis difficillimè inveniuntur. Lato eſt *pectore*. Omoplatas enim habet quaternis muſculis connexas, ſuperiore vel poſteriore in parte quam canes terreſtriaque alia animantia, quæ in lateribus eas habent. *Fel* in hepate habere negat Ariſtoteles, omninò habere, Bellonius. *Plinius* tribuit, ſed partem non exprimit. *Renes* ei ſunt firmiſſimi & ſolidiſſimi, cum reliquor. omnium magis minuſve cavi. *Genitale*, maribus oblongum, fœminis ad terreſtria accedens. Ariſtoteles ſimile Rajæ eſſe ait. *Locus* Phocæ aqua & terra. Nec penitus illa carere poteſt, nec in ipſa agere ſecus, niſi per intervalla quædam reſpiret. Ariſtot.

Veſcuntur piſcium carnibus, & in vivaria immiſſi, furibundi in eos ſæviunt; apud Troglodytas extra ſinum Arabicum piſcium capturæ non minus ac homines intenti. In retia delapſi, dilacerant eadem, & piſcibus una captis effugiendi anſam præbent. Leporum & aliorum retro mingentium ritu *mingunt* & *coëunt*, nempe averſi, inque medio coitu cohærent. *Pariunt* in terra pecudum more, nunquam geminis plures, ſcribit Plinius. Secundinas emittere ſcripſit Plin. Ariſtoteles. Prolem circa duodecimum à partu diem in mare deducunt, quod Calpurnius inter impoſſibilia recenſuit. Maxima ex parte per littora vagantur, & vicinos agros, vineta & pomaria deperdunt. Si quando colliculum aſcenderint, indeque ſecedere coguntur, pedibus ac capite in ventrem contractis, ac toto corpore in globum conſtricto, maximo impetu in mare devolvuntur.

vuntur. Non procul tamen à littore recedunt, quod ipſis difficilis pedum in terra uſus ſit. Difficulter *interficiuntur*, niſi capite eliſo, quòd corpus totum carnoſum ſit. Extra aquam ad ſolem in arena littoris vel ſuper ſaxa, *dormiunt*, ut liberius reſpirent. Nullum animal graviore ſomno premi author eſt Plinius. Non aliquoties, cum Andreapoli in Scotia ſtudiis operam daremus, tam prope ad ſtertentes acceſſimus, ut lapidibus infeſtari potuerint. Poſtquam ſe in aquas conjeciſſent, elato ex undis capite nos intuebantur. Inter dormiendum tam altè ſtertunt, ut mugitum edere videantur, quod Ariſtoteles quoque & Plinius meminere. In cauſa pituitoſus humor, qui in aſpera arteria, inſpirando & exſpirando exagitatur. Sed & in aquis fortè dormiunt. Nam & ranæ, quarum more ſub aquis diu urinantur, longiſſimo anni tempore, ſub aqua latere poſſunt, ne quicquam de *pulmone* dicam, qui exiguus, ſpumoſus; nec ſanguineus. *Ingenium* ſi ſpectes. Sæpiſſimè miteſcit, & naturam ferinam deponit, & quod mireris, accipit deſciplinam, voceque pariter & viſu populum in ſpectaculis exhibitus ſalutat, & incondito fremitu, nomine vocata, reſpondet, ſed & in hominem amore fertur, hac in parte nihil à Delphini natura abhorrens. Viſus aliquando vitulus marinus, qui ad principis Chriſtiani nomen gaudio perfundi videbatur, obmuteſcebat ad Turcæ. Is etiam cujus Rondeletius iconem dedit, in Lerini inſulæ Cœnobio, nullo metu cum hominibus per multos dies verſabatur, adeò ut & gradus aſcenderet. Damnis apud Philoſtratum, Phocam à piſcatoribus captum, filium quem in cavea pepererat, ita deplorare mortuum vidit, ut per triduum à cibis abſtinuerit. Tzetzes verò teſtatur, cum ſuis catulis mori, iſtos cum ſuis matribus, parentesque ſenio confectos, in natando juvare. Summa ipſis cùm mari *Sympathia*. Pili enim excoriati ſi mare turbatum in fluctus ſurrexit, ſimiliter eriguntur; ſi deſedit, in planum ſternuntur. Quod cum non crederetur, facto in Indico mari circa Hiſpaniolam inſulam periculo, non amplus fabuloſum haberi Cardanus aſſerit. Plinius ſenſum æquorum retinere, ſemperque æſtu maris recedente inhorreſcere ſcripſit: Rondeletius verò mutationis aëris ſignificare, auſtrinis ventis ſurrigi, boreali bus ita deſidere, ut nullos planè affirmes, ſæpius obſervavir. Fulmina & grandines corium probibere Plutarcho & palladio proditum. Ideò & ſummas velorum partes eo obtegi, & Auguſtum Cæſarem pellem vituli marini perpetuo circumferre conſueviſſe, & Severum Imperatorem eâdem tectum voluiſſe legitur. Grandini verò obviare Palladius credit, ſi per poſſeſſionis terminos circumferatur, & in villæ aut cortis ingreſſu ſuſpendatur, cum malum videris imminere. Urſos metuere Oppiano debemus, congreſſos aliquando cum iiſdem in ſpectaculis. Lycoſtæ ruſtico apud Calphurnium; fugere & arietes marinos, & forti anhelitu è cavernis extrahi, Æliano. Negligitur etiam ab in ſima plebe in *Cibis*. Caro enim ipſius mollis eſt, ſpongioſa, & pinguis, adeò ut liquetur ſi diutius manibus contrectetur. In *Medicina*, dextra pinna capiti ſubdita ſomnum adfert, quòd nullum animal graviore ſomno prematur. *Pellis* à podagra præſervat, ſi ex ea calceos geſtaveris. Adeps in muliebribus morbis vehementer ab Hippocrate laudatur. *Coagulum* quod evomere dicunt, ne in hominum manus incidat, cum panace, vel ſucco punici, Comitiales morbos ſanat. Celius Aurelianus tamen id reprehendit.

Plin. Juvenal. Satyr. 3.

Philoſtr. l. 2. de vita Apollonii.

Plutarch. Sueton. in Auguſto.

Pallad. R. R.

Ælian.

Plin.

Plin. Theop. H. l. 9 c. 12.

ARTICULUS VII.

De Manati Indorum.

Hujus piſcis nemo veterum meminit, niſi fortè Bos ſit Ariſtotelis, quem in Hiſtoriis inter Cetacea reponit. Belgæ vaccam marinam vocant. Nec incongruè iſte dicetur, cum quod capite terreſtrem bovem referat; tum quòd ejuſdem more herbis in terra paſcatur. Utri eſt ſimilis, ideò fœdiſſimus aſpectu. *Caput* habet bovis inſtar, *Oculos* exiguos, *Pedes* circa caput binos, craſſos tanquam alas brachiorum loco, quibus natat. *Aurium* loco duo foramina exigua quibus audit. *Lapides* ſeu oſſa in cerebro bina parvæ pilæ palmariæ magnitudine, orbicularia. Circa *caudam* ſtrictior eſt & quaſi præcinctus, quæ etiam ab inde ad extremum tota conſpicitur nervoſa. Fœminæ duo ſunt ubera in pectore, quibus catulos lactat. *Corium*, quo integitur eſt ſimile uſtulati porci corio; digitum denſum, cineraceo colore, rariſque pilis præditum. Adeò magnus eſt, ut jugo boum opus ſit ad unum vehendum. Nonnunquam quatuordecim aut quindecim pedum longitudinem ſuperat, octo verò palmarum craſſitudinem. Circa inſulam Hiſpaniolam in mari capitur. Subit tamen & flumina, & ſecundum ripas eorum berbas depaſcitur. *Manſueſcit* aliquando. Aluit quendam per viginti ſex annos in lacu Guaynabo Caramatexi Regulus, tam manſuetum, licet jam grandem, ut nomine Matonis inclamatus, è lacu egrederetur, & ad ædes cibi ſumendi gratia perreptaret, iterumque in lacum remearet, pueris atque viris, quorum cantu delectari videbatur comitantibus. Idem denos ſimul pueros tergo exceptos ex una lacus parte in oppoſitam tranſvehebat. Cum quidam ex Hiſpanis haſtam in eum vibraſſet, etſi non læſus, nunquam tamen impoſter. emergere voluit, ſi viros vaſte indutos, & barbatos conſpexiſſet. Intumeſcente fluvio Hayboaico, & in lacum illum ſe effundente, in mare regreſſus eſt. *Uſum* & in *Cibis* & in *Medicina* præſtat. Caro enim ejus reſiccata, Anglicæ bubulæ ſimilis eſt, & diutiſſimè incorrupta manet; cocta Thynni carne eſt præſtantior. Cauda in partes conciſa, & ſoli per quinque dies expoſita, tandem in patella cocta, multa pinguedo elicitur, quæ, quia rancorem non contrahit, ad ova in ſartagine frigendo adhibetur. *Oſſa* in capite colicæ paſſioni & doloribus nephriticis valdè adverſantur, ſi primò adusta, contrita & per cribrum tranſmiſſa, in vino drachmæ unius vel alterius pondere, aſſumpta fuerint. Ex Corio cingula etiam & calceorum ſoleæ fiunt.

Tab. XLIII. Ariſt. H. A. l. 6. c. 11. Lopez. Hiſt. Gener. c. 13. Cluſ. Exot. l. 6. c. 19.

ADDITAMENTUM
DE
CANE ARISTOTELIS

Niere mb. H. N. l. 11. c. 20.

PISCIS qui hodie Tubero dicitur, Canis Carcharias eſſe vulgò creditur. At quia ille quem Franciſcus Hernandus deſcribit, exactè deſcriptioni, quam attulimus, non reſpondet; ideò placet & hanc apponere. Cetaceus inquit piſcis eſt, ex genere oblongorum, Oceani incola, quindecim interdum dodrantes longus, voraſſimus, curſu volex, nec omninò ſtupidus, & bina humana corpora ſæpe numerò craſſus; ore quòd roſtro unciarum decem intervallo ſubjacet, lunato, vallatoque ſupernè trino dentium præacutorum, ac ſeſe mutuo ſerræ modò ſubintrantium, ac quaterno infernè binum dodrantum rictu, & brachiis utrimque quinis: roſtro ranæ obrotundo, pinnis ſingulis utrimque juxta branchias, totidem juxta pudenda, juxta caudam unicâ alterâ omnium maxima imminente dorſo ſtatim à branchiis, alteraque juxta caudam modicâ, à contrario alterius parvæ, ſed in oppoſitam partem vergente caudâ magnâ, craſsâ, falcataque, & ſuperna parte triplo aut quadruplo longiore atque latiore, & juxta exortum quibuſdam parvis cavitatibus inſigni: oculis modicis longo inter ſeſe diſtantibus intervallo: pupillâ magnâ, & ſubluteaa iride, corio verò ceterorum cartilagineorum, cum ſeſe tendit, nullis ictibus penetrabili: dorſo ac lateribus cæruleis exſaturatis, a ventre candenti. Mirum eſt, bina pendere mari, oſſea pudenda, cava alba, dodrantem longa, & ternis ſingula, glandis loco, longiuſculis noxia acuminibus, quibus novaculæ modo facilè quidvis obvium abſcindit. Maleficum animal eſt, atrox, ac hominum devorator, adeò vivax, ut in perquam tenues etiam diviſum apalectos, affixumque veru, ac vitam adhuc videatur mordicus retinere. Mediocre præſtat, & quale alii congeneris piſces, dum parvum eſt alimentum; ſed provectius, durum, ingratum, inſalubre, & fluxum alvi ciens. Unicum eſt illi inteſtinum, ſatis amplum, unde tam improba contigit voracitas. Cor parvum ſubalbidum, laxum, & uſque adeò vivax, ut eductum, & in varias partes ſectum, diutius conſpiciatur moveri, ventriculiſque diſtinctum. Stomachus vaſtus eſt, hepar candens, in duas partium tænias, quatuor dodrantes longas, ac decem uncias latas. Splen vero jecinoris longitudine, ſed duas tantum uncias longus.

Niere mb. H. N. l. 11. c. 19.

Cæterum ſolent circa tuberones piſciculi quidam natare *Romeri* dicti, de quibus ita Hernandus: Piſcis eſt ſpinoſus, Oceani Septemtrionals alumus, dodrantem plus minus longus, tres uncias craſſus, corio tectus molli & pæne teres. Lunatâ conſtat caudâ, & roſtro reſimo atque compreſſo, oculis magnis, ſi magnitudini corporis comparentur, pupillâ nigrâ ac luteâ iride. Senis narat pinnis, quarum altera medio pænè dorſo in caudam uſque procedit, ſenſim ſeſe attenuans, & à quibuſdam præacutis ſpinulis ſumens exordium: altera à pudendo pænè, ipſo in caudam ferè deſcendit, utrimque à brachiis ſingulæ, binæque paulo ante initium ventris.

Color univerſi ex albo in cæruleum tendit, quamquam dorſum caputque cyaneo exſaturato videantur nitere, univerſumque corpus ſenis pavonini coloris tranſverſi in diſcurrentibus orbibus ambiatur. Extrema corporis caudam contingentis quadrata ſunt, & quaternis veluti dorſis diſtincta quarum bina quæ in latera excurrunt, deſinunt in acumen. Caudæ initium pavonino exſaturato ſplendore. Micant mediæ utrimque partes, dilutiores ſunt ſequentes exſaturatæ, ac demum poſtremæ candentes.

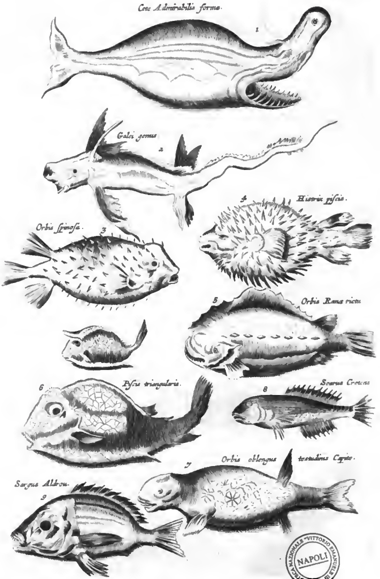
De Glauco Æliani.

Niere mb. H. N. l. 11. c. 21.

AD Glaucum Æliani videtur referri debere, & hic quem Cluſius exenteratum & reſiccatum ita deſcribit: Erat, inquit, corpore longo, trium ferè pedum longitudinem explente coloris (reſſicatum enim & exenteratum dumtaxat conſpiciebam) ex cineraceo fuſci, in quo tamen quidam candor, præſertim in tergore, adhuc eluceret: vivum enim & recenter captum argentei pænè coloris ambitus pedis, hoc eſt, duodecim unciarum longitudinem æquabat.

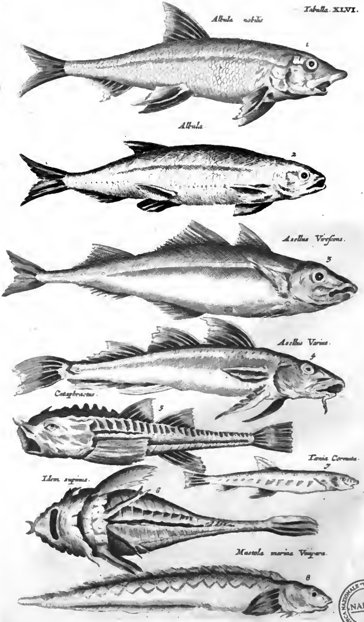
Cartilagineus vero erat, & lævi cute præditus; roſtro lato, ſed in obtuſum deinde acumen deſinente. Oculi magni erant, è quorum infima parte enata erat membrana, quæ ſurſum ſeſe attollens, velut nubes caliginem illis offunderet.

Oris rictus non valde latus, in ſupina capitis parte maxillas in obtuſum angulum deſinentes habebat, ferè ut ſimiæ: quaternis autem dentibus os præditum erat, binis in ſuperiore maxilla, totidem in inferiore: iiſque firmis, quorum ſinguli quibuſdam ſulcis erant diſtincti, ut pluribus dentibus armatum os eſſe videretur. Corpus à cervice ſenſim gracileſcebat: ſpina ſive aculeo in eâ parte, quâ dorſum cervici connectebatur, ſito, eoque ſex uncias longo, infimâ parte lato & cavo ſupernâ autem valdè acuto. Pinna ſurrecta innitebatur quatuor pænè uncias longa. Binas dumtaxat in lateribus branchias valdè apert-

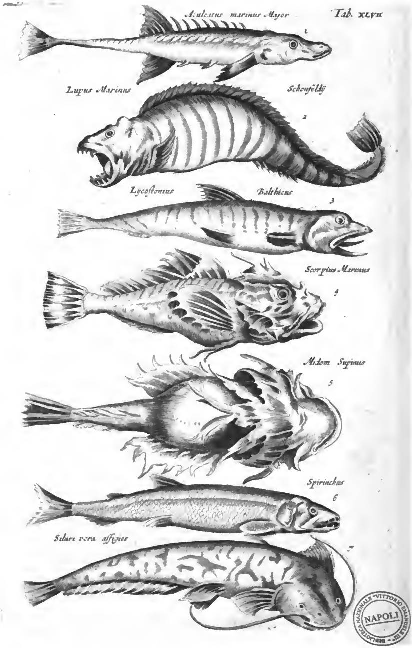

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

apertas obſervabam, utrumque videlicet unam, cum aliorum galeorum genera denas habeant, in ſingulis lateribus quinas.

Has ſequebantur duæ pinnæ ad natandum idoneæ, longiores quam in ullo galeorum genere conſpexerim, novem videlicet unciarum longitudinem æquantes. Binas alas habebat ex utraque podicis parte, quatuor uncias longas, illaſque bifidas, hominumne induſtria ſic fiſſas, an à natura nihil pronunciare poſſum.

Alia deinde pinna in dorſo paullò infra eam, quæ ad aculeum erat, exoriebatur, ad extremam ferè caudam uſque inæqualiter porrecta, hoc eſt, ad eam uſque caudæ partem, quæ tenuiſſima, & ſeptem uncias longa, muris caudam quodammodò æmulabatur. Podici, qui in ſupina parte, ut in reliquis piſcibus, ſitus, vicina apparebant bina foramina, in quem uſum, ignoro.

Capitis porro cutis ſiccitate adeò erat contracta, ut nulla circa oculos: nulla ante eos, foramina obſervare potuerim.

De Piſce Gibbo.

Nierem. H.N.lib. 11.c.25. HUic ſimilis eſt *Acacana*, qui eſt dodrantalis piſcis, inſignis prolixitate inferioris labri, & eminentiâ gibbâ, quæ à capitis exordio uſque ad os, quod perexiguum eſt, arcuato deſcendit flexu.

Dorſum lateraque cyanea ſunt, venter ac laterum pars alba, ac præter duas pinnas quæ circa branchias ſunt utrimque, unicam anguſtam & longam, & aliam parvam, duæ aliæ viſuntur breves, altera à medio ventre, altera vero à dorſo in caudam uſque procedens.

Squamoſus non eſt, & tamen bono conſtat alimento. Mare illum ad me miſit Auſtrale; etſi quidam referant, in Septentrionali quoque reperiri.

De Oſtracione Geſneri.

Nierem. H.N.lib. 11.c.15. OStracioni affinis eſt *Catan* qui piſcis eſt quindecim pedes, cùm in perfectam magnitudinem adolevit longus, cortice rectus duriſſimo, laminis rhomboidis figuræ, paucisque contexto, teſtaceæ pænè duritiei, nitidis, ac circa alia elatis, qui vicem loricæ præſtare poſſet. Roſtrum eſt prælongum & acutum, ferrati dentes, & quaterno ordine diſpoſiti, ac pinnæ craſſiſſimæ binæ juxta branchias, ac juxta caudam unica. Vivit in lacubus aut magnis fluminibus provinciæ Panucenſis Salubri conſtat nutrimento: ſed cum parandus eſt, hic piſcis, ſpoliatur corio. Vivit ex aliorum piſcium canumve raptu, homines quoque interdum aggreditur.

Editur vero aſſus, non coctus aut elixus.

AD LIBRUM V.

De Phoca.

De Laet. Ind Occident. l. 2. c. 6. PHocarum generis eſt Wallrus ſeu Mors, animal amphibium, quod Vorſtius apud Deleatium ita deſcribit: Belluam hanc marinam vidi, magnitudine vituli, aut canis Britannici majoris. Phocæ non diſſimilem: capite rotundo, oculis bovillis, naribus depreſſis ac patulis, quos modo contrahebat, modo diducebat, aurium loco utrimque foramina; rictu oris rotundo nec ita vaſto, ſuperiore parte aut labro myſtaca geſtabat ſetis cartilagineis, craſſis ac rigidis conſtantem. Inferior maxilla trigona erat, lingua craſſa breviſque, atque os interius dentibus planis utrimque munitum, pedibus anterioribus poſterioribuſque latis, atque extremâ corporis parte Phocam noſtratem planè referebat.

Pedes anteriores antrorſum, poſteriores retrorſum ſpectabant cum ingrederetur.

Digiti quinque membrana interſepiente diſtincti, eaque craſſa. Poſterioribus Digitis ungues impoſiti, non prioribus caudâ planè carebat. Poſtica parte repebat magis quam incedebat.

Cute craſſa, coreacea, piliſque brevibus ac tenuibus obſita veſtiebatur, colore cinereo. Grunnitum apri inſtar edebat, ſeu crocitabet voce gravi & valida Repebat per aream extra aquam, quotidie per ſemihoram aut amplius dolio aqua pleno immittebant, ut ſe ibi oblectaret. Catulus erat, ut ferebant qui attulerant ex nova Zembla, decem hebdomadarum, dentes ſeu cornua exerta, ut adultiores, nondum habens, tubercula tamen in ſuperiori labro præcipiebantur, unde brevi proditura facile apparebat, Ferum & validum animal calebat ad tactum, validèque per nares ſpirabat.

Pulmentarium ex avena, miliove comedebat lentè & ſuctu magis quam deglutiendo, herumque geſtantem cibum ac offerentem magno niſi ac grunnitu accedebat, ſequebaturque, nidore ejus allectus. Lardum ejus guſtantibus haud inſuave viſum eſt.

Conſpiciebantur ibidem duo majorum capita, dentibus duobus exertis Elephantorum inſtar, longis ac craſſis & albicantibus munita, qui deorſum verſus pectus ſpectabant. Eorum coria cccc. aut Ib. pondo pendiſſe ferebant Angli qui attulerant.

Hiſce dentibus rupes aſcendere ſeque ſuſtinere ajebant. Et prodeunt in continentem ſeu terram ut ſomnum ibi capiant gregatim.

Pabulum ajebant illis eſſe folia oblonga ac magna, herbæ cujuſdam è fundo maris naſcentis. Nec piſcibus vivere, aut carnivorum eſſe. Vidi ibidem penem ejuſdem animalis oſſeum, rotundum, cubitum & amplius longum, craſſum, ponderoſum ac ſolidum, in fine prope glandem longe craſſiorem ac rotundiorem. Hujus pulvere ad calculum pellendum Moſcovitæ utuntur.

FIGURI LVIII.

Appendix Nova
DE
UNICORNU MARINO.

Nicolaus Tulpius obſerv. Medic. cap. lviij.

QUantumvis acriter diſceptetur, utrum etiamnum alicubi extet unicorne illud animal, cui Sacræ Literæ, præter indomitam ferociam, pretioſum attribuunt cornu, extra tamen omnem controverſiæ aleam eſt, pleraque omnia quæ à magnatibus aſſervantur cornua, adeò non eſſe feræ alicujus terreſtris, quin potius prodire ex belluâ marinâ, cujus cornu paſſim reperire eſt, cum in mari Boreali, tum etiam in Iſlandiæ, Gronlandiæ, aliarumque vicinarum inſularum littoribus; ſive ſejugatum, à corpore, ſive cranii particulis etiam nunc inſidens. cujuſmodi certè cornua nobis oblata fuêre quàm plurima, vel ex direptis Principum Germaniæ gazis, vel à nautis ceu opima maris ſpolia Amſtelredamum delata.

Inter quæ unum cæteris longè præſtabat, colore, ac formâ oculis gratum, capitique tam accuratè adhuc infixum: ut, ad rei memoriam, id æri lubens incidiſſem, niſi haud diu pòſt, oblatum fuiſſet integrum monſtrum, à chirurgo marino depictum, cujus caput cum unicornu ipſi inhærente, coram conſpeximus. cujus ſpeciem propterea malui ſpectatorum oculis repræſentare, ſed eâ fide, quâ illam in tabellâ delineavit, Chirurgus, id temporis, navi huic à Medicinis.

Erat autem hic piſcis, (cujus cadaver anno cIↄ Iↄ CXLVIII. IV. nonas Iuniaſi, inventum fuit in *Mari aquilonari*, prope *Inſulam Majam*) admodum obeſus, longus pedes duo de viginti, latus duodecim, capite cyprino, ſive carpioni ſimili. Os latitabat infra cornu, quod protuberabat ex oſſibus maxillæ ſuperioribus, inter ſe dehiſcentibus, ibidem propemodùm loci, ubi Priſtis dentatam emittit ſerram. non quidem exactè in maxillæ medio, ſed loco aliquatenus dextrorſum vergente. licet lævorſum in neutro, quod conſpexi, cranio ullum alterius cornu occurrerit veſtigium. Corium autem erat fuſcum, & ſub illo plurimum lardi, è quo copioſum quidem igne mercatores elicuêre, oleum, attamen præ odoris fœditate parum ipſis lucroſum. Spina dorſi ut ex validis conſtabat vertebris, ſic deſinebat in caudam bifidam, adhærente utrique lateri pinnâ ſatis validâ. Cornu verò erat rectum, durum, ac album, ſtriiſque profundis, à latiore baſi, uſque ad acutum mucronem, tam æquabiliter urnatum: ut juraſſes te videre nitidum, ac niveum ebur, exquiſitiſſimâ arte expolitum. Longitudinis erat novem pedum, ſeptem cum dimidio extra cranium protuberantibus, ſeſquipede verò eidem etiamnum inſidente, cujus exemptæ ſuperficies etiam reliquo corpore fuit aſperior, minuſque ſplendicans.

Sed quid dicam de Cajo Plinio l. XI. cap. XXXVIII. aſſerente, vera cornua ſolis quadrupedibus dari? at non vidiſti fortè Plini vel ſummam hujus unicornu elegantiam, nitoremque, vel ſolidos illos Roſmari, ſive elephantis Marini, (quem noſtrates walruſſer vocant) dentes; qui ut pretio non cedunt elephantinis, ſic neque marinum hoc cornu, ullis terreſtrium animalium cornibus, quibus etiam virtute nequaquam inferius eſt. ſive in expellendis variolis ac morbillis, ſive in domandis febribus malignis. Quæ alexipharmaca vis, cum pulcherrimâ ipſius venuſtate, conjuncta permovit fortè Reges, ac Principes cornu hoc carè emere, neque minoris æſtimare, quàm gemmas, ac lapides pretioſos quorum admirabile atque excellens artificium adeò non hominibus quin etiam ipſi Deo dignum videtur quî ametur, atque in honore habeatur.

At negat Caſparus Bartholinus Vir limati judicii Arctoo huic unicornu ineſſe vim ſingularem adverſus venena, quam tamen nos non ſemel in ipſo evidenter animadvertimus. ſed impoſuit fortè viro inclito, quod in canibus fecit periculum, ſive per arſenicum, ſive Mercurium ſublimatum, quibus duobus potiſſimum in ejuſcemodi tentamentis utimur. quæ ſicca, atque adurentia venena ut maximè temperat lene aliquod oleum, ſic adeò non refrænat nedum coërcet, quin potiùs exaſperat ſiccus non modò hujus unicornu, verùm etiam quorumcunque cornuum pulvis.

Sed dicat quis? anne igitur nigrum veri monocerotis cornu, à Plinio, Æliano, Solino, aliiſque prioris ætatis, memoriæ proditum, venenis tam expreſſè adverſatur, uti conſtans fama eſt, ac paſſim in ore omni populo? vis me vèritati litare? nullus è priſcis auctoritate ſuâ id adſtruit, nedum cuiquam illius ævi, ejus unquam in mentem venit. quin potius quicquid illius alexipharmacæ virtutis eſt, id paſſim acceptum ferunt, non tam monocerotis cornu, (de cujus virtute altum ipſis ſilentium) quàm aſini ſylveſtris. cujus encomium perperam intellectum, procul dubio anſam dedit ſpiſſo illi errori, in quem quidam adeò non delapſi, verùm planè immerſi neſcio quàm glorioſe prædicarunt antiquorum hoc cornu ſeu præſentiſſimum ad venena remedium. in quo futili commento equidem profectò non poſſum ulterius connivere, ſed diſpudet mundo tamdiu verba data. in remedio, à noſtri ſeculi hominibus, cogitatione potius, quàm uſu, aut eventis deprehenſo. uti videre eſt apud Hieronymum Mercurialem, Ambroſium Pareum alioſque artis noſtræ Coryphæos.

Quo veriloquio antequam tamen orationi huic finem impoſuerim, operæ fuerit æquâ animorum bilance explorare impetum illum, quo Olaus Magnus lib. XXI. cap. X. affirmat ferox, ac fidens hoc monſtrum, in Boreali mari efferri in naves obvias. quo illas cornu ſuo, (quod tamen malè in fronte collocat) perfodat. quam eandem vim etiam Xiphiæ piſci, ſive Gladio Plinii, legimus attributam. ab Ovidio, Oppiano, Paulo Iovio, aut nautis noſtratibus, à quibus fragmenta cornuum inventa fuêre in navium carinis, rubente undique mari à profuſo belluarum ſanguine. unde illud Poetæ:

Ac durus Xiphias, ictu non mitior enſis.
——— à remige læſi
Cum ſint perfoſſi ſua membra tricuſpide telo
Sæpe repellentes, hoſtem mucrone carinam
Irati penetrant.

Cujus Xiphiæ ſpeciem memini me vidiſſe captum, ad quatuor millia paſſuum ab inſulâ Texaliâ, circa initium belli inteſtini Britannici, quaſi præſagium illius καταστροφῆς, quæ Regem, cum regno peſſundedit univerſo. exprimente hujus piſcis enſe, ad amuſſim, illam gladii ſpeciem quam noſtrates ceu pedorm, indigitant.

Finis Hiſtoriæ de Piſcibus.